

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plvtarchi Chaeronensis Moralia, Qvae Vsvrpantvr

Svnt Avtem Omnis elegantis doctrinæ Penvs : Id est, varij libri: morales,
historici, physici, mathematici, denique ad politioem litteraturam
pertinentes & humanitatem : omnes de Graeca in Latinam linguam
transscripti summo labore, cura, ac fide

Plvtarchi Chaeronensis Ethicorum Sive Moraliū

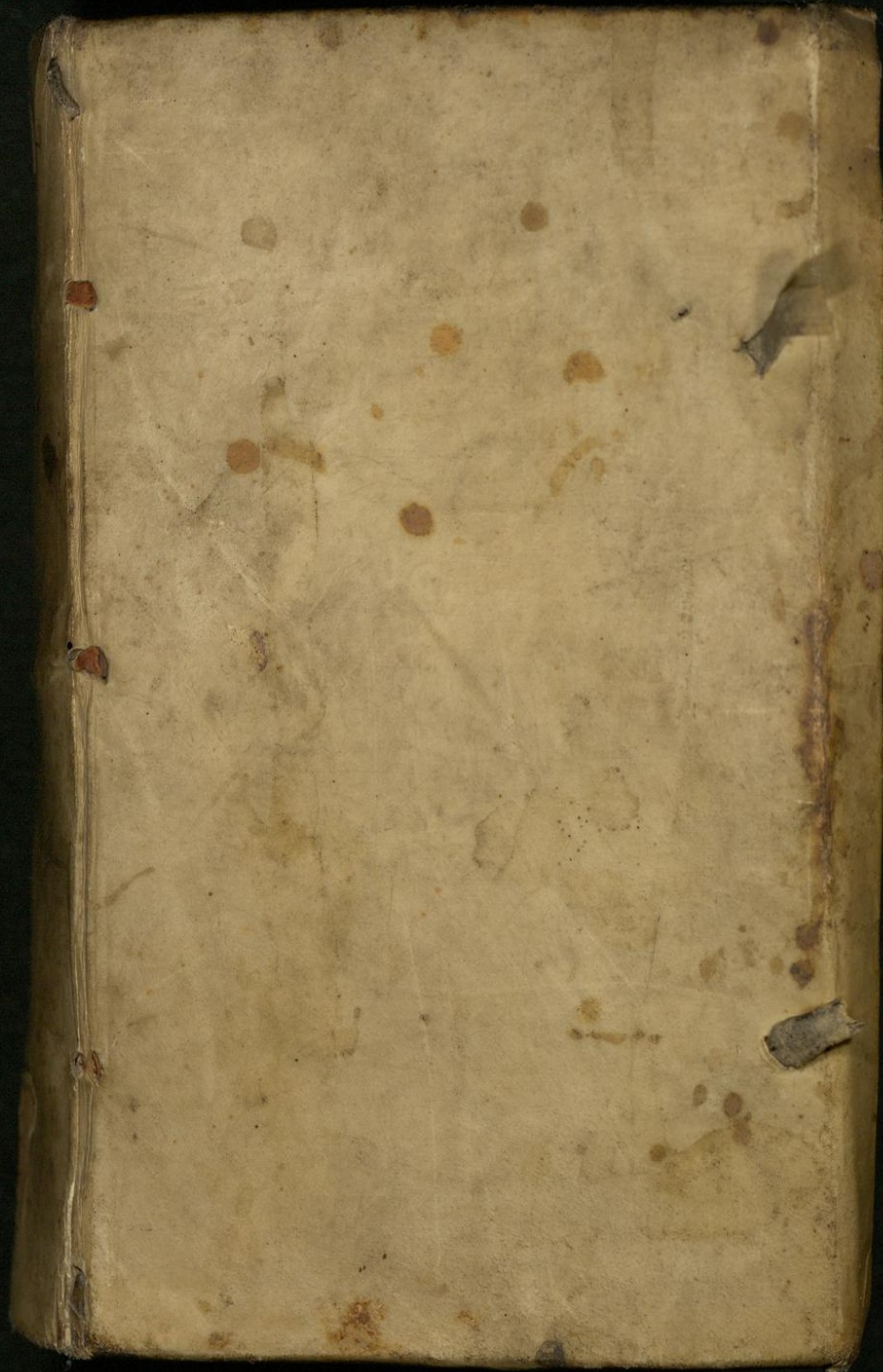
Plutarchus

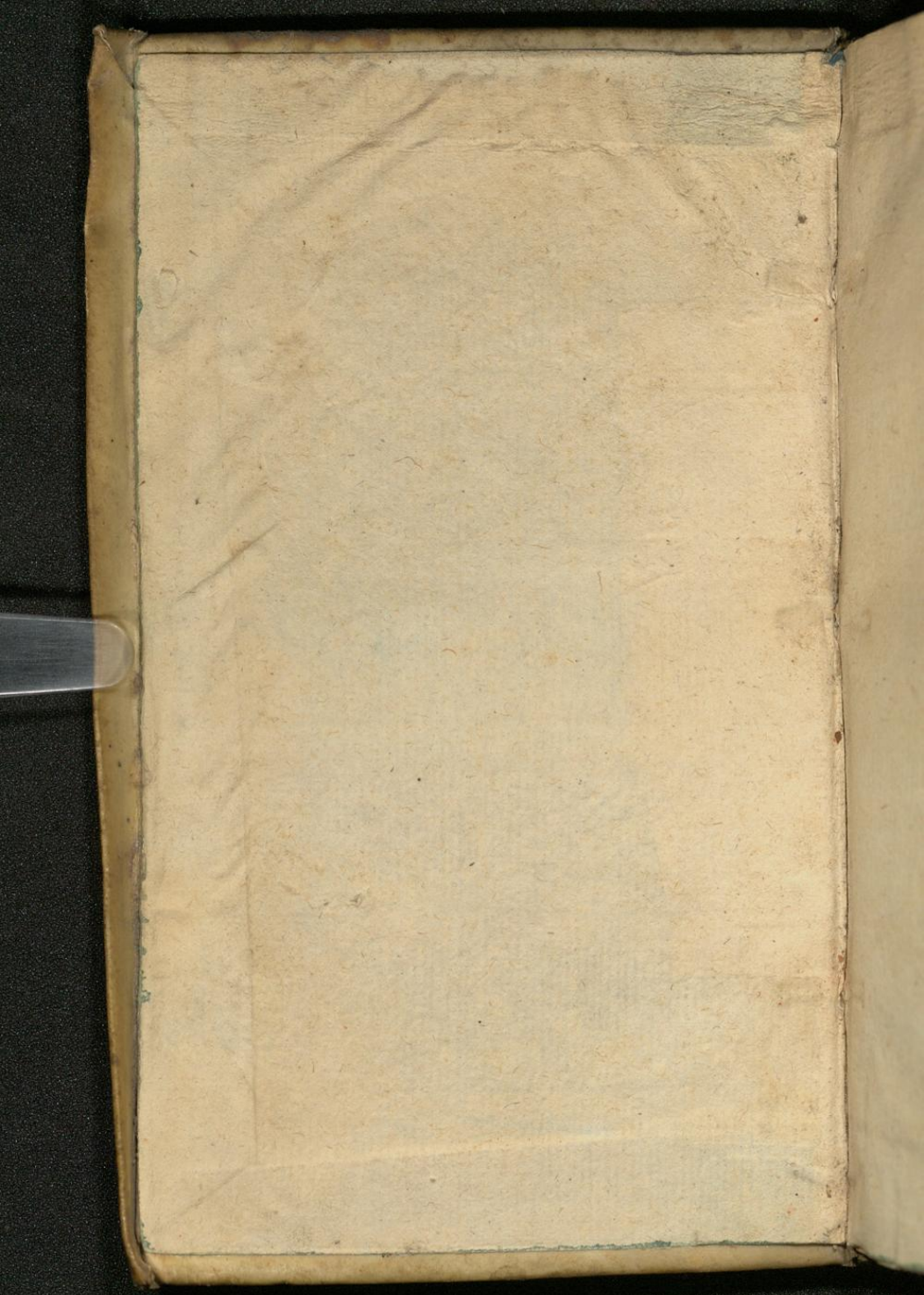
Impressum Francofor. ad Mœn., M.D.LXXXXII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-351](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-351)

PLV
CHAE
CO

GV
L

AR

Impr

PLVTARCHI
CHAERONENSIS ETHI-
CORVM SIVE MO-
ralium,

Pars II.

GVILIELMO XR-
*landro, Augustano, In-
terprete.*

ARGVMENTA HOC TO-
mo contenta, pagella versa
indicat.

Impressum Francofor. ad Mæn.

M. D. LXXXXII.

SECUNDI TOMI ELENCHVS.

DE placitis philosophor. hoc est, brevis recessus sententiarum de rebus naturalib. Libri quinque. Parallela, id est, historiarum Græcarum cum Romanis coniuncta. recensio.	De fraterno amore, Libellus. 280
Compedium cōmentarij, quo ostenditur Stoicos quā potestas absurdiora dicere.	De garrulitate, Libellus. 302
De Vniuersi in reip. dominatio. ne, populari statu, Et paucorum imperio.	De cupiditate diuitiarum, Libellus. 310
Bruta animalia ratione carentia.	Animine an corporis affectiones sint peiores. 327
Commentarius, Ne suauiter quidem Sui posse secundū Epicurei decreta, docēs.	De Fortuna Romanorum, Commentariolus. 330
Libellus, An rectè dictum sit, latenter esse viuendum.	De Alexandri Magni siue fortune, siue virtute, orat. I. 344
An Vitiositas ad infelicitatē sufficiat.	De esu carni, I. 379
Libellus de amore proliis.	um, orat. II. 376
De his qui sero à numine puniuntur, Cōmentarius.	Libellus, Maximè cum principibus Viri philosopho esse disputandum. 380
Virtutem doceri posse.	Ad principem ineruditū. 385
Libellus docens, Quā quis ratione se ipsum contra inuidiam laudare possit.	De Virtute morali, Commentarius. 390
De cohibenda ira, Dialogus.	Commētarius, An seni gerenda sit respublica. 408
De curiositate, Commētariolus.	Præcepta gerenda reipub. 430
De tranquillitate animi, Libellus.	De vitanda aere alieno, Commentariolus. 471
De Musica, Cōmentarius.	Quæstiones Platonice. 477
De vitioso pudore, Commentariolus.	De primo frigido, Libellus. 496
	Commentariolus, Bellone an pace clariores fuerint Athenienses. 509
	De exsilio, Cōmētariolus. 518
	De inuidia Et odio. 531
	Consolatio ad uxorem suam. 534
	De fato, Libellus. 540
	De Musica, Cōmentarius. 550
	Cōparationis Aristophanis et Menædri breuiarium. 572
	De Vita X. Rhetorum. 574

3
PLVTARCHI DE PLACITIS PHILOSOPHORVM,

5 HOC EST, BREVIS RECENSIO
sententiarum de rebus naturalibus,

LIBER I.

10 VM instituerimus naturæ cognitionis rationes explicare, ipsam rem hoc flagitare censuimus, vt principio statim philosophiæ totam tractationē in suas diuideremus partes: vt liquere possit, quid sit, & quora eius pars sit physica, seu naturę rerum enarratio.

15 Stoici pronunciarunt, sapiētiam esse rerum diuinarum humanarumque scientiam, philosophiam, quod est sapientiæ studium, exercitationem esse artis ad sapiētiam accommodatæ. talem autem esse artem vnicam ac supremam, virtutem, virtutes, quæ suo complexu latissimè pateant, tres esse:
20 naturalem, moralem, differendi. itaq; etiam philosophiam habere tres partes, naturalem, moralem, & differendi. Naturalem cum de mundo, & de ijs quæ in mundo sunt, disputamus, moralem, quæ occupatur vitæ humanæ rationibus, logicam (sic enim Græci rationem differendi appellant) quæ
25 circa orationem versatur, eadēque ab ipsis dialectica dicitur. Aristoteles & Theophrastus, omnēsque ferè peripatetici, hac ratione philosophiam distribuerunt: quam explicabo. Virum perfectum necesse est & cognitione rerum instructum esse, & aptum ad faciendum in actionibus humanis officium. Pater hoc exemplis propositis. Quæritur Sol
30 animal sit necne, siquidem videtur. hoc qui quærit, in contemplatione versatur: nihil enim aliud considerat, quam quid rei sit. ipdē qui disputat de infinitate mundi, aut an extra Vniuersum aliquid exstet. Ista omnia sunt contemplationis. Rursum quæritur quomodo vita sit instituēda, quomodo liberis conueniat præesse, quomodo gerendus magistratus, quo pacto leges ponendæ. Omnia hæc agendi causa quærantur, & qui hæc tractat, vir agendis rebus intentus (ita practicum exprimere Græcorum liceat) dicitur.

Philosophia diuisiones: Stoici & Peripatetici.

*Res natura-
les.*

QVando præ manibus habemus rerum naturalium con-
templationem, necessitatem hoc exigere puto, ut
quidnam sit natura, patefaciam. Absurdum enim est aggre-
di dissertationem de natura rerum, cum nondum sit expli-
catum quid valeat naturæ vocabulum. Est itaque natura, si
Aristotelem audimus, principium motus ac status ei rei, in
qua inest primò, & non per accidens. Omnia enim quæ sub
conspectum veniunt nostrum, quæ neq; fortuitò fiunt, ne-
que necessariò, neque diuina sunt aut diuinitus effecta, na- 10
turales res dicuntur, suamq; habent propriam naturam: ut
terra, ignis, aqua, aer, stirpes, animalia. præterea hæc quæ gi-
gant cernimus, imbres, grandines, fulmina, procellæ, venti.
Habent enim hæc principium quoddam, cum nihil eorum
sit æternum, sed quodam à primordio sit natum. Atque hæc 15
quidem, ut animalia, ut stirpes, initium habent sui ortus:
primùmq; in ijs principium est natura, non motus modò,
sed etiã status. quæ enim principium motus nata sunt, ea-
dem finiri etiam possunt. Itaque & motus & quietis princi-
pium est natura. 20

*Discrimen principij & elementi.**Cap. I I.*

ARISTOTELES ac PLATO, & qui ab eorum sunt secta,
differre à principio elementum dicunt. Thales Milesius
pro eodem vtrunque habet: cum quidem longissimè à se in- 25
uicem dissideant ista. Elementum enim omne compositum
est: principia neque composita sunt, neque effecta. Verbi
gratia, elementa vocamus terram, aquam, aerem, ignem:
Principia idè dicuntur, quòd nihil est eis prius ex quo na-
scentur. non enim principij nomen ei debetur, quod natum 30
est alicunde: sed huic potius, ex quo id est natum. Terræ au-
tem & aquæ ortu prior est materia ex qua exsisterunt, for-
ma carès ipsa, & specie: tum ipsa forma, quam vocamus en-
telecheiam: tertium priuatio. Falsa itaque est Thaletis sen-
tentia.

*Quæ sint principia. Cap. III.**Thales.
Ionica se-
ctæ philoso-
phorum.*

Idem Thales principium rerum esse dixit aquam. videtur
autem princeps philosophiæ hic fuisse, & ab eo secta Ioni-
ca nomen duxit. Plurimæ enim fuerunt successiones philo-
sopho um. Hic cum in Ægypto philosophiæ operam de-
differ,

diffet, Miletum redijt ætate iam grandior. Quodd autem ex aqua omnia orta sint: inque eam omnia suo interitu resoluantur, id ex eo primùm coniecit, quodd semen, omnium animalium principium, humidum est. inde fit probabile, omnia ex humore nasci tanquam principio. Deinde, quia omnes stirpes humido aluntur, idq; sue fecunditatis causam habent, eòq; destituta exarescunt. Præterea quoniam ipse Solis stellarumq; ignis aquæ exhalationibus aluntur, ipseque adeo mundus. Itaq; etiam Homerus aquæ omnium rerum primordium adscribit, hoc versu:

Oceanus cunctis præbet primordia rebus.

Iliad. 2.

Anaximander, Milesius & ipse, principium rerum infinitum adscribit, ex quo omnia fiant, & in quod omnia dissoluantur: ideòque etiam nasci infinitos mundos, & interitu suo ad id redigi, ex quo erant orti, tradit. additq; infinitum propterea esse, ne aliquando ortus rerum deficiant atque subsistant. Peccat autem in eo, quodd non exprimit quid sit infinitum, ærne, an aqua, an terra, aut alia quædam corpora. In hoc etiam, quodd materia exponenda effectricem causam abolet. infinitum enim aliud nihil est, quàm materia: quæ nisi efficiens causa accedat, rem creare nullam potest.

Horum cuius *Anaximenes* principium rerum pronunciauit esse aerem, ex quo omnia nascentur, suòque in eum redeant interitu. Ita, inquit, anima nostra, aer est, quæ nos temperat: totumq; mundum spiritus & aer continent. Peccat autem hîc quoque, ex simplici & vnus formæ aere ac spiritu putans constare animalia. Nefas enim est, solam materiam vt principium omnium rerum subsistere, ex eaque nasci omnia, sed & effectrix causa ponenda est. neque enim argenti sufficit ad poculi ortum, nisi etiam faber accedat argentarius, qui id conficiat. idem de ære, ligno, & alia quauis intellige materia.

Anaxagoras Clazomenius similes partes principia rerum statuit. nulla enim ei ratione explicari posse videbatur, quæ ex eo quod non esset fieri aliquid, aut quod esset, in nihilum redigi posset. Sanè cibum sumimus simplicem atque vniformem, vt cum pane vescimur, & aquam bibimus. illo tamen alimento nutritur crinis, vena, arteria, nerui, ossa, omnes denique partes. quæ cum fiant, fatendum est in alimento istas omnes naturas inesse, singulisque singula au-

geri: inesseque in eo particulas sanguini gignendo aptas, itémque suas neruis & ossibus aptas quæ quidem particulæ mente cernantur. Non enim ad sensum omnia sunt referenda, vt quod panis & aqua isthæc conficiant: sed in his ipsis insunt particulæ mente intelligendæ. quas similes partes alimento insitas vt inde nascentib. sit primordiū, Homœomereias (quasi similarium semina partium) appellauit ille, & rerum principia esse dixit ita quidem, vt materiæ locum obtineant. Efficientem enim quoque causam, & quæ disponeret vniuersa, prodidit mentem. Opus suum sic orsus est. 10
 Confusa in vnum erant omnia: mens ea diuisit & in ordinē
 composuit. Hic approbandus est, qui materiæ artificem adiunxerit.

Archelæus Apollodori F. Atheniensis aerem & infinitum, eique raritatem & densationem additas, quorum hoc 15 terra, illud ignis sit, principia ponit. Hic deinceps subsecuti à Thalete Ionicam propagauerunt philosophiæ sectam.

Ab alio rursus initio, *Pythagoras* Mnesarchi F. Samius, is qui princeps philosophi nomen usurpauit, rerum principia censuit esse numeros, eorūque inter se siue proportionibus siue concinnitates, & ex vtrisque composita elementa, quæ geometrica dicuntur. Rursus vnitatem; & infinitati coniunctum binarium in principijs ponit. Tendunt autem principia eius, alterum ad effectricem causam ac fortē 25 mantem, quæ est Deus, mens videlicet: alterum ad perpersionibus subiectam & materialem, quæ est mundus in visum incurrens. Porro docebat, naturam numeri esse denarium. nam ad decem vsque numerando progrediuntur omnes & Græci & barbari, atque hinc rursus pedem ad vnitatem referunt. Rursus denarij numeri vis & natura in quaternone inest. nam ab vnitare vsque ad quatuor inclusum colligendo numerorum summam conficies decem vnitatum. vnum quippe, duo, tria, & quatuor, omnia coniuncta, summam decem constant. si quatuor terminis amplius sumas, 35 etiam summa denarium excedet. Ergo numeri natura vnitatum ratione in denario, facultatis respectu in quaternario inuenitur. Itaque sanctissimum iusiurandum Pythagorei quaternario sunt complexi, quam tetractyn vocabant.

Quatuor.

Per

*Per tibi nostra anima præbentem tetradaiuro
Natura fontemq; & firmamenta perennis.*

Aur. car.

47.

Quin & animam nostram Pythagorici aiunt quaternione constare: esse enim hæc quatuor, Mentem, Scientiam, Opinionem, Sensum: unde omnes artes ac scientiæ profectæ sunt, ipsiq; ratione præditi propterea sumus. Mens enim est *Mens. & vnitatis: quod mens quæ percipit, vnitatis in morem percipit.* *uitas.*

Exempli causa, multi sunt homines. horum unusquisq; pro se percipitur sensu, numerus eorum definiti à nobis nequit.

10 Vnicam verò mens hominis notionem concipit, quæ in singulis repræsentatur. idē de equo, & alijs intelligimus, quorum indiuidua (vt Logici appellant) sunt innumera. Formæ enim siue species, itēque genera omnia, rationem habent vnitatis: itaq; singula eorum definientes, dicunt, animal ratione præditum, animal biuniens. Hæc causa est, cur mens, quæ formas rerum percipit, vnitatis adficiatur nomine. Sed & hoc consentaneum est rationi quod binarius infinitatis socius, scientia accommodatur. Omnis enim demonstratio, omnis ratiocinatio quæ scientiæ fidem parat, ad eoque *Scientia, duo.*

20 omnis in vniuersum ratiocinatio, ex quibusdam in confesso positis id de quo disceptabatur concludit, aliqdq; è præmissis colligit. quorum apprehensio cum sit scientiæ, eam binatio æquum est comparari. Opinio autē ternarius est, perceptio scilicet probabilis, quæ multarum sanè est rerum. nā *Opinio, tria.*

25 multitudinem ternarius notat, vt: *Odyss. 3.*

O ter felices Danaos.---

306.

Itaq; ternarium non inserit. * *

Heracleitus & Hippasus Metapontinus, ignem omnium esse rerum principium perhibuerunt. omnia enim dicunt *Ignis.*

30 ex igne nasci, & in ignem resolui: & ignis extinctione Vniuersum hoc creatum esse. Primum enim crassissimas eius partes in sese coeundo, terram constituisse. deinde vi ignis laxatam terram, aquam edidisse. hanc exhalando aëri ortum præbuisse. Porro mundum & omnia corpora igni consumptum iri in conflagratione Vniuersi. Ita ignem principium esse ex quo existant omnia, & finem in quem omnia recidunt.

Epicurus Neoclis F. Atheniensis, Democriti in philosophia naturali sectator, omnium rerum principia statuit corpora mente percepta, expertia vacui, sempiterna, in-

teritus secura, & quæ confringi non possint, neque deformationem partium admittant, neque alterationem, & sola mente cernantur, moueantur in vacuo & per inane. esse autem ipsum inane infinitum, & corpora infinita. Tria autem hæc accidere corporibus, figuram, magnitudinem, pōdus. 5 quorum hoc tertium duobus, quæ Democritus perhibuerat, ab Epicuro est adiectum. quod hic motum corporum fore nullum sentiebat, nisi grauitate percussa mouerentur. *Atomi* Figuras atomorum esse comprehensibiles, nō infinitas. neque esse vel vncinatas, vel tridentes, vel armillares: quæ figuræ sint collisioni obnoxie: cum atomi sint perpeffionis ac contritionis exsortes. Dictam atomum, non quoddam minimum, sed quoddam secari non possit, aut conteri, sitque immunis à perpeffionibus & inanibus expers. Esse autem atomum, liquere. esse enim elementa semper durantia, & animalia 15 inania, & vnitatem.

Empedocles Metonis F. Agrigentinus, quatuor dicit elementa, Ignem, aerem, aquam, terram. duo autem principia, Amicitiam & discordiam, quorum hoc vniat res, alterum discernat Sic autem ait: 20

Radices primum rerum tibi quatuor edam.

Iuppiter athereus, Iuno Vitalis, ad hos Dis,

Et Nestis lacrymis humanos quæ rigat alueos.

Iouis enim nomine ignem intelligit atque ætherem, Iunonis vitalis aerem, Plutonis terram, Nestis & humanorum 25 canalium, semen & aquam.

Socrates Sophionisci F. Atheniensis, & Plato Aristonis F. ciuis eius, (ambo enim idem de Vniuerso fenserunt) tria statuunt principia, deum, materiam, ideam. Mens est, quod deum nominant: materia primum rebus orientibus & in- 30 tereuntibus subiectum: idea natura corporis expers, in conceptis mentis & imaginationibus dei. deus autem mens est mundi.

Aristoteles Nicomachi F. domo Stageirita, principia designauit, Formam, quam entelecheiam dixit, Materiam, Priuationem. elementa quatuor. quintum corpus quoddam æthereum immutabile.

Zeno Mnaseæ F. patria Citienfis, deum efficiendi, materiam perpetiendi principium posuit. tum elementa quatuor. Horum secta Italica dicitur à Pythagora, qui è Samo ob

Polycra-

Polycratis tyrannidem sibi displicentem in Italiam commigravit, ibique scholam aperuit.

Quomodo coalescit mundus.

Cap. IV.

Mundus undique contracta forma concrevit, hoc modo. Cum insectilia corpuscula (sic nunc atomos voco) fortuito mouerentur, nulla motus gubernante providentia, continentérque & celerrimè agitarentur: multa in vnum collecta sunt corpora, ob eamque causam magna iis fuit & figurarum & quantitatis varietas. Sic illis coactis, quæ maiora erant & grauiissima, vtrique subfederunt. quæ minora, rotunda, lævia, ac lubrica fuere, elisa in concursu corporum, in sublimi subiecta sunt. Postquam elanguit vis impellens, atque in sublimi protrudens, reliqua, cum sursum efferri desissent, neque deorsum ferri quirent, compulsæ sunt ad loca recipiendo apta, nimirum ea quæ sunt in ambitu. ad hæc multitudo corporum reflexa est: cumque inter se cohaerescerent inter reflectendum, cœlum genuerunt. Atomi autem eiusdem naturæ ac variæ, sicut dictum est, compulsæ in sublimi astra confecerunt. Iam multitudo corporum exhalando sursum elatorum, ærem percussit, eoque eliso, cum is motu in ventum esset, reductus, complexus astra secum circumduxit, & eam sublimium corporum circumagationem, quæ adhuc durat, effecit. deinde ex corporibus subsidentibus terra exstitit, ex subiectis in altum, effecta sunt cœlum, ignis, aer. Cum autem multum materiæ etiamnum in terra esset comprehensum, ac ictibus ventorum condensaretur, aurisque ab astris venientibus, omnis terræ figura exiguis constans partibus compressa fuit, humidamque produxit naturam. Hæc cum esset fluida, in caua defluxit & capacia ob soliditatem. aut ipsa per se aqua consistens, subiecta loca excavauit. Hoc modo principes mundi partes ortæ sunt.

An vnus sit mundus. Cap. V.

Stoici vnum mundum esse pronunciauerunt, quem & vniuersum appellant & corporeum. *Empedocles* vnum quidem mundum, sed hunc non esse idem cum vniuerso, verum exiguum vniuersi partem: reliquum esse ociosam materiam. Vnum esse mundum, eundemque cum vniuerso, sentit, ac tribus rationibus *Plato* colligit, quod perfe-

ctus non esset, si non contineret omnia: quod non simili
 exemplari, si nō vni genitus: quod non in sempiternum du-
 raturus, si quid extra ipsum extaret. Platoni verō obijci po-
 test, mundum esse perfectum, neque omnia tamen comple-
 cti. nam homo quoque perfectus est, neque tamen omnia
 continet: & multa eius rei exempla suppeditant statua, do-
 mus, pictura. Qui autem perfectus sit, extra quem aliquid
 circummagitari potest? interitui autem neq; non est, neque
 potest non esse obnoxius, cum sit ortus. *Meirodorus* absur-
 dum esse ait in magno agro vnicam nasci spicam, & in in- 10
 finito vnicum mundum existisse, perinde absurdum. Esse
 autem infinitos numero mundos inde constare, quod infi-
 nitæ sunt causæ. Nam si finitus esset mundus, causa autem
 infinitæ ex quibus hic mundus constat, necesse est infinitos
 esse. Vbi enim omnes adsunt causæ, ibi necesse est etiam ef- 15
 fectus esse. causæ autem sunt vel atomi, vel elementa.

Vnde dei ueritatem homines habuerint.

Cap. VI.

*Mundi pul-
 chritudo.*

DEi naturam Stoici definiunt, spiritum intelligētia præ-
 ditum, igneum, formæ expertem, & in quam velit spe- 20
 ciem se mutantem, ac rebus quibuscumque assimilantem. No-
 tionem dei suggessit primū conspecta eorum quæ in mun-
 do insunt pulchritudo nihil enim pulchri temere & fortui-
 dō nascitur, sed ab arte aliqua efficitur. Mundum pulchrum
 esse, figura, color, magnitudo, & astrorum varietas arguunt. 25
 Globi forma est mundo, omniū facilē præstantissima, quod
 sola omnibus suis partibus est similis. cūq; rotundus sit,
 partes quoq; habet rotundas. ideōq; secundum Platonem
 mens, res diuinissima, in capite sedem habet. Color quoque
 cæli pulcher est, nam cæruleum purpura nigrius est, & ful- 30
 get: atq; ob fulgorem & vehemētiā color hic tantum æ-
 ris interuallum penetrans tam procul dissitum nobis cœ-
 lum dat conspiciendum. Pulchritudinem etiam magnitu-
 do ei cōciliat. Nam in quouis genere id quod reliqua con-
 tinet, pulchrum est, ut homo & arbor. Ea quoq; ad pulchri- 35
 tudinem mundi faciunt, quæ nobis apparent. Obliquus e-
 nim in cœlo circulus, quem Zodiacum seu signiferum ap-
 pellant, diuersis est simulacris distinctus.

*Cancer inest illi, post hunc leo, Virgo deinde,
 Chela, scorpions, arcu tenentes, capricornus, aquari*

Post

Post illos fusor, nitidi duo sidera pisces:

Mox aries, taurus sequitur, fratresq; gemelli.

Innumera autem alia similes reflexiones in mundo effecerunt. Vnde & Euripides:

5 *Cæli renidens pulcris sideribus tubar,*

Varium sapientis opus artificis.---

Id quoq; nos ad Dei cognitionem deduxit, quòd cum Sol, Luna, & reliquæ stellæ infra terram deferuntur, eadem rursus magnitudine, colore, locis, temporibusq; iisdem oriuntur. Itaq; ij, qui cultum deorum nobis tradiderunt, tribus formis vsi sunt, naturali, fabulosa, testimonio legum. naturalem philosophi, fabulosam poetæ docent, leges suas singulæ habent ciuitates. Tota doctrina in septem tribuitur *Classes deo* partes. Prima est eorum quæ in cælo sublimi sunt obser-
rum.

1 *uat*io. homines enim cœperunt deum agnoscere, cum viderent stellæ tantam cōcinnitatem efficere, ac dies noctesq; æstate & hyeme suos seruare statos ortus atq; obitus: indēq; terram animâtiæ & fructus proferre. Itaq; pro patre cælum, pro matre terram acceperunt. patrem illum, quòd aquam
2 *in*star feminis effunderet, matrem hanc quòd conciperet & pateret. Cūq; videret stellæ perpetuū moueri, & in causta nobis esse vt Solem & Lunam contemplantur, deorum iis nomen fecerunt à cursu ductum. Secundo & tertio loco deos distinxerunt in vtilēs, Ionem scilicet, Iunonem, Mer-
2 *curiū*, Cererem: & damnosos, Diras, Furias, Martem, quos vt violentos & sæuos placant sacris atque auertunt. Quartum & quintum locum rebus & motibus animi adsignauerunt, vt Amori, Veneri, Desiderio, & de rebus, Spei, Iustitiæ, Æquitati. Sextum locum figmenta poetarum occupaue-
3 *run*t. Hesiodus enim cum genitis diis vellet patrem statuere, hos deorum genitores protulit,

Cœumq; induperantem, Hyperionaq; Iapetumq;.

itaq; hic locus fabulosus dicitur. Septimus iis est tributus, qui ob beneficia in vsum cōmunis vitæ collata honoribus
3 *diuinis* sunt affecti, humano nati more, vt Hercules, Castor & Pollux, Bæchus. Formam humanam iis adscripserunt, quia omnium rerum principatus est penes numen: omnibus aut animalibus præstat homo, pulchritudine, virtutum ornamentis, mente. Itaq; præstantissimos similes eorum quæ essent aliis omnibus superiora rectè censuerunt.

Quid

Quid sit Deus. Cap. 7.

Philosophorum quidam, vt Diagoras Melius, & Theodorus Cyrenæus, & Euemerus Tegeata, omnino negauerunt esse deos. & Euemerum etiam Callimachus Cyrenæus innuit, in Iambis scribens

*Ventre frequentes ante muros infanum,
Vbi qui vetustum ex are Tonantem formauit
Senex loquax cum libris impijs friget.*

hos dicit, quos composuit non esse deos docens. Et Euripides tragicus poeta apertè quidem profiteri hanc sententiā non est ausus, metuens Arcopagiticum iudicium: indicauit tamen hac ratione: Sisyphum introduxit, qui eam proferret, ipseque ei patrocinator est.

*Incondita olim Vita fuit mortalium,
Et belluina, viribusque seruiens.*

legibus deinde positis ait iniustitiam fuisse repressam. sed cum hæ aperta possent flagitia prohibere, multi autem occultè scelera perpetrarent, tum quendam callidum virum prodidisse, qui docuerit veritati tenebras mendacio offundendas, hominibusque persuadendum esse,

*Quòd sit perenni Vita aliquis Vgens deus,
Qui cernat ista, & audiat, atque intelligat.*

Nugæ enim poetarum valeant vna cum Callimacho, cuius hoc est:

*Esse deum si credis, & hoc te scire necesse est,
Nil non hunc etiam posse deum facere.*

Non enim potest omnia deus facere. aut faciat, si est deus, niuem nigram, ignem frigidum, rectum eum qui sedet, vel contrā. Nam Plato etiam vocalis ille cum diceret deum se ipso vsum exemplari condidisse mundum, nēnias redolet prisce antiquitatis obsoletas, quales becceselenas vetus comœdia vocat. quomodo enim finxit in seipsum intuens, aut qui globosus est deus, & homine inferior?

ANAXAGORAS dixit initio constituisse corpora, dei autem mentem ea digessisse, itaque omnium rerum ortus esse

Deum non fecisse. Plato posuit prima corpora non sterisse, sed absque curare hu- ordine fuisse mota. Deus autem, inquit, ordinem animaduertens cōfusiōni præstare, ea composuit. Communis ambobus hic est error, quod deum faciunt res humanas curantem, ac ea de causa mundum adornantem. Beatum enim interitū-

- teritisque expers animal, omnibusque bonis perfecte cum-
 ulatum, neque ullius capax mali, totum in sua beatitate
 atque perpetuitate occupatum, non conuerit se ad curam
 rerum humanarum. miser quippe fuerit deus, si opificis aut
 5 fabri in morem onera subeat, sollicitusque sit de mundo ap-
 parando. Rursum is quem perhibet deus, aut non fuit prio-
 re illo sæculo, quo corpora siue immobilia erant, siue nullo
 ordine ciebantur: aut dormiuit tum, aut vigilauit, aut neu-
 trum horum. Primum admitti non potest: est enim deus æ-
 10 ternus. Neque secundum: si enim dormiuit ab æterno, mor-
 tuus fuit. æternus enim somnus mors est. sed ne capax qui-
 dem somni deus est: magno enim interuallo diuisa sunt im-
 mortalitas dei, & res vicina morti. Quod si vigilauit, aut
 defuit ei aliquid ad felicitatē, aut perfecte fuit beatus. Prius
 15 cum felicem esse non sineret: cui enim aliquid deest, felix
 non est. Absurdum quoque est posterius. si enim nihil ei de-
 erat, inanis fuit rerum superuacanearum aggressio. Iam si
 deus est, & eius curis res humanæ temperantur, qui sit quod
 malis bene est, bonis malè? Nam Agamemno quidem,
 20 *Rex bonus, atq; idem clarus bellator in armis,*
 à mocho & adultera per insidias est occisus. eîusque genti-
 lis Hercules cum multa mala humanam vitam infestantia
 aboleuisset, Deianiræ veneficio & fraude periit. *Thales*
 mentem mundi statuit deum. *Anaximander* stellas cœle-
 25 stes deos. *Democritus* deum in igne globoso, mundi ani-
 mam. *Pythagoras* de principiis vnitatem deum, ac bonum,
 quæ sit vnius natura, ipsa mens. Infinitam autem binarij
 naturam, genium & malum, vnde est multitudo materiæ, &
 visui expositus mundus. *Socrates* & *Plato* vnum singularis
 30 & per se subsistentis naturæ ac solitarium, re vera bonum.
 omnia autem hæc nomina ad mentem referuntur. Mens
 ergo est deus, species separata, sincera ab omni materiæ ad-
 mixtione & perpeffionibus obnoxij. *Aristoteles* supre-
 mum deum ait esse speciem separatam, quæ insit globo
 35 vniuersi, qui globus corpus est æthereum, quintum ab eo
 nuncupatum. quod cum in orbes seu sphaeras sit diuisum
 natura contiguas, ratione seiunctas: harum quamuis existi-
 mat esse animal ex anima & corpore compositum, quorum
 corpus æthereum sit, ac in orbem circumducatur, anima
 autem ratio immobilis, motum actu efficiens. *Stoici* com-
 muniùs

muniùs deum pronunciant esse ignem artificiosum via ingredientem ad mundi procreationem, qui mundus in se contineat omnes seminales formas, ex quibus singula facta nascantur. Ac spiritum quidem per totum penetrare mundum, nomina autem à materia, quam peruadit, sumere mutationibus. Ad hæc, deum esse mundum, stellas, terram: supremum autem omnium deorum esse mentem quæ est in æthere. *Epicurus* omnibus diis humanam formam tribuit, solâque eos ait cerni ratione, ob tenuitatem partium naturæ simulacrorum. Idem alias quatuor naturas prodidit interitus expertes: atomos, inane, infinitum, partes similes: quæ etiam elementa vocat.

De genijs & heroibus. Cap. II.

TRactationi de diis, adijciamus narrationem de genijs & heroibus. Thales, Pythagoras, Plato, Stoici, esse aiunt 15 genios, substantias animæ præditas. Heroes quoque esse animas à corporibus separatas. bonos, si bonæ: malos, si malæ. *Epicurus* nihil horum admittit.

De materia. Cap. IX.

Materia est primum ortus interitusque subiectum, aliarumque mutationum. Qui Thalerem, Pythagoramque sequuntur, & Stoici, mirabilem fluxamque tota suapte natura per Vniuersum eam statuunt. Democriti sectatores non affici prima, atomum, inane, & incorporeum. Aristoteles & Plato materiam esse corpoream, formæ speciei 15 que expertem ac figuræ, qualitatis etiam suapte natura vacuam: sed formarum receptaculum, tanquam nutricem & subiectum in quo rerum imagines impressu referantur, ac matricem. Qui pro materia aquam, terram, ignem, aeremve ponunt, ij iam non informem materiam, 30 sed corpus ponunt. informem, qui indiuidua corpora siue atomos.

De Idea. Cap. X.

Idea substantia est corporis expertis, quæ cum per sese ipsa subsistit, tum formæ expertem materiam informat, iisque 35 rebus causam præbet ut existant ac monstrari possint. Socrates & Plato ideas putauerunt à materia secerni, & in intellectu ac imaginatione dei subsistere. Aristoteles formas atque ideas reliquit: non tamen à materia secretas. Idem enim alienus ab ea fuit sententia, quæ mundi creationem deo

deo adscribit. Stoici, cuius sectæ Zeno princeps fuit, nostræ
mentis conceptus idearum nomine intelligunt.

De causis. Cap. XI.

Causa est, cuius effectus est; aut à qua aliquid proficisci-
tur. Plato triplicem facit causam, Efficientem, Mate-
riam, Finem. Principatum tamen Efficienti deferret, quæ
est mens. Pythagoras. * Aristoteles primas causas facit cor-
poris exfortes, alias participatione aut per accidens substan-
tiæ corporeæ, ita ut mundus sit corpus. Stoici omnes causas
10 statuunt corporeas: dicunt enim esse Spiritus.

De corporibus. Cap. XII.

Corpus est quod tres habet dimensiones, latitudinem;
profunditatem, longitudinem. aut moles sensui per se
renitens: aut quod locum occupat. Platoni, quod neque
15 graue est suapte natura, neque leue, dum suo proprio est in
loco: cum verò est in alieno, tum id inclinari, inclinandò
que momentum aut ad grauitatem aut ad leuitatem adi-
pisci. Aristotelis sententia est, terram simpliciter esse gra-
uissimum, ignem leuissimum: aerem & aquam aliàs aliter
20 habere. Stoici duo de quatuor elementis leuia esse, aerem
& ignem: duo grauias aquam & terram. Leue enim esse,
quod non inclinatione aliqua, sed natura fertur à medio:
graue, quod ad medium. ipsum enim medium non est gra-
ue. Epicurus incomprehensibilia esse corpora: prima au-
25 tem, simplicia. quæ autem ex his conereta sint, omnia esse
grauias. atomos moueri, aliàs ad perpendiculum, aliàs defle-
xione quadam. quæ sursum ferantur, aliàs ictu, aliàs trepi-
datione.

De minimis. Cap. XIII.

30 Empedocles ante quatuor elementa ponit quædam mi-
nutissima fragmenta, tanquam elementa elementis
priora, similarium partium & teretia. Heraclitus ra-
menta quædam minima & diuisionem non admittentia
introducitur.

De figuris. Cap. XIV.

35 Figura superficies est, & circumscriptio, atque terminus
corporis. Pythagorici quatuor elementorum corpora
globosa esse aiunt, igni dempro, cui ut supremo, turbini
formaam tribuunt.

De

Color qualitas corporis est, quæ visu potest percipi. Pythagorei colorem appellauerunt superficiem corporis. Empedocles, id quod cõgrueret meatibus visui inferuentibus. Plato flammam à corporibus emicantem, cuius partes proportionem respondeant visui. Zeno Stoicus colores primam materiæ figurationem esse dixit. Pythagorei colores genera faciunt album, nigrum, rubrum, pallidum. discrimina colorum deducunt à certis mixtionibus elementorum: & in animalibus, ob varietates locorum atque aeris. 10

De sectione corporum, Cap. XVI.

Thaleti & Pythagoræ sectatores, negant in infinitum progredi sectionem eorum corporum, quæ motib. sunt obnoxia, sed subsistere in iis quæ indiuidua sunt, & atomi dicuntur. Aristoteles facultatem infinitam esse docet sectionem corporum, sed actu eam facultatem nullo finiri. 15

De mixtione & temperatione. Cap. XVII.

Veteres qualitatũ mutatione censuerunt elemẽta misceri. Anaxagoras, & Democritus, eorũq; assẽclæ, iuxta se inuicem positione. Empedocles ex minoribus molibus coalescere elementa, quæ sint minimæ, ac tanquã elementorum elemẽta. Plato tria corpora. non enim vult ea esse elementa, aut appellare: sed inter se commutari, ignem, aërem, aquam, terram, in horum vllum non posse permutari. 20

De inani. Cap. XII X.

Athalete ad Platonem vsq; philosophi naturam scrutantes, vacuum esse negauerunt. Empedocles sic:

In mundo & vacuum nihil est, nihil est quod abundet.

Leucippus, Democritus, Demetrius, Metrodorus, Epicurus, corpora sectionem non admittentia dixerunt multitudine infinita, inane autem magnitudine esse infinitũ. Stoici censuerunt nullum intra mundum esse inane, sed extra mundum esse. Aristoteles tantum esse inane extra mũdum, vt respirare possit cœlum: esse enim hoc ignem. 25

De loco. Cap. XIX.

Plato id locum vocauit, quod in se admitteret formas, translatione vtens in materia noranda, quæ quasi nutritrix sit, atque receptaculum. Aristoteles, extremitatem corporis continetis, contiguam contento. 35

De capa.

De Capacitate. Cap. XX.

SToici & Epicurus differre volunt inane, locum, capacitatem: & definiunt inane vacuitate corporis: locum, qui à corpore occupetur: capacitatem, quod partim à corpore impletur, vt dolium à vino.

De tempore. Cap. XXI.

Pythagoras sensit, tempus esse globum ambientis corporis. Plato, mobilem æternitatis imaginem, aut motus mundi interuallum. Eratoſthenes, Solis motum.

10 *De natura, seu substantia temporis. Cap. XXII.*

EAm Plato dicebat esse motû cœli. Plerique Stoicorum, ipsum motum: nec non, temporis nullum fuisse exordium. Plato, intelligentia genitum.

De motu. Cap. XXIII.

15 **H**anc Plato pōt Pythagoram differēciam quandam aut diuerſitatem eſſe in materia dixit. Ariſtoteles, actum (ipſius vox eſt entelechia) rei mobilis. Democritus, vnus gen-
nus motui dedit, obliquum. Epicurus duas motus ſpecies,
ad perpendicularum, & ad declinationem. Herophilus, mo-
tum alium ſola mente intelligi, alium ſentiri. Heracletus
20 motum & ſtatum proſum è natura ſuſtulit. hunc mortuo-
rum eſſe dicens, motum autem ſempiternorum perennem,
intermittentem eſſe rerum fluxarum.

De ortu & interitu. Cap. XXIIII.

25 **P**armenides, Meliſſus, Zeno, cū omnia motus expertia eſſe opinarentur, ortum & interitum proſus negaue-
runt. Empedocles, Epicurus, denique quotquot mundum
è minutis cōſtruunt particulis: ij concretiones quidem ac
ſecretiones quaſdam introducunt, ortus & interitus eſſe ne-
30 gant. neq; enim qualitates alterando, neque coaceruatione incremēta fieri. Pythagoras, & quotquot materiam per-
pſionibus obnoxiam ponunt, ij propriè ortus & interitus
eſſe affirmant. res enim alteratione, mutatione, & reſolu-
tione elementorum fieri.

35 *De neceſſitate. Cap. XXV.*

Thaletis eſt: valiſſiſima omnium eſt neceſſitas: omnia enim ei ſubſunt. Pythagoras aiebat mundo circumda-
tam eſſe neceſſitatem. Parmenides & Democritus, omnia
fieri ex neceſſitate. eandēque eſſe fatum, luſtitiā, Pro-
uidentiā, mundi effectricem.

Denatura, siue substantia necessitatis. Cap. XXVI.

Plato quædam ad prouidentiam, quædam ad necessitatem reuocat. Empedocles naturam necessitatis, causam esse ait, quæ utatur principiis & elementis. Democritus renisum, lationem, & percussionem materiæ. Plato alias materiam, alias effectricis causæ respectum ad materiam.

Defato. Cap. XXVII.

Heracletus omnia fato fieri dixit: idque idem esse cum fato. Plato inserit quidem fatum humanæ vitæ atque actionibus: addit tamen causas à nobis profectas. Stoici, hac in re Platonis similes, necessitatem aiunt causam esse immobilem & violentam. Fatum verò connexum esse causarum ordine contentum, quo etiam includantur ea quæ sunt nostra: quorum alia fatalia debeant haberi, alia fato non concessa.

Denatura fati. Cap. XXIIIX.

Heracletus fati substantiam esse ait rationem quæ per vniuersi naturam transeat: ipsa autem sit æthereum corpus, semen procreationis vniuersi. Plato rationem legemque æternam naturæ vniuersi. Chrysippus facultatē spiritalem, quæ totum mundum ordine disponat. Idem in Definitionibus, Fatum, inquit, mundi est ratio, aut lex eorum quæ sunt in mundo, ac prouidentia administrantur. Aut: ratio, secundum quam & quæ fuere, facta sunt: & fiunt, quæ fiunt: & fient ea, quæ erunt. Stoici seriem causarum, id est ordinem & connexionem inuiolabilem. Possidonius tertium à Ioue locum tribuit. primum enim Ioui adsignat, secundum naturæ, tertium fato.

Defortuna. Cap. XXXIX.

Hanc Plato ait causam per accidens esse & consequi inopinatè in iis, quæ consilio institutèque hominum suscipiuntur. Aristoteles causam per accidens in his, quæ appetitu mouente finis causa aguntur: incertam eam, & instabilem. Porro fortunam à calu differte: cum illa in actionibus locum habeat duntaxat, casumque admittat: casus autem fortunæ locum non det semper. quippe cum casus & in ratione præditis, & in brutis, adeoque etiam in animatis locum habeat: fortuna non, nisi ubi ratio inest. Epicurus causam esse dixit instabilem, ob mutationem personarum, temporum, morum. Anaxagoras & Stoici, causam dicunt esse quæ humana ratioci-

ratiocinatione cognosci nequeat. Fieri enim alia necessario,
alia fato, alia instituto animi, alia forte fortuna, alia casu.

De natura. Cap. XXX.

Empedocli visum fuit, nihil esse naturam, nisi permixtio-
nem & diuulsionem elementorum. Sic enim scribit in
primo libro de Naturali philosophia:

Iam quod naturam mortales nomine dicunt,

Hoc nihil est. neque enim mortem natura, vel ortum

Humano prabet generi. nam mixtio tantum,

Mixtorumque subest quadam secretionibus,

Idque homines vulgo naturam dicere suerunt.

Idem Anaxagoras cōcretionem, & secretionem, id est, or-
tum & interitum, naturæ nomine intelligebat.

**PLUTARCHI, DE PLACITIS PHILOSOPH-
orum, hoc est, brevis recensitionis sententia-
rum de natura rerum,**

LIBER II.

AB SOLUTA relatione de principiis, elementis, & a-
liis quæ ad eandem pertinent classẽ, ad effecta
proinde me conuertam, ordiarque ab eo, quod o-
mnia reliqua continet.

De mundo. Cap. I.

Priniceps Pythagoras complexum vniuersi affecit mun-
di nomine, propter ordinem qui in eo est. Græca enim
vox Kosmos, ordinem ornatumque significat. *Thales* &
eius sectatores, vnum censuerunt esse mundum. *Democri-
tus*, *Epicurus*, & discipulus eorum *Metrodorus*, infinitos
mundos in infinito, secundum omnes circumstantias. *Em-
pedocles* Solis cōuersione mundum circumscribi ait, hunc-
que esse eius finem. *Seleucus* infinitum mundum. *Diogenes*
Vniuersum infinitum, mundum autem finitum. *Stoici* dif-
crimen statuunt inter Vniuersum & mundum. Vniuersum
enim esse infinitum adiuncto inani, totum mundum seor-
sim ab inani subsistere.

De figura. Cap. II.

STOICI globi figuram mundo assignant, alij turbinis,
cui quidam. *Epicurus*, posse mundos esse globosos, posse
etiam alia esse figura.

An mundus animatus sit, & à prouidentia gubernetur. Cap. III.

ITa esse, reliqui omnes sentiunt. *Democritus* autem, *Epicurus*, & qui præter hos inane ac atomos introducunt, & animæ expertem mundum faciunt, neque prouidentia, sed natura quadam bruta administrari aiunt. *Aristoteles* neque animatum totum per omnes partes dicit, neque sensu, ratione aut mente præditum, neque à prouidentia temperari. Nam cœlestibus quidem hæc omnia adesse, quòd orbibus contineantur animatis atque animalibus. Terrestria autem omnibus istis carere: & ordinem per accidens, non per se aut à causa antegressa contingere.

An expertis interitus sit mundus. Cap. IV.

PYTHAGORAS & PLATO mundum à Deo factum arbitratu sunt, & quod ad naturam attinet, obnoxium interitui, quia corporeus, idèòque sensibus sit expositus: non autem periturum, prouidentia cum & Deo continente. *Epicurus* caducum, quia ortus, ut animal, ut stirpem. *Xenophanes*, neque ortum, & sempiternum, ac nunquam interiturum. *Aristoteles* partem mundi quæ infra Lunam est, affectionibus obnoxiam, in qua parte etiam terrestria suas patiuntur mutationes.

Vnde alatur mundus. Cap. V.

ARISTOTELES sic: si aliter mundus, etiam peribit. at nullo indiget nutrimento. est ergo sempiternus. *Plato*, ipsum mundum sibi mutatione eorum quæ intereunt supeditare nutrimentum. *Philolaus*, duplicem esse interitum, vnum igne cœlitus defluente, alterum lunari aqua per reuolutionem aeris effusa: atque horum exhalationes esse alimentum mundi.

A quo elemento mundi opificium sit orsus

Deus. Cap. VI.

PHYSICI à terra inchoasse aiunt mundi ortum, tanquam à centro. Est enim centrum globi initio. *Pythagoras* ab igni, & quinto elemento, *Empedocles* primò fuisse secretum ætherem, deinde ignem, post terram, qua nimis in arctum coacta ob imperum circumagitationis, aqua ebullierit: ex hac aerem exhalasse, ac cœlum quidem ex æthere natum, Solem ex igne. reliqua circa terram quæ sunt, condensata coisse ex reliquis. *Plato* ait, visibilem mundum factum ad

exem-

exemplum eius qui in mente fuit. eius visibilis mundi priorem tempore partem existisse animam, post corporea, quæ primò ex igni & terra, postscripti loco ex aqua & aere coaluerint. *Pythagoras*, cum sint quinque formæ solidorum corporum (mathematica etiam hæc vocantur), è cubo certam ait terram, è pyramide ignem, ex octo basium corpore aerem, è viginti basium forma aquam, è duodecim basium solido globum Vniuersi. Plato in his quoque Pythagoram imitatur.

De ordine mundi. Cap. VII.

- 10 **P**ARMENIDES corollas ait esse crebras inter se confertas, vnam ex raro, alteram è denso. his interiectas alias, ex lumine & tenebris mixtas. esse autem solidum quidpiam instar muri, quod istas omnes corollas obtineat. *Leucippus* & *Democritus* mundo in orbem tunicam atque membranam circumtendunt. *Epicurus* quorundam mundorum extrema rara, quorundam densa, & mobilia alia, alia immobilia statuit. *Plato* ignem primo loco statuit, proximo ætherem, deinde aerem, post hunc aquam, postremò
20 terram. interdum ætherem igni coniungit. *Aristoteles* primò ætherem omnis exsortem perpersionis, quintum scilicet corpus: deinceps obnoxia motibus, ignem, aerem, aquam, denique terram. Horum cœlestibus motum circularem adsignat: inferioribus, quæ quidè leuia sunt, sursum:
25 quæ grauius, deorsum lationem. *Empedocles* non perpetuò aut definitis locis reposita elementa dicit, sed quoduis in cuiusvis locum succedere.

Quæ causa sit inclinationis mundo.

Cap. IIX.

- 30 **D**IODENES, & ANAXAGORAS, postquam mundus constitutus fuit, & è terra produxit animalia, quodammodo inclinatum mundum fortuitò censent in austrinas partes: fortassis prouidentia sic satagente, vt mundi partes quædam habitari, aliæ non possent, ratione gelus, ardoris, commodæ temperiei. *Empedocles* aere cedente Solis
35 impetui, septentriones docet declinasse, ita vt partes iis vicinæ in sublimè attollerentur, deprimerentur austrinæ: atque hanc inclinationem toti proinde mundo accidisse.

De eo quod est extra mundum: an id vacuum sit. Cap. IX.

PYTHAGORICI extra mundum inane esse putant, in quod, & de quo mundus respiret. *Stoici* inane esse, in quod quidem conflagratione sua mundus dissolutum eat. *Post.* 5
 * *domus* non inane, sed quantum dissolutioni sufficiat. In libro primo de Inani. *Aristoteles* affirmat, nullum esse inane. & tam extra quam intra mundum esse inane, *Plato* negat.

Quæ partes mundi dextra sint, quæ sinistra.

Cap. X.

PYTHAGORAS, PLATO, ARISTOTELES, dextras mundi partes faciunt quæ ad ortum sunt, unde motui initium: sinistras, quæ ad occasum. *Empedocles* dextra vocat quæ sunt ad circum æstiuæ Solis cōuersionis, sinistra quæ ad hybernium. 15

De celo, quæ eius natura. Cap. XI.

ANAXIMENES dicit rotationē esse extremi orbis. *Empedocles* cœlum esse solidum glaciæ in modum ab igne ex ære compactum, quod ignitam æreāmq; naturam in vitroque globi semisse contineat. *Aristoteles* è quinto corpore, igni, vel calidi cum frigido mixtione. 20

In quot orbes cœlum diuidatur. Cap. XII.

THALES, PYTHAGORAS, & huius sectatores cœlum in circulos quinque diuidunt. ipsi Zonas, id est cingula, appellant. Nomina eorum sunt, Septentrionalis, qui semper est conspicuus: solstitij æstiuæ circulus, Æquinoctialis, 25
 brumæ circulus, Arctico oppositus, semper nobis occultatus. Horum tribus mediis substernitur obliquus, singulos attingens, cui signifer seu Zodiacus nomen est. Omnes autem isti à meridiano per septentriones in oppositam ducto 30
 partem medijs finduntur. Primus *Pythagoras* inuenisse dicitur signiferi obliquitatem, quam *Oenopides* Chius tamen ut abs se excogitatam sibi vendicat.

Quæ stellarum natura sit, ac quomodo constent sint. Cap. XIII.

THALES censuit terrestres quidem esse stellas, sed ignitas interim. *Empedocles* igneas, eo ex igne, quem in se continens æther in prima secretionē eliserit. *Anaxagoras* ætherem circum situm ignea quidem esse natura, circūuolutionis autem vehemētia abripuisse lapides è terra, eosq; 35
 aduulisse,

aduffisse, & sic in stellas conuertisse. *Diogenes* pumicum instar esse stellas sensit expirationes mūdi exhalātis. Idem, lapides quosdam esse qui nusquam appareāt, & sæpe in terram delapsi exstinguantur: quomodo ad Aegos potamos & sub ignis forma decedit stella saxea. *Empedocles* inerrantes stellas crystallo ait alligatas, erroneas ab eo solutas. *Plato* maiori ex parte igneæ naturæ esse stellas, sed ita, vt glutinis loco reliquorū etiam elementorum partes admittant. *Xenophanes* nasci ex inflammatis, nubibus quæ quotidie exstinguantur, noctu quauis rursus carbonum instar accendantur. ortus quippe & occasus, nihil esse aliud quàm accendi & exstingui. *Heraclides* & *Pythagorei* quamuis stellam dixerunt esse mundum in æthere infinito, qui terram, aerem, ætheremque contineat. Hæc opinio etiam in Orphicis perhibetur. nam *Orpheus* sectatores singulas stellas esse mundos dicunt. *Epicurus* horum nihil improbat, contingentiæ inhærens.

De figura stellarum. Cap. XIII.

STOICI globosas esse stellas, vt mundum quoque, vt Solem, vt Lunam. *Cleanthes* metæ seu turbinis forma. *Anaximenes* clauorum instar infixas esse crystallo. alij laminas esse igneas, tanquam picturas.

De ordine stellarum. Cap. XV.

XENOCRATES secundū vnā superficiem stellas moueri autumauit. reliqui Stoici alias aliis esse humiliores atq; altiores. *Democritus* hoc ordine collocat: primò fixas stellas, deinde erroneas, in quibus Solem, Luciferū, Lunam. *Plato* ubi ab inerrantibus abiit, proximam fecit stellam Saturni, quæ ei Phæno dicitur, nos fulgidam (puto) possemus: rum Phaethontem, nisi nitentem maius, qui est Iupiter: ab hoc proximum Pyroenta, id est igneum, stellam Martis: inde Luciferum, qui Veneri tribuitur: quintum Mercurij sidus, quod Stilbon appellat, quasi rutilans. Mathematicorum quidā Platoni subscribunt: alij Solem in medio reponunt. *Anaximāder* & *Metrodorus Chius*, *Crates*q; summum locum Soli deferunt, proximèque Lunam ei subiiciunt: sub his fixa, & vaga etiam sidera collocant.

De latrone & motu stellarum. Cap. XVI.

ANAXAGORAS, DEMOCRITVS, CLEANTHES, ab ortu versus occasū ferri omnes stellas. *Alcmao* & ma-

thematici planetas fixis ex aduerso, hoc est ab occasu ad ortum citari. *Anaximāder* à circulis & orbibus, quibus quæuis insistit, moueri. *Anaximenes* similiter sub terram, ac circa eam ferri stellas. *Plato* & mathematici æqualem cursum adsignant Soli, Veneri, ac Mercurio.

Vnde illuminentur stella. Cap. XVII.

Illustrari omnes stellas fixas à Sole, ab eoque suum lumen accipere. *Metrodorus* dixit. *Heracletus* & *Stoici*, stellas alio quod à terra sursum euaporat. *Aristoteles*, cœlestia non indigere alimento, quia interitui non sunt obnoxia. *Plato* & *Stoici* idem stellis atque vniuerso mundo nutrimentum destinant.

De stellis quæ dicuntur Castores, siue gemini.

Cap. XIX.

XENOPHONES istas stellas, quæ supra naues apparent, 15 paruas putauit esse nubeculas, ob certum affulgentes motum. *Metrodorus* micationes esse, à videntium oculis, quos terror & consternatio tenet, profectas.

Quid denuncient stella, & quomodo fiant hyems atque æstas. Cap. XIX.

PLATO indicationes æstatis atque hyemis fieri Solis, Luna, aliarumque fixarum & vagarum stellarum ortu atque occasu percipi tradit. *Anaximenes* ad solum hæc refert Solem. *Eudoxus* & *Aratus*, omnibus communiter accepta istæ stellis ferunt. Arati verba subiecimus:

*Ipsæ hæc altitonans in celso infixit olympo,
Et totum prudens distinxit signa per annum,
Eximia ut rebus de certis astra monerent.*

Quæ Solis natura sit. Cap. XX.

ANAXIMANDER Solem dixit esse circulum, cuius duodecimesima pars terræ molem æquet: orbita præditum qualis ferè est rotis curruum, ignis plena, qui quadam ex parte eius effulgeat per orificium, tanquam per fistulæ foramen. eumque ignem esse Solem *Xenophanes* ex igniculis qui apparent, collectis ex humida exhalatione, & Solem cogentibus: aut nubem ignitam. *Stoici* incendiū mente præditum, è mari. *Plato* è plurimo igne, *Anaxagoras*, *Democritus*, *Metrodorus*, massam aut lapidem igni candentem. *Aristoteles* globum è quinta natura. *Philolaus* Pythagoreus

thagoreus discum vitreum, qui resplendentiam mundani ignis recipiat, luménq; ad nos retorqueat: ut Sol videatur ignis in cælo, qui ad nos quasi speculi reflexione lucem dispergat. quam nos vocamus Solem, tanquam simulacri simulacrum. *Empedocles* duos Soles facit. vnum primigeniū ignem, in altero globi mundi semisse, qui cum semissem impleat, semper ex aduerso situs suæ repercussioni splendoris. alterum in altero semisphærio resplendentiam huius, quod semisphærium impleatur aere cum calida natura permixto: hanc resplendentiam à rotunditate terræ reflecti in Solem crystallinum, & cum motu ignei elementi circumtrahi, utque verbo dicam, Solem esse resplendentiam ignis qui est circa terram. *Epicurus* è terra compactam molem, ac pumicis spongiæve modo pertusam, ab igne accensam.

25 *De magnitudine Solis. Cap. XXI.*

ANAXIMANDER Solem terræ æqualem esse, circuli autem, à quo erumpit halitu, & in quo fertur, quantitate molem terræ vicies octies contineri. *Anaxagoras* multiplici ad Peloponnesum proportionem Solem esse. *Heracletus*, latitudine vestigij humani. *Epicurus* rursus ait, posse omnia ista vera esse, aut tantum esse, quantus & qualis videtur, vel maiorem paulo aut minorem.

De forma Solis. Cap. XXII.

25 **A**NAXIMENES, solij instar latum esse. *Heracletus* scaphæ in formam, subcuruum. *Stoici*, globi forma, qua & mundus & stellæ. *Epicurus* fieri posse isthæc omnia.

De conuersionibus Solis. Cap. XXIII.

ANAXIMENES censuit, astra impelli à condensato & renitente aere. *Anaxagoras* aeris, qui ad septentriones est impulsione in diuersam partem, quem aerem stipando cogens facit validum. *Empedocles* ne in directum semper progrediatur, impediri à continente ipsum globo & à tropicis, hoc est solstitiorum circulis. *Diogenes* à frigore calori occurrente exstingui Solem. *Stoici* secundum intervallum 35 alimenti subiecti progredi Solem. Oceanus autem terra est, cuius vaporem exhalantem depascitur. *Plato*, *Pythagoras*, *Aristoteles*, Solem obliquum cursum conficere aiunt propter signiferi, in quo mouetur, inclinationem, stipati solstitialibus circulis. quæ omnia in sphæra artificio elaborata proponuntur ad spectandum.

De Solis defectu. Cap. XXIV.

PRIMUS *Thales* docuit Solem deficere, quando Luna ad lineam infra eum fertur, quæ natura est terrestri. idque in speculis cerni, subijci Soli discum Lunæ. *Anaximander* obthurato foramine, per quod ignis exspirat. *Heracletus* in uersione corporis Solis (quod scaphæ simile eum ponere diximus) ita ut cauum sursum, curuum deorsum versus nostrum visum obuertatur. *Xenophanes* extinctione. rursum autem nasci in ortu alium. Narrationem porro adiecit de quodam Solis defectu, qui totum durauerit mensem: & alio perfecto, qui diem in noctem mutauerit. Quidam nubium condensationem causantur, quæ visu non cernente eas disco Solis obducantur. *Aristarchus* Solem fixis stellis adiungit, Lunam autem moueri ait circum Solis orbem, & suis inclinationibus umbrâ disco inferre. *Xenophanes* multos esse Soles, multas Lunas, secundum terræ diuersa climata, segmenta, ac Zonas. quodam autem tempore Solis discum incidere in quandam terræ portionem à nobis non habitatam, & sic tanquam in vacuum delato deliquium accidere. Idem Solem in infinitum progredi: nobis autem videre quod rotetur, ob distantiam.

De natura Lunæ. Cap. XXV.

ANAXIMANDER circulum esse nouendecuplum proportionem terræ, iidem ut Solem ignis plenum, ac luminis defectum ei accidere ob inuersionem rotæ. simile enim esse rotæ currus, quæ habeat orbitam concauam igne impletam, unoque expirandi foramine præditam. *Xenophanes*, nubem esse constipatam. *Stoici* mixtam ex igni & aere. *Plato* maiorem eius partem esse terream. *Anaxagoras*, *Democritus*, firmamentum ignitum, quod in se contineat planities, montes, conualles. *Heracletus* terram caliginosa nube contentam. *Pythagoras* corpus Lunæ igneam sequi naturam.

De magnitudine Lunæ. Cap. XXVI.

STOICI eam, sicut & Sol, maiorem terra pronunciant. *Parmenides* æqualem Soli, à quo etiam illuminetur.

De forma Lunæ. Cap. XXVII.

STOICIS, ut & Sol, globosa est. *Empedocles* disci forma. *Heracletus* scaphæ. alij cylindri tribuunt.

De

De illuminatione Luna. Cap. XXVIII.

ANAXIMANDER tradit, eam proprium habere lumen, sed rarius. *Antipho* suo fulgore nitere Lunā: qui cum occultatur, fieri hoc appulsu Solis. quia natura sic cōparatum sit, ut ignis validior imbecillioem obscuret: quod idem alij quoque stellis euenit. *Thales*, & qui eius sequuntur decreta, à Sole illustrari Lunam. *Heracletus* eodem modo affici Lunam, quo Solem. Scaphæ enim figuram esse sideribus hisce, cumque humidum excipiant vaporem, illustrari sicut videntur. clariùs quidem Solem, ut qui in puriore feratur aere, Lunam obscuriùs, quia in turbidiore.

De Luna defectu. Cap. XXIX.

ANAXIMANDER, osculo rotæ obstructo. *Berosus*, obuersa nobis parte ignis experte. *Heracletus* scaphæ inuersione. *Pythagorei* nonnulli resplendentiam & obstructionem profectam à terra, quam antichthonem, quasi oppositam terram, dicunt. Recentiores secundum consumptionem ignis ordinatè incensi paulatim, donec perfectum plenilunium præster, ac deinde sensim, proportionē seruata decrescat usque ad coitum, ubi planè exstinguitur. *Plato*, *Aristoteles*, *Stoici*, *Mathematici* in hoc consentiunt, menstruas occultationes Lunæ obtingere à Sole cum quo coit, & eius radijs obruitur. defici autem lumine, cum in umbram terræ incidit, utriusque sideris in medio constitutæ: aut potius cum eius officitur illuminationi à terra.

De aspectu Luna & cur terrestris Videatur.

Cap. XXX.

PYTHAGOREI aiunt terrestrem videri, quia sicut & nostra terra, circumhabatur, à maioribus quidē & pulcrioribus animalibus, quinque decies nostrorum quantitatem continentibus, neque vllum excrementum deijcientibus: tanta item dici longitudine. *Anaxagoras* causam inæqualitatis arcessit à concretionē frigidorum & terrestrium: admixtas enim esse igneis partes caliginosas. itaque Lunam dici falso vultu apparentem. *Stoici*, ob diuersarum formarum concretionem negant eius naturæ compagem esse interitus securam.

Quanto intervallo Luna à Sole absit. Cap. XXXI.

EMPEDOCLES duplam Lunæ à Sole distantiam esse eius, quæ Lunæ à terra est. *Mathematici* octodecuplam. *Erasosthenes*

8040000. *Isthene* Solem à terra distitum stadiorum millibus octingentis millibus ac quater: Lunam autem à terra millibus septingentis octoginta.

Quantus cuique planetarum sit sua circummissionis annus. Cap. XXXII.

SATVRNVS ambitum cœli suum conficit annis Solaribus xxx. Iupiter x i i. Mars duobus. Sol mensibus x i i. totidem Mercurius & Venus: (nam æquales his cursus) Luna xxx diebus. hic enim est perfectus mensis ab apparitione Lunæ ad cōgressum cum Sole. Magnum annum alij octen-
nio definiunt, alij xix annis, alij Lix *Heraclerus* annorum Solarium millibus octodecim. *Diogenes* ccc lxxv. annis tantis, quantus vnus est *Heraclero*. Alij vii i i i i ccc lxxvii.

7777.

PLVTARCHI DE PLACITIS PHI-
losophorum, hoc est, brevis recensitionis sententiarum de naturarum,

LIBER III.

20

P Ræcedentibus libris compendio percurri cœlestium rerum enarrationem, quarum vltimo loco Luna est. hoc tertio libro ad eam me conféro, quæ infra eam in sublimi sunt, ac Meteora proinde Græcis dicuntur: si-
ta à Lunæ orbe vsq; ad terræ positum quam centri locum in vniuerso censuerunt obtinere.

De lacteo circulo. Cap. I.

O Rdiar à lacteo circulo. is nebulosus est, semperque in aere cernitur, & ob albedinem coloris lacteus dicitur. 30
Pythagoreorum alij dixerunt stellæ ardore effectum, quæ suo loco delapsa tempore incendij à Phaethonte excitati, quicquid loci circulari decursu peragravit, adusserit. Alij cursum initio hæc fuisse. Quidam speculari vitum esse putant, splendore Solis in cœlum reflectente, quod idem in 35
iride fit & nubibus. *Metrodorus*, ob transitum Solis: hunc enim esse Solis circulum. *Parmenides*, densi ac rari mixtione lacteum colorem confici. *Anaxagoras* vmbram terræ ea in parte cœli insistere, cum Sol infra terram delatus non totum illuminat. *Democritus* splendoris collectionem & den-
satio-

sationem, à multis, ijsque parvis & continentibus stellis collucentibus profecti. *Aristoreles* incendium vaporis sicci, multiq; & continui: itaq; crinitum etiam ignem fieri infra ætherem, sub planetis. *Pofidonius* ignis compagem, stellula clariorem, splendore denfiozem.

De cometis, trajicientibus, ac trahibus.

Cap. II.

PYTHAGOREORVM quidam cometam putant esse stellam ex earum numero, quæ non semper videantur, sed 10 statò tempore sua reuolutione exoriantur. Alij reflexionem nostri visus ad Solem: quomodo in speculis quædam apparent. *Anaxagoras*, *Democritus*, coitum stellarum duarum aut plurium fulgorem suum coniungentium. *Aristoreles* igneam coagmentationem ex vapore sicco enatam. *Stratò* 15 lumen sideris nube comprehensum densa, sicut fit in lucernis. *Heracledes* Ponticus nubem in sublimi à sublimi lumine illustratam. eandem etiam pogoniæ, hoc est barbæræ stelle, causam adsignat. ab his trahiformem, columnarem, aliasque cognatas harum impressiones differre eadem, ut *Peparietici*, statuit pro ratione figuræ in quam nubes conformatur. *Epigenes* elationem in sublime spiritus terra permixti & accensi. *Boethius* imaginem ab aere soluto oblatam. *Diogenes* visum fuit, crinitas istas apparitiones, qui cometæ dicuntur, esse stellas. *Anaxagoras* diatontas, hoc est, ignes 25 trajicientes, ab æthere scintillarum instar deferri: quæ etiam causa sit, quod statim extinguuntur. *Metrodorus*, elici scintillas violenta solis in nubem impressione. *Xenophanes*, omnia id genus compactum aliquid aut motum esse nubium ignitarum.

30 *De contrahibus, fulguribus, fulminibus, presteribus, typhonibus.* Cap. III.

ANAXIMANDER ista omnia gigni ab aere. Cum enim is densa comprehensus nube vi erumpit ob suam partium tenuitatem ac leuitatem, ruptura sonitum edi: diuisione 35 iuxta nigredinem nubis, fulgorem. *Metrodorus* cum in nubem crassitie concretam ventus incidit, eum perfractione nubis sonitum edere, ictu autem & scissione fulgorem. celeritate autem motus calorem à Sole sumere, & fulmen iacere. fulminis imbecillitatem in presterem, hoc est, ignitam procellam abire. *Anaxagoras*, quando calidum in frigidum

dum incidit, scilicet ætherea pars in aeream, eā fragore tonitruu edere, colore autem qui est ad nigredinem nebulosæ partis fulgorem, multitudine autem ac magnitudine luminis fulmen: igni autem corpulentiore typhonem, hoc est, vorticem, nebuloso presterem efficere. *Stoici* tonitru collisionem nubium, fulgorem ortum ex ea incendium, fulmen fulgorem vehementiorem, presterem languidiorem. *Aristoteles* hoc quoq; fieri è sicca exhalatione docet. quæ cum in humidum illapsa vaporem vi exitum sibi conficit, allisionem & perruptionem tonitrus sonitum nasci, sicci autem accensione fulgur, presteres & typhones multiplicatione materię, quam vtrique attrahunt, calidiorem prester, crassiorum typho.

De nubibus, pluuijs, niue, grandine. Cap. IV.

ANAXIMENES, nubes existere aere quàm maximè densato, quæ cum magis comprimentur, pluuiam elici: niuem, quando aqua delabens congelatur: grandinem, si humido vento comprehendatur. *Metrodorus* humido vapore sursum elato coirè nubes. *Epicurus* ex exhalationibus: terebrem verò grandinem fieri & pluuiam ob delapsus longinquitatem.

De iride, qui est arcus cælestis. Cap. V.

QUÆ in sublimi sunt, partim per se subsistunt, vt pluuiæ, vt grando: partim videntur duntaxat esse, cum non subsistant: quomodo moueri terra nobis nauigantibus videtur. Iris quoq; tantum species apparens est. *Plato* ait, hominisei Thaumantem patrem fecisse, quod eam admirarentur. admirari thaumazein Græcis est. *Homerus*:

Iliad. p. 547

Vt cum purpuream pangit mortalibus irim.

Ideoque fabulati sunt quidam, capite eam tauri præditam exhaurire flumina. Quomodo ergo sit iris? Videmus aut secundum rectam lineam, aut secundum curuam, aut secundum reflexam, quæ sensui occulta & corporis experts sola ratione percipitur. Rectis lineis cernimus quæ in aere sunt, & per lapides pellucidos ac cornua, omnia enim ista tenui sunt partium. Linea autem visus incuruatur in aqua, vi crassifici eius. itaq; rerum in mari eminens cernentes, fractum putamus. Tertijs modis videndi refracta, vt quæ in speculis contemplamur. ac talis est iridis species. Intelligendum enim est humidum vaporem in nubem mutari, quæ deinde sensim

sensum in guttulas dissoluatur. Sole itaq; ad occasum accedente, necesse est ex aduerso Solis omnem arcum celestem apparere, cum visus guttulis incidens reflectitur, vt iris fiat. Sunt autem stillæ istæ non figuræ forma, sed coloris. Habet autem iris colores, primum puniceum, secundum purpureum, tertium cœruleum & viridem. Causæ videntur, quod splendor solis occurrens, fulgôrq; integer refractus, rubrû ac puniceum parit colorem. Secunda autem pars turbidior, splendore ob guttas elanguescente, purpureum: qui rubri coloris est imminutio. cumq; adhuc turbidius sit obiectû, in viridem transit. Hos ipsis rebus probare licet. Si quis enim è regione radiorum Solis aquam exspuat, ita vt guttula refractionem radiorum Solis excipiant, inueniet iridem fieri. quin & ex oculis laborantes hoc experiuntur, cum in lucernam intuentur. *Anaximenes* iridem fieri Sole illuminante nubem densam, crassam, ac nigram, in qua cogantur Solis radij, cum non possint vltra eam penetrare. *Anaxagoras* Solis splendorem reflecti in nube densa, semper e regione astri posita, quod in ea tâquam speculo exprimitur. Hoc modo etiam causa explicatur paeliorum, qui sunt cum plures soles apparent, vt fit in Ponto. *Metrodorus* ait, cum Solis splendor nubem penetrat, nubem cœruleo colore apparere, splendorem rubro.

De Virgîs. Cap. VI.

25 **H**AS & Soles Soli oppositos aiunt mixtum habere quippiam ex substantia & apparitione: quod nubes videantur, non suo tamẽ colore, sed alio qui visui exhibetur. In his omnibus similes affectiones accidunt & naturæ, & ijs quæ in rebus naturalibus contingunt.

De Ventis. Cap. VII.

30 **A**NAXIMANDER ventum esse fluxionem aeris, motis in eo à Sole aut colliquis partibus tenuissimis humidissimisq;. *Stoici* omnem ventum esse fluxum, sed nominatim mutare pro locorum rationibus. vt à Zopho, id est, caligine, & occasu Zephyrû, qui nobis est Fauonius: à Sole & ortu Subsolanum, à septentrione Aquilonem, à meridie Africum. *Metrodorus*, aqueæ exhalationis incendium à Sole factû, excitare diuinos flatus. Etetias, q. sunt veti anniuersarij, spirare aere qui ad septentriones est, desato, vnâ cû Sole qui à solsti-

solstitio æstiuo à nostris recedere incipit partibus, se prompentes.

De hyeme & æstate. Cap. VIII.

EMPEDOCLES & STOICI hyemē fieri, cum aer sua densitate obtinet & sursum vi eluctatur: æstatem, igni deorsum vi tendente. Sed sublimibus descriptis, ad ea me conferam explicanda, quæ ponē terram sunt.

De terra, tum quæ natura eius, quæ quantitas.

Cap. IX.

THALES statuit, vnicam esse terram. *Oecetes* Pythagoreus, duas: nostram, & ei oppositam, quam, antichthona vocat. *Stoici* terram vnicam & finitam. *Xenophanes* ex inferiori parte radices eam egisse in infinitā profunditatem, compactam autem esse ex aere & igne. *Meirodorus* terram esse faciem ac subsedimentum, aquæ, Solem aeris.

De figuræ terre. Cap. X.

THALES, *Stoici*, & qui hos sequuntur globi forma. *Anaximander* planæ columnæ lapideæ. *Anaximenes* mensē. *Leucippus* tympani. *Democritus* disci in superficie, in medio cauam.

De terra situ. Cap. XI.

QUI *Thaletem* sequuntur, in medio terram collocant. *Xenophanes* primum assignat locum, quod radices egerit in altitudinem infinitam. *Philolaus* Pythagoricus, igni medium defert locum, quod sit quasi focus vniuersi: secundum antichthoni: tertium ei in qua nos degimus terræ, sitæ ex aduerso, & contrario motu circumuertenti: vnde fiat vt qui in vna sunt terra, ab ijs, qui constituti in altera sunt, non cernantur. Princeps *Parmenides* terræ habitata loca discreuit à duabus sub solstitialibus circulis quæ iacent Zonis.

De inclinatione terre. Cap. XII.

LEUCCIPPVS terram in partes austrinas prolabi putat ob listarum raritatem: quippe ob gelu concretis partibus ad septentrionem vergentibus, dum oppositæ interim ardent. *Democritus*, quia ambitus pars australis sit imbecillior, ideo terram mole auctam eā declinare. Partes enim septentrionales inæqualiter, meridionales æqualiter esse temperatas, eā itaque inclinasse terram, vbi fructibus & incrementis abunde suppeditat materia.

De

De motu terræ. Cap. XIII.

ALII immotam manere terram sentiunt. *Philolaus* Pythagoreus, in orbem eam circumferri circum ignem, obliquo circulo, in morem Solis & Lunæ. *Heraclides* Ponticus, & *Ecphantus* Pythagoreus, motum terræ tribuunt: non ut loco suo excedat, sed rotæ instar circa axem circumuertatur ab occasu versus ortum, circa suum centrum. *Democritus* initio effectam fuisse terram ob paruitatem & leuitatem: successu autem temporis densatam atq; degrauatam subsedisse.

In quor. Zonas distincta sit terra. Cap. XIV.

PYTHAGORÆ opinio est, terram eadem qua totius cæli globum proportionem in quinque esse diuisam partes, septentrionalē, æstiuam, hybernā, æquinoctialem antarcticam. quarū media terræ mediam regionē definiat, hac ipsa de causa nomine adustæ seu torridæ prædita. Eā quæ incolipote est, in medio iacere æstiuæ atq; hybernæ, temperatam.

De terræ motibus. Cap. XV.

THALES ac *Democritus* eius rei causam aquæ imputant. At *Stoici* dicunt terræ motum esse, cum humor in terra inclusus excernitur, inque aerem excidit: *Anaximenes* siccitatem & raritatem terræ, eius concussionis causam, quorum illam quidem æstus, hanc nimia pluuiæ gignant. *Anaxagoras* aerem se emergere volentem, qui cum sua crassitie incidit in terræ superficiem, neque tamen excerni potest, tremore terram continentem succurit. *Aristoteles* propter frigidum terram vndiquaq; circumstans superne atq; inferne. Calidum enim ob leuitatem suam sursum nititur: itaq; siccam exhalationē sursum euadendi via interclusa, terram, ex qua cuneo quasi acto eluctari cōtendit, contrariis inuicem reuolutionibus exagitare. *Metrodorus*, nullum corpus in suo proprio loco moueri, nisi quid sit à quo impellatur aut detrahatur efficaciter. ita ne terrā quidem, utpote suo naturali sitam loco, moueri: partes dūtaxat eius quasdam aliò migrare. *Parmenides*, ac *Democritus*, terram vndique æqualiter distantem, æquilibrioque suspensam, quod causam non habeat cur huc potius quam illuc vergat, concuti tantum, non moueri. *Anaximenes* eam ob latitudinem vectari aere cui incumbit. Alij aquæ

innatare instar Platani foliorum aut asserum, ideoq; moueri. *Plato* motuum sex circumstantias perhibet, sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, prorsum, retrorsum. horum motuum nullam terræ posse accidere, cum vndiquaq; ima sit, maneatque immota, quod nihil eximitum sit; ob quod in hanc vel illam partem momentum faciat. partes tamen eius raritatis causa concuti. *Epicurus* fieri posse vt terra aeris subiecti, qui aquosus est, crassitie impulla ac quasi succussa moueatur: fieri etiam posse vt infimis sui partibus cauernosa cum sit, aere qui per eam dispergitur in cauitates antrorum similes incidente quassetur.

De mari, quæ eius origo, & qui sit amarum.

Cap. XVI.

ANAXIMANDER mare ait primi humoris esse reliquias, quarum maior pars ab igni exsiccata, reliquum ob ardorem mutatum sit. *Anaxagoras* cum humor ab initio stagnas à solari motu esset adustus, exhalassetq; eius pinguedo, reliquum salugine & amaro infectum substituisse. *Empedocli* mare est sudor terræ, adustus à Sole, eumq; sudorem nimia sui compressione emittentis. *Anisiphon* sudorem calidum, à quo excrementum est quod superaret humidi, elixando in saluginem conuersum, quod in quouis sit sudore. *Metrodorus* quia mare sit percolatum per terram, ideo crassiciem eius participasse: sicut euenit iis quæ per cinerem colantur. *Platonici* aquæ elementaris partem aliam ex aere frigore coactam extitisse dulcem, aliam quæ à terra ex ardore & incendio exhalasset, salisam.

De causis æstus maris. Cap. XVII.

ARISTOTELES & *Heracleus* à Sole fieri aiunt, qui plerumq; spiritus moueat, secumq; circumducatur. quibus incidentibus propellatur mare Atlanticum, intumescatq; & affluxum maris efficiat: iisdemq; desinentibus retrò abstrahatur ac recedat, quo pacto resorbeat mare. *Pytheas* Massiliensis Lunæ implemento affluxum, decremento defluxum fieri. *Plato* esse quippiam in sublimi suspensum, ex cuius foramine seu orificio quodam prorumpat æstus, vicissimq; maria intumescant. *Timæus* causam imputat fluminibus, quæ ex montibus Gallicis in Atlanticum procurrunt mare, id excursu suo propellant atq; augeant, rursusq; subsistentia retrahant atq; diminuunt. *Seleucus* Mathematicus,

ticus, ipse quoque motum terrę tribuens, eius reuolutioni ac motui Lunam aduersam ire ait: cumque vetus qui intra duo ista corpora intercipitur in diuersas partes hoc pacto agitur. eo in Atlanticum mare incidente, hoc quoque secundum eius motus concitari.

De area, qua halos dicitur. Cap. XVIII.

Sic ea sit. Inter Lunam aut aliud sidus ac visum nostrum aer crassus & nebulosus exstat, in quo cum visus noster reflectitur, ac dilatur, itaque ad externam circumferentiam circuli astri pertinet, circulus circa illud esse videtur, qui halos, id est, area dicitur. videturque ista apparitio proxime ibi fieri, vbi visus in crassiciem incidit.

PLUTARCHI DE PLACITIS PHILOSOPHORUM, hoc est, brevis recensitionis sententiarum de natura rerum,

LIBER IV.

VM peragrauerimus mundi partes, ad ea nunc veniamus, quę sunt singularia.

De Nili incremento. Cap. I.

THALES censet Ethesiarum, qui venti Ægypto aduersi spirant, flatu Nili aquas attolli. quod ostia ipsius quibus se exonerat maris obtrusi influxu obthurentur. *Euthymenes* Massiliensis, ex Oceano marique; externo suapte natura dulci fluuium impleri. *Anaxagoras* niue Æthiopica, quę hyeme frigus, æstate liquetur. *Democritus* niue in partibus ad Septentriones sitis sub solstitium æstiuum resoluta atque diffusa, densari ex vaporibus nubes, quę compulsa versus meridiem & ad Ægyptum ab etesiiis ventis, in magnos ac vehementes dissoluantur imbres, quibus cum paludes, tum Nilus impleantur. *Herodotus* historię scriptor, æqualem à fontibus fluere Nilum hyeme æstateque perhibet: minorem autem hyeme videri, quia tum Sol Ægypto vicinior in vaporem aquas redigat. *Ephorus*, historicus is quoque, æstate ait relaxari totam Ægyptum, ac quasi exsudare copiosam aquam. ac conferre ad hoc etiam Arabiam & Africam ob raritatem & sabulosum solum. *Eudoxus* ait, sacerdotes imbris & oppositis temporum anni rationibus rem imputare. quando enim apud nos æstas est, qui sub æstiuo habitamus

Tropico, tum iis qui eregione sub brumæ circulo degunt hyemem esse, à quibus tum exundans aqua prorumpat.

De anima. Cap. II.

PRIMVS *Thales* animam dixit naturam esse quæ semper, aut à seipsa moueatur. *Pythagoras* numerū qui seipsum moueat. numerum autem sumit pro mente. *Plato* substantiam mente præditam, à seipsa mobilem, & quæ moueatur secundum numerum harmonicum. *Aristoteles* actum (entelecheian) primum corporis naturalis & instrumentis apti, viuendi facultatem habentis. *Dicaarchus* harmoniam quatuor elementorum. *Asclepiades* medicus coexercitationem sensuum.

Anima corpus an sit, & qua eius substantia. Cap. III.

OMNES hi, quos nominavi, corporis expertem animam statuunt, naturam ei tribuentes quæ moueatur à seipsa, & mente sit instructa, & actus naturalis corporis ad viuendum apti ac instrumentis adornati. *Anaxagores* corpus esse censuerunt, idque aeræ naturæ. *Stoici* spiritum calidum. *Democritus* igneam compagem partium mente sola perceptarum, quæ formis fiat globosis, ignea vi, denique corpus. *Epicurus* temperatum quippiam ex quatuor qualitatibus, ignea, aerea, aquea, & quarta cui nomen non sit positum, quod ei erat vis sentiendi. *Heracletus* animam mundi exhalationem esse humidarum eius partium. animalium autem, ab externa, & exhalatione interna cognatam.

De anima partibus. Cap. IV.

PYTHAGORAS, *Plato*, secundum supremam rationem duas partes ei assignant, quarum vna ratione sit prædita, altera eius experts, siue bruta. secundum propinquam autem & subtiliorem rationem tres: diuidunt enim brutam in iræ, & in cupiditatibus deditam. *Stoici* ex octo partibus componunt animam: quinque sensibus, visu, auditu, olfactu, gustatu, tactu: sexta vocali: septima semineæ: octa uia ea quæ principatum obtinet, & à qua reliquæ omnes dispositæ sunt suis quæq; instrumentis, conuenienter flagellis polypi. *Democritus*, *Epicurus*, bimembrem faciunt animam, cuius pars rationis compos in pectore sita sit, bruta per totam corporis concretionem diffusa. *Democritus* porro

porrò omnia ait quandam habere animam, etiam cadauera: quod hæc semper perspicue aliquid obtineant caloris & sensus, maiori parte exspirata.

De principe anima parte. Cap. V.

- 15 **I**NESSE hanc aiunt *Plato & Democritus* in toto capite. *Strato* in superciliorum intercapedine. *Erasistratus* circa membranam cerebri, quam epicranida nominat. *Hierophilus* in cauo seu fundo cerebri. *Parmenides* in toto pectore. *Epicurus*, & *Stoici* in vniuerso corde, aut cordis spiritu.
- 10 *Diogenes*, in arteriosa cordis cauea, quæ est spiritualis. *Empedocles* in sanguinis substantia. Alij in collo cordis. Alij in membrana cor ambiente. Alij in septo transuerso. Nonnulli recentiorum eò usque à capite pertingere. *Pythagoras* vitalem animæ partem circa cor, rationem & mentem
- 15 circa caput.

De motu anima. Cap. VI.

- P**LATO semper moueri animam, mentem autem non moueri à loco ad alium. *Aristoteles* animam immobilē, omnis motus per se exsortem: per accidens autem moueri,
- 20 vt & formas corporum.

De anima immortalitate. Cap. VII.

- P**YTHAGORAS & *Plato* interitus expertem animam: cum enim exit, peruenire in cognatam sibi animam mundi. *Stoici* exeuntem è corpore simul cum concreto interire, eam scilicet quæ sit imbecillior: quales sunt ineruditorum animæ. Validiores, quales sunt sapientum, durare usq; ad conflagrationem. *Democritus* & *Epicurus* caducam esse, & simul cum corpore interire. *Pythagoras*, *Plato*, ratione præditam partem non interire: esse animam quippe
- 30 non deum, sed opificium æterni dei. brutam esse obnoxiam interitui.

De sensibus & sensilibus. Cap. VIII.

- S**TOICI sensum definiunt apprehensionem, quæ sit à sentiendi instrumento. Varie autem dicitur sensus. nam &
- 35 habitus, & facultas, & actus, & imaginatio apprehendens sensus instrumento sūt, ipsaq; etiam octaua pars princeps à quo pendet. Rursum instrumenta sentiendi sunt spiritus intelligentes à principe parte ad instrumēta corporea dispositi. *Epicurus* sensum dupliciter accipit. pro facultate & pro actu sentiendi. *Plato* sensum definit animæ & corporis

communione cum externis. vis enim sentiendi est in anima, instrumentum corporis. ambo autem per phantasiam (hoc imaginationem voco) externa apprehendunt. *Leucippus, Democritus*, sensum & intelligentiam munus suum obire, visis siue imaginibus (sic illorum simulacra, idola, ex primo) foris oblati. his non accidentibus, neutrum istorum quicquam moliri.

Verine sint sensus, Vera imaginationes.

Cap. IX.

STORICI sensus non falli iudicant. visorum alia vera esse, 10 alia falsa. *Epicurus* vtriusque veritatem ex æquo attribuit. Opiniorum alias veras esse, alias falsas. Sensum vno tantum modo falli, cum suum de rebus mente cernendis interponit iudicium. phantasiam duobus, cum & sensilium sit, & intelligibilem. *Empedocles, Heraclides* pro meatuum 15 concinnitate sensum fieri, cum quodvis sensile suo sensui accommodetur.

Quor sint sensus. Cap. X.

STORICI quinq; numerant sensus, quibus formæ apprehendantur: visum, auditum, olfactum, gustatum, tactum. 20 *Aristoteles* sextum quidem non dicit, ponit tamen communem sensum, qui diiudicat inter compositas species, in quæ singuli coniiciant sensus simplices sua visa: in quo ostenditur transitus ab vno ad aliam quasi speciem, & sub forma motus. *Democritus* plures esse sensus, brutorum animalium, 25 deorum, sapientum.

Quomodo sentiamus, notionem animo, orationemque concipiamus. Cap. XI.

STORICI dicunt, quando in lucem prognatus est homo, tum principem animi facultatem, perinde ac si ageret de 30 conscribenda charta, in anima singulas exarare noticias. Primum inscriptionis modum esse a sensibus. vbi enim sensu aliquid percipimus, et album, eo sublato memoriam tamen eius retinemus. post cum eiusdem generis multæ concurrerint formæ, experientiam adepti dicimur. hæc enim 35 definitur multitudo eiusdem generis notionum. Iam notionum quæ naturales sunt, eo quo dictum est modo fiunt, nullaque artis industria: aliæ doctrina porro nostra accurationeque parantur. Hæ tantum noticiae dicuntur, istæ eranticipationes siue prænotiones. Ratio præterea, à quarônis dici-

dicimur compotes, istis anticipatis notionibus dicitur ab-
solui, primo septenario. Est autem conceptus mentis visum
intelligentiæ ratiocinanti, in animali rationem habente.
Visum enim ubi ad talem accedit animam, tunc conceptio
5 mentis dicitur. Itaq; visa, quæ Græci phantasmata dicunt,
reliquis animalibus non accidunt. quæ diis, ea nobis tantū
phantasmata: quæ nobis, & in genere ea sunt phantasmata, &
in specie notiones. sicut denarij & stateres ipsi per se id sunt,
quod nomine referunt: sin pro vectura nautali penduntur,
10 hoc iis accedit, vt etiam portorium dicantur.

*Quid inter se differant phantasia, phantaston,
phantasticum, phantasma.*

Cap. XII.

CHRYSIPPVS isthæc sic distinguit. Phantasia affectio
15 est in animo oborta, rem perceptam simul cum perci-
piente repræsentans. vt cum percipimus visu albedinem,
affectio oritur in animo nostro à visu profecta, cuius subie-
ctum nominare possumus albedinem. idem de reliquis di-
co sensibus. Græca originæ phantasiæ vox ad lumen redit.
20 nam sicut lumen & se ostendit, & ea quæ ipso comprehen-
duntur: ita phantasia & sese, & id vnde effecta est, demon-
strat. Phantaston, quasi si phantasia perceptibile dicerem,
est quod phantasiam efficit: vt album, vt frigidum, & quid-
quid animâ mouere potest. Phantasticū, quod inanis ima-
25 ginationis efficax posse videor interpretari, inanis prorsus
est animi tractus, quando exagitur eius imaginatione nulla
re imaginanda (sic phantaston refero) oblata: quale vide-
mus in iis qui cum vmbra depugnant, & inani aeri manus
inferunt. Imaginationi enim, siue phantasiæ, obicitur ali-
30 quod imaginabile: imaginationem futilem sciens, hoc est
phantastico, nullum. Phantasma, id intellige vanam imagi-
nationem, est ad quod trahimur inani tractu phantasticæ
motionis. Accidunt hæc atra bile laborantibus, & furenti-
bus. Itaq; Orestes in tragœdia hæc dicens,

35 *O mater, obsecro te, ne incutias mihi
Has sanguinolentas & colubrinæ Virgines,
Quæ ponè me discurrunt, inquam, ponè me.*

*Eurip.
Orest.*

furens ista dicit, neq; videt quicquam, putat modò. Itaque
Elestra ei dicit:

Tuo quietus in lecto, miser, mane,

Cernens eorum, quæ cernere putas, nihil.

*Odysf. 6.
350.*

Sic & apud Homerum Theoclymenus.

De visu, quomodo videamus. Cap. XIII.

DEMOCRITVS, Epicurus, imaginum infertione putauerunt nos videre. Alij radiorum quorūdam receptio-
ne, qui postquam obiectæ rei infixi fuerunt, rursus ad oculum reuertantur. *Empedocles* imaginibus radios adiunxit, id quod fit appellans radios imaginis compositæ. *Hipparchus* radios ait ab utroque oculo porrectos extremitatibus suis tanquam manibus apprehendere corpora extra oculos posita, apprehensionemq; eorum visui reddere. *Plato* splendoris coniunctione seu concursu, quod *synaſtice* Platonice appellant. lumen ab oculo per aliquantum spacium profluere in cognatum aerem, aliudq; contra à corporib; aerem autem qui in medio est diffusus ac conuersu facilem esse, penetrare cum visus vi ignea.

De imaginibus quæ in speculis videntur.

Cap. XIV.

EMPEDOCLES apparere eas dicit ob effluxus qui in superficie speculi coeant, perficianturq; ab ignea vi quæ à speculo excernitur, propositumq; aerem in quem effluētia feruntur simul circumagat. *Democritus*, *Epicurus* imaginum subsistentia: quæ à nobis ferantur, & circumagitatione subsistant in speculo. *Pythagore* reflexione visus, qui cum intentus feratur ad æs densio leuique corpori occurrens, ab eo reperiatur ac in se redeat. ac simile quippiam ei accadat cum manu, quæ extenditur & ad humerum rursus reducit. His omnibus capitulis vti licet in explicanda visionis ratione.

Videri ne possint tenebræ. Cap. XV.

VIDERE censuerunt Stoici. visui enim ad hoc ipsum circumpositum esse quendam fulgorem, & non mentiri visum, cerni enim reuera quod sint tenebræ. *Chrysippus* secundū intentionem intermedij aeris videre nos, isto quidem & persolio à spiritu visui destinato, qui à principe animi parte vsq; ad pupillam pertinet: sed post appulsum ad vicinum aerem intendente seipsum turbis in formam. Profunduntur autem ex oculo radij ignei non nigri aut caliginosi. itaq; videri possunt tenebræ.

De an-

De auditu. Cap. XVI.

EMPEDOCLES auditionem fieri dicit, aere accidente ad aures partem quæ cochleæ instar in gyros contorta, intra aurem suspensâ tintinnabuli instar percutiatur. *Alcmaeo* 5
audire nos inani quod intra aurem est, id enim personare appellente aere. omnia enim vacua sonant. *Diogenes*, aere qui in capite continetur ictu & moto à sono. *Plato* & qui cum sequuntur percuti aerem qui in capite est, eumque reflecti ad partem principem, sensumq; auditus sic fieri.

10 *De olfactu. Cap. XVII.*

AL C M A E O in cerebro esse partem animæ principem, ea sentiri odores spirando ab ea attractos. *Empedocles* cum respiratione pulmonis. cum igitur difficulter spiratur, ut fit in humorum defluxu, tum ob asperitatem non sentiri o-
15 dores.

Degustatu. Cap. XIIII.

AL C M A E O humiditate & tepore qui in lingua est discerni sapores. *Diogenes* raritate & mollicie & quod eo pertinent à corpore nerui, diffundi sapores attractos ad sen-
20 sum & principem partem tanquam à spongia.

De voce. Cap. XIX.

PL A T O vocem definit, spiritum per os ab animo educum & ictum aeris, qui per aures, cerebrum & sanguinem usq; ad animam diditur. Improprie etiam brutis & ani-
25 ma prorsum carentibus reb. tribuitur vox, ut cum hac appellatione cōplectimur hinnitum & strepitum. Proprie autem vox articulata est, Græcis ab illustrando mentis conceptu dicta. *Epicurus* vocem esse fluxum emissum à reb. vocalibus, aut sonantibus, aut strepentibus. eum fluxum in
30 frustra confringi eiusdem formæ. conformia dicuntur teretia teretibus, inæqualium laterum & triangula cum sui generis formis comparata. His conformibus frustis ad aures accidentib. sentiri vocem. Hoc manifestum fieri ex vtribus qui perfluunt, & fullonibus qui vestes inflant. *Democri-*
35 *tus* aerem comminui ait in conformia frustra, simulq; cum vocis frustis volutari. graculum enim graculo assidere, ac
semper similem ad similem duci, ut est in proverbiis. nam et
iam in littoribus similes calculi eodem apparent in loco a-
lio globosi collecti, alio oblongi. & inter cribrandum con-
gregantur quæ sunt eiusdem generis, ita ut à ciceribus fabæ
cc 5 fecer-

Odyss. e.
218.

secernantur. Aduersus hæc dicere aliquis possit: Quomodo exigua frustula aeris implere possint theatrum aliquot hominum millibus refertum? *Stoici* dicunt, aerem non esse compositum ex frustis, sed totum continuum, nihil habentem in se inane. Eum vero perculsum vento fluctuare in infinitum per rectis rectis circulis, donec impleatur aer circumfusus. sicut fit in piscinam lapide coniecto. nisi quod aer sphaerice, circulariter talis aqua mouetur. *Anaxagoras* vocem edi, si spiritus occurrat solido aeri, & auersus retro obiectum usque ad aures referatur. quomodo etiam fiat echo, 10 quæ est cum sonus repercutitur.

An vox sit corporis expert. & quomodo fiat echo. Cap. XX.

PYTHAGORAS, *Plato, Aristoteles*, corporis expertem. non esse enim aerem, sed aeris figuram & superficiem certo 15 ictu fieri vocem. porro nullam superficiem corpore præditam esse. Tamen enim corporis motum sequitur, ipsa tamen prorsus caret motu. sicut cum flectitur virga, nihil patitur superficies eius, materia dumtaxat flectitur. *Stoici* vocem dicunt esse corpus. quidquid enim agat, aut vim efficiendi 20 habet, id esse corpus. atqui hoc esse vocis. audimus enim & sentimus, ipsa auribus accidente, & formam imprimente, quomodo annulus cereæ sigillum imprimit. Rursum quidquid mouet & molestiam exhibet, corpus est. Mouet autem nos concinnitas sonorum, offendit discrepantia. Ite 25 rum, quod mouetur, corpus est. vox autem mouetur & refringitur illapsa in læuia loca, sicut cum pile in parietem coniecta reliditur. Itaque ergo in pyramidibus Aegypti intra vna voce edita, quatuor aut quinque soni redduntur.

Vnde sensus anima obtingat, & qua pars sit eius princeps. Cap. XXI. 30

STOTICI dicunt supremam partem animi esse principem, effectricem imaginum assensionis, sensus, appetitus: principem autem illam partem vocant rationem. Cæterum ab hac principe parte septem esse enatas animi partes, quæ instar polyi acetabulorum per corpus extendantur. De his septem partibus quinque sunt sensus isti, visus, 35 auditus, gustatus, olfactus, tactus. Sunt autem spiritus, visus quidem a principe ad oculos usque, pertingens: auditus ab eodem usque ad aures: olfactus vis, indidem usque ad nares.

res: gustatus, ab eodem principio vsque ad linguam: tactus à principe parte spiritus propagatus vsque ad superficiem, vt facile sentiat occurrentia. Reliquarum partium altera dicitur semen, quæ ipsa quoque est à principe parte spiritus vsque ad testiculorum adites deductus. Altera est quam vocalem Zeno, vocem alij vsurpant, spiritus à principe vsque ad guttur & linguam aliaque loquelæ peculiaris instrumenta. ipsa autem illa princeps animi pars in globo nostri capitis, tanquam in mundo, habitat.

10 *De respiratione. Cap. XXII.*

EMPEDOCLES primam putat fieri primi animalis respirationem, in fetu edito nacta abscissionem humiditate, in cuius locum extrinsecus succedat aer in vasa corporis aperta. Postmodo autem cum iam innatus calor foras erum
 15 pēs, vna elideret aerem, expirationem: eodemque introsum recedente, & aeri vicissim ingressum præbente, inspirationem. At enim nunc, cum sanguis feratur versus superficiem suoque accursu aerem per nares foras pellat, huius elisione fieri expirationem. aere autem recurrente & illabente per loca
 20 quæ calor rara & peruia fecit, inspirationem. *Asclepiades* rem clepsydre exemplo proponit. pulmones infundibuli loco statuit: causam respirationis ponit tenuitatem partium in pectore sitarum, ad quam externus aer feratur fluatque crassus constans partibus, rursusque extrudatur, cum
 25 pectus non possit amplius vel intro admittere, vel alio care re. semper tamen aliquid, quod sit tenuium partium, in pectore superesse: non enim totum excerni, sed quod intus est ei grauitate respondere, quod intro adducitur. hæc autem cucurbitulis comparat. Eam porro respirationem, quæ dedita opera institutoque animi fit, fieri dicit contractione
 30 tenuissimorum in pulmone meatuum, branchiisque in arcu coactis. hæc enim nostræ obedire voluntati. *Herophilus* facultates relinquit corporibus motus efficaces, in nervis, arteriis, musculis. Pulmonem autem existimat suapte natura solum indigere dilatatione & contractione. deinde etiam alia. Atque actum quidem pulmonis esse attractionem spiritus extrinsecus: quo cum est impletus, secundo appetitu pectoris partem adiacentem in se deriuare spiritum: impletumque ita vt amplius attrahere non possit,
 35 rursus in pulmones abundantia deducere, indeque foras protrudi

*Pulmonis
motus.*

trudi, vicissim sese afficientibus corporis partibus. Aliquan-
do enim diduci pulmonem, aliorum participatione facta
vel impletione vel euacuatione: ita vt quatuor sint motus
pulmonis, primus, quo externum haurit aerem: secundus,
quo receptū intus in pectus deuoluit: tertius, quo id quod
coactum est à pectore, rursus in se recipit: quartus, quo id-
ipsum foras euomit. Horum motuum duos esse dilata-
tiones, cum scilicet vel externum attrahit in se aerem, vel red-
ditum à pectore in se admittit: reliquos esse contractio-
nes, quando scilicet pectus spiritum ad se trahit, vel foras
pulmo à pectore traditum expellit. Pectoris enim duo tan-
tum sunt motus. vnus dilatatio, cum à pulmones spiritum
ad se trahit: alter contractio, cum ei superfluum reddit.

*De affectionibus corporis, & an in animam ea
redundent. Cap. XXIII.*

STOICI affectus ponunt in locis affectis: sensus autem
in principe parte. Epicurus tam affectus quam sensus in
locis affectis: quod statuit partem principem omnis esse af-
fectionis expertem. Strato & animi affectus, & sensus in
principe parte collocat, non in affectis locis. In hac enim
parte esse sitam tolerantiam, vt in terribilibus & dolorem
adferentibus, vtque in fortibus & timidis.

PLVTARCHI DE PLACITIS PHI-
losophorum, hoc est, breuis recensitionis senten-
tiarum de natura rerum,

LIBER V.

De diuinatione. Cap. I.

PLATO & STOICI diuinationem introduxerūt, quæ
sit diuinus mentis instinctus, secundum animi diuini-
tatem. Huc etiam diuinationem ex insomniis refe-
runt: deniq; plurimas diuinandi rationes probant. Xeno-
phanes & Epicurus diuinationem reiciunt. Pythagoras eam
duntaxat partem improbat, quæ constat sacrificiis, Aristot-
eles & Dicaarchus eas solum diuinationes admittunt, quæ
furore diuinitus immisso, aut insomniis fiunt: animam non
immortalem esse, sed diuina quadam re impertiri tamen
sentientes.

Quæ

Qua insomnia ratio. Cap. II.

DEMOCRITVS accessu imaginū ea fieri putauit. *Strato*, quod animi bruta natura in somnis aliquo modo plus sensus nanciscatur, itaque à mente creatur. *Herophilus* somnia diuinitus inspirata necessario fieri naturalia, imaginando sibi anima representante quod expediat, & euenturum sit: mixta, fortuitò & appulsu imaginum, cum videmus per quietem quæ volumus, quo modo amicis in somno potiri se putant nonnulli.

10 *Qua sit seminis natura. Cap. III.*

ARISTOTELI semen est id quod prædicitum est facultate mouendi donec tale aliquid absoluat, quale est vnde ipsum fuit excretum. *Pythagoras* spumam utilissimi sanguinis, superfluitatem alimenti, sicut sanguinem & medullam, *Alcmaeo* partem cerebri. *Plato* à medulla dorsī deriuatam rem: *Epicurus*, particulam corpori & animæ auulsam. *Democritus*, à totis corporibus & præcipuis partibus semen genitale est carnearum venarum.

An semen sit corpus. Cap. IIII.

20 **L**EVCIPO & ZENONI corpus est esse enim aliquid ab anima auulsum. *Pythagoras*, *Plato*, *Aristoteles*, vim seminis in corpoream dicunt, sicut mentem mouentem: corpoream autem materiam quæ profunditur. *Strato* & *Democritus* ipsam quoque vim corpus esse, quippe spiritum.

25 *An femina etiam semen promittant. Cap. V.*

Affirmant hoc *Pythagoras*, *Epicurus*, *Democritus*. habere enim adfites testiculares, sed inuerso modo. ideoque eas etiam præter vsum appetere. *Aristoteles* & *Zeno* humidam materiam emitti ab iis, sicut ab exercitatione sudores eliciuntur: non tamen vim habere seminis. *Hippon* haud minus seminis eas, quam mares, emittere, sed id non facere ad prolem generandam, quia extra vterum excidat. ideoque quasdam sæpenumero absque viris semen effunderè, 35 maxime viduas. & ossa à mare, carnes à mulieribus originem habere.

Quomodo conceptio fiat. Cap. VI.

ARISTOTELES fieri matrice sursum attracta à purgatione, menstruisque attrahentibus ab vniuersa mole aliquid puri sanguinis, qui accidat femini maris. Non concipi, ob

pi, ob impuritatem vuluæ, aut inflationē, metum, ægritudinem, infirmitatemve mulierum: aut quia viri languent.

Quomodo mares nascantur, quomodo femina. Cap. VII.

EMPEDOCLES causam calori & frigori adscribit. itaq; narrat primos homines è terra enatos ad ortum Solis, & meridiem sitis in partib. extitisse fere mares, feminas in septentrionalibus. *Parmenides* contra in his extitisse mares, quia plus his densitatis inest. in meridionalibus autem feminas ob raritatem. *Hipponax* pro eo atque semen vel consistat & validum sit, vel diffuat & infirmius sit. *Anaxagoras*, *Parmenides*, semen à dextra parte in dextram vteri partem conijci, à sinistra in sinistram. quod si secus fiat, feminas concipi. *Leophanes*, cuius *Aristoteles* meminit, illos è dextro testiculo, has è sinistro seminari. *Leucippus* secundum variationem membrorum, quod mas colem, matricem femina habet. tantum enim duntaxat dicit. *Democritus* communes partes, ex vtro contigerit: peculiare, prout præualuerint *Hipponax*, si semen præualuerit, marem: si alimentum, feminam concipi.

Monstra & nascantur. Cap. IIX.

EMPEDOCLES vel abundantia vel defectu seminis, aut à motus initio, aut diuisione in plura, aut quod alio vergat, sic videtur fere omnes causas complexus. *Strato* propter additionem, aut deminutionem, transpositionem, inflammationem. Medicorum quidam, quod tunc matrix flatib. illapsis peruertatur.

Cur mulier sapius concumbens non concipiat. Cap. IX.

DIOCLEES medicus causam esse putat, quod vel omnino nullum, vel iusto minus semen emittat, aut proli gignēdæ nõ aptum ob calorem, aut frigus, aut humiditatem, aut siccitatem deficientem, aut ob resolutionem vteri. *Stoici*, obliquitatem veretri, quod non possit recta eiaculari semē: aut quia membra coeuntium non sint inter se legitima portione condita ad matricis distantiam. *Erasistratus*, vbi vulua callos contraxerit: aut carnosior, rariorve, aut minor fuerit quam natura exigat.

Quomodo gemini & tertigemini nascantur. Cap. X.

EMPEDOCLES, ob abundantiam & diuisionē genituræ. *Asclepiades*, ob corporum differentiam: sicut hordei spicæ exi-

et existunt duobus aut etiam tribus granorum ordinibus: esse enim semina fecundissima. *Erasistratus* ob conceptiones. ut in brutis. cum enim matrix purgata est, tunc superfecundationem admittit. *Stoici* ob loca quæ sunt in utero: cum enim in primum & secundum incidit semen, tunc fieri superfecundationem & ter geminos nasci.

Quæ causa, quod proles parentum aut etiam progenitorum similitudinem refert. Cap. XI.

EMPEDOCLES similitudinem defert semini prævalenti, dissimilitudinem euaporationi caloris qui in semine erat. *Parmenides*, si à dextra vulvæ parte semen excernatur, patrum: si à sinistra, matrum similes nasci. *Stoici*, à toto corpore & anima ferri semen, exprimiq; imagines & effigies ex eadem gente, perinde atque si pictor rei conspectæ similitudinem coloribus similibus referat. præterea à muliere quodque semen emitti: quod si prævaleat, matris: si viri, patris similem nasci fetum.

Quomodo aliorum, non parentum forma similes fiant. Cap. XII.

MEDICORUM plerique fortuito casu refrigeratis maris & feminæ semina dissimilem gigni prolem putant. *Empedocles* imaginatione mulieris inter concipiendum formari fetum. sæpe enim imagines etiam & statuæ sunt à mulieribus adamatæ, similisq; earum proles in lucem edita. *Stoici* ob consensum quandam ac similem animi affectionem, fluxum & radiorum, non imaginum, in insertionem similitudines effici.

Quomodo cum mulieres, cum viri steriles reddantur. Cap. XIII.

STERILITATIS in muliere causas medici utero imputant, si aliquid horum ei accidat. puta ut fiat densior, rarior, durior, obstruatur callo, aut carnea mole. ite animi languor, defectum nutritionis, corporis vitiosam constitutionem, perversionem figuræ, aut deuulsionem. *Diocles* steriles mares fieri, siue quod omnino nullum emittant semen, aut minus iusta quantitate, aut quia semen sit sterile, aut ob resolutionem membri, aut obliquitatem colicæ recta semen eiaculari non valentis ad matricis distantiam. *Stoici* causantur dissimilitudinem naturæ & qualitatum in his qui corpora commiscunt: nam quando separantur, & cum suæ naturæ familiaribus coeunt, tum fetum procreari.

ALCMAE o mulos steriles esse dicit ob seminis tenuitatem siue frigiditatem: mulas, quia matricibus earum non hient. *Empedocles*, ob exilitatem, humilitatem, angustiamque vuluæ, in uerſa ventri annata, vt neq; recta ad eam semen eiciatur, neque si id fiat, excipiat. Huic *Diocles* testimonium perhibet, tales se matricibus mularum in dissectionibus sæpenumero deprehendiſſe inquiens: ac fieri poſſe, vt iisdem de cauſis mulieres quoque ſint ſteriles.

An fetus in vtero ſit animal. Cap. XV.

PLATO animal cenſet, quia & moueatur in vtero & alatur. *Stoici* partem ventris, non animal. vtq; fructus, qui ſtirpium partes ſunt, vbi maturuere, deſcunt: ita rem quoque habere de fetu. *Empedocles* fetum non eſſe quidem animal, ſpiritu tamen præditum in vtero. primam autem animalis reſpirationem fieri cum partu editur, decedente humore qui eſt in fetu, & in exhausti locum ſuccedente in vaſa reſerata aere externo. *Diogenes* inanimata naſci animalia, ſed cum calore. atque inſitum calorem ſimul atque natum eſt animal, animam in pulmones attrahere. *Herophilus* naturalem fetui in vtero, non animalẽ motum permittit, motuſq; cauſam edit neruos. animalia autem tũ demum fieri, cum ex vtero effuſa aliquid aeris accipiunt.

Quomodo alatur fetus. Cap. XVI.

DEMOCRITVS, *Epicurus*, fetum in vtero per os alit: itaque ſtatim atq; natus eſt, ore ad mammam ferri. nam & in vtero eſſe vbera quædam & oſcula quibus alatur. *Stoici* per ſecundinam & vmbilicũ: itaq; hanc ſtatim ab obſtricibus à partu ligari, & os inſanti aperiri, vt de alio cogitet alimento. *Alcmao* alit per totum corpus, quod ſpongiæ in morem recipiat quæ alendo ſunt idonea.

Quid primum in vtero abſoluatur. Cap. XVII.

STOICI, pleriq; fieri. *Ariſtoteles* primum lumbos, tanquam carinam nauis. *Alcmao* caput, partem ſcilicet principem. *Medici* cor, in quo ſint venæ & arteriæ. Alij magnum pedis digitum. Alij vmbilicũ.

Cur fetus qui ſeptimo menſe in lucem editur, ſiſalis ſit. Cap. XIIX.

EMPEDOCLES, quo tempore humanũ genus è terra eſt enatum, propter tarditatem motus Solis, tantam fuiſſe longitu-

longitudinem vnus diei, quanta nunc est decem mensium progressu temporis contractam fuisse ad quantitatem septem mensium. itaque & decimo mense & septimo editos fetus vitales esse, natura mundi hoc meditata, vt in vna die infans augetur & nascatur. *Timaeus* non decem inquit menses, sed nouem censeri ab inhibitione menstruorum postquam conceptus est fetus. sic etiam septimestria censeri quæ non sunt, cum aliquando mulier post conceptum menstruis purgetur. *Polybus*, *Diocles*, *Empirici* etiam octauum mensum aptum partui agnoscunt: sed fetum esse tum imbecilliores, ideoque multos perire. ac tamen si fere in vniuersum nemo octauo mense natam prolem alendam censeret, tamen multos sic natos in viros euasisse. *Aristoteles* & *Hippocrates* dicunt, si vterus impleatur septem mensibus, tunc fetum se exerere, ac in lucem edi. quod si se exerens non alatur ob vmbilici languorem, laboriose gestato fetu, tunc cum non nutriri: si vero nouem menses in vtero maneat, tunc se promere, integrumque nasci. *Polybus* vitalem prolem nasci diebus post conceptum cxxiis. hoc enim esse sex mensium tempus, quanto etiã Sol à tropico ad tropicum decurrat. Diei autem septimestrem, cum dies qui huic sexto mense defunt, à septimo adsumuntur. Octauo autem mense natam non viuere, quando fetus ex vtero se exerens grauius vmbilicum adfligit, vt ab eo nutriri non possit. *Mathe-*
matici octo menses ad quenuis partum infociabiles aiunt, septem sociabiles. Signa porro cœli infociabilia sunt, quæ incidunt in stellas domibus cœlestibus dominantes, & sub se natis vitam infelicem ac non longam portendunt. Sunt autem infociabilia quorum vnum ab altero octauum
 30 numeratur, vt Aries ad Scorpionem, Taurus ad Sagittarium, Gemini ad Capricornum, Cancer ad Aquarium. Leo ad Pisces, Virgo ad Arietem. & cætera. Hinc fieri vt septimo & decimo mense edita in lucem vitalia sint: octauo nata ob diffidium mundi pereant.

35 *De ortu animalium, quomodo exstiterint, & an caduca. Cap. XIX.*

Quia mundum statuunt ortum, iis orta etiam habentur animalia, atque interitura. *Epicurus*, quibus non videntur nata, mutua permutatione nasci ea censent. Partes enim esse huius mundi. Quod idem sensit *Anaxagoras* & *Enripides*:

dd Mutatio

Mutationum sed Vicissitudine

aliis subinde formis illa prodeunt.

Anaximander prima animalia in humore nata, corticibus contenta spinosis: adulciora autem facta, ad siccitatem desciuisse, ruptoque cortice non multum temporis superuixisse. *Empedocles* primo animalia ac plantas nequaquam integro ortu extitisse, sed membris quæ nondum coaluissent: deinde partes coaluisse, ita ut spectri formam compages referret. tertium ortum fuisse ex his quæ vicissim nascuntur. quartum non iam ex similibus, ut ex terra & aqua: sed proinde vicissim, cum alimentum aliorum esset densatum, aliis mulierum formæ venustas incitamentum emittendi seminis attulisset. Animalium porro omnium genera discreta fuisse certorum ratione temperamentorum: ob quam alia aquam expectant, alia aerem, quæ plus ignei habeant: alia quæ grauiora sint, ad terram suo appetitu ferantur. quæ autem æquabili sunt temperamēto, ea vocem è pectore emittere.

Genera animalium quot sint, & an omnia sensu ac ratione prædita. Cap. XX.

EST opus *Aristotelis*, quo in opere quatuor statuit animalium genera. Terrestria, aquatica, volucra, cœlestia nam & in his dici animalia ratione prædita immortalia. *Democritus*, *Epicurus*, cœlestibus rationem tribuunt. *Anaxagoras* omnia animalia habere mentem agentem: non item patientem, qui est mentis quasi interpretes. *Pythagoras*, *Plato*, animas omnium etiam bruta quæ dicuntur animalium esse rationis compotes, non tamen ea agere secundum rationem. idque fieri ob incommodum corporum temperamentum, & quia loquela destituuntur. quod in canibus & simiis appareat, vocem, non articulatam tamen eam, emittentibus. *Diogenes*, rationis & aeris partem ea percipere, sed vel ob crassiciem, vel ob abundantiam humoris neque intelligere neque sentire: ac fere affecta esse eo modo quo sunt insipientes, qui de mentis exiuerunt potestate.

Quantum tempus ad formandum in sterco animalis futurum requiratur. Cap. XXI.

EMPEDOCLES hominum membra incipere conformari ait à die xxxvi, perfici membra die vndequinquagesimo. *Asclepiades* masculorum, quod sint calidissimi, initium vigesimæ sextæ dici defert, nonnullos etiam maturius auspiciari

auspicari dicens: perfici membra die quinquagesimo. Femellarum initium bimestre, finem conformationis exitum quarti mensis, ob inopiam caloris. Brutorum perfici fetus contemperatione elementorum.

5 *Quibus ex elementis constet in nobis vniuersiufq; generis membrum. Cap. XXII.*

10 **E**MPEDOCLES arbitratu carnes nasci ex interna elementorum contemperatione: nervos ignis & terræ duplicibus portionibus admixtis: vngues, nervis vbi acri occurrerunt refrigeratis. ossa ex aqua & interna terra. quatuor autem ignis & terræ contemperatis portionib. sudorem & lacrymam corporis fieri sic.

Quando & quomodo incipiat homo perfici.

Cap. XXIII.

15 **H**ERACLETYS & Stoici sub annum decimumquartum, cum iam etiam genitalis vrina secerni incipit. nā & arbores tum incipere perfici, cum gignere semina incipiunt: immaturas ante esse & imperfectas, dum fructu carent. Præterea eo natu homo iam in noticiam boni ac mali venit, eorumq; disciplinæ capax existit.

Qua causa sint somni & mortis.

Cap. XXIIII.

25 **A**LCMAEUS somnum existere ait sanguinis in concursum venarum receptu: eiusdemque diffusionem nos euigilare: plenum autem abscessum, mortis esse causam. Empedocles moderata caloris qui in sanguine inest refrigeratione somnum, perfecta mortem accidere. Diogenes, si vniuersus sanguis in venas diffusus contentum in eis aerem in pectus subiectumque ei ventrem contrudat, somnum fieri, ac thoracem incallescere. quod si vniuersus aer venas deferat, mortem consequi. Plato & Stoici somnum fieri remissione sensitiui spiritus, non relaxatione, sicut in terra: sed cum is ad intervallum superciliorum, id est partem principem, fertur, qui spiritus si omnino remittatur, mortem subsequi.

35 *Ad animamne, an vero ad corpus pertineant somnus & mors. Cap. XXV.*

ARISTOTELES somnū corpori cum anima facit comune. esse enim euaporationem humidi è pectore in caput, & refrigerationem caloris in corde ab alimento subiecto.

dd 2 mor-

mortem esse absolutam refrigerationem: soliusq; corporis esse, animam esse immortalem. *Anaxagoras* somnum accidere putat functionibus corporis: non enim animæ esse, sed corporis adfectionem. mortem esse animæ diuulsionem. *Leucippus* solius corporis esse somnum: cumq; ob tenuitatem partium plus iusto excernitur animati caloris, eo mortem effici. corporis hæc esse, non animæ affectiones. *Empedocles* mortem esse igneæ naturæ secretionem ab his ex quibus homo coaluit. ideoque communem esse animæ corporiq; mortem. somnum autem euenire secretionem naturæ igneæ.

De plantarum incremento, & an sint animalia.

Cap. XXVI.

PLATO, *Empedocles*, stirpes quoq; anima præditas esse, & in animalium numero censent: eo argumento, quod 15 & nutrent, & ramos habeant directos, qui inflexi si remittantur, suum repetant locum atque rectitudinem. *Aristoteles* viuere dicit, animalia esse negat. quod animalia appetitu, sensuque, & quædam porro ratione sint prædita. *Storici* & *Epicures* animam iis derogant: quod animata alia appetat, 20 concupiscentiaque incitentur, alia etiam ratione utantur: plantæ autem fortuito natæ sint, non animæ affectione. *Empedocles* primo inter animalia loco arbores à terra enatas ait, antequam Sol circumuolueretur, noxq; à die discerneretur. & ob concinnitatem temperamenti sexus masculi ac feminei rationem continuisse. incrementum eis obtigisse à caloris terræ inclusi distributione. itaq; terræ esse partes, sicut fetus in utero matricis sunt partes. Semina, excrementa esse terræ & ignis abundantium. & quæ humoris sat- 25 tis non habeant, earum sub æstatem defluere folia exsuccatarum: pleraq; durare, ut laurum, oleam, palmam. Discrimina succorum esse ob diuersitatem partium & causarum varietatem, maxime nutrimentum: ut in vitibus. non enim harum differentia vinum vino præstantius efficiunt, sed soli, quo aluntur, diuersitas. 30

De nutritione & incremento. Cap. XXVII.

EMPEDOCLES animalia nutrir subfidere eo quod iis est natura accommodatum: crescere ob caloris præsentiam: decrescere & tabescere vtriusq; defectu. nostræ ætatis homines piscis comparatos, infantium instar esse.

Vnde

Vnde appetitus animalia, Vnde Voluptas incessat. Cap. XXIIIX.

Appetitum *Empedocles* animalibus obtingere defectu elementorum quibus conficiuntur: voluptates autem ex humiditate, & periculorum similiumque motus: inter turbationes autem & *

Febris fit fiat, & an ea sit affectio aliis affectionis appendix. Cap. XXIX.

ERASISTRATVS febrim sic definit. Febris motio est sanguinis illapsi in pulmonis vasa, non proficiens a nostra voluntate. sicut enim mare nemine commouente quiescit, vento autem contra naturam incidente violento totum exagitur, inque circulos torquetur. sic & in corpore ubi motus fuerit sanguis, incidit in vasa spiritui destinata, ibique excandescens calorem toti corpori adfert. placet autem ei febrim morbi esse appendicem. *Diocles* inquit: Quæ videntur conspectui nobis exhibent ea quæ in obscuro sunt. Hoc autem apparet, febrim vulneribus, ardentibus abscessibus, & bubonibus comitari.

De sanitate, morbo, senectute. Cap. XXX.

ALCMAEON sentit, causam bonæ valetudinis contineri esse æquabilitatem facultatis humidi, calidi, sicci, frigidi, amari dulcis, ac reliquarum qualitatum. contra si quarum qualitatum sola præualeat cæteris, morbum gigni. verbi gratia, si nimium possit calor aut frigus, aut reliquorum aliquid deficiat vel abundet: ut cum sanguinis aut cerebri non est satis. ideoque sanitatem esse temperiem qualitatum concinnam, hoc est certa inuicem proportionem inuicem respondentium. *Diocles* plerosque morborum existere ait ob inæqualitatem elementorum corporis, eiusque constitutionem. *Erasistratus* morbos ob multitudinem alimentorum, cruditatem, & corruptionem existere: victus rationem moderatam & sufficientem corpori, esse sanitatem. *Stroscius* vno ore dicunt senectutem accidere ob caloris defectum. quibus enim plus est caloris, iij senectuti moram longiorem produciunt. *Aesclepiades* ait Aethiopes celerius senescere, anno scilicet trigesimo: idque propterea, quod eorum corpora nimio Solis æstu exurantur. In Britannia contra senium anno cxx inchoari. quod corpora ob frigiditatem istarum regionum igneam in sese contineant naturam: Et cor-

pora Aethiopum rariora esse, quod relaxentur calore Solis. in Septentrionalib. regionibus corpora densiora, ideoque etiam viuaciora.

PLVTARCHI PARALLELA. ID EST

historiarum Graecarum cum Romanis coniuncta recensio.

PLERIQUE existimant veteres rerum gestarum narrationes figmenta esse & fabulas, propterea quod alienae sunt à communi opinione. Ego qui obseruassem 10 posterioribus temporibus euenisse germana eorum quae priscis temporibus perhiberentur contigisse, collegi cuius antiquae rei gestae respondentem recentiore historiam, simulque autorib. nominatis exposui.

- I. DATIS Persarum satrapes, exercitu trecentorum millium ad Marathonem Atticae planiciem adducto, positisque castris, incolis bellum denunciauit. Athenienses spreta barbarorum multitudine, nouem milla hominum miserunt, ducibus Cynægiro, Polyzelo, Callimacho, Miltiade. Collatis signis cum pugnaretur, Polyzelus aliquid humana conditione augustius conspicatus, est luminibus captus. Callimachus multis transfixus hastis, etiam mortuus stetit. Cynægiro, dum Persicam nauim receptui se dantem retinet, manus sunt amputatae.

ASDRUBAL rex Sicilia occupata, bellum Romanis indixit. Metellus à senatu bello gerendo praefectus, vicit. in praelio L. Glaucio patricius, dum nauim Asdrubalis detinet, vtranque amisit manum. Narrat hoc Aristides Milesius, primo libro Sicularum: à quo desumptum hoc argumentum Diodorus Siculus tractauit.

- XERES 100000 hominum exercitu instructus ad Artemisium appulit, eiusque regionis incolas tum hostilia abs se expectare iussit. Athenienses conturbatis animis, Agessilaum Themistoclis filium misere exploratum, quanquam pater eius Neocles in somnis vidisset illum ambab. truncatum manibus. Is Agessilaus ubi peruenit habitu Persico ad barbaros, Mardonium quendam de regis stipatoribus, Xerxem ratus esse, interfecit: comprehensumque à circumstantibus, vinctus ad regem est adductus. Boue tum litaturus erat rex ad aram Solis. Ibi Agessilaus igni in ara excitato dextram immisit

posuit manum, cruciatumque absque ullo pertulit gemitu. vinculis proinde solutus, dixit: Tales sunt omnes Athenienses: quod si non credis, etiam sinistram imposuero. Xerxes metu concepto, in custodia eum iussit adseruari. Narratio est
 5 Agatharchidæ Samij, libro Persicarum rerum secundo.

PORSENA Etruscorum rex trans Tiberim positus castris Romanos oppugnabat, com meatuque intercepto fame eos urgebat. Inopia consilij tum laborate senatu, M V C I V S de vitis illustrib. vnus, quadringentis consulum permissu
 10 assumtis æqualibus, habitu priuari hominis indutus amnem transiit: cumque satellitem regis videret militibus necessaria distribuere, regem ipsum esse ratus interfecit. Adductus deinde ad regem, igni, ut erat ibi paratus, dextram imposuit manum, doloribusque animose toleratis subridens: Soluar, inquit, Barbare, etiam te inuito. scito enim in
 15 castris esse qui te ad necem quærunt. Territus Porsena pacem cum Romanis fecit. Refert Aristides Milesius tertio historiæ lib. 10.

ARGIVIS & Lacedæmoniis de agro Thyreatico altercantibus, Amphictyones pugna utrinque letorum hominum rem decernendam censuerunt, victorique agrum detulerunt istum. Lacedæmonij à sua parte *Othryadem* summæ rei, Argiui *Thersandrum* præfecerunt. Prælio de Argiuis duo superstites fuerunt Agenor & Chromius, qui de victoria ciuib. nuncium attulerunt. Facta autem quiete,
 20 Othryades etiam nū viuens, fultusque hastilibus semifractis, mortuorum scuta abstulit, trophæum erexit, suoque sanguine id Ioui trophæorum tutori inscripsit. Integrata lite Amphictyones in rem præsentem venerunt, litemque secundū
 25 Lacedæmonios dederunt. Sic Chrysermus libro tertio rerum Peloponnesiacarum. *Strategema.*

ROMANI bello Samnitico ducem exercitus creauerunt Postumium Albinum. Is in angustiis, quæ Caudinæ furcæ dicuntur, circumuentus hostium insidiis tres legiones perdidit, & ipse vulnere graui accepto cecidit. Intempesta nocte, iam iam moriturus, hostibus occisis scuta ademit, trophæum statuit, manuque in sanguinem intincta inscripsit. Ioui trophæorum vindici de Samnitibus. Romani posuerunt. Fabius autem Gurgis cognomento missus cum copiis, ut ad locum venit, viso trophæo omen arripuit, commissio-

que prælio vicit hostes , regemq; eorum captum Romam misit. Ex Aristidis Milesij Italicorum tertio.

- IV. Cum Persæ in Græciam adduxissent 100000 hominū exercitum, missus est Leonidas à Spartanis, cum 600 militibus. Is ingruente prandentibus barbarorum multitudine, iis conspectis dixit ad suos: sic prandete, vt cœnaturi apud inferos, factoque in barbaros impetu, multis confixus hastis in ipsum Xerxem contendit, eique diadema auellit. Mortui cor barbarus secās, hirsutum reperit. Aristides primo Persicarum rerum.

ROMANI bello Punico trecētos miserunt, duce Fabio Maximo. Is conferta pugna omnes amisit: ipse lethali affectus vulnere in Annibalem irruit, diadema ei detraxit, cum que eo mortuus est. Ita Aristides Milesius.

- V. Ad Celænas Phrygiæ urbem hiatu terræ cum aquæ illu-
uie orto, multæ domus vna cum habitatoribus in profun-
dum abreptæ sunt. Midas autem rex oraculo accepto, si pre-
ciosissimum iniiceret, fore vt hiatus coiret, auro argentoq;
iniectis nihil profecit. *Anchurus* autem Midæ F. cogitans
preciosius anima humana esse nihil in vita, amplexu dato
genitori & vxori suæ Timotheæ, eques in hiatum sese deie-
cit. Cum autem in se coiuisset terra, auream Midas eo in lo-
co posuit aram, eamq; manu tangens Ioui Idæo consecra-
uit. Hæc ara circa id tempus, quo hiare terra solebat olim,
lapidea fit: statō isto tempore elapso, aurea visitur? Autor
Callisthenes libro Transformationum secundo.

PER medium forum fluens Tiberis ob iram Iouis Tarfij ingentem aperuit hiatū, multasq; absorpsit domos. Oraculo moniti finem fore, si preciosam rem iniicerent, aurum & argentum iniecerunt. Sed *Curtius* vnus de primariis iuuenibus sententia oraculi intellecta, animamq; istis præstantiorem sentiens: eques seipsum in hiatum immisit, suosq; calamitate soluit. Aristides xl. Italicorum.

- VI. Ducibus qui cum Polynice erant conuiuantes, aquila deuolans, hastam *Amphiarai* raptam in sublime aduexit, inde dimisit. ea terra infixæ, in laurum est mutata. Postridie bellum cum gereretur, eo loco Amphiaras vna cum curru terra haustus est, vbi Harma vrbs nunc est à curru sic dicta. Sic Trifimachus lib. tertio de conditis vrbibus.

ROMANIS bellum aduersus Pyrrhū Epirotā gerentib.
oraculo

oraculo victoria promissa est Æmilio Paulo, si aram posuisset eo loco, quo videret virum illustrem aliquem vna cum curru hiatu terræ hauriri. Triduo post VALERIUS Conatus, homo diuinus, per somnium iussus vestem pontificiam sumsit, & in aciem suos eduxit, ac magna hostium cæde edita à terra absorptus est. Æmilius aram statuit, victoriaq; potitus CLX. turrigeros elephantos Romam misit. Ara ista vaticinatur sub id tempus, quo Pyrrhus est victus. Scribit hoc Critolaus tertio Epiroticarum rerum libro.

10 PYRÆCHMES Euboensium rex bellum in Bœotos gessit. VII. sit. Hunc Hercules etiamnum adolescens vicit, pullisque equi alligatum in duas partes discerpfit, in sepulchrumq; abiecit. Locus pulli Pyræchmæ dicitur. situs est ad flumen Herculeum, & hinnitum equis bibentibus edit. ut scriptum est
15 lib. de fluminib. tertio.

TULLVS Hostilius Romanorum rex bellum gessit contra Albanos, quorum rex erat Metius Fuffetius, ac prælium sæpius distulit. Semel victo eo Albani se ad conuiuia dederunt. quos Tullus vino captos adortus, regem eorum duobus pullis equinis alligatum discerpfit. Alexarchus quarto Italicorum.

PHILIPPVS Olynthum & Methonem oppugnaturus, VIII. dum traicere Sandanum fluuium vi cōtendit, sagitta ictus est ab Aster Olynthio, qui & dixit,

25 *Aster lethale Philippo mittit spiculum.*

Philippus retrò ad suos natando euasit. amisso ex eo vulnere oculo. Callisthenes tertio Macedonicorum.

PORSENA Etrurię rex positus trans Tiberim castris bellum Romanis intulit, interceptaq; conmeatus subuectio-
30 ne, fame eos pressit. Horatius autē Cocles dux creatus subli-
cium occupauit pontem, hostesque transire volentes inhibuit: multitudineq; eorum superatus, suis mandauit ut pōtem rescinderent, hostiumq; turbā transitu prohibuit. sagitta aut oculum ictus in amnem sese abiecit, & ad suos tra-
35 nauit. Theotimus secundo rerum Italicarum.

FABVLA de Icario, cuius hospitio Bacchus est vsus, ab IX. Eratosthene in Erigone refertur. Saturnus apud agricolam diuersans, filiam eius Entoriam insigni forma compressit, & filios ex ea genuit Ianum, Hymnum, Faustum, Felicem. Cum aut vini vsus & vitis cultum tradidisset Icario hospiti

suo, mandauit vt eo vicinos quoq; impertiret. Quod cum factum esset, vicini insolito poru in grauiorem cōsuetō de-
lapsi somnum, putauerunt sibi venenum esse propinatum,
lapidibusq; Icarum obruerūt. filia filij prae mēore seipsos
suspenderunt. Cum autem Romam pestilentia inuassisset, 5
respondit Apollo Pythius finem mali fore, si Saturni iram
placassent, & genios iniuste occisorum. Itaq; Lutatius Ca-
tulus vnus de principibus viris, Saturno templum prope
Tarpeium montem cōdidit, aramq; in eo collocauit qua-
tuor habentem facies: siue ob nepotes Icarij, siue quod an- 10
ni partes sunt quatuor. mensem quoq; Ianuarium statuit.
Saturnus autē vniuersos in sidera retulit: quorū alij Protry-
geteres vocātur, quasi vindemiam antecedentes, Ianus autē
prior oriens, cernitur stella ante pedes Virginis. Critolaus
lib. 4. eorum quae in cōlo visuntur.

X. PERSIS Græciam populantibus Pausanias Lacedæmo-
niorum dux acceptis à Xerxe 10. talentis voluit Spartā pro-
dere. Re comperta, pater Agésilas eum vsq; ad fanum Mi-
neruæ Chalciocci persecutus est, obthuratq; faniforibus
latere cōcto, fame necauit. mater etiam insepultum abie- 20
cit. Chrysermus historiarum, 2. lib.

ROMANI bello Latino P. Decium imperatorem desi-
gaauerunt. Quidam autem patricius iuuenis pauper, no-
mine Cassius Brutus, hostibus pro certa mercede portas a-
perire instituit: deprehensusq; ad templum Mineruæ auxi- 25
liariæ confugit. Pater autem eius Cassius signifer ibi eum
inclusit, fameq; interentum inhumatum abiecit. Cleito-
nymus in Italicis.

XI. DARIUS Persa praelio congressus cum Alexandro ad
Granicum, amissis septem satrapis, ac falcatis currib. 1011. 30.
postridie instaurare pugnam volebat. Ariobarzanes autem
filius eius, vt qui Alexandro faueret, promisit ei, se patrem
ipsi proditurum. Pater autem indignitate rei commotus,
filio ceruices præcidit. Arctades Cnidius tertio Macedoni-
carum rerum.

BRUTVS ab vniuersis ciuibz cōsul creatus, Tarquiniū
Superbum, qui tyrannice se gesserat, in exsulum egit. Is ad
Etruscos confugit, eorumq; opera Romanis bellum fecit.
* filij patrem prodere voluerunt, reque detecta securi sunt
perculsi. Aristides Milesius Italicis.

*Sauentitas
parentum
in liberos.*

EPAMINONDAS Thebanorum dux bellum contra XII.

Spartanos gerens, ad comitia in urbem est profectus, cum prius iniunxisset hoc Stesimbrotō filio suo, ne cū hoste cōfligeret. Spartani eius absentia cognita, iuueni timiditatem exprobrauerunt. quod ille indigne ferens, oblitus paterni mandati pugnam conferuit & vicit. Pater autem iratus ei coronato collum abscidit. Ctesiphon 3. libro rerum Bœoticarum.

ROMANI bello aduersus Samnitas præfecerunt Manlium Imperiosum cognomento. Is cum ad comitia creādis consulibus indicta Romam proficisceretur, filio mandauit ne pugnam committeret. Samnitæ re percepta, conuiciis iuuenem irritauerunt, & ad prælium elicerunt. Ex eo is victor discessit: pater autem eum securi percussit. vt narrat Aristides Milesius.

HERCVLES Iolæ coniugium petens, passus repulsam XIII. oppugnauit Oechaliam: Iole se de muro præcipitem dedit: casu autem vestem vento sinuante nihil mali passa est. Refert Nicias Maleotes.

ROMANI bello in Etruscos ducem præfecerunt Valerium Torquatū. is cum vidisset filiam regis Tuscorum Clusiam, eam petiit: cumq; non impetraret, urbem obsedit. Clusia de turri se ipsam deiecit. veste autem sinuata (curauerat hoc Venus) incolumis ad terram delata est. cui cum victum Torquatus obtulisset, ob isthæc facta communi Romanorum decreto deportatus est in Corsicam, quæ est insula ante Italiam. Theophilus Italicorum tertio.

CVM Pœni societatem cum Siculis aduersus Romanos XIV. machinarentur, Metellus Romanorum dux soli Vestæ rem sacram nō fecit: ea ventum classi aduersum immisit. C. aut Iulius aruspex cessaturum edixit, si filiam suam dux immolasset. Coactus itaq; hic filiam Metellam produxit mactatum. Vesta eius miserta, buculam eius in locum submitit, * forte Lamusium detulit, & draconis qui ibi colitur annuntium. tistitem fecit. Sic Pythocles tertio Italicorum.

AVLIDE, quæ est Bœotia: vrbs simile quippiā Iphigeniæ XV. accidisse, Meryllus scribit primo Bœoticorum.

BRENNVS Gallorū rex Asiam vastās ad Ephesum venit, nis C. anna ibiq; puellam plebeiam adamauit. eā se corporis sui vsuram ritia ex- ipsi cōcessuram, Ephesumq; tradituram pollicita est, pacta tunc.

merce-

mercedis loco armillas & mundum muliebrem. Brennus militibus mandauit, vt quidquid auri haberent, id in sinum auaræ conicerent. itaque illa multitudine auri obruta perit. Tradit hoc Clitophon primo libro rerum Gallicarum.

TARPEIA vna de nobilibus virginibus Capitolij custos, bello Sabinorum contra Romanos, Tatius promissit, se aditum ei in montem Tarpeium patefacturum, si monilia mercedis loco acciperet quæ Sabini gestabant. Sabini hoc sentientes: viam eam monilibus obruerunt. Aristides in Mileſius in Italicis.

XVI. CVM diurnum fuisset inter Tegeatas ac Pheneatas bellum, placuit vtrique mitti fratres tergeminos, qui de summa rei decernerent. Tegeatæ Reximachi, Pheneatæ Damostrati filios delegerunt. Conferta pugna, duo de filiis Reximachi ceciderunt. Tertius Critolaus calliditate duos fratres hostes vicit. simulatæ enim fuga eos dum inuicem diuulsi insequuntur interfecit. Redeunti cum omnes gratularentur victori, sola soror eius Demodice gaudium abstulit, ob interfectum ea pugna à fratre Demotico, cui desponsa fuerat. Quod indigne ferens Critolaus, sororem trucidauit: cædisq; postulatus, à matre absolutus est. Demaratus Arcadicorum secundo.

ROMANI & Albani bello confato, tergeminis rem discernendam permiserunt, Albani Curiatiis, Romani Horatiis. Vt ventum est ad conflictum, Curiatij duos de Horatiis obruncauerunt. Tertius superstes simulatæ fugæ auxilio Curiatios singulos insequentes trucidauit. Gaudentibus omnibus sola victori non est gratulata soror Horatia, cuius sponſum Curiatium frater necasset. ab eoque ipsa est interemta. Aristides Mileſius in rerum Italicarum commentario.

XVII. APVD Illium ardente templo Mineruæ, Illus accurrens cælo delapsum Palladium eripuit, ac captus est luminibus. quod illud videri à viro nefas erat. Postmodo tamen placato numine visum recepit. Hoc Dercyllus lib. 1. de conditis locis.

METELLVS vir primarius in suburbium pergens à cornis retentus fuit alis cum plangentibus. Eo ostento territus in Urbem rediit: cumq; videret Vestæ ædem flagrare, Palladio

dio inde raptò excæcatus est: posteaque temporis expiata ira numinis vsu oculorum recuperavit. Aristides Milesius Italicis.

TH R A C I B V S, cum bellum aduersus Athenienses gerent, oraculum victoriam promiserat, si Codro parcerent. Ille aut vili amictu ad hostes venit, falcem gerens, & vno interfecto occisus ab alio est: itaq; vicerunt Athenienses. Socrates, autor lib. Thracicarum rerum 2.

P. Decius Romanus cōtra Albanos belligerans per quietem imaginatus est, se sua morte Romanis vires additurū. Itaq; in medios hostes irruit, multisque occisis interfectus est. Eodem modo filius eius Decius bello Gallico rem Romanam conseruauit, autor Aristides Milesius.

CY A N I P P V S Syracusanus cum diis sacrificaret, solum Bacchum præterit. Irritatus deus ebrietatem ei immisit, per quam in obscuro loco filiam Cyanem compressit. ea patris digito detractum annulum nutrici adseruandum tradidit, agnitionis argumento futurum. Peste oborta, cum Apollo Pythius respondisset incestum hominem esse diis aueruncatoribus malorum immolandum, Cyane sensum oraculi alios fallentem percipiens, crinibus arreptum patrem protexit, ac eum, seq; insuper ipsam iugulauit. Dositheus tertio rerum Sicularum.

R O M A E cum celebrarentur Liberalia, Aruntius, qui ab ortu suo fuerat abstemius, vim Liberi patris despiciatui habuit. A quo in ebrietatem coniectus, filia suæ Medullinæ virginitatem per vim eripuit. Ea ex annulo violatorem agnoscens, maius ætate sua meditata facinus patrem inebriauit ac coronauit, adductumq; ad aram Fulminis, illacrymans interfecit cum qui suæ virginitati insidias struxerat. Aristides tertio Italicorum.

E R E C T H E V S bellum cōtra Eumolpum gerens, doctus victorem se fore si filiam loco victimæ immolasset, re cum vxore Praxithea communicata, filiam hostiæ in morē matinuit. Meminit Euripides Erechtheo.

V I C T V S bello Cimbrico Marius, somnio monitus est victorē se fore, si filiam suam Calpurniā immolaret. Fecit hoc ille, ciuiū salutis naturę vinculo posthabito, ac vicit. atque etiam nū duæ sunt in Germania aræ, quæ sub id tempus sonum tubarum edunt. Dorotheus quarto Italicorum.

CY A-

XXI. CYANIPPVS genere Theſſalus identidem venatuū exhibat. Vxor eius, quam recens duxerat, eum cum alia muliere conſueſcere ſuſpicata, quod ſepenumero in ſyluis merneret, veſtigia mariti ſecuta in quodam loco arboribus coſito delituit, euentumq; præſtolata eſt. Ramis autem agitat⁵is, canes feram eſſe rati impetum fecerunt, mulieremque mariti amantem inſtar brutæ beſtiæ dilaniauerunt. Cyanippus inſperatæ rei ſpectaculo oblato ſeipſum iugulauit. Autor Parthenius poeta.

*Zelotypæ
exiſtus.*

SYBARI, quæ Italiæ vrbs eſt, Æmilius raræ formæ iuue¹⁰nis, deditus erat venationibus. Mulier, cum qua nuper nuptias peregerat, cum alia rem ei femina eſſe opinata, nemus intrauit. ramis autem agitatis canes accurrerunt, eamque diſcerperunt. Maritus ſuper ea clade ſeſe confodit. Cleitonymus ſecundo Sybariticorum.

XXII. SMYRNA (quam Myrrham Latini uſurpant) ob iram Veneris Cinyram patrem deperiit, & amoris tormentum nutrici aperuit. Hæc dominum aſtu ſubiuit, narrâs in viciniâ virginem eſſe quæ ipſum adamaret, palam autem adire præ pudore non poſſet. ita pater cum filia ignota cōcubuit.²⁰ quodam verò tēpore cernere amāſiam cupiens, lumen poſcit. & filiam agnoſcens, ſtricto enſe inceſtam ſecutus eſt. illa Veneris prouidentia in arborem myrrham mutata eſt. Theodorus in Transformationib.

VALERIA Tuſculanaria propter iram Veneris amore²⁵ patris Valerij correpta, rem cum nutrice communicauit. hæc fraude dominum ad filiæ concubitum induxit, à virgine cum deperiri inquiens vicina, & quæ cum ipſo vereatur concumbere ſi agnoſcatur. Pater cum filia congreſſus, per ebrietatem lucernam poſtulauit. nutrix Valeriam excitare³⁰ occupauit. quæ profuga cum ruri degeret, vterumq; gerreret, aliquando deiecta eſt per præcipitium, incolumis tamen, ſaluo etiam ſeru, quem ſuo tempore peperit, nomine Syluanum. (Græci Ægipanem vocant.) Valerius præ mœrore de eodem ſe præcipitio deiecit. Ariſtides Mileſius ter³⁵tio Italicorum.

XXIII. POST Ilij excidium Diomedes in Africam maris fluctibus eiectus eſt. Regnabat ibi Lycus Martis F. qui peregrinos de more patri immolabat. Sed filia huius Calliroe Diomedis amore capta, patrem prodidit, Diomedemq; vinculis ex-

*Filia patres
pro-*
dunt.

his enſoluit. H
cam eſſet, Ca
terio Liby
CALPURNI
Maſſylos mil
oppugnauit
Byzantium
cir, ſeleſti
terruerunt
10 PRIMA
apud Poly
ret. Poly
tetur ip
auri datur
15 ruit. Eut
ANN
bris Rul
riū Geſſ
titi inel
20 puerū in
ſilij cada
eiſe oſten
uiſe ac in
Phoc
15 ſimon edu
quem oder
ſtanti Tel
formation
C. MA
10 hunc qui
venatione
non con
compe
Italicu
15 MAR
Meleagr
S177
que uen
Mars ſub
ſalluſque

his exsoluit. Hic benefactricis nulla habita ratione auctus cum esset, Calliroe fure sibi mortem consciuit. Ex Iuba tertio Libycorum.

CALPURNIUS Crassus vir illustris Reguli legatus, in Massylos missus ut Garætium castellum superatu difficile oppugnaret, captus fuit. cumque esset Saturno immolandum, Bylaria regis filia adamans eum victorem prodito patre fecit, ac seipsam ob ipsius discessum iugulauit. Hegeſianax tertio rerum Africarum.

- 10 PRIAMVS Polydorū in Thraciam exposuit cum auro XXIV. apud Polymestorē affinem, cum iam excidiū Ilío impēderet. Polymestor Troia capta Polydorū necauit, ut auro potiretur ipse. Hecuba eò loci delata, astu cum circūuenit ut aurū datura, captiuūque adiuuantibus oculis ei manibus eruit. Euripides tragœdiæ scriptor hoc perhibet. *Auerſia.*

- 15 ANNIBALES Campanorū agente & ferēte, L. Thymbris Rustium filium vnā cum pecunia deposuit apud Valerium Gestium necessarium suum. Hic cum hostem rebus potiri intellexisset, præ cupiditate pecuniæ naturæ iura violās, 20 puerū interfecit. Thymbris iter per agros faciens, perito filij cadauere necessariū istum suū ad se vocauit, thesauros ei se ostensurū prætendens: nactusque hominē oculis priuauit, ac in crucem sustulit. Aristides tertio Italicorum.

- PHOCVM Æaci è Psamathe filium, dilectumque patri Te XXV. 25 lamon eduxit venatum: aproque oblato hastam in fratrem quem oderat contorsit, eumque interfecit. Pater exsulio mulctauit Telamonem. Scribit hoc Dorotheus primo Transformationum libro. *Fratriſidia.*

- C. MAXIMVS cum filios haberet Similium & Resum, 30 hunc quidem ex Ameria, Cononem cognomento: hic in venatione fratrem interfecit, domumque reuersus fortuitò, non consultò rem ita confectam dixit. Pater verò eum re comperta ut erat, extorrem egit. Aristocles tertio rerum Italicarum.

- 35 MARSEX Althæa Meleagrum procreauit * ex Euripidis XXVI. Meleagro. *

SEPTIMIUS Marcellus ducta in vxorem Syluia, plerūque venationibus operam dabat. Nouam autem vxorem Mars sub pastoris specie stuprauit vi, atque fetu impleuit. falsusque quis esset, stipitem dedit, in quo futuræ prolis fatum

farum contineri diceret. Interfecit autem Septimius Tusi-
num. Mamercus autem cum fertilitatis telluris gratia diis
sacrificaret, solâ neglexit Cererem. ea aprum ipsi immisit.
Hunc is aprum multis collectis venatoribus interfecit, ca-
putq; & pellem desponsâ sibi fœminâ tradidit. Scimbrates
autem & Muthia auunculi ea virgini ademerunt. quos cū
ille iritatus trucidasset, mater stipitem cremauit. Sic Meny-
lus tertio Italicorum.

XXVII. TELAMON Æaci & Endeidis F. in Eubœam cum venis-
set, Peribœam Alcathoi filiam vitiauit, noctuq; fugit. Pater
sentiens hoc, & factum ab aliquo ciuium suspicatus, filiam
euidam satellitum in mare abiiciendam mandauit. qui mo-
tus miseratione, eam vendidit. cumq; mulier esset ad insulâ
Salaminam naui aduecta, Telamon eam emit. peperit au-
tem Aiace. Reperies historiam hanc apud Arctadē Gni-
dium libro de insulis secundo.

L. TROCIVS filiam habuit ex Patride Florentiam, cuius
cum à Calpurnio Romano pudicitia esset imminuta, sa-
telles, cui propterea in mare demergendam pater tradide-
rat, eam misericordia adductus vendidit. naui autem bona
fortuna ad Italiam applicata, Calpurnius Florentiam e-
mit, ex eaq; Contruscum sustulit.

XXIIX. ÆOLVS Etrurię & vicinorum locorū rex ex Amphithea
Incestus. filias sex, totidemq; filios habuit. Horū minimus natu Ma-
careus cum sorore vna corpus miscuit. ea cum puerulū pe-
perisset, misso à patre ad prolem necandam ense, impium
hoc rata, interfecit seipsam. Idem fecit Macareus. Adductū
ex Sostrati lib. rerum Etruscarum 2.

PAPIRIVS Tolucer ducta in vxorem Iulia Pulcra, sex fi-
lios, totidemq; filias progeniuit. filiorum natu maximus Pa-
pirius Romanus Canuliam sororem amore victus grauidâ
fecit. pater re cognita, gladium filiæ misit. ea se confodit.
idēq; fecit Romanus. Historia est apud Chrylippum primo
Italicarum rerum.

XXIX. ARISTONYMVS Ephesus filius Demostrati mulieres 35
exosus asinâ iniit: quæ suo tēpore filiam peperit formosissi-
mâ, Onoscelin nomine, quod sonat A sininis cruribus præ-
ditam. Ab Aristotelis lib. paradoxorum secundo.

FVLVIVS Stellus à mulieribus animo alieno cum equa
rem habuit. ea suo tēpore filiam edidit perpulcrâ, cui pater
Eponæ

Eponæ nomen indidit. atq; hæc dea est equorum procuratorem gerens. Agefilaus tertio Italicorum.

Sardiani bello cum Smyrnæis contracto, Smyrnam obfederunt, missisque legatis denunciaverunt se non antè obfidionem soluturos, quàm suarum vxorum copiam ipsis Smyrnæi fecissent. Malè tum cum Smyrnæis actum fuisset, necessitate circumuentis, nisi quædam formosa ancilla ad dominum suum Philarchum accurrès subiecisset hoc consiliū, ancillas ornatas loco liberarum esse mittendas. Quòd cum executi essent Smyrnæi, hostes ab ancillis defatigati, in potestatem Smyrnæorum venerunt. Itaq; hodieq; Eleutheria festiuitas, quasi liberarum dices, apud Smyrnæos celebratur, in qua seruæ liberarum ornatu decoratæ incedunt, Dositheus tertio Lydiacorum.

15 *Atepomarus* Gallorū rex bello Romanos infestans, profectus est non antè se recessurum, quàm Romani suas vxores Gallis cognoscendas misissent. Romani consilio ancillarum obsecuti, has pro liberis miserunt: & barbari nimio rei Venereæ abusu fatigati in somnum sunt soluti. Retana (ea princeps consilii fuerat) caprisco conscensa in murum euadit, remq; consulibus indicat. Ita Romani facta eruptione vicerunt. atq; hinc festus ancillarum dies sumpsit initium. Aristides Milesius autor, primo Italicorum.

Bello Atheniensium contra Eumolpum, cum non sufficeret commeatus, Pyander publicus quæstor parçè annonam administras, aliquid de mensura deminuit. Ciues eum prodicionis idèò insimulantes, lapidibus obruerunt. Callisthenes tertio Thracicorum.

Romanis bellum contra Gallos gerentibus, & rebus ad victum quæ pertinent non suppeditantibus, Cinna mensuram, qua populo solebant frumentum dimetiri, contraxit. estq; propterea à ciuibus, quasi regnum si affectaret, lapidibus obrutus. Aristides 111. Italicorum.

Bello Peloponnesiaco durante Pisistratus Orchomenius insensus nobilitati, tenuibus fauebat. Itaque senatus eum per insidias necauit, disceptuq; in frustra in sinibus egerunt, erasa (ne vestigia cædis apparerent) terra. Plebeia autem turba, suspicione facti concitata ad curiam concursum vt fecit, Tlesimachus iunior regis filius, coniurationis conscius, multitudinem auertit, quòd diceret à se conspectum

spectum patrem suum, qui forma quàm humana est augustiore ad Pisæum mōtem se proriperet. itaque deceptus est populus. Theophilus secundo Peloponnesiacorum.

Propter bella cum vicinis gesta senatus Romanus frumenti in populum dimensionem sustulerat: quod Romulus ægrè ferens populo restituit, multis potentiorum multatis. Itaque à primariis est in senatu occisus, frustra que discerpti in sinibus egesta. Romani autem cum igni ad curiam concursum fecerunt: crematuri, nisi Iulius Proculus vnus de procerum numero dixisset, visum abs se in monte Romulum, quouis homine ampliorem, ac deum factum. quod credidere Romani, & se receperunt. Aristobulus tertio rerum Italicarum.

XXXIII. *Pelops Tantali & Euryanassæ F. ducta Hippodameia filios procreauit Atreum ac Thyestam. & è Danaide nymphea Chrysippum, quem & maiore atque genuinos amore est prosecutus. Laius autem Thebanus cupiditate impulsus Chrysippum rapuit, comprehensusq; ab Atreo & Thyesta, à Pelope dignatus est venia, quòd amor raptionis causa fuisset. Hippodamia verò Atreo & Thyestæ horratrix fuit, vt interficerent Chrysippum, sciens eum inhiaturū regno. cumq; id detrectarent, ipsa flagitio manus admouit, ac nocte intēpesta, dū Laius dormiret, stricto eius gladio Chrysippum fauciauit, gladio in eum defixo. Laius cum in necis suspicionem venisset propter gladium: liberatus ab ipso est Chrysippo, qui semimortuus iam veritati tulit testimonium. Pelops filio sepulto, Hippodameiam solum vertere coegit Dositheus in Pelopidis.*

*Nouerca-
lia.*

Ebius Toliex duos filios ex vxore Nuceria sustulit, aliūque forma eximia Firmū è liberta. quem legitimis habuit cariorem. Nuceria, quæ in priuignum animo esset infenso, filios hortata est vt Firmum interficerent quod cum illi piè recusassent, ipsa cædem peregit, ac noctu eius, cui Firmi corporis custodia erat mandata, mucrone stricto lethale vulnus priuigno intulit, inq; eo pugionem reliquit. puer custodem suum suspicione liberauit, re vt acta erat explicata. Ebius sepulto filio, vxorem extorrem egit. Dositheus tertio Italicorum.

XXXIV. *Theseus verè Neptuni F. suscepto filio Hippolyto ex Amazone Hippolyta, ei superinduxit nouercam Phædram Minois*

Minois filiam. quæ priuignum deperire orsa, ad incestum per nutricem internunciam sollicitauit. ille relictis Athenis Træzenem se contulit, ibique venando incubuit. Impura autem ista cum spe sua decidisset, mendacibus de casto priuigno exaratis litteris, vitam laqueo finit. Theseus fidem litteris habens, à Neptuno petiit, ut Hippolytum perderet. nam ab eo ius trium votorum habebat. Neptunus Hippolyto ad oram maris currum agitantem taurum immisit, quo territi equi Hippolytum contriuerunt.

- 10 *Comminius* Super Laurentinus ex Ægeria nympha filium sustulit *Comminium*. Gidicam deinde nouercam ei superinduxit. quæ cum deperiret priuignum, & repulsam esset passa, suspendio sese vita exiit, calumniosis post se relictis litteris. *Comminius* cognitis criminibus, fidemque habens obtrectationi, Neptunum inuocauit. Is puerum curru vehenti obiecit taurum, quo consternati equi cum rapando perdidierunt. *Dositheus* tertio *Italicarum* rerum.

Pestilentia Lacedæmonem urgente, diuinitus significatum est cessaturam luem, si pro more generosam immolarent virginem. *Helena* autem cum esset aliquando sorte ducta, & ornata produceretur, aquila deuolans gladium abripuit, & in armentum deferens buculæ imposuit. quo factum est ut cede virginis abstinere tur. *Aristodemus* tertia congerie fabularum.

- 25 *Faleris* grassante peste, oraculo indicatum est finem fore mali, si quotannis Iunoni virgine litarent. Ea superstitione cum perduraret, sorte lecta victimæ loco *Valeria* Luperca, strictum ab ea gladium rapuit aquila, depositoq; in ea quæ comburenda igni erant bacillo, cui exiguus erat præfixus malleus, gladium iniecit buculæ cuidam propter templum pascenti. Id intelligens virgo, bucula mactata rem sacram fecit, sublatoque malleo secundum domos circumiuit, lenique ictu excitauit ægrotantes, *Valere* vniciq; dicens. Atq; hinc est, quod illa sacra in hunc usq; diem peraguntur.
- 35 *Aristides* xix. libro *Italicorum*.

Philonome Nyctimi & *Arcadiæ* filia, venatum cum *Diana* solebat proficisci. Illam *Mars* pastoris sumta forma vitauit, ac fetu impleuit. Geminos cum partu edidisset, patris metu in *Erymæthum* eos abiecit: ij fatali quodam prouidentia decreto incolumes delapsi sunt in excauatam quercum.

*Aferis
nursis.*

cum. Lupa autem, quæ ibi suum habebat lustrum, suis catulis in fluuium abiectis, mammam infatibus præbuit. Ty-
liphus pastor, qui suis istud vidisset oculis, sustulit pueros,
ac pro suis educauit, nominatos Lycastum & Parrasium,
qui & in regnum Arcadiæ successerunt. Ita sanè refert Zo-
pyrus Byzantius libro historiarum tertio.

Amulius fratrem Numitorem tyrannicè tractans, filium
eius *Enitum* in venatione interfecit: & filiam *Syluiam* Lu-
liam Iunonis sacerdotem fecit. Hanc *Mars* prægnatē red-
didit. cumque gemellos partu edidisset, tyranno veritatem
ipsa confessa est. Is in metum venit, proiecitque vtrumque ad
ripam *Tiberis*. amne autem deuecti sunt ad locum, vbi lu-
pa catulos alebat. Lupa his abiectis nutriuit infantes. *Fau-*
stus, qui spectandæ rei interuenerat, pueros educauit, *Re-*
mi & *Romuli* nominibus impositis. Hi sunt qui Romā con-
diderunt. Narratio est *Aristidæ* in *Italicis*.

XXXVII.

*Matrici-
da.*

Post *Ilia* excidium *Agamemno* cum *Cassandra* interfe-
ctus est. *Orestes* autem apud *Strophium* educatus, necem
patris vltus est. *Pyrauder* i v. *Peloponnesiacorum*.

Fabius Fabricianus, *Maximi* cognatus, diripiēs *Tuxium*
principem *Samnitium* urbem, *Venerem* Victricem, quæ a-
pud illos colebatur, Romam misit. Huius vxor *Fabia* stu-
prata à formoso quodam iuvene *Petronio Valentino*, mari-
ritum dolo interfecit. *Fabia* autem fratrem *Fabricianum*
etiamnum infantem periculo eripuit, & aliò furtim edu-
candum misit. is adultus matrem adulterumque occidit,
estque senatus sententia absolutus. *Dositheus* tertio *Ita-*
licorum.

XXXVIII.

Eufris *Neptuni* & *Anippæ* *Nilo* genitæ *F.* prætereuntes
simulata hospitalitate exceptos macabat. Sed in eum ma-
ctatorum vltio vindicauit. *Hercules* enim in insidias sentiens
claua eum peremit. Ex *Agathone* *Samio*.

*Inhospi-
tales.*

Hercules *Geryonis* boues per *Italiam* agens, hospitio v-
sus est *Fauni* regis, qui *Mercurii* fuit filius, ac patri immo-
lare hospites solebat: is aggressus *Herculē*, ab ipso est tru-
cidatus. *Dercyllus* tertio *Italicorum*.

XXXIX.

*Malū in-
uētum in-
uentori
peßimum.*

Phalaris *Agrigentinorum* tyrannus crudelis, hospites
torquebat & ex cruciabat. *Perillus* faber ærarius æreā bu-
culam confecit, tyrannoque obtulit, vt in ea peregrinos vi-
uos cremaret. *Phalaris* tum duntaxat iustus, ipsum iniecit
videba-

videbatur autem mugitum edere bucula. E secundo libro quaestionum siue causarum.

Aegestæ, quæ Siciliae vrbs est, sæuus quidam fuit tyrannus Æmilii Censorinus, donis eos afficiens, qui noua inuenissent tormenta. Erat quidam Aruntius Paterculus, qui equum æreum fabricatus dono dedit tyranno, vt in eum coniceret cruciandos. Tyrannus tunc primùm ius securus, ipsum tormenti auctorem in equum coniecit vt quos aliis parauerat cruciatus, ipse primus experiretur. * cum cōprehensum de monte Tarpeio deiecit. Et videntur qui crudeliter imperant, ab illo dicti Æmilii. Aristides quarto Italicorum.

Euenus Martis & Steropes F. ex Alcippa vxore, Oenomai X L. filia, progeniuit filiam Marpissam, eamque virginem adseruauit. Idas autem Apharei F. ea rapta profugit. quem Euenus persequens cum non adsequeretur, in Lycormam fluuium sese coniecit, immortalisq; est factus. Dositheus primo rerum Italicarum.

Anius Etruscorum rex cum haberet filiam elegantiori forma Saliam, virginem eam custodiuit. Cathetus autem primi nominis homo cum ludentem eam vidisset, amore captus atque victus rapuit, Romanq; abduxit. Pater infecutus cum non consequeretur, in profluentem sese saltu dedit, qui ab eo est dictus Anio. Cathetus è Salia Latinum ac Salium procreauit, nobilissimarum autores prosapiarum. Hæc Aristides Milesius, & Alexander Polyhistor tertio Italicorum.

Hegestratus Ephesius ciuili nece perpetrata Delphos fugit, scitatusq; deum est ubinam locorum sedem poneret. Respondit Apollo, ibi vbi rusticos visurus esset choreas ducere frondibus oliuæ coronatos. Quod cum ille in quadam Asiae regione deprehendisset, urbem ibi condidit, & ab oleis Elauntem appellauit. Hoc inuenies scriptum in tertio libro Pythoclis Samii de rebus rusticis.

Telegonus Vlyssis è Circe F. missus ad indagandum patrem, monitus est vt ibi urbem conderet, vbi ferta gerentes agricolæ saltare videret. cumq; in quendam Italicū locum venisset, offendit colonos ramis illignis redimitos choreis vacare. itaque urbem ibi condidit, & ab euentu Prinistum (est enim ilex Græcis prinus) nominauit. Romani eam urbem

dem voce detorta Præneste appellant. Sic commemorat Aristocles libro rerum Italicarum tertio.

COMPENDIVM COMMENTARII, QVO

ostenditur Stoicos quàm poetas absurdiora dicere.

EPREHENSVS fuit Pindarus, quòd Cæneum parū probabiliter finxisset ferro inuiolabilem, & corpore quod lædi non posset, terram subiif- se nullo accepto vulnere, cum

Recto pede scidisset solum.

At Stoicorum iste Lapitha ex adamantina vacuitatis omnium perpeffionum conflatus materia, non vulnere duntaxat, morborum, dolorumque fingitur expers, sed & metu & mæstitia carere, insuperabilis manere, nullis cedere viribus: tum quidem, quando vulneratur, dolores patitur, torquetur, atque adeo etiam in patriæ excidio, aliisque id genus summis calamitatibus. Ac Pindari quidem Cæneus duntaxat iustus nullo cum vulnere excipit. Stoicorum sapiens inclusus non prohibetur, præcipitatus non patitur vim, in tormentis non cruciatur, si vratur non læditur, deiectus in palæstra tamen inuictus manet, munitionibus circumuentus non obsidetur, si vendatur ab hostibus capi nequit. adeoq; similis est earum nauium, quibus cum inferbatur prosper cursus, prouidentia seruans, commodum ministerium, eæ interim tempestatibus iactantur, colliduntur, euertuntur. Euripideus Iolaus ex imbecilli & decrepito voti cuiusdam vi subito iuuenis & ad pugnam validus redigitur. At Stoicorum sapiens heri erat insensissimus ac pessimus, hodie subito mutatus est in virum bonum: atque ex rugoso, pallido, & (vt ait Æschylus)

Languenie lumbos, consuulso doloribus

Silicernio misello-- decorus, dei similis, forma

Odysf. 6.

statio, & atibz.

eximia. Sanè Vlyssi Mincrua rugas, caluiciem & fœditatem adimit, vt pulcer videatur. Istorum sapiens non relinquitte corpus senio, sed grauius etiam vrgente, molestiamque alia molestia cumulante, curuus (si ita res tulerit) edentulus. vno oculo captus dum manet, neque turpis tamen est, neque fœdo adspectu. Amor enim Stoicus, instar scarabeorum,

rum, (qui perhibentur vnguento suauiter fragrante omisso, malè olentia sectari) cum turpissimis & foedissimis ver-
tians, hos auersari, vbi sapientia eos formosos reddidit, do-
cet. de Stoicorum sententia is qui manè fuit deterrimus,
5 sub vesperam optimus est: & qui somno se dedit stolidus,
ineptus, iniustus, luxuriosus, immò seruus, pauper, inops:
ea ipse die surgit, rex diues, beatusque factus, prætereaque
temperans, iustus, constans, opinionum vt quisquam ma-
ximè vacuus. nō ille barba aut pubertate nata in adolescen-
10 te & tenero corpore: sed in imbecilla teneraque anima, ad-
de effeminata & inconstante, adeptus mentem perfectam,
extremè probam prudentiam, affectionē diuinæ æqualem,
scientiam ab omni opinione purgatam, habitumque qui
labefactari nullo queat modo. non quoddam pristinæ aliquid
15 decesserit prauitati, sed repente heros (vt sic dicam) aliquis,
genius, aut deus è bestia factus pessima. Licet enim sumen-
ti è Stoicorum schola virtutem dicere,

Optato quod vis, assequeris omnia.

virtus iis diuitias confert, regnum parat, fortunam concii-
20 liat, felices facit, nullius rei indigentes, totos ex se aptos,
etiam si ne denarius quidem sit in patrimonio Etenim poe-
ticæ fabulæ rationi quod est contentancum perpetuò reti-
nentes, nusquam Herculem inducunt immunem necessita-
tum, sed ei ac familiaribus quasi è fonte quodam sempera-
25 liquid earum affundunt. At qui Stoicorum nactus est A-
maltheam, is diues factus est, tametsi alimenta ab aliis e-
mendicet: rex est, vtut interim mercede conductus syllo-
gismos soluat: omnia solus habet, quanquam & conductis
precio habitet in adibus, & farinam emat sæpe sumta mu-
30 tud pecunia, aut ab inopibus mendicando exigit. Mendi-
cat quidem Ithacensium rex, vt quis sit latere possit, ideòq;
se ipsum facit quàm maximè

Mendico similem misero.---

At Stoica qui est à
secta, alta contentaque voce proclamans, Ego solus sum
3 rex, ego solus sum diues, sæpe numero conspicitur apud a-
pud alienas fores, dicens

Da pallium Hipponacti, nam rigeo gelu,

Tremorq; membra quassat.---

DE VNIVS IN REPUBLICA DOMINA-
tione. populari statu, & paucorum imperio.

UAM heri vobiscum habui disputationem, ad vos disceptatum adducturus, visus sum mihi, non per somnum, sed re ipsa civilem virtutem dicere:

*Nunc sacra fundamenta sacris
Aurea sunt equidem camænis.*

Hortatus & diuidens ad rempub. explicandam proponi. si 10

- * Attico quidē doctrinā exhortationi superstruētes. debetur
- * autē recepto exhortatio ad capeſſendā temp. ex qua sumtis
- * præceptis, quantū humana fert, cōditio vtilis in publicum
- * sit, tutō simul & cū honore merito suas res rectē cōponens.

Quod autē ad sequētia maximē cōducit, & ab his pēdet, quæ iam dicta sunt, id consideremus. nimirum quæ reipub. forma sit optima. Sicut enim homo plures vitæ degendæ rationes habet propositas, ita & de formis reipublicæ, quæ sunt quasi vita ciuitatis, deligere oportet optimam. hanc verò ciuilis homo aut ex omnibus formis deliget, aut si nō 20 possit eam, simillimam saltem eius præferet reliquis.

Ciuilis ratio (sic enim politeiam liceat exprimere) dicitur communicatio iuris quod in aliqua est republica. quomodo dicuntur Megarenses Alexandro ius ciuitatis decreuisse: cumque is studium ipsorum pro ridiculo haberet, respondisse ipsos, Nemini se hunc honorem vnquam nisi olim Herculi, nunc Alexandro habuisse. itaque Alexandrum admiratū raritatem, quæ honorem secum traheret, boni æquiq; id decretum consuluisset, Vita quoque hominis ciuilis, & qui rem administrat publicam, politeia dicitur. vt cum Periclis aut Biantis in gerenda republica occupationem (politeiam) laudamus: Hyperboli & Cleonis vituperamus. Sunt qui vnicam illustrem & reipublicæ causā susceptam actionem, quæ scopum attigerit, politeiam appellant: vt pecuniæ elargitionem in ciues, belli in pacem 35 mutationem, decreti alicuius promulgationem quomodo certos homines dicimus, gessisse reipublicā, id est tractauisse politeiam, si quid eorum cōfecerint, quæ optimo publico prosunt. Deniq; politeia appellatur ordo & constitutio ciuitatis, ad quam diriguntur actiones. quo modo tres poli-

politeiæ, id est formę reipublicę dicuntur: Monarchia, quę
 vnius est dominatio: Oligarchia, quę paucorum: Demo-
 cratia, quę penes populum summam gubernationis ponit.
 Has etiam Herodotus libro tertio inter se comparauit, vi-
 denturque esse præcipuę. reliquę enim intentione aut re-
 missione harum ortę, vitia potius sunt & corruptelę quàm
 formę reipublicę. quomodo in musico concentu modis
 seu tonis principibus nimium aut non satis contentis error
 incidit. Has principes formas potentissimę gentes delege-
 runt. Persę regnum cum mera potestate, nulli obnoxia iu-
 dicio. Spartani paucorum optimarum liberam dominatio-
 nem. Athenienses legibus suis contentam puram populi
 administratiōem. Hęc formę vbi vitiantur, deprauatus
 fit & confusus reipublicę status: quales sunt tyrannis, pau-
 corum potentia, plebis licentia. existunt enim quando re-
 gnum libidinem ingenerat nullis subiectam iudicijs, aut
 cum paucorum potentia contemptum aliorum fastumq;
 secum trahit, vel populi dominatione ordo magistratusq;
 abolentur, aut æqualitatem iuris immodica licentia con-
 sequitur. omnia isthęc rationi sunt aduersa. Ergo quemad-
 modum vir musicę peritus quouis instrumento oblato vti
 artificiosę, idque tractare affabrę nouit, vt pro sua condi-
 tione vocem concinnam reddat: nihilominus tamen Pla-
 tonis consilio parens, ommissis peccidibus, sambucis, psalte-
 rij, barbitis, triquetris, alijs instrumentis quę varias edunt
 voces, lyram & cytharam ijs præfert. sic civilis vir probę ad-
 ministrabit oligarchiam Laconicam. qualis à Lycurgo in-
 stituta fuit, æquales dignitate & potentia viros placidę ad
 societatem gerendę reipublicę inuitans: probę etiam se-
 accommodabit democratię, tanquam varijs nervis & so-
 nis instructo instrumento, aliquando remittens, interdum
 intendens, tempestiuęque fręna laxans, & rursus contra-
 hens, vbi multitudini resistendi locus datur. Quod si ei de-
 tur optio formam reipublicę tanquam musicum instru-
 mentum suo arbitratu capeßendi, nullam profectò delege-
 rit aliam quàm Monarchiam, Platonis fidem secutus. Ea ma forma
 enim sola potest perfectum istum & orthium siue rectum reipubl.
 virtutis tonum & contentiōem sustinere, & vtilitatem ne-
 quę necessitatis, neque gratię causa inflectere. Reliquę id
 habent, quod ferē is qui imperat, sub imperio & potestate

est, & qui gerit eas, ipse geritur ferturque, quod non habet vim solidam & stabilem qualis est in monarchia. sed sæpe cogitur Æschyleum illud exclamare, quo usus est Demetrius Poliorcetes amisso imperio:

Tu me creasti, tu fers exitum mihi.

BRUTA ANIMALIA RATIONE VII.

Colloquuntur Vlysses, Circe, Gryllus.

VLYSSES. Hæc quidem, ô Circe, percepisse me
atque memoria tenere arbitror. Sed libet ex te
quærere, an inter hos, quos de hominibus lu-
pos & leones redeigisti, aliquos habeas Græcos.
CIRCE. Ac quidem multos, suauissime Vlysses. Sed quor-
sum isthuc interrogas? V. Quia magnam me mihi apud
Græcos paraturum mehercle opinor gloriam, si hosce rur-
sum tuo beneficio vitæ humanæ restituam, neque patiar ut
ob meam incuriam ita miserè fœdeq; vitam tolerant, in
bestiarum forma contra naturam consenscant. CIRCE.
Hic homo non sibi modo & socijs, sed etiam nihil ad se
pertinentibus præ stulticia vult suam ambitionem esse ca-
lamitosam. V. Hoc tu iam alterum poculum monstrosæ
orationis mîsces, omnino me in bestiam mutatura, si tibi
hoc adsentiar, calamitatis loco habendum si quis è bestia
fiat homo. C. Quasi verò non peius iam antè tibi consu-
lueris, qui immortalis & senectutis immuni vita, quam apud
me licebat degere, dimissa, ad mulierem mortalem, adde et-
iam vetulam; per infinita quæ te manent mala contendis?
scilicet ut celebrior ac nobilior quàm adhuc es factus, ina-
ne bonum & imaginem veritatis loco consequare. V. S.
Sint isthæc ita uti dicis, ne de eadem re sæpius altercemur.
Istos tamen tu mihi viros restitue & largire. C. Non per
Proserpinam, non hoc ita simpliciter fiet, sunt enim non
vulgares. Sed prius ex ijs quære, an fieri hoc velint, quod si
negent, disserendo ijs tu, homo præclare, persuade. si verò
nō persuadeas, sed disputando ab ijs vincare, satis tibi sit de
tuis amicorumq; rebus malè statuisse. V. Cur me, beata,
rides? quomodo enim cū ijs colloquar, quomodo respon-
deant, dum asini, sues, ac leones sunt? C. Bono es animo,
hominū ambitiosissime, ego tibi eos præbebo & intelligen-
tes &

res & differentes. aut potius hoc, vnum sufficiat audire voces, & reddere loco omniū. En tibi huncce, habes qui cum dispu-tes. V. Quo autem, mea Circe, hunc nomine compellabo, aut quisnam hic est hominum? C. Quid hoc ad rem? 5
 5 vocetur tibi, si videtur, Gryllus. ego autem vos relinquam, ne quid videatur in meam gratiam dicere præter animi sui sententiam. GRYL. Salue Vlysses. V. L. Et tu per Iouem Grylle. G. R. Quid vis interrogare? V. Intelligo vos fuisse homines. itaque miseror vniuersos, qui hanc in conditio-
 10 nem decideritis. par autem est eorum me habere rationem maiorem, qui cum fuerint Græci, huc miseræ peruenerūt. Exorauit itaque Circem, vt quicumq; ex vobis ita velit, eum illa restitutum pristinae formæ mecum dimittat. G. R. Desine Vlysses, neq; verbum addideris vltcrius. vsq; adeo à nobis tu
 15 omnibus cōtemneris, qui frustra callidus, reliquisq; multo prudentior hominibus iactabare: cum tu tamen per imprudentiam & incogitantiam mutationem de statu deteriore in meliorem reformidaueris. quo modo pueri solēt subterfugere remedia, eaq; reformidant pati, quæ de morbolis
 20 & fatuis saniores ac vsu rationis valentiores efficiunt: eodem tu pacto mutari ex alio in alium renuisti: nuncq; cum ipse horres ac metuis ne si cū Circe degas, ea te imprudentem rei in lupum aut suem conuertat: tum nobis auctor sis vt relicta vita omnium rerum copia affluente, simulq; ijs
 25 quæ nobis ista bona parat desertis, tecum discedamus rursum homines facti, quo animali nullū est quod ad miseras facilius feratur. V. L. Videre mihi, Grylle, non formam tantum, sed animum quoq; perdidisse poculi istius veneficio, ac repletus esse absurdis & foedis vsquequa; opinionibus.
 30 nisi fortè quædam consuetudinis voluptas ad hoc corpus te præstigijs suis deuinxit. G. R. Neutrum horum est, ô rex Cephalienæ. Quod si colloqui placet, non conuiciari, facile nos, qui vtrunq; vitæ genus callemus, in eam te sententiam traducemus, rectè nos hanc isti vitam anteferre.
 35 V. L. Enimuerò, Grylle, paratus sum isthac è vobis audire. G. R. Proinde nobis quoque in promptu est dicere. Ordiamur autem à virtutibus, quarum gratia videmus vos superbi-
 re, vt qui iusticia, prudentia, fortitudine, alijsq; virtutibus bruta maiorem in modum præsteris. Responde igitur mihi hominum sapientissime. Memoria teneo te ali-
 quando

quando Circe narrasse de agro Cyclopy, quodd is neque
 arante quoquam neque plantante quicquam, tamen ea sit
 soli præstantia, vt vltro omnis generis fruges edat. Vtram
 ergo præfers, hancne terram, an capris compascuam istam
 Ithacam & asperam, quæ magno culta labore & molestijs
 diuturnis, vix tadem paucos quosdam & nullius precij fru-
 ctus cultoribus reddit? Ac caue sis, ne molestum tibi sit ali-
 ter respondere, quàm patriæ amor postulet. V. Atqui men-
 tiendum non est. Magis quidem amo & amplector meam
 patriam. istam autem Cyclopy regionem laudibus & ad-
 miratione maiore dignor. G. Sic ergo rem habere dicemus,
 sicut prudentissimus hominum censet: alia magis laudan-
 da & approbanda, alia magis deligenda & diligenda esse.
 Atq; hoc ipsum etiam de anima abs te responsum esse cen-
 seo. eadem est enim ratio animæ, vt melior sit ea, quæ absq;
 labore virtutem tanquam sponte enatum fructum edat. V.
 Concessum sit tibi hoc quoq;. G. Proinde id simul iam das,
 animam brutorum ad virtutem esse natura feraciorem, ac
 perfectiorem. Nam absque imperio & disciplina, tanquam
 terra non arata neque consita, naturæ instinctu producit
 augetq; vnicuique convenientem virtutem. V. Et quæ-
 nam sit ea virtus, Grylle, cuius bestię sint participes? G. Imo
 nulla est virtus, qua non magis præditæ sint, quam homi-
 num aliquis sapientissimus. Ac, si placet, primo loco forti-
 tudinem considera, ob quam tu superbis, neque pudori tibi
 ducis quodd audax & domitor vrbis appellaris: cum quidem
 dolis improbissime, & technis homines simplicem inge-
 numq; belli modum callentes, fraudes & mendaciorum
 rudes, deceiveris, ac virtutis nomen versutiæ indas, quæ mi-
 nimè versutiam admittit. Atqui brutorum inter se & aduer-
 sum homines certamina vides, vt sine arte ac fraude aperta
 & nuda cum virium fiducia peragantur, vt suo freta robore
 se defendant, neque legem vocantem ad pugnam, neque ac-
 tionem desertæ militiæ metuentia: sed quia natura me-
 tuunt superari, vsq; ad extremum perdurantia inuicta. non
 enim vincuntur quando corpore superantur, neq; despon-
 dent animum, sed inter pugnandum moriuntur. ac multis
 dum moriuntur, robur & iræ ardor in vnā aliquam cor-
 poris partem recedentia atque coeuntia, interficienti resi-
 stunt, subsultantq; & fremunt, donec ignis instar prorsum
 exstinguitur.

*Brutorum
fortitudo.*

exstinguantur & pereant. nulla hic deprecatio, nulla misericordiae imploratio, neque victa se fatentur, neque leo leoni ob fortitudinem seruit, aut equus equo: sicut homo homini seruit, ac facillè amplectitur timiditatis affinem seruitutem. Quæ verò homines tendiculis aut dolo ceperunt, ea si iam adultra sunt, inedia ac siti mori malunt quam seruire. Pulli & catuli ob ætatem tenelli ac deceptu faciles, multis ijsque fallacibus illecebris atque inuitamentis tanquam beneficio, deliniuntur, vt contra naturam gustatis voluptatibus elanguescant tempore, sustineantque eam quæ cicuratio dicitur, cum sit effeminatio ferociæ naturæ. Vnde maximè pater bruta natura ad audaciam procliuia, hominum verò confidentiam præter naturam esse. quod vel hinc potissimū, Vlysses optime, addiscere possis. In brutis natura paria ad robur momenta in vtroque posuit sexu, vt femina mari nihil concedat vel in tolerandis necessarijs laboribus, vel in propugnando pro serui. sed & suam quandam Cromyoniam celebrari audis, quæ multum negocij Theseo exhibuit: & illam in Phicio Sphingem desidentem, ac ænigmata & griphos texentem, non tutata esset sua sapientia, si non viribus & fortitudine Thebanis multum antecelluisset: circum quæ loca etiam vulpem Teumesiam fuisse aiunt, animal perniciosum, & in vicinia serpentem femellam, quæ apud Delphos cum Apolline de oraculo certamine singulari decreuerit. atque Ætham rex vester a Sicyonio illo accepit mercedis loco, vt eum immunem militiæ faceret. optimo sanè consilio, vt qui homini timido equam bonam ac certandi cupidam anteponeret. Ipse pantheras ac leænas sapius vidisti, nihilo masculis ferocia & robore inferiores. cum tua vxor te belligerante domi ad focum desideat, & ne tantum quidem, quantum hirundines, moliatur contra eos, qui ipsam familiamque oppressum eunt. & quidem ea Spartana est, ne Caricas tibi aut Mæonidas mulieres obijciam. Ex his ramen quæ dixi, liquet viros non naturali esse præditos fortitudine. (alioquin hæc etiam mulieribus adesset) sed legum necessitate coactos, non sponte vestra, moribus, reprehensionibus, aduenticijsque opinionibus seruientem, verbisquæ effictam meditari fortitudinem, laboresquæ & pericula subsistere, non quòd animos aduersum ea geratis confidentes, sed quòd alia his magis metuitis. Sicut itaque tuorum socorum

*Iliad. 4.
296.*

rum qui reliquos anteuerit, is remum leuem arripit, non quod hunc contemnat, sed quod sibi à grauiore metuit. ita qui ictum sustinet ne vulneretur, & hostē vliscitur ne cruciatum aut mortem perferat, non animosus aduersum illa, sed ad hanc timidus est. Itaq; apparet fortitudinem vestram, prudentē esse timiditatem, confidentiam autē metum cum scientia coniunctum alia per alia euitandi. Deniq; si fortitudine vos praeire brutis putatis, cur poetræ vestri eos qui opprimē in hostem pugnant, luporum, leonum, aut apri robore similes perhibent? cum vicissim nemo leonem homini animo vel robore similem dicat. Sed nimirum sicut veloces aiunt ventorum celeritatem in pedibus habere, & formosos deorum formæ æquales, te nimis exaggerata dicunt. sic etiam pugnacium similitudinem à præstantiore ducunt. Cuius rei causa est, quod fortitudinis tanquam acies & induratio est animi feruor, quo puro vtuntur bruta in certaminibus. vobis cum ratione commixtus, veluti aqua dilutum vinum, cedit periculis, & occasionem dimittit. Sunt quidam vestrum qui omnino in pugna negant debere animum exandescere, sed hoc feruore excluso sobria vtendum ratione. rectē dicentes, quod ad salutem tutandam attinet: pessimè quod ad vltionem & robur exferendum. Quī enim non sit absurdum, quod cum naturam incusetis, quæ corporibus non adiecit stimulos, neque dentes ad vliscendum paratos, aut curuos vngues, ipsi arma animæ à natura data aufertis aut enervatis? V. L. Papæ Grylle, videre mihi egregius factus sophista, qui etiam nunc ex suilla loquens cure tam strenuē de proposito argumentaris. Sed cur non deinceps de temperantia disseruisti? G. R. Quia dicta existimabam te prius reprehensurum. Sed tu festinas ad auditum. nem de hac virtute, quia & pudicissimam habes vxorem, & ipse videris documentum edidisse temperatiæ, Circes concubitu spreto. Atqui profectò nihil hac in re antecellis animalibus brutis. Nam hæc quoq; voluptates & amores caprant a sui generis animalibus. Itaq; admiratione dignum non est, si quemadmodum Mendesium in Ægypto caper inclusus cum multis ac formosis mulieribus coitu abhorret, & capras desiderat: ita tu venere consueta vtens, homo cum sis, concumbere cum dea noluisti. Cæterum Penelopes tuæ castitatem innumeræ cornices crocitanter ridiculam

iam esse ostendent atque contemptui exponēt, quarum
 vniuscuiusque si moriatur mas, viduitatem nō per exiguum
 tempus, sed per nouem ætates hominum seruant. vt si libeat
 comparare, vnaquæuis cornix nouies castitatē tuā superet
 Penelopes. Sed quando obseruauisti me esse sophistam, age-
 dum dispositione quadam vtar orationis, exposita quæ tem-
 perantiæ definitione, concupiscentiarum genera persequar
 diuidendo. Est ergo temperantia contractio quædam cupi-
 ditatū, & ordo, perimens superuacaneas & adicititias, tem-
 pestiue autem & mediocriter cum decori ratione obse-
 quens necessarijs. Iam in appetitionibus nonne cernis in-
 esse infinitum differentiarum numerum? Potus & à natu-
 ra desideratur, & à necessitate flagitatur. Res venerea quan-
 quam suum habet à natura principium, tamen sunt quæ ea
 nullo cum incommodo careant. itaque naturalis hæc, non
 etiam necessaria vocatur. Sed ex appetitiones, quæ neque à
 natura neque à necessitate oriuntur, ob impetitiā autem
 recti foris ex inani quadam opinione in trōd superfusæ sunt,
 parum abest quin vestras naturales obruerint cupiditates
 sua multitudine vniuersas. itaque se gerunt, vt turba pere-
 grinorum conuena vi vrgens ciues atque indignam po-
 pulum. At enim omnes bestiarum animis prædita, quæ inac-
 cessæ sint omnibus foris introductis affectionibus, & à va-
 nis opinionibus tanquam à mari longè remotam vitam a-
 gant, elegantia & superuacaneo vitæ degendæ cultu vobis
 sunt inferiores: temperantiā præclare tuentur, appetitio-
 nesq; rectis legibus regunt, quæ ijs adsunt neq; multæ neq;
 alienæ. Me quidem ipsum, non minus quàm nunc te, aurem
 perculit, vt cui nulla res dignè posset comparari. ad se tra-
 hebant me ebur & argentum. qui horum possideret pluri-
 mum, mihi felix & dijs charus videbatur homo, siue Phryx
 esset, siue Car, & vel Dolone ignobilior, vel Priamo calami-
 tosiior. huc ego semper meis accommodatis cupiditatibus,
 nullam neque gratiam neq; voluptatem alijs ex bonis vitæ
 percipi, cum quidem essent abunde, quod me maximorum
 indigum & exfortē bonorum esse arbitrarer. Itaq; memoria
 recolo me, quo tempore te in Creta vidi amictum veste ad
 solennem facta ostentationem, non admiratum fuisse pru-
 dentiam aut virtutem tuam, sed amiculi textum tenui-
 satis eximie, & coruscationem in læna coloris purpurei,
 attoni.

*De tempe-
rantia.*

*Odyss. 7.
225.*

attonitumq; fuisse ob pulchritudinem vestitus. sed & sibi
 aurea habebat, si rectè memini, aliquid operis elegantis co-
 lo parati subtilissimè. denique mulieris in modum præsti-
 gijs captus te sectabar. Nunc inanibus istis opinionibus e-
 uacuatis, aurum & argentum sicut quosuis lapides contem-
 no & super ea incedo, tuis autem lenis & tapetibus non per-
 loacem suauis indormiam, quàm plenus cibi alto molliq;
 cœno. Ac huiusmodi quidem foris adscitarum cupiditatum
 nulla in animo habitat nostro: sed maior pars vitæ nostræ
 necessarijs appetitionibus atque concupiscentijs tempera-
 tur & voluptatibus. non necessarijs, sed naturalibus dunta-
 xat neque incompositè, neque profusè indulgemus. Atque
 has quidem primo loco perpendamus. Voluptas ea, quam
Odoratus. ex fragrantibus, & odore suo exhalante olfactum adficien-
 tibus percipimus, præterquam quodd simplicem sui præbet, &
 eamque gratis vsuram, simul etiam discernendo alimento
 conducit. Nam lingua & est & dicitur norma saporum, vt
 dulcis, acris, austeri, reliquorum: quando ij confusi offer-
 runtur sensui. Olfactus autem noster ante saporem depre-
 hendens vim vniuscuiusque alimenti, longèque accuratius 20
 quàm regij solent prægustatores sensu eam percipiens, id
 quod naturæ conueniens est admittit, alienum amolitur,
 neque gustare id finit aut gustatum offendere: sed vitium
 rei olfacta defert atque accusat, antequam iniuriam ea at-
 tulerit. De cætero autem molestus nobis non est odoratus 25
 sicut vobis, quos cogit suffitus, cinnoma, nardos, maloba-
 thra, calamos Arabicos, cum subtili quadam medicatrie
 arte aut seplasiaria conquirere & vnà vorare, magna pecu-
 nia parum virilem, ac potius puellas decentem, nullaque
 omnino vtilitate comitam delectationem redimentes. Et 30
 verò is odoratus, quanquam hoc modo affectus, corrupti-
 tamen non mulieres tantum omnes, sed & plerosq; viros, ve-
 ne cum suis quidem coire velint vxoribus, nisi vnguenta ear-
 ac odoratos pulueres redoleant. Atqui porcæ sues, & capros
 capræ, aliæque feminæ sui generis mares proprio odore al- 35
 liciunt, purumque rorem, prata, herbasque vbi redolent,
 communi amore ad miscendum corpora cientur. Non hic,
 vt inter homines, feminæ simulatione reculationis ludunt,
 aut libidini fraudes, præstigias, denegationesq; prætexunt:
 neq; mares stimulo & luxuria agitati, mercede, labore atq;
 obsc-

obsequijs coitum redimunt. sed doli expertem ac sine mercede tempestiuâ sectamur venerem, quæ statò anni tempore cupiditatem animalium veluti germen aliquod excitans, illicd restinguit, neq; femella marem a conceptu admittente, neq; aggrediente mare. Aded exilem & imbecillum honorem apud nos voluptas obtinet, omnia naturæ deferuntur. Itaque in hunc vsq; diem inter nos neq; mas marem, neque feminam femina amauit. qualia multa memorabiles, & præclari viri apud vos commiserunt: vt viles missos faciam.

- 10 Agamemno quidem Bæotiam perlustrauit Argæum vix *Fædi amoris* subterfugientem, falsisque mare & ventos onerans res. criminibus, tandem pulchrè pulchrum sese in lacum Co-paidem demersit, vt ibi amorem exstingueret, ac se cupiditate liberaret. Iudem Hercules imberbem sectas amasium, 15 deseruit optimos socios, classemque & institutum prodidit. Et in tholo Apollinis Proi quidam vestrum expertus scripsit, Achilles pulcer: cum iam Achilles filium haberet. audioque durare adhuc eam scripturam. At gallus si gallum contendant absente gallina, viuis comburitur, aruspice ali- 20 quo pronunciante graue atroxq; id esse ostentum. Ita ipsi homines hoc cōfessi sunt, castitate à brutis se superari, eaq; naturæ vim non facere voluptatum percipiendarum causa. Vestras libidines natura, quanquā legis auxilio fulta, tamen intra suos non potest coercere fines: quin eæ instar fluiuij 25 exundantes atrocem sceditatem, tumultum, confusionemque naturæ gignant in re venerca. Nam & capras, porcas, equas iniuerunt viri, & feminæ insano mascularum bestiarum amore exarserunt. ex huiusmodi enim coitibus vobis sunt Minotauri, Siluani seu Egipanes atque (vt mea fert 30 sententia) etiam Sphinges, & Centauri nati. Enimuerd fame coactus canis aut auis aliquando cadatere humano vescitur. ad coitum nullus vnquam est homo à bestia sollicitatus. bestias verò cum ad hanc, tum ad alias voluptates vos vi trahitis ac contra ius vsurpatis, Porro homines ita vitiosi 35 & incontinentes cum sint in dicto cupiditatis genere: tamen euinci potest, multo adhuc brutis intemperantiores eos esse quod attinet ad appetitus necessarios, id est porum ac cibum. Hic nos voluptatem semper cum aliqua vitilirate captamus. Vos, qui voluptatem potiùs, quam naturæ conueniens alimentum persequimini, multis ac diuturnis

*Homo in
aliments
& superpeccat.*

multamini morbis, qui tanquam vno aliquo è fonte hausti
abundantia, corpus omnis generis flatibus expurgatu dif-
ficilibus replent. Primum enim vnicoilibet animalis generi
suum est quoddam cognatum naturę alimentum: alijs her-
ba, alijs radix, aut fructus. & quę carne vescuntur, nullum
alium fructum ea appetunt, neque infirmioribus alimen-
tum eripiunt: sed & ceruum pasci sinit leo, & lupus ouem,
quantum natura statuit. Homo autem gulę studio ad om-
nia se ferens, omnia tentans, omnia gustans, vt sui & na-
turę ipsius conuenientis ignarus etiamnum nutrimenti,
solus inter omnia animalia omnibus vescitur. Primum v-
titur carnibus, nulla cogente inopia, nulla penuria: cüm li-
ceat ei quouis tempore alios è seminibus & plantis decer-
pere cibos, multitudine nunquam defectura. sed luxuria,
& facietate necessariorum, alienas & pollutas cędibus ani-
malium escas sectatur, immanitate etiam sęuissimas vin-
cens feras. Sanguis enim & cędes ac carnes miluo, lupo,
draconi conueniens sunt cibis, homini autem obsonium.
Deinde cüm omnibus vtatur generibus, non sicut bestię à
plerisq; formis abstinet homo, paucis ob necessitatem nu-
trimenti infestus est: sed neque aus vlla, neque in aquis
degens, aut in terra viuens animal vllum effugit vestras il-
las, quę benignę hospitalesq; dicuntur, mensas. Est, his
vos obsonijs dulciores reddere cibos. Quid ergo ad hęc
* ipsa. * Sed animalium brutorum nullam inutilem aut ina-
nem admittit artem prudentia. necessarias non ab alijs im-
portatas, aut mercede data cognitatas, vel cura glutinante
singula, parceq; oblatas contemplationibus compingente
nanciscitur, sed à natura habet genuinas & cognatas, atque
profert. Ægyptios vniuersos aiunt esse medicos. At verò
quoduis brutum animal non tantum ex sese arte ad sanan-
dum est præditum, sed etiam alimenti quærendi, robur pa-
randi, aduersa declinandi, conuenientia quærendi, atque
etiã ad muscen, pro modo cuiq; animalium à natura præ-
scripto. Nam à quo didicimus porci, quando agrotamus,
ad fluuium descendere cancorum capiendorum gratia?
Quis docuit testudines deuoratis viperis organum postea
edere? quis capris Cretensibus præcepit, vt sagittis icta di-
ctamnum quærāt, quo comesto cuspides excidunt. Si enim
dicas verum esse, harum rerum magistram esse naturam,
bruto-

*Artes bru-
torum.*

brutorum intelligentiam refert ad principium præcipuum atq; sapientissimam. Tum si ista intelligentiam non digni-
 nimi rationis aut intelligentiæ nomine: tempus est vt cir-
 cumspiciatis de nomine alio honestiore & augustiore. sicut
 5 nimirum re ipsa ostendit maiorem admirabilioremque fa-
 cultatem sibi esse, non rudis aut indocta, sed à se ipsa docta
 & nihil extra se desiderans, non ob imbecillitatem, sed natu-
 rationalis virtutis perfectionem ac vigorem, iussa valere ea di-
 sciplina, qua veluti collecta stipe aliunde discitur. Quæ enim
 10 homines ludentes aut luxuriantes discunt ac meditantur,
 hæc nostra intelligentia etiam contra corporis naturam ad-
 sequitur, freta vi percipiendi ianata atq; copiosissima. Non
 dicam de catulis feras indagantibus, aut pullis eorum ad
 certum numerum gradi discantibus. sed & corui loqui, &
 15 canes per obuersos saltare orbes discunt: & equi ac boues
 in theatris mirabiles addiscunt motus, sessiones, institutio-
 nes, choreas, itaque meminerunt artis, eamque exercent,
 hominum maximo studio atque industria. quæ ipsa docili-
 tatis sunt documentum, nullam aliam ad rem profunt. Quod
 20 si negas disci à nobis artes, etiam doceri eas à nobis audi.
 Perdices suos pullos docent inter fugiendum occultare se-
 se, & glebam pedibus pro se obtedere, postquam supini cor-
 ruerunt. & vides vt ciconiarum suos pullos volare doceant, pri-
 mum id tentantes. Lusciniarum quoque suos pullos cantare
 25 docent: & capti ante tempus, enutritique inter hominum
 manus, deterius canunt, quia præpropere à magistro sunt
 remoti. Ego iam, ex quo in hoc corpus sum illapsus, miror
 rationes istas, quibus mihi à sophistis persuaderi passus sum
 omnia animalia homine demto, esse bruta & rationis ex-
 30 pertia. VLYS. Nunc ergo tu Gryllæ mutatione tua etiam
 oui atque asino rationem tribuis? GR. Mi Vlysses, ex his
 ipsis colligere par est, bestiarum naturam non esse men-
 tis atque intelligentiæ expertem. Sicut enim non est stirps
 alia stirpe magis exfors sentientis animæ, sed eodem omnes
 35 modo destituuntur sentiendi facultate, quia nihil eorum,
 quorum stirpes terra continentur, anima est præditum. ita
 animalium quoque nullum altero ignauius aut ad discen-
 dum ineptius diceretur, nisi vniuersa rationem atque intel-
 ligentiam, sed alia minus vel amplius, haberent insitam. At-
 que mihi hoc considera, stupiditatem ac fatuitatē quarun-

dam bestiarum, acumine & versutia aliarum demonstrari:
verbi gratia, si compares cum vulpe, lupo, aut ape asinum
vel ouem, perinde est ac si tecum componas Polyphemum,
aut cum auro tuo Autolyco Glaucum illum Corinthium,
Ilia. §. 152. de quo est apud Homerum. Non enim existimo tanto dis-
ferre bestiam à bestia intervallo, quanto homo ab homi-
ne disjungitur, quod ad intelligendum, ratiocinandum,
memoriamque tenendum attinet. VLYS. Attamen Grylle
hoc vide, ne improbum sit & violentum, rationem ijs ad-
scribere, quæ noticiæ dei carent. GR. Non ergo dicemus
re, Vlysses, ita sapientem ac curiosum, Sisypho genitum
fuisse? *

PLVTARCHI COMMENTARIVS, NE SVAVITER
quidem viui posse secundum Epicuri de-
creta, docens.

COLOTES Epicuri familiaris librum edidit, hoc
indice, Ne viui quidem posse iuxta aliorum
philosophorum decreta. Contra quem quæ pro
philosophis disserere nobis subijce, ea iam antè
conseripsimus. Quoniam autem soluto qui disputationi
interfuerat cœtu, in ambulatione cōplures ad eam sectam
se dederunt, visum mihi fuit hos quoque in viam reducere:
si nullam aliam ob rem, saltem vt his qui in alios inquirunt,
demonstrarem debere ab his eorum quos arguunt aut re-
fellunt scripta non obiter percutri, neq; eos voces hinc in-
de auulsas & dictiones absq; scriptura adoriri, itaque frau-
dem imperitis facere. Progressis enim nobis more nostro in
gymnasium è schola Zeuxippus: Mihi, inquit, sermo fuisse
videtur habitus aliquanto molliùs, quàm libertas con-
ueniens rei exigeret. abijt quidem Heraclides nos culpans,
& in Epicurum ac Metrodorum asperius inuectus, cum nos
ei huius rei causam præbuerimus nullam. Hoc verò, inquit
Theo, non dicis, quòd cum his comparatus Colotes, ho-
minum in dicendo videri potest modestissimus. Congesta
enim in vnum quæ inter homines habentur fœdissima vo-
cabula, scurrilitates, ampullas arrogantias, scortationes,
homicidia, graues gemitus, multorum perditionem, ce-
rebrī grauedines: in Aristotelem, Socratem, Pythagoram,
Prota-

Protagoram, Theophrastum, Heraclidem, Hipparchum, denique neminem nec virorum illustrium effuderunt vniuersa, vt si alioquin omnia sapienter statuissent, certe ob maledicta hæc, hasque criminationes longissimè fuerint à sapientia arcendi. Inuidia enim excludenda est à diuino sapientum choro, & obrectatio quæ ob imbecillitatem id quod dolet dissimulare non potest. Hæc verba excipiens Aristoteles, Heraclides, aiebat, grammaticus cum sit, poetica turbæ (vt Epicurei appellant) & Homericorum delictiorum gratia Epicuro hanc rependit mercedem: vel eo commotus, quod Metrodorus tam multa scripsit ad ignominiam Homeri pertinentia. Sed hos, Zeuxippe, omittamus. Quod autem initio disputationis aduersum Epicureos dictum fuit, Ex eorum præscripto ne viui quidem possit, cur non potius, quando hic defestus est, ipsi adscito Theone ad finem perducimus. Theo sic respondit: Atqui ante nos hoc iam alij peregerunt certamen:

Nunc alius scopus est, ----

Odyss. x. 6.

si placet, collocandus: & sic vlsciscamur philosophis factas iniurias, vt demonstremus, siquidem fieri potest, secundum Epicureos ne posse quidem iucundè viui. Pape, ego risu edito dixi: Videre mihi istis hominibus in ventrem velle insillire, litemque de carnibus moturus: qui voluptatem detrahas hominibus clamantibus,

25 Non pugiles sumus, ----

Odyss. 2.

non rhetores, non ciuitatum præsidēs, non principes:

246.

Semper sola iuuant sed nos conuiuia, ----

omnisque carnem suauiter afficiens motio, anima ad voluptatem quandam atque gaudium excitata. Itaque mihi videtur non voluptatem auferre, sed vitam illis, ubi suauem vitam eis non relinquis. Quid ergo, inquit Theo, si ipse orationem probas, qua opus est re præsentī vtar, inquit, audiens & respondens ubi requiretis. principatum autem vobis trado. Cum itaque parumper tergiversatus esset Theo: Aristodemus, Quam, inquit, compendiosa & plana nos interclusisti via, dum non finis sectam illam de honesto causam prior loco dicere. Nam homines, qui finem vitæ statuunt voluptatem, non facile est suauī vitæ depellere. sed si honesta vitæ exciderint, iucunda simul exciderunt. ipsi enim dicunt, Impossibile esse suauiter viuere sine honestate vitæ. Tum

ff 3

Theo.

*Voluptas
Epicureo-
viii.*

Theo. Hoc ergo, inquit, in progressu sermonis, si ita videbitur, reponemus. Nunc ijs utemur, quæ ab ipsis dantur. Existimant Epicurei, circa ventrem esse bonum, reliquosque meatus carnis vniuersos, per quos voluptas, non dolor se infinuat. omnesq; pulchras & sapientes inuentiones existisse ob voluptatem quæ circa ventrem versatur, & spem bonam de eo, ut sapiens dixit Metrodorus. Itaque ab initio statim, amice, videtur ieiunam, putidam, & instabilem boni causam statuere: & quæ cum meatibus istis, per quos voluptates introducuntur, etiam ad dolores perinde perforetur: 10 aut potius, quæ voluptatem paucis, dolorem omnibus partibus admittat. Omnis enim voluptas circa artus, nervos, manus, & pedes est: quibus partibus subeunt atroces atque miseri affectus, fluxus podagrici & phagedænici, corrosiones, putrefactiones. Iam odororum & saporum suauissimos corpori si offeras, exiguum planissimè in eo locum offendes qui leniter & iucundè afficiatur: reliquæ plerumque auersantur & ægrè ferunt. at nulla interim pars est, cui igni, ferro, morsu, scutica non sensus doloris inferatur. sed & æstus, & gelu, & febris totum corpus peruadunt. Voluptates aurarum instar ad alias atque alias corporis extremitates renidentes, statim diffunduntur. neque multum durant temporis, sed instar ignium in aere subito discurrentium, simul & oriuntur in carne & extinguuntur. De dolore testimonium Philoctetæ Æschylei sufficit. qui serpentem non 25 immisisse pedi, sed tanquam sedem in eo fixisse morsu ait

* dolori * neque alia talia, mouens ac titillans corpus. * Sed sicut Medicæ herbæ semen multis flexibus & per obliquum terræ innascens, ob asperitatem multo tempore perdurat: sic dolor vncinos ac radices diffeminans, carniq; implicatus, adhærensq; non diem modo aut noctem, sed & annos aliquot atq; lustra, ægrè alijs doloribus tãquam clauis violentioribus expulsis discedit. Quis enim tantum temporis edendo bibendove extraxit, quanto sitiunt febricitantes, & esuriunt obsidione circumuenti. quænam animi relaxatio 30 & cum amicis oblectatio tanta est, quanti sunt cruciatus & torturæ a tyrannis immisissæ? Hoc ipso scilicet corpus quàm sit prauū, & natura ad iucundè viuendū ineptum intelligitur, quod magis perfert dolores quàm voluptates: prædictumq; aduersus illos robore ac viribus, in his imbecillum est ac fa-

ac satietati fastidioq; obnoxium. Neque verò nos aggressos
 de iucunda vita dicere, plura patiuntur ipsi proferre, utpote
 qui fateantur vltro voluptatem corporis exiguum esse, ad-
 eoque momentaneam. si quidem non nugatur aut vana in
 5 dicendo vitur iactantia Metrodorus, dum ait sæpenumero
 nos exspuere in despectum voluptatum corporis. itemq; E-
 picurus, qui sapientem ægotantem inquit sæpe ridere ob
 morbi quo vrgetur corpus magnitudinem. Quibus ergo
 dolores corporis ita sunt faciles atque leues, qui sint volu-
 10 ptates alicuius momenti? nam ut neq; tempore neque ma-
 gnitudine doloribus sint minores, certè circa dolores ver-
 santur, finemq; voluptatibus extremum hunc communem
 præscripsit, omnis doloris sublationem. nimirum quòd na-
 tura vsque ad dolorem abolendum augeat voluptatem, vl-
 15 trà autem progredi huius nequeat magnitudo, variari dun-
 taxat modis non necessarijs possit, cum non in eo est ut
 doloris vacuitatem conciliet. Quæ autem cum appetitu
 eò tendit via, utpote mensura voluptatis, brevis admodum
 est ac compendiosa. Itaque hoc loco sentientes rei exilita-
 20 tem, è corpore tanquam sterili agro finem bonorum in ani-
 mum transferunt. nimirum quòd ibi voluptatibus pascua
 & ampla prata suppeditent: quando

Non est apius equis Ithaca locus, Et neq; planis

Porrectus spacijs.----- quando scilicet non facilis est

Odyss. 2.

601.

25 in caruncula hac voluptatù perceptio, sed aspera, admixtus
 multis alienis & quæ pulsando exagitent. Sub hæc Zeuxip-
 pus: Itane, inquit, nō tibi recte videtur isti facere homines,
 qui initio facto à corpore, in quo primum ortus volupta-
 tis conspicitur, inde ad animam transeunt. remque in ea
 30 absolunt? Rectè, inquam ego, & naturæ conuenienti:
 si quidem melius aliquid heic & perfectius re vera inda-
 gant atq; inveniunt, sicut homines faciunt in contempla-
 tione rerum versantes ac ciuiles. Cum verò audias ipsos re-
 stari ac vociferari, nulla re animā gaudere posse, nulla tran-
 35 quillitate frui, nisi vel adsint vel expectetur voluptates cor-
 poris, hasq; bonū eis esse: nōne videntur tibi animam pro
 corporis colo vsurpare, voluptatē vini instar è corpore tan-
 quam prauo & perfluente vase diffundentes per colum i-
 stud, ætatemque ei conciliantes, ut fiat aliquanto melior &
 honestior. Quanquam vinum quidem diffusum à tempore

*Recorda-
tio Solis-
ptatum
qualis.*

conseruatur, sitque suauius. voluptatis præter memoriam
conceptam tanquã odorem quendam, nihil animus aliud
conseruat, quã in carne vt efferbuit ita exstinguitur. Ipsaq;
eius memoria obscura est, ac nidoris similis: perinde ac si
quis pridie quã edit bibitre, eorum sibi imaginationes sug-
gerat, inque animo recondat, scilicet his vsurus cùm recen-
tia non sint ad manum. Vide autem, quanto modestius Cy-
renaici, quanquam ex eodem cum Epicuro poti poculo:
qui re venerea vti adhibita lucerna nequaquam censuerunt
debere homines, sed tenebras prætereundere: ne animus è
conspectu simulacra actionis concipiens euidentia, cre-
briùs appetitum inflammer. At qui hac maximè re sapien-
tem excellere sentiunt, quod euidenter recordatur, inq; sci-
plo continet voluptatum imagines, affectiones, morus: ne
dicamus nihil eos sapientia dignum profiteri qui volupta-
tum eluuiem quasi quandam è corpore in animo relinqui
putant: statim quidem manifestum est, Ex his viui suauiter
non posse. Fieri enim potest, vt absq; voluptate sit hæc volu-
ptatis recordatio, quã præsens quoq; exigua interdum est,
& moderatè percepta facilè effugit: quando etiam istis, qui
attoniti corporeas mirantur magniq; faciunt voluptates,
his finitis non remanet delectatio, sed vmbra quẽdam & so-
mniū relinquitur in animo voluptatis quẽ auolauit, quo
somnia quasi fomite ignis cupiditatũ excitatũ. Et quem-
admodum qui per soporem sitiunt aut amant, eorum im-
perfectæ voluptates ac perceptiones actiùs exstimulant li-
biditynem: ita & his non iucunda est voluptatum percepta-
rum memoria, sed reliquix voluptatis inanes ac languidæ
multũ habent stimulorum atq; aculeorum, quibus pungat
palam se efferẽtem cupiditatem. Neq; probabile est, mode-
stos ac temperantes homines huiusmodi cogitationibus
immorari, aut ea facere, ob quã Carneadem subannat il-
le, tanquam ex ephemeridibus reperentem, Quoties cum
Hedeia aut Leontio rem habuisset, vbi Thasium vinum bi-
bisset, quibus Idibus splendidissimè cœnasset. Atrocẽ enim
ac belluinam in fruendis aut expectandis voluptatibus
exagitationem animi ac rabiẽ designat tanta ipsius ad re-
cordandum bacchatio atque adhæsiõ. Vnde & ipsi videntur
mihi hæc absurda animaduertentes, ad vacuitatem dolo-
ris & firmam affectionem carnis defugere, ac si in eo sita sit
vitæ

vita iucunditas, vt cogites ista vel adfutura vel affuisse. summum enim & constantissimum gaudium adferre iis qui ratiocinari possint aiunt carnis firmam affectionem, eiusque exploratam spem. Heic primum considera quam rem agant, istam siue voluptatem, siue indolentiam hinc inde transferentes, è corpore in animum, ex hoc rursus quia contineri eo non possit, in corpus dilabentem. Itaque coguntur ad principium redire, delectationem carnis (sic enim aiunt) gaudio animæ vt fundamentum subternentes, ac rursus lætitiā spe voluptatis finiētes. At qui fieri quit, vt fundamento concusso, non id simul concutiatur, quod ei insitit? aut qui explorata spes potest, gaudiumque illa befactibile esse de re tot iactationib. ac mutationibus obnoxia? quale est corpus, cui & foris imminet plurimæ necessitates, plurimi ictus: & in se intus habet principia maiorum, ratione auerti vlla quæ nequeunt aliās non accidissent cordatis hominibus difficultates vrinæ, intestinorum morbi, tabes, aquæ intercutēs: quorum cum quibusdam ipse conflictatus est Epicurus, alia Polyenum, Neoclem, A-
 20 gathobulum è vita eduxerunt. Neque nos illis hæc exprobramus, qui & Pherecydem & Heracletū nouimus in gra-
 uibus fuisse morbis. sed hoc postulamus, vt si fateri libet spes nulla
 30 ipsius suorum perpeffiones corporum, neque vanis vocibus certa. ferociendo & auram popularem captando vltra arrogantis futilitatis culpam incurrere, aut non statuant carnis firmam affectionem principium omnis gaudii, aut non dicāt gaudere & insultare doloribus eos, qui in grauissimis morbis sunt aut cruciatibus. Sæpe enim affectio corpori firma contingit: sed de ea exploratam ac stabilem animus
 30 sanæ mentis compos nunquam concipit. verū sicut in mari (vt est apud Æschylum)

Nox incutit gubernatori, qui sapit,

Dolorem,-- immò etiam in tranquillitate metu

vacat: (futurum enim incertum est) sic animum corpore
 33 benè affecto & in spe de eius bono statu felicitatem collocantem, non licet absque metu & fluctuatione degere. Non enim foris duntaxat vt mare, ita corpus etiam tempestatibus & procellis potest exagitari: sed plus turbarum, earumque maiorum, intus alit atque effert. ac rectius tranquillitatem hybernā aliquis quàm carnis incolumitatem

*Humani
corporis
miseria,*

sperauerit sibi cōstanter adfuturam. Quid enim aliud potestas mouit, vt homines animalia dicerent in diem viuētia, instabilia, incerta, foliorum similia, quæ anni statis temporibus nascuntur ac pereunt: quàm natura corporis tot calamitatibus, damnis, morbis obnoxia? cuius etiā optimam affectionem metuere iubent, ac deminuere. Est enim, inquit Hippocrates, ad summum progressa corporis bona affectio periculosa. Et Euripideus ille,

Modo quæ vigebar carne cœlitus velut

Delapsa stella exinētus est.---

Et formosos putant lædi fascino & inuidia contuentium: quia vigor corporis ob imbecillitatem celerrimè admittit mutationem. Omnino autem res ipsorum esse ad vitam doloris vacuam parandam malè accommodatas. ex his intellige, quæ contra alios ipsi differunt. Flagitiosos aiunt 15 omne tempus vitæ misere & in metu exigere: quod etsi fallere possint, tamen spem latendi certam atque indubitatam sibi sumere nullo modo possint: itaq; futuri metum identidem incumbentem non finire eos gaudere, aut præsentibus confidere. Non animaduertunt hoc aduersum se 20 ipsos esse ab ipsis dictum. Sæpe enim potest corpus bono in statu esse, ac sanitate frui: explorata spes fore vt semper eo in statu maneat, fieri potest nulla. necesse est ergo, semper vt perturbere anxiusq; sis de corpore propter futura, ac qd sit expectandum, neque vnquā te certā posse ac stabilem 25 nimo inducere fiduciam. Iam nihil peccare non eò facit, vt bono esse animo, & fidere rebus possis. Non enim hoc formidamus, ne quid iuste patiamur: sed ne quid omnino patiamur. neque molestum est, esse iniustum: non molestum aliorum iniustitiam experiri. sed si non maiori, non mi- 30 nori quidem certè malo fuit Atheniensibus Lacharis, & Syracusanis Dionysii importunitas, quā ipsi Lachari & Dionysio. hi enim turbantes perturbabantur, & malè se tractatum iri suspicabantur, quia iniurias & maleficia vltro aliis intulerant. Iam turbarum iras, latronum crudelitates, hæc 35 redū iniusticias, tum pestilentias aeris, maris pericula, quo se Epicurus cum nauigaret Lampfacum pœnè fuisse absorptū scribit. quorsum attinet referre? sufficit ipsa carnis natura, materiam morborum in se continens, & (quod pro- uerbio dicitur) loris ex ipso boue petitis, doloribus è corpore

*Morus fe-
licitati ad-
uersatur.*

pore vitam
tusque p
scant, null
admodum
5 inis, qu
atq; in
minimo con
reus & bo
cogitare p
10 num collo
litur, vt M
disputat.
tur bono
rem mo
15 tis natu
reputat
enim,
malū e
si quis
20 ambule
luptates
hil malū
ne iure su
mortales
25 bonorum
lulatus b
lidiuiniu
lorum, ac
felicitate
30 ranti ben
gaurior
canen
se oblect
genetis
35 blandi
tato mal
atque al
& præst
num non
tu & delig

pore vitam bonis malisque iuxta periculosam reddit, metusque plenam: siquidem de carne duntaxat & eius spe discant, nulla alia de re gaudere aut fiduciā concipere quemadmodum Epicurus cum aliis multis in libris scripsit, tum in iis, quos de Fine composuit. Ergo non tantum infidum atque inconstans principium suauiter viuendi sumunt, sed omnino contemptu facile ac exiguum: siquidem gaudendi materies & bonum ipsis est malorum euitatio, neque aliud se excogitare posse, aut omnino in natura esse aiunt, in quo bonum collocetur, eo vno excepto, vnde malum eius expellitur, vt Metrodorus scripsit in his quæ aduersus sophistas disputat. Est ergo bonum ipsum fuga mali: vbi enim ponatur bonum nihil est, nisi vnde nihil porro potest exigi dolo rem molestiamve faciens. Similia sunt hæc Epicuri, dicens naturā Boni exsistere ex euitatione mali, memoriaque & reputatione ac gratulatione, quod sibi ita euenerit. Quod enim, inquit, facit incomparabile gaudium, est magnum malū euitatum quod immincebat. Atque hæc est natura boni, si quis recte adsequatur, deinde consistat, neque inaniter obambulet de bono nugans. O ingētem hominum istorū volupratem & felicitatem, qua fruuntur gaudentes quod nihil mali sint passi, neque molestia aut dolore afficiantur. Nonne iure suo ob ista & sentiunt de se & dicunt quæ dicunt immortales dum se ipsos & diis æquales iactant, atque ob nimiam bonorum excellentiam præ voluptate in fremitus atque: v. l. latus bacchando efferuntur: quod scilicet aliis spretis solidiuium inuenerint bonum cum vacuitate omnium malorum, adeo vt iam neque porcis cedant, neque ouibus, in eo felicitatem statuentes, vt carni, & animo de carne procueranti bene sit. Enimvero animalium quæ sunt natura elegantiore & venustiore, iis finis non est fuga mali. sed & ad canendum præ satietate aguntur, & natatione aut volatu se oblectant, ac voluptate & animi elatione instigata omnis generis voces ac sonos imitari aggrediuntur, sibi que inuicem natiuntur & exultim ludunt: natura eò ducente, vt euitato malo bonum quærant, aut potius, vt omne molestum atque alienum propulsent, vtpote impedimenta sui boni & præstantioris naturæ. Quod enim necessarium est, id bonum non est: sed vltra fugam mali situm est id quod appeti & deligi debet: immò autem id quod suaue est, & naturæ conue-

*Bonū quid
Epicurus.*

*Ridet Epicurus
iactantia.*

conueniens ac vernaculum Hoc enim Plato pronunciauit,
 qui prohibuit etiam ne dolorum aut molestiarum euita-
 tionem voluptates putaremus, sed veluti quandam adum-
 brationem seu mixtionem vernaculi & alieni, tanquam al-
 bi & nigri ab imis partibus ad medium sese efferentiū: quæ
 imperiti atque inscientes imi & medi, pro summo extre-
 moq; habeant. Quo in errore Epicurus est & Metrodorus,
 substantiam summumque gradum boni ponentes mali fu-
 gam, gaudiumque gaudentes mancipiorum quoddam aut
 captiuorum, quidē vinculis sint dimissi, ac post contume-
 liosam tractationem flagellorumque verbera pergratum
 habeant vngi & lauare: cum quidem liberalem, puram,
 sinceram, & vibicum expertem lxtitiam neque degusta-
 uerint vnquam, neque spectauerint. Non enim si alie-
 num est, carnem scabie, oculos lippitudine laborare: id-
 15 eò scabere & detergere ex oculis defluentem humo-
 rem, res est suspicienda. neque si malum est dolere, &
 deos timere, perturbarique ob ea quæ apud Manes esse pu-
 rantur: id eò harum opinionum vacuitas beatum aliquid
 aut præclarum haberi debet. Imò exiguum quendam pla-
 neque arctum gaudii locum (in quo versetur ac volutetur
 20 eò vsq;, vt malis quæ apud inferos creduntur esse non per-
 turbetur) attribuit istorum opinio, aliquantulum vltra
 vulgo receptas progrediens, huncq; finem sapientiæ præ-
 figens, quem citra dubium apparet omnibus brutis esse. Si
 25 enim ad indolentiam corporis nihil interest, ex se sene an à
 natura vacuitatem habeat doloris: ne ad perturbationis
 quidem animi vacuitatē referret, per sene, an à natura ad-
 ceptus is hoc sit, vt ne perturbetur. Et quidem non absque
 ratione dici potest affectionem à natura profectam, quæ
 30 perturbationes excludit, validiorem esse ea, quæ has ratio-
 ne & industria subterfugit. Deseratur tamen vni tantum,
 quantum alteri. ceterē sic liquebit, nihil eos brutis antecel-
 lere, quod attineat ad vacuitatem perturbationis propter
 ea quæ de diis & inferis dicuntur, & non extimescendos do-
 35 lores aut cruciatus infinitos. (Ipse profectò Epicurus dixit,
 Nisi nobis molestias exhibuissent ea quæ in sublimi sunt,
 & quæ de morte ac doloribus feruntur, nihil ad hæc amol-
 ienda nobis opus fuisse philosophia naturali) nam bruta
 neque de diis in malam suspicantur partem, neque opinio-
 nes

*Mali fuga
 an sit bo-
 num.*

nes habent de iis quæ mortem subsequutura sint sinistras
 quibus conturbentur, atque omnino his de rebus nihil vel
 cogitant vel norunt metuendum. Quod si Epicurei in an-
 ticipata dei notione tradenda providentiam reliquissent,
 5 videri poterat, homines prudentes plus bonæ spei de vita
 iucunda habere quàm belluas. Quoniam autem finis dispu-
 tationi de deo ab iis hic proponitur, ut non metuamus deū,
 desinamusq; turbari: cōstantius ego arbitror teneri hoc ab
 iis, quæ omnino deum esse non intelligunt, quàm ab iis;
 10 qui didicerunt deum censere qui non lædat. Illa enim non
 liberantur superstitione, sed ne capta quidem ea vnquam
 fuerūt: neque deponunt cogitationem de numine percur-
 rantem, sed ne venerunt quidem vnquam in eam. Eadem
 de inferis sunt dicenda. Inde enim bonum aliquid sperare,
 15 neutris contingit. Suspiciari autem & metuere aliquid post
 mortē, minus euenit iis quæ omnino anticipata mortis no-
 ticia carent, quàm iis qui præcipiūt mēte nihil ad nos mor-
 tem pertinere. certē enim eatenus ad eos pertinet mors;
 quatenus de ea ratiocinantur & considerant: belluæ pro-
 20 sus vacant cura rerum ad se non pertinentium. & cū ver-
 bera, vulnera, eadem fugiunt, eatenus mortem fugiunt,
 quatenus & isti. Talia sunt, quæ sibi sapientia comparata
 Epicurei dicunt. Consideremus porrò qualia sint, quibus
 seipsos priuant, & à quibus sese abigunt. Animæ delecta-
 25 tiones, quæ eis ob iucundam corporis affectionem accidunt,
 si mediocres sunt, magni aut præclari habent nihil. Sin ex-
 cellentes sint, præter quàm quod vani & instabiles, im-
 portunas etiam & proteruas, non profecto animi volupta-
 tes aut gratos motus, sed corporeas dixerit aliquis volu-
 30 ptates, animo veluti arridente iis simulque luxuriante.
 Quas verò dignum æquumque est læticias & gaudia animi
 dici, eæ contrarii sunt vacuæ, neque palpitatiōē aut mor-
 sum admixtum vllum, vllamve poenitentiam habent. Eæ
 delectationes bonum habent animo familiare. eique verē
 35 conueniens, & genuinum, nō adsciticiū, sed summē con-
 sentiens rationi, enatum ea ex animi facultate, quæ con-
 templando vero, discendiq; studio, aut quæ agendo & ho-
 nesti tractationi est destinata. Quàm multas, & quantas vo-
 luptates harum vtrique proferat, dicendo enumerare fru-
 stra quisquam conetur: breuiter mentionem earum subii-
 cere

*Animi Gaudia
 voluptas.*

*Historia.
Fabula.*

*Cognitio
Vers.*

cere licet. In promptu sunt historiae, quæ cum multis habeant animum oblectantes tractationes, perpetuum veritatis studium nunquam expleant, nunquam exsatiant voluptate: quæ voluptas etiam falsis aliquam conciliat gratiam, ut cum figmentis & poematis fidem non adhibeamus, tamen insit his quædam persuadendi vis. Cogitata enim apud animum tuum, quæ morsum sentiamus, ubi Platonis Atlanticum, aut Iliadis postremam partem legimus: veluti templo clauso aut theatro desiderantes fabulæ reliquæ. Ipsius autem veritatis cognitio ita est amabilis, ita desiderabilis, ut ipsum hoc vivere & esse propter cognitionem data videatur: & quæ mors habet tristissima, obliuio sunt, ignorantio, & tenebræ. Itaque ergo me hercle omnes ferè vno ore reclamant iis qui mortuos sensu priuant: quod in sola anima sentiente ac cognoscente vi ponunt vitam, esse, & gaudere. Licet enim etiam eorum quæ molesta nobis sunt quædam interdum cum voluptate audire: ac sæpe turbati aliorum sermone & lacrymantes, tamen dicere iubemus, ut ille:

A. Eheu, mali ipsius est dicendi iam locus.

B. Et audire mihi. Sed audire est opus.

20

Verum hoc quidem videtur voluptatis omnia cognoscendi quædam esse intemperantia ac fluxus vim rationi facies. Cum verò nihil in se habens molestum aut damnosum historia, vel narratio de rebus pulcris ac magnis, adficiuerit orationem vi elegantiaque præditam: (ut cum res Græcas Herodotus, Persicas Xenophon exponit,

Et quos diuinus numeros cantauit Homerus,
aut Eudoxi de conuersionibus orbium cœlestium, Aristotelis de conditis vrbibus. & de rebus publicis libri, Aristoxeni vitæ virorum) non modò ingens & copiosa ibi exhilarandi animi materies offertur, sed & pura, poenitentiaque securæ. Quis enim vel esuriens edere, vel sitiens bibere malit ea quæ apud Phæaces fuerunt proposita: quàm Vlyssis recensionem suorum errorum cognoscendo percurrere? aut quem magis iuuat dormire cum formosissima muliere, quam inuigilare iis quæ de Pantheia Xenophon, de Timocleia Aristobolus, de Thisba scripsit Theopompus. Verum ab his delectationibus Epicurei animum auocant. Adde, quòd etiam à mathematicis profectas inde exturbant. At enim historiis simplex quædam & plana ac leuis adest delectandi occasio.

*Voluptates
è mathe-
maticis.*

casio. Quæ à geometria, astrologia, & harmonica veniunt voluptates, iis acres & variæ illecebræ aditum parant, neq; vlla deest inescandi occasio. descriptionibus enim suis mathemata tanquam illicibus quibusdam ad se trahunt. quarum qui gustum percepit, siquidem rerum imperitus non sit, obambulat Sophoclea ista cantillans:

Musarum exagitat me validus furor.

Nec cura mihi, nunc quàm lyra, quàm modi,

Est quidquam.

- 10 non Thamyas alia de Musis operam impedit, ac me hercle ne Eudoxus quidem, Aristarchus, & Archimedes. Quando enim picturæ dediti adeo suorum afficiuntur operum specie, vt Nicias pingens Necyam sæpe è seruis quæsiuerit, Præstusne esset: & opere absoluto cum Ptolemæus rex eius emendi gratia mitteret LX. talenta, non acceperit pecuniam, neque tabulam vendiderit. quas & quantas credemus voluptates è Geometria & Astrologia decerpisse, Euclidem cum scriberet Dioptrica, Philippum demonstratione de figura Lunæ litteris mandata, Archimedem cum anguli ministerio deprehendisset, diametrum Solis tantam esse maximi circuli portionem, quanta est angulus ille de quatuor angulis rectis? quod idem volo intelligi de Apollonio & Aristarcho aliarum id genus rerum inuentoribus, quarum hodieque consideratio magnas voluptates & 20 mirabilem animorum alacritatem apud discentes excitat. Indignum verò est è culinis & prostibulis accersitas voluptates cum his contendendo, dedecus inferre Musis & Heliconi,

Vbi neq; pastor pascere conatur pecus,

30 *Ferrosq; sunt intacta loca.---*

- Nam mathematicæ hæ voluptates verè sunt pascua apum vitii exfortia: istæ porcorum & caprorum pruritibus sunt similes, porro animi facultatem quæ omnis generis affectionibus est opportunissima opplentes. Sanè res est varia 35 & proterua, studium voluptatis. Neq; tamen in hunc vsq; diem quisquam amica potitus præ gaudio solenne sacrificium fecit: aut statim mori optauit, si daretur obsoniis belariiisq; regiis impleri. At verò Eudoxus Phaethontis modo cõburi vouit, ea lege, vt sibi antè liceret ad Solè adstāt, figurā, & magnitudinē, formamq; astri perdiscere. Et Pythagoræ

thagoras bouem immolauit, delineationis geometricæ causa. sic enim perhibet Apollodorus.

*Pythagoras celebri diagrammate quando reperi,
Mactato fecit splendida sacra boue.*

siue id pertinet ad hoc, quod in rectangulo triquetro longissimi lateris quadratum reliquorum laterum quæ angulum rectum efficiunt quadratis in vnum conflatissimæ æquale esse demonstrauit, siue ad quæstionem de area parabolæ. Iam Archimedes à descriptionibus geometricis vi aulsum serui vixerunt ille interim strigili lineas in ventre ducebat. & inter lauandum cum ex aquæ (vt traditum) supra labrū solii elisæ effluxu excogitasset coronæ dimensionem, tanquam furore quodam aut diuino instinctu exagitatus profilit, vociferans, Reperi. hacque voce sæpius repetita perrexit ire. Neque verò audiuius, vel gulæ addictissimum quæquam clamare, Vorauit vel lasciuissimum, Amaui cum quidem & sint & fuerint innumeri intemperantes. sed & vt impuros auersamur eos, qui cœnarū vehementiori cum affectione animi recordantur: vt qui nimium delectentur exiguis & nullius precii voluptatibus. At Eudoxi & Archimedis ac Hipparchi instinctu diuino concitatorum comites esse volumus, Platoniq; credimus, qui de mathematicis pronunciauit, ea ob inscitiam hominum imperitiamq; neglecta, vi tamen ob vniuersitatem suam incrementa facere. Enimvero has tot tantasque voluptates veluti perenni fonte manantes Epicurei deuitant atque auersantur, neque patiuntur earum gustum percipere quicumque se ad ipsos contulerint. sed aliis mandant, vt citatis lembis eas fugiant: & Pythoclem omnes ab ea secta viri, omnes mulieres per Epicurum orant atque obsecrant, ne disciplinam, quæ liberalis dicitur, magnifacere sectarive studeat. & Apellem quendam mirantur ac maiorem in modum amplectuntur, quod (vti scribunt) à mathematicis iam inde ab initio abstinendo purum sese conseruauerit. De historiis, vt cætera omittam quæ hac in re eorum ruditatem arguunt, verba duntaxat apponam Metrodori, qui in libro de poetis sic scripsit. Proinde ignorare te dicens ab vtra parte fuerit Hector, ignorare etiam primos, Homeri versus aut quæ in medio sunt, non est quod trepidet. Iam corporis voluptates Etæsiarum in morem post vigorem

gorem elanguescere ac desinere, non fugit Epicurum. Dubitat itaq; an sapiens iam senex factus & ad coitum ineptus, pulcrarum adhuc tactibus & contrectationibus gaudeat, sane non cum Sophocle sentiens, qui libenter à voluptate hac tanquam à domino agresti & furioso se profugisse dixit. At enim voluptatibus fruendis deditos oportebat, cum cernerent multas voluptates senectute aboleri, & quod est apud Euripidem,

Ætate grandibus Venerem aduersarius:

- 10 huiusmodi, quales retuli, voluptates potissimum conquerere, & quasi obsidionis metu frumentum quod corrumpi & perdi non posset congerere. atque ita postquam Veneris per vitam sacra coluissent, præclaras eius festiuitatis appen-
dices cōficere, versando in historiis aut poematibus, & mu-
15 sicas ac geometricas tractando quæstiones. Non enim in animum inducere subiuiisset cæcas istas & edentulas contrectationes, si didicissent vt nihil aliud, saltem de Homero aliquid & Euripide scribere, vt fecerunt Aristoteles, Heraclides, Dicæarchus. Illi verò nimirum hoc commeatu negle-
20 cto, cum reliqua ipsorum tractatio delectationis experts & arida esset, (quomodo ipsi virtutem appellant) & omnino tamen voluptate affici vellent, corpusque ad eam rem deficeret, fatentur turpiter se & intempestiue agere, dum & pristinas in memoriam sibi reuocant voluptates, & antiquis
25 penuria nouarum vtuntur, tanquam muria cōditis & mortuis, aliasq; rursus exanimas in carne, veluti in frigido cinere ignem, contra naturam succendunt. quippe nihil proprium in animo paratū qui habeant, quod alicuius momenti oblectationem gaudiumq; conciliare possit. Ac cætera
30 quidem à nobis, ita vt in buccam venerunt, dicta sunt. Musica verò (quantarum voluptatum & elegantiarum fertilem?) eos vitare & fugere, ne si velis quidem, ignorare possis: ita absurda sunt quæ hac de re Epicurus tradidit. Pronun-
35 ciat enim sapientem spectaculis debere esse deditum in publico, scenicisque actionibus & musicis auditionibus ita vt quenquam alium gaudere. sed musicis quæstionibus, & eruditis disquisitionibus eorum qui iudicium sibi de hac re sumunt, ne inter pocula quidem locum concedit. immò regibus Musarum studiosis autor est, vt in conuiuiis narrationes militares, & importunas scurrilitates potius tole-

*Musica ab
Epicuro
posthabita*

rent, quàm disputationes de musicis & poeticis quæstionibus institutas. Hæc enim ausus est scribere in lib. de regno: tanquam si ad Sardanapalum scriberet, aut Naratum Babylonis satrapam. Non enim Hieroni, Attalo, aut Archelao persuasisset, ut iussis de conuiuio surgere Euripide, Simoniade, Melanippide, Cratete, Diodoto, Cardaces secum collocarent, & Ariantas, & Callias scutras, ac Thrasonidas aliquos & Thrasyleontas, vlulatus & plausuum tumultu excitaturos. Quod si Ptolemæus qui primus musicos conduxit in præclara ista & rege digna incidisset præcepta, nonne indiciturus erat Samiis: O Musa, quæ inuidia? Nam Atheniensium quidem nemini conuenit ita infensum Musis esse, iisque bellum facere.

Pindarus

Pythiorū

1.

*Sed quæ cara Ioui non sunt,
Conseruantur, sibi audiunt
Pieridum Socem.*

15

Quid ais Epicure? prima ætate in lucem progredieris, citharædos auditurus & tibicines? in conuiuio si Theophrastus de concentibus vocum disserat, aut earum de mutationibus Aristoxenus, & Aristophanes de Homero, manibus aures occupabis indignans & abominans? Nonne magis scitus fuit Atheasille Scythia, qui cum Aminias tibicen captus inter pocula fistula cecinisset, iurauit suauius se auditurum equum hinnientem? Nonne proficentur se pulcras aduersum res bellum suscepisse nulla pace finendum, idque non indictum, qui nisi voluptas adsit, nihil purum, nihil egregium amplectuntur & amant? Nonne æquius erat suauiter viuendi gratia vnguentis eos & suffutibus, cantharorum & vultorum in morem esse iniquos, quæ criticorum & musicorum sermonem impurum ducere cumque fugere? Quæ enim tibia aut ad cantum concinnata tibia, aut

*Quis clarum chorus ex probè
Doctis artificio gutturibus sonum
Depromens---*

35

ita delectauit Epicurum & Metrodorum: ut Aristotelem, Theophrastum, Hieronymum, Dicæarchum disputatione & doctrinæ de choris, & quæstiones de tibiis, numeris, ac concinnatione sonorum? Verbi gratia, Cur æqualium tibiæ eorum ea quæ angustior est, grauiorem edit sonum? cur fistula

stula fursum
sus grauiore
sola autem
spargantur
Pellæ p
corrupt
mices g
harmos
nia, figm
10 stionum
uenient
vident
liuione
neg, fi
15 Quis la
corpo
detract
aut ca
ista pa
10 volunt
palcen
nis lau
peculiar
Arvero
15 quibus h
quidem
dim, don
lum anim
forocul
p & gaudi
chonis v
appetac
leotent
re, quos
15 aut duar
vniuqu
alienum
destinac
do. Est a
meus, cui

fistula fursum elata omnes sonos acutiores, inclinata rursus grauiorcs profert: cur cum alia si coniungatur, grauius, sola autem acutius sonat? Cur si in orchestra theatri paleæ spargantur aut puluis, populus cæatur? cur Alexandrum Pellæ proscenium æreum facere volentem inhibuit artifex, corrupturum eum vocem histrionum dicens? Cur inter musices genera chiromaticū animum maxime diffundit, harmonicum componit? Iam poetarum singularia ingenia, figmenta, & formarum discendi discrimina, ac quæstionum difficilium solutiones, cum decoro & nitore conuenientem rei propositæ probabilemque habentes rationē, videntur mihi (quod Xenophon aiebat) etiam amoris obliuionem inducere, tantam adserunt voluptatem: cuius neque fiunt, & nolle etiam se fieri participes aiunt Epicurei.

15 Qui sanè cum facultatem animi cōtemplatricem intēdant corpori, & quasi plumbeis mōlibus in carnis cupiditates detrahant, nihil absunt ab equisonibus & pastoribus fenū aut calamū aut herbam aliquam prædicantibus, quod suis ista pascere & edere pecoribus conueniat. Nonne enim ita

20 volunt animam voluptatibus corporis porci in morem pascēntis saginari, quantum spes aliqua suppeditat de carnis suauis affectione, eiusve recordatione? cum non sinant peculiarem sibi eam ex sese capere aut petere delectationē.

At verò quid potest absurdius fieri, quàm, cum duæ sint ē

25 quibus homo componitur partes, corpus & anima, quarū quidem hæc principatum obtinet, corporis propriū quoddam, domesticum, & naturæ conueniens esse bonum, nullum animæ? sed eam desidentem in corpus habere conuersos oculos, eiusque affectionibus arridere, vnaque voluptate

30 & gaudio frui? ipsam ab initio immobilem, omnisque affectionis vacuum, nihilo omnino habere quod deligat, quod appetat, quo gaudeat? Aut enim oportuit eos simpliciter sententiam suam reuelantes hominem totum carneū facere, quod nonnulli audent animæ substantiam negantes,

35 aut duas naturas diuersas in nobis si relinquunt, proprium vtriusque etiam relinquere bonum & malum, familiare & alienum. quo modo scilicet sensuum vnusquisque suo est destinatus sensili, & omnino simili inuicem afficiūtur modo. Est autem animæ proprium sentiendi instrumentum mens, cui nullam rem peculiarem subiicere quam spectet,

*Hominis
duæ partes.*

qua moueatur, nullam cognatam affectionem qua soleat gaudere, omnium est absurdissimum. nisi fortassis aliqui hoc illis falsò & per calumniam imputantes fallunt? Respondi tum ego in hæc verba. Non equidem nos talem sententiã feremus, itaq; intrepide reliquã orationis persequere. Qui? aiebat. Non enim in dicendi partes nobis Aristodemus succederet, si tu plane festus es? Omnino, inquit Aristodemus, si iridem tu vt ille est defatigatus fueris. Verùm tu, bone vir, qui etiam nũ viges, vt ere teipso, neq; ob molli-
ciem detrectantis opinionem de te excita. Et quidem, sub-
iiciebat Theo, id quod restat admodum est facile. superest enim vt enarretur, quanta actionibus concilietur homini voluptas. Cæterũ ipsi hoc Epicurei dicunt, suauis esse
actionum
voluptas.
afficere quam affici beneficio. Non abnuerim etiam verbis beneficium posse conferri. sed certe in actione pars maxi-
ma & potissima consistit: quod & benefaciendi vocabulum indicat, & ipsi fatentur. Paulò enim antè audiuius istum dicentem, quales voces emiseric Epicurus, quales ad amicos literas dederit, prædicans & summis vehens laudibus Metrodorum, quod is præclare & egregio conatu ex Astu
in Piræum descendisset Mithro Syro opem laturus. cum quidem nihil tum egerit Metrodorus. Quas ergo & quantas fuisse existimatis Platonis voluptates, cum ab ipso profectus Dio euerit Dionysium, & Siciliæ libertatem reddidit? aut Aristotelis, quando patriam humi prostratam ere-
xit, ciuesq; postliminio reduxit? aut Theophrasti & Phidie, vbi patriæ suæ tyrannos exciderunt? quid enim apud vos, quibus isthæc sunt notissima, commemorem quam multis subuenerint viris, non tritico mittendo, aut farinæ modio: sicut Epicurus misit quibusdam. sed exulibus reditum con-
ficiendo, vinetis liberandis, reddendisq; vxoribus & liberis his qui eos amiserant? Sed ne si cupiam quidem, possum præterire ineptias hominis, qui cum Miltiadis & Themistoclis res gestas sub pedibus collocaisset & extenuasset, de seipso ad amicos hæc scripsit. Strenue ac magnifice res no-
stras in frumento comparando administrauistis, vestraque erga me beneuolentiæ signa ad cælum vsque pertinentia edidistis. Quid si quis ex epistola philosophi modicum illud frumenti exemisset, verba opinionem poterat excitare, scriptam esse causa agendarum pro tota Græcia aut Athenien-
sien-
sien-

niensi populo liberato gratiarum. Mittamus in præsentia hoc, quod ad corporis voluptates natura multiplici sumtu atque impendiis indiget, neq; in iure & lente dulcissimum inest: sed appetitiones deditorum fruendis voluptatibus
 5 obsonia requirunt, & Thasium vinum, & vnguenta, & cupedias, & placentas melle largo rigatas: præterea formosas & ætate integra mulieres, quales circa hortum Epicuri versabantur Leontium, Boidium, Hedeia, Nicedium. Id quidem in confesso est animi læticiæ subiectam oportere esse
 10 actionum magnitudinem, & pulcritudinem facinorū memorabilem, si non vana, ignobilis, & puerilis, sed ponderosa debeat esse, stabilis, ac magnifica. Quod autem Epicurus *Epicuri ia*
 ob suauem affectionem animo effertur nautarum instar A. *Ætania.*
 phrodisia (ea sunt festum Veneris) agentium, & magni sese
 15 facit, quod in morbo se exercuerit, conuiuia amicorum quædam instituerit, aquæ intercuti humorem superinducere non inuiderit, & extremorum Neoclis verborum recordatus sua peculiaris modi voluptate cum lacrymis contabuerit: hæc nemo sanæ mentis vera gaudia appellauerit.
 20 sed si quis est animæ Sardonius risus, is in huiusmodi est violentis læticiis ac permixtis fletu risibus. Si quis tamen læticiæ nomine ista dignabitur, considera mihi excellentiam harum voluptatum:

Consilij nostris laus est attonsa Lacorum. &

25 *Hic patria est, hospes, Roma memorabile fidus. &*
Ambigo, tene hominem, vel numen dicere par sit.

Cum autem mihi ante oculos pono Thralybuli & Pelopidæ illustria facta, & apud Platæas, Aristidem, Miltiadē Marathonæ ibi (secundum Herodotum vt loquar) cogor hanc
 30 proferre sententiam, Vitæ in agendo occupatæ plus voluptatis quam honesti esse. Testimonium mihi etiam Epaminondas præbet, qui hoc sibi (vt fertur) iucundissimum euenisse dixit, quod parentes ipsius viuentes trophæum ipso duce apud Leuctra erectum conspexerunt. Contendamus
 35 ergo cum Epaminondæ matre matrem Epicuri, gaudētem quod filius in hortulum sese abdidit, & communi iure cum Polyænō meretrice Cyzicena ad sobolem procreandam vitur. Matrem enim & sorores Metrodori nimio ob eius nuptias gaudio fuisse euectas, rescripta ad fratrem, quæ in libris exstant, abunde docent. vociferando enim in clamo-

rem erumpentes isti homines produnt suauiter se vixisse, florere, & vitam suam summis vehunt laudibus. Serui cum Saturnalia cenant, aut Liberalia in agro vagantes celebrant, vlulatum eorum & tumultus ferre non possis, præ gaudio & imperitia rerum pulcrarum talia agentium & loquentium:

Quid desides? quin bibimus, & capimus cibos?

Sunt hac, miselle, in promptu: cur tibi inuides?

Vocem statim hi dedere. tum Bacchi liquor

Infunditur, & corona aliquis ornat caput.

Lauriq; pulcrum ad frondem turpiter canit

Indigna Phæbo, ianuamq; alius domus

Pulsam operiens, excludit caram coniugem.

» Nónne verò horū similia sunt ea quæ ad fratrē scribit Me-

» trodorus. Nihil attinet, ô Timocrates, Græcis salutē para- 15

» re, aut ob sapiētiam ab iis coronas accipere: sed edere & bi-

» bere vinū ita vt ventri nō noceat, eiq; sit gratum. Et rursum

» iisdem in literis scribit. Gaius sum vehementer, & feroci-

» re cæpi, q; ab Epicuro didici rectē ventri gratificari. Et: Nā

» ô naturæ indagator Timocrates, circa ventrē est bonum. 20

Omnino autē isti homines totam voluptatē, eiufq; magni-

tudinē ventrē quasi centro posito circūscribunt: splendida,

& regali, ac magnitudinē animo, lumen, trāquillitatemq;

cōferente voluptate, quæ vere gaudio totū perfundat ho-

minem, non possunt frui quippe vitæ exitus expertē, à repu. 25

& humanitate alienam, & quæ nullo ad honorem elegan-

Anaxim. Qis

tiamq; cieatur instinctu, cum sibi delegerint. Enimverò a-

nimus res est minime iners aut exilis aut abiecta, neq; cupi-

ditates suas, quomodo polypi flagella sua, tantum vsque ea

quæ esui sunt extendit. sed has celerrimē præcidit satietas 30

momento tēporis, & minima horæ portiuncula. Augescen-

tibus autē impetibus quibus ad pulcrū incitatur, eiq; propo-

situm honorem & gratiam, mensura eius non est vitæ tem-

pus: sed honoris humanitatisque studium totam attentans

æternitatem, certatim pulcris actionibus elegantibusq; fa- 35

ctis contendit, voluptatem habentibus immensam. quas

ne fugiendo quidem euitare possunt boni, vndiquaque oc-

currentes sibi & circumfusas, cum læticiam percipiunt ex

eo quod multis benefecerint.

Hunc veluti numen, quacumq; incedit in Erbe,

Suspi-

Suspiriunt cuncti.

Qui enim sic alios afficit, vt & gaudeant eo viso & exsultet, tangereq; & compellare desiderant, vel cæcus videat hunc magnas in se habere ac perfrui voluptates. Itaq; etiam non defatigantur benefaciendo, neq; animum despondent, sed huiusmodi eorum audiuntur voces:

Magni pater precij creat mortalibus. Item,

Non desinamus bene mereri de hominibus.

Et quid opus est de summe bonis dicere: Si cuiuspiam medio
 10 ceter malorū iam morituro, potestatem vitæ & mortis habens siue deus siue rex vnā proroget horam, vt ea vsus vel ad honestū faciūsus vel ad fruitionem voluptatis, statim vita decedat: quis isto tēpore mallet cum Laide cōcumbere, aut vinū bibere Ariusum, quam Archia occiso liberare A-
 15 thenas? Thebaas equidē puto neminem. Nam gladiatores etiam video qui non plane sunt belluini sed Græci, in arenā intraturos, multis ac preciosis propositis cibis, libētius isto tempore mulierculas suas amicis cōmendare, & seruos libertate donare, quā venter grātificari. Immo si quid ma-
 20 gnum habent voluptates corporis, commune id est iis qui in agendis rebus versantur. Nam hi quoq;

Vescuntur Cerere, & Lenai rore rubentis,

Ilia. 4. 341.

& cum amicis conuiuia agitant. idque multo ni fallor alacrius certaminibus & actionibus obitis, vt Alexander, vt
 25 Agesilaus, ac mehercle Phocion & Epaminondas: quam hi ad ignē vñti, & lecticarum gestatione sensim concussi. Verū illi has cōtemnunt voluptates, quia in maioribus istis sunt. Quid enim referam noluisse cœnare Epaminondam, cum cœnam vidit quā pro re familiari sumtuosiorē, ac
 30 dixisse amico: Putabam te sacrificare, non insolenter luxuriare: quādo Alexander etiā Adæ coquos reiecit, Meliores, inquit, se obsoniorum conditores habere, nocturnum iter ad prandij, & huius exilitatem ad cœnæ suauitatem: & Philoxenum qui per epistolam emine veller formosos pue-
 35 ros interrogaret, parum absuit quin procuratione cōmissa deiiceret. & verò cui magis licebat? Sed sicut inquit Hippocrates è duobus doloribus minorem à maiore obscura-
 sic voluptates etiam corporeæ à voluptatibus agendo *Memoria*
 & honesti studio partis ob animi laticiam ingentem ac *Volupta-*
 incomparabilem obliterantur & extinguuntur. Quod si

Sobriè.

§§ 4 ergo

ergo, vt aiunt, memoria pristinorum bonorum maxime facit ad iucunditatem vite: Epicuro quidem nemo, puto, nostrum fidem habebit, cum inter maximos dolores & grauissimis in morbis animam agentem recreatum fuisse memoria perceptarum olim voluptatum. Imaginem enim visus in profundo conturbato & fluctu facilius aliquis animo concipiat, quam voluptatis memoriam renidentem in tanta corporis exagitatione atque laniatione. Memoriam verò actionum nemo, ne si id conetur quidem, potest amoliri à se. An enim, aut quomodo Arbelorum Alexander oblitus fuisset, aut Pelopidas Leontiadae, aut Salaminis Themistocles? Marathoniam enim pugnam hodieque Athenienses, Leuctricam Thebani, & nos Daiphanti apud Hyampolin, vt nostis, celebramus solenniter, sacrificiisque & honoribus Phocis repletur. neque quisquam nostrum cibo & potu quibus vescitur ita delectatur, vt eorum rebus gestis. Cogitari verò potest quanta in leticia gaudioque & hilaritate ij vixerint, qui horum autores fuerunt facinorum: cum memoria 10. & amplius annorum delectationem non amiserit. Porro à gloria etiam qualsdā proficisci voluptates Epicurus fatetur. Qui verò nō hoc faceret? ita insano flagrans atque æstuans gloriæ studio, vt non modò negaret ullis se vsum præceptoribus, & cum Democrate decreta eius totidem verbis suffurato altercaretur de syllabis & apicibus, nullumque diceret extitisse sapientem extra se & 25 suos discipulos: sed scriberet etiam, sibi cum explicaret naturam rerum ad genua accidisse suppliterque ea tetigisse Coloten: Neoclem autem fratrem statim à puero pronunciauisse, neminem Epicuro sapientiorem vnquam fuisse: matrem quoque suam in se tot tantasque habuisse atomos, quorum congressu sapiens ederetur. Non igitur, sicut Callicratidas aiebat Cononem mare adulterare, ita iure aliquis dixerit Epicurum turpiter ac furtim captare gloriam, vique in eam se ingerere, cum palam ea non potiat, sed amet tantum ac totis viribus affectet? Sicut enim præ fame corpora cibo destituta coguntur contra naturam ex seipsis alimentum petere: ita ambitio hoc mali in animis generat, vt laudum auidi, quando ab aliis ea non conferunt, ipsi sese laudent. Cæterum qui hoc modo sunt erga laudem & gloriam adfecti, nōne fatentur se magnas dimittere voluptates,

*Voluptates
à gloria
profecta.*

VIV
petes, dem ob
gitarus, rep
ribus magna
ni enim homi
tionem & ho
Olympi
gudio & m
leticia
10 vte apud So
tam, pum
ad omni gl
deum m
gligere co
15 reorum le
non veru
ta maledi
feremus.
diuiniat
20 rus amor
hæu in qu
dicunt
bibend
celle est in
35 habentur,
dignitate
Theont,
nostro in
lentiam re
30 ita e disti
partem ab
modo diu
quorum
ferre mon
35 ciam vita
demus su
dum est h
sequitur
dam & sup
deorum ca

prates, dum ob imbecillitatem vel molliciem fugiunt magistratus, reip. gubernationem, amicitias regum: quibus à rebus magna bona vitæ proficisci dixit Democritus. Nemi-
 ni enim homini persuaserit Epicurus, se, qui Colotæ adora-
 tionem & Neoclis testimonium tantifecisset, si à Græcis
 Olympiæ publico exciperetur plausu, non insaniturum præ
 gaudio & vlulatum fuisse editurum: ac non potius ita præ
 læticia se elaturum,

Inflata cœu veteris lanugo cordis,

- 10 vt est apud Sophoclem. Quod si dulce est gloria esse prædi-
 rum, nimirum molestum erit esse inglorium. atqui nihil est
 ab omni gloria alienius, quam amicis, actionibusq; carere,
 deum nullum putare, soli vacare voluptati, omnes res ne-
 gligere. quæ quidem omnes ipsis exceptis homines Epicu-
 reorum sectæ tribuunt. Dicat aliquis, immerito hoc. Atqui
 15 non veritas hic, sed fama spectatur. Et sane libros ac decre-
 ta maledica ciuitatum contra Epicureos scripta non pro-
 feremus. odiosum enim hoc fuerit. Sed profecto si oracula,
 diuinatio, deorum providentia, parentum in prolem innat-
 20 tus amor & dilectio, si reipub. administratio, principatus,
 hæc inquam si cum gloria & laude sunt coniuncta: eos qui
 dicunt non esse salutem Græcis parandam, sed edendum
 bibendumq; , ita vt ventri neque noceat & sit gratum, ne-
 cesse est infamia laborare, malosque existimari. & cum tales
 25 habeantur, dolore affici, & vitam viuere turpem: siquidem
 dignitatem & gloriam pro rei iucunda putant. Hæc locuto
 Theone, placuit finem deambulandi facere. & pro more
 nostro in subsellis confidentes, dictaque considerantes si-
 lentium tenuimus non diuturnum. Zeuxippus enim inie-
 30 ctæ à dictis cogitatione, Quis, inquit, reliquam orationis
 partem absoluet? nondum enim suo fine conclusa est, cum
 modo diuinationis & providentiæ intulerit mentionem.
 quorum contemptum Epicurei aiunt non minimum con-
 ferre momentum ad voluptatem, tranquillitatem, & fidu-
 35 ciam vitæ. itaque etiam de his dicendum est aliquid. Aristod-
 demus sub hæc ita locutus est. De voluptate quidem fere di-
 ctum est hoc, Epicureorum sermonem, vt maxime id con-
 sequatur quod habet propositum, metum auferre quen-
 dam & superstitionem, nullam autem læticiæ & gaudij
 deorum causa concipiendi præbere materiam: sed facere

*Morui an
lugendi.*

*Opinio de
diis qualis
esse debeat*

*Merus deo
vñ relictus.*

vt ita simus erga eos affecti neque timendo neq; gaudendo
quomodo sumus erga Hircanos aut Scythas affecti, neque
boni ab iis quicquam neque mali expectantes. Si quid
autem addendum est dictis, id ab ipsis sumemus. Primum
est hoc, quod dolores, lacrymas, & gemitus in morte eorū,
qui cari fuerunt excludentibus repugnant, dicuntq; indo-
lentiam quæ affectionum vacuitatem efficit, à maiori ma-
lo proficisci, crudelitate nimirum aut immoderata arro-
gantia & rabie, itaque præstare affici, morere, oculos riga-
re, fiendoque tabescere, & quæ alia sunt gestuum genera
visurare, quibus homines videntes volunt molles & suorum
studiosi videri. Hæc enim Epicurus cum aliis multis locis
tradidit, cum in scripto super morte Hegesiani actis ad patrē
eius Diositheum, & fratrem mortui Pyrronem. nuper enim
forte fortuna has epistolas pellegi. Ego autem contra dico,
opinionem quæ deorum naturæ est aduersa, non minus ef-
se immanitate & ambitione malū quam ad opinionē iñ nos
ducunt, dum gaudiū propter numen vna cum eius iræ me-
tu abolent. Præstat enim insitam esse opinioni de deo ac
contemperatam affectionem quandam mixtam è verecun-
dia & metu, quam hoc dum fugimus, neque spem nobis, ne
que gratiam, neque fiduciam bonis præsentibus, neque re-
bus aduersis conuersionem ad deum relinquere. Equidem
oportet omnino opinioni de diis superstitionem, tanquam
oculo lemam, adimere. quod fieri cum possit, non est vna
cum superstitione excidenda aut excæcanda fides, quam
de diis plerique habent. Ea autem non est horribilis quæ-
dam aut tetrica persuasio, qualem isti fingunt, calumnia
prouidentiam impetentes, quæ hominibus tanquam pue-
ris ingruat, aut supplicio scelerum tragico sit inscripta. Ve-
rum pauci homines deum ita timent vt non præstet non
metuisse. Qui autem eum timent vt principem bonis be-
nignum, malis infestum, vno illo metu liberati à studio
peccandi, neque multis opus habentes liberatoribus, cum
malicia apud ipsos paulatim quasi contabescat, minus ani-
mo conturbantur, quam qui indulgent vitiis audentque
scelera, ac statim deinde metu & pœnitentia corripiuntur.
Plerorumque vero & indoctorum, neque penitus tamen
pauorum hominum de deo sensus, habet is quidem cul-
tui & honori permixtum quendam tremorem & metum,
quæ

quæ superstîtio vocatur. innumeris vero modis antecellit bonæ spei copia, gaudij abundantia, omnisq; prosperitatis, vt à diis proficiscentis, votis atque expectatîone. Quod ipsum maximis ac certissimis ostenditur signis. Nam neque
 5 sacerdotum in templis consuetudines, neque solennitatum tempora, neque actiones aut spectacula alia magis nos delectant, quam ea quæ ipsi facimus & cernimus orgia agentes, aut choros ducentes, aut sacrificiis mysteriisve vacantes. Non enim tunc animus in mœrore est, non lan-
 10 guet, neque ei ægre est, quod futurum erat, si cum tyrannis se aut atrocibus vindicibus agere putaret. sed vbi maxime opinatur ac ratiocinatur deum adesse, ibi potissimum doloribus, metu, curisque repudiatis, delectationi vsque ad ebrietatem, risum, iocumque indulget. Scripsit in Amatori-
 15 is poeta,

*Annosum Cytherea Sîrum Getulamque suauis
 Læticia quandoque implet repetita tremementem.*

At in pompis & sacrificiis non vit modo senex aut anus, nõ pauper duntaxat & plebeius, sed &

10 *Ancilla suras crassa in pistrino molens,*
 & vernæ & mercenarij gaudio læticiaq; efferuntur. Diuitibus & regibus conuiuia sunt, & viscerationes quædam publicæ: sed multo maiorem iis voluptatem ac delectationẽ sacrificia & solennitates præbent, vbi cum veneratione &
 25 cultu proxime animo ad deos accedere videntur. At enim in nullam huius voluptatis partem venit, qui de prouidentia spem opinionemque abiecit. Non enim vini copia, aut carniû assatio id est quod in sacrificiis delectat: sed bona spes atque sententia de præsentia dei propicii, & qui grata
 30 habeat ea quæ fiunt. Sunt quædam sacrificia, quibus fistulæ & ferta adimuntur. Sacrificium deo non præsentem, tanquam solennitas conuiuij expers, reliqua habet impia, festiuitatis & instinctus diuini expertia. immo plane totum insuaue & molestum Epicureo relinquitur. Simulat enim se
 35 adorare & vota facere, non quod sibi his rebus aliquid quærat, sed metu multitudinis impulsus: vocesque contrarias his quas inter philosophandum ederet, pronunciat. ac sacrificans quidem mactanti sacrificulo tanquam coquo ad-
 40 stitit: operatus autem sacris discedit, inquitens:

Rem sacram nullis iter feci. neque enim diis

De me

De me illa cura est.---

Sic enim Epicurus censet sacrificantem debere se compo-
nere, neque inuidere aut inensum esse vulgo hominum
qui cum gaudio ista agunt, ipsi moleste ferentes.

Quod facere est etenim eumq; necesse, graue est,
inquit Euenus. Itaque etiam superstitiosos arbitrantur sa-
cris & mysteriis inter esse non gaudentes, sed sibi timentes.
nihil ipsi iis meliore conditione, siquidem ob metum ead-
em agunt, neq; tantum bonæ spei, quantum illi, animo
concipiunt: id duntaxat animo perturbato metuentes, ne
deprehendantur multitudinem hominum impostura cir-
cumuenientes. aduersus quam multitudinem libros etiam
suos de deo & diuina natura composuerunt,

Cuncta inuoluta, distorta, & sana nihil:

sed in quibus suam opinionem metu adducti omnis gene-
ris tegumentis operiunt atque occultant. Porro post ma-
los & vulgus hominum, tertio loco consideremus ho-
minum præstantius & diis amicissimum genus quantis
in voluptatib. sit, de deo pure sentiens. nimirum hunc om-
nium esse bonorum principem, omnium pulcrarum re-
rum parentem, neq; fas eum aut agere aut pati mali quic-
quam. Bonus enim cum sit, bono nullius rei vel inuidia vel
metus, non odium, non ira subit. vt enim caloris non est
refrigerare, sed calefacere: ita boni quoque non est nocere.
Iram porro à gratia, bilem à benignitate, ab humanitate &
longissime deiunxit: cum altera virtutis sint ac potentiæ, al-
tera imbecillitatis & vitij. Non igitur ira aut gratia numen
tenetur: sed suapte natura beneficum & auxiliare, irasci &
lædere non nouit. Verum magnus in cælo Iupiter, volucré
citans currum primus deorsum concedit omnia compo-
nens atque procurans. reliquorum deorum alius est largi-
tor, alius blandus, alius malorum depulsor, & Apollo dam-
natus est eo nomine. quod sit (vt ait Pindarus) benignissi-
mus erga homines. Cæterum omnia sunt deorum, Diogeni
si credimus, iteinq; amicorum communia omnia: & boni
diis sunt amici. itaque fieri non potest diis chari qui sunt, vt
felices non sint: & homo temperans aut iustus diis non ca-
rus esse nequit. Ergone aliam mereri pœnam putemus eos
qui prouidentiam tollunt, non satis hoc ipso puniri, quod
tantum

tantum sibi voluptatis atque gaudij adimunt, quantum nobis cōtingit hoc modo erga deos affectis? Epicuro quidem Metrodorus, Polyanius, & Aristobulus præsidium fuere & gaudium: quorum ille plerosque vel ægotantes curans, vel mortuos deplorans vitam exegit. Quid Lycurgus à Pythia sic compellatus,

Care Iovs, cunctisq; domus quibus alius Olympus.

- & Socrates existimans genium secum præ benevolentia loqui, & Pindarus audiens à Pane carmen quoddam cantari à se cōpositum, mediocriter sunt gauisi: aut Phormio Castores, Aesculapium Sophocles hospitio suo exceptum ipsi persuasum habentes aliisq; idem sentientibus ob factam apparitionem? Sententiam vero Hermogenis de diis, par est verbis ipsius referri. Hi, inquit, qui & sciūt omnia dij & pos-
 15 sunt omnia, ita mihi sunt amici, ut propter curam quā pro me gerunt, nunquam eos lateam neque noctes neque inter diu, quamcunq; rem aggrediar aut acturus sim. utq; præsci-
 re possim exitus singularum rerum, eos mihi significāt mit-
 tendis nunciis suis, ominibus, somniis, auguriis. Consenta-
 20 neum quidem est pulcra esse quæ à diis veniunt. sed hoc ipsum, suggeri ea diuinitus, magnam voluptatem conciliat, fiduciamq; immensam & animi elationem ac gaudium veluti arridens bonis. Aliter affecti, rerum secundarum suauissimum quod est mutilant, in aduersis quo se avertant, nihil sibi faciunt reliqui: sed fortuna urgente, ad dissolutionem & sensus vacuitatem tanquam vnicum refugium & portum respiciunt. Perinde ac si tempestate in mari agitatum aliquis consolaturus sic dicat: Neque gubernatorem habet nauis tua, neq; ipsi Castores suo superuentu emollient vim
 30 maris ingruentis, celereq; ventorum impetus. nihil tamen mali est: iam enim nauim mare deglutiet, aut statim ad scopulos eiecta conteretur. Talis est enim plane oratio Epicureorum in morbis atrocibus & doloribus ingentibus. Speras aliquid boni à diis ob tuam pietatem? animo es in-
 35 flato: beata enim & interitus exfors natura neque gratia capitur, neque ira. melius aliquid post vitam oblatum iri sentis quam in vita in errore es. quod enim dissolutum est, sensu caret. quod sensu caret, nihil ad nos. Quomodo itaq; mihi homo edere me iubet, & gaudere? quia scilicet tempestate iactato imminet naufragium. dolor enim excellens morti tradet.

tradet. Atqui è naui quidem clapsus vector dissipata, cum spe tamen aliqua vehitur, tanquam terræ corpus applicaturus & enaturus. Horum philosophia animo

Epontis canis nusquam datur exitus Undis:

*Olyss. 2,
410.*

sed statim abolutus est ac dissipatus, & corporis interitum antevertit: adeo vt summo afficiatur gaudio, sapiens hoc & diuinum decretū arripiens, miseriarum sibi finem esse interitum, inq; nihil abitionem. Verum enimvero (hæc dicens me adspiciebat) Fatuum est de hoc differere, qui nuper vos audierimus sufficienter disputantes contra eos, qui Epicuri doctrina putant nos ad mortem obeundam faciliores æquioresq; reddi quam Platonis de animo tractatione. Ergo, inquit sermonem excipiens Zeuxippus, hæc propter illam imperfecta erit disputatio, & oraculum metuemus, contra Epicurum disputantes? Minime verò, inquam ego. nam secundum Empedoclis sententiam,

Qua sunt pulchra, iterum atq; iterum est audire necesse.

Itaque rursus nobis Theo est exhortandus: quem & interfuisse illi disputationi puto, & adolescens cum sit, non metuit ne adollescentes ei obliuioni dicam scribant. Tum Theo quasi vi adactus, Si videtur, inquit, sic agendum, non imitabor te Aristodeme. Tu enim veritus es huius sermonem vsurpare: ego autem tuo vtar. Videris enim mihi recte homines in tria diuisisse genera: iniustorum vnum & malorum, secundum vulgi & plebeiurum, tertium bonorum & prudentum. De his iniusti & mali supplicia in vniuersum pœnasq; dum timent, earūq; metu à flagitiis sese cohibent ac facilius quiescunt, suauius viuunt, ac minus dabunt barbarum. neque enim Epicurus alia re existimat ab iniusticia atcendos homines, quam supplicij metu. Ergo his vltro propinanda est superstitio, concitandaque aduersum eos omnia terrorum genera, quæ cælo & terra suppeditantur, hiatusque, & metus, & suspensiones: siquidem his perculsi, honestius viuunt atque placidius. Magis quippe in rem ipsorum est, vt metu eorum quæ mortem sunt consecutura sibi à flagitiis temperent: quam facinoribus malis perpetratis vitam in metu ac periculis traducant. Vulgo autem hominum, quod metu eorum quæ apud inferos esse perhibentur, fabulis adiuncta sempiternitatis spes, ac viuendi desiderium, quo nullus est amor vetustior aut maior, voluprates

*Hominum
triagene-
ra.*

*Supersti-
tionis & sus*

ptates quasdam & delectationes subiicit, puerilemque istum metum eximit. Itaque ubi liberos, vxores, amicos amiserunt, esse alicubi & durare etiam in miseria malunt, quam omnino periisse & ad nihilum redacti videri. Idem ergo libenter audiunt ista vocabula, quibus eum qui moritur notantes, migrare aut commutare dicimus, aut quæ alia mortem non interitum, sed mutationem animæ euenientem significant, & sic ipsi loquuntur:

Ist' hic rursus ero cari memor ipse sodalis. &:

30 *Quid Hectori enuncias per me, tuo.*

Vel quid sensi maris?---

Hinc adeo conuersione orta, arma, instrumenta, vestesque mortuis frequentius visitatas, & vt Minos Glauco

Membra hinculea & varia defuncta Creticas

15 *Vbi tibiis---*

iuxta sepeliuerant, æquiores sunt animo. & si quid moriens petat aut desiderare videatur, læti tribuunt. vt Perianther mundum muliebrem vna cum vxore, rogante & algere se dicente, cremauit. Acaci autem, Ascalaphi, & Acherontes non admodum perturbant: quibus ij & choros, & theatra, & Musicam qua se oblectarent omnis generis obtulerunt. Eā vero mortis faciē vt terribilem, terrificam, tenebrosam omnes reformidant, quæ sensuum priuatione omnium, obliuione, & ignoratione describitur: turbanturque cum mortuum audiunt periisse, sublatum esse, non iam esse amplius: & animo ægro tales admittunt voces,

In tellure consista arboribus

Computrescet hic lira,

Et conuiuiorum exfors,

30 *Omnigeniq; tibiarum*

Suauium sonitus.

Item:

Ass' hominis post mortem obitam reparabilis arte

Non ulla est animus semel expiratus ab ore.

Iliad. 1,

Et sunt alicubi, qui sese in carorum iugulant funeribus, ist.

35 hæc dicentes: semel nati sumus homines: bis nasci non datur: porro æuum nostrum iam finire oportet. Hi enim vitam præsentem vt exiguam, immo vt pro nihilo si cum æternitate cōparetur deputantes contemnunt, itaque exigunt vt ea non fruantur, negliguntque virtutem & actiones, collapsis animis seipso spernentes vt ad vnius diei vitam natos

tos, instabiles & ad nullam rem factos memorabilem. Nam sensuum abolitio, dissolutio, & hæc ratio, id quod sensu cassum est nihil ad nos pertinere, non tollit mortis metum. sed quasi demonstrationem eius adiicit. Hoc enim illud ipsum est, à quo sibi natura metuit:

Ilia. n. 99.

Sed vos in terram cuncti redeatis, aquamq;

nimirum ab animæ dissipatione tali, quæ ei in intellectum & sensum auferat. quam Epicurus dispersionem in vacuum & atomos faciens, tanto magis spem perpetuitatis excindit. ob quam spem parum abest quin dicere ausim omnes vtriusque sexus homines paratos esse Cerbero se dilaniandos permittere, & in dolum Danaïdum aquam congerere, ea lege ut esse detur, neq; prorsus aboleantur. Et vero hæc, ut dixi, non admodum multi metuunt, matrum & nutricum opiniones: ac fabulosa commenta. & rursus qui timent, quasdam initiationes & expiationes putans opitulari, quibus purgati permaneant apud Manes ludo choreisque dediti inter eos, qui lucem, spiritum, sonumque mundum retinent. Vitæ autem priuatio, iuuenes senesque perturbat. Videmur enim infelici amore torqueri. tamen non facile aut citra molestiam isthæc audimus,

*Infraterram abiit fulgor, --- ut Euripid. loquitur. Et,
Isthac cum loquentem, lucidum iubar
Solis perennis ex ætæto liquit die.*

ita Epicurei cū immortalitatis opinione iucundissimas ple-
rorumque hominum & maximas spes tollunt. Quid cense-
tis de bonorum expectatione? qui cū vixerint pie & iuste,
nihil post mortem mali, sed bona pulcherrima & diuinissi-
ma sibi pollicentur. Primo omnium, sicut athletæ non nisi
peracto certamine & parta victoria coronantur: sic illi vi-
ctoriæ viuendo impetratæ præmia bonis post vitam dari
iudicantes, mirum dictu est quantum huius spei gratia sibi
de virtute plaudant. qua in spei copia videre est etiam eos
qui nunc ob opes & potentiam insolenter se ac impoten-
ter gerūt, melioresq; stulte despiciunt, dignas pœnas luere.
Deinde nemo vnquam eorum qui veritatis indagacioni ac
contemplationi fuere dediti, cupiditatem suam in hac vita
expleuit, per corpus tanquam caliginem aut nubem humi-
da ac perturbata vltus ratione. sed auis instar sursum spe-
ctant

*Expecta-
tio bonorum
post mortem*

Atant, vt pote euolaturi hoc ex corpore in magnum aliquē
 splendidumque locum animumque à rebus caducis libera-
 tum, facilem expeditumque reddunt, philosophando vtentes
 pro mortis meditatione. adeo ingens aliquod & vere per-
 5fectum bonum existimant esse mortem, quod ab ea ve-
 ram vitam sit adepturus animus, qui heic non rebus ipsis,
 sed tanquam somniis rerum adscitur. Quod si amici me-
 morta est, quod voluit Epicurus, vndiquaque iucunditiam
 hinc intelligi potest quanto seipsum gaudio spoliēt imagi-
 10 nes & visa mortuorum sociorum opinantes se accepturos
 & venaturos, mentis sensuque inania: cū ipsi autem rursus
 se vere futuros, carumque patrem, carā matrē, & vxorem ali-
 cubi probam visuros se non sperantes, neque animo præci-
 pientes consuetudinē istam & familiaritatem, quam exspe-
 15 ctant qui de animo idem cum Pythagora, Platone, & Ho-
 mero sentiunt. Cuius rei similis sit ipiorum sententia, Ho-
 merus obscure significauit, Aeneæ velut mortui speciem in
 medium proliciens præliantium, postea ipsum illū viuū &

Intrantem firmo gressuque, & robore fretum

Iliad. 2.

Egregio---

515.

20 ostendens lociis, gaudentibus quod simulacro amoto ipsis
 præberetur. Nonne igitur nos quoque ita de Epicureis recte
 sentiemus, ratione demonstrante fore vt reuera cum vita
 functis possimus congredi, pristinamque amicitia renouare,
 25 eos iudicij inopia amoliri & abicere nō posse visa ista atque
 cortices, in quibus lamentando nouisq; se affectibus ani-
 mi perturbando omne vitæ tempus cōterunt. Præterea qui
 mortem alterius vitæ melioris initium existimant, ij & re-
 bus prospere fluentibus maiorem capiunt delectationem
 30 ob maiorem expectationem bonorum: & si hic non plane
 ex animi sententia res succedant, non admodum ægre fe-
 runt: sed spes de bonis mortem subsecuturis conceptæ, in-
 explicabilibus voluptatibus & expectationibus prædita, om-
 nem defectum, omnem offensionem ex animo eluunt atque
 35 abolent, veluti in via, aut declinatione potius breui itine-
 ris facile ac mediocriter obuna quæque ferente. At quorum
 vitæ finis destinatus est sensus omnis amissio & dissolutio,
 his mors quia non adfert mutationem malorum, vtique
 fortunæ molesta est, magis tamen prospere quam misere vi-
 uentibus. his enim amputat spem felicioris vitæ, illis certū

h h

bonum

bonum ac stabile, vitam scilicet iucundam, adimit. Et quæ
admodum medicamenta non commoda sed necessaria sub
leuant quidem ægrotos, sed sanos læduat atque diuexant: sic
Epicuri doctrina neque aduersa conflictatis fortuna vitam
pollicetur meliorem: & quorum res secundæ sunt, his finem
felicitatis denunciat animi interitum atque dissolutionem.
prudentium autem, sapientium, & bonis vigentium om-
nino deicit animi læticiam tranquillam, eos è vita beata
ad vitæ amissionem & in nihilum reuocans. Cæterum in
promptu est cogitationem de amissione bonorum tantum
adferre doloris, quantum gaudij exhibet spes de bonis præ-
sentibus firmæ, eorumque fruitio. At enim dicunt cogitatio-
nem de futura dissolutione ipsis bonum stabilissimum &
suauissimum in animo relinquere, quia scilicet eximat sus-
picionem de infinitis & innumeris malis: atque hoc præsta-
re doctrinam Epicuri, mortis metum animæ dissolutione
reprimentis. Quod si vero suauissimum est liberari exspecta-
tione malorum infinitorum, quomodo non erit molestum
priuari spe æternorum bonorum, & supremam amittere fe-
licitatem. Bonum enim ventris, sed omnibus in vniuersum
quæ sunt contra naturam est & alienum, non esse. & quib.
malo mortis vitæ mala auferuntur, ea sensus vacuitatem ita
solatij loco habent, ac si subterfagissent. Contra autem
quibus è bonis in nihilum mutatio imminet, eorum video
terribilissimum exitum, quo beatitas finietur. non enim na-
tura sensus amissionem metuit tanquam initium alterius
rei alicuius: sed quia præsentium bonorum est abolitio. Et
enim quod nihil ad nos pertinere dicitur, ortum ex omni-
um nostrarum rerum interitu, iam cogitando ad nos perti-
net, & sensu amissio eos, qui iam non sunt, non afficit sane
molestia: afficit profecto eos qui sunt, plane in nihilum eos
demergens, non sub terram aliquid saltem detrudens. Itaque
ergo non Cerberus, neque Cocytus infinitum mortis me-
tum reddidit: sed minæ istæ, nos in nihilum ire redactû, vnde
ad Esse nõ datur mutatio aut reditus his qui interierunt.
Bis enim non licet nasci: & Epicuri de sententia oportet æ-
uum aboleri. Si enim non esse æuum finit, non esse autem
infinitum est & immutabile: iam paratum nobis est æter-
num malum, priuatio bonorum & sensus nunquam desitu-
ra. Et sapientius Herodotus, qui Deum inquit dulcedine æ-
ternitatis

*Amittendi
veritus.*

*Amittendi
bona
metus.*

VITI
amittendi
me quidem
præsentium
eum laetitia
felicitatione
accidit
in mare
in velis
nigra
10 mittendi
zen bonorum
rei po
utatem
abolitione
ni spe
bona
expectant
immort
alias in te
20 vna cum
mente
lupatum
speciem
dio cogn
30 a copulac
micropo
peram quid
maius aliud
PPLV A
glan
Odi
Pulchrum

zernitatis gustata, apparere inuidum suapte natura esse. maxime quidem his qui beati putantur, quibus dulcedo gustû præbens eorum quæ amissuri sunt, esca est doloris. Quam enim læticiam, quam perceptionem voluptatis, quam exsultationem non expellat & frāgat continenter ad animum accidens cogitatio, fore vt in infinitum is tanquam vastum in mare effundatur, apud eos qui pulcrum & beatitudinem in voluptate ponunt? Tum si, quæ est Epicuri opinio, plerisque vsu venit vt cum dolore intereant: plane nullam admittit consolationem mortis metus, per mala ad priuationem bonorum ducentis. Præterea non defatigantur Epicuri rei pugnando & omnes homines cogendo, vt malorum euitationem pro bono ducant, pro malo autem bonorum abolitionem non reputent: interim fatentur, mortem omnino spe ac gaudio carere, sed præcisa esse omnia iucunda & bona. quo quidem tempore multa pulchra, magna, diuinaque expectant, qui animos interitus expertes esse sentiunt & immortales, aut qui lōgas quasdam temporis circuitiones alias in terra alias in cælo peragrando faciant, donec vna cum mundo dissoluantur, cum Sole & Luna in ignem mente præditum conflagrantes. Huiusmodi campum voluptatum cætarum Epicurus exseindit, & iis quæ diuinitus sperantur, (vti docuimus) muneribusque deorū sublatis, studio cognoscendæ veritatis facultati contemplatrici, astricti cupiditate honorum adempto, naturam in læticiam animi corporis gratia conceptam, nimis hanc angustam, ac ne puram quidem, coniicit atque includit: tanquam si natura maius aliud bonum, quam est mali fuga, haberet nullum.

30 PLVTARCHI LIBELLVS, AN RE-

ste dictum sit, Latenter esse viuendum.

35 **A** T QV ne is quidem, qui hoc pronunciauit, latere voluit: sed ne lateret hoc dixit, tanquam reliquis subtilius aliquid intelligens: & cohortando ad nominis obscuritatem, iniqua ratione gloriam captauit. Ego autem

Odi sapientem, qui ipse non sapit sibi.

Philoxenum Eryxidis F. & Gnathonē Siculum obsoniorū

h h 2 nimia

*Ambitio
occulta.*

nimia cupiditate impulsos, narium sordes emungere in patinas solitos ferunt, ut aliis ab edendo deterritis ipsi soli implerentur propositis cibis. Atque sic etiam isti nimio gloriæ studio repleti, gloriam apud alios traducunt tanquam riuales suos, ut ipsi ea absque certamine potiri possint. Quam in re imitantur remiges. ut enim hi ad puppim navis obuersis oculis proram propellunt, nimirum ut ex allisione refluxus ortus lembum una incitet: ita qui talia dant præcepta, gloriam ipsi tanquam auersis sectantur. Quorsum enim attinebat hoc dicere, quid scribere, scriptumque ad posteros edere, si fallere voluit eos qui tum erant, cum ne ab olim quidem victuris se vellet ignorari? Verum ipsa res qui non sit praua, Viue ita ut ignoreris: scilicet viue, ut qui sepulcrum recluseris. An viuere est turpe, ita ut omnes sciamus te viuere? Ego sane dicere non verear, Ne si male quidem vixeris, dandam tibi operam esse ut lateas. Immo enim innotescere, redi ad sanitatem, corrige peccatum. Siue virtus tibi adest, noli esse inutilis: siue vitium, noli negligere medicinam. Quin tu potius hoc distingue ac defini, cuinam homini istud Latere tuum præcipis. Si enim indocto, prauo, & fatuo, perinde est ac si febricitantem aut insanientem ex morbo occultare se iuberet, ne agnosceretur à medico, & se aliquid in tenebras abiicere ubi lateret una cum suis morbis. Tu quoque, dicis vitioso homini, cum vitis tuis te abde, morbumque insanabilem & pestilentem perfer, celaque inuidiam vel superstitionem veluti palpitaciones quasdam, & tradere tuis qui docere ac sanare possunt caue. At vero prisce ægrotos suos in publico proponebant, ut prætereuntium cuius si quid vel ipse eodem morbo confectus, vel similiter laboranti opitulatus medelæ nosset, id ægrotanti significaret. aiuntque; 30 artem hoc modo experientia adiuuante creuisse. Hoc modo etiam vitæ vitia animique prauas affectiones expediebat detegere, ut cuiusliceret iis inspectis & consideratis dicere, Iratus es? hoc caue rivalitate vexaris? istud facito. amas ipse quoque aliquando amari, sed respici. Nunc dum 35 vitia sua negant, occultant, velant: penitus ea in sese defingunt. Si vero bonis suades ut lateant, Epaminondam iube bello gerendo, Lycurgum legibus ferendis, Thrasybulum tyrannis occidendis, Pythagoram instituendis discipulis, Socratem disputationibus superfedere. Immo tu primum ipse

*Vitia non
regenda.*

ipse Epicure, non scribe ad amicos in Asia, non ex Aegypto
 hospitibus te præbe, non stipator esto Lampfacenis ephē-
 bis, non libros ad omnes vtriusque sexus homines dimitte
 sapientiam ostentans, neq; de sepultura manda. Quid enim
 5 sibi volunt communes mensæ, quid necessariorum & pul-
 crorum conuentus, quid tot millia versuum scripta & com-
 posita laboriose in Metrodorum, Aristobulum, Chære-
 dem. vt ne mortui quidem ignorari possent, si obliuione
 virtutem, ocio artem, silentio philosophiam, obliteratione
 10 felicitatem leges tuæ describunt? Sin è vita, tanquam è con-
 uiuium lumen, aufers cognitionem, viuito sane occulte, qui
 omnia è voluptate ad voluptatem facis. Omnino si cum
 Hedeia meretrice sim vitam acturus aut Leontio. & inhone-
 sti contentum despuens bonum in carne & titillationibus
 15 quasiturus: ista tenebras desiderent sacra, ista noctem, his
 obliuio & ignoratio induci debeant. At si quis in naturæ re-
 rum inuestigatione deum celebret, Iustitiam, Providenti-
 am: in morum doctrina legem, communionem, rem publi-
 cam, in rep. honestatem, non vtilitatem: cur viuens ignora-
 20 ri velit? an ne quem doceat, ne cuiusquam studium ad virtu-
 tem excitet, neve aliis exemplo sit? Si Themistocles Atheni-
 ensibus ignotus fuisset, non repulisset Græci Xerxem: si Ca-
 millus Romanis, periisset Roma: si Dioni Plato, non fuisset
 liberata Sicilia. Nimirum sic sentio. sicut lumen non ma-
 25 nifestos tantum nos, sed & viles inuicem facit: ita noticia
 non gloriam modo, sed & agendi materiam virtutibus pa-
 rari. Epaminondas quidem ad quadagesimum vsque annū
 obscurus, nihil profuit Thebanis: postmodo cognitus & re-
 bus præfectus, patriam pessum euntem seruauit, Græciam-
 30 que leruitute liberauit, in forma tanquam luce virtutem
 apto tempore efficacem præbens.

Namque aris instar quod longo post tempore

Vsu resulget attritum, Virtus viri

Comperia splendet actionibus probis.

vt est apud Sophoclem.

35 sicut contra in ocio delitescens ingenium viri velut ærugi. *Ocium.*
 nem ac senium contrahit. Quies enim alta, vitæq; in ocio
 deposita, nō corpora modo, sed & animos tabefacit, & sic-
 ut aquæ latentes sub vmbra ac non fluentes putrescunt: ita
 in vita motuum expertes facultates hominibus insitæ con-
 h h 3 senef.

fenescent & pereunt, cum quod utile adfuit, usurpatum nõ est. Non vides, vt nocte appetente & corpora grauis quidã languor inuadit, & animas torpor inefficax, & contracta in seipsam ratio tanquam obscurus ignis ob ignauiam & languorem leuiter diuulsis agitur visis, hoc vnum indicans, viuere adhuc hominem?

Verum & Sol oriens & elocia somnia abegit,

& tanquam in vnum commiscens conuertit & excitauit vna cum luce omnium cogitationes: tunc (vt ait Democritus) noua inita die homines mutuis conatibus tanquam cõdimento quodam resecti, alius aliunde ad res agendas sese conferunt. Ac mihi videtur ipsa vita, & quod homines nati sumus, ad innotescendum nobis diuinitus obtigisse. est autem quisque nostrum obscurus & ignotus dum in vniuersi mole seorsim exiguis fertur, cum autem inter se coeunt homines, adepti iam magnitudinem effulgent, clariq; ex obscuris fiunt, & conspicui ex abditis. Non enim noticia via est ad substantiam, vt nonnulli dicunt: sed essentia ad noticiam. Non enim ortus singulas res efficit, sed demonstrat: sicut neq; interitu res in nihilum rediguntur, sed tantum in obscurum abducuntur. Hinc est quod maiorum instituto Solem cum Apolline eundem putantes, Delium & Pythium cognominant à manifestando: sicut aduersæ domini num sortis, siue is deus est siue genius, Aden nominant (nos Plutonem): quod nos cum dissoluimur, abeamus in locum visui inaccessum: & vocant

Somni scordis dominum, cæcæq; noctis.

Existimo autem ipsum quoq; hominem veteres phota dixisse, quod vnicuiq; nostrum ob cognitionem cum lumine (id ipsius est phôs) acris est insitus amor cognoscendi & innotescendi. Ipsam vero animam nonnulli philosophorum lumen, suapte natura esse statuunt: cum aliis vtentes argumentis, tum quod nullam rem anima magis auersatur quã ignorantiam, & omnia lucis expertia vitat, tenebrisque turbatur, metuit, ac suspecta habet. ita autem ei dulce est lumen, ita desiderabile, vt nihil aliud ipsi iucundum sine eo aut in tenebris velit admittere: sed omnem ei voluptatem, iocum, ac delectationem lux admixta veluti commune cõdimentum suauem reddat atque gratam. Qui vero seipsum in obscuritatem coniicit, ac se tenebris inuoluit, vitamque inanis

inanis similem sepulcri facit : is ipsum videtur ortum fasti-
dire, & quod exstiterit inique ferre. Iam recepta est hæc sen-
tentia, esse quendam locum, vbi pij post mortem degant.

His apud inferos per noctem

Solis fulget in bar almi,

Per prata puniceis rosis

Constita.---

Illis campus floridus patet

Virensq; frondibus arborum,

10 fluuiiq; quidem lenes & lacrymarum vacui perfluunt, mu-
tuaque se consuetudine oblectant commemorandis & ex-
plicandis rebus præteritis ac presentibus. Tertia via est co-
rum qui impie & flagitiose vixerunt, quæ animas in orcum
& voraginem detrudit,

15 *Vbi immensas tenebras eruant*

Validi nigra noctis fluit,

recipientes & ignorantia ac obliuione occultantes eos qui
puniuntur. Non enim vultures semper iacentium in terra
depaſcuntur iecur. aut enim igni id aut putredine absum-
ptum est : neque ponderum moles gestandorum fatigant
atque conficiunt corpora pœnas luentium.

Non etenim fibris sunt cinis & carne ossa:

neque reliquæ sunt corporum post mortem, quæ crucia-
tus sustinere possint. Sed reuera vnicum eos qui male vixe-
runt manet supplicium, obscuritas & ignoratio, & abolitio
in nihilum redigens, ac obliuione in fluuium illum illæta-
bilem abripiens, inque abyssum demergens, & in vastissi-
mum mare, in utilitate & ocio, ignorationeque & obscuri-
tate omnia inuoluens.

Odyss. 2,

218.

PLVTARCHI, AN VITIOSI-

*tas ad infelicitatem sus-
ficiat.*

**sustinet*

Muliebri dote corpus venditum gerens,

ut est apud Euripidem: sed pauca manifestata sunt & insta-
bilia. huic autem non multum per cinerem, sed per regium

h h 4 ince-

incedenti rogam atq; ambusto, anhelitus pleno & metus,
& sudoris transmarini, diuitias ea apponens Tantalicas, ob
* occupationem frui non valenti. Etenim Sicyonius ille e-
quos alens, bono vsus consilio equam Agamemnoni velo-
cem cursu dono dedit,

Iliad. 4,
295.

Vna & ventosum ne miles ad Ilion iret,

sed domi manens oblectaretur, in amplas diuitias & ocium
molestiæ expers se reclinans. At qui nunc citra molestiam
vivere, & rebus agendis dediti videntur, nemine vocante vl-
tro se præcipites deuoluunt in aulas, comitatus, excubiasq; 10
laboriosas, vt equum aliquem, scortum, aut aliud quippiã
istaram quæ beare putantur rerum consequantur.

Iliad. 6.
700.

Est & cui laniata genas sit in adibus Exor,

Et domus imperfecta: ---

cum ipse interim tra-

hatur & oberret inter alios, sperans ac contumelias tole- 15
rans. Quod si adipiscatur eorum quæ desiderabat aliquid,
circumagitatus, & oborta ad ludum fortunæ vertigine, dis-
cessum quærit, & beatos prædicat eos qui obscuri vitam se-
curam agunt. At hi contra eum supra ipsos situm suspicien-
tes, felicem deputant. Sic vitiositas afficit homines, omnia 20
in se habens ad infelicitatem fabricandam posita, neq; in-
strumentorum egent, neque famulorum. Alij vero tyranni
operam dantes vt quos puniunt miseros faciant, carnifices
alunt, & tortores, & cauteria ac cuneos bruto animo fabri-
cantur. Prauitas absq; vilo apparatu, simul atque animum 25
attigit, adfligit atque deiicit, implet dolore, lamentis, mœ-
sticia, pœnitentia hominem. Indiciu hoc certum est. Mul-
ti tacent dum secantur: tolerant flagrorum ictus: cuneis a-
dactis torti à dominis aut tyrannis, vocem emittunt nullã:
quandoquidem animus conuiuens vehementiam affecti- 30
onis tanquam manu iniecta comprimit atque cohibet. Ex-
candescentiæ autem nunquã quietem imposueris, aut lu-
ctui silentium, aut metuenti vt subsistat persuaseris, aut ob-
pœnitentiam agro ne vociferetur, neve in crines inuoler-
suos, aut femur pulset. Adeo vitium & igne est & ferro vio- 35
lentius. Ciuitates quando locationem templorum aut co-
lossorum proferbunt, artifices audiunt de conducen-
do opere certâtes, rationesque & exempla adferentes eum
deinde deligunt, qui minori sumtu opus videtur confectu-
rus & melius & celerius. Finge nos quoque puplice propo-
sito

sito scripto inuitare, qui nauare velint mercede conducti
 operam ad vitam hominis miseram efficiendum. venire di-
 catum suam operam fortunam & vitiositatem, inter se con-
 tendentes. Fortunam adferre abundantiam omnis generis
 instrumentorum, quibus vita misera & miseranda possit
 effici. puta latrocinia, bella, tyrannorum homicidia, tem-
 pestates marinas, fulmen de cælo immissum: tum cicuras,
 gladios, calumniatorum conductas copias, febriū incen-
 dia, compedes, carcerum circumuentionem. quanquā ple-
 10 raq; horū prauitati potius debentur quā fortunæ. sed sint
 omnia fortunæ. Vitiositatem porro nudam adstare, neque
 aduersus hominem vlla re externa indigentem: & è fortu-
 na quærere: *Fortuna, quo pacto miserum efficies hominē?*
 Minaris paupertatem? deridet te Metrocles: qui hyeme in-
 15 ter oues, æstate in vestibulis templorū dormiens, prouocat
 ad certamen de felicitate Persarū regem Babylone hyemā-
 tem, & æstiuo tempore in Media degentem. Seruitutē, vin-
 cula, venditionem inducis? spernit te Diogenes, qui cū a
 prædonibus venderetur, præconis voce exclamauit, *Ecquis*
 20 *emere vult dominum?* Venenatum temperas poculum?
 nōne & Socrati id præbibisti? ille tamen placido sedatoq;
 animo, nihil territus, & neq; colore neq; vultu mutato, ad-
 modum facile ebibit. mortui verò beatitatem laudauerunt
 viuētes, vt ne apud inferos quidem absque sorte diuina fu-
 25 turi. Sane ignem tuum Decius Romanorum imperator an-
 teuertit, quo tempore exstructo in medio exercituum ro-
 go, ex voto sese pro patriæ principatu Saturno immolauit.
 & apud Indos castæ maritorumque amantes vxores de igni
 litigant atque certant: vidtricem, quia cum mortuo marito
 30 comburitur, reliquæ vt felicem laudibus vehunt atque de-
 cantant. ac qui sapientes ibi sunt, nullus eorum dignus ad-
 miratione, nullus beatus habetur, nisi viuus etiamnum, &
 animo ac corpore valens, animam à corpore igni discer-
 nat, purusq; à carne discedat eluta mortalitate. At enim è
 35 magnis opibus, domo splendida, victu magnifico ad lacer-
 nam, peram, & quotidiani cibi emendicationem rediges?
 hæc verò beatitatis principia Diogeni, libertatis gloriæq;
 Crateti fuerunt. Inquires, in crucem te suffigam, aut ad pa-
 lum. atqui Theodori nihil interest, humine an sublime pu-
 tre cat. sepultura isthæ Scythiis beata putatur. canes Hyr-

canorum, Baſtrianorum volucres cadauera præſcripto le-
 gum vorant, vbi feliciter vitam finiuerunt. Quos ergo iſta
 faciunt miſeros? eos qui molles ſunt & parum habent ra-
 tionis, male educatos, non exercitatos, qui opiniones à te-
 neris conceptas vnguiculis ſeruant. Proinde non fortuna
 infelicitatem perficit, niſi prauitate vtratur adiutrice. Sicut
 enim oſſa ſinduntur filo, poſtquam ſunt aceto & cinere per-
 humectata, ac ſicut ebur Zytho emollitum atque laxatum
 ſeſcunt, inq; varias formas ſingunt, cùm id fieri aliàs non
 poſſit. ſic fortuna quod à ſeſe malè affectum, molliumque
 eſt vitis, ſuperueniens vulnerat atq; perforat. Et què admo-
 dū nulli noxiuſ, neq; lædēs tangentes & geſtantes, ſi dun-
 taxat vulneratus aliquis inferatur, ſtatim eum interficit af-
 fectionis quendam deſluxū in ſe recipientem. ita cuius ani-
 mus à fortuna ſit ſubuertendus, eum intra corpus ſuum o-
 portet peculiare vulnus malumq; habere aliquod: foris ac-
 cidentia quod miſeranda & lamentabilia redigat. Eſt ne vi-
 tioſitas eſt talis, vt ad inferendam miſeriam fortunæ requi-
 rat opem? Nequaquam. Non aſperū ac tempeſtuoſum ex-
 citat prauitas mare, nō deſerto imminentes montium radi-
 ces occupat ac cingit latronum inſidiis, nō agris frugiferis
 nubes grandinem eiaculantes immittit, non Melitū, Any-
 tum, aut Callixenum ſubornat ſycophantam, nō repulſam
 præturæ conficit, vt miſeros faciat. ſed percellit diuites, re-
 bus abundantes, hæreditatem adeuntes: terra mariq; ſubit
 & inhaeret, cupiditatibus colliquans, iris incendens, ſuper-
 ſtitionibus conficiens, vultum mutans.

PLVTARCHI LIBELLVS,

De amore proliſ.

QUOD ad peregrinos indices Græci appellauerunt
 aliquando, & in alieno foro litigauerunt, id ini-
 tio hinc excogitatum fuit, quod alij de aliorum
 iniuſticia diſſidentes, eam vt rem neceſſariam & apud ipſos
 non exiſtente aliunde petendam ſunt opinati. Nōne
 eodem modo philoſophi etiam de quæſtionibus quibuſ-
 dam propter mutuas inuicem diſſenſiones ad naturā bru-
 torum animalium, tanquam ciuitatem alienam, prouoca-
 uerunt, eorumq; affectionibus & ingeniis, vt pote integris
 & nul-

& nullo alloquio, nullo dono corruptis, iudicium petmiserunt? Aut hoc quoque commune est humanæ vitiositatis crimen, quod de maximis & ad prime necessariis rebus dissentientes, apud equos, canes, & aues quarimus, quomodo nobis matrimonia contrahenda, proles procreanda & educanda sit: ac quasi nihil in nostra natura sit proditum, brutorum mores & affectus appellamus: hocque aduersus vitam nostram testimonij dicimus, multa in ea contra naturam agi atque vsurpari, & statim ab initio & primis in rebus confusione ac perturbatione insinuante. Nam in brutis quidem proprietates suas natura sincereas simplicesque conseruat. inter homines ratio & consuetudo eas, sicut oleum solent seplafarij, multis permiscens opinionibus ac iudiciis adsciscitis, non patitur simplices manere, sed multipliciter variat. Neque est quod miremur bruta magis quam ratione prædita sequi naturam: nam in eo bruta etiam superantur à plantis. hæ enim neque imaginandi vi, neque appetitu præditæ qui naturam aliò auerteret, tanquam vinculo restricta manent ac tenentur, vnicumque semper natura ductum sequuntur. Brutis rationis mansuetudo, subtilitas, & libertatis studium non admodum sunt insita: incitationes tamen & cupiditates rationis expertes habent, quibus vfa euagantur: plerumque tamen non longe efferuntur, sed in natura tanquam anchora subsistunt. Sicut itaque alinum habena & fræno dominus dirigit: sic & in homine ratio, penes quâ principatus est, modò has modò alias inueniens digressiones ac diuerticula, nullum conspicuum aut euidentem relinquit naturæ vestigium. Inritò in brutis considerata, quàm sint omnia naturæ accommodata. Primum non expectant dum leges cõtra cælibatum aut seriùs matrimonium ineuntes ferantur, vt Lycurgi & Solonis ciues. neque metuunt ignominias prole carentibus propositas, aut honores trium liberum: sicut Romanorum multi vxores ducunt & liberis operam dant, non vt hæredes, sed vt ius adeundæ hereditatis habeant. Deinde miscetur mas feminæ, non omni tempore: quia non voluptas ei, sed procreatio est finis propositus. Itaque verno anni tempore, cum auræ spirant genitabiles, & temperie prægnantibus commodæ, coit cum mare femina mansueta & desiderabilis, suauis corporis odore, & peculiari corporis ornatu exultans, rore & pura herba

*Coningia
brutorum.*

herba impleta. ac vbi se concepisse sentit, modeste abit, & ea prospicit quæ ad fetum perferendum edendumq; pertinent. Quæ agant, digne dici nequit. in omnibus quidem amor prolis est manifestus, in prouidendo, in tolerando, in continentia. Cæterum nos apem sapientem vocamus, ac celebramus

Mel flauum meditantem: adulantes ei ob dulcedinem nos titillantem. reliquorum animalium sapientiam & artem, quam adhibent partui & educationi, negligimus.

Alcyones. Occurrit primo loco alcyon, quæ postquam concepit, nidum componit ex spinis marinæ acus. quas inter se complicans atq; conserens, formam circumfractam, qualis est retis piscatorii, & prælongâ struit, concinnetq; densa serie spinis inter se accurate contextis, opus illuici vndarum supponit, vt paulatim percussum atq; stipatum textum, solidâ nanciscatur superficiem. ita autem duratur, vt vix diuidi lapide aut ferro possit. & quod est mirabilius, orificium nidi ea proportionem ad modum & magnitudinem alcyonis effingitur, vt nullum neq; magis intrare neq; minus animal possit, ac (vt nonnulli tradunt) ne mare quidem aut rem vllam minimam admittat. Maxime autem feles viuum edunt partum, qui catulos in se continent, eosq; sinunt foras prodire ac palci, deinde rursum intra viscera recipiunt dormituros. Vrsa, animal quo neq; deformius est aliud, neq; morosius, informes artubusque carentes catulos parit. lingua autem tanquam instrumento format membra: vt non solum parere, sed etiam fabricari videatur fetum. At Homericus leo ille:

Feles.

Vrsa.

Ilia. 3. 35.

*Cui Venatores, catulos dum ducit, in alta
Occurrunt sylua, frendens, & robore fretus
Omne supercilium testis demittit ocellis.*

39

nōne tibi videtur similis esse meditati cum venatoribus de catulis pacisci? in vniuersum enim amor prolis animalia audacia redigit timida, & de seignibus industria, ac de gulo-
sis parca. Sic Homericæ illa auis pullis tradit

35

Ilia. 1. 324

Esca quidquid habet, malè sit sibi quam lubet ipsi.

sua enim ipsius fame pullos alit, cibumque iam ventri appropinquantem abstinet & ore premit ne imprudens deglutiat. Apud eundem poetam,

Vt cum

Vi cum pro teneris catulis canis anxius latrat

Ignoto accedente viro, pugnaq; parat se:

*Odys. v. in-
ii 10.*

Perdices.

Gallina.

metum pro catulis quasi secundam iram concipit. Perdices
quando vnâ cum pullis exagitantur, eos praeuolare sinunt
5 ac fugere, idq; machinantur in propinquo volentes se ac
post pullos relictâ, vt aucupes ipsas caprent: deinde paulu-
lum cursu prouectâ, rursus spe capiendi aucupè lactant,
donec ita parta pullis suo periculo securitate longius produ-
cant persequentem. Gallinas autem quotidie ante oculos
10 habemus, ac cernimus quo modo pullos suos foueant, a-
lios passas sub alas recipientes, aliis tergum conscendendû
& vndiquaque aditum præbentes, simulq; blandam & gau-
dij indicem vocem edentes. eadem canes & angues fugiunt,
cum sibi metuunt: cum verò pullis timent, defendunt, &
15 ultra quàm vires patiantur iis propulsandis certant. Enim-
uerò huiusmodi affectiones opinabimur istis animalibus
ingenerasse naturam, de gallinarum, canum, vrsarum pro-
pagatione sollicitam: nō nobis hoc modo pudorē voluisse
incutere? nimirum reputantes, ista naturam sequentibus
20 exemplorum loco esse: duris autem suam exprobrare inhu-
manitatem, propter quos sola hominis incusatur natura,
quod amorem gratuitum non ferat, neq; nisi vtilitatis cau-
sa diligere norit. In admiratione enim estis, qui in theatris
pronunciauit:

25 *Mercedis ergo namq; hominem homo diligit.*

Epicurus censet hoc pacto à parentibus liberos, & à liberis
parentes amari. Quod si sermonis intelligentia brutis con-
cederetur, & coactis in theatrum commune equis, bobus,
canibus, volucris, mutato carmine pronūciaret aliquis,
30 neq; à canibus catulos mercedis gratia, neq; ab equis equu-
leos, neque ab auibus pullos, sed gratis & naturæ impulsu
diligere omnium brutorum affectionibus hoc vt recte ac ve-
re dictum approbaretur. Turpe enim, prohi Jupiter, fuerit,
bestiarum procreationes, partus, dolores in partu, educa-
35 tiones gratis esse & à natura: homines verò fenus, mercedē,
arrabones istarum rerum causa exigere. Sed neque verum
hoc est, neq; dignum creditu. Natura enim sicut in plantis
syluestribus, vt labruscis, caprificis, oleastris principia fru-
ctuum mitium cruda & imperfecta gignit: ita brutis quoq;
amorem fetus insequit imperfectum & non pertinentem ad
iusti.

Homines

à natura

esse aman-

tes prolis.

iusticiam, neq; vltra vtilitatem sese proferentem. homini
 verò, quem protulit vt animal esset ratione præditum ac ci-
 uile, iusticiamq; leges, & deum coleret, vrbeq; conderet &
 amicè cum aliis viueret: semina quoq; harum rerum præ-
 clara, pulcra, & fecunda inseruit, amorem scilicet proli-
 secuta in hoc prima principia, quæ in ipsa corporis insunt
 constructione. Etenim natura, eum omnibus in rebus ac-
 curatam artificiosamq; adhibeat diligentiam, nihilq; man-
 cum aut superuacaneum admittat, & (vt ait Erasistratus) ni-
 hil habeat ociosum aut friuolum: nulla oratione satis expli-
 cari potest, quæ industria confecerit ea quæ ad humani ge-
 neris procreationem attinent. Ac fuerit fortasse non satis
 decorum nimis subtiliter ea persequi, quorû vocabulapa-
 rum honestè proferuntur, sed occultantur: vt intelligi pos-
 sit quæ sit & quam apta constitutio eorum membrorum,
 quæ gignendo, fouendo, in lucem edendo & nutriendo ho-
 mini natura destinauit. Sola lactis cõfectio ac dispensatio
 sufficit ad demonstrandam naturæ providentiam atq; in-
 dustriam. Quantû enim sanguinis in mulieribus supra ne-
 cessarios vsus abundat, atq; ob languorem exiguitatemq; 10
 spiritus in superficie vagans molestia adficit: id reliquo tẽ-
 pore solet mensuris dierum circuituionibus, natura ad hoc
 canales & meatus aperiente, effundi, & cum reliquum cor-
 pus leuare ac purgare, tum vterum tanquam aratro
 & semini concipiendo aptum auidumq; tempestiue redde-
 re. Verû postquam genitale semen complexus est vterus,
 actis iam radicibus: (primû enim in vtero vmbilicus na-
 scitur, vt ait Democritus, tanquam anchora qua fetus nita-
 tur cõtra fluctuationes, & tanquam retinaculum aut peda-
 mentum conceptæ subolis) ibi tum mensuræ illos purga-
 tionis aptos meatus natura occludit, sanguinemq; vagum
 arripiens, eo alimentis loco vititur, fetumque humectat eo,
 qui iam cogitur & fingitur, donec iusto dierum numero in
 vtero exacto auctus, alium locum is, aliumq; victum requi-
 rat. Exinde natura quouis solertior colono sanguinem ad 35
 alios identidem deriuans vsus, paratos habet quasi subter-
 raneos fontes quosdam, qui laticè affluentem recipiant. &
 quidem recipiant nõ ociose aut sine affectione aliqua, sed
 spiritus leni calore muliebricq; mollicie excoquant, leuigēt
 ac mutēt. Hoc enim modo vbera interne sunt affecta atq;
 tem-

*Lactis con-
fectio.*

temperata. Lac
 funditur, sed in
 libris meatibus
 dia suae & de
 tantaq; ad po
 tum food
 nihil parat
 sui generis
 10 Tem
 id quod de
 hil enim e
 cum, vt h
 tum quæ
 guine in
 nato sim
 ueri pot
 quidē an
 mulieri
 20 lari, amp
 alendi th
 ad plica
 infantu
 prolis imp
 25 tibus ali
 se potius
 alioqui fa
 bulq; ex
 30 Vi
 Fr
 Qu
 Et
 Hec mul
 35 aliqua H
 mixtione
 sentiret.
 ducit. Eni
 sa & trem
 ad eum se o

temperata. Lac autem ex iis non per tubulos confertim effunditur, sed in carnem scaturiginum plenam ac sensim exilibus meatibus peruiam desinentia vbera, infantis oris tactu suaue & lenè penù præbent. Verùm enim uerò hæc tot & tantaq; ad procreationem instrumenta, tot apparatus, tantum studium, tantaque providentia nihil erant profutura, nisi parientibus natura amorem procuracionemque fetus sui ingenerasset.

*Quando nil spirat, terra neq; repit in alma
Tam miserum, quam sunt homines.---*

Il. 3. 446.

10

id quod de infante recens nato dictum, minime fallit. Nihil enim est ita imperfectum, in ops, nudum, informe, spurcum, ut homo à partu statim cōspectus. cui soli ferè ne exitum quidem in lucem mundum natura concessit: sed sanguine inquinatus, taboq; oppletus, & occiso magis quàm nato similis, à nemine tangi, tolli, suauari, ac cōplexu foueri potest, nisi natura in situm gerente amorem. Itaq; aliis quidè animalibus infra ventrè vbera in mammas delinunt: mulieri superne ad pectus nascuntur, ut in promptu sit osculari, amplectiq; & fouere infantem. nimirum quia patiendi & alendi finis est nō necessitas sed amor. Refer enim sermonè ad prisca tempora. quæ primæ pepererūt, qui primi natum infantem viderunt, his neq; lex vlla necessitatem alendæ prolis imponebat, neq; expectatio gratiæ iubebat infantibus alimenta tanquam fenore locare. Quinimò in infensæ potius proli, & memores acceptorum maleficiorū erant alioqui futuræ: utpote tantis periculis, laboribus, doloribusq; exhaustis.

30

*Vi cum parturiens mulier penetrante sagitta
Fixa gemit, duris quam partibus Eilesthya
Quæ præ sunt nata iaciunt Iunonis acerbam,
Et sauos partus cumulant urgente dolores.*

Ilia. 2. 269

Hæc mulieres aiunt non ab Homero scripta fuisse, sed ab aliqua Homeride, quæ peperisset, aut etiamnum pareret, mixtionemq; doloris simul acerbi atq; acuti in visceribus sentiret. Verùm insitus à natura amor parientè flecit atq; ducit. Etiamnum calida doloribus, ac cruciatibus concussa & tremebunda, infantem non præterit neque fugit, sed ad eum se conuertit, arridet, tollit, osculatur: nullam sanè perci-

percipiens dulcedinem, nullam vtilitatem, sed laboriose ac ærumnose

Ad hoc paratis excipiens cunabulis

Fouet, refrigeratq; idem nouum

Cumulans labore laborem, nocturnumq; opus

Mutans diurno.....

Qui vitæ æquinoctio verno serit, vvas ex ea legit autumnali. occidentibus Pleiadibus qui triticum seminant, meritis sub ortum earum. Boues, equi, alites, iam vñbus paratos edunt fetus. Hominis educatio laboriosa est, incrementum tardum, virtus ita in longinquo sita, vt plerique parentes prius ex hac vitâ decedant, quàm filij virtutem suam demòstrent. Non vidit Salaminia Themistoclis victoriam Neocles, neq; Cimonis res ad Eurymedõtem gestas Miltiades, non audiuit Periclem cõcionantem Xanthippus, neq; Platonem philosophantem Aristoteli, neq; Euripidis & Sophoclis victorias patres eorum cognouerunt. Balbutientes eos, & literas in syllabas cogentes audierunt: comestationes, potationes, amores, aliaq; id genus filiorum delicta videre patribus cõtingit. adeo vt illa duntaxat Euceni inscriptio memoretur ac lauderetur:

Pertempus patri est filius omne dolor.

Et tamen finem non faciunt filios educandi: ij maxime, quibus nihil opus est filiis. ridiculum est enim opinari diuites natus ipsis liberis rem sacram facere & audere, quia habeant alimenta præbituros & sepulturam curaturos. Nisi me hercle hæredum inopia liberos alunt: scilicet quia non licet inuenire qui aliena accipere velit. Arena, puluis, & pennæ auium varias voces edentium tanto non sunt numero, quantus est hæreditates ambientium. Danaus filiarum 30 fuit pater. qui si prole caruisset, vel plures habuisset hæredes. Tum diuersa est ratio. Filij enim gratiam hanc ob causam non habent, neq; colunt ac venerantur eo nomine: sed vt rem debitam hæreditatem expectant. At alienorum circa liberis carentem voces audiuntur, similes comicis 35 istis:

Impone, sorbe, deuora, habet triobolum,

Iam quod Euripides dixit,

Hominiibus amicos conciliat pecunia,

Rebusq; plurimum in mortaliū potest:

non

non est simpliciter verum, sed de iis quibus nulli sunt liberi. His pecuniam diuites dant mutuam, hos principes colunt, his solis oratores gratis patrocinantur:

Multum potest heredem habens incognitum

Diues.---

itaque ergo multos qui amicorum magnum haberent numerum, & à multis honorarentur, vnica nata proles amicis potentiaque exiit. Ita ne ad potentiam quidem liberi conducunt: sed naturæ tota est vis, non minus apud homines, quàm apud bestias. obscurantur enim & hæc & multa alia vitis: sicut cum sylua hortensibus seminibus confita floret. An hoc dicemus, ne seipsum quidem diligere hominem: quia multi seipsum iugulant aut præcipites dant, & Oedipus sibi

Oculos domo funesta auersos eruit:

& Hegesias sua disputatione multos auditorum permouit vt mortem sibi consciscerent.

Multa sunt species rerum fatalium.

Verùm & hæc & ista, morbi sunt, affectionesque animi à sua descendentis natura. & homines ipsi heic contra se dicunt testimonium. Si enim porca aut canis à se editum fetum dilaniauerit, animum abiiciunt, perturbantur, ac diis pro auerruncanda calamitate sacrificant, remique pro ostento habent: quia sentiunt à natura animalibus omnibus datum vt ament suos fetus & enutrijant, non vt interficiant. Enimuerò sicut in metallis aurum quanquam multa terra permixtum atque tectum, tamen enitet: sic natura etiam in vitiosis factis atque affectibus amorem prolis declarat. Pauperes enim non alunt liberos, metuentes ne iusto deterius educati, serviles, & rudes culturæ, omniumque bonorum inopes fiant. nam paupertatem, quam vltimum malorum censent, tanquam grauem & magnum morbum, non sustinent suæ proli tradere.

PLVTARCHI DE ISIDE

& Osiride liber.

Visapiunt, ô Clea, iis omnia bona sunt à diis immortalibus petenda. maximè autem cognitionem deorum pro capto humanæ naturæ confectantes, ab ipsis petimus nobis eam concedi:

ii

quia

quia neque maius homo accipere, neque dignius dare munus homini deus potest veritate. Reliqua quippe non sibi propria & pecularia deus homini largitur, possidens ea atque vsurpans tantum. Neq; enim argentum & aurum deo beatitatem, neque tonitru & fulmen vim parat: sed scientia & prudentia istas laudes consequitur. Ac omnium quæ dixit Homerus, hoc est ab eo præclariussimè pronunciatum:

Iliad. v.

354.

Est ambobus idem sanè genus, & patria Æna.

Sed Iupiter natu prior exstat, pluraq; nouit:

maiestate Iouis imperium anteire dicens, quod scientia & 10
sapietia esset antiquius. Existimo etiam æternæ vitæ, quam
Deus occupauit, beatitatem in eo esse, quod cognitionis vi
præterita non dimittit. alioqui cognitione & intelligentia
rerum sublatis, immortalitatem nō esse vitam sed tempus.
Est ergo diuinitatis appetitus, veritatis, maximè de natura 15
deorum, indagatio, tanquam recuperationem sacrorum
vsurpans inquisitionem ac perceptionem: & res quauis ca-
sumonia, quouis æditui munere sanctior nō leuiter eadem
grata isti deæ, quam tu colis eximie sapientem & rerum co-
gnitionem deditam: & ipso è nomine intelligitur, nulli alii 20
numini magis conuenire scientiam atq; cognitionem: Græ-
ca enim Iſis vox est, à scientia demanans. & huius deæ ini-
micus Typhon, à fastu (qui typhos Græcis dicitur) nomen
habet, quod I inscitia & erroribus inflatus, discerpit abo-
leatque sacram doctrinam, quam dea colligit, componit, 25
traditque diuinitati comparandæ initiatis. quos ea tempe-
ranti continenter victus rationi, & abstinentiæ multorum
ciborum ac rei Veneræ adsuæfactos, qua libido & volu-
ptatis appetentia reprimuntur, sacra in templis luxur ex-
pertia & austeria obire condocescit. quorum finis est, pri- 30
mi, rerum domini, ac sola mente percipiendi cognitio dei:
quem dea apud se querere iubet, secum de gentem Ipsum
quoq; sani nomen palàm pollicetur cognitionem & scientiam
Emis, appellatur enim Iſcium, vt cum ratione & sanctè
adeantius sacra deæ, cognituri Ens. Ad hæc Iſdem multi 35
Mercurio, multi Prometheo nam perhibent: quorū hunc
sapientiæ & prouidentię, illum grammaticæ & musicæ in-
uentorem esse censent. Itaq; Hermopoli etiam Musarum
priorē Iſidis & Iusticiæ nominibus afficiunt, quod sit (vt di-
ximus) sapientia, resq; diuinas demonstratiuis quire vera
acritè

- ac ritè à sacris gerendis sacroq; vestitu Hieraphori & Hierastoli nominatur hi autem sunt qui sacram de diis doctrinam omni à superstitione & curiositate puram in animo suo, tanquam in cista, gestant atque continent: fugiuntque atra & vmbrosa, manifesta autem & splèdidam de Deo sententiã monstrantia amplectuntur. Quod ipsum veste quoque sacra innuitur. Itaque mortui Isiaci hac ornantur. quod signum est eò istos abire; nulla alia re quàm doctrina instructos. Non enim ò Clea, philosophum barba & pallium, neque Isiacum lini gestatio aut rasura faciunt sed Isiacus is verè est, qui quæ ostenduntur & aguntur de diis istis, ritè comparat cum rebus, & veritatè philosophica inquisitione indagat. Vnlgo enim etiam vltatissima ista atque minima sunt incognita, cur capillos ponant sacerdotes, cur lineas gerant vestes. quidam ne curar quicquam his de rebus cognoscere: alii lanis eos vt & carnibus ouiu religionis gratia putant abstinere, radi capita ob luctum, linum gerere ob colorem quem flos lini habet similem nitore heris mundum ambientis. Vera autem horum omniu causa est, quod purum tangi à non puro nefas est, vt ait Plato. atqui nullum excrementum alimenti, nullum reiectaneum castum purumve est cæterum ex excrementis nascuntur lanæ, villi, crines, vngues, atque germinant. ridiculum verò fuisse, Isiacos, vbi castimonie gratia suos posuissent capillos, rasos æqualiter toto corpore, amicitia pecorum lanis & eas gestare. Quod autem Hesiodus præcipit:

*Nunquam à quinquefronde inter coniuuta diuinum
A viridi siccum cures abscindere ferro.*

Operib.

- docere cum est intelligendum, debere nos rem diuinam obire, iam ante vnguibus defectis aliisq; id genus rebus procuratis, non in ipsis sacrificiis adhibere purgationem & excrementorum remotionem. Linum porro è terra nascitur immortalè, & fructum fert elui aptum, vestem exhibet tenuem, ac puram, quæ gerentem non grauat, & est apta omnibus anni temporibus, minimèq; pediculos gignit, vt aiunt. de quo alia est disputatio. Sacerdotes autem ita abhorrent ab excrementorum natura, vt non legumina modò pleraque auerferant, & carnes ouillitas ac fuillas, quæ multum superuacanci gignunt: sed salem quoq; cibis detrahant quo tempore sanctè ac purè viuunt. cum aliis hoc de causis, tum

746

Vinum.

quod sal appetitu exacuendo magis bibulos & voraciores reddit. stultum est enim salem pro immundo haberi, quod, ut Aristagoras ait, dum is cogitur, multa animalcula deprehensa ei immoriantur. Dicuntur etiam Apin peculiari è puteo potare, & à Nilo cum omnibus modis arceri. non quod pollutam Nili aquam propter crocodilum censeant, ut visum quibusdam: cum nihil in maiore sit Ægyptiis honore atque Nilus, sed quia eius aqua pota creditur pinguedinem carnisque magnum efficere incrementum. non volunt autem Apin pinguem esse & multa carne obefum, ut ne seipfos quidem: sed animis volunt leuia atque gratilia circumdata esse corpora, ne diuina pars à mortali prematur atque adfligatur. Iam vinum ij, qui Heliopoli Solem colunt sacris, nullum prorsus in templum inferunt: quod non conueniat inter diu bibere, domino & rege inspiciente. reliqui vino vtuntur, sed modico admodum, habentque multos ritus quos purè casteque obeunt, vini expertes, ubi philosophando, rebus sacrisque docendis ac discendis tempus exigitur. Reges quoque ex sacrarum præscripto litterarum certa mensura vinum bibebant, ut scribit Hecataeus, quia & ipsi essent sacerdotes. Bibere cœpit Psammetichus, cum neque bibissent antè, neque diis libassent vinum, non id gratum diis rati, sed sanguinem eorum qui aliquando bellum diis intulissent: ex quorum cadaueribus terræ permixtis putant vites esse ortas. itaque etiam ebrietas insanos facit & abalienat mentem, impletis hominibus sanguine suorum maiorum. Atque hæc Eudoxus secundo Circuitiōis libro à sacerdotibus ita narrari scribit. Piscibus autem marinis non omnes omnibus, sed quibusdam abstinent: ut Oxyrynchitæ hamo captis. quia enim oxyrynchum piscem sic ab acuto dicti rostro venerantur, metuunt ne hamus aliquando ab oxyryncho tactus polluat. Syenitæ etiā phagrum cauent. videtur enim vnà cum Nilo apparere, eiusque exoptatum incrementum conspectus ipse nunciare. Sacerdotes omnibus abstinent piscibus. Primi autem mensis nono die, cum reliquorum Ægyptiorum vnusquisque ante fores domus suæ assum piscem edat: sacerdotes non gustant, sed ante ianuam ædium comburunt pisces. Cuius rei duæ sunt rationes. sacra altera & subtilis, quam infra adducam, concinentem his quæ de Osiride & Typhone piè philosophamur.

phamur. Altera manifesta est & in promptu, piscem cibi genus esse non necessarium sed superuacaneum, & suffragatur Homero, qui neque Phæaces istos delicatos, neque Itacenses insulares piscibus uti scripserit, ac ne socios quidem

Piscis quibus cibis.

5 Vlyssis in mari tamque longa nauigatione prius quam extrema adegit eò inopia. Planè autem mare ab igni censent factum, exclusum finibus elementorum: quòd neq; mundi pars sit, neq; elementum, sed alienum excrementum, corruptum & morbosum. Etenim in sacrificia nihil est insertum ratione carens, aut fabulosum, aut à superstitione profectum, ut nonnulli censent. sed alia morales habent vtilesq; causas, alia historice aut è natura rerù repetitæ elegantiæ non sunt inania. Quale est de cæpæ. incidisse enim in fluuium ac periisse Dictyn Ididis alumnum dum cæpas captat,

Cæpæ.

10 tum ratione carens, aut fabulosum, aut à superstitione profectum, ut nonnulli censent. sed alia morales habent vtilesq; causas, alia historice aut è natura rerù repetitæ elegantiæ non sunt inania. Quale est de cæpæ. incidisse enim in fluuium ac periisse Dictyn Ididis alumnum dum cæpas captat, 15 extremè est absurdū. Sed sacerdotes auersantur cæpā & cauent, quia sola hæc planta Luna decrecente vigere & auferescere solet. & cæpæ vsus neq; castimoniam exercentibus cōmodus est, neq; dies festos celebrantibus; alteris quia sitim creat; alteris quia lacrymas elicit. Suem quoq; alienum 20 à sacris animal censent. quòd maximè coeat Luna decrecente, & lac eius bibetium corpora lepram asperamq; scabiem efferant. Quod autè semel in plenilunio suè mactantes comedunt, rationemq; hanc reddunt, Typhonem cum plena Luna suem persequeretur reperisse ligneam arcam, in 25 qua Osiridis corpus racebat, idque disiecisse: id non omnes probant, sed, ut & alia multa, non rectè inauditam rem existimant. Enimuerò priscos aiūt ita luxuriā, prodigalitatē, Frugali-

tas.

ac deliciarū studium traduxisse, ut columnam quoq; prohibitum sit Thebis in templo positam fuisse, in qua diræ 30 imprecationes inscriptæ fuerint in Meinim regem, qui primus Ægyptios à tenui, & opum pecuniæq; non indigente victus ratione deduxisset. Dicitur etiā Technatis Bocchorē qui filium habuit, cum expeditionem in Arabes faceret, & impedimenta morarentur, obuiò cibo suauiter vsus, super 35 toro somnū cepisse profundū, eaq; re inductū, Meinim fuisse exsecratum, ac approbantibus sacerdotib. exsecrationem eam in columna incisam posuisse. Reges porò aut è sacerdotibus, aut è bellicosīs legebantur: cum hæc gens ob virtutē, illa ob sapiētiam in honore & autoritate esset. Qui autem è bellicosīs creabatur rex, statim se sacerdotibus da-

Philosophia Aegyptiorum.

bat, ac philosophiæ fiebat particeps, pleraq; fabulis occultantibus ac sermonibus obscura veritatis indicia & argumenta habentibus. quod sanè ipsi declarant, ante templa Sphinges plerunq; collocantes: quo innuunt, suarum rerum sacrarum doctrinam constare perplexa & sub inuolucris latentem sapientia. Quod Sai est Mineruæ, quam eandem cum Iside arbitrantur, sanum, hanc habebat inscriptionem: Ego sum omne quod exstitit, est, & erit meumq; peplum nemo adhuc mortalium detexit. Porro cum pleriq; existimēt peculiare apud Aegyptios nomen Iouis esse: Amūn, quod nos

Iupiter Ammon.

producto vocabulo Ammonē dicimus: Manethos Sebenita ea voce occultatum & occultationem iudicari significari: Hecataeus autē Abderita hoc verbo inuicem vti Aegyptios ait cum alter alterum vocat esse enim vocem inuocatiuam: & cum principem deum eundem cum Vniuerso putent, utpote obscurum & absconditum, vocari ab iis & orari Amūn dicentibus, ut prodāt se ac conspiciendū præbeat. Talis ergo fuit Aegyptiorum accuratio in contemplatione rerum diuinarum. Testimonium perhibent etiam Græcorum sapientissimi, Solon, Thales, Plato, Eudoxus, Pythagoras, & quorundam opinione etiam Lycurgus, qui in Aegyptum venerunt, & cum sacerdotibus versati sunt. & ab Eudoxo quidem Chonuphin Memphitam fuisse auditū aiunt,

Pythagoræ philosophia.

à Solone Sonchiten Saitā, à Pythagora Oenuphin Heliopolitam. Pythagoras autē maximè, ut apparet, in admiratione habitus admiratusq; sacerdotes istos, imitatus est rationē eorū, res notis quibusdam & per ambages proponendi, suasq; sententias inuolucris texit. Nam quæ vocantur litteræ hieroglyphicæ, his pleraq; Pythagoræ præcepta nihil cōcedunt, qualia sunt, Non edere in curru, Non insidere chœnici, Nō plantare palmam, Ignem in ædibus gladio nō agitare. Ego verò sentio, quod Pythagorei vnitatem appellāt Apollinem, binarium Dianam, septenariū Mineruam, primum cubum Neptunum, conuenire cum his quæ fixa sunt in templis, atq; ad eō aguntur & pinguntur. Regem enim & dominum Osirin, oculo & sceptro pictis exprimunt & nomen quidem interpretantur Multioculum: quod Os Aegyptiorum sermone multum, Iri oculum notet. Cælum, quia ob perpetuitatem nūquam senescat, corde picto significat, cui focus ardens subiectus sit. Thebis simulacra fuerūt dedicata

dicata iudicum manibus carentium, & princeps iudicum
oculos in terrâ deiectos habens: quo innuebatur iusticiam
donis & alloquiis non esse obnoxiam. Bellicosâ sculptura
annuli erat scarabeus, hoc enim insectum sexu femineo ca-
5 ret, omnes sunt masculi, & femine in materiam in globum*
redactam immisso propagant genus, non alimentis magis
quàm procreationi locum parantes. Ergo audiens fabulas
quas de diis Aegyptii referunt, errores eorum, dissectiones
in membra, multosq; alios id genus casus: necesse est vt di-
10 ctorum recordere, nibilq; horum credas ita vt narratur
actum fuisse aut euenisse. Non enim propriè can Mercu- *Fabula de*
rium nomen faciunt: sed ob custodiendi ac vigilandi studi- *diis.*
um, & sapientiam, qua inter amicum inter noscit, cum cal-
lidissimo (vt Plato ait) deorum accommodant Neque pu-
15 tant Solem infantem recens natum è loto exstitisse: sed sic
ortum Solis pingunt, innuentes quomodo is ex humidis
accendatur. Nam & Ochum Persarû regum crudelissimum
ac apprimè terribilem, quod is multis interfecit, Apin
quoque ad extremum mactasset & cum amicis epulando
20 absumsisset, Gladiû vocauerunt, itaque etiam nû in recen-
sione regum appellant. non sanè substantiam eius ita ex-
primètes, sed morum asperitatem ac maliciam instrumen-
to cædibus parato adsimilantes. Hac itaque ratione ea quæ
dicuntur de diis inaudiens atque accipiens ab iis qui fabu-
25 lam piè ac philosophicè interpretantur, ritusque sacro-
rum legitimos obiens & seruans perpétuò, ac statuens
nullum diis te sacrificium, nullum præstare officium pos-
se perinde gratum, ac si de diis rectè sentias, non leuius
impietate vitium superstitionem euitabis. Fabula ipsa, in-
30 utilibus omnino & ociosis quantum fieri potest ampu-
tatis, sic breuissimè narratur. Ræx aiunt occultè cum
Saturno congressæ Solem, qui id flagitium deprehendisset,
imprecatum fuisse, vt neque in mense neque in anno
pareret. sed Mercurium amore deæ captum, cum ea cois-
35 se, ac deinde in ludo cum Luna victorè, septuagesimâ par-
te cuiusvis diei abstulisse, atq; ex his omnibus dies quinque
consecisse, ac ccc lxx anni diebus adiecisse: quæ quinque
dies nunc ab Aegyptiis Epagomenæ, id est adiecticiæ vo-
cantur, & vt natales deorum festi aguntur. Prima autem
earum die Osirin natum, & simul cum eo vocem editâ, quæ

indicaret dominum omnium rerum in lucem prodire. alii Pamylen quandā aiunt cū Thebis ē templo Iouis aquam peteret, vocem exaudiuisse, qua iuberetur proclamare, O. Iosin magnum regem & beneficū esse natum. itaq; & hanc Orisina Saturno traditū enutritū, & Pamyli ei sacra, peragi, Phallegphoriis (id est sacrificiis in quibus penis imago vsurpatur) similia. Secunda die Aruerin natum, quem alii Apollinem, nonnulli Orum seniore dicunt. Tertia Typhonem, non suo tempore & loco, sed latere istū per rupto exsiluisse. Quarta Isidem in Panygris. Quinta Nephthyn, quam & Finem, & Venerem, & Victoriā nominant. Patrem autem Osiridis & Arueris fuisse Solem. Iosidis Mercuriū, Typhonis & Nephthys Saturnum. itaq; etiam tertium epactarum diem reges pro ne fasto habentes. non dabant responsa, neque ante noctem corpora curabant. Porro Nephthyn Typhoni nupsisse. Isidem & Osiridem mutuo impulsos amore, antequam ex aluo matris exirent, in tenebris corpora miscuisse. ac sunt qui sic natum putent Aruerin, & ab Aegyptiis seniore Orum, à Græcis Apollinem nuncupatum. Iam Osirin regno inuito statim Aegyptios inopi & belluina victus ratione soluisse, cū & fuges iis ostenderet. & leges poneret, & deorum cultum præciperet. Postmodò vniuersam obuiisse terram hominesque mansuetos rede gisse, minimo armorum vsu, cū plerisque; persuadendo & docendo adhibitis carminibus ac musica alliceret itaque creditum esse Græcis eundem cum Libero patre Typhonem verò, qui eo absente res nouas moliri non esset ausus, quòd Ios continentia seruans magno studio & attentione sibi caueret, redeuntis insidias struxisse, adscitis in coniurationem viris LXXII. & conatum adiuuante regina Aethiopiae quæ ad ipsum se contulerat. Aso nomen huius fertur. Meritum furtim Typhonem corpus Osiridis, ad magnitudinem eius arcam apparasse elegantem, exacteq; ornata, eamque in conuiuiū intulisse quam vbi conuiuia cum voluptate & admiratione spectassent, per iocum promississe Typhonem se dono arcam huic daturū, qui inclusus quantitatem eius exæquaret. cū omnes periculum fecissent, neque cuiquam quadraret, Osirim in eam ingressum decubuisse ibi eos qui intererant, accurrisse, & operculū arcae iniecisse, & qua clauis externè, quā liquido plumbo im-

*Osiridis
res gesta.*

bo immisso cum obfirmassent, ad Nilū detulisse, ac in mare demississe per Taniticum ostium: quod eam ob rem hodie nominatu abominabile est Ægyptijs. Acta hac esse decima septima die mensis Athyr, quo mense Sol Scorpiū peragrat, annum regnante Osiride duodetrigesimum. alij non regnasse, sed vixisse tot annos eum perhibent. Cum autem primi hoc sensissent Panes ac Satyri, qui loca circa Chennin sita incolunt, & hoc de facto mentionē hominibus inieci-
 10 sent, subitas multitudinum perturbationes & cōsternatio-
 nes, nomen Panicorum terrorum inde obtinuisse. Isin certio-
 rem factam, eo in loco cincinnotum vnum defecuisse, ac vestem sumisse lugubrem, vbi vrbs est quæ Coprus hodieque dicitur. quo nomine quidam priuationem notari existimant, Ægyptijs Koptein pro priuare vsurpantibus. Va-
 15 gatā inde passim & animi anxiam, nemini occurrisse quem non appellaret: ita etiam puerulis obuiam factis, quæsiuis-
 se ex ijs de arca. hos autem vt forte fortuna viderant arcam, Isidi ostium indicasse, per quod amici Typhonis arcam in mare eiecissent. Hinc tractum, quodd Ægyptij pueros fa-
 20 cultate diuinandi præditos putant, & maxime ominis loco accipiunt, si quid ij in templis ludentes fortē pronunciant. Porro Isidem, comperto Osirin cum sorore per errorem tanquam secum coiuisse, & argumento rei viso corona meli-
 loloīna quā is apud Nephthyn reliquerat, puerulum ques-
 25 uisse: (nam præ metu Typhonis eum statim mater exposue-
 rat) magnoq; labore canibus indagantibus repertum enu-
 triuisse: eumque custodem deinceps comitemque habuisse, Anubin appellatum, & creditum deos custodire, vt canes hominibus custodes esse assolent. Exinde inaudiuisse
 30 arcam apud Byblum maris fluctibus eiectam, ericæ cuidam molliter insedisse. ericam autem breui temporis spacio pul-
 certimum atq; maximum edidisse germen, eoq; arcam cir-
 cum amplexam oculuissē intra se. regem verò admiratum plantæ magnitudinem, præcidisse sinum quo arca non visa
 35 continebatur, ac recto fulcri loco supposuisse. Hæc aiunt diuinitus emissio famæ spiritu Isidem edoctam Byblum venisse, & ad fontem consedisse demissam atque lætyman-
 tem, neque cum vilo hominum verba commutasse. reginæ autem ancillis salutem dixisse, & comiter allocutam, crines earum replicasse, & a se mirabilem fragrantæ suauitatem

corporibus earum adspirasse. reginam visis ancillis desiderio peregrinæ captam fuisse, cum earum & crines & corpora spirarent ambrosiam. Ita Isidem accitam & familiarē redidit, à regina nutriendo puerulo fuisse præfectam. Regis nomen Malcānder fertur. reginā alij Astartam, alij Saolin, quidam Nemanūn, quasi Mineruiam perhibēt. Isidem nutriendo puero digitum mamma loco in os inseruisse: notū mortales corporis partes ambussisse, & summa birūdinis forma ad columnam istam aduolasse atq; lamentatam fuisse. tandem reginam re obseruata, clamore edito cum videt 10
 ret infantem amburi, eum immortalitate exuisse. Deam verò iam patefactam, postulasse columnā cui tectum incumbebat: eaque subducta, nullo negotio ericam amputauisse, hancque linteo velaram affuso vnguento regibus in manus tradidisse. colique etiamnum à Byblijs lignum istud in 15
 fauo situm Isidis. Ipsam ad arcam accidisse, tantoque usam eiulatu, vt regis filiorum natu minor ex eo sit mortuus. cum maiore & arca Isidem nauī conscensa auertam cumq; Phœdrus annis sub auroram ederet auram asperiores, iratam eum exciseauisse. Vt primum nacta fuit ocium & solitudinem, arcam aperuisse, facieque faciei imposita exosculatam illacrumasse. cum verò puer tacite à tergo accederet & quid ageretur obseruaret, sentientem Isidem se conuertisse, truciq; in eum ex ira intuitam vultu: puerum eo terrore consternatum obijisse. alij non sic dicunt, sed quo modo com- 25
 * memoratum est in mare excidisse. In honore tamen haberi propter Isidem. esse enim Maneroten hunc, quem in conuiujs Ægyptij cantant. Alij puero nomen fuisse Palæstino, & à dea conditam urbem ei cognominē Pelusium. Maneroten autem illum qui cantatur, auctore fuisse musices narrat. 30
 Sunt qui Maneroten negent hominis esse nomen: sed asserunt ista voce Ægyptio sermone conuiuas modestiæ admoneri: atq; hoc esse quod identidem nominando Manerote Ægyptij significet. quo pacto scilicet etiam mortui simulacrum in cistella circumlatum, non sit monumentum eorum 35
 rū quæ Osiridi eueherunt, vt nonnulli existiment: sed quod censcant monendos conuiuas ita vt fruantur presentibus, vt mox ipsi quoq; tales futuri, ideo inferri eam in conuiuia imaginem. Cum autem Isis ad Orum filium, qui Buti educabatur, iter faceret, & arcam extra conspectum hominum depo-

Orus.

deposuisset, Typhonem noctu venantem ad Lunam incidisse in arcem eam, cadauerq; agnitum in partes quatuordecim discerpisse, easque disieciſſe. Idem re comperta, paludes papyreo lembo pernaugasse & frustra conquisiuisse. hinc esse, quod qui papyrinis nauigijs vehuntur, ija crocodilis non infestantur, aut metuentibus aut veneratibus eos propter deam. atque hanc esse causam, quod multa sunt in Aegypto sepulchra Osiridis, quia Isis frustum quodque ita ut inciderat humauerit. Alij hoc negant. simulacra aiunt Idem fecisse, & singulis singula vrbibus dedisse, simulantem cadauer se dare, ut is a pluribus coleretur: & si Typhon praeualeret, verumque Osiridis sepulchrum quaereret, multis demonstratis, de inueniendo desperaret. de omnibus membris solum penem Osiridis non fuisse ab Iside reperi-
tum. huc enim statim fuisse in Nilum abiectum, gustatumque a lepidoto siue squameo, phagro, & oxyryncho piscibus: quos pra alijs piscibus execrantur Aegyptij. Idem autem eius loco phallum (id est veretrum) eius imitatione confecisse atque consecrasse: quo hodieque in sacris vtantur Aegyptij. Deinde Osiridem Oro ab inferis praestitum adfuisse, eumque ad proelium instituisse atque exercuisse. percunctatum etiam postea fuisse quid pulcherrimum putaret. cumque respondisset Orus, Vleisci patrem & matrem iniuria adfectos, vltterius quesuisse, quodnam animal ad pugnam eunti censeret vtilius. cum equum respondisset Orus, miratum fuisse & in dubium vocasse, quod non leonem potius quam equum dixisset. respondisse Orum, esse leonem vtilem indigenti auxilio, equum autem facere ad instandum hosti eumque interficiendum, his auditis delectatum Osirin fuisse, ut qui satis instructum ad pugnam Orum sentiret. Narrant subinde compluribus ad Orum transeuntibus, pellicem quoque Typhonis, nomine Thueridem ad eum se contulisse, & anguem qui eam persequeretur ab Ori hominibus fuisse occisum. ideoque adhuc funiculum in medium proijci & conscindi. Proelium porro per plures dies durasse, ac victoria Orum potitum. Idem, cum victum Typhonem esset nactus, non modo non interfecisse, sed & soluisse & misissum fecisse. idque Orum ita indignè tulisse, ut matri iniscerit manus, & regium ornatum a capite eius detraxerit. sed Mercurium Isidi galeam è bouis factam capite imposuisse. Cumque

*Typhon
& Isis.*

Cumq; Typhon Oro diem illegitimorum natalium dixisset, auxilio Mercurij Orum à dijs fuisse legitimū iudicatum. Typhonē alijs duabus pugnis debellatum. In ex Osiride, quia morte cum ipsa coiuisset, exterricineum & inferioribus debilem membris filium peperisse, Harpocratē nomine. Hæc ferē sunt fabulæ capita, omisiss ijs quæ audita sunt difficilima, vt de Oro membratim discerpto, & Iside capite truncata. Enimuerò hæc si sentiant ac dicant homines de beata & interitus experte natura, qua potissimum intelligitur numen, tanquam reuera sic gesta & obita, despuendum esse ob indignitatem rei, & os purgandum, vt est apud Æschylum, nihil attinet ad te dicere. vltro enim succenses ijs, qui tam impias & barbaras de dijs habent opiniones. Non tamen ignoras ista non omninò germana esse fabularum & inanium figmentorum, qualia comminiscuntur poetæ & fabularum scriptores, araneorum instar ex seipsis gignentes initia nullo fundamento innixa, eaque pertexentes: sed habere disputationes quasdam in se, & certorum narrationes euentorum. Et quemadmodum mathematici arcum cœlestem Solis tradunt esse imaginem variatam visus ad nubem reflexu: sic fabula hoc loco indicium est orationis aliò reflectentis intellectum. Declarant hoc sacrificia lugubrem ac tristem speciem præ se ferentia. tum templorum dispositiones, aliquando in pinnas, & stadia desinentium sub dio sita ac pura: aliquando tenebricosa & operta infra terram habentium sacraria, cellulis similia & adytis. Non minimum huc faciunt Osiridis templa tam multis in locis celebra, cuius corpus multis in partibus terræ sepultū fertur. Inter alias vrbes Abydus & Memphis nominantur, in quibus solis verè exstet Osiridis sepulcrum. Et Abydi quidem humanatur Ægyptiorum fortunis ac potentia præcipui, studiosè hoc ambientes, vt eodem cum Osiride potiantur sepulchro. Memphi autem Apis nutritur, vt pote animæ eius simulacrum, ibique etiam corpus conditum perhibent. ac nomen vrbis alijs portum bonorum interpretatur, alijs sepulchrum Osiridis. exigua quoque insulam quæ est ante vrbe sita aiunt reliquo tempore omnibus inaccessam esse, ac ne aues quidem eo deuolare aut pisces appellere. statò tempore sacerdotes in eam trajcere, ac parentare, & monumentum coronare methidæ plantæ obumbratum,

tum, quæ omnis oleæ magnitudinē excedat. Eudoxus, cum multa in Ægypto sepulchra Osiridis perhibeant, corpus situm esse Buliride ait: eam enim fuisse patriam eius. iam de Taphosiri disputandum non esse, cum ipsum hoc nomen significet sepulcrum Osiridis. Laudo autem ligni secturam, & lini scissionem, & liba quæ inferiarum gratia funduntur, quod his multa admixta sunt arcanum sensum sacrorum innuentia. Neque horum modò, sed & reliquorum deorum corpora pontifices aiunt apud se obita morte de-
 10 posita procurari: scilicet eorum deorum, qui ortus & interitus expertes non sint. eorum autem animas in cælo fulgere, & esse stellas. nam Isidis vocari à Græcis Canem, ab Ægyptijs Sochin: Orionem esse Ori, Typhonis Vrsam. Cum autè ad alenda quæ venerantur animalia sumtum suppedi-
 15 rent constitutum Ægyptij, soli (ut fertur) Thebaidos incolæ immunes sunt. hi enim mortalem deum nullum cèsent, sed deum qui Kneph ipsis dicitur, ortus exsortem & immortalem putant. Cæterum quia multa talia dicuntur & monstrantur, qui arbitrantur hoc pacto commemorari euenta
 20 regum aut tyrannorum, qui cum ob excellentem virtutem aut potentiam diuinæ naturæ dignitatem sibi arrogassent, grauibz postmodò fortunæ aduersitatibus fuerint perculsi: ij facilimo vtuntur orationis effugio, & quæ auditu sunt molesta, non inepte à dijs ad homines transferunt, habent-
 25 quæ sua adminicula ex historijs vulgatis. Narrant enim Ægyptij Mercurium alterum cubitorū habuisse breuiorem, Typhonem fuisse rufam, Orum album, Osirin nigrum: vt qui homines natura existissent. ad hæc imperatorē nominant Osirin, & gubernatorem Canopum, cum quo stella
 30 idem habeat nomen. & nauim, quæ Argo Græcis dicitur, inter sidera relata in honorem nauis Osiridis, non procul ab Orione & Cane ferti: quorū siderum alterum Oro, alterum Isidi sacrum Ægyptij cèsent. Vereor autem ne hoc sit *Diuiua ad*
 35 des aiebat, longo tempore, sed multis hominibus, gentibus *homines* & familijs, quas religiosus horum deorū cultus quasi furo- *que trans-*
ferunt. re diuinò correptas tenuit. neq; aliud mihi ferè hoc esse viderur, quàm tāta nomina è cælo in terras deducere, honoremq; & fidē omnibus propemodū hominibus ab ipso ortu ingeneratā exturbare atq; dissipare. ac cum magnas aperire
 valuas

valuas impiæ turbæ, quæ res deorum in humanas conuertit: tum splendidam licentiam conciliare imposturis Eumeri Messenij. Is enim commentario conscripto incredibilium & vanarum fabularum, omne impietatis genus per totum sparsit terrarum orbem, eos qui dii existimantur vniuersos æqualiter expungens, & ad nomina priscorum imperatorum, nauarchorum, ac regum detorquens, descripta aureis litteris in Panchæa. in quas quidem litteras nemo neq; barbarus neq; Græcus, sed solus si dijs placet Eumerus inciderit, naui aduectus ad nullibi terrarum degentes aut natos Panchæos ac Triphyljos. Sanè magnæ res gestæ à Semiramide celebrantur apud Assyrios, à Sesostris in Ægypto. & Phryges præclara facinora hodieq; Manica appellant: quia Manis quidam antiquorum regum apud ipsos virtute & potentia polluerit, quem nonnulli Madsen vocant. tum Cy-
Deos se fa- rus Persas, Macedones Alexandri victores præcæ vsq; ad fi-
cientes ho- nes terræ perduxerunt. Verum istis nomina & memoria præ-
mines. clarorum regum obtrigerunt. At si qui fastu elati, & (vt Platon ait) simul iuuentute & inscitia animis inflammatis per lasciuiam deorum cognomina acceperunt ac templa sibi imponi voluerunt: eorum gloria breui floruit tempore. deinde præter vanitatem & arrogantiam impietatis etiam ac iniusticiæ culpam sustinentes,

Enoluerunt tennes censum in auras

Præpete surrepti fato.

& nunc tanquam fugitui serui, in quos ius abducendi est dominis, auulsi à templis & aris, nihil præter monumenta & sepulcra habent. Itaq; Antigonus senior, cum Hermodotus quidam in carmine ipsum Solis filium & deum prædicauisset, Non talium sibi conscium esse rerum dixit seruum qui matulam gestaret. Rectè etiam Lyseppus sistor Apellem pictorem reprehendit, quod is imaginè Alexandri fulmen manu tenentem pinxisset, ipse hastam. huius inquires gloriam, quæ vera Alexandro & propria esset, nullo tempore abolitum iri. Melius ergo faciunt, qui quæ de Typhone, Osiride, & aliis narratur, neq; deorum neq; hominum, sed magnorum geniorum euenta sentiunt. quos genios & Plato, & Pythagoras, & Xenocrates & Chrysippus priscorum theologorum imitatione, hominibus robustiores existisse aiunt, & potentia nostram naturam longè superare, diuinam autem

*Geniorum
 natura.*

tem natura non sincera aut pura præditos, sed quæ animæ
 natura corporisq; sensu comprehensa, voluptatis esset do-
 lorisque capax, alijsque id genus obnoxia affectionibus, ac
 mutationibus, quibus alij magis, alij minus turbantur.
 nam ut in hominibus, ita etiam inter dæmones sunt vir-
 tutum & vitiorum discrimina. Etenim quæ de Gigantibus
 & Titanibus apud Græcos cantantur, & Saturni quædam
 scelera, Pythois cum Apolline certamen, exsulia Bæchi,
 Cereris errores, nihil absunt ab Osiridis & Typhonis euen-
 10 tis, alijsque similibus, quæ omnibus licet licenter conficta
 audire. eadem est eorum quoque ratio, quæ in mysticis sa-
 cris occultè aguntur, & efferri ad vulgus aut ab eo videri
 nefas ducitur. Iam Homerum quoque animadvertimus in-
 signiter bonos viros identidem appellare deorum similes,
 25 dijs æquales, &

Consilij superum instructos:

appellatione autem à genijs (qui Græcè dicuntur dæmones)
 promiscuè uti de bonis & malis, quod genij mixta & inæ-
 quali sint natura ac voluntate præditi. itaque & Hectorem
 20 Ajax, & Iunonem Iupiter vituperandi gratia genij similem
 appellat: & dæmonis in morem irruere in hostem Achilles
 dicitur. Hinc adeo est, quod Plato cœlestibus dijs dextra &
 imparia, horum aduersa genijs adscribit. Xenocrates etiam
 nefastos dies, & ferias in quibus verbera, planctus, ieiunia,
 25 mali ominis voces aut obscena dicta usurpantur, neq; deo-
 rum convenire venerationi, neq; bonorum geniorum cen-
 set: sed esse in aere qualdam naturas magnas & validas, cas-
 demque terribiles & morosas, quæ istis delectentur rebus, ac
 consecutæ à maleficio abstineant. Hesiodus bonos & com-
 30 modos genios vocat

Custos, custodes hominum rerumq; datores

Laurarum, quod sint regalis honoris adpri.

& Plato hoc genus inter homines ac deos interpretum ad-
 ministrorumque fungi muneribus ait: quia ab hominibus
 35 vota precesq; ad deos perferant, à dijs ad homines oracula
 & dona bonarum rerum. Empedocles genios etiam pœnas
 peccatorum delictorumq; luere affirmat:

*In mare namq; illos adigit vis ætheris Sogens,
 Exspuit in terra pontus sola: terraq; in alms
 Lampada propellit Solis: Sol ætheris illos*

*Odyss. 3.
 initio.*

*Iliad. vi. 810.
 Iliad. 8. 31.
 Iliad. v.
 447. 493.
 alibi.
 Operib.
 122.*

Forti-

Vorticibus celer immittit. sic ordine longo

Vnus post alium exosos scelerum excipit Sotor:

donec supplicij expiati ac lustrati pristina natura locoque suo restituantur. Horum ac similium germana sunt, quae de Typhone feruntur. qui cum odio impulsus & malignitate, atrocita patrasset facinora, omnibusque conturbatis rebus terras omnes omniaque maria malis impleuisset, tandem poenas dederit. Vltrix autem Osiridis soror atque vxor postquam Typhonis furias & rabiem compescuit atque exstinxit, non neglexit certamina aruminaque suas & errores quibus fuerat iactata, neque passa est tam multa sapienter, multa fortiter abs se gesta silentio obliterari: sed sanctissimis sacrificijs admiscens imagines, indicia, & exempla suorum euentorum, simul & pieratis documentum, & solatium viris mulieribusque aduersa fortuna ventibus consecrauit. Ipsa autem, & Osiris de bonis genijs ob virtutem in deos mutati, ut postmodo Hercules & Liber, haud abs re deorum & geniorum permixtis honoribus coluntur, ubique magna, maxima autem in rebus supra & infra terram potentia praediti. Neque vero Sarapis alius est quam Pluto, aut

Sarapis.

Ilis a Proserpina differt: ut & Archemachus Eboensis docuit, & Heraclides Ponticus, qui oraculum Canopicum, Platonis esse iudicat. Ptolemaeus vero Soter Plutonis colossum qui Sinopae erat sustulit, cum neque nosset neque vidisset vnquam talem, quali forma per quietem imaginatus fuerat se videre, ac iuberi eum quamprimum Alexandriam perferre. ignoranti autem, & anxie inquirenti vbinam locorum situs esset, amicis que rem narranti, oblatus est Sosibius quidam late vagatus homo, qui Sinopae a se visum talem colossum diceret, qualem rex imaginatus fuerat. missi itaque Soteles & Dionysius, longo tempore & agere, neque sine prouidentia diuina, furum ablatum colossum ad regem pertulerunt, qui ubi conspectus fuit, Timotheus interpres, & Manetho Sebennita a Cerbero & dracone coniecturis ductis collegerunt Plutonis esse simulacrum, Ptolemaeoque persuaserunt, non esse alius dei, quam Sarapidis. non enim isthinc hoc nomen gerens venerat: sed allatus Alexandriam, Sarapidis nomen, quo Aegyptij Plutonem afficiunt, inuenit. Iam cum Heraclitus physicus dicat, Pluto & Liber hic cum ergo insaniunt & delirant, in hanc cecedunt

dunt sententiam. Qui enim Ditem existimant corpus animæ dici tanquam desipientis & ebrîe in eo, interpretatione nimis exili vtuntur. Præstat autē Osirin cū Baccho eundem facere, & cum Osiride Sarapin: sic dictum postquā naturam mutauit. quia omnibus communis est Sarapis. quomodo autem Osiris sit appellatus, norunt qui sacrorum sunt facti participes. Non enim par est Phrygijs credere litteris, in quibus dicitur Charopos quædā Herculis filia fuisse, Herculis autem Isiaci filius Typhon. Contemnendus etiā Phylarchus, qui scribit primum ex India Bacchum adduxisse boues duos, quorum Apis alter, alter Osiris sit dictus. ceterum Sarapin esse nomen eius qui Vniuersum ordinat atque ornat, quod voce sære in quidam exprimunt. sunt enim hæc Phylarchi absurda. Multo absurdiora sunt quæ quidam dicunt, Sarapin non esse deum, sed sepulcralem cistam, quæ Græcè est Soros, Apidis sic nominari: & apud Memphin æreas quasdā portas, quæ Lethes & Cocyti, hoc est obliuionis atque lamentationis appellentur, aperiri cū Apin sepeliunt, grauem asperumque edentes sonitum. scilicet quia quouis æreo opere resonante nos obliuio inuadat. Tolerabilius sentiunt, qui à seuesthæ & sustæ deducentes, significant rapido motu citari Vniuersum. Plerique sacerdotes in idem aiunt recidere Osirin & Apin, enarrantque & docent nos, Apin esse intelligendum formosam animæ Osiridis imaginem. Ego autem, siquidē Ægyptia vox est Sarapis, gaudiū ea & læticiam significari censeo: hoc adductus argumēto, quod Charmosyna, id est festū læticiæ diem, Særei appellat Ægyptij. Nam & Plato Aden, id est Ditem, tanquā Adūs, quæ est Verecundia, filium ait nominatum, utpote comem benignumque deum erga eos qui ad ipsum peruenerūt. Et apud Ægyptios cū multa alia nomina rationem habet: tum subterraneum iij locum, in quem putant à morte animas ferri, Amenthen vocant, quod vocabuli significat dantē & accipientem. An autem hoc vnum sit de verbis, quæ antiquitus è Græcia in Ægyptum translata fuerunt, inferius disquiremus. nunc ea persequemur, quæ de explicatione sumtæ in manus opinionis restāt. Etenim Osiris & Isis è bonis genijs in deos transuerunt. Typhonis autē obscuratam atque contritam potentiam, atque adeo semianimā & instantem interitu tremementem, cū sacrificijs quibusdā demulcent atque leniunt, tum contra in

trā in alijs festiuitatibus deprimunt contumelijsque afficiunt. In his ignominiosè tractant rufos, asinumq; de præcipitio deiiciunt, vt Copuræ solent: propterea quod rufus & asinino colore fuerit Typho. & Busiritæ ac Lycopolitæ omnino vsu tubarū abstinent, quoddam sonus voci asininae sit similis: planeq; animal illud non mundum, sed genij peculiare putant ob similitudinem qua ei cum Typhone cōuenit. & mensibus Payni ac Phaophi cū in sacrificijs placentas condant, asinum vinctum in ijs effingunt. In Solis item sacrificio eos qui deum venerantur, hortantur ne in corpore aurum ferant, neve asino alimētum præbeant. Apparet etiam Pythagoricos Typhoni vim genij adsignasse, natum enim eum aiunt esse mensura pari, quinquagesima sexta nimirum, rursūque triangulam figuram Ditis, Bacchi, & Martis esse aiunt: quadratam Reæ Veneris, Cereris, Vestæ, & Iunonis: duodecim angulorum figuram Iouis: quinquaginta sexangulam Typhonis, vt Eudoxus tradidit. Ægyptij porro quia Typhonem colore rufo fuisse censent, bouem quoque non nisi rufos immolant, itaque accuratam adhibent obseruationem, vt si vel vnum capillum habeat album aut nigrum, non immolandum iudicent. non enim aptum esse ad victimam præstandam id quod earum sit dijs: sed contra ijs corporibus sacrificandum esse, quæ animas impiorum & iniustorum hominum in alia corpora transfuentes exceperunt. Itaque in caput victimæ exsecrati, amputatum in flumen abiciebant antiquitus, nunc peregrinis id dant. & bouem qui immolandus est sigillo impresso notabant sacerdotes certi, qui Sphragistæ, id est sigillatores dicebantur. sigilli autem sculprura exprimebatur, vt Castor perhibet, homo in genua desidens manibus post tergum reductis, iugulo ense imminente. Asinum quoque arbitrantur similitudinis (vt docuimus) poenas dare, non minus ob inertiam & petulantiam quam ob colorem. Itaque etiam de Perficis regibus maxime exosi Ochum, vt scelerestum & impurum, asinum appellauerunt. & Ochus hoc factus, At enim hic Asinus vestrum bouem epulabitur, Apim macrauit. vt narrat Deino. Qui autem dicunt è prælio Typhonem asino vectum per septem dies fugisse, elapsūque filios genuisse Hierosolymum & Iudæam: facile patet eos Iudaicas res in fabulam hanc adsciscere. Hæc itaque tales senten-

*Fabula
physica ex-
plicatio.*

sententias ven-
do, de his quæ
simplicissimæ
quemadmodum
(nus) tempus
ignem notat
qui cum te
re esse, in q
rom eius
10 Etique la-
tum in his
gyptij
ciem, de
diem vo
15 prenti
firis par
sacerdo
interdi
quoq;
10 res, ind
caula p
târ. Sui
senex, de
ualis, h
15 que inter
propter
trem in
poteste
Saturn
10 liare.
ta Sed
ridis, n
vniuersi
di præ
15 & Typ
estica
subpall
libenter
ipius hor
ille fabul

sententias verbis testas præbent. Nunc alio principio factio, de his quæ magis philosophicè dici videntur, primum simplicissimas perpendamus opiniones. Sunt qui dicant, quemadmodum apud Græcos Cronos (qui Latinis est Saturnus) tempus, Iuno aerem, Vulcani ortus mutatione acris in ignem notat: sic apud Ægyptios Osiride intelligi Nilum, qui cum terra, quam Isis designat, coeat. Typhonem mare esse, in quod incidens Nilus diuellitur & perit, nisi quantum eius terra excipiens ab eo fecunditatem consequitur.

10 Estque sacra lamentatio de Saturno. deplorat autem natum in sinistris partibus, in dextris pereuntem. Nam Ægyptij statuunt partes mundi ad ortum Solis sitas esse faciem, dextra quæ ad septentrionem, sinistra quæ ad meridiem vergunt. Ergo Nilus à meridie labeas, & versus septentrionem à mari absorptus, rectè dicitur nasci in sinistris partibus, perire in dextris. Itaque & mare abominantur sacerdotes, & salem Typhonis spumam vocant, interq; alia interdictum est ipsis, ne salem in mensa ponant: nauium quoq; rectores ab ijs non compellantur, utpote mari vten-

20 tes, indeq; victum suum petentes. eademque potissimum de causa piscem auersantur, & odium pingendo piscem notant. Sai in vestibulo templi Mineræ erat insculptus infans, senex, deinde accipiter, post piscis, ultimo loco equus fluuiialis. hæc symbola notabant infans & senex ortum atque interitum, accipiter deum, piscis odium (ut diximus) propter mare, equus fluuiialis impudetiam. Fertur enim patrem interficere, & postea cum matre per vim coire. Videri potest etiã id, quod Pythagorici dicunt mare lacrymam esse Saturni, innuere nō purum id esse neq; nostro generi familiarē.

30 Atq; hæc profana sunt vulgatis narrationibus prodita. Sed sacerdotum sapientiores, non Nilum duntaxat Osiridis, mare, Typhonis nomine accipiunt: sed Osiridem in vniuersum censent omne principium facultate humectandi præditum, utpote causam ortus & substantiam seminis:

35 & Typhonem omne siccum, igneum, & quicquid denique exsiccan- di vim habens aduersum est humori. Ideo rufum & subpallidum fuisse Typhonem censentes, non admodum libenter compellat tali colore qui sunt homines, ingratq; ipsis horum est consuetudo. Osirin autem nigro colore fuisse fabulantur, quia aqua omnem terram, omnem vestem,

& nubes etiam nigras reddit admixta: & humor in iuuenibus capillos edit nigros, canicies veluti in pallidum mutatos, & siccitate contingens corporibus iam post vigorem elanguescentibus. ac ver virens est, secundum, & amœnum: autumnus ob humoris defectum cum stirpibus inimicus est, tum animalibus morbos fert. Iam qui Heliopoli nutritur bos (Mneuin vocant, sacrum Osiridi, & nonnullorum sententia Apis patrem) is niger est, & proximè secundum Apin colitur honoribus. Præterea Ægyptum quæ vel maxima nigram habet terram, tanquam nigram oculi partem, 10 chemia vocant, & cordi comparant. calida enim est & humida, & austrinis mundi partibus, ut cor sinistris hominis, includitur atq; accedit. Solem quoq; & Lunam dicunt non curribus, sed nauigijs vectos cursus suos continuare: innuentes humore ali res atq; procreari. Existimant etiã Homerum itidè ut Thaletem ab Ægyptijs doctum, principium & ortum omnium rerum posuisse aquam. esse enim Oceanum Osirin, Tethyn Isin, quæ omnia enutriti vna atque educat. Etenim Græci seminis emissionè apusiam, & coitū synusiam vocant, & filium hyon, ab aqua & pluuiâ, quæ sunt hydor & hycin. & Bacchum hyen appellant, ut humidæ dominū naturæ: qui sanè non est alius ab Osiride. Quippe Hellanicus Hystrin pro Osiride posuit, itaq; eū crebrò nominat, nimirū à natura & inuentione: aitq; se eum ita à sacerdotibus nominari audiuisse. Esse aut Osirin eundè cum Baccho deum, 25 cui nam magis conveniat scire, quàm tibi, ô Clea? quæ & Theadum Delphicarū es princeps, & à patre ac matre Osiriadis consecrata sacris. Si tamen aliorum gratia adducere oportet testimonia, suo loco relinquamus ea quæ effari nefas est. Quæ autem palàm faciunt sacerdotes, dum Apidis 30 cadauer rate aduectum sepeliunt: nihil distant à Bacchi sacrificio. quippe & hinnuleorum pelles circum appendunt, & thyrsos gestant, ijsq; utitur clamoribus & motibus, quibus Bacchico furore correpti dum orgia peragunt. Ea de causa pleriq; Græcorum Bacchi simulacra faciunt tauri forma: & 35 Eleorum mulieres vota facientes precantur, ut ad se deus veniat bubulo pede: & Argiuis Bacchus est bouigena, & euocant eum tubis ex aqua, ianitori ouem in abyssum iniicientes, & tubas inter thyrsos occultant, ut Socrates scripsit in libris de Hosijs, siue sacris. Conueniunt & Titanica, &

nox

*Iliad. ξ.
246.*

*Bacchus
idem qui
Osiris.*

natque perich
tine & redim
Ægypti m
supra osten
scitaculum
fano d
(id Bacch
non vni
minum
10 cit docet
Bacch
Cato
Fem
eque cau
17 rem horre
solum au
dellum
præcedit
gem, ac
10 tuncq; se
videtur
tia festi
membr
atque cur
25 principium
con id quo
tetatio
O
Te
30 Nili pot
fuisse vi
cipium &
porta, te
membr
35 & libem
se, idque
huctate
ria prima
luisse cum
cuiam apud

nox quæ perfecta dicitur, his quæ dicuntur de discepto Osiride & rediuiuo ac renato. Nec non & sepulturæ. Nam & Ægyptij multis in locis sepulcrum Osiridis monstrant, vt supra ostendimus: & Delphi reliquias Bacchi apud se iuxta oraculum sitas putant, arcanumque sacrificium Hosij in fano Apollinis peragunt, quo tempore Thyades Licnitam (id Bacchi est nomen) excitat. Quod autem Liberum Græci non vini tantummodo, sed & omnis humidæ & naturæ dominum atque principem faciant, testimonio Pindari sufficit docere sic dicentis,

*Bacchus læticia dator
Gratis frugibus arbores
Fecundet: ----*

eaque causa est, quod Osiridis cultoribus nefas est arborem hortensem perdere, aut fontem aquæ obthurare. Non solum autem Nilum, sed omnem simpliciter humorem, defluxum Osiridis vocant: & ante sacra in pompa semper præcedit vas aquarum in honorem dei. & ficus folio regem, ac meridionale mundi clima pingunt. interpretanturque folium ficus irrigationem & fecundationem omnium: videturque natura simile genitali membro. Porro Pamyliæ festum agentes, quæ, vt dictum fuit, phallo, id est virilis membri simulacro adhibito fiunt, imaginem proponunt atque circumferunt, cuius triplus est penis. nam deus est principium, omne autem principium vi genitali multiplicat id quod ab eo producit. multiplex autem solemus ternario notare, vt cum dicimus:

*O ter felices. ---- &
Ter tot Simla. ----*

Nisi potius ita sentiendum est, triplum à veteribus propriè fuisse vsurpatum. Humida enim natura cum ab initio principium & ortus omnium esset rerum, tria prima effecit corpora, terram, aerem, ignem. Quæ enim fabula rei additur, membrum Osiridis in flumen fuisse à Typhone abiectum, idque vt honoraretur & phallus gestaretur instituisse: ea huc facit, docetque genitalem vim & semen dei pro materia prima habuisse humorem, & humoris interuentu coaluisse cum his quæ nascendi facultate erant prædita. Alia etiam apud Ægyptios fertur fabula, Apopin Solis fratrem

bellum mouisse aduersus Iouem. & Osiridem à Ioue, cui in hoste debellando auxilium tulisset, adoptatum filij loco, Dionysiumque, id est Bacchum, fuisse appellatum. Hanc quoque fabulam veritati & naturæ congruere, demonstrari potest. Iouem enim Ægyptij spiritum vocant, cui sicca & ignea natura est aduersa & inimica. ea verò non est Sol, sed quandam habet cum Sole cognationem. humor autem exstinguens nimium siccitatis, auget & roborat exhalationes, quibus spiritus alitur & viget. Præterea & ederam Græci Baccho consecrant, & hæc ab Ægyptijs dicitur nominari Chenosis, quod significat plantam Osiridis. Proinde Aristoteli, qui coloniam Atheniensem scripsit, in epistolam quandam Alexarchi inciderit ***

*

Fertur etiam apud Ægyptios Bacchus filius Isidis, qui non Osiris, sed Arlaphes nomen gerat, quo fortis significatur. Indicat hoc etiam Hermæus primo de Ægyptijs libro, validum esse si interpretetur Osirin inquiens. Omitto Mnaseam, qui Epapho apponit Liberum, Osiridem, & Sarapin. omitto Anticleidam, qui Isidem Promethei filiam, Liberi uxorem facit. Nam quas retuli festorum & sacrificiorum similitudines, apertius quam testes rei fidem faciunt. Et de sideribus Seirium Isidi adscribunt, cum aquam ducat. & Leonem venerantur, rictibusque leoninis ianuas templorum ornant, quia Nilus exundat

Titanis primum curru tangente Leonem,

*Isis.
Orus.
Nephtys.*

Sicut autem Nilum Osiridis defluxum, ita corpus Isidis terram putant, non vniuersam, sed quam Nilus inuadens ac coiens fera reddit. hoc ex coitu Orum nasci perhibent. Est autem Orus tempestas ac temperies aeris ambientis omnia seruans atque alens. quem in paludibus apud Butum à Latona dicunt enutritum: quia aquosa & irrigua terra maximè educit exhalationes quibus siccitas restinguitur atque laxatur. Nephtyn porro appellant extremas terræ partes que mare attingunt: ideoque eam ultimam nominant, & Typhonis uxorem dicunt. Cum autem exundans Nilus etiam in istas partes diffluit, hoc Osiridis cum Nephty coitum nuncupant, quem stirpes germinantes arguerint, inter quas & melilotum est: quo fabula fert delapso & relicto Typhonem adulterium deprehendisse. itaque Isis Orum iusto partu edidit,

dit, Nephthys autem Anubin furtiuo. Sanè in descriptione
 successione regum scribunt Nephthyn Typhoni nuptam
 principio fuisse sterilem, quod si non de muliere, sed dea di-
 cunt, innuere volunt terram soliditatis suæ causa omnino
 5 sterilem fuisse & infrugiferam. Iam Typhonis infidiæ ac ty-
 rannis vim significat siccitatis obtinentis, & consumens
 humorem quo nascitur & augetur Nilus. Regina vero Æ-
 thiopum quæ Typhonem adiuerit, flatus austrinos ex Æ-
 thiopia notat: qui si vincant Etesias à quibus versus Æthio-
 10 piam nubes pelluntur, prohibeantq; imbres decidere qui-
 bus Nilus augetur, tum præualens Typhon est ut vrit, ac pla-
 nè obtinens, Nilum in diuersam partem ob imbecillitatem
 fluentem, cauo alueo & humili in mare expellit. Quod enim
 inclusus in arcam dicitur Osiris, eo nihil aliud significatur
 15 quàm aquæ occultatio & defectus. Itaq; mense Athyr peris-
 se Osiridem dicunt, quando Etesijs omnino deficientibus
 Nilus recedit, & solum nudatur. Quando autem nox fit lon-
 gior, tenebræ crescunt, lucisq; superatur & tabescit vis: tunc
 sacerdotēs cum aliis terribis ritus exercēt, tum bouem au-
 20 ratum nigro byssino amictu ostentant in luctu deæ (bouem
 enim Osiridis ducunt imaginem) per quatrimum continu-
 um à decima septima mensis die. Quatuor enim sunt quæ
 lugētur, primum, Nilus recedens atq; deficiens, secundum,
 septentrionales flatus, qui inualescentibus austrinis ventis
 25 admodum extinguuntur. tertium, quoddies minor sit no-
 cte. vltimum, denudatio terræ, simul etiam tunc stirpibus
 folia abijcientibus. Decimanona mensis die, noctu ad ma-
 re descenditur, & sacram cistam Stolistæ (quasi vestitores
 diceres) vnà cum sacerdotibus efferunt, in qua est intus au-
 30 rea arcula, cui infunditur ab ijs aqua potabilis, ac clamor
 tollitur ab his qui ad sunt, vociferantibus Osiridē esse inuen-
 tum. exinde tellurem frugiferam aqua permiscet, additisq;
 mixturæ aromatibus & suffimentis sumtuosis, effingunt
 imagunculam luniformem, & hanc amiciunt & ornant:
 35 significantes deos istos ab ipsis putari esse naturam terræ &
 aquæ. Rursum vbi Osirin Isis recepit, & Orum educat, exha-
 lationibus, & nebulis ac nubibus crescētem ac roboratum:
 superatus quidem, nō tamen etiam interfectus est Typhon,
 non enim passa est dea, quæ terræ domina est, vndiqua-
 que aboleri naturā humori contrariam, sed dimittit eam &

*Aegyptus.**Iliad. d.
356.**Stoicorum
theologia.*

laxat, cupiens temperiem relinqui. quia non poterat mundus esse perfectus, abolita ignea natura. Quod si hæc ab ijs non absurdè dicuntur, par est ne hanc quidem repudiari rationem, qua dicitur antiquitus Typhon partem Osiridi debitam obtinuisse. Nam Ægyptus olim mari fuit tecta. itaque in metallis & montibus multa etiamnum inveniuntur conchylia: & omnes fontes, omnes putei, cum quidem eorum tanta sit multitudo, salam atque amarâ habent aquam: utpotè quoddam reliquiarum veteris maris obsoletæ confluerint. Successu autem temporis Orus Typhone est factus superior. id est, cum tempestivè imbres oborti essent, Nilus mari expulso planticiem detexit, & terræ aggestione cōplevit. Ipse sensus huic rationi testimoniū fert. Etenim hodieque cernimus fluvio novum aggerente limum, terramque adducente, paulatim recedere mare, atque retrò defluere: fundo ob aggestionem materiæ altitudinē nasciscente. Pharum certè, quā Homerus cursu vnius diei abesse ab Ægypto nōrat, nūc partem esse Ægypti constat. non quod ipsa suo loco mota accesserit, sed quod mare intermedium flumine opplente & complanante continenti adiecta est. Verum enimvero hæc similia sunt eorum quæ Stoici de sacris rebus disputant. Nam genitabilem & alendo aptum spiritum Bacchi nomine afficiunt illi: qui vim percellendi ac diuidendi habet, Herculis: qui recipiendi facultatem, Ammonis: id quod per tellurem & fruges penetrat, Ceterer & Proserpinam: quod per mare, Neptunū nominant. Qui autem naturalibus istis etiam mathematica quædam astrologica admiscunt, iij putant Typhonem esse mundum solarem, Osiridem lunarem. Lunam enim quæ lumen habet genitabile & humectans, prosperam esse & animalium procreationi, & stirpium pullulationi. Solem hoc sortitum, ut in temperato igni calefaciat exsiccetque natas & florentes stirpes: & suo ardore magnam partem terræ fecisse habitationibus ineptam, ac sæpe etiam Lunam ab eo superari. Iaque Ægyptij Typhonem Seth nominant: id significante vocabulo, quod vi præualet & in Sole situm Herculem vnâ circumagi, in Luna Mercurium fabulantur. quæ enim Luna efficit, ea orationis & sapientiæ operum sunt similia: Solis autem, verberum, vi & robore effecta. Stoici Solem è mari incendi atque ali aiunt: Lunæ à fontanis & lacustribus aquis dulcem mol-

mollemq; submitti exhalationem. Decima septima mensis die interisse Osiridem Ægyptii fabulantur, qua die maxime plenilunium fit euident. Idem diem istam Pythagorei vocant antiphrasin, quasi oppositionem cum obstructione ne coniunctam: & omnino numerum xvi auctantur. Nam inter xvi qui quadratum, & xv qui altera dimensionum longius parallelogrammum refert, atq; hi duo soli omnium numerorum planorum ambitus habent areis suis æquales, medius interueniens $xvii$ obstruit & disungit eos in uicem, inque partes scissus inæquales, sesquioctauam proportionem constituit. Annos $xxix$ alii vixisse, alii regnasse Osiridem dicunt. toties enim lucet Luna, totque diebus suam circuitiōnem absoluit. Lignum autem in sepultura, ut vocant, Osiridis secantes, arcem apparant lunata forma: quia Luna Soli appropinquas falcatur & occulitur. Quod autem in xiv partes discerptus dicitur Osiris, referendum est ad dies quibus à plenilunio vsque ad nouilunium deficit Luna. Diem, quā primum conspicitur euitatis & præteritis radiis Solis, imperfectum bonum nominant. Est enim

20 Osiris beneficus: & nomen hoc multa significans, præcipue vim efficacem & beneficam designat. Alterū dei huius nomen quod est Omphis, Hermæus interpretatur beneficū. Existimant autem Nili incrementa ratione quadam illuminationibus Lunæ respondere. Maximum enim apud Elephantinam, cubitorum fit xxx quot dies sunt menstruæ circuitiōnis Lunæ. apud Mendetem & Xoin, vbi est minimum, cubitos æquat vii . quot diebus Lunæ orbis fit dimidiatus. Medium apud Memphin, si iustum sit, xv cubitis conuenit, & respondet tempori plenilunii. Porro Apin animam dicunt Osiridis esse imaginem. itaque etiam figuris Lunæ similia habet multa, atratus circum splendidas partes & vmbrosis tectus. & in nouilunio mensis Phamenoth festum celebrant, quod ingressum Osiridis in Lunam appellant. Est autem id veris initium. Hoc pacto vim Osiridis

35 in Luna collocantes, Isidem ei uxorem, ex qua prolem procreet, adscribunt. Idem & Lunam mundi matrem appellant, & naturam ex utroque mixtam sexu assignant ei: quod impleta & grauida facta à Sole, rursus à se in aerem emittat ac disseminet genitabilia principia. Non enim semper obtinere corruptelā Typhonicam, sed sæpe victā à vi pro-

Nilus.

Apis.

*Eclipsis.**Nepthys.**Anubis.*

creatrice atque vinctam, rursus emergere, & cum Oro de-
 certare. Orus autē est mundus terrestris, neq; interitus vn-
 quam omnino expers, neque ortus. Neq; defunctus, qui defe-
 ctus hac fabula per ambages notari cēseant. Etenim in plen-
 ilunio deficit Luna, Sole ipsi ex aduerso stāte in terrā vmb-
 ram incidens: sicut in arcam fertur incidisse Osiris. Rur-
 sum ipsa Solē occultat & conspectui subtrahit vltima men-
 sis die, neque tamen Solem omnino interimit, vt neq; Isis
 Typhonem. Pariente Anubin Nepthys, Isis subiicitur.
 Nepthys enim est id quod infra terram situm non cernitur:
 Isis quod supra terram manifestum exstat. at circulus
 isthæc ambo tangens & dirimens, qui à definiēdo Horizon
 dicitur, ambobus communis, Anubis vocatur, ac forma cani
 assimilatur. quia canis visu perinde noctu vitur atq; inter-
 diu. Videturq; Anubis apud Aegyptios eā obtinere vim,
 quam apud Græcos Hecate, numen scilicet terrestre simul
 & cœleste: Nonnullis Anubis Saturnus esse videtur, quia om-
 nia gignens ex se & in se tanquā prægñas mulier gerēs, (q;
 * Kyon Græcē dicitur, Kyon (id est canis) appelletur. Et verō
 antiquitus canem violare Aegyptiis religio erat, summisq;
 id animal honoribus afficiebatur. sed postquā Apis à Cam-
 byle necati & proiecti cadauer nullum extra canem animal
 adiit vel gustauit: primos inter animalia honores canis per-
 didit. Sunt qui vmbra terræ, in quam delapsam Lunā de-
 ficere putāt, Typhonis nomine accipiant. Itaq; ergo absur-
 dum dictū non est singulos non rectē, vniuersos rectē pro-
 nunciāsse. Non enim siccitas duntaxat, aut ventus, mare,
 tenebræ: sed quæcunq; naturæ pars damnosa est & corrū-
 pendis rebus apta, Typhonis est. Quippe nec in corpori-
 bus animæ exfortibus principia Vniuersi sunt constituen-
 da, vt fecere Democritus & Epicurus. neque qualitatis ex-
 pers materiæ opifex prouidentia vnica, quæ omnia supe-
 ret atque contineat, hunc titulum meretur: qui fuit Stoico-
 rū error. Impossibile enim est, vbi nullius rei causam deum
 * statueris, aliquid vnum vel bonum facere omnium rerum
 principium, cum, Heraclito teste, vt lyra & arcus, ita mūdi
 quoq; concinnitas contentionem & remissionem admittat.
 & si Euripidem audimus,

Seruiunt non possunt à bonis mala:

Sed est eorum, vt res habeant satis bonè,

Com-

Commixtio quedam.---

Vetustissima proinde à sacrarum professoribus rerum & *Mundi gu-*
 legumlatoribus deriuata est opinio, auctore incognito, si- *bernatio*
 de firma & indebili, non in sermonibus ea tantum & rumo- *qualis.*
 5 ribus, sed & in mysteriis ac sacrificiis tam barbaris quam
 Græcanicis exstans. neq; casu ferri & à fortuna pēdere Vni-
 uersum, mente, ratione, ac gubernatore destitutum: neque
 vnicam esse rationem quæ contineat id & dirigat tanquam
 clauum aut fræna moderās sed cum per multa è bonis iux-
 10 tà malisq;e, sint confusa, immò nihil hæc natura sincerum
 (vt verbo dicam) proferat: non esse vnū aliquem promum
 qui è duobus dolis res nobis veluti aliquem liquorē cau-
 ponis in morē distribuatur atq; misceatur. ergo à duobus prin-
 15 cipiis contrariis, aduersisq; duabus facultatibus, quarum *Duo ad-*
 altera ad dextram & rectā ducat, altera retrorsum auerta- *uerfarerē*
 tur atq; reflectat, cum vitam esse mixtam, tū ipsum mun- *principia.*
 dum, (si non vniuersum, eum saltem qui ad terrā est & Lu-
 næ subiaceret) inæqualiter ferri, variisque & omnis generis
 motibus agitari. Si enim nihil absque causa sit, & mali cau-
 20 sam bonum non præbet: necesse est in natura vt boni, ita
 etiam mali ortum peculiarem, suumq; principium exsta-
 re. Atq; hæc quidem sententia plerisq; & iisdem sapientissi-
 mis probatur. Existimāt enim alii duos esse deos, quasi cō-
 trariis deditos artibus, vt bona alter, alter mala opera con-
 25 ficiat. alii eum qui est melior, deum: qui deterior, dæmonē
 dicunt. In qua sententia fuit Zoroastres magus, quem nar-
 rant 100. annis antiquiorem bello Troiano exstitisse. Is
 ergo Zoroastres melioris nomen Oromazam, peioris A- *Magorum*
 reimanium perhibuit. addiditq; hoc enunciatum, de rebus *Theologia.*
 30 sub sensum cadentibus, illū maximè similem esse luci, hunc
 tenebris & ignorationi. medium horum esse Mithram. quæ
 causa est quòd Mithram Persæ Mesiten, id est mediatorem
 seu intermedium nuncupant. Docuitq; votiuas & pro gra-
 tiis agēdis oblatas victimas illi immolādas: huic auerrun-
 35 cādi mali causa institutas & tetricas. herbam enim quandā,
 Omonii appellatam, in mortario tundentes, Direm inuo-
 cāt & Tenebras: tum admixto lupi iugulati sanguine, effe-
 runt & abiciunt in locum quòd Solis radii non pertingunt.
 Nam & de stirpibus ita iudicant, quasdam boni dei esse,
 mali quasdam genii. & animalium alia, vt canes, aues, &
 echinos

* echinos terrestres bono, aquaticos malo adiudicant. itaque & beatum eum prædicat, qui plurimos interfecerit. Enimuerò illi quoque multa de diis fabulosa narrant: cuius generis est quod referam. Oromazen natum aiunt è luce purissima, Arimanium è caligine: eos bellum inter se gerere. 5 sex deos fecisse Oromazen: primum beneuolentiæ, secundum veritatis, tertium æquitatis, reliquos sapientiæ, diuitiarum, & voluptatis quæ honesta consequitur opificem. Arimanium totidem numero his aduersa efficientes. Deinde Oromazen sese triplicasse, & à Sole tanto se interuallo 10 remouisse, quanto à terra Sol abest. ac cælum stellis decorasse, vnâq; ante alias tanquam custodè & speculatorem constituisse Sirium. alios porrò x x i v. deos condidisse & in ouo posuisse. At totidè numero factas ab Arimanio ouum 15 illud perforasse * hinc mala bonis esse permixta. Appetere porrò fatale tempus, quo necesse sit peste & fame ab his adducta Arimanium omnino perdi atque aboleri. terrâq; æquabili & plana facta, vnâ vitam vnâque ciuitatem beatorum hominum vniuersorum, vnâque lingua vntium fore. Theopompus ait de sententia magorum vicibus ter mille annorum alterum deorum superare, alterum succumbere: & per alia tria annorum millia bellum eos inter se gerere, pugnare, & alterum alterius opera demoliri: tandem Plutonium deficere. & tunc homines fore bea- 25 tos, neque alimento vtentes, neque vmbra edentes. deum porrò ista qui machinetur, quiescere ad aliquod tempus, non quod longū sit deo, sed rectum & mediocre tanquam hominis dormientis. Hoc modo se habent Magorum fabulæ. Chaldæi planetas deos faciunt, quorum duos beneficos, totidem maleficos, reliquos tres medios affirmant & promiscuos. Græcorum opinio nemini ferè ignota est: qui bonam partem Ioui Olympio, malam Diti auerrunco adsignant. & Harmoniam (quasi concinnitatem) è Venere & Marte natam fabulantur: quorum hic sæuus est & contentiosus, illa comis & genitabilis. Iam philosophos vide cum 35 his consentientes. Heraclerus enim aperte bellum nominat patrem & regem & dominum omnium. & Homerum dum optat,

*Philosopho-
rū senten-
tia de prin-
cipiis.*

*Iliad. σ.
207.*

*Ex diuinum atq; hominum Et pereat discordia cæta,
occulte execrari vniuersorum ortum, quia nascuntur ex*

con-

contentione & aduersatione. & Solem non transgressurum
positos sibi limites: alioqui fore vt in linguas incidat iusti-
ciæ patrociantes. Empedocles principium boni efficax a-
morem ac amicitiam, sæpe etiam harmoniam appellat: de-
5 terius autem

Rixam berniciosam, & litem sanguinolentam.

- Pythagorici pluribus vtrunque principium afficiunt no-
minibus. Bonum Vnitatis, finiti, quiescentis, recti, impar-
ris, quadrati, æqualis, dextri splendidi: malum Binarii, infi-
10 niti, in motu versantis, curui, paris, altera dimensione lon-
gioris, inæqualis, sinistri, tenebricosi. hæc esse principia or-
tus rerum statuūt. Anaxagoras mentē & infinitum. Aristot-
eles formam & priuationem. Plato multis locis quasi oc-
cultans & obumbrans suam sententiam, alterum contra-
15 riorum principiorum Idem, alterum appellat Diuersum.
At in libris de Legibus iam senior non per ambages aut no-
tas, sed disertis verbis pronunciat mundum non vnica ani-
ma, sed compluribus fortasse, ad minimum autem duabus
cieri: quarum vna boni sit efficax, altera eius contraria &
20 contrariorum opifex. relinquit etiam tertiam quandam in
medio naturam, non animæ, non rationis expertem, neque
ex sese immobilem, vt nonnulli putant: sed vtriq; harū ex-
positam, ita vt semper appetat ac desideret meliorem & se-
ctetur. id quod sequens oratio explicabit. vbi Ægyptiorum
25 theologiā maximè ad hanc accommodabimus philoso-
phiam. Mixta est enim huius mundi origo atq; compages
ex cōtrariis facultatibus: sed quarū non sint æquales vires:
melior enim præualet quidem: deteriore autem funditus
aboleri nefas est, cum & in corpore ea validè inhæreat, & in
30 anima vniuersi, & meliori semper repugnet. In anima ergo
mens & ratio optimorū omnium princeps atq; dominus,
Osiris est in terra aut, spiritibus, aquis, cælo, & stellis quod *Typhonis*
ordinatū est, æquabile, & sanum, id defluxus, & imago est *Osiri-*
dis inter-
35 Osiridis, tempestatū, temperamentorum, ac cōuersionum *pretatio.*
vicibus conspicua. Typhon autem animæ pars rationis va-
cua est, & variis motibus exagitata, tumultuosa & bruta.
in corpore facultas morbos & mutationes adsciscens. tum
aeris intemperies & inconstantia, solisq; & lunæ defectus,
veluti excursiones sunt Typhonis. Et ipsum nomē Typho-
nis, quod eū Seth appellat, rem arguit. notat enim id quod
vi ob-

vi obtinet, ac multas conuersiones admittit, sæpe transilit. Quidam dicunt Bebæonem vnum de sociis Typhonis fuisse. Manethos Typhoni etiam Bebonis nomen actum: voce obstaculum seu impedimentum significante quod rebus rectè incedentibus & ad suum finem tendentibus vis Typhonis obsistat. Itaque de cicuribus animalibus inertissimum ei tribuunt asinum: de feris sæuissimum crocodilum & equum fluuialem. Ac de asino quidem dictum est suprâ. Cæterum apud Hermupolin simulacrum ostenditur Typhonis, equus fluuialis, cui accipiter insistit in serpentem pugnans equo Typhonem indicante, accipitre vim & principium, quibus vi potitus ille sæpenumero non defatigatur præ malicia turbatus atque turbans. itaque etiam septima mensis Tybi sacrificantes, quam diem nominant Isidis è Phœnice aduentum, placentis adfingunt equum fluuialem victum. In vrbe Apollinis statutum est vt quisque omnino de crocodilo edat. certa autem die quadam venati quotquot possunt crocodilos, interficiunt, & ex aduerso templi abiiciunt: Typhonem dicentes in crocodilum mutatum Oro se fuga eripuisse, ita omnia animalia, stirpes, & euenta mala atque damnosa Typhonis opera & effecta putant. Contrâ Osirin oculo & sceptro pictis exprimiunt, oculo preuidentiam, sceptro potentiam demonstrante. sicut Homerus etiam Iouem omnium regem atque principem appellat

Ilia. 8. 22.

Induperatorem, consultoremq;:---

Accipiter. priore voce imperium, posteriore prudentiam innuente. Accipitre etiam picto Osirin sæpe proponunt. auis enim ea pollet acumine visus & volatus celeritate, eaque est natura, vt celerrimè alimentum digerat. fertur etiam cadaueribus inhumatis terram iniicere superuolans. & cum in Nilum bibendi causa deuolat, pennam constituit rectam, ac inclinans eam postquam bibit, ostendit se euitato crocodilo incolumem euasisse: si enim rapiatur, manet penna recta sicut eam fixerat. Vbique porro ostenditur simulacrum Osiridis humana specie, recto pene, ob vim gignendi & alendi. At amiculum flammeum quo imagines eius velantur, Solem exprimit, quod corpus benefica præditum facultate visu percipitur, & exemplum est sola mente cernendæ substantiæ. Itaq; meritò contemptui habentur, qui globum Solis

lis Typhoni adferibunt: cui nihil splendoris, nihil salutares,
nullus ordo, nulla procreatio aut motio ratione modoque
constans, contraria omnia conueniunt. & æstus, quo multa
animalium ac terra nascentium corrumpuntur, non Solis
opus existimari debet, sed spirituum aquarumque in terra
& aere intempestiue confusarum, quando principium in-
compositæ & infinitæ facultatis errore commissæ exhalationes
extinxerit. Porro in sacris de Osiride canticis inuocant eum, qui in Solis occultatur vlnis. & vltima die mensis
10 Epiphi, Sole & Luna in eadem linea cocuntibus, ferias agit natalicias oculorum Ori. quippe non Lunam modò, sed & Solem oculum lumenque Ori censentes. Vigesima secunda die mensis Phaophi, post æquinoctium autumnale, festum diem celebrant, tum Solis baculos natos dicentes, quo
15 innuunt veluti fulcro & roboratione Solem iam indigere, qui inclinatus cum iam à nobis per obliquum ferri incipit, & caloris & luminis aliquam sit passus deminutionem. Preterea bouem femellam sub solstitium hybernium septies circa templum circumferunt: vocaturque Osiridis indagatio Solis circuitus, aquam hyeme desiderante dea toties autem circumeunt, quia septimo mense decursus Solis ab hyberno ad æstium solstitium conficitur. Omnium primus Orus Isidis F. Soli sacrificasse fertur quarta die mensis, vt scriptum est in libro, qui Natalicia Ori titulum habet. Et
25 verò quauis die ter adolent Soli: resinam sub ortum, myrrham meridie, kyphi (quod vocant) circa occasum. quorum quodque quam habeat rationem, infra exponam. singulis quidè istis conciliare se & venerari Solem opinantur. Quamquam quid refert multa colligere talia. Sunt, qui Osirin diserte aiunt esse Solem, & à Græcis Sirium appellari: articulum O præpositum huic nomini apud Ægyptios obscuritatem dubitationemque de vocabulo genuisse. Isidem verò eandem cum Luna esse pronunciantes, etiam eadem vtrunque imagine repræsentant in qua cornuta Luna
30 indicant illuminationes falcatas, nigre autem vestes occultationes eius & obumbrationes designant, quibus Solem desiderans sectatur. Itaque & ad res amatorias Lunam inuocant: & iis rebus præesse Isidem Eudoxus affirmat. Atque hæc quidem veri saltem aliquam habent similitudinem: qui autem Typhonem faciunt Solem, indigni sunt qui
audiam.

audiantur. Sed nos eo, vnde abiit oratio, reuertamur. Est er-
Isidis, Osi- go Isis naturæ ea pars, quæ quasi feminea, omnes in se reci-
vidis, Ty- pit ortus, tanquam nutrix quædam & omnium commune
phonis phy- receptaculū à Platone dicta, à plerisque aliis Myrionymos,
sica expli- id est innumeris prædita nominibus: quod ratio eam in o-
catio. mnes formas speciesque vertat. Huic Isidi à natura insi-
 tus est amor primæ omniumque principis & præstantissi-
 mæ naturæ, quæ est Bonum. hoc ea desiderat atque perse-
 quitur, & portionem à malo sibi obtingentem fugit atque
 repellit. Cùm enim sit receptaculum & subiectum vtrius- 10
 que, sua tamen sponte semper vergit ad melius: seque præ-
 bet implendam & conferendam defluxibus ac similitudi-
 nibus, quibus feta & rebus referta gignendis gaudet atque
 exultat. Quod enim nascitur, id imago & exemplū in ma-
 teria est Entis. Itaque ergo non abs re fabulantur Osiridis 15
 animam sempiternam esse interitusque securam. corpus e-
 ius à Typhone subinde diuelli atque aboleri, idque ab Isi-
 de vagante conquiri, rursumque componi. Id enim quod re-
 vera est, solâque cernitur mente Bonum, extra interitus mu-
 tationisque aleam situm habetur. eius imagines quasdam 20
 sensibilis atque corporea natura impressas gerit, rationesque
 eius & formas ac similitudines in se recipit, quomodo in
 cera sigillorum simulacra figuntur. verum ista non sem-
 per permanent, sed confusione & tumultibus excipiuntur
 in hac regione, superiore expulsa, & aduersus Orū pugnan- 25
 tia, quem Isis gignit sensibile exemplum mundi sola mente
 videndi. Eam ob rem pro spurio accusatus à Typhone dici-
 tur, utpote non purus, neque sincerus ut pater ipsius forma
 per se mixtionis & motionis expers, sed corporea materiei
 natura adulteratus. Causam tamē in iudicio obtinet Orus, 30
 Mercurio, id est ratione, demonstrante mundum à natura
 conformari imitatione substantiæ sola intelligentia per-
 ceptæ. Quod enim Apollo ex Iside & Osiride adhuc in vero
 Reæ versantibus dicitur natus, eo innuunt antequam hic
 mundus conspicuus fieret & materiam forma perficeret, 35
 naturam ex sese imperfectionis conuictam primum ortum
 edidisse. ideoque illum deum mancum in tenebris natum
 esse aiunt, & seniore Orum appellant: quod non mun-
 dus erat, sed futuri mundi imago quædam ac species. O-
 rus autem ipse finitus est & perfectus, neque Typhonem
 omnino

omnino interfecit, sed vim eius efficacitatemque abstulit. Itaque Copti ferunt simulacrum Ori altera manu Typhonis genitale membrum tenere. & Mercurium fabulantur Typhonis nervos exemisse, utique iis pro fidibus: docentes rationem concinnando vniuerso id de dissonante consonum redegeisse, & vim interimendi non aboleuisse, sed impleuisse. quo fit, ut ea imbecillis atque languida in hoc mundo rebus mutationum affectionumque variarum capacibus adhærescat: & in terra quidem concussiones tremoresque, in aere æstus ventosque intempestiuos, tum turbines igneos atque fulmina moliatur: aquas etiam & spiritus pestilenti lue inficiat: & vsque ad Lunam excurrat seque efferaat sæpe splendidum obfuscans aerem. quod sentientes Ægyptij, Typhonem dicunt alias percussisse, alias erutum de-
 15 glutisse oculum Ori, deinde Soli reddidisse. ictu menstruum Lunaris luminis diminutionem innuētes, impletionem autem defectum, cui Sol medetur Lunam, ubi ea vmbra terræ euitauit, aduersus illustrans. Iam præstatio ac diuinior natura è tribus constat, eo quod mente cernitur & materia, & quod ex his compositum Græcis Kosmos, id est Mundus, dicitur. Ac Plato quidem primum illud ideam, exemplar, patremque nominat: Materiam matris, nutricis, sedis, & regionis ortuum capacis vocabulo notat: quod ex utroque constat, prolem ortumque nominare adsolet. Ægyptios
 25 autem probabile est triangulorum pulcherrimo in primis comparasse Vniuersi naturam: qua cōparatione etiam Plato in repub. videtur vsus, ubi figuram Nuptialem cōponit. Cōstat id triangulum tribus lateribus, quorum basis est quadrangulum, angulum rectum ad eam cōficiens trium, & huic sub-
 30 ductum angulo latus quinque; scrupulorum, tantum potest gulum primum. lineam ad rectum angulum alteri insisterem matrem, basi feminam, subtendente prolem utriusque; representari. & Osirin esse principium, Idem receptaculum, Orum effectum. ternarius quippe primus est impar ac perfectus numerus: quaternio est quadratum lateris paris binarij: quinarium quā patri, quā matri congruit, conflatus è binario & ternione. is Græcis est pente, à qua voce manasse videtur panta, quo Vniuersum, & penpalasthæ, quo numerare intelligitur vocabulo. quadratum porro quinarium producit à se,

Theogonia
116.

quantus est numerus literarum apud Ægyptios, & quot anni
nos vixit Apis. Orum solent ij Kæmin appellare, quod est,
visui expositum. est enim mundus res sensibilis ac visibilis. Ihsa-
liquando Muth, nonnunquam Athyri, quandoq; Methyer
nominatur. prima voce mater intelligitur, secunda donatus,
Ori mundana, (sicut & Plato locum ortus & receptaculum
fecit) tertia ex plenitudine & causa componitur. plena enim
est materies mundi, & cum bono, puro, probèque compo-
sito subsistit. Fortassis etiam Hesiodus prima omnia faciens
chaos, terram, tartarum, & amorem, videri potest non di-
uersa, sed eadem rerum principia ponere: siquidem Ihsidis
nomine terram, Osirisidis amorem, Typhonis tartarum ac-
cipimus. nam chaos videtur quasi locum quèdam & regio-
nem Vniuerso subiecisse. Enimuerò res ipsa quodammodo
citare, videri potest fabulam, quam in conuiuio Platonico
Socrates de ortu Amoris narrat. Paupertatem scilicet cum
prolem desideraret, Poro (id est copix) dormienti accu-
buisse, atque ex eo grauidam factam, Amorem peperisse,
natura varium, & ad omnia sese verrentem: vt qui patre bô-
no, sapiente, atque in se ipso omnium habente rerum co-
piam, matre autem inope, ac ob paupertatem semper a-
liorum appetente natus esset. Porus enim ille nihil est al-
liud, quam id quod primò amatur atque appetitur perfe-
ctum & seipso contentum. Materix autem nomen pauper-
tatis indidit, quæ suapte natura indigens boni, ab eòque
impletur, & id semper expetit atque recipit. Ex his natus O-
rus siue mundus, non sempiternus est, neque mutationum
exfors & interitus, sed identidem nascens, vicibus mutatio-
num subinde atque affectionum nouus receditur, perman-
nètque vt nunquam periturus. Porò autem fabulis vien-
dum est, non quasi ex rem prorsus doceant: sed quod ob si-
militudinem cum re ipsa aliquam commodum ad eius ex-
plicationem offertur, desumendum inde est. Ergo vbi ma-
teriam nominamus, non debes philosophorum quorun-
dam opiniones secutus corpus aliquod animæ experts ac
qualitatum, & ociosum suapte natura atq; inefficax imagi-
nari. nam & oleum vnguenti materiam vocamus, & aurum
statuæ, non omni planè carètia qualitate. ipsumq; animum
& intellectum hominis tanquam virtutis & scientiæ ma-
teriam rationi expoliendam atque componendam tradi-
mus.

Materia.

mus. & mētem quidam formarum locum, & in qua rerum
intellectu percipiēdarum quasi expressa sint simulacra ap-
pellant, sunt etiam qui semen muliebrenon facultatem aut
principium, sed materiam & alimentum fetus censent. Hęc
5 tenentes, etiam deam hanc sic intelligere debemus partici-
pem fieri primi dei, & amore perpetuo bonorum eius duci,
non ut ei adversam: sed quæ tanquam maritum legitimum
& iustum amore iusto sectetur. quomodo probam mulie-
rem cum suo viro degentem, tamen eius desiderio trahi di-
10 cimus: ita eam semper eum auere, eiq; adesse, ac præcipuis
& purissimis repleti partibus. Vbi autem Typhon extrema
tangens incidit, ibi videri eam mœstam, ac dici lugere, & re-
liquas quasdam frustaq; discepti Osiridis cōquirere ac ve-
lare, dum ea quæ intereunt excipit atq; occultat, ut rursum
15 ex sese edat ac emittat res nascentes. Etenim quæ in cœlo &
sideribus sunt formæ ac defluxus dei, permanēt. quæ autem
sparsa sunt in res motibus obnoxias terram, mare, stirpes,
animalia, ea mutantur, intereunt, sepeliunturq; & sæpenu-
mero rursum existunt, in lucēmq; emicant orta. Itaque
20 fabula Typhonem maritum Nephthys facit, & cum hac
occultē coisse. Ostin. Extremas enim materiæ partes, quæ
Nephthys & Finis nomine intelliguntur, vis maximē in-
teritum rebus adferens continet. vis autem genitilis & con-
servatrix rerum, imbecillum semen & languidum in eas
25 dedit, & a Typhone perimitur, nisi quantum eius Isis exci-
piens servat, alit, atque constituit. In vniuersum autem ille
est præstantior: sicut & Plato opinatur, & Aristoteles. Ad
hunc naturæ pars genitibilis & salutaris, & ad existen-
dum mouetur: ab eodem facultas interimens atque abo-
30 lens cietur & ad interitum impellitur. Itaque illi Idis no-
men est factum, quodd scienter proficiscatur atque proce-
dat: quippe motus cum sit animatus ac prudens. Non enim
barbaricum est nomen. sed sicut omnibus diis à theato &
theonte, id est spectabili & currente nomen theos inditum
35 fuit: sic istam deam à scientia simul & motu cum nos Isi-
den, tum Aegyptij appellant. Sic etiam Plato ait Vsiām, Vide Cra-
tylum.
quod est substantia, veteres nomine Ilias expressisse: & in-
telligentiam ac prudentiam vocasse itidem, quasi mētis a-
gitationem, vocibus omnib. ab ienæ (quod est ire) deductis.
hinc syniæ intelligere est. & omnino simili ratione ab eo

boni, virtutisq; explicantur vocabula: sicut contrariis uo-
 tantur traducunturq; appellationibus ea quę naturam im-
 pediunt eiúsq; progressionibus moram obſtādo iniiciunt,
 vt malum indigētia, timiditas, moleſtia. Sic ergo Oſiris no-
 men habet ex hoſio & hiero, quod eſt ſancto & ſacro, cōſa-
 tum. cōmunis enim eſt ratio eorum quę in cœlo & apud in-
 feros ſunt, quorum altera hiera, altera hoſia veteres nun-
 cupabant. Iam qui cœleſtia oſtēdit Anubis, ſuperiorū quaſi
 ratio, (ano enim ſuprà eſt) aliquando etiam Hermanubis v-
 ſurpatur: altero nomine ſuperioribus, altero inferis ſcilicet 10
 conueniente. itaque ei immolant aliās album, aliās flauum
 gallum: ſupera ſyncera & manifeſta, infera mixta & varia
 innuentes. Neq; verò mira debet videri nominum ad Græ-
 cum ſermonem effictio. nam innumera alia hodięque ma-
 nent vnà cum migrantibus è Græcia ad externos propāgata: 15
 quorum quædam reuocantem poeticam vituperant tan-
 quam barbarici ſe dantem ij, qui id genus res gloſſas appel-
 lant. Cæterum memoria proditum eſt in libris, qui Mercurij
 libri dicuntur, ſcriptum eſſe de ſacris nominibus, ſacul-
 tatem quę præeſt conuerſioni Solis Orum, Græcis Apolli- 20
 nem vocari. quæ vento, ab aliis Oſirin, ab aliis Sarapin, Æ-
 gypticè Sorhi: quæ vox Kyeſin, id eſt grauiditatem ſue fe-
 turam notat. atque hinc facta inclinatione ſtella Canicu-
 læ, quæ propria Iſidis cenſetur, dicta eſt Kyon ſive Canis.
 Minimè equidem de nominibus eſt contendendum. ego 25
 tamē Sarapidis potiùs quàm Oſiridis nomen Ægyptios
 ſibi vindicare ſinam. illud enim peregrinum, hoc Græcum,
 ambo vnus dei ſeu facultatis vocabula cenſeo. His conue-
 niunt etiam Ægyptia. Iſidem enim ſapenumero nomine
 Mineruę ſignificant * * quæ vox ſignificat motum 30
 à ſeipſo proſectum. Typhon autem, ſicut monſtratum fuit,
 Seth, Bebon, & Smy appellatur: quibus verbis indicatur
 violenta quædam inhibitiō, contrarietas, aut inuerſio. Prę-
 terea magnetem lapidem oſſis Ori, ferrum oſſis Typhonis
 nomine afficiunt, vt Manethos narrat. ſicut enim ferrum 35
 ſæpe ſimile eſt tracti à lapide & cum ſequentis, ſæpe averti-
 tur in diuerſam partem. ita motus mundi ſalutaris, bonus,
 & ratione conſtans aliquando verſat, ad ſe ducit, atq; mol-
 liorem reddit obſequentem ſibi duram illam ac Typho-
 niam vim: aliquando hæc in ſeſe reuertitur, & i. infinita-
 tem

tem relabatur. Ad hæc de Ioue perhibet Eudoxus fabulam
 Ægyptios celebrare, eum pedibus inter se connatis cum ire
 non posset, ob pudorem in solitudine vixisse: Isidem autem
 dissectis & diductis iis membris Ioui gressum expediuisse.
 5 qua fabula hoc innuitur, dei mentem suapte natura in in-
 uisibili & inconspicuo degentem: motu ad res procreandas
 processisse. Sistrum quoque arguit quati omnia natura-
 lia & nunquam motu vacare debere, sed veluti excitari at-
 que exagitari vbi torpere & tabescere cœperint. aiunt enim
 10 sistris Typhonem auerti atque depelli: ostendentes interi-
 tu res vinciente & inhibente, ortum rursus motu naturam
 soluere atq; expedire. Et sistri superiore parte rotundi con-
 spectus admonet de quatuor corporibus quæ concutiu-
 tur. nam quæ pars mundi ortui & obitui est obnoxia, ea cõ-
 15 tinetur globo Lunæ: inque ea omnia mouentur ac mutan-
 tur ratione quatuor elementorum, ignis puta, terræ, aquæ,
 & aeris. Curuamini sistris autem in vertice insigunt selem
 humana facie, imæ parti infra ea quæ quatuntur, aliquan-
 do Isidis, interdum Nephthys faciem. his faciebus adum-
 20 brant ortum & interitum, quæ sunt elementorum muta-
 tiones atque motus: fele Lunam representante, ob ani-
 malis istius varietatem, ac vim noctu agendi & fecundita-
 tem. dicitur enim vnum principid catulum parere, dein-
 cept duos, tres, quatuor, vnôque subinde plures, donec
 25 septem vno partu edat. itaque duodetriginta in summa pa-
 rit, qui est numerus dierum Lunæ. Verum hoc fortasse fa-
 bulæ sit similis. sed felis oculorum pupillæ impleri dilata-
 ri que videntur sub plenilunium, & Lunæ lumine decrescen-
 te attenuari atque languescere. humana autem felis facie
 30 innuitur Lunæ mutationes mente ac ratione gubernari.
 Sed vt rem in pauca verba contraham, neque aquam, ne-
 que Solem, neque terram, neque cœlum Osirin vel Isidem
 esse rectum est putare: neque Typhonis nomine ignem, æ-
 stum, aut mare intelligere verum. sed simpliciter quantum
 35 in his modo & ordine caret ob excessum aut defectum,
 Typhoni imputantes: quæ ordine & compositè fiunt, quæ
 bona sunt & vtilia, vt Isidis opus, imitationem autem &
 imaginem ac speciem Osidis venerantes atque colentes,
 non peccabimus. quin & Eudoxi dubitationibus finem im-
 ponemus, anxie quærentis cur non Cereri procuratio re-

Sistrum.

*Felis natu-
ra.*

rum amatoriarum adscribatur, sed Iſidi, & cur non Bacchus Nilum augeat, neque mortuis poſſit præſſe. Vna enim ratione communi hos deos omni bonorum portioni præſſe cenſemus, & quicquid in natura pulchrum bonum, ve ineſt, iis acceptum ferimus: illo principia ſuppeditante, hac vim excipiente & conſervante. Eodem pacto vulgares quoque & moleſtas ſententias reſellemus eorum, qui vel aeris ſecundum anni partes mutationibus, vel fragum procreationi, ſementi, arationi gaudent accommodare ea quæ de his diis memorantur: vt cùm dicunt Oſiridem ſepeliri,¹⁰ quãdo ſemen terra occulitur: in vitam redire & ruſum apparere quando pullulare incipit. ideòque dici, Iſin cùm ſe ſentiret eſſe grauidam, appendiſſe ſibi amuletum, ſexta die menſis Phaophi, & peperiſſe Harpocratem ſub ſoliſtium hybernũ imperfectũ ac recentem, quòd tum præuij flores & germina prima enaſcuntur. ideòque ei fabatum naſcentium primitias offerunt: dies autem puerperij poſt æquinoctium vernũ ſolennes agunt. Hæc enim vulgo audientes amplectuntur atque credunt, illicò ab iis quæ in promptu ſunt petita probabilitate. neque ſentiunt hoc²⁰ primum eſſe iniquum, vbi deos non communes omnium hominum faciunt, ſed proprios Ægyptiis dicant, & dum Nili Ægyptique nomine, ac paludum, Lotum, & deorum effectiõnem de his ſolis intelligunt, quibus ea nomina ſunt tributa. magnis ſe diis alios ſpoliare homines, quibus²⁵ nullus Nilus eſt, neque Butus, neque Memphis: cùm tamen hi Iſin aliòſque id genus deos vniuerſi habeant atque norint, & quosdam ſanè Ægyptiis nominibus afficere non ita pridem didicerint, ſingulorum autem vim iam inde ab initio cognouerint, atque honorauerint. Deinde maius³⁰ etiam incommodum eſt. Niſi enim attentiffimè cauerint, imprudentes numina in ſpiritus, fluxus, ſementes, arationes, terræque adfectiones & tempeſtatum mutationes permutent atque diſſipent. vt ij qui Bacchum pro vino, Vulcanum pro flamma accipiunt. ſic & Cleanthes alicubi Proſerpinam (quæ Græcis eſt Pherſephone) ait eſſe ſpiritum qui per fruges dum fertur, interimitur. & quidam Poeta de meſſoribus dixit:

Cùm leſti iuuenes Cereris iam membra ſecarent.

Hi ſanè nihil ab iis differunt, qui vela, rudentes & anchoram

ram pro gubernatore, & fila ac stamina pro textore, & cyathum, mulsum, vel ptisanam pro medico habet. Adde quod pessimas & impias isti opiniones excitant, qui deorum nomina rebus sensu animaque carentibus, & usu hominum & necessariò pereuntibus imponunt: quæ ut dii sint, nullo modo intelligi potest. Non enim deus res est animæ expers, & manibus hominum subiecta aut obnoxia: sed deos inde censuimus esse, quòd ij nostris vsibus res perpetuas atque perdurantes largiti sunt. Neque verò alij apud alios sunt dii, aut sui Græcis, barbaris item sui, alij septentrionalibus, alij austrinis. Sed quemadmodum Sol, Luna, cælum, terra, mare, communia sunt omnibus, tantum aliter ab aliis appellantur: ita vnius mentis hoc Vniuersum temperantis, vniúsque prouidentia huic præfecta, & facultatum
 15 administratarum omnib. rebus destinatarum, alij apud alios honores, alia nomina legum instituto habentur. notis quæ vtuntur obscurioribus ij qui sacris sunt dedicati, alij apertioribus intellectum ad diuinas res quasi manu deducunt. quæ res periculo non vacat. Nonnulli enim à recto itinere
 20 deviantes, prorsus in superstitionem delapsi, alij fugiendo, vt par erat superstitionem, imprudentes in præcipitiū quasi quoddam impietatem delati sunt. Itaque oportet apprimè ratione è philosophia desumpta, quæ nos sacris iniuet, sanctè deorum quæ aguntur dicunturq; vnumquodq; conside-
 25 rare, ne quomodo Theodorus dicebat se orationes dextra porrigente, auditorum nonnullos leua eas accipere: sic nos quæ leges de sacrificiis & festiuitatibus bene præcipiunt, aliter quam rectum est intelligentes, peccemus. Etenim omnia esse ratione peragenda, ex ipsis illis potest deprehen-
 30 di. Vnde vigesima die primi mensis, diem Mercurio festum celebrantes, mel & ficos edunt, simul dicentes, Dulce est veritas. Isis amuletum, quod appendisse eam sibi fabulantur, interpretatum sonat Vocem veram. Harpocrates neque deus imperfectus ac infans putandus est, neque v-
 35 lum leguminum: sed præses atque corrector recentis, imperfectæ, & incompressæ hominum de diis sententiæ. itaque & digitum ori impositum tenet, argumentū taciturnitatis & silentij. & mense Mesore offerentes ei legumina, dicunt: Lingua est fortuna, lingua genius. De stirpib. Egyptiis maxime consecratam deæ aiunt perseam: quòd eius fructus

*Sacrificia
tristia.*

cordis, folium linguæ speciem refert. Quippe eorum quæ homini obtingere possunt omnium nihil diuinius est oratione, præcipue de diis, neque maius res vlla ad felicitatem momentum adfert. Itaque hic oraculum intraturo mādatur, ut sanctè sentiat, & modestè loquatur. Plerique autem, ridiculè agunt, qui in pōpis & festiuitatibus fauere linguis iubētes, post de diis ipsis pessimi ominis voces sententiasq; usurpant. Quomodo ergo tristia illa & risus expertia ac lugubria sacrificia sunt obeunda? siquidem neque omittere legibus præscripta conuenit, neq; opiniones de diis cōfundendæ & cum suspicionibus absurdis miscendæ sunt. Equidem quo tempore Ægyptij sacris operantur, multa eodem tempore similia apud Græcos aguntur. Nam & Athenis mulieres Thesmophoria obeuntes ieiunant humi desidentes: & Bœoti Achææ Megara mouent, festiuitatēq; eam molestam nominant, quod nimirum Ceres ob Proserpinæ filia descensum in dolore sit. Fiunt hæc mense fationis circa Virgiliarum ortum, quem mensem Athyr Ægyptij, Pyanephionem Athenienses, Bœoti Damatrium, id est Cerealem nuncupant. Theopompus narrat eos qui ad Solis occasum habitant censere & appellare hyemem Saturnum, æstatem Venerem, ver Proserpinam: & omnia nasci ex Saturno atque Venere. Phryges deum opiantes hyeme dormire, æstate vigilare, hyeme sopitiones ei, æstate excitationes bacchando celebrant. Paphlagonēs vinciri eum atque coërceri hyeme, vere moueri & solui aiunt. Et temporis ratio inijcit suspicionem, tristia sacra instituta esse ob occultationem fructuum: quos antiqui non deos, sed dona putauerunt deorum magna & necessaria ad feræ & belluinæ vitæ euitationem. Ac quo tempore fructus arborum omnino defecisse abolitōsq; esse cernebant, alios ipsi ferentes parcē & cum penuria, teriāque manibus hausta occultabant, incerta spe capiendi deponentes, multa agirabant in morem sepelientiū atq; lugētium. Porro sicuti nos eum, qui libros Platonis emit, emere Platonem dicimus, & Menandrum agere, qui poema Menandri agit: ita illi nomina deorum liberaliter donis ac operibus deorum tribuerunt, ob vtilitatem ea honorantes atque exornantes. Sed posterius horum indocti ista accipientes, imperitēque in ipsos deos detorquentes, ea quæ frugibus accidunt alias exorientibus alias

aliàs occultatis, deorū ortus interitūsq; non vocando duntaxat, sed etiam sic habere rem arbitrando, seipsos absurdis, impijs, tumultuosīsque opinionibus obruerunt. At veid absurditas rei in conspectu fuit non modò Xenophani Colophonio, aut qui eum subsecuti Ægyptios monuerūt, vt aut ne lugerent eos quos deos censerent esse, aut pro dijs nō haberent, si lugendos crederent: sed & ridiculum ex se est inter lugendum votis petere vt noui nascantur sibi fructus, quos rursus infumendi ac porrò lugendi habeant materiam. Verū res aliter habet. fructuū enim causa lugent: deos vt causam & præbitores bonorum precantur, vt ij loco peteuntium nouos alios gignant atque producant fructus. Ita rectissimè apud philolophos dicitur, Qui vocabula non discant rectè intelligere, eos etiam de rebus ipsis falli. quod vsu venit Græcorum ijs, qui area, picta, aut lapidea simulacra cū adfuerissent non imagines & honores deorum appellare, sed deos: ausi sunt deinde dicere, Minervam à Lachare fuisse exutam, Apollinis cincinnos aureos Dionysiu tondendo abstulisse, Iouem Capitolinum sub bellum ciuile incendio perijisse. Hæc illi discunt attrahentes & amplectentes prauas opiniones, quæ nominibus comitantur. Atque hoc nō leuiter Ægyptijs accidit respectu eorū quæ venerantur animalia. Nam in hoc negotio Græci rectè cū dicuntur sentiūt columbam animal esse sacrum Veneris, draconem Minervæ, coruum Apollinis, canem Dianæ, sicut Euripides de Hecuba:

Hecates delictum lucifera fies canis,

Sed Ægyptiorum plerique colentes ipsa animalia & tractantes tanquam deos: non tantis modò & irrisioni totam pœnè sacrorum obiecerunt rationem. (hoc enim à stultitia illa malum prouenit minimum) sed & vehemens ingeneratur animis opinio, quæ infirmis atque simplicibus meram inducit superstitionem: vehemētiores atque audaciores ad negandum deos, belluināsque cogitationes propellit. Quo fit, vt de his ipsis etiam aliqua probabiliter differere nō sit alienum: Nam quod traditur deos Typhonis metu in ista animalia transijisse latendi causa, & corporibus ibi, canum, accipitris, librisque trum se occultasse: id quouis prodigioso commento, quacolumque animis fabula est vanius. neque plus fidei meretur, quam animas gyptij mortuorum eas quæ non abolerentur nouo ortu in hæc tantum

tum redire animalia Ceterum qui ciuilem aliquam causam adferre volunt, eorum alij Osiun dicunt magnum exercitum suum in certas cohortes atque centurias diuissile, ac singulis vexillum animali aliquo insignitum tradidisse: singulosque populos id quod ei obtigisset, honore ac sacro cultu dignatos fuisse. Alij posteriores reges, terroris hostibus incutendi causa in prelijs aiunt occurrisse, belluarum aureis argenteisve capitibus atque primis partibus indutos. Sunt qui regem quandam callidum atque versutum narrent, quia deprehendisset Aegyptios natura leues, & ad res nouas aptissime procliuus esse, eisdemque ob multitudinem viribus insuperabilibus atque effrauentibus praditos, ubi sana mente & communi consilio rem vellent gerere: sempiternę eis discordiæ occasionem dispersa in singulas gētes superstitione obreuisse. cum enim alijs aliorum animalium cultum iniunxisset, quę inter se inimicitias exercent, & vnum ab alio cibi gratia expetitur: dum sua singula defendunt animalia, & eorum iniurias agere ferunt, factum esse ut ob animalium inimicitias ipsa gentes non obseruata infesta sibi inuicemque hostes redderentur. Sanē soli omnium Aegyptiorum Ly copolitę ouem edunt: quia idem lycos, id est, lupo, facit, quem pro deo habent. Ex nostra aded tempestate cum Cy nopolitę piscem oxyrynchum ederent, Oxyrynchitę canes comprehensos ac mactatos victimę in morem comederunt. eaque de causa conflato bello, cum ipsa grauib. sese in uicem damnis affecerunt vrbes, tum adfectę a Romanis penam ijs infligentibus fuerunt. Porro cum multi dicant ipsam Typhonis animam in has bestias auolasse: fabulę inuolucro tegi hoc potest videri omnem brutam & belluinam naturam, malo genio iure deberi. eumque placantes & demulcentes eos ista colere atque venerari. Magno autem æstu incidere, ac molesto, qui vltra modum adducat vel pestilentes morbos, vel alias inusitatas calamitates: sacerdotes quidam eorum quę coluntur animalium abducentes tacite in tenebras, terrent primum ea minis: sin malum dureret, immolant atque mactant: sęquam supplicium aliquod genij hoc si esset, aut alias expiatio magni mali magna. Nā & in Idithę vrbe viuos combusserunt homines, ut Manethos scribit, Typhonios appellantes, & cinerem eorum ventilando dissiparunt atque aboleuerunt. verum hoc palam factum

factum est, & certo tempore, diebus canicularibus. consecrationes animalium quæ coluntur occultæ, neque statis fiunt temporibus, & vulgo sunt ignotæ: nisi quoddam sepulcrum Apidis celebrantes, atque illa producentes, quædam omnibus præsentibus vnâ in sepulcrum conijciunt: existimantes hoc pacto se Typhoni voluptatem percipienti vicissim molestiam obijcere, lætitiâque eius infringere. Etenim Apis videtur cum paucis alijs sacer esse Osiridi. ei autem pleraque attribuunt. Quod si vera est hæc ratio, existimo ea significari id quod quæritur de in confesso positis, & honores communes habentibus, cuius generis sunt ibis, accipiter, cynocephalus, & ipse Apis. sic enim caprum scilicet, qui Mendete alitur, nominant. Relinquitur, vt ad vtilitatem, & notationem qua aliquid designant, respiciatur. quorum vtrumque plerisque, multis alterum adest. Bouem nimirum, & ouem, & ichneumonem liquet vtilitatis gratia atque emolumenti honorem inuenisse. qua ratio & Lemnij galexitam honorant, quia bruchorum oua inuenit ac confringit: & Thesali ciconiam, quoddam multos angues subitè terra editos ciconiæ vniuersos perdidit: ideoque lege exsiliū indicitur ei qui ciconiam necauerit. Aspidem verò Ægyptij, & selem, & cantharum in honore habent, diuinæ potentia imagines quasdam obscuras, sicut solis simulacra in stillis solent, conspici. Nam selem etiam num sunt qui dicant ac credant multi per aurem concipere, partum per os emittere, qua similitudine orationis ortus refertur. At in cantharorum genere perhibitum est nullam esse feminam: mares omnes semen eijcere in materiam ab ipsis in globum conformatam, quam voluent ex aduerso impellentes. sicuti Sol videtur cælum in contrariam partem conuertere, ipsæ ab occasu versus ortum proficiscens. Aspidem vt senij securam, & motibus nullo instrumento indigentibus facile ac molliter vtentem, sideri comparauerunt. Crocodilus certè cultus sui probabili causa minimè destituitur. nam fertur existisse exemplum Dei, solus animalium elinguis. nimirum quia voce numen nihil indiget, sed iter iustitiæ citra vllum conficiens sonitum, res humanas iuste temperat. Aiunt huic soli in humore versanti oculos contegi à membrana tenui ac pellucida, quæ à fronte descendat: ita vt videns non videatur ipse. qua in re principi Deo respondet.

spondet. Præterea, quo loco regionis crocodilus scæmina parit, eum constat incrementorum Nili fore limitem. cum enim in humido parere non possint, & meruant longius ab aqua parere, ita præcisè norunt futuræ eluuiæ modum, ut fluuio quidem a partu & sœuendi gratia accedant, ova tamen sicca & humoris expertia conseruent. pariunt lxx. totidemq; dies excludendo fetui impendunt, totq; annos viuunt crocodili, qui diutissimè. Sexagenarius autem numerus prima est mensura ijs qui astrologiam tractant. Iam de cane, qui inter ea numeratur quæ utraq; de causa coluntur, dictum est iam antè. Ibis verò cum repêtes humi mortiferas bestias interficit: tum prima medicam euacuandi corporis ratione docuit, cum conspiceretur isto modo sese proluere atque purgare. Sacerdotum etiam qui sunt maximè obseruantes legum, strandi sui causa aquam inde petunt, unde ibis bibet: non enim bibit morbosam aut infectam aquam, immo ne accedit quidem. Ad hæc diductis pedibus & rostro cum his comparato, triangulum æqualium omnium laterum efficit. & nigrarum penarum cum albis mixtio & consortio, Lunæ utraq; gibbosæ formam habet. Enimuero mirari nemo debet, Ægyptijs ita exiles similitudines arrisisse: cum Græci etiam pictis fictisque deorum simulacris multa adhibuerint talia. qualis est Cretæ Iouis imago auribus carens: non enim conuenit audiri ab eo quæquam, qui omnium sit rerum dominus atq; princeps. & Mineruæ simulacro draconem Phidias addidit, Veneris Elide testudinem: virgines custodia habere opus, nuptis domi mansionem & silentium conuenire significans. & Neptuni tridens signum est tertiæ regionis, quam mare obtinet post cælum & aerē collocata. & à ternione etiam Amphitritæ ac Tritonū sunt nomina. Pythagorei autem numeros quoq; & figuras deorum ornauerunt appellationibus. Nam triangulum æqualium omnium laterum nominauerunt Mineruam è vertice natam, & Tritogeneiam: quia tribus perpendiculis ductis è tribus angulis suis diuiditur. Vnitatem Apollinis vocabulo affecerunt, duplum eius Dianæ, videlicet binarium. eundem binarium Contentionem & Audaciam vocauerunt. ternarium dignati sunt Iusticiæ titulo. æqualitas enim in medio posita est eorum quæ iniuste aguntur, & contra ius tolerantur, ab excessu & defectu proficiscentia. tetractyn,

quæ

quæ celebratur, id est, quaternionem mysticum, xxxvi. v-
 nitatibus constantem, loco iureiurandi maximi fuit, sicuti
 omnium sermonibus est tritum: & appellabatur Mundus.
 conficitur autem primis quatuor paribus, & primis impari-
 5 bus in vnam summam collectis. Proinde cum philosopho-
 rum probatissimi conspectam aliquam occultam Dei ima-
 ginem ne in animæ corporisque expertibus quidem rebus
 neglexerint, aut contemnendum senserint: multo (nisi fal-
 lor) pluris faciendæ sunt, quæ in sensilibus, animatisve pro-
 10 prietates eò pertinent, eorūq; adfectionibus & moribus.
 At enim probandi sunt, non qui isthæc, sed qui per hæc nu-
 men venerantur: istaq; rectè habentur pro speculis clariori-
 bus & à natura suppeditis, tanquam instrumenta & arti-
 ficia dei vniuersa ornantis. Equum etiam est hoc intelligi,
 15 nihil animatum inanimato, nihil sensu carens sentiēte præ-
 stantius esse: etiam si quis vniuersum aurum, & smaragdum
 in vnum comportaret locum. Non enim in coloribus aut
 figuris aut læuitatib. inest diuina natura. quinimo deterio-
 re illud conditione est quàm res vita exuta, quod neq; vixit
 20 vnquam, neq; viuendi habuit in se facultatem. quæ verò na-
 tura viuit, videt, & in se principium motus, notitiāq; sibi
 conuenientium & alienorum à se continet: omnino parti-
 culam aliquam defluentem hausit eius providētiæ, qua gu-
 bernari hoc Vniuersum Heracletus dixit. Itaq; in his rebus
 25 nihilo deterius diuinæ naturæ concipitur imago, quàm in
 æreis aut lapideis operibus, quæ itidē interitui & mutationi
 obnoxia, sensu interim omni, omnique intellectu priuauit
 natura. Atq; hæc sunt quæ maximè ex istis admitto, quæ de
 animalibus cultu dignitatis disputantur. Porro autem ami-
 30 cula Isidis variæ sunt tincturæ. nā vis eius versatur circa ma-
 teriam in omnia mutabilem, omnium capacem rerum: lu-
 cis inquam, tenebrarum, diei, noctis, ignis, aquæ, vitæ, mor-
 tis, principij, finis. Osiridis nō vmbra, non varietatem ha-
 bet: totum est luminosum. principium enim temperamenti
 35 est exsors: & quod primum est, solūq; cernitur mente, id mi-
 xture vacat. Itaq; Osiridis simulacra semel tātum promun-
 tur, deinde ita reponuntur, vt videri tangēre non possint: I-
 siaciis sæpenumerò vtuntur. Sensilia enim in promptu sunt,
 inq; vsu versantur, varijsq; sui mutationibus multiplicia ex-
 hibent spectacula. Intelligentia verò sinceri, sancti, & non
 nisi

Isidis Gela.

*Osiris quo
modo mor-
tuis præsit.*

nisi mente percipiendi principij, fulguris instar emicans animum id semel attingere atque intueri tandem finit. Itaque & Plato & Aristoteles eam philosophiæ partem inspectricem appellant: quando scilicet homines ratione præteruerti opinabilia ista, mixta, & omnigena, ad primum illud, simplex, & materiæ expers profiliunt, veramque deo sententiam attingentes, perfectum se ad finem philosophiæ peruenisse existimant. Id etiam, quod hodie sacerdotes veluti abominantes & occultantes trepidè significant, Osiridem mortuis imperare, neque à Dite seu Plutone alium esse ignoratum quomodo verum sit, plerosque turbat, suspicantes in terra & infra terram sacrosanctum istum verè Osirin habitare, ubi corpora latent eorum qui iam esse desisse putantur. At verò ille ipse longissimè à terra abest impollutus intaminatusque, & purus ab omni natura interitum mortemque sustinente. Hominum autem animæ quandiu hic à corporibus & adfectionibus continentur, nihil habent cum deo confortij, nisi quatenus philosophiæ adiumento veluti per somnium intelligentia eum attingunt. at postquam soluta migraverunt in purum, & visui atque perpellionibus non obnoxium: ibi tum earum ipse deus ductor est, ab ipso pendentium, spectantiumque absque ulla satietate & desiderantium ineffabilem hominibus pulchritudinem: cuius amore prisca fabula Isidem correptam ait, ea persequenda & potiunda implere res caducas omnibus pulcris atque bonis. Hæc est harum rerum explicatio, maximè deorum naturæ consentanea. Quod si est, sicuti in me receperam, aliquid etiam dicendum de ijs quæ quotidie adolentur: illud primò cogitandum videtur, viros istos studium rerum ad sanitatem conducentium nunquam non fecisse maximi: in sacrificijs autem, castimonijs, ac vitæ quotidianæ vsu non minorem pietatis duxisse quam sanitatis rationem. sentiebant videlicet neque corporibus neque animis morbi suspectis aut vitij rectè coli eam posse naturam, quæ vndique pura, impolluta, atque illæsa est. Ergo quoniam aer, quo assidue vtimur, inque eo degimus, non eodem semper affectus temperatusque est modo: sed noctu desatur, corpus compunit, animamque compellit ad mæsticiam quandam & solitudinem, veluti caligine ei quadam & grauedine induta: statim vs à somno surrexere, resinam adolent, rescipientes

acrem

berem & secretionem purgantes, spiritumque qui concretus cum corpore languorem contraxit resuscitantes. habet enim odor resinæ vehementiam quandam & vim perecellendi. Rursum meridie sentientes Solē à terra attrahentem vi sua admodum multum ac grauē vaporem, & aeri admiscentem, myrrham suffiunt. nam calor dissoluit atque dissipat turbulentas fœces quæ in aere coeunt. Etenim medici censent aduersus pestem remedio esse copiosam flammam, utpote quæ aerem attenuet. hoc autem fit recte, si odorata ligna vrantur, ut eupressi, iuniperi, piceæ. & Acro medicus Athenis tempore magnæ pestis gloriam sibi parauit, iubendo ignem pone ægorantes accendi. nam iuuit non paucos. Aristoteles etiam affirmat, vnguentorum, florum, pratorumque suauis fragrantias non minus ad sanitatem facere quam ad voluptatem: quoddam cerebrum natura frigidum & ad concretionem proclive sensim suo calore & lauitate relaxent. Id quoque ad rationem causæ reddendæ nonnullum addfert testimonium, quoddam myrrham Ægyptij Bal nominant: quæ vox si interpretetur, delirationis significat amolitionem. Kyphi porro, mixtura est sedecim rerum in vnum compositarum, mellis, vini, vix passæ, cyperi, resinæ, myrrhæ, aspalathi, seselis, iunci odorati bituminis, folij ficuloi, rumicis, iuniperi vtriusque, (duas enim nominant, maiorem ac minorem) cardamomi, & calami. Has autem species non temerè componunt, sed septuaginta, dum isthæc miscent, sacra recitantur literæ. Ipse numerus aliquid videtur habere, quoddam nimirum quadratus est à quadrato procreatus, solus talium pariter par, & atreæ quantitatem cum ambitus numero eandem
* sed ad hoc conducunt plurima eorum quæ miscentur, aromaticis prædita facultatibus. Itaque Kyphi suauem emittit vtilemque exhalationem, qua aer mutatus spiritu suo etiam corpus afficit, temperatque blandam adipiscitur: & molestiam ac vehementiam diurnarum curarum quasi vincula quædam animi citra ebrietatem relaxat: saccultatemque animi imaginatricem & somniorum capacem laeuigat in speculi, purioremque reddit: non minus id quidem efficaciter, quam lyra strepitus, quibus ante somnum Pythagorei utebantur, bruta motibusque subitis obnoxiam animi partē ea ratione excantantes atque sedantes. Odores enim sæpe sensum deficientem reuocant, læpe etiā contra hebe-

tant

tant ac sopiunt, diffusis ob læuitatem per corpus exhalationibus. sicut medicorū nonnulli somnū oboriri aiunt, quando alimenti vapor veluti serpens leniter circum intestina & ea contrectans titillationem quandam inducit. Kyphi porro Ægyptijs etiam ad bibendum temperatur. potum enim videtur ob vim molliendi suam interiora purgare. Præter hæc, resina Solis est opus: & myrrha lacryma est ad Lunam à stirpibus edita. Eorum porro quæ in Kyphi componuntur, sunt quæ noctu magis gaudent, vt quæ spiritib. frigidis, umbris, rore, & humoribus aluntur. Nam diei lux vna est & sim plex: & Solem Pindarus cerni ait per vacuum ætherem. Nocturnus autem aer mixtus temperatusque est è varijs luminibus atq; facultatibus, quæ veluti semen in vnum ab omnibus stellis confluunt. Ergo non abs re illa vt simplicia & à Sole procreata interdum: hæc vt mixta & omnigenis qualitatibus prædita, ineunte nocte adolent. *

PLVTARCHI DE HIS QVI SERO

à numine puniuntur commentarius.

HÆc ergo locutus Epicurus, Cynie, prius quàm responderet quisquam, cum in vltima porticu nos essemus, proripuit se atq; discessit. Nos cum admirati hominis insolentiam aliquantulum taciti substitissemus, inuicemq; intuiti essemus, rursum, vt tum fortè deambulabamus, reuersi sumus. Ibi primus Patrocles, Quid, inquit, an non absentis perinde atq; si coram adesset videretur sermo reuocandus, & quæstio tractanda? Sub hæc Timon: Non sanè ait, si coniecto in aliquem nostrum iaculo abijisset, iaculum in hærens corpori negligere conueniebat. Brasidas quidem, vt fertur, hasta è suo extracta corpore eum ipsum perculit ac necauit, à quo in ipsum fuerat missa. nos quidè nullo negotio vlscisci possumus eos, qui absurdo & falso conuicio nos impetunt: quod satis est à nobis profligari, ante quàm attingat. Quid est ergo, inquam ego, quod ex ijs quæ Epicurus dixit potissimum vos moueat. multa enim cõfertim, nihil ordinè protulit homo: & alia aliunde petita, ira quadam & maledicèdi studio interim exagitatus, aduersus Providentiam effudit. Tum Patrocles, Mihi, inquit, vel maxime tarditas & cunctatio numinis in pœna malis irroganda

res

res videtur esse grauis atq; atrox. & nūc oratione istius quasi rudis factus sum quod ad opinionem hanc attinet atq; noticius. Iam pridem cum indignatione audiebam isthuc Euripidis:

5 *Cunctatur hac quippe est natura numinis.*

Orestes.

Enim uerò nullam ad rem; minime autem omnium aduersum malos decebat deum esse segnem: non segnes eos, aut qui suæ maleficiæ diem producant, sed qui celerrimis imperibus ab animi adfectionibus ad flagitia incitentur. Thucydidis est sententia, uti uiam maleficio quam proximè adiunctam statim uiam intercludere ijs qui quamplurimum malicia bonos habente successus utuntur. Nullum enim aliud debitum perinde, atq; dilatio iuste uindictæ, iniuria affectorum spes eneruat, animosq; eorum deiicit, contra im-
15 probos ferocia & audacia augens. Sed supplicia statim facinoribus imposita, etiam futurorum sunt inhibitiones malefactorum; illisq; maxima inest consolatio, quæ passos iniuriæ reficiat. Itaq; mihi etiam Biantis dictum molestum est, saepe id mecum repetenti: quod dixisse fertur cuidam malo:
20 Non metuo ne non sis daturus pœnas, sed ne ego id nō sim visurus. Quid enim utilitatis redijt ad Messenios, antè interfectos quam de Aristocrate sumtum est supplicium: qui prodita in Cypro pugna, cū supra viginti annos delituisset, totōq; eo tempore Arcadium rex fuisset, tandem deprehensus pœnas dedit: Messenijs pridem pessundatis. Aut quid solatijs attulit Orchomenijs, qui proditione Lycisciliberos, amicos, & familiares suos amiserunt, morbus qui lōgo pōst tempore Lyciscum inuasit, corpusque eius depastus est: qui identidem pedes in fluuium intingens imprecatus est ijs putredinem, siquidem prodidisset aut iniquè egisset. Nā quod
30 Athenis scelestorum corpora proiecta, & caduēra extra fines patriæ deportata sunt, ne nepotibus quidem uidere licuit eorum, quos isti interfecerāt. Et Euripides absurdè his vitur verbis, dehortaturus aliquem a malicia:

35 *Trepidare noli: non te accedens comminus
Iustitia recur feriet, aut alium improbum.*

*Sed tacita, lento tardoq; adrepens pede
Suo malos aliquando tempore obruet.*

Non enim profectò alia, sed hæc ipsa ea esse consentaneum est, quibus mali sese ad capeſcenda flagitia exhortantur atq;

m m

exci-

*Tarditas
pœna.*

excitant: quodd nimirum malicia fructum statim maturum
& ante oculos situm præbeat, pœna autem serò demum &
longè post fruitionem subsequatur. Hæc Patrocle fato, O-
lympiacus ista subiecit: Expediendum erat tibi, Patrocles,
quoddam absurdum cunctatio numinis in puniêdo secum
trahat. Nimirum quodd tarditas fidem providentiæ dero-
gat. & quia non quoduis flagitium malorum aliquid ad-
uersi comitatur, sed spacio temporis succedit: infortuni-
hicius loco accipiunt mali, ac non supplicium, sed calami-
tatem appellantes, nihil pereipiunt commodi: agrè quidem
ferentes aduersa quæ eueniunt, sed facinora sua tamen non
mutantes. Sicut enim pœna illicò peccatum insequens, i-
ctus est & compunctio quæ corrigat, adque officium redi-
gat: quæ aliquanto post tempore subsequuntur. conuulsio-
nes, repetitiones, & exprobrationes, aliò magis quam ad do-
cendum pertinere videntur, quia molestiam adferunt sine
instructiōe. ita malus, si quoties aliquid delinquit, vapulet
pœnæque imposita reprimatur, saltem tandem ad mentem
redibit, metusque dei humiliter se demitter, eum præstò hu-
manis actionibus atque affectibus intelligēs esse vindicem
non qui in aliud iudicium rejiciat tempus. At iustitia ea,
quæ paulatim, & (vt Euripidi visum) tardo pede & vteunque
malis ingruit, ob incertitudinem ac dilationem & inordi-
natam vindictæ rationem à casu potius quam à providen-
tia pendere videtur. Atque adeò non video quid utilitatis ad-
sit ijs, qui serò tadem molere molis deorum dicuntur. cum
hoc pacto & iustitia reddatur obscura, & malitiæ merus e-
uanescat. His ita dictis, cum ego mecum rem meditarer, Ti-
mo, Vultisne, inquit, vt ipse quoque difficultatibus huius dis-
putationis colophonem addam? aut sinâ potius istum ad-
uersus hæc decertare. Quid enim, respondi ego, attinet ter-
tium fluctum immittere, còque obruere argumentum, si id
priora nò possit depellere aut euitare crimina? Primum ita-
que sumpto, tãquam à Late initio ab auita Academicorũ
philosophorum de rebus diuinis disserendi cautione atque
modestia, ita de his rebus dicere ac si earum scientiam profi-
teremur, piè detrectabimus. Grauius enim est quam de reb.
misticis imperitum musices, aut de bellicis militiæ rudem
verba facere, res deorum & geniorum velle perspicere eum
qui is homo: & tanquam artificis sententiã artis ignarum
opinio-

opinionibus & probabilibus coniecturis inuestigare. Nam I. *Tempus*
 cum perdifficile sit homini plebeio consilium medici de- *pana sole*
 prehendere, quod secutus non ante, sed post sectionem ad- *Deo notu.*
 hiduit, neq; heri lauit egrotum, sed hodie: certe de deo non
 5 facile aliud quicquam firmum homo pronuntiabit, quam
 cum, ut qui optime opportunum medendi flagitijs tempus
 habeat cognitum, medicamentum instar pœnam sceleti, cuius
 imponere, neque eadem in omnibus magnitudinis mensu-
 ra, neque eodem temporis articulo definitam. Medicinam
 10 enim animæ, quæ iustitia cognominatur, omnium esse ar-
 tium maximam, præter sexcentos alios etiam Pindarus te-
 statur, principem & dominum omnium deum appellans A-
 ristotechnam, id est, artificum præstantissimum: quippe iu-
 stitiæ administratorem, quæ ius habet determinandi quan-
 15 do, quomodo, & quatenus quilibet malorum sit puniendus.
 Atque hanc artem Minos Iouis F. didicit, ut Plato ait indi-
 cans ius rectè administrare, rectamque iuris administratio-
 nem intelligere non posse, qui eam scientiam discendo non
 fuerit consecutus. Etenim & eæ leges, quæ ab hominibus
 20 ponuntur, non ubique habent rationem eorum quæ præci-
 piuntur illustrem. immò quædam videntur omnino ridicu-
 la. ut quoddam Lacedæmone Ephori statim ab inito magistra-
 tu edicunt ne quis mysticem alat: & ut legib. obtemperant,
 ne eæ ipsis sint difficiles obseruato. Romani quos in liberta-
 25 tem vindicant, eorum corporibus stipulam tenuem injici-
 unt. & ubi testamentum condunt, alij scribuntur hæredes,
 alij vendunt bona. quod videtur alienum a ratione, alienis-
 simum illud Solonis, qui in seditione neutri se parti adiun-
 gentem ignominia notauit. & planè multa legum absurda
 30 esse dixerit, qui auctoris mentem, & causam scriptorum sin-
 gularim nō cognouerit. Quid ergo miremur, ubi humana
 ita difficulter a nobis intelliguntur, si non facile explicatu
 nobis est quānam de causa dij peccantium alijs maturius, a-
 lijs ferius supplicia imponant? Quæ dixi, ea non tergiuersa-
 35 tionis sunt præscriptio, sed veniæ petitio: ut disputatio no-
 stra portū quasi & rutū effugienti locū respiciens, probabi-
 lia ad explicandas quæstionis difficultates tanto animosius
 possit consecrari. Proinde hoc primum considerate, quoddam
 Platone autore deus se in medio exemplar omnium bono-
 rum cum proposuisset, humanam virtutē, qua homo similis

II. Cuncta-
 ratione dei
 in punien-
 do, nos de-
 bere imi-
 tari.

*Vitus Scri-
bitur.*

dei aliquo modo saltem redditur, parandam concessit his, qui deum sequi possunt. Etenim ipsa huius vniuersi natura cum omni careret ordine, habuit principium suæ mutationis vt mundus fieret, quoddam similis participsq; facta est cuiusdam idææ & virtutis quæ in Deo erat. Idem ille Plato visum in nobis à natura fuisse accensum ait, vt spectandis admirandisq; celestium corporum motibus anima nostra amplecti condocere facta decorum & ordinem, odium conciperet incompositorum & vagorum motuum, temeritatemq; & casui fidenter leuitatem fugeret tanquam omnis vitij & erroris originem. non est enim maior alius fructus quem ex deo possit capere homo, quam quoddam imitatione pulchrorum & bonorum quæ diuinæ naturæ insunt, virtute potitur. Propterea deus malis interposita mora ac tardè pœnas infligit, non quoddam vereatur, ne accelerando supplicio erret aut committat cuius pœnitentia aliquando ducatur: sed vt in vindicandis aliorum peccatis sœuiciam & vehementiâ nobis hoc exemplo suo eximat, docens nō per iram, aut cum maximè feruet & palpitat

Animus super rationem se salu effrens:

tum nos debere quasi famis sitisve implenda gratia inuadere in eos qui nos irritauerunt: sed imitatione ductos eius mansuetudinis & cunctationis, ordine & accuratōe adhibito temporis spacio in consilium, quod minimè locum parabit pœnitentiæ, ad puniendum nos conferre. Nam, vt Socrates dicebat, si in aquam turbatam incidens, eam ob incontinentiam bibas, minus mali est, quàm si animo conturbato, iræq; & furoris pleno, priusquam subsistat & purus fiat eò te des, vt supplicio cognati & ad eandem gentem pertinentis eum expleas. Non enim ultio proximè iniuriam, vt voluit Thucydides, sed longissimè potiùs ab ea dissira, conuenientem sibi locum obtinuerit. quippe sicut ira, vt est apud Melanthium,

Migrare coacta ratione malas res agit:

*Ira com-
pescenda.*

ira ratio vicissim ira & exandescencia sub moris iuste moderatèq; agit. Hinc est quoddam, etiam humanis exemplis auditis homines sunt placidi, ores. quale est Platonis, qui cum sublato baculo plagam, puero intentasset, aliquandiu constitit, iram (vt ipse ait) bat puniens. & Archytæ, qui ruti deprehensa seruorum suorum socordia & ordinis neglectione, vt

senfit

senfit se asperius aduersum eos animo esse commotum, ni-
 hil egit, nisi quod discedens dixit, Bona vestra fortuna lit-
 iratus sum vobis. Quod si commemoratio humanorum di-
 ctorum factorumq; iræ vehementiā asperitatēq; possunt
 5 adimere: multo magis conuenit nos in deum intuentes (qui
 tamen si nullius rei metu pœnitentiāve ducatur, tamen sup-
 plicium differt, & in futurum reiicit tempus) cautè in hoc
 genere versari & mansuetudinem grauiūq; læsionum to-
 lerantiam pro diuina habere virtutis parte. quam deus no-
 10 bis demonstrat, puniendo paucos emendantem, tardè pu-
 niendo multos iuantem atque corrigentem. Secundum *III. Pa-
rendi legi
dari est
none po-
nendi.*
 porrò hoc consideremus. Humanæ malefactorum vltiones
 legitimæ id duntaxat habet, quod vicissim ægrè faciunt, re-
 positōq; maleficio subsistunt, neq; vltius progrediuntur.
 15 quæ causā est, quòd delicta canum instar cum latratu perse-
 quuntur, & facinora extemplo vlciscuntur. Atqui deum cre-
 dibile est, quamcunque vitio captam animam iusto suo iu-
 dieio aggreditur, eius motus perspicere, sicubi ad pœniten-
 tiam inflectuntur, tempusque correctionis largiri ijs, quo-
 20 rum non extrema est & incurabilis nequitia. Videlicet sci-
 ens quantam virtutis portionem animæ ab ipso ad homi-
 nis ortum proficiscentes secum ferant, & quàm valida eis,
 minimèque euanida generositas sit innata: vtque eadem
 contra suam naturam vitia proferant cùm sunt victa con-
 25 suetudinēque malis corruptæ: ita quidem vt nonnullæ re-
 cte curatæ, sibi conuenientem recuperent habitum: non o-
 mnibus eodem modo pœnam accelerat. sed quod insanabi-
 le est, statim præcidit vitæque priuat: quia & omnino alijs
 nocent, & sibi multo maximè, qui semper in vitijs viuunt.
 30 quibus autem ignoratione boni potius quàm appetitione
 boni peccata obrepunt, ijs tempus vitia mutandi largitur:
 quod si persistant in vitijs, ipsos quoque punit. nō enim pec-
 culum est vllum, ne ipsius manibus elabantur. Considera
 verò quàm multorum hominum mores & vita fuerint mu-
 35 tata. qua occasione Græci mores tropos à mutando, & ethe-
 à consuetudine nomināt, quæ in hac re semel adhibita plu-
 rimum potest. Equidem ita sentio, Cecropem à priscis fuis-
 se biformem dictum, non quòd è bono rege immanis & dra-
 conis naturam imitans sit factus tyrannus: sed cōtrā, quòd morem
 peruersus ab initio & terribilis, postmodò benignè huma-
*Exempla
corum us
morem
dantur.*

nitérque imperauerit. Quod si hoc incertum est: cerè Gelo nem nouimus, & Hieronem Siculos, & Pisistratum Hippocratis F. qui tyrannide per malitiam parua vñ sunt secundum virtutis rationes, & iniuste potiti imperijs, medicriterijs & cum vtilitate publica functi sunt. nam & optimarum vñ legum, & agriculturę subditis studium commendando ciues de captatoribus risum ac garrulis modestos ac industrios redegerunt. & Gelo aduersus Carthaginienses gesto optimè bello, cum eos magno vicisset prelio, pacem petentibus non antè concessit, quàm id quoque infertum eius fuit conditionibus, finem facturos Carthaginienses Saturno suos immolandi liberos. Megalopoliti tyrannus fuit Lydiades. is ipsa in tyrannide consilio mutato & improbata iniustitia, ciuibus temp. pub. & leges restituit: & pro patria in hostes pugnans, illustrem oppetiit mortem. Iam si quis Miltiadem in Cherronefo tyrannidem geretem interfecisset, aut Cimonem cum sorore concumbentem, in iudicio reum tanti criminis peregisset, aut Themistoclem lasciuè comensantem, petulantérque per forum bacchantem Athenis expulisset, sicut postmodò de Alcibiade reo facto statutum fuit: nōne perijissent nobis Marathon, Eurymedon, Dianium, vbi

--- Pubes Attica iecit

Illustre fundamentum libertatis?

*Magna in
doles nō si-
ne vitijs.*

Nihil enim præstantes naturæ exiguum efferunt: & ob acumen vehementia earum atque efficacitas ociosa esse nō potest, sed quasi æstu fluctibusque iactantur, donec mores stabiles atque compositos sibi parent. Sicut ergo rudis aliquis agriculturæ nullo modo probaret locum, quē videret densa obsitum sylua, agrestibus stirpibus, & multis feris ac riuus lutòque repletum: perito autem, & iudicandi gnaro, hæc ipsa virtutem molliciemque agri demonstrarent. sic multa inepta & praua magnæ naturæ primò efferunt: quorum nos asperitatem & aculeos initid non ferentes, putamus statim excindi opprimique debere: qui verò melior est ratio cinctor harum rerum, is ætatem tempusque præstolatur

IV. Seram quod rationi & virtuti auxilium fert, quo etiam tempore **malorū pæ** indoles suum profert fructum. Atque hæc quidē hætenus **nam alijs** Legem autem Egyptiam nōne videntur rectè quidam **prodesse.** Græcorum descripsisse quæ iubet grauidam si mortis fuerit

rit damnata, asseruari donec pariat? Planè assensum ab ijs
est. Tum ego: Quid si prægnaus aliquis non sit, sed progres-
su temporis actionem aut cōsiliū arcanum in lucem pos-
sit producere, aut occulti alicuius mali indicium deferre,
5 vel salutaris autor fieri consilij, aut necessarij vsus inuentor?
nōne rectius facit qui delato supplicio eam vtilitatem o-
peritur, quam qui prēmaturè eum interficiat. mihi quidem
sic videtur. Nos quoque idem sentimus, respōdit Patrocles.
Rectè, inquam ego, statutis. Hoc enim reputa. si de Diony-
10 sio sub initium tyrannidis sumptum fuisset supplicium, ne-
mo vtiq; Græcorum Siciliam fuerat inhabitaturus, a Car-
thaginensibus euastatam. neque vel Apolloniam, vel Ana-
ctorium, vel peninsulam Leucadiam quisquam Græcorum
incoluisset, si Periadri pœna non fuisset in bene longum
15 dilata tempus. Existimo etiam Casandro obtigisse moram
debiti supplicij, vt rursus Thebæ ciuib; frequentarentur.
Barbarorum, qui in hoc templo occupando suam sacrilegis
nauarunt operam, bona pars cum Timoleonte profecti,
quo is tempore Carthaginensibus deuictis tyrannides de-
20 struxit: mali malè perierūt postmodo. Nimirum enim deus
quibuscumq; malis tanquam carnificibus vsus est ad sumen-
das de alijs malis pœnas. quod verum esse de plerisq; tyran-
nis arbitror. Quemadmodum enim fel hyana, & phocæ a-
liorūq; fœdorum animalium coagula aliquid habent ad
25 morbos sanandos vtile: sic nonnullis morlu & pœna indi-
gentibus deus iniiciens tyranni alicuius seuiiciam implaca-
bilem, aut magistratus molestam asperitatem, non ante id
quod excruciat ac turbabat sustulit, quam vitiosos mor-
bo liberasset ac purgasset. Tale medicamentum fuit Agri-
30 gentinis Phalaris, Marius Romanis. & Sicyonijs deus dier-
tis verbis prædixit, flagella incurientibus urbem opus habe-
re: quando ij Teletiam puerum ludis Pythijs coronatu tan-
quam suū ciuem Cleonæis auferentes disceperunt. Et
verò Orthogoras tyrānus, ac post eum Myro & Cleisthenes
35 Sicyoniorum lasciuiæ finem imposuerunt: Cleonæi, quibus
eadem medela non obtrigit, pessum eunt. Audiuius etiam
Homerum alicubi sic loquentem:

Filius hoc patre est permultum deteriore

Editus, omnigenis potior virtutibus. --

& tamen filius iste Coprei nullum præclarum edidit aut

memorable facinus: Sisyphi, Autolyçi, & Phlegyæ poster
gloria & virtute inter magnos reges floruerunt. Quin & Pe-
ricles Athenis natus fuit è familia scelerata: & Pompeius
Magnus Romę patre Strabone, cuius cadauer populus Ro-
manus odio victus deiecit atque calcavit. Quid ergo abfur-
di est, si quo modo agricola spinam non excindit nisi prius
sumpto ex ea asparago: & Afri sarmentum non antè com-
burunt, quàm ladanum inde collegerint? sic deus nobilis ac
regij generis radicem malam atque asperam non prius ab-
olet, quàm debitus ex ea fructus prouenerit. Prestabat enim
Phocensibus aliquot millia bouum Iphiti & equorum peri-
re, plúsque auri & argenti Delphis ablatum esse: quàm non
nasci Vlysses, non Æsculapiũ, non alios, qui è malis & pra-
uis hominibus præstantes & vtilissimi in publicum viri na-
ti sunt. Nonne autem sic statuendum est, tempore & modo
conuenienti irrogatas pœnas præstare celeriter ac subito
immissis? qualem est Callippi, qui quo pugione Dionem sub
amici specie interfecit, eodem rursus est à socijs suis neca-
tus. & cum Mitius Argiueus in seditione esset interemptus,
area statua in foro cum exhiberentur spectacula, incidit in
percuttorem Mitij cumque occidit. Quid Bello Pannoni, &
Aristoni Oetæo ductori peregrinorum militum, euenerit,
scis, opinor, Patrocles? Non profecto, aiebat Patrocles: sed
cupio audire. Aristò, inquam ego, mundum Eriphylæ hic
depositum permissu tyrannorum abstulit, donòque suæ mu-
lieri apportauit. filius autem, ipsius certa quadam de causa
iratus matri, domum succendit, in eaque totam familiam
combussit. Bessus, ut narratur, cum patrem suum necasset,
diuque id scelus clàm fuisset, postea temporis ad hospites
quosdam cum iuisset cœnatum, nidum quandam hirundi-
num hasta incussa deiecit, pullòsq; interfecit: cumq; ij qui
aderant quærerent (ut fieri adolet) quanam re impulsus rem
tam insolentem egisset, Nō (inquit) auditis hirundines fal-
so de me vociferari & testari, me patris mei esse interfecto-
rem? Mirati qui intererant, hunc sermonem ad regē detule-
runt. rēque certis indicijs comperta, pœnas luit Bessus. Ve-
rūm hæc ita à me dicta sunt, posito (quod pro certo sumum
fuerat) moram aliquam intercipere malorum supplicia.
Quod reliquum est, statuamus audiendum esse Hesiodum,
qui non ut Plato affectionem quandam molestam animi
sentit

V. Modum
Exporin
nitatē sup
plicij consi
deradam.

5. Leg.
princ.

sentit esse ultionem peccati comitem: sed ultionem delicti æqualem facit: simulque ait eodem è loco eadẽque radice enasci. Sic enim inquit:

Molitur damnum ipse sibi, qui intentat alij:

Operibus

5 *Constituamq; malum auctori fert maxima damna.*

263.

Cantharidem ferunt in se habere quoddam damni quod in iunxit remedium, aduerso modo afficientibus præditam facultatibus. sic malitia simul secum gignens id quod animum mordet atque vexat, non subsequenter, sed in ipso

*vt. Simul
cũ flagitio
pœnã exstere.*

10 malefacto præsentem pœnam habet. Et quemadmodũ malefici cùm ad supplicium educuntur, quisq; suam effert crucem: sic vitiositas ad singula peccata ex sese fabricatur singula tormẽta: solertissima opifex vitæ miserabilis, & in qua præter turpitudinem terrores multi, animiq; motus graues,

15 pœnitentia, tumultusq; cõrinentes insunt. Sed multos inuenias homines, nihil a puerulis differentes, sæpenumero dum maleficos in theatris spectant in vestibus auro pertextis & lænis purpureis coronatos saltare, stupentibus, vtque beatis admirantibus, tãtis per dum cõpungi eos ac flagella-

20 ri & è preciosa ista veste ignem edere cernat. etenim malorum multos magnis familiis circũdatos, magistratibûsque gestis & potentia illustres, non apparet pœnas dare, donec conflagent iugulati aut præcipites deiecti. quod non tam rectè pœnam, quàm extremũ & perfectionem pœnæ dixe-

25 ris. Est apud Platonem, Herodicũ Selybrianum, cùm incidisset in tabem, morbum insanabilem, & primus hominum arti medicæ artem corporis exercẽdi miscuisset, diurnam sibi aliisq; eodem modo ægrotantibus mortem redegis-
3. *de re pñ.*

30 dictæ putantur, non post longius tempus, sed lōgiore temporis tractu supplicium non serius, sed diuturnius perferunt: neq; senes facti puniuntur, sed in toleranda pœna cõfenscunt. De tempore longo cùm dixi, intelligẽdum est hoc vt ad humanam refertur naturam. Nam diis quidẽ omne hu-

35 manæ vitæ spacium pro nihilo est: & quod nunc, non ante xxx. annos, tale est, atque hoc, quod non manẽ, sed vesperi cruciatur aut suspenditur sceleratus: maximè qui in hac vita captiuus detineatur, tanquam in carcere vnde migrare aut effugere non possit, vt cunq; interim multum conuiuiorum, negotiorum, munerum, officiorũque obingat.

scilicet ea sunt similia ludorum, quos alea aut talis in carcere captiui ludunt, fune super capita pendente. Quamquam quid impedit dicere, neque eos qui ad mortem in carcere inclusi tenentur, puniri antequam ceruices præcendantur; neque eum qui cicutam biberit, iam que obambulet & exspectet dum cruribus ingruat grauitas: prius quam extinctio caloris & concretio eum sensu spolient? si extremum duntaxat supplicij articulum pro supplicio deputamus: animi autem interuenientes tumultus, terrores, metus, poenitentias (quibus malorum unusquisque commissa culpa deuincitur) omitimus. quod perinde est ac si piscem qui hamum vorauit negemus captum, antequam à coquis assarum aut in frustra concisum videamus. Nam ut primum quis improbe egit, iam obstrictus poenæ tenetur, & suauitate flagitij veluti esca illico deuorata, conscientiam intus vigentem plectentemque habens

Agitur, ut mare thynni sustinet impetu.

Etenim proteruitas illa & ferocia prauitatis usque ad perpetrandum facinus vim suam perfert atque exstat: deinde motu animi tanquam vento sensim deficiente, imbecilla & humilis reddita terroribus se & superstitionibus submittit. ut ad rerum ipsarum euentum & veritatem Stesichorus somnium Clytemnestræ effinxisse videatur, in hanc sententiam:

Somnia sceleratorum.

Visus adesse draco, tabo caput oblitus atrum:

Ex illo se rex promere Pleisthensides.

Quippe somnia, & spectra diurna, oracula, de cælo seruationes, & quidquid aliud diuinitus obijci videtur, tempestatibus & terroribus percellit malè sibi conscios. Hoc modo narrant Apollodorum aliquando in somnis vidisse, eum sibi à Scythis detrahi, deinde elixari se, & cor ex ipso lebere sibi tacitè dicere, Ego tibi horum sum causa. rursumque, filias ignitas & ardentes in orbem circa ipsum ducere. Hipparchum Pisistrati F. paulo ante mortem, Venerem sanguinem ipsi è patera quadam in faciem conijcere. Prolemque Ceraunum amici per quietem imaginari sunt à Seleuco in ius vocari, vulturibus & lupis disceptationi præfatis, ipsumque multas carnes inter hostes distribuere. Pausanias Cleonicam virginem liberam Byzantij per libidinem ad se vocauit, ut ea per noctem potiretur: deinde accedentem per-

tem perturbatione quadam & sinistra suspitione concitus interfecit hanc saepe dormiens vidit sibi dicere,

Perge ad supplicium: Valde est damnosus libido.

- quod visum cum non desineret, Heracleam navigavit ad
 5 Pſychoponpeion, qui locus est curandis animabus destina-
 tus, puellæq; animam deprecationibus inferisq; certis e-
 uocavit atque ea in cōspectum venit, ac finem ei malorum
 fore prædixit, vbi Spattam venisset reuersus autem Lacedæ-
 monem, statim perit. Ac profectò, si nihil animæ post cor-
 10 pus reliquum est, sed morte omne & beneficium & suppli-
 cium finitur: celeriter sua flagitia luentibus & morientibus
 malis benignè ac indulgenter fieri à diis dixeris rectius. nam
 ut vitam & tempus nihil aliud mali flagitiosis adferre dicas:
 tamen vbi vitiositas conuincitur esse res sterilis & ingrata,
 15 ac quæ operæ precium nullum persoluat tam multis & ma-
 gnis ærumnis: harum ipsarum rerum sensus animam sub-
 uertit. quo modo narrant Lysimachum siti victū Getis cor-
 pus imperiumque suum in manus dedisse, cumque dediti-
 cius iam bibisset, dixisse: Proh me hominem præuū, qui tan-
 20 tillæ voluptatis gratia tantum amiserim regnum. At enim
 perdifficile erat homini aduersus necessariam naturæ af-
 fectiōnem pertendere. Verum vbi homo aut ob avaritiam,
 aut gloriæ potentiaq; ciuilis inuidiam, aut Venereæ volu-
 ptatis causa facinus iniustum atq; atrox commisit: ac dein-
 25 de furiosa siti libidinis suæ dissipata, sumpto tempore per-
 spicit reliquos mansisse fœdos & horrēdos flagitij impetus,
 vtile autem, necessarium, aut conducibile nihil iis partum:
 nōne in eam vt sæpenumero incidat cogitationem neces-
 se est, se vanæ gloriæ aut illiberalis ingrataque voluptatis
 30 causa, peruersis pulcherrimis & maximis inter homines iu-
 ribus, vitam turpitudine tumultibusque impleuisse? locans
 dicebat Simonides, se argenti cistam semper inuenire plen-
 am, beneficiorum autem vacuam. Sic etiam prauī homi-
 nes maliciam in se suam cōtemplantes, ob voluptatem va-
 35 nam statim gratiam habentem inueniunt spei inanem esse:
 eandemque semper abundare metu, dolore, memoria tri-
 sti, & de præsentī statu diffidentia, de futuro sinisterarum su-
 spicionem plenam esse. In theatris luonem audimus de-
 ce-
 re, pœnitentia factorum ductam:

Quoniam modo, cara mulieres, denuò

*VII. Cele-
 riter puni-
 ti sero pu-
 nitis foris
 nascuntur.*

Liba-

Arthamanti incolam domum, quæ sunt retrò

Factis diffisit? ----

nónne hoc modo etiam quæuis impia anima secum versat atque rationes inuit, quomodo excussa delictorum memoria, eieciatq; conscientia, puriciem nacla aliam alio ab initio vitam posset viuere? Nisi enim omnino sapientiæ titulum deferimus iniustitiæ: profectò malitiæ consiliis atq; ad agendū propositis nihil fiduciæ, nihil grauitatis, nihil stabilitatis, nihil cōstantiæ adest. verū vbi vel diuitiarum vel voluptatum cupiditas effusior, vel odium ardentius cū hostili malignitate atq; improbitate cōiunctum infederit: ibi re considerata diligentius, deprehendes & superstitionem delitescere, & molliem labores subterfugientem, & mortis metum, & animi impetuum celerem mutationem, & vanitatem animi ob arrogantiam hiantis. hoc genus hominum & terretur si reprehendatur, & laudatores metuit, vt impostura ipsorum iniuria affectos, eōq; vel maximè infectos, quia etiam hos alacriter laudēt, qui boni vidētur. Durities enim maliciæ, iridem vt ferri vitiosi, putrida est: rigorque eius facilimè retunditur. Inde fit, quod lōgo temporis decursu plenius seipso cognoscētes, ægrè ferunt culpantq; vitæ suæ statum. Scilicet aliquis vitiosus homo vbi depositum reddidit, aut pro amico fideiussit, vel in patriā aliquid ambitiosè impendit: statim pœnitentia ducitur, factūq; ei suum est molestum, ob vagam vsquequaq; animi mobilitatem. & nonnulli plausu in theatro excepti, ex templō ingemiscunt, ambitione in auaritiā recidente. qui verò tyrannidis & conspirationis gratia homines mactauerunt, vt Apollodorus, aut amicos pecuniis spoliauerunt, vt Glaucus Epicydides. credemus non mutasse factū, non in seipso odium cōcepisse, nulla ob facinus affectos fuisse molestia? Ego, si fas est dicere, censeo scelestos nullo neque deo neq; homine indigere, qui supplicia ipsis imponat: ipsam ad hoc eorum existimo sufficere vitam, totā à prauitate corruptam atque conturbatam. Vos tamen, inquam, videritis, ne vltiā quam conuenit nostra progrediat oratio. Heic Timo, Fertasse, inquit, longius progressa videatur, si ad ea quæ restant eorūque longitudinem respiciatur. Iam enim ego vltimam dubitationem, quæ exitum priorum questionum, mediocriter sanè solutarum, praestolata est, in medium adduco.

duco. Quæ Euripides libero ore incusans diis obijcit, maiorum delicta posteris imputantibus, eadem existima nos quoque tacentes vitio iis dare. Siue enim fontes puniti sunt: iniustum est porro etiam ab insontibus pœnas exigere, cum bis ob idem delictum ne eum quidem puniri, qui in noxa fuit, æquitas sinat. siue socordia quadam prætermisam pœnam noxiorum serò ab innocentibus exigunt, non rectè tarditatem suam iniustitia exsarcunt. Cuius generis est, quod heic actum fertur, Aesopum huc aduenisse allato a Cræso auro, vt & magnifico sacrificio Apollinem veneraretur, & Delphis virium quaternas minas distribueret. cum verò ei offensa & discordia quadam cum Delphicis esset oborta, sacris quidem eum fuisse operatum, sed pecuniam Sardes remisisse, vt qui homines istos beneficio indig-
 15 gnosi iudicaret. Delphos è composito sacrilegij insimulatum eum interfecisse præcipitatum de saxo, quod Hyampeiam nominat. Ex eo deum iras in ipsos exercuisse, & cum solo sterilitatem, tum hominib. omnis generis tetros, morbos intulisse: ita vt Delphi singulis Græcorum conuentibus edixerint, se paratos esse, si quis Aesopi grati pœnas ab ipsis exigere vellet. Tertia demum ætate venis EIdmonem Samium, qui genere Aesopum nequaquam ætingeret, sed prognatus ab his esset qui Aesopum Sami euissent. huic pro delicto satis dedisse Delphos, itaque eos malis liberatos fuisse. Ferunt ex hac retractum, vt sup. licium sacrilegorum ab Hyampeia in Nâupliam petram transferretur. Alexandrum porro ne hi quidem qui vel maxime amant, quorum & nos sumus, laudant, quòd B. anchidarum urbem euertit, omnisque ætatis homines interfecit, propter prodicionem
 30 Milesij templi, à proauis horum factam. Agathocles verò Syracusanorum tyrannus etiam cum risu subfannans Corcyraeos quærentes curisporum insulâ popularetur, respondit: Quia me hercle maiores vestri Vlysem hospitio exceperunt. & Ithacensibus itidem expostulantibus, quòd milites ipsius eorum oues auferrent, At vester, inquit, rex cum ad nos venisset, præterea etiâ excæcauit pastorem. Quid? nonne his insolentior Apollo, si Pheneatas qui nunc sunt perimit obthurato barathro, & vniuerso eorum agro illuuii perditò, qui ante annos, vt aiunt, mille Hercules hinc abrepto tripode oraculû ad Pheneum transtulit? idémq; Sybaritis

VIII. Cui
maioru de
lectu poste-
ri luant.

Aesopi
mors.

ritis finem malorum prædicens, postquã tribus exitiis iram
Iunonis Leucadiæ expiauerint? Neque diu est quòd Locri
desierunt virgines ad Troiam mittere,

Quæ pedibus nudis, cœsus erua, corpore nudo,

Sub lucem circum Verrebant Palladas aram

Vittarum exsortes, gelidam quoq; & siccæ senectam,

ob Aiæcis libidinaem. Vbi nam hæc rationem habent? quo
iure fiunt? Neq; enim Thraces laudamus, qui in hanc vsq;
diem suas compungunt vxores vlciscendi Orphei causa: ne-
que barbaros ad Eridanum accolentes, qui atris vestibus a-
mitti Phaerthontem lugent, si vera est fama. magis etiã, pu-
to, ridiculum hoc fuerit, si eorum hominum, qui vixerunt
pereunte Phaerthonte, nemine id curante, nati quinque aut
decem pòst atatibus cœpere eius gratia vellem mutare & lu-
gere. Quanquam hæc stulta duntaxat sunt, cum nulla per-
niciæ cõiuncta. Deorum autem iræ quãnam ratione subito
occultata, veluti nonnulli animi, deinde rursus in alios
erumpunt, & in eorum extremas calamitates desinunt? Ut
primum inibuit vocem, Ego metuens ne de integro orsus
plura & gauiora proferret absurda, statim interrogavi ho-
minem: Est, inquam. Hęc enim tu omnia vera putas? Tum
ille, An, inquit, si nõ omnia, quãdam tamen vera sint, non
putas eodem absurdo rem laborare? Fortasse, inquam. sicut
vehementer febris tantibus siue vnica, siue multis vestibus
sint amicti, idem aut similis ardor adest: tamen recreandi
gratia multitudo est atolienda. Sed, si ita videtur, ista sic
relinque, quanquam plerumque fabulis & commentis viden-
tur similia. In mentem verò reuoca nuper celebrata Theo-
xenia, & præclaram illam portionem, quam eximiam præ-
co edicit Pindari posteros accipere debere: & quã tibi res
ea fuerit visa pulcra, quã iucunda. Quis verò, inquit, non
delectaretur venustate honoris, ita Græcicè & simplici-
ter antiquitatem referentis, nisi si cuius atrum cor (vt cum
ipso illò Pindaro loquar) frigida flamma sit fabricatum?
Missum facio igitur, inquam ego, huius simile edictũ Spar-
tæ, secundum Lesbium cantorem, quod proclamabatur in
honorem & memoriam Terpantri. eadem est enim vtriuf-
que ratio. Sed & vos nimirum inter Bæotos aliis potiores
haberi vultis, vt qui Opheltiadæ genere sitis: & apud Pho-
censes propter Daiphantum. Et mihi primũ adfuitis, cau-
samque

Jamque meam iuistis, quando Lycormæ & Satelæi dice-
 bant auitam Heraclidarum dignitatem & coronæ gesta-
 tionem conferri ambientibus debere. quod maxime pos-
 teris Herculis beneficia & honores oportet sacros tectos
 5 curari, cum ipsi pro collatis in Græcos beneficiis gratia par-
 relata non fuerit. Egregij, inquit, nobis certaminis & philo-
 sophia digni memoriâ renouati. Mitte ergo, inquam, lo-
 des vehementiam istam accusationis, neq; iniquè fer si qui
 malis aut improbis prognati puniuntur: aut lætari ac pro-
 10 bare noli, si bonis natalib. honor habetur. Nam si gratiam
 quæ virtuti refertur, arbitramur ad posteros debere propa-
 gari: consentaneum omnino rationi est vt sentiamus debe-
 re etiam poenas flagitiorum non intercidere, aut ante gra-
 tiam desinere: sed eodem vsque se extendere, vt vtrinq; pari
 15 suum cuique tribuatur ratione. Qui verò Cimonis poste-
 ros Athenis honorati cum voluptate videt, Lacharis cõtra
 vel Aristonis stirpẽ exfulate indignatur: is nimis quàm mol-
 lis est & socors, aut potius querelarum captator & morosus
 aduersus deos. inculans eos si iniusti malique hominis po-
 20 steritas videatur: rebus vri secũdis: inculans rursum si fami-
 liæ improborum alterentur & aboleantur: & siue boni, siue
 mali patris proli res contingant aduersæ, deos culpans. At-
 que hæc, aiebam, posita tibi sunt veluti sæpes obiecta ni-
 mis acerbis istis & ad vituperandum propensis. Nunc autem
 25 quali glomeris initio repetito, in tenebrosa & multas in-
 volutiones, multos errores habete de iis disputatione, cau-
 tẽ nosmet & paulatim euoluamus filo deducẽte ad ea quæ
 probabilia videntur. Veritatem enim & de quo constet, ne
 in his quidem quæ ipsi nos agimus, cecidẽ possumus habe-
 30 re. Verbi gratia, cur tabe aut interente aqua extinctorum
 liberos, tantisper dum cadauer comburit, sedere inbe-
 mus pedibus in aquam demissis? creditur egim sic effici, vt
 morbus in eos non transeat, neque eos attingat. Aut quæ
 causa est, quod capra eryngium in os sumente totus subsi-
 35 sit grex, tantisper dum accedens caprarius eximat: alix quo-
 quæ sunt facultates anis ac propagationibus præditæ, & in-
 credibili celeritate etiam in longinquum penetrantes. Sed
 nos temporũ interualla miramur, non locorum. Atqui plus
 admirationis meretur, si luc in Æthiopia exorta Athenæ
 sunt impletæ, mortuũq; est Pericles, & morbo correptus
 Thucydi-

*De publi-
cis Sribu
calamita-
tibus.*

Thucydides: quam si Delphis ac Sybaritis praua vis viuendi ratione, poena in eorum liberos incubuit. Est enim facultibus suis quidam recursus & continuatio ab extremis ad prima pertinens: quorum causa, etiam si a nobis ignoretur, tacite suum peragit officium. Enim uero publicæ urbi ob iras deorum calamitates, rationem in promptu sitam habent. Est enim ciuitas res quædam uicia & continens, animalis instar: neque mutationibus secundum ætates suam exuit naturam, aut ratione temporis aliud sit ex alio: sed semper easdem erga se affectiones & naturæ suæ consentaneas seruat, omnēq; eorum quæ publicè agit, aut egit causas in se continet, quamdiu communitas, quæ mutuis complementis deuincit vniūq; corpus efficit, unitatem suam conseruauerit. Qui uero ex vna urbe ratione temporis instituta diuisione plures atque aded infinitas facit: is perinde agit ac si vnum hominem in multos diducat, propterea quod nunc senex est, antè iuuenis, olim adolescens fuit. Immo isthæc planissimè cum Epicharmeis illis quadrant, ex quibus sophistæ ratiocinandi formulam desamplērunt, auxōmōn, id est augeſcentem, appellatam, qui dudum pecuniam sumpsit mutuam, is nunc eam non debet, cum sit factus alius. & qui heri est ad cœnam inuitatus, is hodie in iocatus venit: est enim alius. Et uero ætates discrimina maiora in quouis nostrum efficiūt, quàm in urbibus. Qui enim Athenas uidit, anno post trigesimo agnoscat: & mores, motus, ludii, seria, gratia, iræ populi quæ nunc sunt, priscorum sunt admodum similia. Hominis diu non uisi formam vix domesticus aut amicus agnouerit occurrens. morum ea est ad quemuis sermonem, laborem, affectionem, ac legem mutatio, ut etiam ei qui semper vna sit miranda insolētia hominis nouitas videri possit. & tamen uicius homo ab ortu usq; ad mortem dicitur. Ergo urbem quoq; eodem modo perdurantem volumus opprobriis maiorum suorum obnoxiam esse, quo etiam sibi gloriam eorum & potentiam vindicat. nisi imprudentes omnia velimus in Heracleum illum iniicere fluiuium: in quem illè negabat bis posse eundem descendere, natura subinde omnia mutante atq; alterante. Quod si vrbs vna res est & continua, est nimirū etiam genus a principio pendens vno, quod vim quandā & cōmunionem alliduam in se habeat. & quod inde nascitur, non

ita à

ita à procreante liberatur; quomodo opificium ab opifice. non enim ab ipso, sed ex ipso fit. itaq; aliquam cōueniēter à sua origine partem trahit, siue honore, siue pœna afficiatur. Ac nisi vereretur, ne quis iocari me putaret, dicerem
 5 grauiſſimam iniuriā Calandri statuae factam ab Atheniēſibus cum eam conſtauerunt: aut Dionysij cadauer, cum est à Syracusanis extra fines ipsorum proiectum. multo iustius eorum posteros pœnas luisse. Nam statuae quidē Calandri nihil inerat naturæ: & cadauer Dionysij ab anima
 10 fuit desertum. Nisæo autē, Apollocrati, Antipatro, Philippo, aliisque eisdem omnibus nequam hominibus princeps innata est in hæretq; portio, nō quæta aut ociosa illa: sed per eam viuunt, aluntur, gubernantur, sentiunt. & iniquum minime est, si illorum cum sint, habeat quæ illorum
 15 sunt. In vniuersum denique, sicut in medicina id quod vtile est, iustum ē censetur: (ridiculus enim sit qui iniuste fieri dicat quod cōxendicibus laborantibus pollices vruntur: & iocinore vitiatō, incidere ventrem circa vmbilicū: & bouē extrema cornua inūgere quando eorum vngula mollicie
 20 rentantur) ita qui aliud ius in suppliciis querit quā maliciæ curationem, & indignatur si medicina per alios alius adhibeatur, (veluti cū lippitudinis leuandæ gratia vena secatur) videtur nihil vltra eā quæ sentiri possunt prospicere: neq; meminit magistrum vno puerorum cæso reliquos
 25 officij inonere, & decimatione facta imperatorem totum plectere exercitum. Atq; sic quidem non tantum vni parti per aliam, sed & animæ per animam accidunt quædam affectiones, vitia, & correctiones, magis quā corpori per corpus. Ibi enim, vti par est, oportet eandem affectionem,
 30 eandem mutationem euenire: hic anima visis ducta vt fiendo metuendōve melius aut deterius afficiatur, à sua habet natura. Nondum ego finem dicendi feceram, cū Olympiacus sermonem excipiens: Videris, inquit, huic disputationi quasi fundamentum magnum supposuisse, animæ
 35 permansionem. Sanè, inquam, vobis dantibus, aut potius iam ante largitis. sermo enim huc processit ab eo principio, quod dare deus cuique quod eo dignum est ponebatur. Tumille, Ergo, ait, censes ex hoc, quod deus singulas res nostras inspicere, ac distribuere pro meritis ponitur, sequi, animas aut omniho interitus esse expertes, aut aliquandiu

*De anima
perpetua-
tate.*

Eliu. 2. 147

p. 464.

saltem à morte corporis superesse? Non sanè, inquam. Sed scilicet sordidus admodum est deus, ac inanem sumere voluit operam, qui nostrum nihil in nobis diuinum, nihil habentium ipsius simile quocunque modo, & permanens ac stabile, sed foliorum instar (ut est apud Homerum) breui temporis spacio emarcescentium atq; pereuntium, tantam habeat rationem, cum quidem quomodo mulieres Adonidis hortos in testis colunt atque educant, ita nos animas in diem victuras in carne delicata vitæque non durabili germinantes habeamus, & qualibet occasione existimemus. Quod si lubet, reliquis diis omisissis, Apollinem hic degentem nostrum considera. Videturne is tibi compertum habens animas mortuorum statim interire, ac fumi instar aut nebula à corporibus expirare, tam multas expiationes vitæ defunctorum, ac tot tantaque præmia & honores iis habendos exigens, credulis hominibus fraudem facere & ora sublinere velle? Ipse profecto animæ perpetuitatem nunquam si in inficiaturus, nisi quis Hercules in morem erepro Pythiæ tripodæ aboleat ac perdat hoc oraculum, qui sciam in hunc usque diem multa id genus hinc data fuisse responsa. sicut Coraci Naxio ferunt edictum esse, Impium esse animam morte damnare. Ibi Patrocles, Quid, inquit, hoc oraculi est, aut quis Corax iste? nam & res mihi ignota, & inauditum est nomen. Nequaquam verò, inquam, sed ego in causa sum loco nominis cognomine usus. Is enim qui Archilochum in pugna interfecit, Callondas nomine fuit, cognomento Corax. is primum eiectus à Pythia, ut qui Musis sacrum virum necasset, usus deinde supplicibus precibus & obsecrationibus cum excusatione sui, iussus est proficisci ad Tertiis habitationem, ibique animam Archilochi placare. Is autem locus erat Tænarus, quod fertur Tetrax Cretensis eum classe appulisse, ac vrbe condita habitasse pone Psychopompeum, qui est locus animis demulcendis sacer. Similiter cum Spartani oraculo essent iussi placare animam Pausaniæ, exciti ex Italia animarum illustratores, facto sacrificio simulacrum templo auellerunt. Vna igitur, aiebam, eademq; ratione & prouidentia dei, & animæ humanæ permanens stabilitur; neque potest relinqui altero sublato alterum. Ergo animæ post mortem existanti magis probabile est vel præmia vel pœnas reddi. vi-

tam

ram enim quasi certamē quoddam obit, & certamine per-
 acto consequitur quod meruit. Enimvero quos ibi hono-
 res, aut quæ supplicia ob actam vitam percipit ea sola exi-
 stens, nihil ista ad nos qui viuimus attinent, sed ignoran-
 5 tur, fidesq; iis derogatur. quæ liberos stirpemq; peruadunt
 pœnæ, viuentibus conspicuæ, multos malorum dehortan-
 tur atque reprimunt. Non esse autem scēdiorem vllam pœ-
 nam aut quæ maiorem afferat dolorem, quàm si quis vide-
 at sua culpa suis posteris malè esse, & cū impij scelerati-
 10 que anima hominis post mortem cernit non statuas suas a-
 liquas euerti aut honores antiquari, sed propter sua ipsius
 flagitia liberos suos, aut amicos, aut necessarios grauib;
 premi calamitatibus & pœnas dare * * nemo acquiescet
 Iouis honoribus iniustum fuisse & intemperantem. Pos-
 15 sem etiam sermonem quendam nuper mihi auditum re-
 ferre, nisi vereretur ne vos fabulam putaretis. itaque tantum
 vtar probabilibus. Quin tu, inquit Olympiacus, eum no-
 bis narra. Eadem reliquis orantibus, Sinite, inquam, me
 probabilia persequi : deinde, si ita videbitur, fabulam (si
 20 quidem fabula est) proferemus. Etenim Bio deum qui ma-
 lorum liberis supplicia inferret, magis aiebat ridiculum
 esse medico, qui filio aut nepoti ob morbum patris vel aui
 medicinam adhiberet. Sunt verò hæ res aliquatenus dissi-
 miles, aliquatenus etiam similes. Alius enim dum sanatur,
 25 alium qui simili est in morbo, nihil iuuat: neque quisquam
 ex oculis aut febre laborans leuatus est malo, quod alium
 videret vngi aut emplastro illini. malorum autem suppli-
 cia omnibus hoc demonstrant, Iustitiæ ratione pergentis
 opus esse aliis puniendis alios coercere. Neque sensit Bio,
 30 quid in hac similitudine conueniret propositæ quæstioni.
 Quippe viri qui in morbum grauem, neq; tamen immedi-
 cabilem, inciderit, ac deinde ob intemperantiam & molli-
 ciem prodito corpore perierit, filium non ægotare, sed
 procliuem duntaxat ad idem morbi genus creditum medi-
 35 cus, aut necessarius aliquis, aut alipra sentiens, aut bonus
 dominus, inuictus rationem austeram cōficiens, adimens-
 que obsonia, bellaria, potationes, scorta, vtenq; continen-
 tibus medicationibus, exercitationibusq; corpus durans,
 magnum malum exiguo semine dissipando auerterit, non
 passus progrediendo augeri. Nonne enim sic præcipimus,

*Posterius pro
 pter culpā
 maiorum
 punit.*

animaduertendos, non negligendos esse qui patre aut matre morboſa nati ſunt, ſtatimq; innatum mali principium mobile & ad lædendum in proclui ſitum eiiciendam eſſe anteuerrendo? Omnino quidem, reſpondebant. Non ergo abſurdam rem, inquam ego, ſed neceſſariam, neq; ridiculam, ſed vtilem agimus, quando filiis comitiali morbo, melancholia, aut podagra detentorum exercitationes, vitæ rationem, & medicamenta accommodamus, nō quod ægrotent, ſed vt ne hoc fiat. Natum enim è malo corpore corpus ſupplicium ſane nullum, ſed medicinam tamen & 10 cuſtodiam meretur: quam quia voluptatibus abſtinet, morſumq; & dolorem infert, qui ob molliciem & timiditatem ſupplicij afficit nomine, miſſus eſt faciendus. An ergo corpus è vitioſo natum corpore curare & cuſtodire conuenit? malitiæ innatam ſimilitudinē in tenera indole germinantem & enaſcentem negligere debemus, & moras neſtere tantisper dum ſe effundat, motibusq; prauis malignum occulti animi fructum detegat, vt ait Pindarus? An hac ratione nihilo deus ſapientior videbitur quā Hefiodus, qui ſic præcipit:

Ne ſerito rediens triſti de ſunere prolem.

Da natis operam diuū conuiuiſia linquens.

*Malitia
deliteſcit.*

ſcilicet non vitij modò & virtutis, ſed gaudij etiam ac triſtitie, omniumq; id genus rerum capax quia eſſet genitura, ideo ad procreationem prolis iubens nos hilari animo ſerenoq; aggredi? Illud verò non à ſententia Hefiodi proficiſcitur, neq; humanæ eſt opus ſapientiæ, ſed dei, perſpicere ingeniorum ſimilitudines & discrimina, priuſquam ab animorū motibus in magna erumpentibus flagitia detegatur. Sane virſorū catuli, & luporum ac ſimiarum, ſtatim ſuā 30 oſtendunt indolem, nulla velatam aut oblitam re. Humanum ingenium in mores, opinionones, legesq; ſe cōiciens, ſepenumero vitiis occultatis bona imitatur, vt aut omnino tandem eluat innatam vitij maculam, aut verſuria tanquā exuuiō quodam tectum longo tempore deliteſcat, ac nos ſi fallat. qui velut ichi aut morſi vno quouis flagitiorum vix tandem nequitiam ſentimus, immo tum demum iniuſtos fieri putamus homines, cū iniuria nos afficiunt, intemperantes cū libidinem exercent, timidos cū fugiunt: nō aliter quā ſi quis opinetur ſcorpis ſtimulum innasci 40 quan-

quando pungunt, & viperis venenū quando mordent. Que quidem stulta est opinio. Non enim simul & fit malus aliquis, & malus esse cernitur. sed iam inde ab initio præditus prauitate, occasione facultatemq; nactus furatur fur, le-
 5 ges violat tyrannicæ indolis homo. At verò deus non igno-
 rat cuiusque ingenium & naturam, vt qui animum suapte natura magis quam corpus sentiat, neque eò rem differt, vt violentiam iam manibus, impudentiam voce, libidi-
 nem pudendis proditam puniat. Non enim vlscitur se

*IX. Pœna
nondum
commisi
flagitij.*

10 accepta iniuria, neque raptori irascitur vim passus, aut
 mœchum odit affectus iniuria: sed medicinae faciendæ cau-
 sa sæpe plectit ad adulterium, auariciã, vel iniuriam facien-
 dam procliuem, vitium veluti morbum comitalem ante-
 uertens priusquam erumpat. Nos interim qui paulo antè

15 indignabamur ob sera fontium supplicia, nunc id culpamus,
 quod deus ante quam committantur flagitia ipsum prauū
 animi habitum coercet: quippe ignorantes sæpe futura fa-
 ctis, & occulta apertis deteriora maioriq; digna metu esse:
 neque docti ratio cinari causas, propter quas nonnulli ex-

20 pedit etiam perpetrato scelere missos facere, alios etiam
 num meditantibus maleficium pœna anteuerit. quomodo
 medicamentorum quædam non cōgruunt ægrotantibus,
 conducunt autem aliis non laborantibus, sed in periculo
 quàm ægroti versantibus maiore. Hinc est, quod non o-

*Qui poste-
ri punian-
tur ob de-
lictam maio-
rum.*

25 mnia parentum peccata dij in liberos conuertunt. sed si
 quis de malo nascitur bonus, tanquam bene affecti cor-
 pore natus de morbofo, is generis pœna liberatur, vt pote
 e malicia vt qualitate ortus. qui verò morbo in similitudi-
 nem generis refertur atq; redigitur vitiosi, ei nimirum cō-
 *

30 uenit tanquam hæredi debitas pœnas vitij persolvere. Nō
 enim profectò Antigonus propter Demetrium, non Phy-
 leus propter Augeam, non Nestor propter Neleum susti-
 nuit pœnam: nati enim hi malis, boni ipsi fuerunt, sed quo-
 rum natura amplexa est cognatam maliciam, hos Iusticia

35 similitudinem prauitatis persequens supplicio affecit. Ver-
 ruca, nœui, lentes parentum in filiis non visi, aliquando in
 nepotibus denuo apparuerunt. & quædam mulier Græca
 cū nigrum peperisset infantulum, adulterij postulata, in-
 uenit se quarto gradu progeniei ab Æthiope procreatam.
 ac Pythonis Nihēnsis, qui nuper commutauit vitam cum

*Fabula de
Thespesio
Solenis re-
dunio.*

morte, dictus genus à Spartis (hi sunt homines è satis à Cadmo draconis dentibus enati) ducere, filiorum quidam hasta figuram in corpore suo in lucem extulit: similitudine generis tam multis post ætatibus tanquam è profundo emergente. Eodem modo sæpe animi adfectiones in prima prole occultantur: in posterioribus propagininibus natura demum similitudinem vicij aut virtutis instaurat. His dictis ego cum conticuissem, subridens Olympicus: Non, inquit, laudamus te, ne quasi satis demonstrato proposito videamur fabulam dimittere. hac demum audita, pronuntiabimus. Tum ego narrationem sic sum prosecutus. Thespesius Solensis vir Protogenis, eius qui hic nobiscum fuit, familiaris atq; amicus, cum primis temporibus perquam dissolutè vixisset, atque exinde rem familiarem celeriter perdidisset, aliquandiu etiam necessitate impellente malis se dedit artibus: & pœnitentia ductus, dum diuitias sectatur, idem est expertus, quod vsu venire in temperantibus solet. qui vxores dum habent, non custodiunt, dimissasq; & aliis coniunctas improbe corrumpere conantur. Is ergo Thespesius dum nulla turpi re abstinet, quæ voluptatè aut quæstum videretur conciliatura, breui temporis spacio opes nō sane magnas, opinionem autem maliciæ summam sibi parauit. Maxime autem eum notauit oraculum ab Amphilocho allatum. cum enim (vt fertur) misisset ad deum, scitatum an reliquum vitæ victurus esset melius, responsum fuit, Melius habiturum postquam mortuus foret. Ac sane hoc illi quodammodo non post multum temporis accidit. De sublimi enim in ceruicem delapsus, ictu absq; vllō vulnerè accepto mortuus est: tertiaq; post die sub ipsam funerationē reuixit. Mox recuperatis viribus ad se reuersus, incredibilè quandā vitæ mutationē instituit. nam neq; iustiorē in contractibus vllum eo tempore nouerunt Cilices, neque maiore aduersum deos pietate, neque hostibus molestiorem, neq; magis fidum amicis. quo factum est, vt quibus res cum ipso erat causam cognoscere tantè diuersitatis auerent, non vilem aut vulgarem eam fuisse arbitantes. Quam eorum fuisse veram opinionem, intelligi potest ex his quæ ipse Protogeni, aliisq; bonis amicis narrauit. Nam simul atque meus corpore excidit, principio eiusmodi sensuit mutationem, qualis eueniret gubernatori è nauī in profundum

fundum mare abiecto. Deinde paululum elatus, visus est sibi totus respirare, & anima veluti vnico oculo aperta vndique circumspicere. Conspexit autem nihil eorum quæ antea sed stellas ingentes, & inter se immensis distantes interuallis, splendoremque admirabilis coloris emittentes efficacitate præditum, ita vt anima eò leuiter vecta, tanquam in serenitate in lumine vsquequaque celeriter vagaretur. Prætereo hic plurima spectacula ab eo commemorata. Animas autem morientium narrabat cum sursum ascendunt, aere cedente bullam efficere flammeam: qua deinde sensim rupta exeant forma præditæ humana, mole exigua, & motu non eiusdè omnibus modi. quasdã enim celeritate admirabili exilire, & ad rectam lineam sursum emicare. alias fusi instar in orbem conuersas, alias sursum, alias 15 deorsum vergendo, mixta quadam & turbida moueri agitatione, vix longo admodum temporis tractu subsistente. Plerasque earum ignorabat (vt retulit) quorum essent. duas aut tres notas sibi cum conspexisset, conatus est accedere & alloqui. illæ autem neque audiebant, neque apud se 20 erant, sed mentis expertes ac consternatæ, omnem spectaculum tactumque fugientes vagabantur primum seorsim vnaqueque, deinde multis eodem modo affectis obuiam factæ & implicate, motibus promiscuis & temerariis ciebantur, vocisque edebant obscuras, quasi vociferationes ciulatu & pauore mixtas. Aliæ autem supra in summo ambientis 25 erant ad spectu splendide, & inuicem ob beneuolentiam coeuntes, tumultuantibus istis vitatis: significabant nimirum sese in se contrahendo molestiam, extendendo autem & pangendo gaudium & approbationem. Ibi aiebat quendam cuiusdam cognatorum animam, quæ vtpote ipso puero mortuum, non satis bene agnosceret, prope accessisse, ac dixisse: Salue Thespesi. Miratum se respondisse, Non Thespesius ego sum, sed Aridæus. tum animam intulisse: Prius quidem Aridæus fuisti, postmodò autem Thespesius (vox 35 ea diuinum significat) eris. non enim mortem obiisti, sed diuino quodam fato tua huc venit mens, reliquis animæ facultatibus veluti anchora in corpore relictis. atq; rursus nunc tibi argumento hoc sit, quod animæ defunctorum neque vmbra faciunt, neque conuiuent. His auditis Thespesius iam & magis colligere se ac ad rationis usum

*De animis
morientium
fabula.*

redire cœpit, & cum perpexisset, animaduertit sibi comitari appendicis loco obscuram quandam & vmbrosam lineam: illas verò animas fulgore circumdari ac intus esse pellucas, non omnes tamen eodem modo. nimirum alias plenæ instar purissimæ Lunæ vnum colorem laeuem ac continentem æquabiliter exhibere: alias squamis quibusdam exilibus ac vibicib. percurrētibus maculatas: alias admodum vario & insolenti adpectu, nigris notis viperarum instar punctas: alias etiam obtulis distinctas fissuris. Cæterum singula enarrans Thespēs ille cognatus (nihil enim impedit, quin hominum nominibus animas adficiamus) docuit Adrasteam Iouis & Necessitatis filiam omnibus flagitiis vindicem supremo loco collocatam esse: neque malorum quenquam ita vel magnum vel paruū vnquam fuisse, vt aut latendo aut vim faciendo pœnæ subducere vel potuerit. Porro alios aliter puniri, & ipsam tria suppliciorū genera tueri atq; exsequi. Quosdā enim (aiebat) statim in corpore & per corpora plectendos pœna velox arripit miti quadam rōne, & quæ multa omittat expiationis indigētia. Quorum verò malicia operosiores flagitat medicinam, eos genius post mortem Iusticiæ tradit. Prorsus autem insanabiles Iustitia repellente, tertia & sœuissima Adrasteæ administrarum Erinnyis hincinde vagantes atque fugientes cursu adsequens miserabiliter atque immaniter vniuersos abolet, inque locum demergit qui neque cerni oculis, neque visu adiri potest. De cæteris vindictis, ea quæ in hac vita pœnam infligit, barbaricarum est similis. Sicut enim apud Persas eorum qui puniuntur vestes atque tiaras conuellunt ac flagellant ipsi plorantibus & vt desistatur cœpto obsecrantibus: ita supplicia quæ à facultatibus & corporibus exiguntur, vehementem non inferunt ictum, neque ipsam attingunt maliciam, sed pleraque tantum opinionem quandam sensumque externum pœnæ præbent. Qui verò hinc pœna euitata & inexpectatus eo peruenit, hunc excipiens Iusticia conspicuum atq; nudum, ac qui prauitatem suam nulli rei immergere, nullo velare modo possit, sed vndiquaq; ab omnibus talis qualis est perspicuarur, primum parentibus ac maioribus suis probis (si quidem tales sint) demonstrat, indignum ipsis atq; conspuendum. sin mali fuerunt, pœnas eorum videns, ipsis vicissim cernen-

cernentibus plectitur per longum satis tempus, singula vitia
 iis luens doloribus ac cruciatibus. qui magnitudine & vehemē-
 tia tanto superant corporis dolores, quanto res vera est quā
 somnium efficacior. cicatrices autem & vibices restant à
 5 singulis vitiis, maiores aliis, aliis minores. Iam mihi (aiebat)
 considera varios istos animarum & omnigenos colo-
 res. Squalidus iste & caliginosus, illiberalium sordium est
 pigmentum atque auariciæ. sanguinolentus & igneus, cru-
 delitatis atque læticiæ. cœruleus intemperantiæ circa volu-
 10 prates* liuidus ac violaceus, & qualis atramenti quod se-
 pia emitit, inuidiæ ac malignitatis. Etenim ut hic vitio-
 sitas per animæ motus in corpora certos colores didit: ita
 ibi color finis est lustrationis atque pœnæ. His coloribus om-
 nino deterfis, anima splendida & macularum expers reddi-
 15 tur. Quandiu autem inhaerent, reciprocant affectus cum
 saltu quodam & agitatione, quæ in quibusdam languidior
 est ac facile exstinguitur: in aliis vehementer se intendit. Ac
 harum animarum aliæ iterum iterumque puniri conueni-
 entem sibi habitum affectionemque tandem adipiscuntur:
 20 alias rursus in corpora animalium expellit violentia que-
 dam inscitia, ac cupiditatis voluptatum genus. nam ratio-
 nis imbecillitas ob contemplatricis facultatis socordiam
 actiuam inclinat ad procreationem: hæc cum instrumen-
 tum intemperantiæ desideret, cupit suos appetitus ad fru-
 25 endum perducere, & per corpus implere. isthic enim nihil
 nisi umbra quædam imperfecta & somnium voluptatis nū-
 quam implendæ adest. Hæc locutus Thespesius* celeriter
 sane, cæterum per immensum spacium, ut apparebat, produ-
 xit, facile atque expeditè pergentem: quippe qui splendore
 30 luminis tanquam alis veheretur, donec ad magnum quæ-
 dam hiatus deorsum penetrantem fuit peruentum. ibi de-
 sertus à vi eum tenente, vidit alias idem pati animas. Instar
 auium enim cocuntes eò, atque in orbem circum hiatus
 obambulantes, rectà transire non audebant. Ipse hiatus in-
 35 tus bacchici in morem autri conspiciebatur materia, viri-
 ditate, & floribus omnis generis varie ornatus. exhalabat
 autem lenem auram quæ odorem exhibebat suauitatis ad-
 mirabilis, eamque temperiem adferebat fruentibus, quam
 vinum solet ebriis. nam fragrantia illa perfuentes animæ,
 læticia perfundebantur, sibi inuicem blandiebantur. Cir

ca eum locum in orbem erat bacchatio, risus, omnisque iocantium & sese oblectantium musa. Atque ea cognatus ille Thespesij dicebat Bacchum in deos abiisse, Semelemque postea eodem adduxisse, vocari autem Lethæ, id est Oblivionis locum. Itaque cupientem non passus est ibi commorari Thespesium, sed vi abstraxit: simul docens: præ voluntate colliquari & humectari mentem: brutam vero partem rigatam & obstupescit, memoriam corporis excitare, ex ea desiderium nasci quod trahat ad generationem, quæ sic dicatur, cum sit inclinatio intendens animam humore gravatam. Tantundem porro itineris ubi confecit Thespesium, visus est sibi vendere ingentem craterem, in quem cum riuos influere, quorum alius candidior maris (spuma aut niuibus esset, alius purpuram arcus cælestis referret, alij aliis coloribus infecti eminus suum perhiberent splendorem, ut propius accessit, crater ambiente aere magis abolito, & obscuratis coloribus floridissimum retinuit absque albedine colorem, vidit autem tres genios ibi in formam trianguli confidentes, qui aquam influentem inter se mensuris quibusdam dimetirentur. Huc usque aiebat Thespesij animæ ductor Orpheum pervenisse, quo tempore animam vxoris quæsiuit: & non probe memoria suggerente falsum hunc ad homines sparsisse sermonem, oraculum quod apud Delphos est, Apollini esse cum nocte commune. cum quidem commune Apollini cum nocte sit nihil. Verum hoc (addebat) noctis est & Lunæ commune oraculum, nullo terræ sine inclusum, neque una certa fixum sede, sed quod usquequaque inter homines visis somniisque vagetur. Hinc enim somnia, ut vides, temperata, & fallaci ac vario simplex verumque adfiscientes disseminantur. Apollinis autem neque vidisti, neque videre potes. altius enim se non effert neque concedit animæ terrestri portio, sed deorsum tendit à corpore dependens. Simulque conatus est adducto Thespesio ostendere lumen, quod (ut narrabat) è tripode per sinus Themidis enititur in Parnassum. sed cum id visum cuperet, præ splendore non conspexit. audiuit tamen præteriens vocem acutam mulieris carmine edentis cum alia quædam, tum tempus etiam quo ipse extremum esset vitæ diem confecturus. Dicebat autem genius, vocem hanc esse Sibyllæ, quæ in facie Lunæ circumuehens futura caneret. Cum autem plura vel-

ra vellet audire, impetu Lunæ veluti fluctu in diuersam partem compulſus, pauca percepit: è quibus fuit etiam vaticinium de monte Veſuio, & Dicæarchæ conflagratione, ac de principe eius temporis incifum hoc, Bonus cum fit, morbo tyrannidem finiet. Secundum hæc ad ſpectanda ſupplicia ſe conuerterunt. Atque initio quidem tantum difficilia & miferabilia viſa iſtis ſunt oblata. poſt in amicos etiam, familiares, & ſocios præter omnem ſuam exſpectationem incidit Theſpelius, qui graues cruciatus, ac fœda ſupplicia duriffimæque perferentes ipſum cum lamentatione & ploratu compellarent. denique etiam patrem ſuum conſpexit è voragine quadam emergentem, plenum puncturatum atque cicatricum, manus aduerſus ſe intendentem, ac ſilere non paſſum, ſed coactum à præſentis ſuppliciorum fateri, nefarie ſe hoſpites quosdam auro præditos veneno ſuſtuliffe, & cū iſthic latuiſſet, hic ſceleris cōiunctum partim dediffe pœnas, & iam duci vt reliqua patiat. Deprecari ibi aut intercedere pro patre non auſus præ metu & terrore Theſpelius, cum referre pedem & fugere vellet, nō iam amplius benignum illum & familiarem vidit ductorem: ſed ab aliis quibuſdam adſpectu terribilibus propulſus, reliqua ſpectauit. Eorum qui aperte mali fuerant, aut in vita pœnas dederant, animaduertit vmbra non ita iam difficilem eſſe neque atteri ſimiliter imperfectam, aut laborare de bruta & adfectibus obnoxia parte. Qui vero ſub prætextu & opinione virtutis vitam latente improbitate exegiffent, hos alij adſtantes cogeant magno cum labore & dolore interiora animæ foras obuerrere, contra naturam torquentes ſeſe & flectentes, quomodo marinæ ſcolopendræ hamo vorato ſe ſe voluentes inuertunt. quosdam cute derepta explicantes, oſtendebāt intus vitioſos, & qui nequiſſiam in ratione animæ partis principe tectam geſſiffent. Alias quoque ſe vidiffe animas perhibebat, quæ viperarum in ſtar bing, terne, aut etiam plures complicatæ, inuicem ſe manderent, ob memoriam iniuriarum & mœſticiam de rebus in vita actis aut toralatis. Eſſe etiam lacus iuxta ſe poſitos, vnum feruentis auri, aliam frigidiffimi plumbi, tertium aſperi ferri. his adſtare quosdam genios, qui fabrorum ætatorum in morem inſtrumentis ſuis animas eorum qui ob auariciam & habēdi inexpletam cupiditatem malefici fuiſſent lacubus quæ demit.

*Supplicia
mors morte.*

demitterent, qua extraherent. nam in aureo lacu cum candelantes ac vi ignis perspicuæ essent redditæ, plumbeo micæ congelabant: & grandinis ritu duratæ, in ferreo nigeri mæ fiebant ac confringebantur conterebanturque ob duriciem, formaque mutata rursus ad aureum lacum reiciebantur, atroces (vt aiebat) hisce in mutationibus cruciatus perferentes. Omnium autem miserrime excruciaci eas, quæ iam missæ factæ cum viderentur, ad supplicium retrahabantur. hæ autem erant, quarum pœna in posteros redundarent. cum enim harum aliqua eodem peruenit, irata incidit, & clamore obtundit, signa ostendens eorum quæ passa est, exprobratque & insequitur fugere & se subducere frustra conantem. celeriter enim tortores accurrunt ad supplicium, & denuo compellunt eiulantes ob prænotionem pœnæ. nonnullas quoque & multas posterorum animas ferebat a se inuicem pendere, & apum aut vespertilionum modo maiorum animam insectari ac stridere ob memoriam eorum, quæ ipsi propter eos eueniunt. Extremo loco vidit animas quæ ad secundum ortum conuersæ in varia animalia vi flecterentur atque transformarentur in instrumentis ac verberibus, ab iis quibus illud opificium commissum est. qui integra membra aut contundunt, aut auertunt, aut etiam omnino dedolant atque abolent, vt alij vitæ congruere possint. In his conspexit etiam Neronis animam, male iam cum alias affectam, tum clauis confixam aureis. Hic cum iam opifices formam viperæ Pindaricæ præberent, in qua gestata in utero & matre peresa viueret, subito (vt narrabat) magnum effulsit lumen, & vox ex eo edita iussit in aliud mansuetius animal mutari, quod circum paludes & lacus caneret. dedisse enim pœnas flagitiorum, & aliquod ei a diis deberi beneficium, quod subditorum optimam piissimamque gentem Græcos liberasset. Atque hæcenus fuit spectator. Reuersurus autem præ metu in extremum malum venit. quadam enim mulier mirabili forma ac magnitudine eum arripiens, Huc, ait, ades, vt singula rectius memoria complectaris, & bacillum quoddam, quali pictores vtuntur, candens ingessit. alia autem prohibuit. Ipse autem tanquam à fistula subito vento vehementi impulsus in corpus incidit & oculos aperuit, tantum non iam in sepulcrum conditus.

FLVTARCHI, VIRTVTEM DOCE-
ri posse.

DE virtutē consultamus ac disputamus, docerine possit prudentia, iusticia, vitæ rectitudo. Ergo rhetorum præclara opera, & gubernatorum, & architectorum, & rusticorum admiramur; (sunt enim sexcenta) viri autem boni nominantur tantum eo pacto, quo hippocentauri, gigantes, & cyclopes: opus autem
 10 reprehensioni non obnoxium virtutis atque sincerum nullum est, neque mores malarum perturbationum vacui? sed si quid sponte sua natura producit boni, id multo alieno obscuratur, tanquam fructus syluestri & immunda permixtus materia? Fidibus canere discunt homines, & saltare, &
 15 legere litteras, & agros colere, & equitare: calceis se & vestibus induere discunt, vinum infundere, cibos parare: atque hæc omnia nisi discantur, recte non fiunt. bene autem viuere, cuius rei gratia isthæc sunt omnia, disciplina, ratione atque arte caret, & fortuitum est, ò mortales? Cur virtutem
 20 non doceri dum affirmamus, virtutem esse vllam negamus? Si enim discendo ea nascitur, qui disceream vetat, is ne existat ea impedit. Atqui, vt est apud Platonem, ob pedis ad lyram inconcinnitatem neque frater fratri bellum facit, neque amicus cum amico litigat, neque ciuitates ciuitatibus
 25 orta contentione extrema mala vicissim inferunt. neque seditionem ortam dicere possis in ciuitate propter accensum, & quomodo pronuncianum sit Telchines: neque in familia turgium inter maritum & vxorem de stamine aut subtegmine. Et tamen telam, librum, aut lyram non tractabit qui non didicit, quanquam nullum inde magnum damnum accepturus: sed ridiculus fieri veretur. nam, vt Heracles ait, præstat inscitiam celare. Domum autem, coniugium, rem publicam, magistratum putat recte tractari* Pue-
 30 ri obsoniis ededis dediti pedagogo Diogenes pugnum incussit, recte non ei qui non didicisset, sed qui non docuisset, culpam imputans. Iam participare patinam aut calicem dextre non potest qui non statim à puero didicerit, vt Aristophanes ait,

Non obsonia, non turdos auere, non pedes

Alternos ponere: --

Nebulis

fami-

familiaꝝ autem, ciuitatis, coniugij, vitæ, magistratus societas iniri inculcata potest ab his, qui non didicerunt quomodo se inuicem gerere homines debeant? Aristippus interrogatus à quodam, Ergo ubiq; tu es? ridens, Nonne, inquit, ego nulum perdo, si ubique sum? Cur ergo non ipse quoque dicis, si homines discendo non fiunt meliores, perit merces pædagogis data? Hi enim primum accipientes ab ipso lacte puerum, sicut nutrices corpus manibus formant, ita ipsi animum fingunt, consuetudine ad prima virtutis vestigia adducentes. Et Laco interrogatus quid utilitatis adferret puetis quos instituebat: Facio, respondit, ut honesta eis fiant suauiâ. Atq; ipsi pædagogi docent in via ambulare capite demisso, vno digito sallamentum, duobus tangere piscem, panem, carnem, sic scabere, sic vestem gerere. Quid, dicens vitiliginis esse & reduuiâ medicinam, non esse pleuritidis, febris, phrenitidis, differtne ab eo qui rerum puerilium affirmet recte scholas esse, doctrinam, præcepta, magnarum & perfectarum vsum rationis expertem atque fortuitum? Sicut enim ridiculus est qui remum agitari ait ab eo qui didicerit, ita qui aliarum artium disciplinam ponens, virtutis tollens, contrarium videtur eius facere quod Scythæ solent. Hi enim, ut Herodotus ait, seruis oculos eruuunt, ut ipsis adstant. hic ancillis & inservientibus artibus rationem veluti oculum tribuens, virtuti eum adimit. Atqui Iphicrates Imperator Calliæ Chabriæ F. interroganti, Quid es, sagittarius, cetratus, eques, grauis armaturæ miles? nihil, inquit, horum, sed qui his omnibus præcipio. Ridiculus proinde sit, qui dicat artem sagittandi, arma tractandi, funda iaciendi, equitandi posse doceri, duccendi exercitus rationem esse fortuitam. Nonne magis etiam ridiculus ille, qui solam prudentiam doceri posse neget, sine qua reliquarum artium vltus est nullus, nullum emolumentum. Quod si ea princeps est, ornatusque & ordo omnium, quoduis ad utilitatem componens: iam primum quæ gratia est cœnæ, pueris ita institutis ut coquere, assare, & vinum infundere possint, si nulla sit dispositio, nulla ordinatio administrantium?

*Enitio Mel
pom.*

PLUTARCHI LIBELLVS, DO-

cens, Quia quis ratione seipsum ci-
tra inuidiam laudare
possit.

5 **N**emo est, Herculanè, qui non dicat mole-
stum atque illiberale esse, de seipso ad alios lo-
quendo aliquam sibi dignitatem aut potenti-
am vindicare. sed re ipsa pauci, eorum etiam qui
10 rem istam vituperant, ingratam eius importunitatem cui-
tauerunt. Euripides quidem insolentissima usus est iactan-
tia, hæc canens:

Venalis oratio si esset mortalibus,

15 *Laudes nemo sui ipsius vellet dicere.*

Nunc (ex profundo namq. gratis acere

Sumere licet) nemo non gaudet dicere

Tam falsa quam vera: hoc impune qui a licet.

adde, quod orationem de seipso inferunt casibus & rebus in

20 tragœdia propolitis, nihil ad eas pertinentem. Similiter
Pindarus quoque, qui in tempestuam iactantiam insanie
succinere dixit, nullum facit finem magnifice loquendi de
sua facultate. digna quidem laude: quis hoc negaret? Sed ta-
men & eorū qui in certaminibus coronantur, alij victoriam

25 proclamant, vt molestam de seipso loquendi ansam præci-
dant. & Timotheo in victoriam de Phrynide partam scri-
benti, Beatus eras Timothee, quando præco dixit, Vincit
Timotheus Milesius Carbonis filiū Ionocamp præ: non iniū-
ria succēsemus, qui indocte & iniuste suā ipsius prædicauē.

30 rit victoriā. Vnicuiq. enim, vt ait Xenophon, laus ab aliis
profecta suauissima est auditu: aliis autem ea molestissima,
quam sibi quis ipse tribuit. Primum enim impudentes e-

35 mentes scilicet, quod tribui ab aliis debuit. Tertio, aut si-
lentes videbimur moleste ferre & inuidere: aut hoc dum
vitamus, cogemur præter animi nostri sententiam ipsi
quoque nos ad laudandum conferre, & ipsos testimonium
dicendo in faciem laudare: hoc est, rem in nos recipere, que
magis illiberali adulationi, quam honoris exhibitioni con-

uenit.

*Olymp.
oda. 9.*

*Proprie
laus car
sordens.*

uenit. Verum enim uero quanquam hæc ita habent, vsu venire tamen potest, vt audendum sit viro ciuili aliquid de seipso dicere, non gloriæ vllius aut gratiæ captandæ causâ: sed quia occasio & res ita postulent, vt sicut alia vera, ita de seipso etiam proferat: maxime cum ad præsens institutum commodè cadit, vt liberaliter profiteatur tale aliquid abs se fuisse gestum aut confectum. Huiusmodi enim laus bonum producit fructum, ex ea tanquam semine pluribus & auctioribus pullulâtibus laudibus. Quippe gloriâ ciuilis vir non vt præmium aut solatium virtutis exigit, aut amplectitur suis actionibus comitantem: sed quod credi & haberi pro probò, causam & occasionem ipsi plurium pulcriorum que parit facinorum. dicto enim audientibus & amantibus. facilius & suauius licet prodesse: qui suspecti sunt aut calumniis onerati, virtute sua non possunt vtî, & vim facere beneficium ipsorum fugientibus. Si vero alias etiam ob causas ciuilis vir seipsum laudare debeat, considerandum est quales eæ sint: vt vanitatem & importunitatem euitantes, quod vile est, interim nō prætermittamus. Proinde vana est laus eorum, qui se ipsos propterea videntur laudare, vt laudentur, ac maxime contemnitur, ab ambitione intempestiuæ gloriæ proficisci credita. Sicut enim qui cibi penuria laborant, contra naturam ex suis ipsorum corporibus ali cōguntur, isq; finis est famis: sic qui laudes esuriunt, nisi obtin-gant alij laudatores, decorum violant, dum ob arrogantiam ipsi sibi aliquid tribuere ac conferre videntur. Quando autem non simpliciter & pro se laudari cupiunt, sed certamine aduersus aliorum laudes suscepto, res suas gestas iis opponunt, tanquam obliteraturi: ad vanitatem facinus inuidum atq; malignum adiiciunt. Nam qui in alieno choro pedem ponat, eum proverbio curiosum atq; ridiculum demonstrant. sed de seipso inter aliorum laudes in medium ab inuidia & obrectatione extrusum sermonem, cauere diligenter debemus: ac ne alios quidem ferre qui tum nos laudent, sed meritis laudē suā concedere. aut si eo honore indigni ac vitiosi videantur, nō nobis laudâdis hunc ipsi adimere, sed palâ arguere atque ostendere, non competere in eos qui habetur honorem. Hæc cauenda esse, liquet. Seipsum autem absq; culpa reprehensionis laudare aliquis potest, primum si calumniæ, aut accusationis depellendæ gratia hoc

Gloria.

Vana laudes suis.

*I. Occasione
se ipsum
laudandi,
defensio.*

hoc faciat. vt Pericles: Ac mihi quidē vos irascimini, ei viro,
 qui nemini vestrū cedo vel peritia rerum, vel elocutione
 intellectarum, vel amore patriæ, vel pecuniæ despicientia.
 Non enim crimen modo arrogantia, vanitatis, & ambitio
 nis effugit tunc de se magnifice loquendo: sed & altitudi-
 nem animi, & virtutis declarauit magnitudinem, eo ipso
 inuidiam opprimētis, quod deiici se & frangi non est pas-
 sa. Et non iam ferre de talibus suffragia volunt ciues: sed ex-
 tolluntur, letantur, & instinctu quodam animi prosequun-
 tur talē iactantiam, si vera sit & constans. Testimonio sunt
 historiae Pelopidam à principib. reip. accusatum, quod ex-
 acto Bœotarchiæ tempore non statim domum rediisset,
 sed in Laonicam irrupisset, ac Messenam instaurauisset,
 submittentem se & deprecantem Thebani ægre absolue-
 runt. At contrā Epaminondam, qui eius tum fuerat colle-
 ga, multa de rebus suis gestis magnifice prædicantem, cum-
 que orationi finem imponentem, vt diceret, Paratum se es-
 se mori, si fateri velint ciues, ipsum iis inuitis Laonicam
 vastasse, Messenam condidisse, & Arcades in vnum corpus
 conduxisse: non sustinuerunt iidem ire in suffragia, sed ad-
 miratione viri gaudio simul risuq; oborto discesserunt. Ita-
 que ne Homericus quidem Sthenelus plane damnandus
 nobis est, cum diceret,

Nos nostris multo meliores patribus esse

Iliad. 8.

Iulianus:--

405.

siquidem horum meminimus etiam verborum,

Eheu Tydide, tam fortunate parente,

Ibid. 370.

Quid trepidas, timidusq; acies circumspicis amplas?

ipse enim nullo impetitus maledicto, amicū ignominio-
 se compellatum defendit, ipsa causa veniam de se dicenti
 conciliante. Et quidem Romani ægre tulerunt Ciceronem
 crebro res suas contra Catilinam gestas prædicantem. iidē
 tamen Scipionem dicentem, Non debere eos sententiā de
 Scipione ferre, quib. ipse potestatem decernendi de omni-
 bus hominibus parauisset, coronati in Capitolium deduxe-
 runt, sacrificioq; eius interfuerunt. ille enim nulla vrgente
 necessitate, tantum gloriæ cupiditate impulsus laudibus
 suis vtebatur: hunc periculum inuidia liberauit. Non autē
 res suis duntaxat, & in periculo constitutis, sed etiam iis qui in
 aliquam inciderunt calamitatem iactantia & fastus con-
 uenit,

uenit, magis quam cum rebus vtūtur secundis. hi enim veluti arripere gloriam, & ambitioni suæ indulgere videntur: illi procul ab arrogantia ob temporis rationem deiuncti, emergere aduersus opprimentem fortunam, ac magnitudinem animi fulcire, omninoq; fugere aduersarum rerum miseracionem deplorationemq; existimantur. Quemadmodum ergo eos qui inter ambulandum sese erigunt, ceruicēque sublimem attollūt, stolidos vanosq; putamus: qui in pugillatione vel pugna seipfos excitant, eos laudamus. sic vir fortuna iniqua vbi se rectum statuit atq; reluctatur, 10

Tanquam pugila, conferens manum

Soph. Trachin. de abiecto & miserabili gloriofitate sua elatum se & altum redigens: non molestus aut ferox, sed magnus esse videtur atq; inuitus. Hoc scilicet modo Homerus Patroclum moderatum & inuidiæ expertem in re præclare gerenda, gloriosum in morte facit:

Si mihi viginti tales equidem occurrissent.

Iliad. α, 847. Et Phocio, manluetus alias, postquam damnatus fuit, cum multis aliis indiciis suam detexit magnanimitatem, tū cū dā vna morituro eulanti & grauiter casum suum ferēti, Quidā inquit, Non tibi gratum est cum Phocione mori. Non minor, sed maior etiam ciuili homini iniuria affecto licentia datur de se verba faciendi ad ingratos. Sic Achilles alias diis gloriam concedens, & moderate loquens,

--- Si Iupiter olim

Iliad. α, 128.

Concedet nobis euertere Pergamam Troiam,

Iliad. ι, 328.

indigne adfectus contumelia & circumscriptus, iræ iactantiam permittit,

Iliad. ω, 70.

Cepi bis senas comitatus navibus Urbes. Et:

Non etenim galeæ fulgorem cernere nostra

Comminus audebunt.---

admittit enim libertas, quæ excusationis sui pars est, magniloquentiam. Sic nimirum etiam Themistocles, cum in actionib. suis nullum dictum aut factum molestum adhibuisset, ab Atheniensibus se ob fatietatem fastidiri ac despicī animaduertens, non abstinuit dicere, Quid o felices, defatigamini sæpenumero beneficiis ab eodē accipiendis? & tempestate oborta sub arborem hanc confugitis, serenitate reddita inter digrediendum frondes eius stringitis: Hi ergo iniuriis laceSSI, aduersum ingratos memoriam rerum

abs

abs se præclate gestarum intulerunt. Iam cuius recte facta
 culpantur, is ea si laudat, omnino veniâ meretur, & repre-
 hensione vacat. videtur enim non exprobrare, sed defende-
 re. Hæc res splendidâ Demostheni parauit libertatē, lau-
 5 dū; amolita est fastidium, quas fere per totam pro Corona
 orationem vsurpauit, iactās suas quæ culpabatur de bello
 legationes, & decreta. His admodum vicina est venustas op-
 positionum, cum quæ cui res vitio datur, eius contrarium
 turpe ostēdit esse atq; vitiosum. Ita Lycurgus Athenis, cum
 10 ei exprobraretur, quod argento dato calumniatorem pla-
 casset, Et qualis tandem, inquit, vobis videor cinis, qui apud
 vos tanto tempore rem gerens publicam, dare potius
 quam accipere iniuste deprehensus sum? Et Cicero Megello
 obiicienti, plures ipso testimonium contra eos dicentē dā-
 15 natos, quam defendente absolutos esse, Quis vero, inquit,
 non hoc dicit, plus in me fidē esse quam eloquentiā. Talia
 sunt etiam isthæc Demosthenis: Quis vero me non iure oc-
 cidisset, si quid eorum quæ vrbī pulcra sunt, verbo saltem
 20 ausus fuisset dedecorare: Et: Quid existimatis dicturos fuis-
 se impuros istos homines, si tunc me his de rebus subtiliter
 rationes subducente abiuiissent ciuitates? Omnino autem
 oratio illa de Corona ingeniosissime oppositionib. & solu-
 tionib. causarum laudes superinducit. Verum hoc quoque
 vtile est illa ex oratione discere, quod de se dictis accuratissi-
 25 me admiscens auditorum laudes, inuidiam & amorem
 suū à se remouit. vt cum refert quales se Eubœensibus præ-
 buerint Athenienses, quales Thebanis, quæ in Byzantiis &
 Cherronesitis beneficia contulerint: quorum se admini-
 strum duntaxat ait. Ita enim occulte propriis laudibus au-
 30 ditori se insinuat, cum volupate admittenti quæ dicun-
 tur, & gaudenti suis pulcris facinoribus: cui gaudio statim
 comitatur admiratio & amor eius, cuius opera res ita bene
 gesta fuit. Eo respiciens Epaminondas Menechida ipsum a-
 liquando traducēte, vt qui de se quam Agamemnone
 35 amplius sentiret: Facio, inquit, hoc propter vos, Thebani,
 quorum solorum opera Lacedæmonium imperium vnica
 die euerti. Sed quoniam qui seipfos laudant, iis plerique ad-
 modum aduersantur & succensent, non item alios laudan-
 tibus, sed frequenter gaudent alacriterq; ad stipulantur suis
 testimoniis: solent nonnulli iis, quibus idem studium fuit, dare.

III. Defensio
 siore bene-
 gesta.

eadem actiones, iidem denique mores, tempestive laudandis conciliare sibi & in se conuerrere auditorem: qui statim intelligit, dicentē, etiam si de alio loquatur, ob virtutis similitudinem dignū eadem esse laude. Sicut enim qui alteri exprobrat ea quib. ipse obnoxius est, facile sentitur non tam alium quam sese vituperare: sic boni dum bonos honorant, sui ipsorum memoriam renouant apud eos qui virtutis ipsorum sunt conscij, ut statim acclament, Quasi vero tu non sis talis? Sic Alexander Herculem venerans, & rursus Alexandrum Androcottus, effecerunt ut ipsi quoq; à similibus honorarentur. Dionysius autem Gelonē sublannādo, & gelotā, id est risum, Siciliæ nominando, imprudens per inuidiam suæ potentie magnitudinem auctoritatemq; infregit. Atq; hæc quidem etiam alias scire & obseruare ciuilem hominem conuenit. Qui vero coguntur sese laudare, eos tolerabiliores facit si non omnia sibi arrogent: sed gloriam molestam aliis sentientes, alia fortunæ, alia deo accepta ferant. Itaq; præclare Achilles:

V. Transla- lem hominem conuenit. Qui vero coguntur sese laudare, eos tolerabiliores facit si non omnia sibi arrogent: sed gloriam molestam aliis sentientes, alia fortunæ, alia deo accepta ferant. Itaq; præclare Achilles:

*Iliad. x.
379.*

Hunc postquam superi nobis superare dederunt.

Præclare etiam Timoleo, qui Syracusis sanum Fortuitorū casuum ob res à se gestas posuit, domumq; suam bono genio consecrauit. Optime Pytho Aenius, qui cum Coryna interfecisset, ac deinde Athenas venisset, certatim oratoribus ipsum ad populū laudantibus, cum inuidere sibi quosdam & indigne ferre hoc sentiret, progressus: Hæc, inquit, Athenienses deorū aliquis fecit, nos manus ei vtendas præbuimus, Sylla quoq; inuidiam amolitus est, identidē Fortunæ mentionem faciens, & ad extremum Venusti cognomen sibi sumens. Malunt. n. homines fortunæ quam virtutis laudē aliis concedere: quod illius dona bonum alienum huius defectum à seipsis proficisci existimant. Quare Zaleucus maxime suas leges Locrensis commendauit. Mineruā identidē sibi in conspectū venire legesq; dictare & exponere dicens, nihil eorum quæ promulgaret abs se excogitatū aut consultatum esse. Verū hæc quidem remedia, haq; excusationes fortassis necesse est aduersus plane morosos inuidosq; præparare. Apud moderatos non est absurdum etiā

VI. Corre- correctionib. laudum vii. Verbi gratia, Laudauit aliquis te doctina, aut diuitiis, aut potentia. hunc tu iubebis non te laudis. ista de te commemorare, verum hoc potius dicere, si bonus sis, si

sis, si innocuus, si utilis. Hoc qui facit, nō infert, sed trāsfert
 laudem: neq; videtur gaudere laudatoribus sed succensere
 quod non conuenienter laudauerint, aut ob eas res quas o-
 portuit, ac deteriora meliorib. occultare: vt qui non velit
 5 laudari, sed doceat laudare ita vt decet. Tale aliquid specta-
 re videtur ista Demosthenis. Non enim lapidib. ego, non
 latere cocto vrbem muniui: sed si meas munitiones confide-
 rare velis, arma inuenies, equos, arg. locios. Ac multo ma-
 10 gis illud Periclis. Cum enim iam morientem necessarij mœ-
 sti deplorarent, ac præturas commemorarent, potentia, &
 quæ trophæa, quas victorias vrbesq; Athenienlib. partas re-
 linqueret: paululum sese erigens, reprehendit eos, quod cō-
 munes multorum, & fortunæ magis quam virtuti debitas
 laudes retulissent, pulcerrima, & maxima, ipsique propria
 15 hæc laude prætermisiss. Quod propter ipsum nemo Atheni-
 ensium nigrâ vestem vnquam sumississet. Hoc exemplum &
 oratorem docet, si quidē vir bonus sit, laudatum ob facun-
 diam, laudem in vitam & mōres auocare: & imperatorem,
 si ob peritiam rei militaris aut felicitatem sit in admiratio-
 20 ne, de mansuetudine sua & iusticia libere loqui. Et contra
 vbi nimie laudationes proferuntur, vt vulgo per adulatio-
 nem soleat inuidiosa tribuere, dicere:

Non deus ipse ego sum, quid me immortalibus æquas? Odyss. 7.

si me recte nosti, integritatem meam lauda, aut temperan- 187.
 25 tiam, aut æquanimitatem, aut humanitatem. Inuidia. n. ci-
 tra molestiam ei qui maiora reculat, minora concedit: ve-
 raq; laus iis non adimitur, qui falsas & vanas non admittūt.
 Itaq; reges quoq; qui non deos se, aut deorum filios, sed fra-
 trum, aut matris amatores, aut beneficos, aut diis charos
 30 appellauerūt, haud grauate pulcris quidem istis, sed huma-
 nis tamen cognomentis honorauerunt. Sicut rursum de his
 qui scribunt aut docent, eos moleste ferunt, qui sapientū
 nomen sibi adscribunt, amplectūtur autem se philosophia
 studere, aut proficere, aliudve aliquid tale moderatum & in-
 35 uidia expers dicentes. At oratores & sophistæ dum decla-
 mantes patiuntur sibi acclamari, Diuinitus, moderatorum
 & humanorum laudem amittunt. Porro sicuti qui oculo VII. Viri
 rum debilitate affectis cauent ne molestiam exhibeant, i-
 nimium splendidis vmbra aliquid admiscet: ita sunt qui laudes con-
 suas laudes non omnino splendidas ac puras proferunt: sed fæsto.

defectus quosdam & errata aut leuia peccata iniiciendo, importunitatem & inuidiam declinant. Ita Epeus non mediocriter se de pugillatione iactans atq; ferociens,

Comminus huic corpus rumpam:---

Iliad. 1, simul & hoc dicit:

670.

Non satis est aliis me pugnando esse minorem?

Quamquam hic quidem fortasse ridiculus est, athleticam arrogantiam timiditatis & ignauiae confessione excusans. Is accuratus & elegans, qui obliuionem de se aliquam, aut ignorantiam, aut ambitionem, aut auditionem alicuius disciplina vel sermonis prodit. Sic Vlisses,

Odyss. 1,

192.

Odyss. 1,

228.

*At ego Sirenum Voces audire cupini,
Soluere me socios nuntius, oculisque inbebam. Et:
Nec mihi persuasum est: melius parere fuisset
Multo equidem Solui lustrare, & munera ab illo
Sperabam.---*

atq; omnino quaecumq; non plane turpia & indecora peccata laudibus admixta, inuidiam auertunt. Multi paupertatem, imperitiam, atq; adeo ignobilitatem inter suas laudes dum contententur, inuidiam retundunt. Sic Agathocles aurea pocula & calata praeibens adolescentibus, iussit etiam fictilia proferri: & Talis, inquit, res est adsiduitas laboris ac tolerantia & fortitudo, nos olim lutea, nunc aurea facimus pocula. etenim Agathocles, qui ob obscuritatem generis & egestatem credebatur in figuli officina educatus, post modo regnum totius prope Siciliae obtinuit. Atque haec

II. X. Fidu quidem remedia extrinsecus adfiscuntur orationi quam de se quis habet. Quaedam alia in ipsis quodammodo insunt, qui se ipsos laudant. His Cato vltus est, Inuideri sibi dicens, quod suis rebus neglectis noctes patriae causa vigilaret. tale & istud,

*Lactone mei qui poteram sine negocio,
Numeratus in vulgari censu exercitus,
Fortuna eadem cum primo sapientia
Fruor.---*

Item:

Vereor laborum gratiam profundero

Quos pertulit: neque nunc hos detracto nouos.

Vt enim domum aut praedium, ita gloriam quoq; & virtutis laudem vulgo, iis qui gratis & nullo negotio, non qui sedemerint multis laboribus & periculis, inuident. Quoniam autem

autem non modo citra dolorem aliorum & inuidiam, sed etiam cum eorum utilitate vsurpandæ nobis sunt nostræ laudes, ne hoc agere, vt nos laudemus, sed eo ipso aliud ali-
 5 quid moliri videamur: primum hoc considera, an excitandi studij æmulationisq; virtutum gratia apud auditores aliquis seipsum laudare possit. Hoc sane modo Nestor suas pugnas & præclara facinora narrando, & Patroclum ad pug-
 10 gnâ instigauit, & nouē Græcos herōes ad singulare cū He-
 ctore prælium excitauit. Exhortatio enim quæ factum ver-
 bis coniunctum habet, exemplumque proprium ad imita-
 tionem inuitans, animata est & mouet atque exstimulat, &
 cum impetu ac proposito animi spem etiam consequendi
 & potiundi eius, ad quod impellimur, certam iniicit. Hinc
 est, quod Lacedæmone chorus senum cantat,

- 15 *Nos fuimus olim iuuenes Galde strenui: puerorum,
 Nos erimus olim fortiores plurimo: iuuenum,
 Fortes sumus nos: fac, si sis, periculum.*

legislatore præclare & ciuili rationi conuenienter vicina
 & domestica adolescentibus eorum qui rem gessissent pro-
 20 ponente. Enimvero interdum etiam ad reprimendum, ac
 humiliandum & cicurandum hominem insolentem ac fe-
 rocem conducit de seipso aliquid tumidius iactare. vt rur-
 sum Nestor:

- 25 *Certe, ego cum, quam vos sis, melioribus olim
 Consueui, Vixique Viris: neque me tamen illi
 Spreuerunt.---*

lli. a, 269.

Sic etiam Alexandro Aristoteles scripsit, Non his tantum,
 qui magnum tenerent imperium, permillum esse magnifi-
 ce de se sentire: sed his etiā, qui recte de diis statuerent. Vtilia
 30 sunt etiam aduersus hostes & inimicos isthæc:

Occurrunt nati miserorum Viribu' nostris.

lli. ζ, 127.

Et de Persarum rege, qui Magnus vsurpabatur, Agesilaus:
 Qui, inquit, maior me est, si non etiam iustior? Et aduer-
 sum Lacedæmonios, cum ij Thebanos accufarent, Epami-
 35 nondas: Sane, ait, nos breuiloquentiæ vestræ finem impo-
 suimus. Atque hæc quidem in hostes & inimicos. De amicis
 porro & ciuibus, tempestiue nos iactando non modo fero-
 cientes retundere possumus & humiliores reddere: sed &
 timidos atque attonitos animate. Sic & Cyrus in peri-
 culis & præliis magnifice de se loquebatur, non alias &

Antigonus secundus, cætera fastu vacuus & moderatus, in nauali ad Cōn prælio amicorū quodā dicente, Non vides quanto plures sint hostium naues? Me vero ipsum, inquit, quorū nauibus opponis? Apparet hoc perspectum fuisse Homero. Facit enim Vlysem fociis ad fluctus & strepitum circa Charybdin animos despōdentibus, in memoriam iis redigentem calliditatem suam & fortitudinem:

Non tamen hocce malum nunc grandæus ingruit illo,

Cum nos sitenunt Cassio Polyphemus in antro.

Et tamen hinc virtute mea nos consilioque

Fugimus....

Odyss. μ
209.

X. Quando
ulcorū laus
impugnanda.

Non est enim populatē captantis auram, aut sophisticā ostentationis ista laudatio, neque strepitum & applausum quærentis, sed eius, qui confidendi pignus virtutem scientiamque suam amicis exhibeat. Nam in periculis ad salutē permultum conducit auctoritas & existimatio viri imperatoria peritū ac facultate præditi. Cæterū supra docuimus, nequaquam ciuile esse laudi & gloriæ alienæ seipsum opponere. Tamen ubi falsæ laudes nocent ac corrumpunt, studiūque rerum malarum & prauum de rebus magnis consilium animi generant, non inutile est eas refutare, aut potius indicato discrimine auditorem ad meliorem auertere sententiam. Etenim quis non gratum habeat, si plerisque vltro videat abstinere a vitio quod maledictis ac reprehensionibus sit exagitarum? Quod si autem malicia honestam opinionem nacta fuerit, eiusque ad voluptatem auariciam ve illecebris honor & gloria accedat: nulla iam ita felix, ita valida est natura, quæ his non vincatur. Itaque oportet non hominum laudibus, sed ipsarum rerum, si prauæ sint, aduersari ciuilem hominem. hæ enim laudes peruertunt, seculumque trahunt imitationem turpium pro honestis habitorum. Maxime autē refelluntur, veris iuxta oppositis. Hoc modo Theodorus actor tragædiarum fertur aliquando ad Satyrum histriōem comicum dixisse, Non spectatōribus risum mouere, sed lacrymas elicere admirabilitatem habet. Quod si huic ipsi Theodoro philosophus aliquis diceret, Atqui, mi homo non id præclarum est fletum mouere, sed fletu & mortificia liberare: is seipsum prædicando auditorem iuaret, eiusque iudiciū corrigeret. Sic Zeno de multitudine discipulorum Theophrasti, Chorus, inquit, eius

eius maior, meus est concinnior. Et Phocio Leosthene ad-
huc rem feliciter gerente interrogatus ab oratoribus quid-
nam beneficij in Urbem contulisset: Nihil, inquit, quam q̃
me prætore vos orationem funebrem nullam habuistis, sed
5 quotquot mortui sunt, in sepulcris maiorum sunt humati.
Admodum venustè etiam Crates his versibus,

Hac habeo, qua edi, quaq̃, exsaturata libido

Hausit:---- opposuit hos:

Hac habeo, didici studio quæ pulcra, Camæna

10 *Me quibus instruxere.----*

Pulcra enim est hæc laus & utilis, docens vitia & commo-
da mirari atq; amplecti, vanis & ociosis rebus posthabitis.
Itaq; hoc cum dictis ad quætionem explicandam coniun-
gatur. Restat vt ipsa iam disputatione hoc flagitante porro

15 explicemus, qua quis ratione intempestiuam sui laudatio-
nem cauere possit. Etenim amorem sui arcem habens de se-
ipso dicendi studiū munitam, et his qui admodum medio-
criter erga gloriam affecti videntur, deprehenditur sapenu-
mero insidians. Sicut enim de præceptis bonæ valetudinis

20 tuendę vnū est, omnino cauere sibi à locis insalubribus, aut
maiori cura valetudinis vtī in illis versantem: sic de seipso
loquendi studiū quasdam habet occasiones & rationes lu-
bricas, & quouis prætextu propriam laudem eliciētes. Pri-
mū vbi laudantur alij, ibi (vt diximus) ambitio sermonem

25 de seipso facile extrudit, animūque morsum aliena laude
ac titillatum pruritus instar occupat quædam gloriæ cupi-
ditas & ad eam parandam incitatio: idque cū aliàs, tum
adprime si alius æqualis aut inferior etiam nobis sit in ea re
ob quam laudatur. Quemadmodum enim esurientium ap-

30 petitio aliis coram edentibus magis acuitur & iritatur: ita
laus in proximum collata intemperanter erga gloriam af-
fectos quasi rivalitate quadam accendit. Secundo loco
narrationes rerum feliciter & ex animi sentētia gestarum,
multos præ læticia in iactantiam ampullasque verborum

35 efferunt. incidentes enim in commemoracionem victoriæ
sux alicuius, aut rei in repub. præclare gestæ, aut actiones
vel orationes principibus probatas, non se tenent, neque
modum seruant. quo genere sui prædicandi maxime videas
homines nauticos & militares decipi. Accidit etiam his
qui è provinciis à se gubernatis, aut magnis negociis re-
uertun-

*Quomodo
vitanda
sit imper-
tuna sua
laudatio.*

uertuntur hoc frequenter. mentione enim facta illustrium & regiorum hominum, annectunt collaudationes sui ab iis profectas: arbitantes non se à seipsis laudari, sed aliorum laudes ipsis tributas referri. sunt qui plane rem ab auditoribus non animaduerti putant, cum regum aut imperatorum erga ipsos in dextra danda, alloquendo & amice tractando referunt comitatem, non ut suas hæc laudes, sed illorum humanitatis atque benignitatis documenta narrantes. Quæ in re attendere se quisque diligenter debet, ut cum alios laudat, laudatio ea suspitione amoris sui ipsius, ac studij de se verba faciundi careat: ac ne videatur

Ilia. 7. 301.

Patroclum prætendendo....

seipsum laudandis aliis laudare. Proinde id dicendi genus, quo alios vituperamus aut culpamus, periculosum est, & 15 ambitiosis multas præbet ad excurrendum in sui laudationem occasiones. In hoc vitij cum primis incidunt senes, ubi ad castigandum alios & culpandum malos mores ac male facta conuersi, eò progrediuntur, ut seipsos laudibus vehant, qui mirabilem in tali re virtutem ostenderit suam. 20 His quidem, si non ætate tantum, sed gloria etiam & virtute sint præditi, danda est venia. tantum enim abest ut inutilis sit horum iactantia, ut qui hoc modo castigantur, magna simul virtutis æmulatione & pulcritudinis studio incenduntur. Nos alij cauere diligenter & metuere etiam 25 istas debemus digressiones. Nam cum alioqui molesta sit & penè intolerabilis proximi reprehensio, multamque requirat cautionem: qui alterius reprehensioni suam immisceat laudem, sibi que gloriam ex alterius dedecore venatur, molestissimus planè importunissimusque est: quippe qui 30 ex aliorum culpa laudem sibi videatur velle querere. Ad damus hoc. Qui facile in risum soluuntur, ij maxime cauere debent & fugere titillationes atque contrectationes, in quibus leuissima corporis particula delabentes & confluentes, excitant impelluntq; eam adfectionem. Et qui effusus ad gloriæ cupiditatem feruntur, iis vel maxime hoc consulendum est, ut cum laudantur ab aliis, sese laudando abstineant. Eum enim qui laudatur, erubescere conuenit, abicere verecundiam non conuenit: & inhibere eos, qui magnam aliquid de ipsis dixerint, non reprehendere tanquam

quam intra modum laudes ipsorum profecutos, qua in re peccant multi, admonentes præterea de aliis quibuscumque suis actionibus & egregiis facinoribus, eaq; dictis inculcantes, donec simul & a se, & ab aliis tributam ipsis laudē corrumpant. Nonnulli dum sibi ipsis blandiuntur, quasi titulant se atq; inflant. Sunt qui aliquam laudem quasi escam submittentes maligne, prouocēt eos, qui suorum ipsorum prædicandorum vitio correpti sunt. Alij percunctantur eo modo quo illi apud Menandrum,

- 10 *Vi rideant. Hoc vulnus unde tibi accidit?
Sum laesus hastili. qui pro deū? gradus
Muris ad motos conscendens. promtē simul
Ostendo vulnus. rursus me sannus premunt.*

In omnibus his quā potest fieri maxime cauendum est, ne laudibus præcipientes agi nos patiamur, néve interrogati nosmet prodamus. Ad quam rem perfectissima est hæc cautio atq; custodia, vt animaduertamus alios qui seipso laudant, quā ij rem omnibus ingratam molestamq; agant, vtque nulla oratio sit perinde inuisa & grauis. Quippe vt nullam aliam iniuriam in nos eorum qui seipso laudant allegare possimus: tamen tanquam naturæ instinctu moleste ferentes eam rem & auersantes, dimitti ab eis & respirare properamus. Cum quidem adulatori & mensarum affectæ atq; indigenti intolerabilis sit etiam tum cum eius est vsus, diues aliquis, aut satrapa, aut præbitor. atque has symbolas aiunt conuiuiorum se dare maximas. vt ille apud Menandrum:

- 30 *Hic me enecat. sio macer conuiujs,
Sapientia audiens, & militaria
Disteria ista gloriosus est nimis,
Nimisq; impurus ac scelestus.----*

Hæc etenim non ad milites duntaxat, atq; recens ditatas, prætextatis illis & comitis suis narratiunculis alios detinētes, sed & de sophistis, philosophis, imperatoribus sua nimium extollētes atq; cum fastu iactantes adueuerimus dicere: si quidem memoria teneamus propriis laudibus aliorum comitari vituperium, ac vanam hanc gloriæ cupiditatem definere in ignominiam: idq; ad extremum nos consequi, (quod Demosthenes dixit) vt offensis auditorib. existi-

memus

memur tales non esse, quales nos ipsi prædicauimus. his (inquam) consideratis, ipsi de nobis loqui omitemus, nisi magna id vel cum nostra, vel cum auditorum vtilitate futurum speremus.

PLVTARCHI DE COHIBEN-
da ira dialogus.

SYLLA. Rectè mihi, Fundane, facere videntur pictores, qui opera sua, priusquam ea absoluant, per interualla temporis contemplantur. ita enim abducto ab 10 iis paulisper visu, sæpius iudicium reuocantes, etiam exigua discrimina obseruando attingunt, quæ continenti inspectione & consuetudine quotidiana occultarentur. Nobis autem quandoquidem non licet vt aliquandiu à nobis ipsi digrediamur, nostitue sentiendi faciamus aliquam intercedipedinem: (quod ipsum efficit potissimum vt sui quisque peior sit quam aliorum iudex) proximum est, vt interdum amicos conueniamus, iisque nos præbeamus considerandos. non an celeriter consenuerimus, aut corpus melius perulse sit affectum: sed an moribus nostris tempus boni aliquid addiderit, aut vitii ademerit. Ego itaque anno reuersus Romam secundo, ac quintum hunc tecum degens 20 mensem, felicitate naturæ tuæ reputata non admodum mirabile duxi tantum virtutum tuarum esse factum incrementum. sed mihi animaduerti vehementiam illam 25 tuam, & ad irascendum efferuescentiam ita placatam, & rationi obedientem atque mansuetam redactam, subiit ad animum dicere:

Ilia. x. 373

Proh superi, Serè quàm multo mollior hic est?

Atque hæc mollitudo non ignauiam, non dissolutionem, 30 sed instar subactæ cultura terræ leuitatem quandam & profunditatē ad agendum efficacem habet, loco pristini illius incitationis ac celeritatis. Vnde liquet, iracundiam nō ob decedentē ætatis vigorem, neque fortuito elanguisse, sed rationibus quibusdam bonis procuratam fuisse. Sanè (vt verum tibi dicam) cum Eros socius nobis hæc nunciaret, suspicabar eum non quæ adessent, sed quæ decerent præclaros homines beneuolentia adductum suo testimonio tibi tribuere. tamen si, vt nosti, alias persuaderi sibi nequaquam 35 fineret, vt in gratiam alicuius de sententia sua decederet.

Nunc

- Nunc autem & illum crimine falsò dicti testimonii absolui: & tu, profectòne ocium præbente, expone nobis tuam quasi medicam curationem, qua vñs animum ita probe frænatum, simplicem, rationiq; obtemperantem reddideris. **FUNDANVS.** Caue amicissime Sylla, ne ipse quoque amore nostri in aliqua rerum nostrarum allucineris. Eroti enim, cui ipsi quoq; non rarò animus suo loco non manet, neq; Homerica illam seruat obedientiam, sed odio malorum asperius effertur, par est nos mansuetiores fuisse vi-
- 10 **SOS.** quomodo in musicis descriptionibus quædam de infimis fides aliarum respectu summæ habentur. **SYL.** Neutrû horum factum est Fundane. Sed age, in gratiam nostram fac quod petiit **FUND.** Equidem præclare dictorum Musonii, quæ memoria tenemus, vñm hoc est Sylla, eos qui sal-
- 15 ui esse velint, ita viuere debere vt perpetuo curentur. Non enim, puto, ratio curationi morbi ita est adhibenda, vt vrsurpatur elleborus: sed animo percepta doctrina inherere debet, iudiciaque continere & custodire. Quippe vis rationis non medicamenti est, sed salubris alimenti similis,
- 20 quæ nobili indoli familiaris vsu facta probum inducit habitum. Cæterum admonitiones & castigationes, quæ vigentibus animi turgentibusque accommodantur moribus, agrè & vix efficiunt quicquam: nihilo vtiliores odoratis rebus, quæ prostratos comitali morbo excitant quidem, non tamen morbo liberant. Quanquam aliæ quidem animi perturbationes etiã quo tempore vigent, vñcunq;
- 25 concedunt, & admittunt rationem extrinsecus in animam opitulandi causa venientem. Excandescencia non, vt ait Melanthius,
- 30 *Migrare coacturatiōe malus res agit:*
sed eieccta prorsus, & exclusa. & perinde ac qui se vñã cum domo incendunt, omnia quæ intus sunt tumultus, fumi, & strepitus plena facit, nihil vt eorum quæ conducunt videri audiriue possit. itaq; facilius in tempestate & alto mari nauis vacua aliunde gubernatorem recipiet, quàm homo ira feruens atq; fluctuans alienam admittat orationem, si suã intus rationem nò habeat præparatam. Sed quemadmodû qui obsidionem expectant, desperatis externis auxiliis intrò necessaria congerunt atq; deponunt: ita maxime oportet quæ aduersus iram faciunt eminus è philosophia desumpta

*Odyss. v. 23**Aduersus irã habitum esse animum obfirmandum.*

sumta in animum comportare. Quippe non facile facultas dabitur ea inferendi cum eorum usum tempus postulabit. Non enim audit ob tumultum tunc anima quæ foris sunt, nisi intus suam rationem habeat quasi moderatorem, quæ celeriter accipiat & intelligat singulas exhortationes: ac si audiat etiam, placide dicta contemnit: asperius si quis inflet, iritatur. Etenim animus superbus, contumax, omninoque ab alio difficulter se moveri sinens, veluti munita tyrannis, necesse est ut in se habeat, domesticumque sitid, quo debet opprimi. Proinde continentes iræ, & crebræ offensæ, iræ habitum animo ingenerant malum, qui iracundia dicitur, ac in leuitatē stomachandi, acerbitem, morositatemque definit: quando exulceratus animus minimas ob res dolorem cōcipit, & quæuis etiam vilia culpat, ab iis ferri instar tenuis atque mollis lancinatus. At iudiciū illico iras inhibet, atque reprimens, non in præsentia tantum medetur, sed in posterum quoque firmum facit animum & affectionum securum. Mihi quidē bis tēve iram cōtinenti id vñ venit quod olim Thebanis: qui cum primū Lacedæmonios ante inuictos creditos pulissent, nullo vnquam deinde ab iis victi sunt prælio. Sic & ipse fiduciam animo cōcepi, posse irā ratione superari. Vidi autē non modò frigida affusa iram fedari, ut Aristoteles narrauit: sed & metu oblato extinctam, & subito etiam mehercle gaudio delinitum (ut est apud Homerum) multis pacatumque animum. Itaque in hanc veni sententiam, iis qui operam nauare velint, iram non esse incurabilem. Nam ne initia quidem semper habet magna ac valida. cum & diſterium, & iocus, & risus, & nutus, & multa id genus alia multis iræ causa fuerint. ut Helena conſortinam suam compellans

*iram posse
rehiberi.*

*Iliad. l.
600.*

*Euripid.
Orest.*

*Electra longo sanè Virgo tempore,
ita iritauit, ut ea responderet:*

Sero sapiſ, olim turpiter ades deſerens.

& Alexandrum Callisthenes, cum diceret magno circumlato calice, Nolo poculo Alexandri hausto Æsculapio opus habere. Sicut ergo flammam pilis leporis, ellychnio, aut paleis accensam facile est inhibere: ubi verò solidas ac crassas res corripuit, celeriter absumit

Ira initio

resistendū.

*Sublime fabrorum se subiiciens opus,
ut ait Æschylus, ita qui iram ab initio animaduertit, sen-*
simque

simq; intelligit eam à sermone aliquo aut promiscua scur-
rilitate incensam fumare, is nō magno opus habet labore,
sed plerunq; ipso silentio & contemptu oppressit. vt enim i-
gnem exstinguit qui materiam ei non suggerit: ita irā præ-
cauet & arceat, qui eam initio non alit, neq; sese inflat. Qua-
re tametsi multa alia vtiliter dixerit atq; docuerit Hierony-
mus, mihi tamen hoc eius dictum non probatur, quod irā
non nascentis, sed iam natæ atq; existentis ait ob celerita-
tem esse sensum. cū nulla animi perturbatio alia collecta
10 & exagitata tam conspicuum habeat ortum atq; incremē-
tum. Atq; hoc perire docuit Homerus Achillem audito ser-
mone subito corripit dolore faciens:

*Transcēs
sentitur.*

Dixit. at hunc nubes circumdedit atra doloris.

lentē autem irascentem Agamemnonem, ac multis verbis
15 inflammatū. quæ si quis ab initio interceptisset, non in tan-
tam magnitudinem excreuisset iurgium. Itaque Socrates
quoties sentiret se vehementius commotum aduersus ami-
corum aliquem,

Ante fluctum subiens maritimum aliquod promontorium
20 vocem remittere solebat, vultu renidere, & mansuetius ob-
tueri: vergendo in diuersam partem, & contrarios pertur-
bationi motus instituendo in uictum erectumque seruans.
Est enim, amice, prima quædam excalescenciæ, tanquam
tyranni, opprimendæ ratio, non parere, neq; obtemperare
25 ei iubenti vociferari, toruum tueri, cadere seipsum: sed qui-
escere, neque affectum morbi in morem intentionem ia-
ctatione & clamore facere. Nam amatorix quidem actio-
nes, vt comestatum ire, cantare, sertis ianuam ornare, ha-
bent vtcunq; alleuationem aliquam neq; inegantem ne-
30 que rudem

Nil clamans quis vel cuius Geniam, oscula amica

Fixi. nō licet hoc flagitiosus ego.

& permixti in luctu fletus atq; ciulatus, multum doloris va-
nā cum lacrymis educunt. Ira autem magis etiam accendi-
35 tur iis quæ irati agunt & dicunt. Ergo optimum est vt pla-
cidē nos contineamus, aut fugiamus, occultem ūse nos, &
in quietem tanquam portum confugiamus, vbi iræ quasi
morbi comitalis accessione præsensimus: ne cadamus, aut
in alios potius incidamus. Incidimus autem potissimum &
sæpissime in amicos. Non enim omnes amamus, nō omni-
bus

Ira qualis affectus. bus inuidemus, non omnes metuimus. Soli iræ nihil intæctum, nihil inaccessum est. irascimur & hostibus, & amicis, liberis, parentibus, atq; adeo etiam diis, bestiis, anima carentibus instrumentis, vt Thamyris

Auro illicatum cornu rumpens,

Rumpens harmoniam tendis fidis lyra.

& Pandarus sese execrans, nisi arcum combureret

Ilia. 2. 216.

Confractum manibus.---- Xerxes autem & mari signata ac verbera ingessit, & ad montem epistolam misit:

" Atho diuine, cœlū tangens vertice, noli meis operibus la-

" pides facere magnos & intractabiles: alioqui te excisum in

" mare deturbabo. Sunt enim iræ multa terribilia, multa ridicula. iraque nullus animi motus perinde & in odio est & cōtemnitur. Expedi aut ambo isthæc considerari. Ego at-

que, nescio an rectè, medicinæ aduersus id malū hoc initiū

cepi, vt in aliis (quomodo Lacones in heiloribus ebrieta-

Coisicis pra-notionsb.

tem) obseruarem iram, qualisnam ea res esset. Ac principio,

sicut Hippocrates eum morbū periculosissimum ait esse, in

quo agrotantis facies sui dissimilima fiat: ita sentiens ira-

ros maxime mutare faciē, colorem, incessum, vocem, veluti

imaginē quandam eius affectionis animo mihi cōforma-

ui. admodū indignam rem existimans, si ita terribilis & ab-

alienatus aliquando conspiceret ab amicis & vxore & filia-

bus, non visu modo ferus & insolens, sed & vocē edens im-

manē atq; asperam: sicut ipse in quosdam familiarium in-

cidissem, qui præ ira neq; mores, neq; formam, neq; sermo-

nis elegantiam, neq; in colloquio comitatem seruare po-

terant. C. quidem Graccho oratori, qui & moribus esset au-

sterioribus, & in dicendo vehementior, fistula fuit concin-

nata, quali Musici vocem paulatim in vtrāq; partem per

tonos deducunt. hanc eo orante seruus tenens à tergo ad-

stabat, tonumq; lenem suggererebat, itaq; herum à vocifera-

tionē reuocabat, asperitatemq; & iracundiam vocis auferē-

bat, ita is iram dicentis demulcebat atq; sedabat:

Vt pastoralis cera iuncta fistula,

Quando seporiferos sonitu ciet modos.

At mihi si quis elegans & accuratus comiteretur famulus, æ-

grè nō tulerim si mihi irascenti speculum offerret: sicut nō

nullis vbi lauerint nulla vtilitate exhibetur. Etenim vide-

re seipsum cōtra naturam affecto & conturbato vultu, non

parum

parum facit ad damnandam iram. locus fertur, Mineruam
cùm fistula caneret, Satyro his verbis castiganti

Non te deceat forma isthæc, pone fistulas,

Et arma cape, si componens recte genas,

non obtinuerat: cùm autem in flumine faciem suam ef-
fret contuita, indignatam fuisse, ac missas fecisse fistulas.
quanquam ars deformitatem cantus suauitate hic quidem
compensabat. Et Marfijas, vt aiunt, capistro quodam atq;
orificio violentiæ flatus intercepti, ac faciei inæqualitatem

occultauit atque composuit:

Aurum tunc splendens malis circumdedit hirtis,

Os patulum lorix strinxit retroq; ligatis.

Ira verò fœdè inflans atq; intendens faciem, etiam turpio-
rem & ingratam vocem emittit

Mentis fides mouens immotas antea.

Mare quidem purgari tradunt, quando ventis exagitatum
muscum algamque euicit. Quæ verò exandescencia animo
côurbato euomit impudica, amara, & futilia verba, ea pri-
mùm dicentes conspurcant, infamiaq; obruunt, quod sem-

per eorum pleni, tum per iram detegere videntur itaque i-
rati sermonis (quod apud Platonem est) rei leuissimæ gra-
uissimas dant pœnas, inimici, maledici, & maligni crediti
esse. Hæc mihi videnti & obseruanti vsuuenit nimirum vt
mecum sic cogitarem, & memoriæ mandarem, Bonum esse

in febris, melius autem in ira linguâ habere teneram, atque *Lingua.*

læuem. Nam febricitantium lingua si non sit naturæ con-
ueniēter affecta, signum est malum, non causa. at iratorum
lingua exasperata & inquinata, cùm in absurda dicta erum-
pit, inimicitiae implacabilis effectricem iniuriam effert, &

maleuolentiæ occultæ delatricem. Vinum sane nihil æquè
intemperans & inuisum, vt ira edit. & à vino quæ veniūt,
risui & ioco debentur: hæc felle mixta sunt. Atque inter
pocula qui tacet, molestus est compotoribus atque inso-
lens. In ira nihil magis decet quàm quies, vt Sappho

præcipit:

Ira cum pectus rapida occupauit,

Futiles lingue inbeo canere

Vana latratu iaculantis.---

Non hæc duntaxat monent vt ira capti nosmet attēdamus, *Ira nam-*
sed & reliquam iræ naturam perspiciendam proponūt. sci-
ra.

licet non esse eam ingenuam, non virilem, neq; à magnificatione animi proficisci. Videntur quidem pleriq; eius tumultus efficacitatem, comminationes audaciam, cōtumacia vim habere sicut & crudelitatem nonnulli magnificentia, implacabilitatem constantia, morositatem odij malorum nomine falso afficiunt. Sed facta, motus, formæ iratorum magnam pusillanimitatem imbecillitatemq; declarant. non tum modo, cum pueros laniant, acerbè cum mulieribus expostulant, canesq; equos, & mulos putant puniendos, ut Ctesiphon pancratiaista mulam calce referendam sibi existit 10 mansit: sed & in tyrannorum sceleratis homicidiis in sæuicia animi humilitas, & in actionibus perpeffiones eorum conspexit, motus serpentum referit, quæ inflammationis & doloris impatientia æstum in ea, à quibus læsa sunt, emittunt. Sicut enim œdema nascitur in carne à magno ictu: sic 15

*Dolor ira
principiū.*

in mollissimis animis ad lædendum facta inclinatio maiorem exandescitiam à maiore profert imbecillitate. Itaque & mulieres magis iracundæ sunt quàm viri, & ægroti quàm sani, & senes iuuenibus, rebus aduersis vtentes prosperam habentibus fortunam. maxime irascitur auarus 20 dispensatori, gulæ deditus coquo, zelotypus vxori, ambitiosus malè dicenti omnium morosissimi sunt qui honores in ciuitatibus petunt, aut factionem, dolorem, (vt ait Pindarus) manifestum. Itaque ergo maxime passio aliquid à dolore affecto animo, ob eius imbecillitatem exsurgit ira 25 non (quod quidam dixit) neruis animi similis, sed intentionibus & conuulsionibus in vlciscendi cupiditatibus vehementius se efferentis. Vitiosa porro exempla considerationem habet non iucundam, sed necessariam duntaxat. Nunc eorum qui placide & leniter se gesserunt aduersus iram, pulcerrimas voces, pulcerrima facta ad contemplan- 30 dum proponam: spretis istis qui dicunt,

Virum læsis, sunt toleranda isthac viro. &

Pedibus preme ceruicem, atq; allide sola,

aliaque id genus ad iritandum facientia, quibus vsi nonnulli 35 iram è muliebri conclaui perperam in virile traduxerunt. Enimuerò fortitudo aliis in rebus optimè cum iusticia congruens, de sola videtur mihi cetera mansuetudine, eamq; sibi vindicare. Etenim imperium in homines, etiam detestioribus in meliores obigit. at in animo trophæum de ira statuere

statuere (cui pugnare difficile esse, Heraclitus dixit: quod quidquid concupiscit, id anima pro precio data emit) magne est victricisque potentiae, quæ veluti nervis ac tendinibus motus animi rectis iudiciis dirigat. Quamobrem semper conor colligere & legere non philosophorum tantum ista facta, quos rectè sentientes felle carere dicunt: sed magis ea, quæ regum sunt & tyrannorum. Quale est illud Antagoni, qui militibus ipsi prope suum tabernaculum tamquam non audienti male dicentibus, exserto scipione, Pappo inquit, non longius hinc digressi nobis obloquimini? Arca dio Achivus Philippum nunquam non infectabatur verbis, aliisque solebat dicere, fuge hinc

*Exempla
eorum qui
iram continuerunt.
Allusio ad
Odyss. 7.*

Donec ad hos Venias qui non novere Philippum.

121.

hunc aliquando in Macedonia conspectum cum amici non omittendum, sed supplicio afficiendum dicerent, Philippus humanè compellatur donis muneribusque hospitalibus affectit. iussit deinde inquirere, quos de se ille apud Græcos spargeret sermones. omnibusque testantibus mirabilem eum Philippi laudatorem factum: Ego itaque, inquit, me hoc vobis sum medicus. Idem cum in festiuitate Olympica dictum in se esset aliquid, & essent, qui Græcos debere infortunium habere censerent, quod à Philippo beneficiis acceptis malè ei dicerent: Quid ergo, ait, facient, si malè ipsis fecero? Præclarè etiam Pisisitratus se erga Thrasymbolum, & Porfena aduersus Mucium gessit. Magas à Philemone publicè in theatro comica scurrilitate exagitatus his verbis erat:

A rege litteræ Veniunt tibi Magas.

Infortunatè litteras nescis Magas.

hunc Philemonem Magas tempestate ad Parætonium eiecitum cum cepisset, militi mandauit ut eius ceruicem nudo gladio tantum attingeret, ac comiter discederet. misit deinde pilam ei ac talos ut puerulo metis inopi, ac dimisit. Ptolemæus grammaticum ob insecitiam sub annas, interrogabat quis Pelei fuisset pater. respondit ille, Tu prius dic, quis Lagi fuerit pater. id disterium obscuritatem generis regi exprobrabat, videbaturque indignantibus omnibus non esse impunè ferendum. at Ptolemæus: si non regium est, inquit, false in se dicta ferre, ne false dicta quidè in alium iacere, regium est. Alexander in Callisthenem & Clitum fuit

senior. itaque & Porus captus, petit ut ab ipso tractaretur
 regaliter: & interrogatus an præterea aliquid peteret, in re-
 gali tractatione omnia inesse respondit. Itaque etiam deo-
 rum regem Meilichium, quasi mitem & blandum, Atheni-
 enses Mæmacten, puto, vocant. At supplicia exigendi vis
 non diuina, non cœlestis est, sed Furiis & geniis conuenit.
 Quo igitur modo de Philippo, cum is Olinthum excidis-
 set, quidam dixit, At certè tantam is urbem condere non
 posset: ita etiam iræ dicere liceat, Euertere potes, perdere,
 deuicere: at erigere, seruare, parcere, tolerare, mansuetudi-
 nis est, indulgentiæ, moderationis, & Camilli opus, Metel-
 li, Aristidæ, Socratis. inhærere autem & mordere, formica-
 rum est & muscarum. Verùm enim uerò re probè conside-
 rata, eam quæ ab ira dependet vlcisendi sui rationem in-
 uenio plerumque inefficacem, ut quæ ferè in morsum la-
 biorum, frendendum dentibus, vanas incursiones, maledi-
 cta stultas habentia minas infumatur, ac deinde ridiculè
 antequàm ad finem ad quem festinabat perueniatur, vltro
 cadentem: sicut pueris in cursu ob virum exiliratem
 vsu venit. Itaque non ineptè Rôdius ille ad lectorem præ-
 toris Romani clamantem & ferocientem, Non curò, in-
 quit, tu quid clames, sed iste quid taceat. & Sophocles Neo-
 ptoleum Eurypylumque armans, ait eos sine conuiciis
 sese iactasse. Ferrum quidem nonnulli barbarorum vene-
 no insciant. at fortitudini bile nihil opus est, rationem pro
 tinctura habenti. furiosi autem impetus iræ, putridi sunt
 ac faciliè retunduntur. Itaque Lacedæmonii tibiæ can-
 tu pugnantium animos iracundia soluunt: & ante pugnam
 Musis sacrificant, ut ratio sibi constet: hostesque fufos non
 persequuntur, sed reuocant animum, instar pugionis mo-
 dici faciliè receptu. Ira innumeros peremit antè quàm se-
 se vlciscerentur. de quibus est etiam Cyrus, & Pelopidas
 Thebanus. Agathocles verò ab obsessis conuiciis impeti-
 tus, æquo animo tulit. & quodam dicente, Figule, vnde
 mercenariis persolues stipendia? respondit, Vbi hanc vr-
 bem cepero. Antigonus quoque de muro quibusdam ei de-
 formitatem exprobrantibus, Atqui, inquit, videbar mihi
 facie esse honesta. capta deinde vrbe, irrisores istos vendi-
 dit, protestatus si denudè cōiuiarètur, apud dominos ipso-
 rum se acturum. Video autem & venatores & oratores per
 iram

*Ira & ho-
 ni & for-
 titudini
 non con-
 uenire.*

- iram grauitèr lapsos. Aristoteles ait Satyro amicos causam
in iudicio dicturo, aures eera obthurasse, ne inimicorum i-
ritatus maledictis ob animi feruorem à proposito dilabe-
rerur. Quid? nonne nobis ipsis sæpe euenit vt seruus delin-
5 quens non det pœnas: aufugiunt enim minarum & verbo-
rum ob metum. Quod ergo nutrices pueris dicunt, Si non
plores, accipies: id non incommodè animo effervescenti
dicemus, Noli festinare, non clama, non vrge, eo magis &
rectius fiet quod volebas. Etenim puerum pater videns ali-
10 quid ferro conantem diuidere aut scindere ipse ferro acce-
pto id facit: & iræ vindictam aliquis adimens, ipse tutò &
sine damno atque vtiliter supplicium digno intulit, non si-
bi ipsi, vt ira sæpe numerò facit. Iam cum omnes animi mo-
tus assuefactionem desiderent, qua bruta & contumax ani-
15 mis facultas dometur, rationique subiiciatur: erga seruos
nullus alius exercitationem requirit perinde atq; ira. Non
enim inuidemus seruis, non metuimus eos, neque conten- *Serui Se*
tionem de honore cum iis suscipimus: iræ, & quidem con *puniendi.*
tinentes oboriuntur, & multis delictis, atq; offensis causam
20 præbent, in potestate, tãquam lubrico loco, constitutis, id
eòq; obstante aut prohibente nemine facilè labentib. Non
enim libertas nulli cognitioni aut pœnæ subiecta abstineri
à peccando potest, nisi quis magna eam muniat mansuetu-
dine, multasq; possit perferre voces mulieris & amicorum
25 molliciem & socordiam vitio dantium: quibus ego etiam
vocibus maximè irritatus aduersum seruos sui, tanquã im-
punitate deteriores futuros. Serò tamen hoc primùm per-
spexi, quòd præstaret eos indulgentia peiores fieri quàm
sæuicia & furore aliorum corrigendorum causa meipsum
30 perueriti. Secundò hoc etiam videns, multos impunitate
eò adduci, vt mali esse vereantur, & mutandorum morum
initium veniam potius quàm pœnam iis præbuisse: aliisq;
eos tacite ad nutum promptius, quàm aliis verberantibus &
flagellantibus seruire: persuasi mihi, ad imperandum plus
35 conducere rationem ira. Non enim, vt poeta dixit,

--- Vbi sit pudor, heu pudor exstat:

sed contrà verecundia affectus innascitur molestiæ magi-
ster metus. Tertio identidem memoria reuolvens atq; co-
gitans, quòd neque qui sagittas iacere nos docuit, prohi-
buit iacere, sed non aberrare: neque punitionem impedit

doctrina rectè id faciendi, & tempestiuè, vtiliter atque conuenienter: eò maximè conor iram amoliri, quod defensionè puniendos non priuo, sed audio. nam & tempus moram perturbationi animi iniicit, & cunctationem quæ motum mitiget: & iudicio inuenitur ratio conueniens, modusque pœnæ iustus. ad hæc ei qui plectitur non datur præscriptio correctioni sese opponendi, quando non ob iram, sed conuictus pœnas dat. & quod turpius sit, non videbitur seruus iustiora quàm dominus dicere. Itaque sicut Phocio Athenienses audita Alexãdri morte non sinebat præmatuè insurgere, neque celeriter credere, sed aiebat: si hodie, Athenienses, mortuus est Alexander, etiam cras ac perendie erit mortuus. sic arbitror eum, qui ad capiendū supplicium properat iratus, debere sibi subiicere, si hodie iste meruit pœnam, etiam cras erit, & perendie in noxâ: neque in eo mali quicquam est, si serius luit flagitium, sed si celeriter punitus perpetuò videatur insons. quod quidem sæpenu-
merò accidit. Quis enim nostrum ita sæuus est, vt cruciet aut flagellet seruum, propterea quòd quinto antè aut decimo die adussit cibum, vel mēsam euertit, vel tardius dicto fuit audiens. at ob hæc ipsa, statim atque fiunt & dum sunt recentia, turbamur, & implacabiles sæuiq; sumus. vt enim per nebulam corpora, sic per iram res videntur maiores. Itaque oportere illico similia in memoriam reuocare, & vbi animus perturbatione vacat, tum si factum rationi pueræ ac sinceræ videatur pœna dignum, in id animaduertere, neque tum omittere vindictam: quo modo qui appetitu carent, cibum prætereunt. Nihil enim perinde in causâ est quod ira correpti punimus, atque hoc ipsum, quòd ira finita non punimus, sed languemus. cum quidem id nobis euenit, quod ignauis nautis, qui tranquillo tempore in statione tenent naues, vento orto nauigant cum periculo. etenim nos rationi in puniendo languorem & molliciem tribuentes, festinamus ad pœnam ira tanquam subito vento impellente. Qui esurit, is cibo secundum naturam vitur, qui punit, is nulla ad hoc debet impelli cupiditate, neque ad eam rem ira veluti condimento indiget: sed quãdo longissimè ab ea abest, tunc necessariam rem ratione adhibita peragit. Narrat Aristoteles suo tempore seruos in Etruria ad tibie cantum solitos flagris cædi. Non profecto item volupta-

voluptatis perfruendæ gratia exsaturare animum sumendis supplicis debemus, eaque re gaudere, postmodò pœnitentia duci quorum illud bellum, hoc muliebre est sed ira exercenda est punitio, vt absque vilo dolore, absque vlla voluptate pœnæ exigenda, nullaque ira ansa reliqua fiat. Atque hæc quidem fortassis non iræ videbitur sanatio. sed amolito & cautio qua euitetur quæ aliàs per iram peccantur. Sed tamen lienis tumor febris est accidens, qui quidem sedatus, etiam febrim facit leuiorem, vt ait Hieronymus.

10 Carterum ipsius iræ originem ego contēplans, animaduertialios aliis de causis in iram incidere, quibus tamen ferè omnibus opinio contemni ac negligi se adfuit. Quare qui iram deprecantur, iis hoc auxilio est, vt factum quam longissimè à contemtu & ferocia auocantes, dementia, necesse sitati, perturbationi, infortuniò ve alicui imputent. Tale est illud apud Sophoclem:

*O rex, prior mens, Vegeta quantumuis fies,
Aduersis rebus haud manet, sed excidit.*

Antigona.

Et Briseidis raptum Agamemno Atæ ascribens, ait de-

20 iade:

Te placare Solo, Et tibi maxima munera ferre.

Iliad. 7.

138.

Deprecari enim non est contemnentis: & qui iniuriam fecit, vbi humilem sese exhibet, opinionem fastus diluit. Quanquam irascenti hæc non sunt expectanda. sed quod

25 Diogenes dicentibus Hi te ridet, respondit, Ego autè non rideor: id sibi sumere, atque existimare debet, non se contemni, sed potius eum sibi contemnendum esse, à quo læsus est quippe cuius peccatum ab imbecillitate, errore, temeritate, incuria, illiberalitate, ætate vel prouectiore iam,

30 vel admodum tenera fuerit profectum. Famulis autem & amicis hoc omnino largiendum est non enim vt impotentes aut ignaui, sed ob æquanimitatem nostram & benivolentiam vel vt benigni, vel vt amantes spernimur. Nunc vero non modò aduersus vxorem, seruos, amicos, tanquam

35 despecti ab iis, exasperamur: sed & cum cauponibus, & nautis, & agasionibus ebriis sæpe per iram nos committimus, contemni putâtes: & canibus latrantibus, aut asinis occurrentibus indignamur. vtille, qui cum agasionem vellet ferire, & is exclamasset Atheniensem se esse, ad asinum conuersus, ac fatus, Tu verò Atheniensis non es, multis verbe-

*Luxuriosus
iracundi.*

ribus bestiam obruit Equidem continentes, & crebras, ac paulatim apud animum collectas iras, præcipue sui amor & morositas cum luxu mollicieque iuncta nobis veluti apum aut vesparum examen ingenerat. Itaque ad mansuetudinem & erga uxorem & amicos non est quicquam plus emolumentum adferens, quam facilitas & simplicitas. si discamus præsentibus esse contenti, neque multa & ociosa requiramus, qualis ille apud Poetam:

Est laude dignus hic, qui a nec assis nimis,

Neq; gaudet elixis: suis deq; ferr, cibus

Quo conditur pacto.---

Qui autem nisi niue præsentem non bibit, neque panem in foro emtum edit, neque obsonium gustat vili aut figlina allatum in patina, neque nisi turgenti instar maris & profundo exagitati lecto indormit, qui baculis & verberibus famulos ad mensam ministrâtes virget cum clamore, cursu & sudore ut accelerent, perinde ac si irent inflammati ulceri cataplasmata allatum: hic imbecillæ & morosæ atque ad culpanda quævis inferuiens victus rationi, non sentit se tantquam tussi continere aut crebris offensis, affectionem quam ulceribus & defillationibus obnoxiam, quibus iracundiæ augeatur, parare. Proinde corpus frugalitate ad facilitatem est adsuæ faciendum, ut contentum quouis victu esse possit. Nam qui pauca requirunt, non multis excidunt. Neque ita ardua res est, factio ab alimentis initio. tacite iis quæ oblata sunt uti: non stomachando & queritando sibi amicisq; obsonium longè inuisissimum inferre iram. nam

*Facilitatis
& frugalitatis laus.*

Facilitatis dia augeatur, parare. Proinde corpus frugalitate ad facilitatem est adsuæ faciendum, ut contentum quouis victu esse possit. Nam qui pauca requirunt, non multis excidunt. Neque ita ardua res est, factio ab alimentis initio. tacite iis quæ oblata sunt uti: non stomachando & queritando sibi amicisq; obsonium longè inuisissimum inferre iram. nam

Dicere quid cœna posses ingratus es, ista,

vbi quia adustum sit aliquid, aut fumum oleat, aut sal desit, aut frigidior sit panis, serui caduntur, & uxori sit conuiuium? Arcefilaus cum peregrinos quosdam, cumq; his amicos conuiuium accepisset, cibo appposito panes deerant, quod eos emere pueri neglexissent. quis hic nostrum patietes vociferando non rupisset. at ille subridens: qualis, inquit, res est, sapientem esse conuiuii aptum? Socrates à palæstra secum duxerat ad cœnam Euthydemum. ibi cum Xanthippe irata accurrisset, ac factis conuiuiis, mensam ad extremum subuertisset: surgens Euthydemus magno concepto dolore abitu parabat. tum Socrates: nonne, inquit, nuper apud te gallina quædam inuolans idem hoc fecit, nihil me indignante?

gnante? Amici enim cum facilitate quadam, risu, & blanditijs sunt excipiendi, non supercilijs contractis, aut horrore ac tremore famulis incusso. Condocefaciamus etiam nos, ut vasis facile quibusuis, non vno aliquo præ reliquis utamur. sicut nonnulli multis ad manum propofitis, vnum deligentes cantharum, ut Marius, aut certæ formæ poculum, ex alio nolunt bibere. similiter etiam de trullis olearijs sentientes, & strigilibus, de omnibus vnam deligunt: ac contrafractum aut amissum vbi tale aliquid est, grauiter ferunt & 10 plectunt. Prociui ergo ad iram cauendum etiam est à rebus raris & curiosè elaboratis, qualia sunt pocula, sigilla, & preciosi lapides. hæc enim perdita, magis furorem cient quàm partu facilia & quotidiana. Neronem, cum is octangulam scenam, ob sumtus magnitudinem pulcritudinemque spe- 15 ctaculum admirabile, confici curasset, Seneca reprehendit dicens: nunc te pauperem esse demonstrasti: hac enim scena amissa, similem aliam nullam adipisceris. & quidem contigit, ut ea scena naui submersa periret. & Seneca verborum recordatus Nero casum cum animo æquiore tulit. Fa- 20 ciliras porro quam rebus adhibemus, etiam erga seruos mansuetum faciemque reddit: ac proinde absq; dubio etiam aduersus amicos & subditos. Videmus etiam seruos nuper emtos, non quærere an superstitiosum vel inuidum, sed an iracundum nacti sint dominum. denique cernimus vbi 25 iræ locus est, ibi neq; pudicitiam mulierum viris, neq; mulieribus maritorum amorem, neq; consuetudinem amicorum, neq; coniugium, neq; societatem esse tolerabilem. At qui absq; ira sit, etiam ebrietas molesta non est. ferula enim dei istius sufficit ad puniendū ebrium, nisi vbi ira acceden- 30 te pro Lyæo & Choreo, id est animum laxante & choreas suadente, Crudelem & Furiosum Bacchum facimus. tum insaniam ipsa pro se sanat Anticyra: iræ coniuncta, tragœdias & fabulas exhibet. Proinde iræ neq; inter iocos dandus 35 est locus: amicitiam enim in odium mutat. neq; in disputatione: nam studium cognoscendi in libidine contendendi vertit. neq; in iudicio: potestati enim insolentiâ addit. neq; in institutione liberali: animo enim mortificiâ ingerit. odiumq; disciplinæ gignit. neq; in rebus secundis, quia inuidiam auget. neq; aduersis: nam misericordia se priuant, qui miserantibus infensi sunt & cum ijs litigant, ut Priamus:

*Ira Glig
damnoſa.*

Iliad. w.

239.

*Ne malam hinc in rem probrosa & pessima turba
Nisne domi Sestra quod deploratus habetis,
Quod nostro Sultus solatia promere luctu?*

Facilitas contrà quibusdam rebus opitulatur, alias ornat, quibusdam suauitatē conciliat: & mansuetudine iram morositatemque omnem abolet. Sic Euclides fratri dicenti in quodā iurgio, Peream, nisi te vlciscar, respondens, Ego verò peream, nisi te in meam traduxero sententiam, confectum pudorem homini inculsit, & mutauit. Polemo maledictis incessitus à quodam homine lapidum preciosorum studio-¹⁰ so, & qui vitio conquirendi sigilla magno emta laboraret, nihil respondit, sed sigillorum vni animum aduertit, idque perspexit. quo factò delectatus ille, Non sic, inquit Polemo, sed expositum luci contemplare: longe enim pulchrius tibi videbitur. Aristippus, ira aduersus Æschinem aliquando ob-¹⁵ orta, interrogatus à quodam, Vbi nunc vestra illa Aristippe amicitia? dormire eam respondit, sed se in eo esse, vt eam resuscitaret & Æschinem conueniens, Itane, inquit, prorsum ego tibi infelix & insanabilis videor, vt me castigatione indignum putes? Tum Æschines, Nihil, ait, miri est, si in alijs²⁰ rebus omnibus me ingeniosior, etiā hic prior sentisti quid factò opus esset,

*Non tantum enim mulier caprum horrentem iuba,
Tenera puellus sed quaq; pruriens manu
Quonvis palestra facilius prostrauerit.*

At enim nos qui feras cicuramus, & luporum demulcemus, ac leonum catulos in vlnis circumgestamus: ijdem iræ concedentes, liberis, amicis, familiaribusque eiectis, seruis nostris ciuibusque excandescunt animi nostri quasi feram³⁰ immittimus. non profectò odij malorum nomine hoc vitium, vt molliori, probè velantes: sed quia (nisi fallor) reliquis animi perturbationibus atq; vitijs huic prudentiæ, alij liberalitatis, alteri pietatis nomen affingentes, aliud in isto numero inuenire non possumus. Et tamen, sicut Zeno di-³⁵ cebat semen esse mixturam atq; temperaturam ab omnibus malis affectibus animæ facultatibus: sic omnium animi perturbationum semina videntur in iram confluxisse. nam & doloris particulam sibi sumpsit, & voluptatis, & insolentiae. habet hoc ab inuidentia, quodd aliorum è malis gaudium percipit: deterior est homicidij affectatione. non enim in hoc

*Ira mixtū
ex omnib.
malis affe-
ctibus
animi ali-
quid.*

elabo-

elaborat, vt nihil pariat, ipse, sed cupit malè sibi esse, dummodò alterum perdat: denique concupiscentiæ id quod est minimè iucundum, in se habet ira. si quidem dicenda est appetitio, quando alteri quis vult ægrè facere. Hinc adeò fit, vt cum ad intemperantia disfluentium domos accedimus, tibicinam audiamus matutinam, & argillam (vt quidam aiebat) terra vino rigata factam, & diuulforum fragmenta serorum, & famulos in foribus ebrios: indicia autem amarulentorum & morosorum hominum possis conspiciere in faciebus seruorum, stigmatibus, compedibus:

Semperq; solus iracundi in adibus

Auditur eiulatus cantor: ----

dum intus dispensator flagellatur, torquentur ancillæ: ita quidem, vt qui isthæc tam tristia ab animi excandescencia profecta vident, etiam inter voluptates miseratione tangantur. Tamen quibus accidit vt malorum odio vero aliquoties ab ira vincantur, ij nimiam vehementiam simul, & persuasionem de fide eorum quibus cum degunt nimiam debent deponere: non est enim alia causa, quæ vehementius

20 animum inflammet, quam cum proprobo aliquis habitus, prauus esse deprehenditur, aut cum eo iurgium vel discordia incidit, qui amare videbatur. Meum quidem nostri ingenium, quantis momentis scilicet id impellatur ad completendos benevolentia homines, ijsq; adhibendam fidem ac

25 mihi id vsu venit, quod descenditibus perinane. quanto magis innitor alicui, eum amando, tanto magis fallor, & deceptum me esse indignor. Et nimiam quidem ad amandum propensionem abicere, iam nunc mihi non est amplius integrum. Nimis credulitati fortasse hoc iniiciam

Credulitatis remedium.

30 frantum, quo sibi Plato caput, qui neq; Heliconem mathematicum abs se laudatum dicebat, vt natura mutabile animal: & metuere se ne qui in ciuitate essent bene educati, vt pote homines & semen hominum, alicubi naturæ imbecillitatem demonstrarent. Sophocles autem nimis videtur

35 nobis insultare, nosq; premere, hæc dicens:

Mortalium res perscrutans, intelliges

Plerasq; turpes. ----

Et tamen morosum hoc atq; conquerendi de omnibus nimio studio editū iudicium, facit vt lenius irascamur. Subita enim & improuisa facilè de statu rationis deiiciunt. Oportet au-

ter autem, vt Panæti alicubi docuit, Anaxagoram imitari. vq; is narrata filij morte respondit, Sciebam me genuisse mortalem: ita iritantibus identidem nos delictis hoc accinere, Sciebam me cum emerem seruum, non emisse sapientem: Sciebam me parasse amicum, cuius animus motibus esset obnoxius: Sciebam mulierem mihi esse, cum acciperem mulierem. Quod si quis Platonieum istud, Nummam & ego talis sum, subinde insusurrans in trō rationē auertat, ac aliorum reprehensionibus de cauendo peccato cautionem sibi inserat: nā is non magno vitiōrum in alijs odio indulserit, seipsum venia plurima indigere sentiens. Nunc quibus nostrum iratus & puniens Aristidis & Catonis voces ingerit, Noli furari, mentiri, socors esse: & quod est omnium turpissimum, iratos irati ipsi obiurgamus, & quæ per iram sunt peccata, in ea per iram vindicamus. non sicut medicus, qui

Amarum amaro bilem pharmaco eluunt:

sed perturbationem animi augentes ac vehementiorem reddentes. Ac quando in has peruenit a me est sententia, simul etiā de curiositate aliquid diminuerē conabor. Accuriositas
ira prebet
materiā.
ratē conſectari & ſcrutari inquirendo omnia, atq; in medi- 10
um protrahere omnia ſerui negocia, omnes amici actiones, omnia filij studia, omnes vxoris ſufurros: ea verò res iras gignit multas atq; continuas & quotidianas, quarum ſumma eò redit, vt moroſi intraſtabilesque reddamur. Euripidis eſt, deum res magnas curare, exiguas fortunæ diſmiſſas ſinere. Ego hominem cordatum non cenſeo quicquam fortunæ mandare aut negligere debere: ſed tamen quædam operæ vxoris, alia amicorum, nonnulla ſeruorum committere. ita vt his vtens procuratoribus, ratiocinatoribus, atq; 30 diſpenſatoribus, ipſe principis inſtar rationis vſu maxima & præcipua quæq; conſiciat. Sicut enim exiles litteræ vſum, ita leuiusculæ res animū magis intendentes offendunt atq; turbant, malamq; conſuetudinem ingenerāt etiam de maioribus procliuius iracendi. Præter hæc omnia, magnum 33 & diuinum mihi illud Empedoclis viſum eſt,

--- Eſſe & ſolis abſtemius improbitatis.

Vota.

quin & iſta paſta ſue vota, vt non inelegantia, neq; aliena a philoſopho probaui, cum per annum pollicebatur ſe velle re Venerea & vino abſtinere, deumque continentia ſua venerari.

herari. itemq; per certum tempus mendacio vacare, vt animaduertere possent, quomodo & in iocis, & in serijs omnibus veritatem tenerent. His ego animis meam comparans, pietate illis nihilo inferiorem, sacros quosdam initio dies, quibus ira vacarem, paucos institui, tanquam vini & ebrietatis vacuas, ac si Nephelia (id est sobria) sacra, & libationes mellis agerem. deinde mensam, mox duos eandem tenui rationem atq; hoc pacto me ipsum expertus, successu temporis magnos feci ad patientiam progressus, temperanter
 10 meipsum attendens atq; custodiens cum boni omnis comprecationibus, immunem iræ, & purū omnis prauī sermonis, absurdq; actionis, ac perturbationis, quæ propter voluptatem exiguam atq; ingrata, turbas magnas, turpissimamq; adferret pœnitentiam. Atq; hinc, nisi fallor, deo etiam nonnihil adiuuante, comprobauit experientia iudicium
 15 hoc, Placidos, mansuetos, atque humanos mores, nemini eorum quibus cum viuitur ita gratos, iucundosq; esse, vt ei ipsi, qui ijs est præditus.

20 PLVTARCHI, DE CVRIOSITATE

commentariolus.

DOMVM, quæ non perficitur, aut tenebricosa sit vel hyemi tempestatibusq; obnoxiam, deferere fortassis
 25 optimum est. si quis tamen ob consuetudinem loco eo delectetur, potest ea fenestris transpositis, scalis mutatis, ac ianuis aliquibus apertis, alijs clausis, splendidior, per
 30 tpicabilior, ac salubrior redigi. quo genere mutationis quidam vrbibus magnam vtilitatē conciliauerunt. sicut meam patriam ad Fauonium ventum inclinatam, Solisq; radios sub vesperam Parnaso incumbentis excipientem, versus ortum conuersam à Chærone ferunt. Empedocles verò phisicus quodam montis hiatu, vnde grauis & insalubris in planiciem exhalabat auster, obthurato, creditus est pestem ea
 35 regione exclusisse. Quando igitur sunt affectiones quædam morbosæ ac damnosæ, & quæ tempestatem tenebrasq; animo inferant, optimum quidem fuerit eas expellere & solo prosternere, animoq; hac ratione serenitatem, lucem, purumq; spiritum parare. at si fieri hoc nequit, saltem circumagendo & vertendo ira mutandæ sunt, vt cōmodiores nobis
 aptio-

*Mutationes
 vrbium.*

aptioresque fiant. Talis est, quæ se nobis offert, curiositas, cupiditas quædam cognoscendi aliorum mala, morbus neque inuidia, ut apparet, neque malignitatis vacuus:

Aliena quorsum acutè peruisdes mala,

In proprijs cæcus, hominum inuidijsime?

transfer extrinsecus, & intro conuertere curiositatem, si quidem delectaris malorum tractanda historia, domi tibi copiosa est materia:

*Quantum ad Aliz, ona aqua est, folia aut quot germinat
ilex:*

tantam multitudinem inuenies peccatorum in vita, & perturbationum in animo, & delictorum in officio. Xenophon ait ijs qui familiam probe administrat, suum esse reponendis sacrificiorum vas, suum coenæ, suum rusticorum, suum bellicorum instrumentorum locum. tu quoque, ridem habes, reposita mala quæ ab inuidia, quæ ab obreptatione, quæ à timiditate, quæ a sordibus illiberalitatis proficiuntur. hæc recense, hæc ordine considera. fenestras quibus in vicinam prospicis, & diuerticula curiositatis occlude: alia aperi quæ in conclaue tuum, quæ in gynæceum, quæ in familiæ ducunt cellas. ibi negotium inueniet non inutile, non malignum, sed conducibile & salutare cupiditas ista sciscitandi & agendi, quous se ita compellante,

Quæ prætergressus, quid feci, quid & reliqui

Infestum, falso quod fuit? ----

Nunc, quem admodum in fabulis est Lamiâ domi dormire caeam, oculis in quodâ vaseulo repositis, foras autem egressam inferere oculos & videre ita quisque nosti foris & aduersum alios malignitati curiositatē quasi oculos aprat, in sua ipsius peccata & mala impingens læpenero obignoratio nem, visum ijs & lumen non adhibens. Quo fit ut inimicis quæ sibi utilior sit homo curiosus. eorum enim res arguit & in lucem protrahit, ostenditque ipsis quid cauere, quid corrigere debeant: suas autem maiore ex parte præterit & non videt, attonitus studio aliena noscendi. Equidē Vlysses ne cum matre quiddē colloqui sustinuit antē, quàm ēvate audiuisset ea, quorum gratia ad inferos venerat. his cognitis, & ad matrem se cōuertit, & in reliquis mulieres inquisuit, quæ Tyro esset, quæ formosa Chloris, & cur mortua fuerit Epicasta

Sublimis funem telli de culmine nesciens.

Sed nos cum nostrarum rerum socordia, ignorantie, & negle&tu summo, in aliorum natales inquirimus, scilicet vicini nostri auum fuisse Syrum, auiam Thressam. illum tria debere talenta, neque perfoluisse vsuras. quin & talia indagamus, vnde vxor huius redeat, quid iste & iste in angulo inter se sint locuti. At Socrates circumibat perferutans, quibus dictis Pythagoras fidem sibi parasset, & Aristippus in Ischomachum ludis Olympicis incidens, quæsiuit quibusnam disputationibus Socrates ita animos adolescentum afficeret: acceptisque exiguis sermonum eius seminibus atque documentis, ita vehementem sensit animi ardorem, vt & corpus marcesceret, & planè pallidus gracilisq; redderetur. donec sitibundus & flagrans Athenas nauigauit, ac ipso de fonte hausit, Socratemque & doctrinam eius atque philosophiam cognouit: cuius philosophiæ finis est, perspicere sua mala; ijque liberari. Verum quidam suam ipsorum vitam, tanquam inuicundissimum spectaculum, inspicere, ac rationem veluti lumen in sese reflectere non sultinent; quippe anima omnigenum vitiorum plena horrens & metuens; ea quæ intus sunt exsilii foras; & vagatur circum aliena; pascens & saginans suam viciofitatem. Sicut enim gallina proposito sepe alimento in angulum aliquem sese subducit, vbi vel in sterquilino vnicum apparet hordei granum: ita curiosi in medio sitos sermones & historias; & de quibus nemo prohibet aut indignatur quæri prætereuntes, occultata & latentia cuiusque familiæ mala colligunt. Et quidè scitum est illud Ægyptij, qui interrogatus quidnam id esset, quod velatum gerebat, idè, inquit, velatum est, vt ignoretur. Tu quoque, dicerem curioso, quid inquiris in rem absconditam? non celaretur, si non esset malum. Nisi pulsato prius ostio ingredi in alienam domum non est moris: nunc eius rei gratia ianitores habentur, antiquitus mallei ianuis appeniti signum dabat, ne scilicet alienus matrem familiæ in medio offenderet, aut virginè, aut seruum vapulantem, aut vociferantes ancillas. Curiosus in hæc ipsa se insinuat, familiæ quidem bene consentiæ haud libenter, etiam si rogaretur, futurus spectator: quorū verò causa clauis, vectis, & fores inuente sunt, ea detegens alijq; enuncians. Ventorum, aiebat Aristò, molestissimi sunt ij, qui amictum nobis retegunt. Curiosus non velles proximorum,

non

philosofia
finis

non tunicas, sed ipsos parietes detrahit, fores pandit, atque adeo venti instar etiam teneram virginē peruadit, bacchationes, choros, & per noctem ductas hilaritates examinans atque calumnians. & quemadmodum in comœdia exagitati Cleonis,

Aristoph.

Manus in Aetolis, animus in Clopidis

erant: ita curiosi animus simul & in diuitum ædibus est, & casis pauperum, in aulis regum, in cubilibus recens nuptijs iunctorum, omnes res indagat, peregrinorum, principum: has quidem non sine periculo. Nam sicut aconitum aliquis gustans qualitatem eius scrutandi causa prius perit quam saporem sentiat: ita qui maiorum mala rimantur, sepe prius seipsum pessundant, quàm cognouerint quod quærebant. nam & hos qui præterito copiosissimo hoc Solis, & omnibus circumfuso splendore radiorum, ipsum eius orbem liberè intueri, introque penetrare suo visu conantur, luminibus capi videmus. Ideo præclare Philippides comicus poeta, cum ei Lyfimachus rex quodam tempore dixisset, Quanam mearum rerum te impertiam? respondit, Modò ne arcano vlllo. Quæ enim suauissima & pulcherrima habent reges, ea conspectui sunt exposita, cœnæ, opes, festiuitates solennes, beneficia. si verò arcani quid est, caue accessis aut moueris. non occultantur gaudium regis fortuna ventis secunda, non risus iocantis, non beneficij apparatus. terribile est quod celatur, tetricum, risu & accessu periculofum: iræ puta alicuius latentis reseruatio, aut supplicij atrocis meditatio, aut rivalitas aduersus uxorem, aut sinistra de filio suspicio, aut de amico dissidentia. fuge atram illam, & se condensantem nubem: non latebit te id quod nunc occultatur, ubi tum tonitru & fulgure eruperit. Quomodo ergo fugiam, inquis? curiositatem auellendo, & auertendo, ut dixi: maximè animo ad meliora & iucundiora traducto. Considera quæ in cœlo, terra, mari, aere rerum cognita sunt. Aut enim magnarum, aut paruarum rerum contemplatione duceris. Si magnarum, de Sole inquire, quæ eius ortuum & obituum sit ratio. examina Lunæ tanquam hominis mutationes, quo tantum luminis insumserit, atque vnde id recuperet:

Curiositas rerum cognita sunt. Aut enim magnarum, aut paruarum rerum contemplatione duceris. Si magnarum, de Sole inquire, quæ eius ortuum & obituum sit ratio. examina Lunæ tanquam hominis mutationes, quo tantum luminis insumserit, atque vnde id recuperet:

*Primum recens cur ex obscuro prodeat,
Fulgore pleno faciem collustrans suam:*

Rursum

*Rursumq; postquam visa fuit pulcherrima,
Spoliata sensim luce in nihilum diffluit.*

- Sunt quidem hæc naturæ arcana: sed ei molesta est eorum indagatio. At magnarum rerum de cognitione desperasti? minora scrutare. cur stirpium aliæ semper floreat, vireant, vigeant, suasq; opes omni tempore ostendent: aliæ nunc his similes, paulo post, veluti rei familiaris administradæ ignarus homo, profusis confertim suis copijs, nudæ atq; inopes relinquuntur. cur aliæ oblongos, aliæ angulos habêtes, aliæ teretes & rotundos edant fructus. Sed fortasse hæc tu nolis perquirere, quia nihil ijs est mali. Proinde si omnino curiositas in malis, tanquã serpens in lethali materia versari, ijsq; pasci debet, eam in historias traducamus, malorumq; copiam immensam fruendam præbeamus. In historijs enim inveniuntur casus & subitæ mortes virorum, mulierû corruptelæ, insidiæ servorum, calumniæ amicorum, veneni apparatus, invidiæ, obrectationes, familiarû naufragia, principum de suo statu deturbatio. Implere his, & oblecta reipsum, nulli molestiam, nulli dolorem tuorum exhibens. Sed apparet curiositatem non gaudere obsoletis, verum recentibus malis: & novas tragædias cum voluptate spectare, com-
Curiosi
quib. ma-
micis & lætis actionibus non admodum libenter interesse. lis dele-
titur.
 itaq; ergo nuptias aliquo, aut sacrificium, aut solennè pompam narrante, focors est negligensq; auditor homo curiosus, & pleraq; se iam antè audiuisse ait, iubetq; ista præteriri, & orationem contrahi. si verò quis assidens vitium virgini oblatû, matronæ adulterium, litis intentationē, discordiam, fratrum referat: non ita dormitat aut alijs occupatus est rebus:
Verum aures præbet tum, Serbaq; plura requirit.
 30 & profectò dictum illud, Heu, quod mala magis quam res prosperæ ad aures mortalium feruntur, verissimè in curiosos competit. Sicut enim cucurbitulæ pessimum è carne humorem educunt, sic aures curiosorum pessimos sermones ad se trahunt. Immo, sicut quibusdam in urbibus sunt
 35 portæ quædam nefastæ & tristes, per quas educuntur qui à carnifice necandi sunt, & sordes atque piacula, nihil autem castum & sacrum per eas intrat vel exit: sic etiam curiosorum aures bonum nihil aut elegans, sed tantum de cædibus sermones, ac piacularæ & impuræ narrationes personant atque atterunt:

Semperq; solus curiosi in adibus

Auditur erulatus.

hæc est vnica id genus hominum Syren, hæc Musa, hæc illi omnium auditionum est suauissima. Quippe curiositas, studium est audiendi quæ occultata sunt & latent. at bonum, nemo nactus celat. atq; adeo etiam quæ non habent bona, solent sibi affingere homines. Ergo malorum cognitionem curiosus affectans, eo tenetur morbo, quod gaudium ex aliorum aduersis rebus capiat. quod vitium est inuidentiæ germanum. inuidentia enim est dolor conceptus ob res aliorum prosperas. gaudium seu voluptatem qua afficimur ob aliena mala, epichærecaciam vno verbo Græci dicunt. vtrunque horum nascitur è malignitate, sæuo & belluino

Malorum animi affectu. Ita verò molesta vnicuius suorum malorum
patefactio est patefactio, vt multi inuenti sint qui mori maluerunt, quam secretos morbos suos medicis ostendere. ac mihi fingit
nostrorum Herophilum vel Erasistratum, vel ipsum (dum homo
nobis mole fuit) Æsculapium medicamentis & instrumentis suis præditum domos singulatim obire, & scitari, An aliquis fistulam habeat iuxta podicem, aut mulier cancerum in vtero: 20
stissima.

quanquam salutaris esset hæc artis curiositas, tamen quivis (puto) medicum talem repelleret, quod is non expectato dum ipsius imploraretur opera, vtrò ad inquisitionem alienorum malorum se contulisset. Curiosi verò hæc ipsa, hisque adhuc peiora quærunt: neque hoc medendi, sed tantum patefaciendi causa. Iure itaque inuisi & exosi sunt. Nam & publicanis succensemus & ægrè ferimus, non quando merces apertas inspectant, sed cum abscondita vestigantes in alienis vasis atque sarcinis versantur. & tamen illis hoc lex concedit, & nisi faciant, damnum accipiunt. 30
Curiosus autem sua perdens atque dimittens, circa aliena occupatur. Id genus homines raro rus abeunt, quod tranquillitæ & silentium solitudinis ferre non possunt. Quod si eò interdum accedunt, magis tum vicinorum quam suas inspiciunt vites, & interrogant quot boues vicino mors abstulerit, aut quantum vini acorem contraxerit. atque his mox impleti, cursu se proripiunt. Etenim verus rusticus, ne casu quidem allatum ex vrbe rumorem lubens inaudit, sed in hanc loquitur sententiam:

Nunc ille mi rastro exercens solum

Eueris

Rus curiosus inuisum.

*Fuerit quibus pax facta conditionibus
Narrabit. hac enim scelestus obambulans
Nunc curiosè quarit ille. ----*

Sed curiosi rus, vt rem obsoletam, frigidam & tragœdijs ca-
rentem fugientes, in tribunal, forum, portusq; se intrudūt,
quærentes Nouine aliquid? At qui manè fueras in foro: aut
putas trium horarum spacio vbis statum esse immutatum?
At enim si in aliquem incidit qui habet quod narret, huic
ab equo delapsus dextram inijcit, amplexusq; hominem
10 & exoscularus, audit. Si verò occurrens aliquis dicat nihil
esse noui, indignabundo similis, Quid ais, inquit? non fui-
sti in foro? non prætergressus es curiam? non compellasti
eos qui ex Italia venere? Egregiè Locrorum principes, qui
peregrè venientem, & quærentem ecquid noui, multaue-
15 runt. Nam sicut coqui pecudum, piscatores piscium vberem
prouentum, ita curiosi multorum malorum exoptant
exortum, multorumq; negotiorum, & res nouas ac muta-
tiones: vt semper venari aliquid & mactare possit. Rectè et-
iam Charondas, qui vetuit ne quis ciuium in comœdia tra-
20 duceretur, præter adulteros & curiosos. videtur enim adul-
terium curiosa in alterius voluptatem esse inquisitio, eor-
umq; indagatio quæ absconduntur & plerosque latent.
& curiofitas corruptela est ac denudatio arcanorum. Iam
necessè est, vt multarum rerum cognitioni loquacitas co-
25 mitetur. itaq; Pythagoras etiam adolescentibus silentium
quinquennium durans iniunxit, echemythian à sermone
cohibendo dictum. Curiositatem autem non potest non
subsequi maledicētia. quæ enim libenter audiunt, libenter
etiam loquuntur: & quæ ab alijs studiosè colligunt, apud
30 alios cum gaudio efferunt. Quo fit, vt cum alijs malis hic
morbus etiam cupiditati ipsorum sit impedimento. Omnes
enim à curioso sibi cauent, & sua cum celant, & neq; agunt
libenter curioso inspectante, neque loquuntur audiente:
sed & consultationes in aliud tempus reiiciunt, & delibe-
35 rationes, donec is homo sese amoueat. quod si arcano ali-
cui proposito, aut rei seriæ tractationi superueniat curio-
sus, veluti cibum accurrente fele tollunt è medio & occul-
tant id de quo agebatur. vt plerunq; ea quæ alijs dicēda spe-
ctandaq; committuntur, solis curiosis neque videre ne-
que dicere cōtingat. Eadem de causa etiam omnis fides cu-

*Curiosi
sunt gæ-
ruli.*

Iliad.?

rioso derogatur. nam seruis & peregrinis facilius credimus
epistolas atque litteras & sigilla, quam amicis & familiari-
bus curiosis. At Bellerophontes ille litteras, quas in seipsum
scriptas ferebat, non aperuit: sed sua vsus continentia, tam
litteris quam vxore regis abstinuit. Incontinentiæ enim est
curiositas, vt & adulterium: accedente ad incontinentiam
atroci stultitia atque infania. Tot enim præteritis commu-
nibus & publicatis mulieribus impetu ferri ad inclusam v-
nam atque sumtuosam, sæpe numero etiam deformem, ex-
tremæ est dementia. Atqui eadem est ratio curiosorum. O. 10
missis namque pulcris multis spectaculis, auditionibus,
scholis, disputationibus, aliorum litteras resignant, au-
res parietibus vicinorum applicant, & cum seruis eorum
atque mulierculis susurros miscent. plerunque id non sine
periculo, semper cum turpitudine. Proinde vt quam fieri
potest maximè à vitio suo abducantur curiosi, vtile erit ip-
sis, si præterita in memoriam sibi reuocent. Nam quo pa-
cto Simonides dicebat se duas suas cistas temporis certi de-
cursu aperientem, inuenire eam quæ præmiorum est sem-
per plenam, quæ beneficiorum, semper vacuum reperire: 20
ita si quis interposito temporis spacio penum suæ curiosi-
tatis inspiceret, inueniens eam multis inutilibus, vanis, at-
que iniucundis plenam rebus: nimirum ipsa re offensum
iri arbitror, quæ se ita planè molestat futilemque declara-
ret. Nōne enim si quis veterum scripta euoluens, pessima 25
quæque ex ijs exciperet, librumque conderet, in quo capi-
te carentes Homeri versus, tragicos solæcismos, & Archilo-
chi in mulieres indecèter ac fœdè dicta, quibus is sese osten-
tui præbuit, complecteretur: is dignus videretur tragica ista
imprecatione, 30

*Curiosita-
tis reme-
dium.*

Pereas hominum calamitates malè colligens?

ac execratione etiam demta turpis & inutilis esset iste alie-
norum peccatorum thesaurus: similisque eius vrbis, quam
Philippus pessimis & contumacissimis à se frequentatam
hominibus, Poneropolin, id est urbem malorum, nomina- 35
uit. At verò curiosi non carminum, non poematum, sed vi-
tarum lapsus, mendas, & solæcismos colligentes, archiuum
à Musis & Gratijs alienissimum, memoriam suam circum-
ferant. Sunt Romæ, qui picturis, statuis, pulchritudine ad e-
puerosum vernalium & mulierum spectata, in foro monstro-
rum

rum obuersantur, & quærunt si qui sint vitiosis tibijs aut cubitis, tribus oculis, aut struthionis capite præditi, deniq; an sit aliquod natum è

Mixtis naturis monstrum abominabile.

- 5 quos tamen si frequenter adhuc adducerentur spectacula, mox satietas & nausea inuaderet. Eodem modo qui vitæ infortunia, turpitudinesque gentium & corruptelas ac peccata alienarum familiarum curiosè colligunt, recordentur primo loco obseruatorum, sentiantque nihil ea sibi gratiæ, nihil utilitatis attulisse. Maximum ad huius vitij propulsationem momentum adfert adusæctio, si eminus orbi condocere faciamus nos & paremus ad hanc cõtinentiam. quando consuetudine etiam id morbi augetur, ac sensim vltcriùs progreditur. Modum huius adusæctionis exponere placet. Ergo initium faciamus à vilissimis & minimis rebus. *Adusæctio aduersus curiositatem.*
- 10 Quid enim mali est, in via non legere inscriptiones monumentorum, aut in ambulationibus litteras parietibus inscriptas visu prætercurrere? si nobiscum cogitemus nihil hinc ad nos commodi oblectationisq; rediturum, sed certos homines certorum hominum memoriam honorificam fecisse, ac scripsisse, Amicorum iste fuit optimus, ac quæ multæ aliæ istius generis sunt nugæ. quæ lectæ nihil videntur asferre damni, nocent tamen occultè, dum curam quærendi nihil ad nos pertinentia ingenerant. Et quemadmodum
- 25 dum venatores non sinunt canes euagari aut quemuis odorem sectari, verùm lotis capita eorum sursum trahunt atq; cohibent eos, sensumq; ipsorum purum sincerumq; ad rem sibi destinatam seruant, nimirù vt vestigijs possint eo acrius inhærere, quando

30 *Naribus indagant miserarum lustra ferarum.*

- sic oportet curiosi ad quæuis spectacula & quasuis auditiones vagabundam excursionem inhibere, & ad vtilia cautè retrahere. Sicut enim aquilæ & leones inter ambulandum vngues intrò auertunt, ne eorum aciem atterant: ita curiosi acumen, quod habere videtur in studio cognoscendi, non debemus in vilissimis rebus retundere & hebetare. Secundum est proinde, vt adusæctamur ianuam prætereuntes alienam non intrò adspicere, neque ob curiositatem oculis, tanquam manu, quæ intus sunt apprehendere. habeamusq; potiùs in promptu illud Xenocratis dictum.

Nihil interesse, pedesne quisquam an oculos in aliena domo ponat. Nam neq; iusta, neq; honesta, neque suavis adeo existit inspectio:

Sunt intus, hospes, sanè visu turpia.

cernuntur quippe plerunque vasa iacentia, ancillæ sedentes, nihil serium aut ad spectu iucundum. verum obtutus iste & eiaculario oculorum animum simul conuertens, turpis est, morisque prau. Diogenes cum videret Dióxippum Olympico certamine victorem curru inuehentem, à muliercula formosa, quæ pompam spectabat, oculos non posse auellere, sed reiecto rectò vultu eam intueri, Videte, inquit, athletam, cui puella ceruicem intorquet. At curiosorum videas collum quouis spectaculo circumagi, quando ob studium & consuetudinem vsque quaque eorum se oculi obuertunt. Debet autem, puto, sensus non instat petulantis ancillæ foras euagari, sed cum à mente emittitur ad res, celeriter eas percipere & renunciare, deinde rursum modestè intus cum ratione esse, eiq; parere. Nunc Sophocleum illud vsu venit:

*Sensuum
officium.*

Electra.

Hinc Aenianis effrantes pulli Sivi

Feruntur indomito ore.

20.

scilicet sensus non rectè instituti atque condocefacti, frequenter excurrere occupant, animumq; vnà trahunt in res nihil attinentes. Equidem falsum est, quod dicitur Democritum sponte sua oculos extinxisse, in ignitum speculum eos defigentem luminisq; reflexionem accipientem: nimirum ne obturbarent, animum sæpe foras euocando, sed veluti fenestræ prospectus in viam obthuratæ, intus eum manere sinerent, ac immorari rebus sola mente cernendis. Id tamen verissimum est, qui mente plurimum vtuntur, eos sensuum motu perparco vti. Nam & Musea longissimè ab vrbibus ædificabant. & noctem Euphronam dixerunt Græci à bene intelligendo: ad considerationem & inuentionem eorum quæ quærentur, admodum conducere quietem & interuentorum aut aliò abstrahentium vacuitatem rati. Porro nec hoc quoq; difficile aut arduum est. hominibus in foro mutuis conuicijs se proscindentibus non accedere: aut vbi concursus multorum aliquam ad rem sit, sede se sua continere, aut si hoc ob incontinentiam nequeas, surgere & domum abire. nihil enim boni consequeris permiscendo

- scendo te curiosis: magnam verò utilitatem percipies; curiositate per vim auersa & compressa, rationique obtemperare adfuefacta. Exinde magis intendens exercitationem rectè facies, si theatrum in quo aliquid cum applausu auditur prætereas, & amicos ad saltatoris aut comædi alicuius spectaculum trahentes submoueas, ac vociferatione in stadio aut circo sublata, non mouearis. Vt enim Socrates aiebat cauendos esse cibos, qui non esurientes ad edendum alliciunt, & potus qui faciunt vt non sitiens bibas: ita nobis fugienda sunt spectacula ista & auditiones, quæ nullo vsu exigente nos ad se trahunt. Cyrus quidem Pantheam videre noluit. & Araspe dicente mulieri formam esse spectatu dignam, respondit: Tanto magis ergo abstinendum. si enim nunc tibi parens ad eam veniam, fortassis ipsa rursum mihi persuaserit etiam cum ociosus non ero ad se ventitare, spectare, & assidere, multis rebus serijs neglectis. At Alexander Darij vxorem, quia formosissima dicebatur, noluit in suum venire cõspectum: sed ad matrem eius anum accedens, videre iuuenem & pulcram non sustinuit. Nos lecticis mulierum oculos subijcientes, & eos à fenestris suspendentes, nihil peccare nobis videmur, aded lubricam & ad omnia fluentem curiositatem facientes. Proinde etiam ad iusticiæ exercitationem facit, aliquando capturam honestam omittit, vt longè abesse ab inhonestis adfuecas. & ad temperantiam conducit, interdum propria abstinere vxore, ne vnquam in aliena commoueat. Hunc morem in curiositatem introducens, conare etiam tuorū quædam aliquando surda aure prætermittit ac clausis oculis: & volentem aliquid de rebus domesticis nunciare, differre, & quæ de te dicta videbuntur, non admittit. Etenim Oedipum quidem curiositas in extremas coniecit calamitates. Quærens enim seipsum, vt qui non Corinthius esset, sed peregrinus Laio occurrit, eoque necato, matrem cum doteregni vxorem duxit. cumq; videretur felix, rursum seipsum quærebat, & prohibente vxore tanto magis examinavit senē totius rei consciū, omni necessitate vrgens. tandem re iam ei suspicionem iniiciente, & senē exclamante

Heu, restat hoc nunc, dicere quod grauissimum est:

tamen affectu inflammatus atq; tremulens ait,

Mihiq; durum auditu. sed tamen audiam.

*Damose
curiosita-
tis exem-
plum.*

*Sophocl.
Oed. tyr.*

Ita pruritus quidam est curiositatis dulcedini amarorem habens permixtum & effrænis, tanquam vulnus sibi ipsi sanguinem eliciens ubi sauciatur. Qui verò liberatus hoc morbo est, & natura placidus, is ubi aliquid mali ignorauit, dicit secum,

Eur. Oref.

Veneranda malorum obliuio, quantum sapiis?

Quare ad hoc etiam aduescendum est, ut allatam epistolam non statim neque festinanter soluas, quod multi faciunt, manibus cunctantibus dentes vinculis iniicientes, eaque morsu rumpentes. nuncio alicunde veniente non accurras neque assurgas. amico aliquo dicente, Habeo noui aliquid quod tibi dicam, respondeas. Malim utile aliquid & conducibile. Ego cum aliquando Romæ dissererem, Rustico (quem postea Domitianus inuidia gloriæ eius impulsus interfecit) me audienti interueniens miles epistolam à Cæsare missam tradidit. hic ego intermittere cum vellem orationem, ipsique spacium legendi litteras concedere, renuit ille, neque ante epistolam soluit, quam ego perorassem & missa esset schola: omnibus viri grauitatem admirantibus. At verò ubi aliquis potentia & licentia præditus vitium curiositatis alit, idque vires & violentiam acquisiuit: is iam non facile abstinere ab his, quibus ipsi interdictum est, potest. nam qui hoc modo sunt affecti, ij & epistolas resignant, & consilijs amicorum arcanis sese ingerunt, sacra quæ cerni ab ipsis est nefas intuentur, loca inaccessa calcant, res & sermones regum scrutantur. Sanè tyrannos, quibus omnia cognoscere est necesse, inuisissimos reddit hoc genus hominum, qui auscultatores & delatores appellantur. Primus Darius minor auscultatores vsurpauit, sibi ipsi non credens, omnesque habens suspectos atque metuens. Delatores, quos ipsi Protagidas nominabant, Dionysij inter Syracusanos sparserunt, quos quidem delatores conuersione rerum facta primos arripere Syracusani, & exquisito tympani supplicio affecerunt. Calumniatorum enim genus, è tribu & curia curiosorum est. quanquam calumniatores tantum id scrutantur, an malum aliquis consilium ceperit, an aliquid flagitij perpetraverit: curiosi etiam calamitates quæ nolentibus acciderunt, exquirunt inque medium proferunt. Quin & aliterum, id est scelerosum, à curiositate principis aut inuenisse, narrat enim penuria frumenti Athenis oborta, ita ut quibus esset

esset triticum, ij id non publicum promerent, sed domi suæ per noctem molerent: quosdam obambulasse qui molarum obseruarent strepitum, atque inde hoc nomen reportarent, quasi molarios si diceres, est enim alein Græcis molere. Similis est origo vocabuli Sycophanta: quem Latini delatorem, puto, dicerent. Eos enim sic appellabant, qui, cum prohibitum esset ficus exteris vendere, indicium de iis deferebant, qui foras ficus vendidissent. Atque hoc non inutile est considerari à curiosis, vt studii sui pudore afficiantur, quod ipsis cum inuisissimis atque molestissimis hominibus ob similitudinem & cognationem rei est commune.

PLVTARCHI DE TRAN-
quillitate animi, libellus.

PLVTARCHVS Paccio S. Serò tuas accepi literas, in quibus me hortabaris, vt aliquid de animi tranquillitate tibi scriberem, & de his quæ in Timæo scripta accuratorem desiderant interpretationem. Sub idem tempus Eroti sodali nostro incidit Romam nauigandi necessitas, accepta à Fundano optimo viro epistola, more suo festinare iubente. Ita cum neque tempus haberem iis quæ institueram vacandi, neque pati vellem istum planè vacuis manibus ad te abs me venire: ex commentariis, quos mihi feceram, isthæc de animi tranquillitate collegi. cum & te existimarem non auditionis elegantem venantis orationem gratia, sed ob vsum commodantem ea requirere. tibi quæ gratuler, qui & principum vsus amicitii, & gloriæ, quantam in foro dicentium nemo, consecutus, non ita dem vt Merops ille tragicus passus es vocibus te beatum prædicantium percelli, & vltra quàm naturales animi motus sint attonitum reddi. quippe qui memoria teneas id quod sæpius audiisti, neque calceum podagra, neque anulum preciosum reduuia, neque diadema dolore capitis liberare. Etenim, vnde ad vacuitatem molestiæ animo, virtutis constantiam parandam diuitiis, aut gloriæ, aut potentis aulicæ facultas sit, nisi eas res vel præsentis vsus venustus, vel absentes nullum desiderium perpetuò comiteretur? hoc autem quid est aliud, quàm ratio condoccæfacta

*Animus
aduersus
perturba-
tiones mu-
niendus.*

*Ocio ani-
mum non
reddi irā-
quillum.
Euri. O-
rest.*

Oper. 517.

*Odysf. a.
190.*

*Iliad. a.
483.*

moribus obnoxiam & brutam animæ partem sæpe de po-
testate exeuntem celeriter reprehendere, neque permitte-
re vt præsentibus citata rebus diffluat atque inuertatur. I-
taque sicut Xenophon præcipiebat, debere nos deorum
maximè meminisse, iisquæ honorem habere, cum secundæ
essent res: vt vsu flagitante inuocare eos cum fiducia posse-
mus, iam scilicet propicios atque amicos. ita eas quoque
rationes, quæ aduersus animi perturbationes auxilio sunt,
cordati antè quàm perturbentur meditari debent, vt multo
antè præparatæ tanto plus habeant virium. Quemadmo- 10
dum enim feri canes cum ad omnem vocem exasperentur,
sola ea cui adsuevere demulcentur: sic & animi motus sæ-
uientes nemo facillè deliniuerit, nisi rationes familiares &
consuetæ animo perturbato præsto sint, eumquæ inhibeant.
Cæterum is qui dixit, Animi tranquillitatem affectanti ne 15
que priuatim multa neque publicè debere agere: primùm
magno nobis emendam facit rem, venalem nimirum iner-
tia: tanquam vnicuiquæ, infirmo præcipiens,

Quietus in fratre manetuis miser.
& quidem vacatio laboris aduersus sensuum stuporē ma- 20
lum est corpori remedium: neque melior est medicus ani-
mo socordia, & mollicies amicorum, familiarium, patriæquæ;
neglectu perturbationes eius amolians. Deinde id quoque
falsum est, animo tranquillo esse eos qui non agant multa.
Oportebat enim mulieres viris esse animo quietiore, ple- 25
runquæ domi in se familiari curanda desidentes. Nunc Aqui-
lo quidem

Virginis intactæ nunquam per membra penetrat,
vt ait Hesiodus: sed dolores, tumultus, ægritudines obti-
ualitatem, superstitionem, ambitionem, & vanas opinio- 30
nes innumeræ in gynæceum confluunt. Et Laerta per vi-
ginti annos seorsim in agro degens

*Cum famula vetula, qua mensam & pocula soli
Poneret, --*

patriam quidem, & domum, regnumquæ fugit, dolo- 35
rem autem cum ocio & mœsticia perpetuè secum ha-
buit. Sunt quos ipsum ocium in animi conicit ægritudi-
nem. qualis

*Ille sedens iuxta naues diuinus Achilles
Pascebat rabidas animis feruentibus iras.*

Non

*Non ille aut socium catus Veniebat in Vltos,
Ad pugnam sumtis aut procedebat in armis.
Sed desiderio belli pugnaq; suum cor
Conficiebat, in inuisa scenaq; manebat.*

5 atque ipse hoc de se grauissima affectus molestia dicit:

Nauibus assideo telluris inutile pondus.

Hinc adeo etiam Epicurus cupidos honorū & gloriæ non *Iliad. 5.*
vult quiescere, sed obsequi naturæ suæ rempublicam tra- 104.

10 Etando iubet: quod facilius ocio perturbatum iri eos & læ-
di putaret, si non consequerentur quæ appetiissent. Ve-
rū absurdū est non qui possint ad republ. gerendam ad-
hortatur, sed qui nequeant quiescere. Enimvero non mul-
titudine aut paucitate actionum, sed pulcritudine ac turpi-
tudo. nam, vt dixi, nō minus pulcrorum omīssio, quā actio
15 turpium molestia est. Eos enim, qui vnum aliquod certum
vitæ genus molestia putant vacare, vt agricolarū quidam,
alii cœlibum, alii regum, eos Menander satis clarè erroris
sui admonet his verbis:

20 *Existimabam diuites ego, Phania,
Fenore quibus non est sumenda pecunia,
Non gemere noctu, nec sus deq; soluer,
Eheu mihi discentes: sed placidum magis
Carpere soporem suauiter.---*

25 deinde postquam narrando explicauit, animaduertisse se
diuitibus idem quod pauperibus euenire, inquit:

*Est ergo Vita consanguinea molestia.
Vita hæc adest molli, clara Vitaq; adest,
Inopiāq; consenescit Vita.---*

30 Sed veluti timidi inter nauigandum nausea correpti me-
lius se habituros putant si in lintrem ē lembo, rursumq; in-
de in triremem conscendant, nihil agentes ij, quia bilem &
metum secum transferunt: ita vitæ mutationes non tollūt
ex animo id quod ægrè facit ac perturbat. id autem est im-
peritia rerum, inopia iudicii, & impotentia atq; inscitia re-
35 ctè vtendi statu præsentī. Hæc sanè iā diuites iactant quā
pauperes, tam cœlibes quā coniuges. ob hæc forum fugi-
tur, & rursus molestum est ocium, ob hæc producti in aulis
volunt, & producti statim ægrè ferunt:

Ob inopiam morosi sunt quibus est male,

Eur. Orest.

ægrois

ægrotis & vxor molesta est, & medicum incusant, & lectulus displicet, & de amicis

Gravis est qui venit: absens parit molestiam,
 ut Ion ait morbo autem fugato, aliaque facta temperie, sanitas redit omnia grata redigens atque iucunda: qui enim heri ova, amyllum, panem è cribrata farina respuebat, hodie cibarium panem cum oliua & nasturtio comedit alacriter ac suauiter. Eodem modo recta ratio quoduis vitæ genus, quamuis mutationem facit facilem. Alexander cum infinitos mundos esse ex Anaxarcho audiuiſſet, fleuit: acrogantibus amicis quid accidisset, Non dignum, inquit, fletu vobis videtur, si cum sint infiniti mundi, nos ne vno quidē etiamnum potiti sumus? At Crates pera & palliolo instructus, vitam tanquam festiuitatem quandam per iocum & risum exigebat. Et quidem Agamemnoni molestiam attulit imperium in multos:

*Recta ratio est fons
 tranquilitatis animi.*

Ilia. x. 83.

*Aridem cernes Agamemnona, Iupiter Enim
 Pra reliquis tot inexhaustos tolerare labores
 Quem iubet absidē---*

Contra Diogenes cum venderetur sedens, furgere noluit, 20
 subsannauitq; venditorem surgere iubentem, cum ioco & risu dicens: Quid faceres si piscē venderes? Socrates in carcere philosophans cum amicis colloquebatur. Phaethon cōscenso cœlo plorabat, quod nemo ei patris equos & currum traderet. Sicut igitur calceus vnā cum pede, non in diuersam partē conuertitur: sic animi affectio vitam sibi conformem reddit. Non enim consuetudo, ut quidam dixit, vitę optimum modum electum facit iucundum: sed prudentia simul & optimam & suauissimam parat vitæ rationem. Ergo fontem tranquillitatis animi in nobis insitum expurgemus: ut externa etiam tanquam familiaria non cum molestia nobis accidunt atq; vsurpentur. 30

*Nihil est quod irascere rebus scilicet:
 Non ira cura illis tua est. bene huic erit,
 Qui rebus obtingentibus recte vititur.* 35

Ludo enim tesserarum Plato vitam comparabat: vbi & iaciendum est quod sit commodum, & iactu quod cecidit recte vsurpandum. ac iacere quidem in nostra non est potestate: si verò recte sapimus, penes nos est quod fortuna obtulit conuenienter accipere, & suo quodq; disponere loco, vbi

- vbi & propria maximè conducant & quæ præter voluntatem eueniunt minimè offendant, Alioqui eos qui vitâ nulla arte adhibita, nulla prudentia degunt, quo modo morbis obnoxios videmus, neque calorem ferre, neq; frigus posse, cum res secundæ supra suam extollunt sortem, tum aduersæ deiiciunt. vtraq; autem fortuna turbantur, aut potius ipsi vtroq; fortunæ statu turbas sibi cient, magisq; ad eò bono (vt vsurpatur) rerum successu. Theodorus, qui Atheos, quod deos esse videretur negare, dictus est, aiebat se suas rationes dextra manu porrigente, ab auditoribus eas sinistra excipi. Rudes autem homines, sæpenumero fortuna ad dextram adfistite: turpiter manu sinistra excipiunt. Ab altera parte homines cordati, sicut apibus mel præbet thymus, acerrima & aridissima herba, ita è rebus aduersissimis sæpe.
- 15 numerò conueniens aliquid & commodum decerpunt. Id ergo est primò omnium exercitatione perdiscendū, vt quo pacto is qui canem lapide ferire cum voluisset, ista nouerca dixit, Ne sic quidē iactum lapidis malè cecidisse: ita nos quoq; ea, quæ nolentibus nobis fortuna obtulit, alio trans-
- 20 ferre sciamus. Actus est in exsiliū Diogenes. ne hoc quidem malè: nam factus extorris, philosophari cœpit. Zeno Citienſis, audito naui oneraria, quam vnicam reliquam habebat, vnâ cum mercibus esse vi fluctuum obrutam atque demersam, Laudo, inquit, tuum factum ô fortuna, quæ nos
- 25 in palliolum & porticum redigis. Quid obstat, quo minus ista imiteris? Obeundo aliquo magistratu impigisti? viues postmodò ruri, rerum tuarum satagens. Ambiens principis alicuius amicitiam, passus es repulsam? viues periculorum & negociorum liber. Rursum res gessisti curarum & occupationum plenas? atqui ne calida quidem aqua ita fouebit mollia membra, vt est apud Pindarū, sicut gloria & honor coniuncta potentia alicui laborem facient dulcem, molestiamq; molestia expertem. Accidit per calamitiam vel inuidiam exsibilatio aliqua & infelix successus? secundo ven-
- 30 to ad Musas & Academiā nauigare licet. quod fecit Plato, postquam naufragium amicitia cum Dionysio fecit. Ac profecto ad parandam animi tranquillitatem multum conducit, illustres viros considerare, qui eadem qua nos fortuna æquo sunt animo vsi. Molestum tibi est quod prole careres? at Romanorum vide reges, quorū nullus filio regnum reliquit.

*Correctio
fortiorū.*

Exempla.

reliquit. Paupertas tibi grauis est? quis verò Bœotorū esse malles quàm Epaminōdas, aut Romanorum quàm Fabricius. Adulterata est mulier? nōne legisti inscriptionem apud Delphos,

Agis me posuit terra rex & maris idem?

& audiisti vxorem eius Timēam fuisse ab Alcibiade vitiatam, & ancillis infusurasse, Alcibiadem esse quem peperit infantem? Verū id Agidi non obstitit, quo minùs Græcorum fieret clarissimus atque maximus. Neque Stilponem prohibuit iucundissimè omnium suæ ætatis philosophorum vivere intemperās filia. quin etiam Metrocli id exprobranti, Meūmne, inquit, hoc est peccatum, an filiæ? ac dicente Metrocle, Filiæ peccatum est, tuum infortunium: Quid ais? respōdit. nōne peccata etiam sunt lapsus? Omni-
no, aiebat Metrocles. Quid, inquit, nōne lapsus sunt earū rerum lapsus, quibus assequēdis excidimus? Assensit. Nōne verò, inquit, istæ à rebus appetitis aberrationes eorum sunt infortunia, qui eas non assequuntur. Sic ille placido & philosophico sermone ostendit vanum latratum esse cynicam calumniam. At multos non amicorum modò & familiarium, sed inimicorum etiam perturbant atque iritant mala. Nam maledicta, iræ, inuidiæ, maleuolentiæ, obreftationes cum malignitate coniunctæ, pestes sunt eorum quibus insunt: stolidos autem turbant atque exasperant. sicut etiam vicinorum iurgia, familiarium morositas & administratorum rebus agendis adhibitorum improbitas. Qua quidem re tu mihi non minimū videris irritatus, quemadmodum apud Sophoclem medici

Amaro amaram pharmaco bilem eluunt,

ita eorum peccatis acerbum te sæuūq; vicissim exhibere. non quidem hoc rationi conuenienter. Quas enim tu res tibi demandatas agis, earum ministeria non simplicia aut bona ingenia, tanquam commoda instrumenta, sed plerumque aspera & distorta obeūt. Quorum tu persequi delicta, non debes existimare muneris tui esse, aut rem confectū facilem. Quòd si iis talibus vtens, sicut medicus forcipibus ad euellendos dentes & hamulis ad constringenda vulnera vtitur, placido animo mediocriter quæ contingunt feras, magis tua te affectione animi oblectabis, quàm aliorum prauitate & malicia perturbabit; neque instar canis, qui vbi allatra-

*Aduersus
morosita-
tem.*

- allatraverit, suo se defunctum officio putat, singula persequendo imprudens eò rem deduces, vt multa molestiam afferentia in hanc animi tui paruitatem atque imbecillitatem, tanquam locum cauum & humilem confluentia contrahas, eamque alienis oppleas malis. Quando enim philosophorum nonnulli misericordiam, qua afficimur ob aliorum calamitates, vituperant: (quòd debere nos optulari aliis, non vnà dolere & animũ demittere statuunt) & quando, quod sanè maius est, delicta nos nostra aut morbos animi vbi sentimus, non sinunt mœstos esse & ægrè ferre, sed absque dolore moderi vitio iubent: quĩ non sit rationi aduersum hoc in nos per negligentiam admittere, vt ægri indignabundi que simus propterea, quòd non omnes quibus cum nobis res est, probi sunt atque sciti? Verũ hoc
- vide mi Pacci, ne nosmetipsos non satis attendentes, non in vnũuersum improbitatem eorum quibus vtimur, sed nostram affectionem à sui amore non malorum odio proficiscentem, prætendamus atque metuamus. Nimis enim animi ad res incitationes, & vehementiores iusto appetitiones, aut contrà auersationes & vituperationes, eã suspiciones & morositatem aduersus homines nobis ingenerat, quorum culpa vel non adeptos quod cupiebamus, vel in ea quæ nollemus incidisse nos putamus. qui vtrò in rebus cũ facilitate animi & moderatione versari adsuevit, is cum
- hominibus agere facilimè ac mansuetissimè potest. Itaque sermonem de rebus cœptum repetamus. Febricitantibus, quidquid gustent, amarum & insuaue videtur. sed tamen vbi alios videmus eadem citra molestiam gustare, non iam cibum potũmve, sed morbum & ægrorãtes in causa esse dicimus. Eodem modo culpare res & iniquè ferre desinemus, si videamus iisdem alios absque dolore & cum hilaritate vti. Iam id quoque multum ad animi tranquillitatem confert, si in his quæ nobis inuitis euenerunt, non negligamus in hæc intueri quæ nobis grata & venusta adsunt: sed pensanda.
- mixtione vtrorumque instituta, meliorum momentis deteriora aboleamus. Sed nos, qui oculos nimio splendore offensos ad florida & viridia auertentes rescicimus: iidem cogitationem rebus dolorem afferentibus intendimus, eamque recensionem molestiarum immorari cogimus, tantũ non vi abstractam à melioribus, Atqui huc non ineptè

ptè transferri potest, quod scitè dictum est in curiosum:

Aliena quorsum acute peruides mala,

In propriis cactus, hominum inuidissime?

Quid enim mala tua mi homo, nimis subtili visu perspicuens, semper conspicua facis ac renouas? bonis autem presentibus animum non adhibes? sed quemadmodum cucurbitulæ deteritimum è carne sanguinem eliciunt: ita de rebus tuis pessima quæque aduersum te colligis? nihil sanè Chio illi præstans, qui multo boni vini aliis diuendito, acidum sibi ad cœnam gustando exquirebat: seruus autem quidā ab alio interrogatus, quidnam rei agentem herum reliquisset? Bonis, respondit, presentibus mala querentem. Plerique enim bonis & suauibus rebus præteritis, ad difficultia & grauiā toleratu currunt. Ex horum numero non fuit Aristippus, gnarus quasi in trutina meliorum rerum momenti aduersus incommoda sese subleuare atque efferre. itaq; prædio amisso quodam egregio, ex aliquo eorum qui maiorem in modum se casum eius dolere & iniquè ferre simulabant, quæsiuit, Nōne tu vnicum possides agellum, mihi tres fundi sunt reliqui? Assenso, Cur itaque non tuam potiùs vicem doceam, inquit? est enim infani, ob amissā dolore affici, non gaudere relictis, ac sicut pueruli si quis ludicrarum rerum vnā ipsis auferat, reliquis etiam omnibus proiectis plorant ac vociferantur: ita vna aliqua in re fortuna nobis obturbante, iniquè ferèdo & lamētando cætera omnia nobis reddere inutilia. Diceres, quid habemus?

Bonorum nostrorum consideratio. Immodè autem, quid non habemus? huic gloria, illi familia, alii coniugiū, alii bonus amicus contigit. & Antipater Tarsensis, cum iam moriturus bona quæ ipsi contigissent recenseret, ne prosperam quidem nauigationē præterit, quæ è Cilicia Athenas vsus fuerat. Communia quoq; negligenda non sunt, sed eorum habēda ratio est, & gaudendū quod viuimus, valemus, Solem videmus, bellum nullum, nulla est seditio, terra cultui, mare nauigationi liberè prostat, licet nobis loqui, tacere, res agere, ocio frui. Hæc presentia maiorem nobis animi parabunt tranquillitatem, si absentium imagines nobis fingamus, sapius nobiscum memoria repetentes, quā desiderabilis sit ægrotanti sanitas, in bello constitutis pax, gloriæ in tanta vrbe & amicorum copia peregrino & ignoto: & quā sit molestum priuari partibus

tisiis. Sic fiet, vt non tum demum magna ac præclara singula ista deputemus, quando amittimus: antè autem, & dum potimur, pro nihilo ducamus. non enim precium rebus istis interitus addit, neque eas debemus tanquam magnas comparare, semperq; trepidare & metuere ne tãtis rebus spoliemur, dum verò possidemus, tanquam nullius precij res contemnere & negligere: sed ita maximè frui, vt voluptatem ex iis gaudiumq; capiamus: vt etiam amissionem eorum, sicubi accidat, æquiore animo feramus. Sed pleriq; poemata (vt aiebat Arcefilaus) aliena, & picturas, & statuas putant sibi exactè singulis partibus animo oculisque perlustratis contempera: vitam autem suam multa habentem consideratu non iniucunda prætereunt, foràs semper prospicientes, aliorumque famam & fortunam admirantes: sicut adulteri alienas spectant mulieres, suas despiciunt. Cæterum id quoque ad animi tranquillitatem magnoperè conducit, maximè quidem se & suas res intueri: sin verò id non possit locum habere, non cum præstantioribus se comparare: quo vitio vulgè laboratur: nam, verbi gratia, qui vincit sunt, solutorum laudat fortunam, soluti liberorum, liberi ciuium, ciues diuitum, diuites satraparum, satrapæ regum, reges deorum, tantum non tonare & fulgurare cupientes.

*Cōparatio
cum infelicitatibus.*

Non res mihi sunt cordi Gyge diuitis,
Neque cepit amulatio me, superum neque
Magna obstupescio facta, nec tyrannidem
Magnam appeto: procul ab oculis sita est meis.

At verò Thasius aliquis, Chius, Galata, vel Bithynus, non contentus se aliquo inter suos ciues loco, in honore & cum potètia esse, plorat se non gestare vestem patriciam: & si ferat, quod nō sit prætor Romanorum: & hoc adeptus, quod non consul: & consul, quod non prior, sed posterior fuerit renunciatus. Hoc autem quid est aliud, quam occasiones ingrato animo fortunam accusandi cōquirentem, à seipso sumere supplicium? At qui sana mente præditus salubriter sapit, is Sole infinita millia hominum intuen-
te,

Ampla quicunque fruuntur terra frugibus,
non si quem de his gloria sibi & opibus præstare videt, ideo deplorans sortem suā abiecto animo sedet: sed in publicum procedit, fortunam suam & vitam prædicans, quæ sibi in

tanta multitudine aliis beator obtigit. In Olympiaco quidem certamine non ita permittit vincere, ut ipse tibi quicum certos deligas. At in vita licet, ac res humana concedant, ut cum multis praestes felicitate, magno sis animo aliisque potius æmulandus, quam aliorum admirator. siquidem te non cum Briareo aut Hercule componas. Ergo ubi magna te ceperit admiratio eius qui lectica gestatur, oculis paululum demissis etiam baiulos contemplare. & cum Xerxem illum rati mare transeuntem cum Hellespontio illo beatum predicabis, inspicere etiam eos, qui flagellis virgentibus Atho montem perforant, & quibus ob ruptum fluctibus pontem aures narēsque amputantur, sinūque eorū sensum considera, quod vitam & res tuas ij felices existimant. Socrates quendam amicorum audiens dicere, Quam sumptuosa est Vrbs? mina venditur vinum Chium, purpura tribus, mellis hemina quinque denariis: adduxit ad farinas, Heic, dicens, semisextarius venditur obolo: frugaliter in Vrbe viuitur. tum ad oliuas, Duobus æreis chænix, deinde ad exomides, Hæc decē drachmis venditur vestis: viles sunt res in vrbe. Ita & nos, cum audiemus aliquem pronunciantem tenues res nostras esse & afflictas, qui consules aut procuratores non simus: esse nos in lauta atque splendida re dicemus, ut qui neque mendicemus, neque oneribus baiulandis aut adulando viuamus. Enimvero quando ea est nostra stultitia, ut magis aliorum quam nostri respectu viuere adfuescamus, ingeniumque ita est obrectatione ac inuidentia corruptum, ut non tam gaudeamus nostris, quam ob aliorum bona doleamus: eorum quos æmularis atque admiraris, non tantum vide splendida illa & nobilia bona, sed aperiens ea, & gloriæ ac speciei tanquam florido aliquo conopeo reducto, intus penetra, cernes multa molesta & minime iucunda iis inesse. Pittacus ille, cui magnam fortitudo, magnam sapientia & iustitia parauerunt gloriam, cum hospites conuiuio exceperisset, vxorque irata superuenisset, & mensam subuerisset, hospitibus perturbatis, Vnicuique, inquit, vestrum est mali aliquid: felicissimus hic, cui hoc tantum:

Hic in foro beatus esse creditur,

Cum foribus apertis sit suis miserrimus:

Imperat mulier, suber omnia, semper litigat.

Multa adjerunt illi dolorem, nil moræ.

Talia

*Mala bona
admirari
et alienis
obseruan-
da.*

Talia multa opibus, gloriæ, regno inhærent, ignota vulgo.
officit enim luminibus fastus.

O felix, satisq; Arida beatibus orbe: Iliad. 7.
extrinsecus illa beatitatis laudatio ducta, ob circumfusam 182.

armorum, equorum, militum copiam. at intus voces per-
turbationum animi vanæ huic gloriæ reclamant:

Iliad. 6.

Iuppiter implicuit noxa me prorsus acerba.

III.

Item hæc:

Suspicio te ô senex,

Eurip. I.

Et quicunque virorum

phig. An-

Sine periculo vitam exegit

lid.

Inglorius, ignotusq;.

Ergo id genus ratiocinationes valent ad carpendum ex-
hautiendūque hunc animi morbum, quo de fortuna no-

15 stra queruli, ob vicinorum admirationem res nostras exte-
nuamus ac deprimimus. Id quoq; nō leuiter tranquillitati *Mediocri-*
mentis obest, quod non mediocribus & ad facultates ne- *tas appeti-*
stras accommodatis appetitionibus; tanquam velis, vti- *tionum.*

20 te conatu genium fortunamque incusamus, non nostram
(quod erat rectius) stultitiam. Etenim non is infortunatus
est, qui iaculati aratro, aut boue leporem venari voluit: ne-
que ei qui frustra verriculo aut funda captauit ceruum, vl-

25 lus malus aduersatur genius: sed stultitia & puerilitas eum
ad tentanda impossibilia adigunt. In culpa est sui amor, stu-
dium ingenerans primas sibi in omnibus rebus conten-
tiosè arrogandi, & inextaturabili cupiditate omnia aggre-
diendi. non enim diuites modò simul, & docti, & robusti,

30 gum & vrbium principes volunt: sed malè secum agi pu-
tant, nisi canes etiam, & equos, & coturnices, & gallos a-
liis habeant præstantiores. Dionysius maior non contea-
tus omnium ea tempestate tyrannorum quod esset maxi-
mus, irritato atque exasperato animo, quod Philoxenum

35 poetam canendo, Platonem disserendo non superaret, al-
terum in lapicidinas coniecit, alterum in Æginam vendi-
dit. Non hoc modo egit Alexander. qui cum Criso stadij
cursor cum ipso de velocitate certans dedita opera visus fu-
isset succumbere, vehementer est indignatus. Probè etiam
Homericus Achilles cum dixisset,

Iliad. σ.
105.

Non me inter Danaos cum sit praestantior alteri
subiecit,

Pugnando mea namque alijs facundia cedat.

Megabyzo Persæ cum in officinam Apellis pictoris descendisset, & nescio quid de arte dicere cœpisset, silentium impositum Apelles his verbis: quamdiu tacebas, existimabare aliquid esse ob auri & purpuræ ornāmēta: at nunc te nugantem etiam pueruli isti ochram terentes derident. Sed nonnulli Stoicos ludere putant, quando ab iis audiunt sapientem non modò prudentem, iustum, fortem, sed rhetorem quoque, imperatorem, poetam, diuitem, regēque cognominari. cum interim hos sibi titulos ipsi arrogent omnes, & nisi obtinent, indignentur. Atqui deorum alius alia virtute præditus, hic bellicosus, ille fatidicus, rursum alius luctu præses nominatur. & Venerem Iupiter, quòd ad eam res bellicæ nihil pertinerent, ad nuptias & cubilia ablegat. Et verò sunt quæ simul locum habere non possunt, sed inuicem pugnant studia. puta, ocio opus habet dicendi exercitatio, & mathematicum tractatio, atque aliarum vacatione occupationum. facultas ciuilis, & amicitia regum, non sine negotiis & occupationibus parari possunt. tum vini & carniū vsus largior, corpus validum ac robustum facit, animum imbecillum. assidua rei faciundæ cura & conseruatio diuitias auget, contemptus opum ad philosophiam est

Iliad. ε.
429.

*Nō omnia
possumus
omnes.*

perquàm vtile viaticum. Hinc equidem constat nō omnia esse omnium: sed oportere Pythicæ obtemperantem inscriptioni, Scipsum nosse: deinde vti suo ingenio ad ea, ad quæ natura factus est: neque id ad alius vitæ studium trahendo, huic vim facere.

Equis est ad currum idoneus,

Ad aratros propter ratem

Delphin celerrimè incitatur.

Apro si quis necem struit,

Canem inueniat laboriosum.

Qui autem indignè fert, quòd non simul est

Robore confidens leo, montibus innutritus:

& catellus Melitæus in sinu viduæ mulieris educatus: stupidus est. neque eo melior, qui simul vult & Empedocles, Plato, aut Democritus esse de mundo scribēs, & cum vetula diuite dormire, vt Euphronion, aut cum comelatoribus

Alexan-

Alexandri potare, vt Medius. & qui iniquo animo toleret non simul & ob diuitias, vt Ilmeniam, & ob virtutem, vt Epaminondam, se in admiratione haberi. Nā neq; cursores animo sunt ægro, quia non auferunt coronas luctatorum: sed suis gaudent atque exultant. Spartam es nactus, hanc orna. sic & Solon,

At nos Virtutis non permutabimus horum,

Pulcræq; Virtutis munia diuitijs:

Cum stet Virtutis stabilis possessio semper,

10 *Incerta varia sorte ferantur opes.*

Et Strato physicus audito Menedemum multis modis plures habere discipulos, Quid mirum est, aiebat, si plures sunt qui lauare, quam qui vngi volunt? Aristoteles quoque ad Antipatrum scribens, Non solum Alexâdum debere multis sibi tribuere ob imperium in tot homines pronunciat: nihilo mius id licere iis, qui rectè de deo sentiant. Etenim eos qui hoc modo sua extollunt bona, minus aliorum perturbabunt. Nunc nos, qui à vite ficus, aut ab olea vuas non requirimus, nisi prærogatiuas simul omnes diuitum, doctorum, bellatorum, philosophantium, adulantium, liberè dicentium, parcorum, sumptus facientium habeamus, calumniatur, ingratiq; aduersum nosmetipsos sumus, ac vitam nostram vt inopem mutilamque spernimus. Præter hæc verò, ab ipsa nos natura admoneri videmus. vt enim
25 brutorum animalium aliis aliunde nutrimentum suggerit, neque omnibus carnem edendi, semina legendi, radices effodiendi facultatem indidit ea: sic homini quoque varias ad vitam tolerandam opportunitates præbuit. opilioni suas, suas aratori, aucupi, & quem mare alit. Quo æquius est nos
30 id genus vitæ, quod nobis est commodum, amplexos, in eo elaborare, reliqua omittere, neq; ostendere Hesiodum intra modum substituisse, cum diceret:

Succeset figulo figulus, fabrum faber odit.

non enim eandem modò artem, eandem vitæ rationem ex-

35 ercentes dum æmulantur, sed & doctos opulenti, & opulentos fama clari, & causidici sophistas, atque aded comædos in theatris pulchrè stantes, histrionésque & seruos regum aulicos liberi homines ac patricij cum stupore admirantes beatósque dicentes, non mediocrem sibi ipsis dolorem perturbationemq; afferunt. Iam quòd hominum vnus-

Iliad. ω.

527.

*Memoria
bonorum.**Rerū hu-
manarum
variis.*

quisque penum vel tranquillitatis animi, vel ægritudinis in
sele habeat, & dolia bonorum ac malorum non in Iouis li-
mine, sed in animo suo reposita, affectionum diversitates
demonstrant. Stolidi enim bona etiam præsentia non cer-
nunt, neque curant: quod cogitationes suas semper futu-
ris habent intentas. prudentes ea quoque, quæ esse desierūt,
memoriæ perspicacitate sibi præsentia faciūt. Quippe stul-
tis id quod præsens est, & exiguiſſimo temporis puncto se
tangendum præbens, deinde sensum effugit, non iam am-
plius ad ipsos pertinere videtur. sed quemadmodum apud 10
Manes pingitur quidam funem torquens, & id quod con-
texuit alio vorandum permittens: ita multorum stupida
quædam & ingrata obliuio omnem actionem, omnes res
præclare gestas, omne iucundum ocium, omnem cōiui-
rium & voluptatum fruitionem abolens, nō sinit vitam esse 15
continuum, præsentibus ad præterita adiunctis: sed hester-
nam ab hodierna, hanc à crastina diuidens, quiddam eue-
nit obterens tanquam nō factum redigit. Nam qui in scho-
lis incremeata corporum negant, ob cōtinuatam substan-
tiæ fluxionem: ij verbo faciūt nos subinde alios. qui autem 20
priora non cōplectuntur memoria, neque reuocant, sed ef-
fluere sinunt, ij re ipsa faciunt se quotidie indigos inanēque,
& à crastino pendentes: tanquam ea quæ superiore anno,
dudum adeoque heri obtigerunt, planè ad ipsos nihil per-
tineant, neque omnino ipsis euenerint. quæ res animi tran- 25
quillitatem non leuiter impedit. Grauius etiam huic offi-
citur, quando homines muscarum in morem in speculis de
læui superficie delabentium, ac asperitatibus & fissuris in-
herentium, à iucundarum rerum memoria defluentes re-
cordationi molestiarum implicantur. immò, sicut Olynthi 30
cantharos ferunt in locum quendam qui ab exitu eius in-
fecti Cantharoletrum dicitur iniectos, quod exire inde
nequeant, perpetua circumuersione enecari: ita ipsi quoque
in malorum commemorationem ubi incidere, inde se re-
uocare & recreare nolunt. Oportet autem sicut in tabula 35
colorum, ita in animo rerum eas quæ maximè nitent ac
splendent proponere, iisque tætica obscurare & opprime-
re, quandoquidem omnino deleri & amoueri non possunt.
Vt enim lyrae aut arcus nerui, ita mundi quoque concentus
vicissitudine quadam intenditur ac remittitur: & in rebus
humanis

humanis nihil synceri, nihil puri est. Sed quemadmodum in musica soni sunt & graues & acuti, & in grammatica literæ cum vocales, tum mutæ: musicus autem & grammaticus est non qui alterum genus moleste fert atque fugit, sed qui omnia usurpare & permiscere arte sua potest. ita in rebus quoque humanis cum sint oppositi inuicem ordines (quando, ut est apud Euripidem,

*Seiungier non possunt à bonis mala:
Sed est eorum, si res habeant satis bene,*

10 *Commixtio quadam)*

non debemus in altero animum ob dolorem despondere: verum harmonicos imitari, & melioribus deteriora obscurando, ac mala bonis occupando, concinnum vitæ, nobisque conueniens temperamentum conficere. Non enim verum est quod dixit Menander:

*Vnicuique in lucem cum primò editur,
Genius bonus sita magister totius*

Adfuit. --- sed Empedoclis probanda potius est

sententia, qui vnumquemque nostrum, postquam est natus, 20 arripi gubernatque: à duplicibus fatis geniisque docet.

*Hic nescit Chthonia, & cernens procul Heliopea,
Et vario Harmonie sulcu. Deraq; cruenta,
Turpis Callistoq; Theolag; Denexq;
Nemertes & amœna, nigro fructuq; Asaphesia.*

25 quorum geniorum nominibus varic animi perturbationes exprimitur, quarum omnium semina cum oreus noster secum tulerit, ideoque vitæ magna sit inæqualitas: meliora quidem optat, qui sana est mente, sed tamen altera quoque expectat, & utriusque utitur ita, ut ne quid nimis. Non enim tan-

30 tum qui minimè desiderat crastinam diem, sicut Epicurus aiebat, suauissimè procedit in crastinam diem: sed & diuitiæ, & gloria, potentia, honores eos maximè delectant, qui contraria horum minimè metuunt. Nam nimia istarum rerum appetitio, acerrimum amittendi metum ingenerans, 35 gratiam earum fructuarum infirmam reddit atque instabilem, instar flammæ vento agitatur. Cui verò ratio hoc parauit, ut ad fortunam intrepidè dicere possit,

Suauis est, si quid das: parvus dolor, hoc tibi tollis:

hunc fiducia & vacuitas metus amissionis, tanquam intolerabilis docent suauissimè uti rebus præsentibus. Ac licet

Animi ad res aduersas præparatio. Anaxagoræ affectum animi, a quo profectum est vt de morte filij hæc vocem ederet, Sciebam mortalem esse quem genueram, non admirantes modò, sed & imitantes, ad singulos fortunæ casus dicere: noueram diuitias me possidere in diem durantes & instabiles. noueram magistratû ab iis adimi posse, qui eo me ornauerant. noueram mihi esse probam mulierem, sed tamen mulierem. noueram amicum esse hominem, facile (vt ait Plato) mutabile animal. Huiusmodi enim præparatio animiq; informatio, si quid eorum quæ nollemus quidem, posse tamen euenire cogitabamus, accidat non admittentes voces istas, Non putaram, Multa speraui, Hæc non expectabam, saltum cordis & trepidationem auertunt, ac celeriter furiosam & perturbatam facultatem sedant. Carneades de magnis rebus admonebat omnem dolorem mororémq; ab hac vna causa nasci, quòd inexpectatò nobis accidit quippiam. Equidem Macedonum regnum cum Romano comparatum imperio, vix aliquanta huius pars erat. & tamen Perseus amissa Macedonia, cum ipse suam deplorabat fortunam, tum ab omnibus miserimus infelicissimûsq; homo iudicabatur. at qui hunc deuicerat Æmilius, tradito alteri terræ marisq; imperio coronabatur ac sacrificabat, nõ iniuria beatus habitus. norat enim se magistratû accepisse, quem esset depositurus: Perseus aut suo regno præter expectationem suam erat exutus. Pulchrè etiã Poeta docuit, quid rei sit id, quod inexpectatò

Od. 9. 304. contingit. Vlyses enim cane mortuo cum non cõtinuisset lachrymas, vxori addidens flenti nihil tale passus est. huc enim venerat, animo ratione iam antè cõfirmato, & aduersus motum munito: in illum autem fletum subita res & inexpectata eum coniecerat. In vniuersum verò quæ nolitibus nobis accidunt, partim suapte natura molestia ea affeunt, partim opinio nos aduefacit vt ægrè feramus. & aduersum hæc vtile est in promptu habere isthuc Menandri:

Nisi ipse ferat præ te, nihil es passus mali.

Quid enim, inquit, ad te perimet id,

Quo neque animus, neque corpus tangitur tuum?

cuius generis sunt ignobilitas patris, adulterium vxoris, corone aut primarij in cõfessu loci priuatio: quibus etiam absentibus nihil obstat, quin & animo & corpore optimè valeas. Ad ea aut, quæ natura suapte dolorè videntur excitare, ut sunt

ut sunt morbi, ærumnæ, obitus amicorum & liberorum, accommodari debet Euripideum illud:

Heu mihi, qui heu mihi? more hominum sane accidit.

Non est enim alia ratio quæ facultatem animi affectionibus. 5 obnoxiam labascentem magis reuocet & confirmet, quam quæ communis naturæ & necessitatis memoriam renouat: cui necessitati homo propter corpus expositus, heic tantum fortunæ ansam præbet, in potissimis maximisq; rebus tutus ac securus. Demetrius cum Megara cepisset, quæsiuit è Stilpo, 10 Ecquid in ista direptione ipsi perijisset? cui Stilpo, Neminem, respondit, vidi, qui meas res ferret. Proinde fortuna ubi reliqua deprædatur omnia, atque adimit, habemus aliquid in nobismetipsis tale,

Quod ferre aut agere immittis non possit Achium.

Iliad. 1.

15 Itaq; consequens est, non ita planè extenuare aut deprimere naturam, ac si nihil ea supra fortunam posset, nihil stabile aut proprium haberet. sed hoc cognitū habere, quod exigua est pars hominis putrida illa & morbosa, quæ fortunā 484. admittit. meliorem in partem esse penes nos dominium, in

20 qua bonorum maxima collocata sunt: bonæ, inquam, opinionones, disciplinæ, rationes in virtutem desinentes, quæ aboleri & corrumpi nequeunt. proinde inuicti quod ad futura attinet atq; animosi, fortunæ his verbis responsabimus, quæ Socrates visus in Anytum & Melitum dicere, in ipsos

25 torsit iudices: Interficere me Anytus & Melitus possunt, nocere mihi non possunt. Potest enim fortuna me morbo aliquo grauari, opes auferre, in odium populi aut tyranni vocare. malum, timidum, animi abiecti, degenerem, inuidum, 30 non potest cum efficere, qui sit bonus, fortis, magnanimus, neq; animi habitum auferre eum, cuius ad vitam rectè degendam vsus maior est, perpetuò in promptu siti, quam gubernatoris aduersus mare. Quippe gubernator neq; fluctus demitigare potest asperos & violentum ventum, neq; in portum subire quoties opus est, neq; audacter & intrepidè tempestatem subsistere. sed quamdiu arte sua vitur, rebus non-

Pla. apolo.

35 dum desperatis fugit, Magnum (ut poetæ verbis utar) velum demittens, dum malus inferior supra tartareum mare emergat, tremens ipse & titubans. At enim affectio animi prudentis, cum ipsi corpori plerunque tranquillitatem conciliat, morborum occasiones cōtinentia, victu moderato, ac me-

diocribus laboribus auertens: rum si quod extrinsecus mali
principium ostenditur, veluti cum præter cautes aliquas in
marilantes est nauigandum, contractis facilè antennis
præteruchitur, vt ait Alcibiades. quod si verò inopinata a-
liqua & vehementior procella occuper, in propinquo est s-
porus, licetq; enatare è corpore, tanquam scapha aquam
admittente. Insuperent enim mortis metus, non vitæ defi-
derium iubet à corpore depēdere, id amplexum, quomodo
Ulysses caprificum tenuit metu subiectæ Charybdis:

Mortis con
temtus.

Odyss. μ.
432.

Manere Vbi Ventus, navigare Et Vbi Vetat.

& hoc iniquè ferentem, & illud metuentem. At qui animæ naturam utcunque didicit, reputatq; eam mortē vel in meliorem, vel saltem nihilo peiorem statum abire: is vacuitatem metus aduersus mortem, non exiguum habet ad tranquillitatem animi in vita viaticum. Nam cui licet virtute ac præstantiore parte sui prævalente suauiter viuere, alienis autem & naturæ aduersa quæ sint superantibus intrepidè abire, fato hæc.

*Eurip. Bac
chis.*

Iple Deus, simul atq, Solam, me soluet:...

quid excogitari potest quæso, quod huic graue, molestum, 10
aut tumultum adferens possit accidere? Certè qui dixit,
Anteuerti te ô fortuna, omnesque tibi ad me aditus obstru-
xi: non is uerbis, clauibus, aut muris fidens hoc dixit, sed
doctrinæ & rationibus. quarum sanè qui volunt, participes
fieri possunt. Neque de villo talium dictorum desperandum 15
aut diffidendum est: sed admiratione horum atque æmula-
tione, & quasi diuini cuiusdam instinctus societate impulsi
periculum de nobis facere in minorib. rebus demum, quo-
modo simus ad maiora affecti: non fugere aut auersari hanc
animi accurationem. Mihi quidem uidetur hoc studium 20
non vsque adeo difficile. Erenim animi oblectatio subdu-
cens se a terum aduersarum cogitatione, & circa facillima
& suauissima identidem versans, fatuitatem quãdam & im-
peritam molliciem ingenerat. qui verò morbi etiam, dolo-
ris, exulij speciem meditatur, ac rationis imperio se ad ista 25
sustinentia componit animus, multa in inueniet falsa, ina-
nia, & putrida esse in his, quæ grauius vulgo ac terribilia vi-
dentur. id quod de singulis inita rationes demonstrant. At
multi etiam ad hoc Menandream expauescunt;

Dicere haud viuis potest quisquam, Hoc nō obtinget mihi.
scilicet

scilicet ignorantes quantum sit ad vacuitatem doloris bonum, meditari ac posse aduersus fortunā apertis oculis respicere, neque in seipso imaginationes concipere delicatas, neq; in vmbra educatum imbibere spes multas subinde cedentes, nulliq; reluctantes aduersitati. Menandro quidem sic possumus respondere:

Dicere haud viuis potest quisquā, Hoc non obtinget mihi:
atqui hoc licet dicere, Viuis nunquam in me isthuc admit-
tam, non mentiar, non agam subdole, non defraudabo, nō
10 insidiabor. Hoc enim in nostra situm est potestate, non par-
uum, sed ingens ad animi tranquillitatem adiumentū. Con-
tra malē factorum conscientia, veluti vlcus in carne, in ani-
mo poenitentiam relinquit, pungentem subinde atq; lauci-
antem. Alios enim dolores ratio tollens, poenitentiam solam
15 effecit, à se ob pudorem moribus crebris vexatam & poe-
nas dantem. Ac quemadmodum qui rigent, aut epialis fe-
bribusve æstuant, grauiorem sentiunt molestiam, ac dete-
rius afficiuntur: quam quibus eadem extrinsecus ab æstu aut
gelu accidunt: ita fortuita leuiore inferunt dolores, tan-
20 quam ab externis illatos. at verò hoc,

Horum non alius, mihi sum causa ipse, malorum,
qui suis delictis intus cum luctu accinit, is dolorem turpi-
tudine aggrauat. Quò fit, vt neque preciosa domus, neque
auri copia, neq; generis dignitas, neq; magistratus ampli-
25 tudo, neq; facundia aut eloquentia tantam vitæ serenitatē
tranquillitatēq; præstet, quantam animus actionum con-
siliiorūque prauorum purus, ingeniumq; (vitæ actionum
hic est fons) perturbationis expers, intaminatumque. vnde
promanant honestæ actiones, efficacitatēq; quasi diuino
30 instinctu exagitatam hilarēque, & cum animi honesta e-
latione coniunctam habent, memoriāque dulciorem &
stabiliorem Pindarica illa spe, quam is alumnæ senum dix-
xit. Non enim roris quidem marini frutices (vt Carneades
testatur) etiam excisi diu fragrantiam suam seruant: in a-
35 nima autem viri prudentis actiones pulcre non semper gra-
tam recentēque sui relinquunt memoriā: quibus latici-
cia rigatur, florētque, & contemnit eos qui deplorant vitu-
perantq; hanc vitam veluti quandam malorum regionem,
aut locum exulij animis in hoc mundo designatam. Per-
quā mihi placet illud Diogenis dictum, qui hospitem La-
cedæ-

*Bonorum
perpetua
festa,*

cedamone videns parare se magno studio ad quandam festiuitatem, Quid, aiebat? an non vir probus quemuis diem festum censeat? Et quidem, si sobriè viuimus, admodum illustrem. Est enim sanctissimum templum ac diuinissimū hic mundus. in hunc inducitur homo cū nascitur, non manu factorum & immobilium spectator futurus simulacrorum, sed earum, quas mens diuina sensiles mente sola cernendorum effigies, in se insitam vitæ motusque habentes facultatem fabricata est. Solem inquam, Lunam, sidera, fluuios no uam subinde aquam edentes, terram stirpibus animalibus. 10 que alimenta submittentem. quorum sacrorum initiatio atq; institutio perfectissima cū sit vita, profectō par est eā tranquillitatis animi ac laticię esse plenam. Nam vulgus hominum imitari minime debemus, qui Saturnalia, Liberalia, ac Panathenaea aliasq; harum similes præsolantur. 15 stiuitates, vbi oblectantur, seq̃ue emptitio risu recreant, persoluta mimis & histrionibus mercede. Quid? Sedemus ibi silentes & compositi (nemo enim lamentatur dum sacris initiatur, neq; spectans Pythia luget, aut Saturnalibus potans) quas verō nobis deus serias suppeditat, & ad quas nos 20 sacra deducit, sedant homines vulgō, maiorem vitæ partē in lamentis, mœrore, ac laboriosis solitudinibus exigētes. Delectantur instrumentis sonitum bellē ac suauiter reddentibus, cantu auicularum itidem, & non sine voluptate spectant bestias ludentes atq; exultantes: contrā rugitibus earum, si emitibus ac adpectu tetrico offendentur. Suam verō ipsorum vitam risus expertē, mœstam, iniucundissimisque affectibus, rebus & curis nullum exitum habentibus atteri atque elidi videntes, non ipsi tantū nullam sibi respirationem aut alleuationem alicunde querere negligunt: sed 30 ne sociorum quidem admonentium orationes admittunt, quas nisi repudiarent, & præsentia citra vituperationem ferre possent vtique, & præterita grato animo recolere, & in posterum spe bona ac benigna vsi, absque metu & sinistra de vitæ suæ conditionibus suspitione viuere. 35

VITIOSO PVDORE. 269
 PLVTARCHI DE VITIOSO
 pudore, Commentariolus.

- QVAEDAM eorum quæ è terra enascuntur, cum sint ipsa per se sylvestria, sterilia, & incremento suo non ceant hortensibus seminibus atq; stirpibus, agricolæ tamen pro certo indicio soli non mali, sed egregij atq; pinguis habent. Eodem modo animi etiam quedam sunt affectiones non bonæ, sed quasi germina è bono pullulantia ingenio, & quod cultura se satis exhibiturum sit tractabile. In his etiam vitiosum censeo pudorem. qui vt si-
 10 gnum est non malum, ita causam prauitatis præbet. Etenim sæpenumero in eadem cum impudentibus peccata incidunt verecundi: nisi quoddam his sua errata dolorem incutiunt, non,
 15 vt illis, voluptatem afferunt. nullo enim ob turpitudinem dolore impudens afficitur: in quem facile etiam specie tantum turpitudinis oblata prolabitur is qui ineptè verecundus est. Hoc vitij dysopiam Græci dixerunt, in quo pudoris
 20 modus exceditur: quod vultus quodammodo cum anima deiiciatur. Sicut enim Katepheian (hoc est mæsticiam) vocant dolorem oculos in terram deiicientem: sic verecundiâ, præ qua intueri in alios non audemus, dysopiam dixerunt. Orator quidem impudentem in oculis non koras, (quæ vox & virgines significat, & luminum pupillas) sed meretrices habere pronunciauit. At qui ad nimium propensus est pudorem, animum nimis effeminarum ac delicatum ipso prodit
 25 visu, verecundiæ honesto nomine prætexens molliciem suam, quæ impudentibus succumbit. Sanè Cato dicebat adolescentes se eos magis probare qui erubescerent quam qui
 30 pallecerent: rectè condocesciens probrium magis quam reprehensionem timere, & suspicionem, quam periculum. Veruntamen & nimius vituperationis metus, ac ad quemuis strepitum trepidatio, coerceri debet: quando sæpe non minore malè audiendi, quam mala patiendi metu ducti, ho-
 35 nestatem prodiderunt nonnulli ob impatientiam infamiae. Ergo neq; horum negligenda est imbecillitas: & nequaquam laudanda animi pertinax illa & rigida affectio.

Qualis Anaxarchi fuit, quò se cunque cantina

Verteret indomita, & pertendens prorsus, & audax.

sed concinna quædam utrinque temperanda est ratio, quæ
 & ni-

& nimis pertinacis impudentiam, & modum excedente lenitati imbecillitatem auferat. quæ quidem correctio difficilis est, neq; periculo vacat huiusmodi excessuum coercitio. Sicut enim colonus syluestrem plantam & inutilem exscindens, ligone viribus adacto nihil parcens radicis etiam prouit, aut igne adhibito cremat: ad vitem autem, malum, vel oleam putandi gratia accedens, cautè manum ad-mouet, metuens ne quid vile lædat. sic philosophus ex animo adolescentis inuidiam tollens, degener germen & intractabile, aut auaritiam intempestiuam aut studium volu-
ptatis intemperans, fauciat, premit, vulnus altè redigit, ci-eatricemq; ducit magnam. quādo autem delicatæ ac tene-ræ parti animæ orationem correctricem applicat, qualis est quæ nimio pudore subuertitur, summo studio cauet, ne im-prudens simul cum vitio verecundiam eiiciat. nam nutrices
etiam puerorum sordes dum detergunt, interdum carnem fauciant atq; adfligunt. Itaq; oportet adolescentibus nō ita penitus vitiosum pudorem eximere, vt securi fiant nimisq; inuerecundi. Sed sicut qui domos demoliantur templis vi-cinas, ij saltem continuas his partes sinunt atq; suffulciunt:
sic nimius pudor subruendus est, vt tamen caueamus ne si-mul cum eo confinia verecundiæ, æquanimittatis, & man-suetudinis eiiciantur: quibus rebus se insinuat ille in animū ad hoc vitij propensum, eūmq; occupat, dum sibi is huma-nus, civilis, communi sensu præditus, non durus aut obsti-natus videtur. Itaq; iam inde à principio Stoici ipsis verbis pudorem a verecundia distinxerūt, ne ambiguitas vocabuli occasionem vitij habens relinqueretur. Ij tamen nobis hoc relinquant, vt vocabulis citra calumniam vtamur, atq; ad-
eo Homeri imitatione. Is enim dicit,

Ilia. w. 45 *Sape Verecundis sua fert affectio damnum*
Grande, Verecundis sua saepe affectio predest.

& non malè priore loco eam dixit nocere. vtilis enim ratio-ne demum sit verecundia, quæ sublato excessu mediocritate-m relinquit. Primo omnium persuasum esse debet ei, quē
nimius pudor urget, affectu se damnofo teneri. nihil autem eorum quæ damnofa sunt, pulcrum est. neq; debet laudibus delinitus gaudere, vbi comis & hilaris loco grauis, magna-nimi, & iusti dicitur neq; sicut Euripideus Pegasus,

Pauens, magis quàm ille, subdidit

se Bel-

se Bellerophonti, ita ipse ijs qui volunt se dedere ac submittere, meruentem ne durus & immitis audiat. Ægyptio Borchoridi, homini ingenio intractabili, ferunt ab Idæ aspīdem missam, quæ supernè capiti circumuoluta obumbraret, & iudicaret iustè. At pudor vitiosus languidis & mollib. incumbens, & nihil renuere, nihil dicendo refellere sinens, cū discipulatores à iuste dicenda sententia abigit, tum consulentium ora occludit: multaq; cogit præter animi sententiam dicere atq; facere. & quanto quisq; est animo iniquiore, tanto is crebrius in talem hominem imperium obtinet, impudentia sua eum ad pudorem cogens. Vnde fit, vt dysproia tanquam locus humilis & mollis, quia nullum congressum auerfari, aut detrectare potest, turpissimis quibulq; rebus & virijs occupandam se præbeat. Pessima sanè custos ea
 15 puerilis ætatis: sicut & Brutus dicebat malè sibi videri eum florem ætatis collocasse, qui nihil negare auderet. eadè pessima thalami est & gynæcei administra: sicut apud Sophoclem adultero quadam corrupta ab eo dicit,

Tu blandiendo persuasisti mihi. -

20 hoc adèd vitium intemperans ingenium eorumperere occupans, insidiantibus omnia expugnatu facilia, reclusa, atque prona reddit. dando eas capiunt, quæ imputissima sunt indole, persuadendo & pudorem ineptum iniiciendo sæpe etiam probas subigunt. Mitto quæ damna is pudor adfert.
 25 quādo eo ducti mutuum damus quorum suspecta est fides: spondemus inuiti, ac laudantes illud, Sponde, præsto noxa est, vti eo in rebus nequimus. Quam multis exitio fuerit hoc vitium, non est enumeratu facile. Etenim Creso hæc ad Medeam dicens,

30 *Præstat iam nunc inuisum me fieri tibi,*

Ob molliorem quàm postmodo gemere meam.

Eurip.

Med.

alijs præclaram subiecit sententiam: ipse vitioso vitus pudore, vnicam diem perenti dum assentitur, familiam suam perdidit. Nonnullos etiam eadem sibi aut venenum parari
 35 suspicantes, pudor ineptus à tuenda salute deterruit. Sic perijt Dio, non ignorans sibi abs Callippo strui insidias, sed ab amico & hospite sibi cauere pudori ducēs. Sic Antipater Candri F. cū cœna excepsisset Demetrium, vocatus postridie ab eo, quòd puderet fidem non habere sibi habitam, iuit & à cœna est interfectus. Herculem Alexandri Magni è

Barbina

Barfina F. Casandro Polysperchon promissit acceptis c. talentis se interfecturum, atq; ad cœnam inuitauit. adolescens, cui suspecta res metum iniiciebat, minus integrale valitudine præscripta excusauit. vt autem Polysperchon venit, & ad adolescentule, dixit, primò omnium facilitatē patris, atq; erga amicos comitatem imitare, nisi me hercle nos vt insidiatores times: ductus pudore vnā ad cœnam iuit, estq; ab accumbentibus strangulatus. Non ergo ridiculum est, vt nonnulli esse dixerunt, neque stolidum, sed sapiens Heliædi præceptum,

10

Operibus

340.

Qui te amat, hic conuiuat inimico sit tibi omisso.

noli eius qui te odit pudore moueri, neque idē, quodd tibi is videtur fidem habere, cauere ab eo desine. nam vocaberis si vocaueris, & cœna præbenti præbebitur, incredulitatem tanquam aciem cautionis pudore emollitam vbi dimiseris. Enimvero hoc vitium, vt pote multorum causam malorū, primū conabimur amoliri ab aduersione petito, ad res (vt solemus in alijs quę meditamur) exiguas initio, & nō admodum difficulter in quib. huic malo resistatur. Verbi gratia, In cœna tibi saturo aliquis præbuit: noli verecundia inepta ductus vim tibi facere, sed deponere poculū. Alius inter pocula poscit vt tesseris secū ludas: abijce inānē pudorem, neq; metue dicteria: & Xenophanem imitare, qui timidus dictus a Lafo Hermionēse, quod ludere cum eo tesseris nollet, factus est ad res inhonestas se timidissimum etiam esse. Incidisti in garrulum qui tibi inhæret ac te detiner: noli vereri, sed præciso colloquio propera & age quod cœpisti. Huiusmodi fugę & repulsiões, quibus vili reprehensione comitante fatui pudoris vacuitatē meditamur, ad maiora nos preparant. Atq; hoc loco tempestiuum est Demosthenicum illud commemorare is cū Athenienses ad ferendam Harpalo opem se, & aduersus Alexandrum arma capessenda incitarent, ac subito adueniente Philoxeno copiarum Alexandri matitimarum præfecto populus perterritus metu conticuisse: Quid, inquit, facient Sole conspecto, qui aduersus lucernam oculos attollere non audent? Quid enim facies in magnis rebus, rege aut populo pudorem tibi incutiente, si non audes poculum præbente familiari repudiare, aut garruli prehensionem effugere? Sed nugatorem tibi insultare pateris, non tantum animi habens, vt dicas, Alias te videbo,

debo, nunc non vacat: Vtilis est etiam in parvis & vilibus rebus exercitatio vacuitatis pudoris inepti, quod ad laudandum attinet. Pura, In conuiuio citharædus amici malè canit, aut magno emtus histrio Menandrum agèdo flagellat, 5 pleriq; laudantibus & applaudentibus: non est equidem ita arduum, audire cum silentio, neq; illiberaliter contra animi sententiam laudare. nam in hoc genus re si compos tui non sis, quid facies amico poema ineptum recitante, aut orationem ostendente ridiculè fatuèq; scriptam? scilicet lau- 10 dabis, & adulatorum obturbantium cateruæ te socium addes. quomodo ergo in rebus eum gerendis peccantem inhibebis: quomodo in magistratu, coniugio, aut republica delinquentem castigabis? Ego enim ne Periclem quidem probò, qui amico postulanti vt falsum pro ipso testimonium, 15 idque iuratus, diceret, respondit, Se vsque ad aras amicum esse. nimis enim propè accesserat. At qui eminus se adsuëfecit, vt neque dicentem laudet diuersum sentiens, neque carenti applaudat, neq; scurrilibus dictis arideat: is rem eiusque deduci non patietur, vt ipsi isti in rebus inepti pudoris vacuo dicat aliquis, Iura pro me, falsum perhibe testimonium, pronuncia iniustè. Eodem modo adsuescere debemus, vt pecuniam petentibus reluctemur in rebus neque magnis neque reculatu difficilibus. Etenim Archelaus Macedonum rex in cœna aureum poculum poscente quodam, 25 cui nihil pulcrum videbatur nisi accipere, puerum id Euripidi dare iussit: & in alterum illum intuens, Tu quidem, inquit, ad petendum idoneus es, non ad accipiendum: ille autem ad accipiendum, etiam non petens. rectissimè dandi ac donandi arbitrium iudicio, non inepto pudori deferens. At 30 verò nos sæpè numero hominibus probis, familiaribus, & indigentibus præteritis, alijs continenter ac proteruè petentibus damus: non studio dandi, sed quia negare nō possumus. Ita Antigonus senex à Biante crebrè interpellatus, Date, dixit, Bianti & necessitati talentum. quanquam is 35 quidem alias ita vt quisquam regum in huiusmodi petitoribus repellèdis accuratus fuit atque argutus. cynico enim cuidam drachmam postulanti, Non est, ait, hoc donum regium. & subijciente illo, Da ergo talentum, respondit, Hoc accipere non est cynicum. Sanè Diogenes in Ceramico statuas circumibat, ab ijsq; stipem exigebat, mirantibusq; hoc dicebat,

dicebat, Meditari se repullas. Nobis autem primùm in vilib.
adufcendum est & paruis rebus, vt denegare possimus quę
petuntur inconuenienter: vt maioribus in rebus nobis non
desit copia opitulandi ijs, quibus recusatio adhiberi nõ de-
bet. Rectè enim Demosthenes, Nemo, inquit, præsentibus
in quæ non debuit insumtis, absentium copiam ad vñs ne-
cessarios consequetur. multiplicatur autem nobis turpitu-
do, si abundantes in ociosis rebus, inopes simus in pulcris.
Enimuerdò vitiosus pudor non in pecunia modò dispensan-
da prauos nos & iniquos, sed etiam in maioribus rebus fa-
cit vt respiciamus quod recta ratio vtiliter suggerebat. quip-
pe ægrotantes, non peritum accersimus medicum, pudore
nobis familiaris moti: & liberis magistros loco bonorum
præficimus eos qui nobis operã suam obrudunt: & litis no-
stræ patrociniũ non vtili & in foro versato committimus
alicui, sed gratificandi studio amici alicuius aut cognati fi-
lio eam ostendãdĩ sui materiam offerimus: deniq; inuenias,
qui philosophantium nomen gerentes, Epicurei aut Stoici
sunt non iudicio aliquo, sed ob pudorem ineptum vrgen-
tibus familiarib. & amicis se addētes. Quæ cum sint, agendũ
in vilib. ac quotidianis rebus eminũs nos cõdocefaciamus,
vt neq; tonsore neq; pictore pudore inepto impulsĩ vtamur,
neq; in diuersorio incommodo diuertamus, omisso cõmo-
diore quod ad manum est, quia caupo nos sæpe salutauerit:
sed adufcendi gratia vtamur eo quod melius est, etiam si
leue sit discrimin. quomodo Pythagorei obseruabãt, ne vn-
quam dextro femori sinistrum imponerent, nève patrem nu-
merum pro impari acciperent, eũ reliqua equaliter habe-
rent. Adufcendum est etiam, vt ad sacrificium, nuptias aut
conuiuium inuitemus nõ eum potiũs qui nos salutauit aut
accurrit, quã beneuolũ & vtilem. Qui enim sic fuerit ex-
ercitatus, is in maiorib. non modò non capietur, sed ne ten-
tabitur quidem à vitio. Atq; hæc de exercitatione dicta suf-
ficient. De ratiocinationibus autem vtilibus prima hæc est,
qua docemur & admonemur: Cũ omnibus alijs affectib. ac
morbis animi ea comitari ipsa mala, quæ illorum opera
euitare volueramus: vt ambitioni infamiam, cupiditati vo-
luptatum dolores, molliciei labores, cõtendendi studio da-
mnationes & partes inferiores: tum verd inepto pudori hoc
planè vsuuenire, vt qui eum secuti sumum fugiũt, in ignem
incidant.

*Qua ine-
diũ pudo-
r comitè-
tur mala.*

Incident. dum enim verentur contradicere iniquè vrgentibus, postmodò pudore turpi affeijuntur in iustas illapsi accusationes, & ob metum exiguæ reprehensionis, plerumque apertum dedecus sustinent. Etenim amico pecuniam flagitanti denegare ob ineptum pudorem non ausi, carentes ea ipsi, paulo pòst turpiter stant re patefacta. eodémque modo polliciti se patrocinatorum alicui in iudicio, pudore alterius partis ducti vadimonium deserunt. Multos etiam pudor vitiosus in stipulationem nuptiarum filia sororisve inutilem
 10 coniectos, mentiri mutata sententia coegit. Dixit quidam, non seridò tamen, sed iocans, omnes Asia incolae vni seruire homini, ideo q̃ vnicam syllabam Non pronũciare nequirent. at qui improbè vrgentur ad peccadum pudoris metu, ij etiam si nihil dicant, saltem sublato supercilio, oculisve in
 15 terram defixis, multa possunt aduersa ipsis & absurda evitare ministeria. Etenim silentium Euripides sapiētibus esse dixit respòsum. videmur autem magis eo aduersus iniquos opus habere. Nam verbis quidem possumus placare vtbanos homines. ad quam rem in promptu sunt habenda multa il-
 20 lustrũ ac bonorum virorũ dicta. quale est Phocionis ad Antipatrum, Nō potes me simul & amicum habere & adulatorem & Atheniensibus quadam in festiuitate iubētibz eum stipem conferre ac plaudentibus, Pudeat verò me, inquit, si vobis contribuam, huic non retribuam, Callicle creditore
 25 suo monstrato. paupertatem enim nō fateri turpe est, vt ait Thucydides, sed turpius re ipsa non effugere. At qui ob facultatē & molliciem passus sibi incuti pudorem, petenti dicere metuens,

Non est in antris argentum, hospes, candidum,

30 ac quasi pignus deinde promissionem emitur:

Non are fabricatis hunc pudor illigat

Compeditibus.---

Persus quidam sociorum argentum mutuò dans, in foro & apud mensarium contractum confecit, scilicet memor He-

35 siodei præcepti:

Quin etiam fratri testem ridens adhibero.

Operibz.

cũq; alter admiraretur, ac diceret, Adeone Persæ omnia 368. secundum ius? Omnino, respondit, vt amicè recipiam, neq; iure experiar in repetendo. Multi enim initio ob pudorem vitiosum omissa cautione, deinde lege agere suscepta ini-

micitia opus habuerunt. Rursum Plato Heliconi Cyziceno epistolam ad Dionysium tradens, à probitate hominem & moderatione animi laudauit: sed epistolam his verbis clausit: Hæc ad te scribo de homine, quod animal natura est mutabile. Xenocratem verò, quamuis austeris hominem moribus, pudor tamen ineptus flexit, vt Polysperchonti commendaret hominem, vt res docuit, non probum. comiter enim exceptus à Macedone, & interrogatus ecqua re opus haberet, talentum petijt. dedit hoc Polysperchon: sed Xenocratem monuit per litteras, vt accuratius posset hac examinaret quos commendare vellet. Atque hoc quidem Xenocrati ignoratione vsuuenit. Nos autem sæpe cum optimè nouimus malos, litteras tamen & pecuniam largimur, nobis quicquid nocemus. neque id cum voluptate aliqua, vt qui scortis adulatoribusve donant: sed indignè interim molestèq; ferentes impudentiam hominum, nostram rationem quæ vi facta subuertat. Quòd si aliàs, maximè ad eos qui nobis pudorem incutere volunt, dicere licet:

Intellego bene quid facturus sis mali.

fallum dicturus testimonium, iniuste iudicaturus, inutilem legem probaturus, alienum æs contrahens eius causa qui non reddet. Neque verò vllus est animi morbus, vbi poenitentia non iam consequatur, sed statim in ipsa actione præsid sit. vt sit cum inepto pudori indulgemus. nam dantes molestiam percipimus, & testimonium ferentes pudore suffundimur, & adiuuamus cum infamia, & promissa non implentes conuincimur. Quod enim ad contradicendum sumus imbecilli, sit vt multa recipiamus ijs quibus cum viuimus, quæ præstare non possumus, vt commendationes in aulam, & ad principes: quia scilicet nolumus & non audemus etiam dicere, Non nouit nos rex, alios magis respicit. Lysander quidem, cum à se animum Agesilai abalienasset, & ob gloriam tamen putaretur apud eum plurimum posse, non veritus est commendationem à se petentes ad illum rejicere, iubens ad alios ire, ac per eos rem tentare, qui largiùs ipso apud regem possent. Non enim turpe est non omnia posside: sed quod non possis, & ad quod factus non sis, id in te recipere & vi velle consequi, præter quàm quòd turpe, etiam molestissimum est. Rursum ab alio principio ordiamur. Oportet mediocria & conuenientia officia petentibus

bus præstare alacriter, non victos incusso ab ijs pudore, sed
 vltro concedentes. in damnosis autem & absurdis semper
 Zenonis illud habere in promptu, qui cum obuiam ellet
 factus adolescenti cuidam familiari suo iuxta murum sen-
 5 sim ambulanti, & audiret eum fuga se subducere amico po-
 stulanti vt falsum pro ipso diceret testimonium: Quid ais,
 inquit, stulte. iste improbè iniusteq; agens te non fugit, ne-
 que veretur: tu eum in iusta re subsistere non audes? Qui e-
 nim dixit nequitiam aduersus hominem nequam non esse
 10 malam armaturam, is malè aduefacere voluit nos vt imi-
 tando vlcisceremur malitiam. At impudenter nobis mole-
 stos, & ad vitiosum vrgentes pudorem, vacuitate pudoris a-
 moliri, neque ob verecundiam hominibus perfrecta froni-
 15 nis cordati. iam obscuris, abiectis, & nullius precij homini-
 bus, cum ij nos improbè incesunt, resistere non est magni
 laboris: sed quidā cum risu & sanna tales reijciunt. vt Theo-
 critus: qui cum in balneo duo strigilem ab ipso vtendam pe-
 terent, alter peregrinus, alter notus furtorum, iocosè vtrun-
 20 que remouit, dicens, Te non noui, te verò noui. Et Lysima-
 che Athenis Mineruæ Poliadis antistita, cum agasones sacra
 adportantes infundere iuberent: Vereor, inquit, ne hoc
 quoque in consuetudinem trahatur. Et Antigonus adoles-
 centi cuidam egregij centurionis filio timido atque mol-
 25 li, cum is ornati & produci ad honores postularèt: Apud
 me, inquit, ô adolescens, propriæ, non patriæ virtutis sunt
 præmia. Verum vbi is qui instat nobis, in honore est, & cum
 potentia (quod genus hominum difficilimè possunt auerti
 & excusationibus flecti, cum in iudicijs aut comitijs senten-
 30 tias nostras expetunt) fortassis neque facile, neque necessa-
 rium factò videatur id, quod egit Cato iuuenis etiamnum
 aduersus Catulū. Is Catulus inter Romanos dignitate prin-
 ceps, quo tempore censuram gerebat, ad Catonem accessit,
 tunc quæstorem, deprecaturus pro quodam, cui Cato mul-
 35 tam dixerat. cumque vrgeret precando, tandem impatien-
 tia impulsus Cato: Turpe est, inquit, Catule te cenforem
 hinc discedere nolentem à lictoribus trahi. ita Catulus pu-
 dore perfusus, iratus abiit. Moderationis & æquitatis plus
 habent dicta Agésilai & Themistoclis. Agésilas in quo-
 dam iudicio iussus à patre sententiam à legibus alienam

ferre: à te, inquit, mi pater iam inde ab initio edoctus sum legibus parère. itaque etiam nunc tibi obtemperabo, nihil in leges peccando. Themistocles Simonidi postulanti rem iniustam, Neque tu, inquit, poeta esses bonus, si contra carminis legem caneres: neque ego bonus magistratus, si iudicarem secus quàm est iustum. Et verò non ob pedis adlyram inconcinnitatem, vt Plato dicebat, vrbes vrbibus, amici amicis infesti redditi extrema inferunt accipiuntque damna: sed ob iuris & legum violationem. & tamen sunt qui cum accuratam in cantilenis, literis, versibusque seruent rationem, alios volunt in magistratu, iudicijs, actionibusque id quod rectum est negligere. quibus maximè hoc modo occurrendum est. Flagitat aliquid à te ius dicente orator, aut consulente in publicum? dic te morem ei gesturum, si in exordio solæcismum, aut in narratione barbarismum admittere velit. nolet enim, ob turpitudinis speciem: cum videamus quosdam etiam vocalem cum vocali concurrentem in dicendo non ferre. Rursum aliquem illustrium virorum improbi aliquid abs te contendentem, iube saltàdo per forum exire, aut peruerso vultu. si neget hoc, iam tuum est quærere, Vtrum sit turpius solæcismum facere, & vultum peruerrere, an legem violare, periurij se obligare, iniuste malo quàm bono plus tribuere? Nicostatus Archiuius, Archidamum petentem vt Cromnum sibi traderet, ac promittentem eo nomine magnam vim pecuniæ, & Lacaræ mulieris quamcunque vellet matrimonium, negauit ab Hercule genus ducere. nam Herculem circumiuisse terras, vt malos interficeret: Archidamum conari de bonis malos facere. Ita nos quoque homini, qui vir bonus atque præclarus haberi velit, postulanti aliquid improbius & vim facienti dicemus, Indigna cum sua nobilitate & virtute agere. In vitiosis autem hoc considerabis, an avarus tua importunitate possit edo adigi, vt talentum det mutuum absque syngrapha, aut ambiciosus, vt primo loco cedat, aut magistratus gerendi cupidus, vt petitionem dignitatis omittat spe proposita potiundi. Indignum quippe fuerit reuera, cum videamus hos in vitiosis istis affectionibus rigidos, in victos, immutabilesque pertendere: nos, qui profitemur honesti & iustitiæ studium, non esse nostrum ipsorum compotes, sed subuertri & prodere virtutem. Etenim si qui polcendo pu-

dorem,

dorem nobis volunt incutere, id faciunt gloriæ ac potentia parandæ gratia: absurdum est nos ornandis augendis-
que alijs, nobis ipsis dedecus & infamiam conficere. sicut
qui in certaminibus præmia iniuste tribuunt, & in defi-
5 grandis magistratibus suffragia ad gratiam ferunt: ij dum
alijs perperam honores, coronas, & gloriæ conciliant,
seipsos bona opinione & honestate spoliant. Sin id pecu-
niæ causa faciunt, qui non videatur flagitium, nostram
nos gloriæ & virtutem prodigere, vt crumena alterius
10 fiat onustior? Atqui hæc plerisque ad animum acci-
dunt, neque fallit ipsos peccare se. sicut qui magna po-
cula ebibere coguntur, ægrè & gementes vultumque dis-
torquentes perficiunt mandatum. Sed imbecillitas ista a-
nimi similis est temperamento corporis quod neque calo-
15 rem possit ferre, neque frigus. Nam & laudati ab ijs, qui pe-
tendo pudorem denegandi incutere volunt, protipus fran-
guntur atq; emolliuntur: & ad omnem reprehensionis stre-
pitum, omnemque suspensionem repulsam petentium tre-
munt atque expauescunt. Oportet autem animo aduersus
20 vtrunque obfirmato, neque terrentibus neque adulantibus
cedere. Equidem Thucydides docet, quandoquidem neces-
sariò potentiam sequatur inuidia, rectè cum sibi consulere,
qui ob maximas res inuidiam subeat. Nos autem inuidiam
haud difficulter vitari putantes, in reprehensiones autem
25 vt non incidamus eorum, quibus cum viuimus, vtque nun-
quam eos offendamus, fieri non posse videtes: ita bene rem
instituemus, si iniquorum potiùs odia in nos suscipiamus,
quàm accusationes iustas, vbi illis iniuste operâ nauaueri-
mus. Enimuerò à laudibus, quas importuni isti in nos cōfe-
30 runt, prorsum adulterinas, cauendum est summo studio, ne *Laudes suspectas.*
porcorum in morem pruritu & titillatione deliniri patia-
mur nos tractari ex istorum animi sententia, deijci que vl-
tro inclinantes. Nihil enim differunt ab his qui crura pro-
sternere volentibus porrigunt, qui aures adulatoribus præ-
35 bent. nisi quòd turpiùs subuertuntur atque cadunt, vel ini-
micitiis ac malorum supplicia hominū dimittentes, vt mi-
sericordes, humanique videantur: vel contra inimicitias &
accusationes non necessarias non sine periculo in se recipi-
entes suasu laudantiū, ac solos eos viros, solos adulationis
vacuos, adeòq; solos qui vocem & ora habeant appellantiū.

Tales Bio similes esse dicebat amphorarum, quæ auribus apprehensæ faciliè circumferuntur. Quo modo Alexinum ferunt sophistam inter deambulandum multa mala dixisse de Stilpone Megarensi: cùmque eorum qui aderant quidam diceret, Atqui Stilpo te nuper laudauit: intulisse, Optimus; namque vir est & generosissimus. Contrà Menedemus, audito se ab Alexino sæpe laudari, Ego autem, inquit, semper vitupero Alexinum. malus proinde homo est, vel qui malum laudat, vel quem bonus vituperat. Adeò is talibus rebus se mutari aut capi non sinebat: tenens nimirum Antistheneci illius Herculis præceptum, qui pueros iubebat nemini ipsos laudati gratiam habere. quod nihil aliud erat, quam ne incepta verecundia capti, laudantibus vicissim adularentur. Ac sufficit, puto, illud Pindari, qui dicenti, Ego te vbiq; & apud omnes laudo, Respondit: & ego tibi gratiam refero: facio enim vt verax sis. Quod itaque aduersus omnes animi prauas affectiones vtile est, eo maximè indigent, qui faciliè sibi vitiosum pudorem incuti patiuntur. vt quando victi eo vitio præter animi propositum peccauerunt atque subuersi sunt, arctè memoria complectantur, eique penitus insigant signa morsus atque pœnitentiæ, ac plurimum temporis ijs recordandis & obseruandis tribuant. Sicut enim viatores vbi in saxum impeerunt, & nautæ apud promontorium aliquod nauim sicubi alliserunt, memores sui casus non ista modò ad quæ offenderunt, sed & similia horum perpetuò horrent atque vitant: ita qui vitiosi pudoris turpitudinem & damna continenter pœnitentiæ morsum sentiente animo reuoluunt, in simili re cohibebunt se ipsos, neque faciliè rursus in peccatum prolabantur.

PLVTARCHI DE FRATERNO

amore, libellus.

VE TVSTA Castorum simulacra Spartani Dokana, quasi trabalia, appellant. sunt autem duo ligna æqualiter inuicem distantia, duobus alijs transuersis coniuncta. ac videtur communitas indiuidua eius sigilli admodum conuenire fraterno deorum istorum inter se amoris. Horum ego imitatione vobis, Nigine & Quinte, scriptum hoc dedico, dignum vobis donum.

nam

nam ad quæ libellus cohortatur, ea vos iam agentes, testimonio potius ornari, quàm officij admoneri videbimini. gaudiumque rectis perceptum actionibus iudicio permanfionem faciet stabiliorem, cum probare vos facta vestra bonis & honesti studiosis spectatorib. cernatis.

Aristarchus Theodectæ pater in sophistarum multitudinem illudens, olim ægrè septem sophistas iuuentos dicebat, nunc autem vix totidem reperiri, qui se non profiteantur litteratos. Ego autem nostra ætate non minùs raram
 10 fratrum amicitiam video esse, quàm fuerunt quondam odia fratrum. quorum exempla ob absurditatem tragediis ac theatris sunt publicata. omnes ad eò homines hodie si in fratres incidunt probos, haud aliter eos admirantur, atque Molionidas illos, quorum corpora in vnum coaluisse existimatum fuit. vsumque communem opum, amicorum, & seruatorum à parentibus acceptorum, non minùs incredibilem & monstrosam putant, quàm si vna anima duorum corporum manus, pedes, oculosque regeret. Atqui exemplum vñs fraterni natura non longè à conspectu remouit: *Fraternū amorē naturæ conuenire.*
 20 sed in ipso corpore pleraque necessaria fecit duplicia, germana, & gemella, manus, pedes, oculos, aures, nares. eo significans, omnia hæc salutis & mutui auxilij, non dissidij causa & pugna sic esse diuisa. ipsasque manus in multos atque inæquales scissas digitos omnium instrumentorum ac
 25 curatissimè & artificiosissimè parauit. ad eò vt Anaxagoras ille priscus humanæ sapientiæ causam manibus imputauerit. falsò quidem hoc. Non enim propter manus homo est sapientissimus: sed quia natura eum ratione & arte prædiderat, instrumenta quoque talia est nactus. Id verò omnibus
 30 est manifestum, naturam ex vno semine ac principio duos, tres, aut etiam plures fratres gignere, non discordiæ ac repugnantia causa, sed vt separati faciliùs sese mutuo adiuuarèt. Quippe tricorporales illi & centimani, si quidem existerunt omnibus inter se membris concreti, nihil foris aut
 35 seorsim agere potuerunt. cum fratres & manere, & peregrinari, & simul rempub. gerere, atque agros colere mutuis operis possint: siquidem principium beneuolentiæ ac concordia à natura inditum conferuent. quod si non faciunt, nihil differunt à pedibus inuicem se supplantantibus, opinor, aut digitis contra naturam mutuo se implicantibus ac

disforquentibus. Immo sicut in vno eodémque corpore vnus communicatione naturæ atque alimenti humida & sicca, frigida & calida, concentu consensuque suo temperiem corpori optimam suauissimamq; conciliant, sine qua neq; diuitiæ (vt dicitur) neque regnum quod homines diis æquat, vllam habet gratiam aut vtilitatem: si autem inter ista oboriatur seditio, altero alterum opprimente, scdissimè animal corrumpitur atq; perditur. sic ob fratrum concordiam, & genus floret, & viger familia, & amici familiarésque instar chori scitè instituti, nihil neque dicunt, neq; sentiunt aut faciunt.

At per dissidium vel pessimus est in honore,

scilicet obrepente aut calumniatore, seruo aut adulatore extrinseco, aut ciue inuido. Sicut enim morbi corporibus suum auersantibus alimentum multorum absurdorum ac damnosorum ingenerant appetitionem: sic sinistra de cognatis suspiciones, cōsuetudinem malorum hominum adsciscunt, extrinsecus in locum eius quod deest affluentem. Sanè Arcadicus ille apud Herodotum vates, suo pede spoliatus necesse habuit ligneum assumere. frater autem ob dissidium cum fratre alienum è foro aut palæstra sibi socium accersens, nihil videtur agere aliud, quàm carneam & secum natam partem corporis vtrò amputans alienam apponere sibi. Ipse enim vsus amicitiam consuetudinemq; admittens ac desiderans, docet cognatos esse honorandos, colendos, atq; conseruandos. cum neq; possimus, neq; natura nos nostra sinat viuere sine amicis, atque commerciis solitarios. Itaque rectè ille apud Menandrum:

Non pocula & quotidianus luxus pater,

Nostras parant queis res possumus credere.

Ingens profectò se inuenisse putat bonum,

Adeptus Umbra amici nostrum quisquis est.

Re vera enim pleraque amicitia nihil aliud sunt quàm vmbra & imagines illius primæ, quam natura liberis erga patres, fratribusq; aduersum fratres ingenuit. quam qui non veneratur & colit, an is fidem facit vllam se aliis esse beneuolus? aut qualis tibi videtur, qui socio in salutatione ac literis nomen fratris tribuens, ne eadem quidem via cum fratre sibi ambulandum putat? vt enim furiosum est, simulacrum ornare fratris, corpus eius pulsare & mutilare: sic nomen

nomen fratris in aliis venerari & colere, ipsum fratrem o-
disse & fugere, parum sani est, ac eius qui nondum in ani-
mum induxerit naturam sanctissimum esse ac maximū sa-
crum. Memini me cū Romæ essem, arbitrium inter duos
5 fratres suscepisse, quorum alter videbatur sapientiæ studio
operam nauare. erat autem, vt res docuit, non fratris modò,
sed etiā philosophi falso titulo ornatus. me enim petente, vt
cum fratre & indocto ita ageret, sicuti philosophū deceret:
hæc, aiebat, tu verè ad rudem literarum hominem diceres:
10 ego autem nihil puto præclari esse in eo, quòd eodem ex ve-
tero nati sumus. Tu verò, dicebam ego, satis ostendis, ne id
quidem magni abs te fieri, quòd ex genitalibus natus es. At
verò reliqui omnes, etiam si secus sentiant, tamen hoc di-
cunt atque canunt, primum secundum deos honorem ac
15 præcipuum parentibus naturam, & legem naturæ destinasse. *Pietas in*
se: neq; diis quicquam gratius homines facere, quàm si pa- *parentes.*
rentibus alumnisq; suis veteres super nouis feneratas gra-
tias benignè & alacriter persoluant. neque contrā maius est
20 eos iniuriæ. Itaque interdictum est nobis, ne aliis malè fa-
ciamus: matri autem & patri non ita se dare, vt semper ea
dicas atq; agas quibus lætentur, etiam si molestiam præter-
ea nullam afferas, impiū iniustūq; habetur. Quæ autem
liberorum actio, quod officium, quæ affectio maiorem pa-
25 rentibus afferat lætitiā, quàm constans fratrum inter se
benevolentia atq; amor? Quid? nōne id facilè è cōtrario
potest perspicī? vbi enim vernam pater & mater à se in ho-
nore habitum filiis ignominia afficientibus, aut plantas &
agros quibus ipsi gaudebant aliquando negligentibus mo-
30 lestiam capiunt, domiq; natus canis aliquis aut equus non
curatus sæuū humanorū atq; liberalium animos rāgit, &
ægrè ferūt à liberis cātus, spectacula, aut athletas quos pro-
bauerāt ipsi, despici aut exhibitari: æquòne iidē ferre animo
possint filios inter se discordias alere, odia gerere, maledi-
35 ctis mutuis incessere, in omnibus rebus & actionibus inui-
cem se opponere, deniq; vnum ab altero euerri? non, puto,
quisquam hoc dixerit. Ergo contrā amantes ac diligentes
mutuò fratres, & quātum natura corporibus deiunxit eos,
tantū animi affectionibus & actionibus in vnum coeuntes.
& studia, orationes, deniq; seria & ioca omnia inter se com-
munia

munia habentes, suauem & beatum senectutis parentum alimnum mutuum amorem parant. Nemo vnquam pater ita dicendi, honorum, pecuniæ studiosus fuit, vt liberorum, itaque neque discentes, neque magistratum gerentes, neque augeres filios tam suauiter vident, quam mutud amant. Apollonidem Cyzicenam, Eumenis regis matrem ac tritum præterea filiorum, Attali, Philetæri, & Athenæi, prædicasse subinde se beatam, diis que egisse aiunt gratias, non propter diuitias vel imperium: sed quod tres filios videret natu maximi esse satellites, eumque in medio ipsorum gladios hastasque ferentium absque metu versari. Contra Xerxes Ochum filium insidias fratribus struxisse cum comperrisset, mœtore est extinctus. Inimicitia enim fratrum cum sint, vt dixit Euripides, graues, parentibus ipsis sunt grauissimæ: quippe qui fratrem suum odit, eumque fert molestè, non potest non & patrem eius & matrem inculcare. Equidem Pisistratus filiis iam adultis aliam ducens uxorem, dicebat quia hos bonos præclarosque esse putaret, velle se plurius his similibus patrem fieri. Boni autem & iusti filij, non modo gratia parentum magis se inuicem diligunt: sed parentes quoque ipsos vnus propter alterum: itaque & sentient & dicent, se his cum ob multa alia bona debere gratiam, tum maxime ob fratres: scilicet hos à parentibus consecutos, rem omnium quæ habetur preciosissimam ac suauissimam. Pulchrè etiam Homerus facit Telemachum calamitatis loco deputare, quod fratre careret:

Od. w. 117.

*Vsq̃ue adeò nostram gentem Saturnius orbam
Reddidit, Et me stirps dependeat omnis ab vno.*

Oper. 374.

Hesiodus autem non bene præcipit, vnicum filium debere paternorum esse heredem bonorum: & quidem Musarum discipulus, quæ quia ob beneuolentiam & amorem sororum simul semper degerent, Musæ quasi hominibus dicuntur. Ergo parentum respectu fraternus amor talis res est, vt qui fratrem diligit, is simul demonstret parentes quoque à se amari. Liberis autem eadem res exemplum mutud amandi præbet, quo efficacius nullum inueniri possit. sicut ab altera parte pessimum mutud odia gerendi studium iisdem specimen parentum secuti suscipiunt. Qui enim filios ad concordiam cohortatur, cum ipse in litibus, rixis, & certaminibus fraternis consenuerit, is

Alig

Alijs moderi Sult, ipse Scleribus scatens:

factisque suis orationi vires adimit. Quis verò non despiceret Eteoclem illum Thebanum, si hæc aduersus fratrem fatus,

*Ad solis ortum sita sidera scandere velim, &
Subire terras, hoc si possum consequi,
Deorum maxima vi potiar tyrannide:*

Eurip.

Phœnis.

suis liberis præciperet

*Aequalitatem colere, qua Urbes Urbibus,
Sociosq; socijs, iunctos iunctis scedere
Dei iunct obligatq; soli q; omnium
In rebus humanis huic est permansio?*

Aut quis tibi videretur Atreus, si tali prandio fratri exhibito, filios suos hac sententia institueret?

*Vfus equidem cognato iunctis sanguine
In rebus aduersis opem fert vnicus.*

Expurgandum est ergo odiū fratrum quod & parentum scæcturæ malè alit, & pessimè liberos educat. Adde quòd etiam apud ciues criminibus obijcit. existimant enim ex tanta

necessitudine, conuictu, & familiaritate fratres ad inimicitias delabi nunquam potuisse, nisi multorum & atrocium sibi inuicem essent flagitiorum conscij. quippe magnas oportet esse causas, quæ magnam beneuolentiam amicitiamque dissipent: vnde fit, vt non facilè locus sit re-

conciliationi. Nam sicut quæ compacta sunt, etiam glutine soluto rursus colligari ac coire possunt: corpus autem quod natura vniuit si rumpatur aut scindatur, difficulter glutinari aut rursus potest coalescere. ita quas vltus contraxit amicitias, eæ discidio accidente nullo negotio redin-

tegrantur. fratres vbi naturali amore exciderunt, neque in gratiam facilè redeunt, & reconciliatio semper cicatricem sordidam ac latente malo infectam retinet. Enimverò omnis homini aduersus hominem inimicitia cum maximè molestis animi subiens affectionibus, studio inquam contendendi, ira, inuidia, memoria iniuriarum, dolorem animo perturbatione inque adfert. Sed aduersus fratrem suscepta, cum quo sacrificia sunt, & sacra parentum, sepulcrumque communia, cõmunis etiam, aut saltem vicinã domus, ante oculos expositam habet molestiam: quotidie in memoriam redigeus væcordiam, qua factum est vt iucundissi-

mus

mus vultus ad spectu iam sit inuississimus, & terrori summo vox à puero grata ac familiaris. multos quoque alios fratres videntes eadem domo ac mensa & non diuisis inter se prædiis ac mancipiis uti, ipsi amicos etiam hospitèsq; dueros habent, inimica omnia ducentes quæ fratri sunt accepta. cum quidem omnibus hoc facillimum sit ratiocinari, Amicos & compotores, affines & familiares parari alios posse, prioribus armorum instar aut instrumentorum perditis: fratrem recuperari non magis posse quam manum abscissam, aut erutum oculum. Præclarè etenim mulier illa Persica dixit, cum fratris salutem saluti liberum anteculisset, Posse aliam se prolem nancisci, fratrem autem, amissis parentibus, nullum. Quid ergo agendum est, diceres, si cui malus obtigerit frater? Primum omnium tenendum hoc est, vitium omni amicitia generi se insinuare: & ut est apud Sophoclem,

*Malus frater & iratus
et iratus.*

*Mortalium res si cunctas examines,
Inuenies in plerisque turpitudinem.*

nam neque cognatorum, neque sodalium, neque venerens amor sincerus, purus, nullòque vitio suffusus reperietur. Et quidem Laco quidam cum pusillam duxisset uxorem, dicebat de malis minimum esse deligendum. Fratribus autem modeste hoc suaseris, ut familiarissima potius sustineant mala, quam aliena experiantur. illud enim quia necessitas imponit, culpa & crimine vacat: hoc quia sponte suscipitur, reprehensioni est obnoxium. Non enim compotori nos, non æquali, non hospiti

Sine are factis compedibus pudor obligat:

sed consanguineo, simul educato, eundem patrem, eandem matrem habenti. huius & peccatis quibusdam ignoscendum est, & dicendum fratri aliquando,

Od. v. 331.

Non ego deservere, aut miserum te linquere possum,
vitiòsumque vel insipientem, ne imprudens odio in te meo vitiū aliquid à paterno maternòve semine tibi ingenitum in te acerbis puniā. Etenim alienos, ut aiebat Theophrastus, non amando iudicare debemus, sed iudicium amoris præmittere. ubi autem natura iudicio ad contrahendam benevolentiam non concedit prærogatiam, neque præstolari sinit sermone tritum illum salis modium, sed amicitia principium insequitur: tibi non morosi, neque accurati debemus

mus esse delictorum censores. Nunc quid his faceres, qui peregrinorum & alienorum hominum, cum quibus vitiosam amicitiam in conuiuio, lusus, aut palæstra cointerunt, facile tolerantes peccata, & cum voluptate, fratribus se ascerbos & implacabiles exhibent? cūque & canes iracundos, & equos, quinetiam lynces, feles, simias, leones alant atq; ament, iras fratrum, aut inscitias, aut ambitiones non sustinent? alij cum pellicibus aut scortis domos agrōsque perscripterunt, de area domus atq; angulo cum fratre duello decertant: deinde malorum odium suo in fratrem odio præscribentes, obambulant fratri malitiam obijcientes, quam in aliis etiam magnam tolerant eaque vtuntur. Atq; hoc quidem sit totius exordium disputationis. Principium autem doctrinæ sumemus non, vt alij à diuisione bonorum paternorum, sed à vitando vitioso demerēdorum adhuc uiuentium parentum certamine atque obrectatione. Agellalum Ephori multauerunt, quod is vnicuique senum designato bouem præmium virtutis dono mitteret, eamq; attulerunt rationem facti: quod publicos largiendo priuatum sibi conciliaret suosque faceret. Filio autem rectè hoc suaseris, vt parentibus colendis non sibi soli eorum beneuolentiam capteret, inque se vnum eam derinet. quomodo multi fratres actu supplantant, iniustitiæ huius specioso, sed iniusto vsu prætexunt. maximum enim & præstantissimum bonorum paternorum, beneuolentiam parentū iis adimunt, illiberaliter & veteratorie capta occasione ipsis occupatis occurrentes, & ignorationibus germanorum insidiantes, inq; his maximè compositos se, dictōq; parentū audientes, ac modestos gerentes, in quibus peccare fratres, aut delicti suspectos vident. Atqui contra fratris est opus vbi irascūtur fratri parentes, partem iræ subire atq; in se recipere, eamq; veluti labore adiuuando faciliorem reddere. ministerij & captatæ gratiæ in societatem quocunque modo eundem admittere atq; adoptare: & vbi is occasionem aliquam neglexit, eum excusare vel aliam occupationem eius præscribendo, vel naturam ad alias res aptiorem. Rectè etiam Agamemnon de fratre:

*Non hunc desidia, aut Sacordia sana moratur,
In merespiciens sed enim, nostrosq; subindo
Expectans cessat conatus,---*

lli. x. 122.

sibi

sibi hoc muneris à Menelao relictum dicens. Libenter etiam nominum permutationem admittūt parentes, fidemque adhibēt filiis, cum socordiam fratris simplicitatis, prauitatem dexteritatis, pertinaciam animi contemptum non ferentis nomine velant. vt qui sic fratrem in gratiam reponit, simul & iram aduersus eum conceptam minuat, & patris erga se augeat beneuolentiam. Purgato ad hunc modum fratre, iam is ipse arripiendus est, ob peccatumque; seridobiurgandus, & liberè ostendendum vbi officium prodidarit. Nam neque negligendus est frater peccans, neque insultandum peccanti: quorum hoc est gaudium ex alterius malo capientis, illud peccandi societatem ineuntis: sed curam se fratris gerere, & dolorem ex ipsius incommodo sentire ostendet qui castigat. Vehementissimè autem fratrem coram inculcare potest, is qui ei studiosissimè apud parētes fuit patrocinator. Quod si frater iniuria culpetur, in aliis quidem rebus iras parentum ferre atque indignationes, iisque in omnibus ministeriis, operam nauare æquum est: patrocinium autem & excusatio fratris absque culpa malè audientis apud parentes, res sunt nullam merentes reprehensionem, atque pulchræ: neque in hoc genere metuendum est illud Sophocleum,

O pessime fili, cum patre disceptans tuo:

cum tu libera voce vtaris pro fratre quem iniquiūs tractari arbitraris. ipsi enim parentibus, vbi conuincuntur iniuria, in hoc litis genere cadere causa quàm vincere est iucundius. Cæterum vbi mortuus est pater, rectum est fratres magis etiam quàm prius beneuolentiæ mutæ esse tenaces. ita vt primum in deplorando ac mœrendo societas quædam cernatur: deinde suspiciones ac calumniæ seruorum atque aliorum quorum alij huic fratrum, alij alij sese accommodant, repellantur. credantque fratres cum alia esse vera, quæ de Castorum fraterno amore fabulis sunt prodita, tum quod Pollux quendam de fratre nescio quid rumusculi sibi insursurramtem pugno impacto trucidauit. Deinde ad hericiscundam familiam non ita se conferent, vt prius bellum sibi inuicem indicant. sicut vulgò solent exclamare,

O tumultuatio, belli filia,---

& parati ad fraudem rixamque adire. Sed illi dici maximè est adhibenda cautio, quæ aut discordiæ inimicitiaque implacabilis,

Fratri officium, mortuis parentibus.

placabilis, aut concordia^z amicitia^zque erit principium. Ita-
que pro se maxime, si verò id fieri non possit, cōmuni ami-
co & omnibus fauente adhibito teste, iustitia suffragiis, vt
Plato ait, quæ amicè ac conuenienter possunt dantes acci-
5 pientesq; ita sentient, curam rerum ac dispensationem in-
ter ipsos esse diuisam, vsum & possessionem in medio posi-
tam omnibus integrāq; relinqui. Qui verò nutrices, pue-
rōsq; vnā educatos & familiares in auctiōe superato fra-
tri auellunt, discedunt mancipio vno re aucta, cū interim
10 id venderint, quod de bonis paternis maximum est atque
honoratissimum: amicitiam fratris inquam, & fidem. No-
uimus porrò quosdam nullo proposito lucro, contendendi
tantū studio hæreditatem à parentibus relictam nihilo
creuisse æquiore animo, quā si ad spolia ex hoste diripi-
15 enda venissent. quorum è numero Charicles erat & An-
tiochus Opuntij: qui argenteo poculo in duas disscisso
partes, itēmq; veste, ita discesserunt, ac si imprecatione a-
liqua tragica coacti fuissent

Hæreditatem acuto ferro herciscere.

Eurip.

Phaniss.

- 20 Sunt qui etiam iactanter aliis prædicent, quòd in diuisione
versutia, vehementia, & impostura vs plus fratribus abstu-
lerint. cū eo se deberent iactare, si æquitate, gratia, & con-
cedendo superiores fuissent. Proinde dignum est memoria
factum Athenodori: quod quidem omnes nostrates com-
25 memorant. Habuit hic fratrem Xenonem natu maiorem:
qui in tutelæ administratione cū multa prodegisset, tan-
dem ob raptum mulieris damnatus est in iudicio, bonæque
ipsum in fiscum Cæsaris sunt redacta. Erat tum adolescens
Athenodorus, imberbis etiam nū. cui cū esset pars opum
30 reddita, non neglexit fratrem, sed omnib. in medium expo-
sitis, denuò cum eo partitus est: cūque inter diuidendum
multis à Xenone afficeretur iniuriis, neque indignatus est,
neq; mutauit factum: sed māsueti hilariq; animo tulit fra-
tris sui vœcordiam, in tota Græcia nobilitatam. Solon qui-
35 dem effatus de republica, Ab æqualitate nullam proficisci
seditionem, visus fuit nimis gratificari vulgo, & arithmeti-
cam proportionem, qua populo ciuitatis gubernatio tra-
deretur, loco pulchræ istius geometricæ introducere. Qui
autem in re familiari fratres hortatur, maxime quidem vt
quod ciuib. præcipiebat Plato, Meum & tuum exterminet:

si verò id fieri nequeat, saltem vt æqualitatem colant atque teneant: is egregium concordia & pacis fundamentum iaciet, identidem etiam illustribus hoc exemplis confirmet. Quale est Pittaci, qui à rege Lydorum interrogatus an pecunias possideret: Duplas respondit se potuisse habere, siquidem voluisset fratre mortuo. Sed quoniam non tantum in pecuniæ possessione ac defectu id quod minus est, inimicum exstat ei quod habet amplius: sed in vniuersum, vt Platon ait, in æqualitatem motus, æqualitatem status ac permansio sequitur: fit vt omnis quidem inæqualitas cum periculo discordiarum inter fratres sit coniuncta: & tamen iidem in omnibus pares esse non possint rebus. quædam enim ipsa statim natura inæqualiter distribuit, alia fortuna vitæ insequentis. discordia porro inuidiam ingenerant, & obrectationem, turpissimos morbos, ac non familiarium morborum, sed & vrbium pestes. Huic itaque etiam incommodo est quantum res patitur obuiam eundum. Ergo ei qui fratres præstat hoc consuluerim, primum vt quibus rebus videtur excellere, eas communicet cum fratribus, amicisque: eos in suæ gloriæ partem adoptet. (eloquentia, verbigratia, antequam dis fratrem: vtendam ei tuam facultatē, tanquam cum ipso communem, præbe.) Deinde non fastum aut superbiam vsurpando, sed demittendo se placidè, præstantiam suam inuidiæ securam reddat, ac fortunæ inæqualitatem compenset quācum eius fieri potest moderatione animi. Sic Lucyllus noluit prior fratre minore natu magistratum gerere, sed suo anno prætermisso, fratris annum præstolatus est. Pollux ne deus quidem solus, sed semideus vnà cum fratre esse voluit, ac in partē mortalitatis venire, vt immortalitate cum sua impertiret. Tibi verò, dixerit aliquis, mi homo licet nihil tuorum bonorum deminuenti æquare vnāque exornare fratrem tuum, cōcedenti tanquam vsum fructum ei gloriæ virtutisque tuæ, aut prosperitatis. sicut Plato fratribus suis celebritatem nominis parauit, cum eos in pulcherrimos suorum librorum inferuit, Glauconem & Adimantum in Rempublicam. Antiphontem natu minimum in Parmenidem. Præterea sicut ingeniis & fortunis fratrum inæqualitates insunt, ita fieri nequit vt alter in omnibus omnino rebus altero potiores ferat. Elementa quidem aiunt ex vna eademque materia orta esse, cum diuersissima tamen eorum

*Inæqualitati fratrum
Et medendum.*

eorum sint facultates. Nemo autem vnquam vidit duos fratres eodem patre ac eadem matre natos, quorum alter esset Stoicus, simul sapiens, pulcher, gratiolus, liberalis, honoratus, diues, facundus, disciplinis honestis deditus, humanus: alter turpis, inuenustus, ignobilis, illiberalis, pauper, infans, illiteratus, inhumanus: sed in eadem obscurioribus & abiectionibus quardam tamen vtcunque portio gratiæ, aut facultatis, aut ad præclarum aliquid aptitudinis à natura insita.

10 *Inter echinopodes velut, asperam & inter ononin
Nascuntur passim mollia leuocora.*

Ergo isthæc, qui in aliis præstare videtur si non deprimat neque occultet, neque tanquam in certamine omnem palmam præripere fratri labore, sed concedat ei, inque multis rebus eum quam se plus valere fateatur, identidem inuidiam occasione, velut materia igni subtrahæta extinguet, immò ne exsistere quidem & consari inuidiam sinet. Qui autem his ipsis in rebus, quibus se anteire nouit, fratris operam consiliumque adiscit, ut rhetoricæ peritus in agenda causa, ciuilibus rationis gnarus in rep. gerenda aut actionibus ad amicitiam pertinentibus, denique, ut verbo dicam, qui nulla in re memorabili & honorem conciliante fratrem suum omittit, sed omnium pulchrorum eum socium facit, præsentem vitur, absentem expectat, planèque id significat, se non minus illo ad agendum idoneum, gloria tamen & facultate cõcedenda vincere: is nihil sibi adimēs, fratri magna addit ornamenta. Atque hæc præcepta sunt præstantiori. Rursum qui inferior est, cogitet non vnum ac solum fratrem ipso locupletiorē, aut doctiorē, aut gloria splendidiorem esse: sed in multis se à multis superari atque adeò innumeris,

Telluris ampla qui fruuntur frugibus.

Quod si aut omnibus inuidēs obambulat, aut de tam multis beatis solus eum vrit is, qui ut sanguine proximus, esse debuit carissimus: certè hoc infelicior nemo quispiam alius possit dici. Proinde sicut Metellus censēbat debere Romanos diis gratias agere, quòd Scipio, cum talis esset, non alia in vrbe exstitisset: ita vnusquisque in votis habere hoc præcipuè debet, ut ipse aliis possit felicitate anteire. Sin verò, fratri id optare excellentiæ, quod ipse expetebat.

Inuenias autem ita infelices in rebus pulchris æstimandis quosdam, vt cum ob amicos illustres gaudio efferantur, multumque sibi tribuant quod hospitio virorum principum ac diuitum vtantur: splendore fratrum suis officii luminibus iidem opinentur. cumque ob parentum res bene gestas, proauorumve præturas, vnde ad ipsos nullus redit fructus, sese iactent, propter fratrum hæreditates, magistratus, illustres nuptias animo concidant & sint in mœstitia. Atqui conueniebat omni prorsum vacare inuidentia: aut si hoc fieri non posset, foras eam conuertere & in alios deriuare, imitarique eos, qui seditionem è ciuitate in hostes transferunt.

Iliad. ζ.
227.

*Nam mihi sunt multi Troes, socijque vocati,
Inque vicem multi tibi sunt de gente Pelasga,*

quibus inuideas, cum quibus æmulationem exerceas. Non debent autem fratres lancium instar in trutina alter altero elato deprimi, humiliato extolli. sed alter alterius bonis vnà augeri ac vicissim ad crescendum aliquid momenti adferre. quo pacto exigui numeri magnis vtrò citròque multiplicando simul excrescunt. Quippe etiam inter digitos is qui scribere aut psallere nescit, id sciens non est deteriore conditione, sed mouetur vnà, & omnes quodammodo mutuas tradunt operas: tanquam dedita opera facti inæquales, itaque oppositi, vt parui maioribus adiumento essent. Sic Craterus Antigono fratre regnante, & Casandro Perilaus, ad munera legati obeunda, & administrationem rei familiaris sese contulerunt. Contrà Antiochi, Seleuci, Grypi, Cyziceni, cum non didicissent secundo à fratribus esse loco, sed purpuras ac diademata appeterent, seipsos inuicem, ipsamque aded Græciam multis calamitatibus oppulerunt. Cæterum quandoquidem ambitiosis præsertim ingeniis inuidia atque obrectatio incidit aduersus honore aut gloria præstantes, vtilissimum hoc loco fratribus est, ne ab iisdem honores dignitatesque petant, sed alij ab alijs. nam feræ quoque inter se pugnant, quæ alimentum iisdem ex rebus captant: & aduersarij inuicem sunt athletæ, qui eidem certamini student. cum interim pugiles pancratiastis, & stadium currentes luctatoribus faueant, studiòque & opera ad sint. Ita etiam Tyndaridarum alter Pollux pugillatione, Castor alter cursu vincebat. Rectè etiam Homerus Teucrum fecit

fecit arte sagittandi inclytum, Aiace fratre inter grauis armaturæ pedites principe,

Illum qui clypeo splendente subinde tegebat.

Iliad. 9.

272.

Sic & in repub. prætores oratoribus popularibus rarò inuident, & de oratoriam artem tractantibus causidici sophistis, & de medicis ij qui victus rationem præscribunt chirurgis: sed mutuo se adiuvant atque commendant. At gloriam velle & admirationem captare eadem ex arte aut facultate, inter prauos perinde est, ac si duo aliqui eandem amantes
 10 mulierem, vterq; plus altero placere laboret. Sanè qui diuersis incedunt itineribus, nihil sibi mutuo profunt. Qui autem vitæ genera sectantur diuersa, ij & inuidiam declinant, & facilius alter alteri est adiumento. quales fuerunt Demosthenes & Chares, rursusque Aeschines & Eubulus,
 15 item Hyperides & Leosthenes: cum alteri ad populum orarent & referrent, alteri exercitum ducerent ac res gererent. Itaque fratres, vbi citra inuidiam communicare gloriam & potentiam nequeunt, quàm longissimè debent alter ab alterius studiis & ambitione animu diuertere: vt decore par-
 20 to ex hilarare mutuo, non molestia afficere possint. Enimvero præter hæc omnia cauendum est ab alfinium, domesticorum, mulierumque prauis sermonibus, qui nonnunquam ambitioni nostræ succurrunt feruntur: Frater tuus, aiunt, omnia est, omnes cum admirantur & colunt, ad te
 25 nemo accedit, nullo es in honore. Ego verò, diceret homo sanæ mentis, fratrem habeo laude florentem, cuius ad me gloriæ maxima pars pertinet. Dixit quidem Socrates, male se Darium habere amicum, quàm Darcum. Sed fratri rectè sentienti non minori bono cedit frater magistratum
 30 gerens, diues, aut facundia clarus, quàm si hæc ipsi obtigissent. Atque hoc potissimum modo istæ inæqualitates debent excusari. Verum ætatis ratione aliæ inter non rectè institutos fratres incidunt statim discordiæ. Etenim natu
 35 mique in re eos gloria & potentia anteire, molesti sunt & iniucudi. contrâq; minores frænum auersando & ferocièdo ad despectum & cõtemptum maiorem se ad sufaciunt. hinc fit, vt & iuniores fugiant, ægrèq; ferant admonitiones maiorum, inuideri sibi, seq; opprimi ab iis putâtes: & natu maiores excellentiam vndiquaq; affectantes, minorum incre-

*Ætatis
discrimi-
na, & de
corum.*

menta timeant, tanquam ipsos deiectura. Enimuerd sicut
 in beneficio volunt gratiam ab hoc qui eam inuit minorem,
 ab eo in quem confertur maiorem æstimari: ita si quis præ-
 cipiatur maiori vt ne magnum aliquid putet esse ætatem, mi-
 nori vt ne paruum, vtrumque despectu, neglectu, contem-
 prūque alterius liberauerit. Et quoniam maiori curam ge-
 nere, præire, castigare cōuenit: minori honorare, imitari, le-
 qui: procuratio socialis magis esto quam paterna, plūsque
 persuadendo quam imperando agat, multoq; & alacrior &
 humanior sit in gratulatione & collaudatione recte factio-
 ru, quam in culpatis plectendisq; delictis. & minoris æmu-
 lationi adesto nō cōcertatio, sed imitatio. hæc enim est ad-
 mirantis, illa invidentis. vnde est, quod amatur, qui similes
 fieri student: ægre toleratur & reprimuntur, qui æquari con-
 tendunt. Inter multa, quæ honoris gratia deferre minores
 natu maioribus debent, maximè laudatur obedientia: quæ
 cum reuerentia validā gignit beneuolentiā, gratiāq; vi-
 cissim obloquentem. Hæc ratione Cato Capionem ætate
 priorem a puero demerens obedientia, mansuetudine, & si-
 lentio, tandem in virili ætate ita suum fecit, tantāq; sui in
 eius animo excitauit reuerentiā, vt ipso ignorante nihil ege-
 rit Catio, nihil dixerit. Memoria mandatū est, cū tabel-
 las testimonij quodam tempore obsignasset Catio, Cato-
 nem qui postea superuenisset, addere suū sigillum noluisse.
 rum Capionem repetiisse tabellas, ac sigillū abstulisse suū,
 priusquam intelligeret qua de causa frater non credidisset,
 & testimonium suspectum habuisset. Conspicua est etiam
 magna fratrum erga Epicurum reuerentia, ipsius procura-
 tione & beneuolentia pacta, cū aliis in rebus, cum quodd
 philosophandi rationem eius quasi diuino quodam perciti
 furore sectati sunt. nam tametsi opinionis errore decepti
 sunt, statim a teneris vnguiculis pro certo hoc habentes &
 prostrantes, Neminem exstitisse Epicuro sapientiores: ta-
 men dignū est mirari & eum qui ipsos sic animauit, & ipsos
 ita affectos. Sed & de recetioribus philosophis Apollonius
 peripateticus refutauit eum, qui gloriam communicari
 posse negauerat, cū Sotioni fratri suo natu minori decus
 honoremque conciliaisset. Mihi quidem ipsi ad reliqua, ob
 quæ fortuna gratias agere debeo, accessisse Timonis fra-
 tris & consta. e beneuolentiā, nemo eorum ignorat, qui
 quouis

*Offensale-
nes Sitan-
da.*

quouis modo mecum rem habuit: minimè omnium vos famili-
 ares mei. Sunt porro fratribus ætate propinquis etiam
 alia quædam cauenda, exigua quidem hæc, sed continen-
 tia & crebra, prauumque inuicem offendendi irritandique
 5 studium ingenerantia, quod in immedicabili odium, ex-
 tremamque abit maleuolentiam. Orsi enim a contentioni-
 bus de rebus ludicris, puta de alendis animalibus, & eorum
 pugnis, ut coturnicum & gallorum, deinde certaminibus
 10 puerorum in palæstra, canum in venatione & equorum con-
 tinere se in maioribus rebus postmodo, & cupiditatem con-
 tendendi ambitiosam reprimere non possunt. Ita Græco-
 rum nostra ætate potentissimi studiis hirtionum, mox ci-
 tharæcorum diuersis in discordiam prolapsi, deinde de la-
 uacris Aedæphiis, cœnaculis, ac conclauibus altercantes iden-
 15 tidentem atque de locis pugnantes, & aquæductus incidentes
 atque aliò auercentes, ita ad extremum efferati sunt atque
 perdit, ut omnibus bonis à tyranno spoliati, ac pauperes &
 exsules, adeoque tantum non alij quam fuerant antè facti,
 pristina duntaxat inuicem odia retinuerint. Ergo amula-
 20 tioni & contentioni cum fratribus in rebus vilibus & pri-
 mo occurrentibus se insinuant, non leui opera est resisten-
 dum, meditandumque est ut concedere & vinci discamus,
 gaudeamusque gratificando iis potius, quam superando.
 non enim Cadmeam victoriam prisce aliam, quam fratrum
 25 apud Thebas, ut turpissimam & pessimam appellauerunt.
 Quid? inquires, nonne etiam his qui placido & moderato
 sunt animo, ipse res sæpenumero ansam præbent dissensio-
 nis & contradicendi? Omnino quidem. Sed hic quoque cu-
 randum est, ut contentio sit causarum, neque ab ira aut cõten-
 30 dendi studio iis quidam veluti vncus inferatur. Ius veluti pro
 bilance adhibendum est, & communi cura eius momētum
 considerandum: ac controuersia iudicio statim arbitrisque
 permissa, ex animo eluenda prius est, quam nexum aliquem
 aut maculam inhaerentem & expurgatu difficilem impri-
 35 mat. Imitandique sunt hoc loco Pythagorei, qui non generis,
 sed doctrinæ duntaxat societate iuncti, si quando per iram ad
 maledicta prorupissent, ante Solis occubitum dextris mu-
 tuo datis & salutatione facta gratiā redintegraverunt. Nam
 sicut buboni febris superueniens nihil habet mali: bubo-
 ne autem sublato remanens, morbus videtur esse, & pro-

*Pulcherri-
ma exēpla
fraterna
beneuolen-
tia.*

fundius habere principium. sic discordia fratrum re confecta desinens, ipsius est rei: post rem manentis tantum præscriptio fuit res ipsa, alia praua & occulta causa. Opera est precium in præsentia disceptationem audire barbarorum fratrum, non de particula eam agelli, aut mancipiis, vel pecore, sed de regno Persiæ. Mortuo Dario, alij regnum Ariamēni, vt de filiis eius natu maximo deferebant, alij Xerxi, qui ex Atossa filia Cyri, Dario iam regnū gerētē natus erat. Descendit itaq; Ariamēnes ē Media, non bellico apparatu, sed placidē ad iudiciū. Xerxes, qui præsens ea agebat quæ 10 erant regis, veniente fratre, deposito diademate, & deiecta tiara quam erectam ferunt reges, occurrit fratri, eūque salutauit. ac dona mittens, dicere eos qui portabant iussit: Hic te nunc honorat Xerxes frater tuus, qui si rex iudicio & suffragio Persarum declarabitur, proximum tibi a 15 se locum tribuit. Respondit Ariamēnes: Ego dona quidem accipio, regnum autem in Persas mihi censeo deberi, honorem tamen fratribus meis minoribus seruaabo suum, & primo inter fratres Xerxi. Instante porro iudicij die, Persæ communi sententia Artabanum iudicem designauerunt. 20 Hic Xerxi, quod multitudini fideret, iudicem recusanti Atossa obiurgans, Quid fugis, inquit, Artabanum patrum & Persarum optimum, fili? idque certamen metuis, in quo præclarum est, si vincare, fratrem regis Persarum secundo te loco vocari? Xerxe obtemperante, & causa cognita Ar 25 tabanus pronunciauit Xerxi regnum conuenire. Ariamēnes autem statim profiliens fratrem adorauit, dextraque apprehensum in solum regium collocauit. Exinde primo apud eum loco habitus, beneuolum se præbuit: ita quidem, vt pro gloria fratris nauali apud Salaminam prælio præ- 30 clarē pugnans ceciderit. Atque hoc tanquam purum & inculpabile exemplar beneuolentiæ & magnanimitatis propositum esto. Antiochi verò vt cupiditatem regnandi iure vituperaueris, ita amorem erga fratrem non planē ea obritum mirari decet. Bellum Antiochus regni causa faciebat 35 Seleuco fratri, minor ipse ætate, matre auxilium ferente. Vigente eo bello, pugna cum Galatis congressus Seleucus & victus, nusquam apparebat, credebaturque periisse, toto exercitu à barbaris occisione occiso. Antiochus hoc nuncio allato, purpuram deposuit, pullaque sumpta veste, & clau-

& clauſa regia fratrem luxit. paulo poſt audito cum viuere
 & alium exercitum colligere, progreſſus dijs ſacrificauit, vr-
 bibuſq; ſibi ſubiectis imperauit vt ſacrificarent & ſerta ge-
 5 rerent. Athenienſes, quanquam fabulam de decorum con-
 ſtentione abſurdè ſinxerunt, inſeruerunt tamen iſtiſ abſur-
 ditatis correctionem minimè ineptam. ſecundam enim di-
 em menſis Boedromionis ſemper eximūt: quòd ea die cum
 Minerua Neptunò fuerit contentio. Quid ergo obſtat, quo
 minus & nos aliquando cum domeſticis, cognatiſque al-
 10 tercati, iſtum diem obliuioni conſecremus, ac pro atro cen-
 ſeamus? niſi ſi malumus multorum ac lætorū dierum, qui-
 bus vnà educati ſumus & viximus, memoriā abijcere?
 Nam aut fruſtra & nullius rei gratia nobis largita eſt na-
 tura manſuetudinem, & moderationis animi progeniem
 15 tolerantia malorum: aut maximè hiſ vtendum eſt aduerſus
 cognatos & familiares. Iam petere gratiā delicti non mino-
 rem demonſtrat beneuolentiam atq; amorem, quā eam
 facere peccanti. ergo neque negligere debemus ira commo-
 20 tos, & deprecantiſ nequaquam repugnare: ſed & ipſi vbi
 vbi nos ſumus leſi, deprecationem danda venia. Celebris eſt
 in ſcholiſ fama Euclidis Socratici, quòd audita iniqua &
 belluina voce fratris, qui diceret, Peream niſi te vlcifcar: re-
 ſpondit, Ego verò peream, niſi tibi perſuaſero, vt poſita ira
 25 noſ ames ſicut olim. At regis Eumenis non dictum, ſed fa-
 ctum, tale eſt quo nullum inueniri poſſit magis māſuetum.
 Huic Eumeni Perſeus Macedoniæ rex inimicus, ſubmiſerat
 qui interficerēt. hi cū ſentirent à mari terra proſciſcentē
 Eumenem ad oraculum, ex inſidijs retro hominem adorti,
 30 ingentes lapides in caput & collum coniecerunt, ita vt ver-
 tiginē circumactus corrueret, mortuūſq; putaretur. atq; ſa-
 ma hæc latè ſparſa fuit, ita vt amici quidā & ſamuli Perga-
 mum venientes, nuncium rei abs ſe viſæ adferre crederētur.
 Proinde Attalus fratrum Eumenis natu maximus, modera-
 35 tus homo, & qui erga fratrem ſe geſſiſſet optimè, nō modò
 rex creatus, & diademate ornatus fuit: ſed & vxorem fratris
 Stratonicam duxit, cūmq; ea concubuit. Sed poſtquam nar-
 ratum eſt viuere Eumenem, & aduētare, poſito Attalus dia-
 demate, ſumpto haſtili pro more ei obuiam cū reliquiſ iur
 ſtipatoriſ. Quē Eumenes & amicē amplexus eſt, & regi-

nam honorificè ac splendide salutauit. cùmque non multum temporis superuixisset, absque vlla reprehensione aut suspitione extremum vitæ diem morte confecit, Attalo & regnum & vxorem suam cùm legasset. Quid autem Attalus multis ex vxore sibi natis liberis, nullum iussit: sed Eumenis filium educauit, eiq; virilem artem adepto viuis diadema imposuit, regisq; nomē detulit. At Cambyfes somnio territus, fratrem suum, quem regem Asiæ futurum erat imaginatus, nulla interposita quaestione, nulla demōstratione, interfecit. quo factum est vt ipso mortuo regnū à stirpe Cyrii in Darium transferretur eiusq; posteritatem, qui non fratres modò, sed amicos etiam admittere in societatem rerū & potentia nouerat. Præterea memoria est hoc etiam tenendum in fraternis dissidijs, vt tunc maximè amicis fratris accedas, inimicosque vites, neque admittas. cāque in te par est imitari Cretenses, qui crebris seditionibus bellisque ciuilibus exagitati, extrinsecus aduentantibus hostibus pacem ac societatem coierunt. Is enim erat, quem ipsi appellabant Syneretismum. Nam sunt, qui aqua instar rebus luxatis & hiantibus, affluentes, familiaritates & amicitias euerunt, vtrisque inimici, & ei insidiantes, quem ob imbecillitatem vident magis expositum iniuriæ. quippe amantem adiuvant recentes & simpliciōres amici: irato autem & cum fratre dissidenti apparet malignissimos inimicorum se indignationis iræque socium præbere. Quare sicut gallina illa apud Æsopum feli percontanti ficta beneuolentia exægotante ipsa, Quomodo valeret, respondit: Bene, si tu discedas. ita tali homini sermonem iniicienti de discordia, & arcana eruere molienti quædam dicendum est: Nihil mihi cum fratre est litis, si vterque nostrum calumniatoribus aures non præbeamus. Nunc nescio qui sit, vt oculis vitio aliquo laborantibus arbitremur visum auertendum esse à coloribus & corporibus radium recellentibus: tamen ira, reprehensione, aut suspitione aduersus fratrem oborta, ijs gaudemus ac nos implicemus, qui magis nos exagitant. quo quidem tempore oportebat nos euertatis inimicis, maximè cum affinis & familiaribus amicisq; eorum versari, & ad vxores eorum intrare, ac libero ore conqueri. Atqui fratres aiunt vnā ambulantes non debere lapidem in medio admittere: quin & canem per medios discurrere omnis sinistri habetur,

betur, ac multa talia metuunt, quorum tamen nihil fraternam discindit concordiam. cæcutiunt iaterim, homines caninos & calumniatores in medium adhibentes, & in vitium ab his compulsi. Proinde (ipsa disputatione id quod continud subsequitur suggerere) quod rectè dixit Theophrastus, Si omnia amicorum sint communia, maximè debere amicorum communes esse amicos: id non vltimo loco fratrib. est præcipiendum. Dum enim seorsim ac pro se alij cum alijs consuetudinem vitæ societatemque colūt, ipsi inuicem
 10 diuelluntur: quia dum amant diuersos, sequitur vt g. uideāt etiam diuersis, diuersos æmulentur, à diuersis doceantur. Et enim amicitijs mores finguntur: & nullum est diuersitatis ingeniorum certius argumentum, quam vbi amici diuersi deliguntur. Ergo tibi, potus, ludorum, cōtubernij societas
 15 non perinde continet fratrum concordiam, atq; eorundem hominum amor & odium, vt eorundem consuetudinem & gratiam habeant, & eorundem fugiant atq; abominentur. Neq; verò communes amicitix admittunt calumnias, aut offensiones. sed etiam si quid iræ aut obiurgationis incid-
 20 rit, eluunt id in medio interposiri amici, atq; exceptum dissipant: si quidem ambobus ex æquo faueant. Nam quo modo stannum exruptum committitur atq; ferruminatur, vtranque tangente extremitatem, & ad naturam vtriusq; contempto. sic amicū decet aptum & accommodatum esse v-
 25 triq; fratrum, suāq; communitate eorum stipare beneuolentiam mutuam. inæquales, & non attemperati, in star inconcinnorum in modis musicis sonorum, nō coniunctionem, sed disunctionem efficiunt. Idcirco dubitari potest, rectene an contra Hesiodus dixerit:

30 *Aequalem fratri caueas fecisse sodalem.*

Operib.

Equidem æquo præditus animo amicus, & ambobus com-
 705 munis fratribus, vinculum quoddam est mutui inter eos amoris. Hesiodum verò apparet respexisse ad plerosque, & quidem malos: à quibus ob sistrum sui ipsorum amorem
 35 & procliuitatē ad rivalitatē fratribus metueret. Hoc mali vbi caueris, nihil impedit quin amicū eadē qua fratrem cō-
 plectare beneuolentia: dū modo huic primæ partes semper deferantur in magistratib. & repub. gerendis, in inuitationibus ad conuiuia, in contrahenda cum principib. viris noticia. deniq; si quæ in vulgus videtur ad gloriā, dignitatē-
 que

que conducere & illustrare, in ijs ætati cōuenientem honorem cōcedas. neq; enim adeo amicū hac in parte ista prægatiua ornat, quā de existimatione fratris posthabiti ignominia detrahit. Sed de hac quidem sentētia plures perscripserunt, quid sentirent. Tamen illud Menandri verum est:

Nemo sui contemptum a quo animo fert amans.

quæ vox monet vt curam fratrum geramus, neq; naturæ fiducia eos negligamus. Nam & equus natura hominum, & canis domini amans animal est: sed nisi probè curentur atq; 10 tractentur, insensa fiunt & aliena. & corpus animæ cognatissimum, si ab ea nō colatur, aut neglectū habeatur, adiuuare actiones ipsius recusat, ijsq; officit & deserit. Ratio autem curandi cūm ipsis fratribus admodum cōueniens, tum eorum foceros atq; affines maximè decens est, vt in omnibus rebus semper beneuolos se alacresq; præbeāt, seruos dominorum studiosos salutent comitēq; demereantur, medicis gratias agant qui fratri sanitatem restituerunt, itēq; fidelibus amicis, atq; promptam in vnā conficienda expeditione & peregrinatione operam nauent. Vxorem porro fratris, vt omnium sacrorum sanctissimum, frater suscipiat atque veneretur, itaq; fratrem honoret eiq; gratuletur, neglectæ rationem habeat, iritā demitiget. si mediocre aliquid peccauit, in placando & deprecando viro adsit. si quid eum fratre sibi seorsim exstiterit iurgij, apud eam hunc accuset & litem componat. Maximè autem cœlibatū & orbitatem fratris ægrè ferat frater, eūq; hortando & exprobrando quouis modo ad matrimonium cōtrahendum adigat, legitimisq; includat nuptijs. Vbi is liberos fuerit nactus, euidentius porro sua in eum beneuolentia, & aduersum uxorem eius reuerentia vratur. Liberis se tanquam suis beneuolum, sed benigniorem tamen & indulgentiorem exhibeat: ne pro ætate aliquid delinquentes, ob metum patris & matris profugiāt, ac cum vitiosis & socordib; hominibus consuecant: sed habeant quod se conuertentes castigentur officijq; admoneantur. Sic Plato sororis suæ filium Speusippum ē magna negligentia & intemperantia reuocauit, nulla voce, nullo factō ei molestus. nam fugienti parentes criminum eum conuincentes & maledictis incessentes, placidum se & iræ vacuum dans, magnū homini pudorem, suisq; 30 & phi-

& philosophiæ admirationem incussit. cumq; à multis amicorum reprehenderetur, quòd non castigaret adolefcẽtem: Ego verò, inquit, castigo, vitæ meæ ratione ipsi demonstras quod sit honestorum & turpium discrimen. Aleuam Theſſalum pater, vt ferocẽm hominẽ & iniurioſum, deprimebat, eratq; ei inſenſus: patruus ad ſe recipiebat & amplectebatur. Mittentibus autẽ Theſſalis fabas ad oraculum Delphicum, quibus deũ de rege futuro conſulebant, clausa patre patruus his vnã de Aleua quarentẽm inſeruit. Cũq;

- 10 Pythias Aleuam regẽ designaſſet, & ipſe pater profeſſus eſt ſe nullam de hoc fabam miſiſſe, & omnes exiſtimauerunt errorem aliquẽ in nominũ deſcriptione cõmiſſum eſſe. itaq; denuò miſſi ſunt ſcitatum. Pythia autẽ veluti confirmans primam designationẽ, reſpondit:
- 15 *Archedice peperit quem ruſum, nomine dico.*
Atque hoc modo Aleuas ab Apolline rex ſtudio patrui creatus, cũ ipſe priores longo poſt ſe reliquit interuallo, tũ gentẽ ad gloriã potentiãque magnã euexit. Enimverò fratris filios frater, eorum rectè factis, honoribus ac
- 20 dignitatibus gaudento gratulandòque debet augere, & impetrus ad res honeſtas eorum promouere, ac largiter laudare vbi rẽ præclare gerunt. ſuum enim filium laudare, odioſum videtur: fratris, pulcrum eſt, & non ſui, ſed honeſtatis diuino cuidam planè amorĩ adſcribendum. Atq; ipſum nomen fratris Adelphus videtur rectè commonere de beneuolentia & dilectione. Quin & eos imitari decet, qui humana præſtantioreſ natura fuerunt. Hercules, cum duo de ſeptuaginta filios genuiſſet, nullo eorum parcius amauit fratris filium. atq; etiãnum multis in locis eadẽ cum Her-
- 30 cule ara colitur Iolaus, atque vnà ei vota nuncupantur, & adſtes Herculis nominatur. Iphiclo autẽ fratre in pugna apud Lacedæmonem interfecto Hercules ingenti dolore percuffus, totam deſeruit Peloponneſum. Et Leucothea infantem deſunctæ vitæ ſororis educauit, ſecũq; inter deos
- 35 retulit. Hinc matronæ Romanæ in feriis Leucotheæ, quam Matutam nominant, non ſuos, ſed ſorum filios in vlnas accipiunt & honorem ijs habent.

SANE difficilem curatu morbum philosophia garrulitatem suscipit medelique ei conatur. nam oratio, quæ aduersus eum morbum valet, medicina audiētium est; garruli verò neminem audiunt, semper loquuntur. idque adeò primum mali ijs qui tacere nesciunt adest, quòd nihil audiunt. Est enim ista impotentia quasi vltiò accita quædam surditas, hominum vt apparet, vitium naturæ cultorum, quòd vnicam ea linguam, duas aures dedit. Ergo si Euripides rectè dixit in auditorem stupidum,

Implere te nequeo capientem ego nihil,

Sapientia dicta infundens in fatuum virum:

meliori iure hoc in garrulum, aut potius de garrulo dixerit, aliquis:

Implere te nihil admittentem ego nequeo,

Sapientia dicta infundens in fatuum virum:

aut verius, circumfundens sermones homini loquenti ad nò audientes, non audienti loquentes. quippe vt exiguum ali-
quid inaudiuerit, id arreptum garrulitas veluti ætus afflu-
entis maris illicò multiplicatum reddit. Porticum Olympiæ, quæ vnā vocem multis reflexionibus resonat, Heptaphonum vocant, id est, Septiuocem. at garrulitas vel minima voce si tangitur, statim sonitus reddit varios,

Immotas ante mentis commouens fides.

Proinde in eam venire possis cogitationem, auditus foramina garrulis nò in animum, sed in linguam desinere. cum alijs perdurent auditæ voces, garrulis autem effluant, ac vacua tanquam mente vacua, sono plena obambulent. Si tamè videbitur nihil intentatum esse relinquendum, hoc dicamus ad garrulum,

Sile puer, bona multa habet silentium:

duo autem hæc & prima & maxima, Audire, & Audiri: quorum neutrum contingit garrulis, sed & eo ipso quod appetunt, infelicitè, ac cum animi molestia excidunt. Nam reliqua quidem animi morbis, auaritiæ puta ambitioni, voluptatum nimio studio, hoc saltè contingit, vt potiantur ijs quæ appetuerunt. garrulis hoc molestissimum accidit, quòd auditores ab ijs frustra expetuntur. quippe nemo non

eos effusè fugit. ac siue in semicirculo sedentes, siue vnà am-
 bulantes vbi videt garrulum accedere, illico migrationem
 sibi ipsis indicunt. Et quemadmodum orto silentio in col-
 locutione aliqua, Mercurium aiunt subintrasse: ita cùm in
 5 confessum aut conuiuium notorum garrulus aliquis se in-
 fert, omnes obtricit, quia ausam præbere loquendi ei nolūt.
 & si ipse vltro hincit, illico vniuersi digrediuntur, æstus &
 nauseam veluti Borea circa maritimum promontoriū fre-
 mēte præuidentes. Quo fit, vt neq; in conuiuiū vnà adesse
 10 quisquam velit, neq; nisi coactus cōuberniorum comi-
 tatūq; in itinere aut navigatione vtatur. ad eū vsque quaque
 urgent vestes prehendendo, & barbā, ac manu latus fodi-
 endo. Quā in resumus honor pedib; debetur, secundum
 Archilochum: immō autem de sapientissimi Aristotelis sen-
 15 tentia. Hic enim a garrulo quōdam vexatus & absurdis qui-
 busdam narrationibus exagitat, subinde dicenti, Nōne
 hoc mirum est Aristoteles? respondit: Nō profecto hoc est
 mirum, sed si quis pedibus præditus te sustinet. Aliq; cuidā
 id genus homini post multa verba dicēti, Molestus tibi mea
 20 loquacitate fui philosophē: Nō me hercle, inquit, nō e-
 nim adueri animum. Etenim garrulis cū vi obtinuerunt
 vt dicant, natura hoc concessit, vt alienas aures extra cir-
 cumfundant vocibus. animus interīm audientis alias intus
 secum explicat atq; persequitur curas. vt neq; attentorum,
 25 neq; credulorum auditorum copia loquacibus fiat. Qui in
 Venerem sunt proclives, eorum sēmen aiunt esse sterile. ita
 & garrulorum sermo imperfectus est atque inutilis. At verd
 nullum nostrorum membrorum natura perinde atque lin-
 guam vallo coercuit, positus ante eam præsidij loco denti-
 30 bus: vt si ratione intus

--- *Resonantia sana prementis*

obedire nolens profliret, inorlibus eam lancinantes, eius
 compesceremus intemperantiam. Nō enim ferta obijci-
 bulve carentium penum aut conclauū, sed oris effrænis
 35 finem esse calamitatem dixit Euripides. Qui vero existimāt
 ædes foribus carentes, & crumenam quæ claudi nō possit,
 nullo vsui esse: ore interīm semper aperto semper foras dif-
 fluentes, quo modo Pontus per suum ostiū semper in Pro-
 pontidem effluit, si videntur sermonem pro re omnium ab-
 iectissima ducere. Vnde est, quod fides us nō habetur: quam
 qui-

Bacchis.

quidem omnis oratio expetit. Est enim suus orationis finis, fidem facere audientibus: loquacibus, ne si vera quidem dicant, fides habetur. Nam sicut triticum vasi inclusum, mensura amplius reperitur, vsu deterius: sic loquacis hominis sermo additamentum mendacij largum habet, quod fidem, vero derogat. Iam ebrietatem verecundus quisque & modestus vitat. nam, quod fert quorūdam opinio, insanix comes est ira, contubernalis ebrietas. immò vt insanix cedit duratione, ita eam hoc superat, quod vltro adsciscitur. At nullo tanto opere culpatur nomine ebrietas, atque intemperantia & 10 infinitate loquendi.

Ebrietas.

*Odyss. ξ.
465.*

*Nam Vinum Sol prudentem cantare coegit,
Et tenerum ridere, pedesq; inferre choreis,
Atq; tacenda loqui, nec idonea dicere distu.*

de his verò postremum demum noxium est & cum periculo: 15 cantus, risus, saltatio non eò vsque se proferunt. Quid autè, si hoc sit à poeta propositum ad id quod apud philosophos quaritur soluendum de vinolentia & ebrietatis discrimine? vt vinolentia animi quandam remissionem & leuitatem, ebrietati futilitatem tribuerit. Quod enim est in corde sobrii, 20 id est in lingua ebrii, vt prouerbio fertur. hinc Bias in quodam conuiuium cum sibi tacenti à garrulo quodam stoliditas obijceretur, Quis verò, dixit, stultus inter pocula posset tacere? Athenis autem quidam conuiuium regis legatis præbens, operam dedit vt ijs hoc cupientibus philosophos eo- 25 dem cōduceret. ibi cum reliqui colloquio instituto vltro citroque pro sua quisque persona differuissent, Zenonem, qui tacitus se continebat, comiter allocuti hospites cum salutassent poculo, De te verò, aiebant, quid dicemus regi? Respondit Zeno: aliud nihil, quàm esse senem Athenis, qui in- 30 ter pocula silere sciat. ad eò profundum quiddam, & arcani sacri simile, ac sobrium est silentium. at ebrietas loquax est. mente enim & prudentia vacat, ideòque vocalis est. Philosophi porò ebrietatem definientes, vaniloquentiam in vino aiunt esse. ita potatio non culpatur, si coniunctum ei sit si- 35 lentium. sed stulta loquela de vinolentia redigit ebrietatem. Enimvero ebrius in vino nugatur: garrulus vbique, in foro, in theatro, in ambulatione, interdium, noctu. egrorum curas ipso morbo molestior est, vnà nauigans, quàm nausea, laudans reprehendente. Malunt etiam colloqui cum prauis homini-

hominibus linguæ potentibus, quàm cum bonis garrulis.
Nestor Sophocleus Aiace exasperatum verbis demitigās,
moratè hoc dixit:

Non culpo te: maledicis enim faciens bene.

5 Aduerlus garrulum verò non sic sumus affecti: sed omnem
factis initam gratiam dictorū importunitas corrumpit at-
que disperdit. Reo cuidam Lysias orationem à se conscriptā
dederat. eam cum ille sæpius relegisset, venit ad Lysia, mœ-
stusq; significauit, sibi primū eam cognoscēti mirabilem
10 visam fuisse: cum autem denud atq; tertium repetisset, pro-
sum eneruatam & languidam. Lysias verò ridens: Quid, in-
quit? Nonne semel tantū apud iudices eras recitaturus.
Ac mihi Lysia vim ad persuadendum venustatēq; consi-
dera. nam & hunc ego affirmo

15 *A Musis quæ Violis caput*

Redimunt probe ornatum fuisse.

Inter ea autem quæ de Homero dicta sunt, hoc omniū est
verissimum, solum hunc poetam fastidia hominum euitas-
se, nouum semper & ad captandum gratiam florētē, & ta-
20 men hoc de sese pronuncians,

--- Scilicet odi

Res clarè dictas, Verbosa iterare loquela:

fugit atq; auersatur insidiantem cuius sermoni satietatem,
auditorem ad alias ex alijs narrationes trahens, ac nouitate

25 fastidium amoliens. At garruli aures palimpsestorum in mo-
rem iterationib; molestis eorundem sermonum obtūdunt.

Primū ergo id eius in mentem reuocemus, quod sicut
nonnulli vinum voluptatis blandæq; consuetudinis gratia
inuentum nimium alios & merum bibere cogentes quos-

30 dam in tristitiam ac temulentiam coniungunt: ita sermonē,
cuius suauissimum est & humanissimum commercium, qui
malè eo ac temere vtuntur, inhumanum ac insociabilem

reddunt: molestiāque afficiunt eos quibus se putant grati-
ficari, & deridentur ab ijs quibus se miros videri volunt, in-

35 uisiq; eorum causa fiunt ob quæ se amari cupiunt. Itaq; sicut

à Venere alienus sit, qui cesso auertat atq; abigat cōsuescen-
tes: ita Musarum expertus inscitūq; est, qui verbis molestiam
exhibet ac se inuisum reddit. Iam reliquorum vitia quædam
cum periculo coniuncta sint, alia odiosa, partim ridicula: *Malacoti-
mitantis*

omnia hæc garrulitati congruunt. subfannantur enim cum

*Odyss. μ.
fine.*

narrant communia: in odium incurrunt mala annuncian-
 tes: in periculum veniunt arcanorum incontinentes. Non
 abs re Anacharſis a Solone conuiuio exceptus, cū poſtea
 obdormiuiſſet, conſpectus eſt laua manu pudendis, dextra
 ori impoſita. cenſuit namque, recteq; cenſuit linguam vali-
 diori coercendam fræno. Non enim facile tot viros nume-
 rare poſſis qui ob Veneream libidinẽ perierint, quot vr-
 bes & imperia ſecretum proditum euertit. Obſidebat Athe-
 nas Sylla, neque ei vacabat trahere obſidionem, alio vrgen-
 te negotio: cū & Aſiam ſubitò cepiſſet Mithridates, & Ma-
 riana factio ruſum Romæ obtineret. Sed cū ſenes qui-
 dam in conſtrina diſputarent, Heptachalcum non teneri
 præſidio, ac periculum eſſe ne ea parte vrbs caperetũr: ex-
 ploratores eum ſermonem exceptum ad Syllam retulerunt,
 Sylla ſtatim exercitum adduxit, ac circa mediam noctem in
 urbem perduxit. ac parum ſanè abſuit, quin Athenas ſolo æ-
 quaret: cadibus quidem & cadaueribus ita oppleuit, vt Ce-
 ramicus ſanguine fluxerit. Iratus autem Athenenſibus Syl-
 la magis ob dicta quàm ob facta erat. maledictis enim im-
 petebant ipſum & Metellam, exſilientes in muros, & conui-
 cia iactantes,

Morum farina conſperſum Syllas ſonat.

& multa alia id genus nugantes, rei, vt Plato ait, leuiſſimæ
 ſermonis poenam grauiſſimam ſibi acciuerunt. Ne Roma
 Nerone exonerata libertatem conſequeretur, vnus factum
 eſt hominis ſauilitate. Vnica reſtabat nox, poſt quā pereun-
 dum fuerat tyranno, omnibus iam ad hoc inſtructis rebus.
 Qui autem eum erat interfecturus, in theatrũ vadens, con-
 ſpicatus in foribus quendam vinctum qui ad Neronem du-
 cendus ſuam lamentabatur fortunam, propè accedens in
 aurem homini inſuſtrauit: Precare tantũ vt hæc dies ab-
 eat, cras mihi ages gratias. Is verò hoc oblique dictum arri-
 puit, ac nimirum intelligens eſſe

Stultum qui quaerit certis incerta relictis:

certiorem ſalutem iuſtiori prætulit, Neroniq; vocẽ iſtam
 renunciauit. Ille ergo ſtatim arreptus eſt, & tormenta homi-
 ni, ignes, ac flagella adhibita: neganti neceſſitate impoſita
 dicendi, quæ antè nulla re cogente prodiderat. At Zeno phi-
 loſophus, ne corpus neceſſitate expugnatum arcanum ani-
 mi vllum poſſet efferre, linguam dentibus abſciſſam in ty-
 rannum

Taciturnitas.

- annum exspuit. Præclarum etiam Læna habet suæ taciturnitatis præmium, amica Harmodij & Aristogitonis, & vt mulier, in partem spei coniuratione in tyrannos conceptæ venerat. nam & ipsa pulcro illo Amoris cratere, ebria bachabatur, & propter deum illum arcanis his orgijs erat initiata. Postquam ergo illi frustrante ipsos conatu sunt interfecti, quæstioni subiecta, ac iussa indicium facere de adhuc ignoratis socijs, nihil dixit, sed tormenta continenter per tulit: demonstrâs nihil illos viros seipsis indignû admisisse, qui talem amassent mulierem. Athenienses autem æneam Lænam lingua carentem fecerunt, inq; foribus arcis dedicauerunt: iracundia animalis peruicacitatem fœminæ, linguæ absentia taciturnitatem & arcani continentiam significantes. Etenim nulla vna ita oratio dicta profuit, vt multæ silentio pressæ. quippe quod tacitum est, aliquando tamen dici potest: non item quod dictum est, taceri, cum iam effusum ac didictum sit. Vnde, puto, est, quod loquedi magistros habemus homines, tacendi deos: adhibito ad sacrificia & arcanos ritus silentio. Homerus porrò Vlyssi facundissimo homini summam adscripsit taciturnitatem: itemq; filio eius, & vxori & nutrici. Audis enim dicentem hanc,

Hæc tacita sit ferrum Selquerens dura tenebo.

Odys. 7.

Ipse autem Penelopæ adsidens,

494.

Vxoris lacrymas miser atus mente pudica,

25 *Intra palpebras ceu cornu immota tenebat*

Ibid. 210.

Lumina, Sel ferrum.---

adè totum corpus plenum gerens continentia, omniâq; rationi habens parentia & subiecta, oculis imperauit fletu, linguæ verbis, cordi tremore & latratu abstinere.

30 *Paruit extemplò menti cor plurima passum.*

Odys. v. 23

vsq; ad brutos motus penetrantè ratione, spiritumq; & sanguinem sibi obedientem domando adepto. Tales etiam pleriq; sociorum Vlyssis fuerunt. quot enim rapati, solôq; alij à Cyclope Vlysses non prodiderunt, neque ignitum illud, & ad oculum eruendum adornatum instrumentum indicauerunt, sed crudi vorari quàm arcanum quicquâ efferre maluerunt: maioris fuit quàm quæ excedi posset cōtinentiæ ac fidei. Proinde Pittacus rectè, cum ei hostiam misisset rex Egypti, iussissetque optimam & pessimam carnem eximere, exemptam linguam ei misit: vt cum bonorû, tum malorum

lorum maximorum instrumentum. Ino autem Euripidea liberè sese prædicans, ait se scire

Tacereq; in loco: & cum tutum est, eloqui:

qui enim generosè, & re vera regio more instituuntur, primum tacere, deinde loqui discunt. Antigonus ille rex, filio quarenti quando castra essent moturi: Quid, inquit? metuis ne solus tu non audias tubam? Ergo vocem ei arcanam non credidit, quæ erat regni hæredem habiturus? immò autem docuit eum in talibus rebus continenter se & cautè gerere. Metellus senex militiæ simile aliquid interrogatus: Si, inquit, scirem tunicam meâ arcani mihi consciam, exutam profectò in ignem abijcerem. Eumenes cum audiisset Craterum aduersus se cum copijs venire, nemini amicorû rem aperuit, sed Neoptolemum esse finxit. huc enim milites Eumenis contemnebant: illius & gloriam admirabatur & virtutem diligebant, rem ipsam excepto Eumene non rat nemo. Commissa igitur pugna vicerunt, Craterumq; ignari interfecerunt, mortuumq; demum agnouerunt. Ita taciturnitas callidè certamen hoc gessit, tantumq; aduersarium occultauit. atque aded amici magis admirati sunt Eumenem qui non prædixisset, quàm reprehenderunt. Tamen si vt maximè culperis in tali casu, præstat saluis rebus ob non habitam fidem inculsari, quàm eos accusare, quorum fidem secutus perieris. Omnino autem quo ore obiurgabis eum qui non tacuit id, quod tu ei dixisti? Si enim tacitum & ignoratum oportuit, malè alteri fuit indicatum. si verò rem arcanam ex te dimittens in alio còtinere vis, iam tua prodita in aliis còfugisti fidem. qui si tui similis est, iure peris: si melior, præter rationem seruaris, inuento qui tibi sit quàm tu ipse fidelior. Inquires, At meus est amicus iste. Sanè. Sed & hic amicû habuerit, cui tantundem credat, isque rursus alij. ita deinceps incrementum facit multiplicaturq; continuata incontinentia oratio. Quemadmodum enim vnitas nõ egreditur suum terminum, sed (quod & nominis ratio docet) simpliciter vnum manet: binarius autem principium infinitum est; diuersitatis, qui statim duplicando suam mutat naturam, & ad multitudinem vergit. sic sermo in primo manès, verè arcanus est: si ad alterum efferatur, iam famæ locum obtinet. verba enim alata vocat Homerus. Nam neque auem è manibus dimissam facile est denuo comprehendere, neq; potest

Odys. a.

122.

test sermo ex ore emissus rursus capi & teneri: sed ab alijs ad alios diditus,

Fertur rotans Solucres alas impete.

Quippe nauim à vento correptam funib. & anchoris inhi-
5 bent, eiusq; velocitatem frangunt. orationi tanquã è portu semel egressã nulla statio, nullus anchorã iactus est reli-
quus: sed magno cum sonitu & fragore vecta autorem in gra-
ue magnũq; aliquod coniicit ac demergit periculum.

Namq; exigua de lampade Idæum nemo

10 *Succedere possis, atq; Æni quod dixeris,*

Facile hoc per ciuũ aures iuerit omnium.

Romanus senatus occultum quoddam consiliũ per aliquot dies intra se agitauerat. cũq; res ea multum obscuritatis haberet, variasq; excitaret suspiciones, quẽdam senatorum

15 vxor, mulier alias pudica, sed tamen mulier, maiorem in mo-
dum precibus instando vrgebat, vt arcanum sibi aperiret: deierans interim se silentio rem tecturam, & ni faceret, di-
ris sese deuouens execrationibus, flensq; & quiritans si-
dem sibi non haberi. Ille vt stultitiã eam suã coargueret,

20 Vincis, ait, mea vxor: proinde audi terribilem rem atq; pro-
digiosã. relatum ad nos est à sacerdotibus, cassitam visã
esse volantẽ cum galea aurea & hasta. de eo ostento vnã cum
augurib. deliberamus, ac anxie disquirimus, bonine an ma-
li aliquid denunciet. tu vero tace. hæc locutus in forum pro-

25 cessit. At vero mulier ancillam, quã primũ intrauerat, ar-
ripiens, pectus suum plangens & crines sciudens, Eheu, in-
quit, mi vir, mea patria, quid nobis fiet? volens docensque
ancillam quærere, Quidnam igitur euenit? Ancilla, post-
quam interroganti mulier rem narrauit, addiditq; commu-

30 nem omnis loquacitatis clausulam, Cave ne cui hæc dixe-
ris, & tace: vix dum à domina vr̃ est digressa, vnã seruienti al-
teri, quam maximè videbat ociosã, narrationem iniicit.
illa amatori suo ad se venienti exponit. Hoc modo fabula
in forum deuoluta, ita vt præcurreret autorem, quidam ad

35 eum notus accurrit, & an recens domo adueniat quærir.
Ait ille. Nihil ergo, inquit, noui in audiui? Quid, ait ille?
an noui aliquid euenit? Tum alter: Cassita, inquit, conspe-
cta est volans, hastata, aurea casside: ac de eo principes se-
natum habebunt ostento. Ibi ridens iste, Laudo, ait mulier
celeritatem tuam, qua factum est, vt me in forum euntem

sermo hic anteuertetur. Proinde ad magistratus accessit, eosque trepidatione liberauit. Vt autem mulierem vlcisceretur, domum reuersus, Perdidisti me, inquit, mulier: compertum est enim è domo mea in publicum elatum esse arcum: itaque ob tuam incontinentiam solum mutare cogor. Euntique inficias, & dicenti, Quasi verò tu non trecentessimus ipse hæc audiueris? Quomodo, inquit, trecentessimus, qui te vrgente vt periculum facerem possesne audita reticere isthuc cõfinxerim? Atque hic quidem mulieris suæ continentiam tute & caute probauit, veluti in vas fathiscens non vinum aut oleum, sed aquam infundens. Fuluius autem amicus Augusti Cæsaris, cum hunc deplorare audiuiisset domus suæ solitudinem, cum & duo è filia nepotes morte sublati essent, & qui restabat vnicus Postumius propter calumniam in exsilio viueret, cogere utq; priuignum imperij successorem relinquere, quanquam miseretur, cuperetq; ex exsilio nepotem reuocare. hæc cum audiuiisset Fuluius, narrauit vxori: vxor porro Liuiæ indicauit: Liuia acerbè cum Augusto expostulauit, quòd iam pridem hoc decreto, nepotem nõ reuocaret, sed ipsam inuisam imperij successori redderet. Manè cum pro more ad Augustum venisset Fuluius, eumque salutasset, Augustus contra: Sanam mentem Fului. Sensit rem Fuluius, rectèque domum reuersus vxorem acciuit, & Animaduertit, inquit, Augustus arcum me non reticuisse, ideòque statui mortem mihi consciscere. meritò, respondit vxor, qui cum tandiu mecum vixeris, non senseris neq; vitaueris meam futilitatem. sed me sine tibi præcedere. simulq; arrepto gladio se ante maritum occidit. Rectè itaq; Philippides comædiarum scriptor, amicè eum cõpellanti Lyfimacho regi, ac quærenti, Quanam mearum rerũ vis te impertiam? respondit, Quacumq; volueris, ò rex, dum modò nullo arcano. Præterea garrulitati malum hoc ipso non minus malo adest curiositas. Multa enim audire volūt garruli, vt multa habeant quæ dicant. ac maximè arcana & abscondita scrutantur atq; inuestigant, futilitati tanquam materiem quandam obsoletam sarcinarum apponentes. Deinde sunt instar puerorum, qui glaciem neq; tenere volunt neq; dimittere: immò veluti serpentibus in linum collectis, non continent, sed ab ijs perroduntur. Belonas pisces, & viperas partu rumpi aiunt. Arcana autem eos qui non continent,

*Curiositas
est mala.*

uent, foras elapsa perdūt. Seleucus Callenicus in pugna aduersus Galatas omni exercitu, omnibus copijs amissis, abiectō diademate equestribus vel quatuor comitantibus profugit: & per auia longum iter vagatus, ac iam animum ob inopiam despondens, ad caſam quandam peruenit, ac cū forte fortuna in domum eius incidisset, panem & aquam petijt. is non ista modo, sed & quæ alia ruri aderant liberaliter comitēq; præbuit. cūq; faciem regis agnouisset, nō continuit se præ gaudio istius casus, neque cupientis latere
 10 regis dissimulationem adiuit: sed cū ad viam vsq; deduxisset, & iam discederet, Salue, dixit, rex Seleuce. Tum rex porrecta dextra, cū ad se trahēs veluti osculaturus, vnicomitum innuit vt ceruicem homini præcideret:

Sic caput estq; loquens adhuc cum pulvere mistum.

Iliad. n. 457

15 qui si tacuisset, & se aliquantulum repressisset, paulo post a rege rursū florente & opibus aucto maiorem puto pro silentio quā pro hospitalitate gratiam retulisset. Quāquā hic quidem utcuq; suæ incontinentiæ excusationem habuisset & exhibitum officium. Pleriq; autem garrulorum
 20 etiam sine causa seipsos perdunt. In tonstrina quadam (vt exemplis res pateſcat) orro sermone de tyrannide Dionysij, quod ea adamantina & inexpugnabilis esset: tonforidens, Hæcine, inquit, vos de Dionysio dicere? cuius ego cervici paucis itidem interpositis diebus nouaculam adhibeo. Hæc
 25 cū ad Dionysium essent allata, hominem in crucem sustulit. Non autem est abs re tonsores esse loquaces. nam loquacissimi ad eos confluunt ijsq; addident: ita vt consuetudinem garriendi inde parent. Itaque eleganter Archelaus rex garrulo tonsori, qui iam tectis linteo humeris quarebat, Quomodo te tondebo rex? respondit, Tacens. Sed &
 30 Atheniensium magnam in Sicilia acceptam cladem tonfor primus annunciauit. qui cū de ea inaudiuisset in Peiræo ex inde fuga elapsorum cuiusdam seruo, statim officina relicta contento cursu in Astu se proripuit,

Tonfor.

35 *Ne quis prariperet decus hoc, --*

Iliad. 70.

famam in urbem apportans,

207.

-- post ipse venit.

Ibi orro, vt solet, tumultu, populus in concionem collectus, autorem rumoris quaesuit. adducitur ergo tonfor ille, examinatur: qui sanè etiam nomē indicis ignorabat, & principium rumoris sparsi in ignotā ac

nomine

nomine carentem personam referebat. Exinde fremitus & clamor in theatro, Torque & excrucia scelestum, qui isthæc finxit atq; composuit: quis enim alius audiuit, quis credidit. Adfertur rota, intenditur tonfor. sub hoc ipsum adfunt nuncij calamitatis, qui ex ipsa clade profugerant. itaque omnes dissipati singuli ad suos sunt luctus, miserum tonforem rote illigatum relinquentes. Atq; iſsero & iam sub vesperam solutus, è liſtore quaſiuit, Andruſſentne etiam de Nicia duce exercitus, quo is modo perierit. Adeo inexpugnabile & inemendabile malum fit consuetudine garrulitas. Et vero sicut qui amara & malè olentia medicamēta biberunt, ipsa etiam oderunt pocula: sic qui mala annunciant, auditoribus inuiſi sunt. Sanè Sophocles venustè istam dubitationē proposuit:

In mente nummiam, Vel morderis in auribus?

Cur tu dolorem mi imputas, Sibi tua

Facti autor agere menti facit, ego auribus?

nam molestia afficiunt ut ij qui lædunt, ita etiam qui factū narrant. Sed tamen nulla est linguæ fluentis inhibito, nulla coercitio. Lacedæmone Minervæ Chalciæci templū. 29 pertum est compilatum, intusque iacens inanis lagena. ea dere cū inter multos qui accurrerant disquireretur: quidam è corona hominum, Si vultis audire, inquit, ego vobis exponam quid mihi in mentē venerit de hac lagena. existimo sacrilegos rem aggressos ita periculosa, prius cicutā 35 bibisse, ac vinum secum attulisse: ut si fallerent, epoto mero vim veneni diluerent, incolumēsque discederent: si vero deprehenderentur, ante tormenta facili & doloris vacua morte decederent. Hæc illo fato, res tam intricata ac perplexa, visā fuit non suspiciātis aliquid tale, sed sciētis. Itaq; circum- 30 fusi homini, alius aliunde cœperunt interrogare, quis nā esset, cui ve notus, & vnde ista haberet cognita. deniq; hoc modo examinatus, confessus est se vnum de istis esse sacrilegis. Quid? qui Ibycum interfecerant, nōne eodem modo sunt deprehenſi? Hi cū sederent in theatro, ac fortè tum græcæ 35 essent conspectæ, cum risu inuicem sibi insufurraverunt, Ibyci vindices adesse. Hanc vocem qui propiūs assidebant, quod iam multo tempore nusquam apparens Ibycus desideraretur, exceperunt, indiciumque de ea ad magistratum detulerunt. ita illi facinoris cōperti, ad supplicium ab- ducti

Suo indicio pereuntes.

ducti sunt, non à gruibus eo iniuncto, sed à sua ipsorum lingua impotentia tanquam Erinny quadam & vlttrice Dira coacti eadem prodere. Sicut enim in corpore ad male affectas & dolore correptas partes feruntur atque vergunt quæ sunt in vicinia: sic loquacium lingua perpetuò inflammatione laborans atque palpitatione, trahit & adducit ad se aliquid arcanorum & absconditorum. Oportet igitur eam obthuratam habere: & ratione veluti obijce linguæ opposito identidem fluxum eius lapsusq; cohibere. ne stultiore

10 anseribus videamur esse, quos aiunt cum è Cilicia transuolant Taurum montem aquilarum plenum, singulos recepto in os iustæ magnitudinis lapide, quo tanquam frano aut claustro vocem compescant, ita noctu latentes tacitè trahere. Iam si quis querat quisnam hominū pessimus atq;

15 perditissimus sit, nemo utiq; proditore omisso alium quenquam responderet. At enim Euthyrates domui suæ è Macedonia lignis fastigium imposuit, ut ait Demosthenes: Philocrates multo accepto argento scorta piscisque emit: Euphorbo & Philagro, qui Eretriam prodiderunt, agro

20 rex assignauit. Garrulus autem proditor est nullo conductus precio, vltroque suam offert operam, non equos prodens, aut munitiones: sed arcana publicans dicta in iudiciis, in seditionibus, in certaminibus de republica: nemine ipsi agente gratias, quas ipse vltro debet si audiat. Ergo

25 quod dictum est in eum qui temere & absq; iudicio sua profundebar ac donando prodigebat:

Non tu humanus es, si ito laboras, nam gaudes dare.

id etiam in garrulum competit. non amicus es, non beneuolus qui ista indicas: morbo hoc laboras, quòd gaudes lo-

30 quendo & nugando. Verum hæc non accusanda, sed curanda sanandaque garrulitatis gratia dici intelligendum est. Vitia enim iudicio & exercitatione cum vincant, iudicium præcedat oportet. nemo enim se aduefacit ad vitandum & ex animo euellendum ea, quæ molesta ei non sunt. inuisa

35 autem nobis fiunt vitia, cum ratione perspicimus quæ damna ea dent, quam adferant turpitudinem. Quomodo nunc cernimus, garrulos dum volunt amari, in odia incurrere: dum gratificari, molestiā adferre: dum in admiratione esse, trideri: nullo cum lucro sumptus facere: iniuria amicos afficere, in inimicis prodesse, semetipsos pessumdare. Itaq; primum

Vitia se curentur.

*Silentij
breuilo-
quentia
laus.*

In Prota-

gora.

huius morbi remedium est, ratiocinatio turpium atque no-
xiarum quæ ab eo proficiuntur. Secundo loco rationes
sunt subducendæ eorum, quæ à contraria virtute veniunt,
bonorum semperque audiendæ, memoriterque tenendæ,
& in promptu habendæ sunt taciturnitatis ac silentij lau-
des, eorumque maiestas, sanctimonia, ac cum sacris arcanis
similitudo: & quoddam maiori sunt in admiratione, magis cari
sapientisque habentur quam effrænes isti & cõcitati, ij qui
rotundi sunt ac breuiloquentes, & quorum in exigua dictio-
ne multus inest sensus. Nam & Plato hos laudat, similes esse
dicens peritorum iaculatorum, dum crispæ, ac densæ, inter
seque conuoluta verba emittunt. Et Lycurgus ciues statim
à puero suos silentio compescens, ad huiusmodi contradic-
tione præse loquendi peritiam cõdocefecit. Etenim sicut Cel-
tiberi ferro aciem soliditatemque parant, eo in terram de-
fosso crassas terrestresque partes expurgando: ita Laconica o-
ratio cortice carebat, & superuacaneorum remotione in effi-
cacitatem coacta acuebatur. quippe illa scire dicendi bre-
uitas, & versatile in responsionibus acumen, multi erat si-
lentij fructus. Atque id genus dicta maximè sunt loquaci-
bus obijcienda, ut sentiant quantum ea gratiæ habeant at-
que virium. Quale est, quod Philippo Lacedæmonij dixe-
runt: Dionysius Corinthi. & rursum cum Philippus scripsis-
set, Si in Laconicam impressionem fecero, extorres vos a-
gam: rescripserunt, Si. Demetrio regi indignanti & clami-
tanti, Vnum ad me legatū misere Spartani? nihil territus
legatus respondit, Vnum ad vnum. In admiratione etiam de
præscis sunt breuiloquentes. & templo Apollinis Pythij non
Iliadem aut Vlyssæam, neque Pindari Pæanes inscribere Am-
phictyones: sed Nosce te ipsum, Ne quid nimis, Sponde,
præstò noxa: admirati grauitatem tenuis sermonis, in tanta
breuitate sensum quasi malleo ductum concludentis. An
non ipse ille deus in oraculis breuitati ac compendio stu-
det? & Loxias ideo vocatur, quod loquacitatem magis fugit
quam obscuritatem? Nonne qui absque verbis aliquid
per tesseram quandam significat, in admiratione sunt, ma-
gisque vehuntur laudibus: ut Heraclitus, qui ciuibz po-
stulantibus ut aliquam de concordia sententiam diceret,
conscenso suggestu calicem aqua plenum sumpsit, fari-
namque ei inpersam cum pulegio agitasset, ea epota abiit.
cum

cum demonstrasset ciuibus, in pace & concordia conseruari ciuitates, si contenti esse quibusuis, & non requirere sumptuosa ciues nossent. Scilurus Scytharum rex octoginta filios iam moriturus adferre fasciculum hastilium iussit, eumque singulis ita vterat colligatus confringendum dedit. cum autem quisque pro se id se prestare posse negaret: ipse vno post alterum extracto hastili, omnia nullo negotio confregit; ostendens concordiam ipsos firmos & insuperabiles conseruataram: dissidio imbecilles & instabiles eorum res redditum iri. Si quis ergo hoc & similia horum continenter recitet atque reperat, opinor nugis gaudendi finem eum facturum. Mihi quidem etiam seruus, de quo dicam, pudorem admodum incurit, consideranti quid rei sit rationi animum aduertere, & institutum animi tenere.

15 P. Piso orator, ne inturbaretur, seruis mandauerat vt tantum ad interrogata responderent, nihil præterea dicerent. Euenit, vt Clodium, qui tum magistratum gerebat, amicitia gratia ad conuiuium, quod (vt moris erat) splendidum instruxerat, vocari iuberet. Vt hora cœnæ appetiit, cum iam adessent reliqui conuiuiæ, expectabatur Clodius: ac seruum qui solebat conuiuias inuitare, aliquoties misit Piso visum an veniret. vespere iam facto, cum aduentus eius desperaretur, Quid, inquit Piso seruo, an non inuitauisti Clodium? etiam respondit. Cur ergo non venit? quia venturum se negauit. Cur id non statim dixisti? quia de eo abs te non fui interrogatus. Hic est seruus Romanus. at Atticus domino fodiens interim narrabit quibus conditionibus pax sit facta. Tanta est in omnibus rebus vis consuetudinis. Ac de hac quidem iam nunc dicemus. Non enim frano iniecto cohiberi garrulitas: sed adsuëfaciendo morbo illo obfari potest. Primum itaque vbi ex iis qui vnâ sunt aliquid quæritur, tacere adsuëscito, donec omnes respondere abnuerint.

Cursus enim non finis idem, & consilij,

25 ait Sophocles: neq; vocis & responsi. quippe in cursu victoria est alios anteuerrentis. hic, si recte respondit aliquis, satis est collaudando & ad stipulando candidi hominis opinionem reportasse: sin verò, tum & docere quod fuit ignoratū, & implere quod deerat citra inuidiam & importunitatē liceat. Maxime aut attendamus nosmetipsos, ne alio quodam

interro-

*Frugali-
tas.*

Cœcorat.

*Adsuëfa-
tione gar-
rultas vi-
tanda.*

interrogato, ipsi occupemus respondere. Fortasse enim ne alias quidem conuenit, ubi quid ab alio petitur, nos illo dimoto a nobis hoc promittere. vtrique enim videbimur exprobrare, alteri quod non possit prestare quod poscitur, alteri quod nesciat postulare inde, vnde possit accipere. Maxime autem in responsionibus huiusmodi temeritas & audacia cum iniuria coniuncta est. Nam qui respondendo præcurrit eum qui fuit interrogatus, simul isthæc innuit: Quid attinebat ex isto quari? Quid ille nouit? Me præsentem non debet alius de hisce rebus interrogari. Atqui sæpe numero interrogamus, non quod responso nobis sit opus, sed quod vocem aliquam, & comitatem elicere, & ad colloquiū adducere interrogatū volumus. vt Socrates Theætetū & Charmidem. Ego quale est accurrere & osculari eum, qui volebat osculū alius, & intuentis in alium oculos in se auertere: tale est occupare responsionem, aurēsq; & cogitationes ab alio in se traducere. vbi etiā si is qui interrogatus est, respondere detrectet, pulchrū est se continere, & ad voluntatē interrogantis accommodato, tanquā in prouocatione aliena, responso modeste atq; verecundè occurrere. Etenim interrogatus aliquis si non satis cōmodè respondeat, veniā meretur ac consequitur. qui vltro in se respondendi munus alteri præreptum suscipit, is cum bene se gerēs molestiam exhibet, tum aberrans gaudio & risu omnium excipitur. Proxima cōdocefactio est, quæ ad nostras ubi interrogati sumus pertinet responsiones: vbi maximè cauere debemus futilitatem. primum quidem, ne per imprudentiam seriò respōdeamus iis qui risus aut contumeliæ causa nos ad dicendū prouocant. Quidā enim nullo vsu exigente, ioci tantum & fallendi temporis gratia cōpositas ab sese quæstiones ad garulitatem procliuius proponūt, vt eos ad nugandum pertrahant. Adhibēda est hīc cautio, ne celeriter ad dicendum, ac veluti gratiam agētes ob oblatam verba faciendi ansam profliamus. sed & mores interrogantis consideremus, & vsum loquendi. Quodd si videatur re vera voluisse aliquid cognoscere, tum continere nos discamus, & inter interrogationem atque responsionem aliquid interijcere interualli: vt & adijcere, si quid libeat, possit is qui interrogat; & interrogatus quid respondendum sit dispicere, ne raptim antevertat interrogantem etiamnum ac (vt sæpe fit) festinando diuer.

diuersum ab eo quod quærebatur respondeat. Sanè Pythia etiam priusquam interrogaretur aliquando, oracula edebat. deus enim, cui inseruit,

Mente videt nisi sensu, ex audituq; tacentem.

¶ Qui verò concinnè respondere vult, ei accuratè sententia & institutum interrogantis est percipiendum: ne id eueniat, quod est in prouerbio:

Ego postulabam rura, sarcula hi negant.

Alioquin etiam effusa illa ad dicendum tanquam ab acri fame proficiscens festinatio inhiibenda est: ne videatur interrogazione quasi fluxus quidam linguam occupans nobis volentibus eductus. Etenim Socrates ita sitim reprimebat, non permittens sibi ipsi vt à gymnasio biberet antè, quàm primam vrnam haustam effudisset: vt còdoce faceret

¶ Brutam animæ partem ad expectandam loquendi opportunitatem. Proinde tria sunt genera respondendi ad interrogata: necessariū, come, superfluum. Ponamus exemplum. Interrogatus aliquis, intusne Socrates? tanquam inuitus & nihil quicquam alacris respondebit, Non est intus. aut si

¶ placuerit Spartanòs imitari, tantū hoc referet, Non. quomodo illi Philippo per epistolam sciscitanti an se in urbem admitterent, epistolam Non literis magnis inscriptis miserunt. Alius humaniùs respondebit, Non est intus, sed in mensa. additamenti quoque, si videbitur, loco, adjiciet, Ad

¶ mensas cum esse, & ibi hospites quosdam prætolari. Superuacaneus aut ille & loquax, siquidem etiam fortè Antimachum legerit Colophonium, sic respōdebit: Non est intus, sed ad mensas, hospites expectans Iones, pro quibus ad ipsum scripsit Alcibiades, apud Milerum degens cum Tisaphernem

¶ pherne satrapam regis Persæ, qui antè Lacedæmoniis, nūc propter Alcibiadem Atheniensibus opirulatur, nam Alcibiades conficiendi in patriam reditus gratia Tisaphernem suis cōciliat. Deniq; cōtenta oratione totum octauū Thucydidis librū recitabit, eòq; auditorē proluet, donec & Mi-

¶ letus capiatur, & Alcibiades denuò in exsiliū agatur. Hoc loco maximè inhiibenda est garrulitas, vt interrogacionis veluti vestigia respōdendo sequaris, responsionemq; interrogantis vsu tanquā centro & circino circumscribas. Carneadem, cum in gymnasio dissereret, neq; dum magnā sibi parasset gloriam præfectus gymnasij, misso qui id nunciaret iussit

*Respondē-
di genera.*

iussit de vocis magnitudine (erat aut vocalissimus) aliquid remittere. cumq; is peteret, vt sibi modus vocis ab eo daretur, non ineptè subiecit praefectus, Do tibi modi loco eum, qui cum disputas. Respondenti itidem modus sit voluntas interrogantis. Porro aut sicut Socrates maximè ab iis abstinendum cibis aiebat, qui non esuriētes ad edendum, & potibus, qui non sitientes ad bibendum pelliciunt: sic & eos sermones ad garrulitatem procliuis maximè vitet, ad quos cum voluptate aliqua fertur, inq; iis solet esse nimius: eosq; occurrentes sibi auerferet. Puta, bellicosi multi sunt in bel-

*Iliad. a. n.
a. f. & c.*

lis narrandis: talēque facit Homerus Nestorem, sapen-
merò sua preclara recensentem facinora. eodēq; modo iis
qui in iudicio causas obtinuerunt, aut praeter expectatio-
nem apud reges vel principes viros gratiosi fuerunt, veluti
morbus quidā incidit atq; comitatur, quod sapenmerò
memorant narrantq; quomodo ingressi, adducti sint, cer-
tauerint, disseruerint, actores aut aduersarios aliquos re-
darguerint, laudem retulerint. Est enim gaudium tōgē co-
mica illa vigilia loquacius, subinde seipsum exfuscitans, &
narrādo innouans. itaq; procliues ad huiusmodi sermones
quauis data ansa feruntur. Non enim tantummodo

Vbi dolor vrget aliquem, ibi manum tenet.

sed & delectatio vocem in se habet, secūmque linguam cir-
cumducit, semper cupiens memoriam ea fulcire. Ita & a-
mantes plerumque in eo occupatos videas, vt sermone ali-
quo memoriam eorum quae amant representent. de quibus
si non cum hominibus, saltem cum rebus animae experti-
bus colloquuntur. vt,

O sponda mi carissima. --- Et,

Lucerna beata, Bacchis te deum putat,

Eiq; si videre, deorum es maximus.

Nimirum aut garrulus est vbi ad verba venit alba (quod
dicitur prouerbio) amulsis. & tamen alius ad aliud sermo-
nis genus cum sit propensior, id ipsum potissimū vitare, ab
eoque se abstinere & reuellere debet: quia hoc eum quā
longissimè prouehere, & ob voluptatem prolixum in lo-
quendo facere possit. Eodem modo affici solent sermoni-
bus de eo rerum genere, in quo ob peritiam habitūve ali-
quem aliis se praestare censent, sui enim, & gloriae studiosi
tales homines, quisque

Partem

Partem diē tribuit maximam huic rei,

In qua prestare nouit ipſus ſe ſibi.

ſic qui multæ lectionis eſt, hitorias, grammaticus artificia ſermonis, peregrinas res qui multum terræ peruagatus eſt, ſolent inculcare. Itaque hīc quoque adhibenda eſt cautio. inſeſcata enim garrulitas iis rebus tanquam animal ad viſitata ſibi paſcua fertur. Dignus admiratione Cyrus, qui cum æqualibus contentiones ſuſceperit, non earum rerum in quibus præſtabat, ſed quarum erat imperitior: ad
 10 has prouocans, vt neque contriſtaret eos vincens, & diſcendovtilitatem perciperet. Contra garrulus, ſi ſermo incidat de re aliqua, vnde diſcere & cognoscere aliquid ſibi ignorum queat: eum proſligat, neſcius tacendo ei exiguum dare mercedem. orationem verò in obſoletos iam & vſu
 15 proſtritos centones in orbem redigit. Ita quidam apud nos, cum forte fortuna duos aut tres legiſſet Ephori libros, omnes obtundebat homines, & omnia conuiſia deuſtabat, ſemper Leuctricam pugnam & quæ ſequuntur narrans. vnde Epaminondæ cognomentum ei factum fuit. E-
 20 nimvero hoc quidem omnium eſt malorum minimum, eoque auertenda eſt loquacitas. minus enim eſt moleſta, quando rerum ad humanitatem pertinentium commemoratione nimia peccat. Quin & adſuefaciendi ſunt qui vitio huic ſunt obnoxij, vt ſcribant aliquid, & ſeorſim diſſe-
 25 rant. Stoicus quidem Antipater, vt fertur, cum neque poſſet neque vellet congrredi cum Carneade, magno cum impetu in Stoicos inuehente, interim ſcribens libròſque implens contradictionibus aduerſus eum, Calamoboas appellatus eſt, quod calamo ſcilicet vociferaretur. garrulum
 30 autem vmbraſilis illa ſcribendi concertatio & vociferatio à multitudine abducens, fortaliſ paulatim tolerabiliorem conſueſcentibus præbuerit. ſicut canes vbi in ligna aut lapides deſæuierunt, minus aduerſum homines ferociunt. Congruet illis etiam admodum perpetua cum
 35 præſtantioribus & ſenioribus conſuetudo. vt verecundia illorum exſtimationis ducti ad tacendum adſueſcant. Atque his quidem adſuefactionibus ſemper debet adhiberi & implicari hæc obſeruatio & ratiocinatio, vbi aliquid ſumus dicturi, & verba ad os procurrunt: Quinam eſt hic ſermo qui inſtat & vrget? quorſum tendit lingua? quid boni

boni dicendo, quid mali tacendo sum consecutus? Neque enim oratio virgens deponenda est oneris in morem, cum etiam emissa permaneat nihilominus. Sed aut suæ alicuius necessitatis causa loquuntur homines, aut ut profint auditoribus, aut gratiæ inuicem alicuius conciliandæ causa conuersationem actionemve susceptam sermone tanquam sale condiunt. ubi verò neque dicenti vtile, neque audiēti necessarium est quod dicitur, neque voluptatem aut gratiam parit: quorsum dicitur? vanitas enim & frustra esse, non minus in verbis quàm in rebus locum habet. Præter hæc omnia postremo loco in promptu habeatur & memoriæ inhæreat Simonidis illud, qui dixit sæpe poenitentia se ductum quod locutus esset, nunquam quod tacuisset. Tum hoc, ad satisfactionis magnam esse in omnibus rebus vim. quando singulum etiam & iustum homines attendendo profligantes, cum labore & dolore expulerunt. Silentium autem non fiti modò, ut Hippocrates ait, sed molestia etiam ac dolore vacat.

PLVTARCHI DE CVPIDITATE

20

diuitiarum, libellus.

HIPPONACHVS alypta, quibusdam hominem procerum longisq; manibus præditū laudantibus, tanquam ad pugillationem aptum: Sanè, inquit, si cora in sublimi suspensa foret detrahenda. Idem hoc vsurpare licet, qui pulchros fundos, & amplas domos, argentique copiam cum stupore admirantur, inque his felicitatem ponunt: rectè scilicet iudicare eos, si quidem vanalem beatitatem emere oporteret. Et verò multos videas, qui diuites iuxtaque miseri esse malint, quàm pecunia impensa felices fieri. Atqui non est vanales argenti vacuitas doloris, magnanimitas, constantia, confidentia, vita tota ex sese apta. diuitiæ in se non habent contemptum opum, neque superuacaneorum possessio rerum hoc præstat, ut eas non requiras. Quo autem alio malo diuitiæ liberent, si necupiditatem quidem diuitiarum tollunt? Sanè potu bibendi appetitus exstinguitur, & cibus cibi desiderio medetur: & is qui dicit,

Da pallium Hipponacti, nam Salde algeo,

si quis

si quis plures ingerat vestes, non ferat, sed reiiciat. At auariciam neq; argentum neq; aurum exsaturat, neq; auctis opibus aboletur. sed dici potest de diuitiis, id quod in medicum gloriosum dictum est.

- 5 *Tuum remedium morbum grauiorem facit.*
 quippe nos qui pane opus habebamus, domoq; & operculo modico, ac qualicūq; obsonio nactus, impleuit cōcupiscentia auri, argenti, eboris, smaragdorum, canum, equorum: appetitu a rebus necessariis ad difficilia, rara, magno labore paranda, & inutilia auerso. Etenim rerum ad vitam tolerandam sufficientium nemo est pauper, neq; vnquam fenore argentum sumsit homo vt emeret calcum, panem, oliuas. sed alium sumtuosa domus debitorem fecit, alium oliuetum finitimum, alium granaria, vineæ, alium mulæ
 10 Galaticæ, alios iugales equi

15 *Pulsantes Vanos currus----*

Ilia. o. 453

- præcipitauerunt in voraginem contractuum, fenorum, pignorum. pōst, sicut qui post extinctam sitim bibunt, & edūt postquam fames sublata fuit, vnā euomunt quæ esurientes
 20 & sitientes ingesserant: ita qui inutilia appetunt atq; ociosa, ne necessaria quidē retinent. Hi quidem tales sunt. Qui verò nihil amittunt, sed cū habeant multa, plura semper desiderant, eos magis adhuc miretur aliquis, Aristippi memor. Solebat enim is dicere, Si quis multa edens, multa bi-
 25 bens, nunquā saturaretur, eum ad medicos iturū, & interrogaturum, qualis hic morbus, quæ affectio, quis sanandi modus esset. Si quis autem quinq; habens culcitra, decem requireret, & decem mensas possidens, alias totidem coemeret, multisq; prædiis, multo argento parto non expleret,
 30 tur, sed ad alia paranda se intenderet, vigilaret, neque vllis rebus ei satisfaceret: eum non putare sibi medico opus esse, qui causam huius affectionis ostenderet. Atqui sitientem qui nondum biberit, spes est potu sitim aboliturum: qui verò continenter bibens sitire non desinat, non impletione,
 35 sed purgatione censemus opus habere: & vomere iubemus, quia non indigentia eum vexet, sed acrimonia aut calor aliquis contra naturam inhærens. Eodem ergo modo de his qui in rebus comparandis sunt, pauperem & indigum apparet finē facturum, si domum nactus fuerit, aut thesaurū inuenerit, aut amico opitulāre debitū persoluerit credito-

riq; satisfecerit. Qui verò plura necessariis possidens plura expetit, cum non aurum & argentum, non equi, oves, boves sanare possunt, sed iactura opus habet ac purgatione. non enim pauperie laborat, sed inexplibili avaricia, ob prauam & rationis expertem opinionem inhaerentem animo. quam nisi quis euellat, tanquam obliquum nodum, nunquam desinet appetere superuacanea: hoc est, concupiscere quæ nihil attinent. Medicus si intret ad hominem in grabato iacentem, gementem, & cibum auersantem, si tetigerit ac inquisuerit omnia, & sebre eum vacare deprehenderit, fatus animi esse morbum discedet. Nos quoque cum videbimus hominem rei faciendæ prorsus deditum, gementem cum sumptus facit, nulla re turpi, nulla molesta abstinentem quæ ad lucrum conducatur, possidentem domos, prædia, greges, seruos, vestes: quo alio morbo laborare dicemus, quam paupertate animi? Nam pecuniariam paupertatem, ut ait Menander, vnus aliquis amicus beneficus sanauerit: animo inhaerentem illam non exsaturauerint omnes & viui & mortui. Recte adeo in hos Solon dixit:

Diuitiarum homini finis non ulla statuta est.
quippe qui sana sunt mēte, iis naturæ diuitiæ definitæ sunt, terminusq; adest vsu tanquam centro & circino circumscriptus. Peculiare hoc est amori diuitiarum, quod hæc cupiditas pugnat contra sui impletionem, ad quam reliquæ momentum afferunt. nemo enim obsoniorum cupidus, propterea obsonio abstinet, neq; vino quia vinosus: pecunia auari ob amorem pecuniæ abstinent. At qui non sit hæc insana & miserabilis animi affectio, propter frigus veste, propter famem pane, propter avariciam pecunia non uti? Est hoc de Thraſonide malis. Apud me (inquit) intus est, licet uti, & volo ut qui insanissime amant: non facio autem. Ergo cum concluserim omnia, & obſignauerim, & numerauerim feneratoribus ac negociatoribus, alia colligo, & se-
ctor, & certo cum seruis, cum colonis, cum debitoribus. Apollo, an vnquam vidisti hominem infeliciorem, aut qui miserius amaret? Sophocles interrogatus vtereturne rebus veneris, Bona verba, inquit, homo. libenter verò isthinc à furioso & agresti domino profugi. Est enim scitum simul cum

cum voluptatibus etiam concupiscentias dimittere, quas
 Alcæus ait neq; virum subterfugere neque mulierem. Hoc
 verò in avaricia locū non habet. quæ veluti molesta & mo-
 rosa hera parare cogit, frui prohibet: & concupiscentiam
 5 cum exciter, voluptatem adimit. Stratonicus Rodiorum
 luxum subfannans, ædificare eos aiebat tanquam immor-
 tales, & obsonari vt breue tempus victuros. Auari autem in
 parandis rebus sumtuosorum similes, partis vtuntur vt sor-
 didi. ac labores quidem sustinent, voluptates autem non
 10 percipiunt. Demades cum aliquando prandenti Phocioni
 superuenisset, videretq; mensam eius tetricam & parcam.
 Miror, inquit, te, qui sic prandere possis, temp. tractare. Ipse
 enim ventrem suis actionibus in rep. procurabat suum: &
 quod Athenas exiguum putaret suæ luxuriæ viaticū, è Ma-
 15 cedonia præterea comæatum petebat. Itaque Antipater
 cum eum vidisset iam senem, dicebat Demadis tanquam
 confectæ victimæ nihil superesse præter ventrem & linguā.
 Te verò, ô miser, quis non miretur? qui cum possis viuere
 tam illiberaliter, inhumaniter, qui neminem vllare im-
 20 pertias, & erga amicos tam sis durus, neque vllam in ciui-
 tatem exerceas munificentiam: tamen te afflictus, vigiles,
 conducas opera, hæreditates cernas, omnibus te rebus sub-
 mittas, tantam habens ad viuendum absq; negociis occa-
 sionem illiberalitatem. Byzantium ferunt, cum adulterum
 25 cum vxore sua deformi comprehendisset, dixisse: ô miser,
 quæ necessitas te huc adegit? * tu quæ conturbas succen-
 dis *. Heus improbe, reges necesse habent opes parare, &
 regij procuratores, ac qui in ciuitatibus principem tenere
 locum atque imperare volunt. his opus est parto, dum am-
 30 bitione, iactantia, & inani ostentatione impulsu conuiuia
 præbent splendida, largiuntur, stipant, dona mittunt, mi-
 lites alunt, gladiatores emunt. Tu verò, tot tantaque pos-
 fidens, angis versasque teipsum cochleæ vitam ob sordes
 viuens, ac difficilia omnia perferens, nunquam conseque-
 35 ris vt bene sit tibi. & plane asinum balneatoris refers, qui
 ligna & malleolos identidem adportans, fumo semper &
 fauilla oppletus, in nullâ lauacri, caloris, mundiciq; partē
 venit. Atq; hæc dicta mihi sunt in asinam istam & fornicari-
 am diuitiarum cupiditatem. Alia porrò est belluina ac fe-
 ta, quæ calumnias struit, hæreditates inuadit, in fraudē in-

Belluina

auaricia.

ducit, sollicitè inquit ac numerat amicorum quot adhuc
 viuunt: deinde ad nullam rem vitur bonis vndiq; conqui-
 sitis. Ergo sicut viperas, cantharides, & phalangia magis vi-
 tuperamus atque odimus quàm leones & vrsos: quod illæ
 bestiæ homines interficiunt, neq; interfectorum vilis iis est
 vsus. ita maiore digni sunt odio qui propter illiberalitatem
 & sordes mali sunt, quàm qui propter intemperantiam au-
 ferunt enim aliis ea illi, quibus vtendi nullam habent fa-
 cultatem. Itaq; hi quidem copia rerum parta serias agunt,
 suppeditante luxuriæ materia. quomodo Demosthenes iis 10
 dixit, qui Demadem improbitati finem fecisse putabant,
 Nunc eum plenum videri instar leonis. Qui verò nulla vo-
 luptate, nullo vlu proposito opibus inhiant, eorum auari-
 cia nullas admittit inducias, nullum ocium, cum semper
 inanes sint & omnia desiderent. Dicat fortassis aliquis, li- 15
 beris eos & hæredibus thesauros congerere, Qui verò? qui-
 bus viucentes nihil dant? vt similes sint muribus qui in me-
 tallis chrysitidem (ea est terra glebularum auri permixtas ha-
 bens) vorantes, aurum non reddunt nisi mortui & dissecti.
 Cur ergo liberis & hæredibus volunt multum pecuniæ & 20
 rem auctam relinquere? scilicet vt hi quoq; aliis hæc, rur-
 sumq; ij aliis seruent, instar figlinorum canalium, qui nihil
 in se retinent aque, sed vnusquisq; proximo à se eam tradit.
 nempe donec extrinsecus sycophanta aliquis aut tyrannus
 custode sublato, fractoq; tubulo aliò deriuat auertatq; di- 25
 uitias. aut, quod dici solet, vnus in ea stirpe pessimus exsi-
 stat, qui bona reliquorum omnia deuoret. Non enim ser-
 uorum modò, quod Euripides aiebat, sed & auarorum filij
 fiunt intemperantes. indicauit hoc falsè Diogenes, præsta-
 re inquit arietem esse Megarensis viri quàm filium. Ete- 30
 nim avari dum hæredes suos instituere & informare mori-
 bus volunt, peruertunt eos atq; perdunt, auariciam eis &
 sordes implantantes, eamque quasi arcem & castellum tu-
 tandæ hæreditati aptum in animis eorum exædificantes.
 Hæc enim sunt quæ docent ac præcipiunt: Lucrare, & par- 35
 ce, ac tanti te credere esse, quantum est quod possides. Hoc
 verò non est erudire, sed stipare & consuere tanquam crum-
 enam, vt cōtinere ac seruare possit quod iniicitur. quan-
 quam crumena quidem iniecto demum argento fit sordida
 & fœtida: auarorum filij ante quàm accipiant diuitias,
 implen-

*Auarorum
 filij.*

implentur paterna avaritia. Et quidem dignam disciplinæ suæ mercedē hi parentibus persoluunt, non amantes quod multa sint accepturi, sed in fensu iis, quod non iam nunc accipiunt. Cū enim didicerint nihil aliud admirari quā diuitias, neque alium finem propositum vitæ habere quā multa possidere: parentum vitam suā impedimento esse existimant, & quantum iis accedit temporis, tantum sibi decedere. Itaq; viuis etiamnum parentibus vtcunq; occulte aliquid voluptatis & fruitionis suffurantur, tanquam de alieno amicis aliquid largientes, & in suas cupiditates insu mentes, si quid furtim potuerunt auferre. Vbi verò mortuis parentibus clausæ sunt & sigilla adepti, ibi iam aliud vitæ initur genus, vultusq; tristis & austerus, & non affabilis. nō iam Colophon, non pila, non lucta, non Academia, non
 15 Lyceum: sed seruorum examē, tabularū consideratio, cum dispensatoribus aut debitoribus colloctio, occupatio, sollicitudo prandiū subtrahens, & noctu in balneum agens. exercitationes autē à puero familiares, Dircesq; aqua prætereuntur. quod si quis dicat, Non audies philosophum?
 20 Qui possim? dicet: non mihi vacat à morte patris. ô te miserum. quid tantum tibi ille reliquit, quantum est quod tibi abstulit? ocium inquam, & libertatem. immo autem nō ille hæc ademit, sed diuitiæ circumfusæ & imperium in te actæ, veluti Hesiodæa illa mulier,
 25 *Vrunt absq; face, incrudam trudentq; senectam.*
 tanquam rugas intempestiuas, & canos animo inducentes sollicitudines, cupiditates, occupationes, ob quæ elatio animi, eiusq; liberales conatus & humanitatis studium concidunt atq; tabescunt. Quid ergo? diceret aliquis. nōne
 30 vides quosdam suis opibus largiter vti? Tu autem, respondemus, non audis quid dicat Aristoteles? alios iis non vti, alios abuti, neutros recte. nam neq; illis sua vsui ornāmēto vte sunt, & his damnum præterea ac dedecus adferunt. Agendum prius illud consideremus. Vsus ille, ob quem diuitias admirantur, quarum tandem est rerum? an sufficientium ad vitam tolerandam? At hoc modo nihil amplius habent diuites, quā mediocri fortunæ homines. & cæcæ re vera sunt, vt aiebat Theophrastus, inq; nulla admiratione diuitiæ, si Callias Atheniensium, & Imenias Thebanorum ditissimi iisdem utebantur rebus, quibus Socrates

Operibus

704.

& Epaminondas. Sicut enim Agatho fistulam de conuiuio ad mulieres emisit, sufficere ratus sermones conuuarum: ita repudiauere etiam stragula purpurea, mensas sumtuosas, & superuacanea omnia, uidens diuites iisdem uti rebus quibus pauperes. neque uero sic

Æsiod. 45.

*Illicet Etremo iam suspenditur ad ignem,
Iamq; bonum labor Et mulorum cura peribit:*

sed præclaro ac sobrio instituto profligatis rebus inutilibus, aurificum, tornatorum, vnguentariorum, cocorum opera cessabit. Quod si res necessariae diuiti sunt cum pauperibus communes, iactant se autem diuites possessione rerum superuacanearum: & probatur tibi Scopa Thessalus, qui petenti aliquid de eius supellectile, quod id diceret superuacaneum ac proinde inutile esse, respondit: At his rebus nos sumus beati & felices, superuacaneis, non necessariis istis. vide sis, ne pompam potius aliquam & solennem apparatus, quam vitam laudaueris. Accepta à maioribus Bacchanalium festiuitas antiquitus plebeio more & hilari agebatur. amphora vini, & palmitis fermenentum, tum aliquis caprum trahebat, sequebatur alius calathum ficis plenum gestans. ultimo loco phallus. nunc ea negliguntur & obsoleta sunt, dum interim gestantur aurea pocula, vestes preciosæ, bigæ agitantur, personatiq; incedunt. Sic quæ necessaria & utilia habent diuitiæ, ea superuacaneis & inutilibus obruuntur. Plerisq; autem id accidit, quod Telemacho. Is enim ob imperitiam, aut ruditatem potius, cum uidisset domum Nestoris culcitris, mensis, stragulis, vestibus, vinoq; dulci instructam, non laudauit fortunam necessariarum utiliumq; rerum copia præditi. apud Menelaum autem conspiciatus ebur, aurum, & electrum, attonitus dixit:

Odyss. 7.

Odyss. d. 74

*Talem intus Iupiter, ni fallor, Olympius aulam
Possidet. Et multis hac ornatisima rebus
Resplendet: me cernentem Generatio tentat.*

Socrates uero aut etiam Diogenes dixisset,

--- *Ut miseris, Vanis oppletaq; rebus*

hæc est, & inutilibus:

--- *Mibi cernenti ridere subibat.*

Quid ais fatue? cum adimere deberes uxori purpuram & mundum muliebrem, ut luxuriandi & hospites depereundi finem faceret: tu interim domum exornas ut theatrum aut thy-

thymela
citatem
minibus
habet d
tant
mnes h
splend
mum
ue vid
10 res est
metri
tiarum
rari.
fiunt
15 cena
negot
ro &
hoco
rum
10 Na
rum
pince
omni
tes. At
15 etiam
P
10
H
Ni
15 Ni
dum
nem
miser
struc
cotee

- thymela intrantibus videatur? Talem habent diuitiæ felicitatem, à spectatoribus & testibus pendente, quibus omnibus tanquam ad pompam adornatus ostentare se opus habet diues: alioquin ea felicitas, nulla est. Non ita temperantia, philosophia, deorum recta noticia. nam hæc ut omnes homines lateant, in animo suum habent proprium splendorem, suam lucem magnam: animusq; bonum summum amplectens gaudium sibi contubernale adsciscit: siue videatur virtus, siue sit diis hominibusq; ignota. Talis
- 10 res est virtus, veritas mathematicum, pulchritudo rerum geometricarum & astrologicarum. cui indignum est istas diuitiarum phaleras, & bullas ac puellaria spectacula comparari. Quippe hæc si nemo videat, nemo spectet, verè cæcæ fiunt & obscuræ diuitiæ. Nam si solus aut cum familiaribus
- 15 cœnat diues, non ille magnificis mensis aut aureis poculis negotium facessit, sed quibusuis utitur, mulierq; ei sine auro & purpura habitu simplici adest. vbi verò conuiuium, hoc est, pompa & spectaculum, paratur, & fabula diuitiarum agitur: ibi demum
- 20 *Navibus exportant tripodes simul atq; lebetes,*
rum lychni curantur, tum occupantur circa calices, mutant pincernas, omnia vestiunt, omne aurum, omne argentum, omnia gemmata promunt, simplices diuitias suas profiteres. At verò temperantia diuiti & animi hilaritate opus est,
- 25 etiam si solus cœnet.

PLVTARCHI, ANIMINE AN COR-
poris affectiones sint peiores.

- 30 **H**OMERVS mortalia animalium genera contemplatus, facta vitæ institutorum atq; rationum comparatione exclamauit:

Nil homine in terra spirat miserum magis alma,

Iliad. 8.

- 35 *Nil repit.----* primas homini minime felices tribuens, dum mala omnium maxima ei assignat. Nos autem hominem, ut iam infelicitate superantem, omniumq; animalium miserrimum proclamatum, ipsum secum comparabimus, instituta peculiariū corporis cum peculiaribus animi malis cōtentione. quæ distributio inutilis nō est, sed admodū cō-
- ueniens;

ueniens: vt discamus propter animi ſumne, an propter noſ-
metipſos plus miſeriæ nobis eueniat. Morbus quidem in
corpore exiſtit à natura: prauitas autem & malicia quæ in
animo eſt, primò eius opus, deinde etiam morbus eſt. Non
paruum autem ad animi tranquillitatem momentum ad-
fert, ſi ſanabile ſit malum, alleuariusque & aboleri tandem
poſſit. Apud Æſopū vulpes de varietate cum pãthera diſce-
ptans, cum hæc ſuperficiẽ corporis variegatam maculiſq;
nitentibus cõpunctam oſtentaliſſet, ipſa aut ruſum colorem
ſquallidum gereret & ingratum aſpectu, Quin tu, inquit, ò
iudex, mea quæ intus ſunt inſpiciens, magis me quam eſt
panthera variam cernes. ingenij oſtendens volubilitatem,
varie prout vſus incideret verſatilis. Ita nobis quoq; dica-
mus. Multos tibi, ò homo, morbos, multos affectus corpus
cùm ex ſe ob naturã effert, tum extrinſecus recipit. quod ſi
verò intus teipſum aperias, varium aliquod & multis affe-
ctũ modis penu malorũ inuenies: atq; vt ait Democritus,
theſaurum: non extrinſecus affluentium, ſed inſitos & indi-
genas fontes habentium, quos prauitas aperit copioſe lar-
giterq; varias fundens affectiones. Quod ſi corporis morbi
pulſibus & rubore cutis, calore, ac ſubitis doloribus indi-
cantur: animi aut morbi pleroſq; fallunt nō animaduertē-
tes ſe in malo eſſe: hi tanto ſunt deteriores, q̃ ſic affecto ſui
ſenſum auferunt. nam ratio ſana morbos corporis ſentit:
de animi morbis, ſimul ipſa laborans, iudiciũ ferre non po-
teſt, affecto eo ipſo, cuius erat iudicare. Proinde inter mor-
bos animi primus maximuſq; eſt cenſendus dementia: quæ
facit vt multis prauitas inſanabilis per omnem vitam inhe-
reat atq; commoriatur. Principium enim proſtigãdi morbi
eſt ſenſus eius: qui male affectum ducit ad vſum eius quod
opitulatur. qui ægrotare ſe non credit, ideoq; neſcit qua re
indigeat, is remedium etiam ſi adſit, repudiat. Nam & cor-
poris morbi ij ſunt peiores, qui ſtuporem ſenſuum habent
adiunctum, vt veterenus, vt dolor capitis, vt morbus comi-
tialis, vt febres. ipſæq; illæ febres, quæ vehemēti inflamma-
tione animum abalienant, ſenſum tanquam in instrumen-
to quodam conturbantes

Non autẽ motas mentis commouent fides.

Itaq; medici hoc volunt, vt ne ægrotet homo: ſi ægrotet,
ne hoc neſciat. At ignoratio fere omnibus animi morbis
acci-

accidit. nam neq; infanientes, neq; libidinoſe, neq; iniuſte
 agentes peccare ſe putant: quidam etiam rem à ſe præclare
 tum geri cenſent. Nemo quidem febrim ſanitatís, aut tabe
 firmæ corporis affectionis, aut podagram velocitatis pedū,
 5 aut pallorem ruboris nomine afficit. animi excaſcentiā
 multi fortitudinis, amorē amicitia, inuidiam certaminis,
 metum cautionis tutæ titulo donant. Inde fit, quod corpo
 re male affecto medicos vocant, ſentientes quo remedio
 aduerſus quem morbum indigeant. Animo vitiato fugiunt
 10 philoſophos: quod quibus in rebus peccant, ea ſe recte ge
 rere opinantur. Quam nos ſecuti rationem dicimus: lippit
 udinem inſania leuius eſſe malum, & podagram phreniti
 de. Corpore enim ægrotans, ſentit, & medicum inuocat, ei
 que oculum inungendum, venam ſecandam, caput curan
 15 dum præbet. At inſanientem Agauen audis ob animi mor
 bum etiam cariffima non agnoſcere:

*Ferimus è monte capreolum
 Recens laniarum,
 Pradam felicem.*

*Eurip. Bac
 chis.*

20 Etenim qui morbo corporis infeſtatur, iſtatiſtatim conce
 dit ſequè in lectulum demittit, ibique quiete curationes
 ſuſtinet. & ſicubi inflammatione accidente non nihil cor
 pus ſe commoueat & exſiliat, aliquis eorum qui adſident,
 placide ſatus,

25 *Mane tuis inſtratis tranquille miſer,*
 inhiberit atq; detinuerit. Qui vero in morbis animi ſunt,
 tunc maxime agunt, tunc minime quieſcunt. incitationes
 enim animi, principia ſunt agēdi. morbi autem animi, ſunt
 vehementiores eius incitationes. itaq; quieſcere eum non
 30 ſiunt, ſed quando maxime patientia, ſilentio, & quiete o
 pus eſt homini, tunc eum ſub diu protrahunt & detegunt
 iræ, ſtudioſum contendendi, amores, offenſæ: coguntque
 pro re nata multa facere inique & loqui inconuenienter.
 Sicut ergo periculoſior eſt tempeſtas quæ nauim ad portū
 35 appellere non ſinit, quā quæ nauigare prohibet: ita diffi
 ciliores ſunt animi tempeſtates, cohibere ſe hominem, & per
 turbatam rationem placare ac ſedare non ſinentes. itaque
 gubernatore & retinaculis carens homo per tu multum va
 gumq; errorem curſibus pernicioſis & incertis quaſi obtor
 to collo raptus, tandem in terribilem aliquem ſcopulum

Idē Oref.

impingens naufragium facit, vitamq; suam disperdit. Quapropter eo quoq; præstat corpore quam animo ægrotare: quod corpus tantum afficitur male: animus & afficitur male, & afficit. Et quid attinet multos animi morbos recedere. ipsi temporis punctum nos de re admonet. Videtis ingentem istam, & promiscuam turbam hominum, quæ huc in forum & ad tribunal confluit? Non hi conuenerunt ut diis more maiorum colendis rem sacram facerent, non ut gentilibus sacrificiis communicarent, non ut Ioui Ascræo Lydiorum fructuum primitias offerrent, non ut Baccho communibus inter sacras noctes orgiis atq; bacchationibus & comælationibus consecrarent libum. sed tanquam anniuersariis circuitionibus vigor morbi exasperans Asiam huc eos coegit, ut iudicia & contentiones, quibus certus dies est constitutus, hic peragant. multitudo autem causarum tanquam fluminem magnorum confertim in vnum incidit forum, feruetq; res, & commissa sunt certamina perdentium & pereuntium. Quæ febres, qui epiali tale aliquid efficiant, quæ instantia aut illapsus aut mala temperies caloris, quæ abundantia humoris? Si ut homines, ita causam quoque & litem vnquamq; examines, unde orta, unde profecta sit: inuenies aliam à contumaci ira, aliam à furioso contendendi studio, aliam ab iniusta cupiditate originem traxisse.

PLVTARCHI DE FORTVNA

Romanorum, commentariolus.

IN RVTI & Fortunæ, quæ multa sæpenumero & magna inuicem certamina sustinuerunt, maximum in præsentia certamen est de Romanorum imperio, vtra eius autor fuerit, vtra tantam ei imperio potentiam pepererit. Vtra vicerit, ea magni suæ præstantiæ testimonium, atq; adeo magnum depellendi criminis, quod ei intentatur, argumentum reportabit. Accusatur enim virtus, ut pulchra quidem, cæteram inutilis quæ sit: fortuna, ut bona quidem, sed instabilis. & illius labores fructu, huius dona fide carere aiunt. Quis vero neget virtutem, si ei res Romana addicatur, longe vtilissimam esse, quæ bonis tot bona parauerit? vel fortunam, si penes hanc victoria

- storia flet, stabilissimam, cum quæ dedit, tanto iam tempo-
 re conseruauerit: Non poeta in his quæ soluta oratione scrip-
 sit, Fortunam ait, & sapientiã, cum sint inter se dissimili-
 mæ, similimarum rerum effectrices esse. augent ambæ &
 5 ornant viros, ad gloriam, potentiam, imperium euehunt.
 Quorsum attinet longam enumerationem instituere: i-
 plam quæ nobis omnia gignit, atq; proferat, naturam alij
 Fortunam esse arbitrantur, alij sapientiam. Itaque præfens
 disputatio Romæ magnam suspiciendamque conciliabit
 10 dignitatem, si de ea id quod de terra, mari, cælo, sideribus
 solet fieri, disquirimus Fortunamne an prouidentiam au-
 torem habeat. Equidem hoc recte opinor censere, Fortunã
 & Virtutem, tametsi maxima & continentia inter se gerunt
 bella, tamen ad tanti compagem imperij atque potentiæ
 15 tantæ structuram pace composita coiuisse, humanorumq; *Virtutis*
 operum pulcerrimum communicatis operis absoluisse. Pla- *& fortu-*
 to affirmat ex igni & terra, vt necessariis primisque, vniuer- *na consen-*
 sum mundum coaluisse, ita vt & videri posset & tangi. terra *sus.*
 grauitatem & stabilitatem conferente, igni autem colorẽ,
 20 formam, motum: reliquis in medio interpositis naturis a-
 qua & aere mollientibus & restinguentibus, itaq; extremor-
 um dissimilitudinem compingentibus, atque materiam
 temperantibus. Sic vtique quod fundamenta Romæ iecit
 Tempus cum Deo, Fortunam & Virtutem coniunxit atque
 25 cõmiscuit, vt vtriusque proprias facultates adhibens, omni-
 bus hominibus conficeret Vestam re vera sacram & benefi-
 cam, ac stabile retinaculum, & elementum sempiternum, &
 quod rebus fluctuantibus atq; sublabentib. anchora esset,
 vt cum Democrito loquar. Sicut enim physici tradunt, mû
 30 dum non fuisse mundum, neq; corpora voluisse coeuntia
 & commixta cõmunem ex omnib. formam naturæ præbe-
 re: sed aliis paruis etiamnum ac sparsum ageratis, subterla-
 bentibusq; & comprehensionem nexumque effugientibus,
 grandioribus autem & compactis iam atrocia inuicem
 35 certamina exercentibus, turbasque dantibus, cum fragore
 fluctuasse omnia: ante quam terra suam nacta ex compa-
 ctis & ageratis magnitudinem ac stabilita esset: eam firma-
 tam, etiam reliquis in ipsa aut circum ipsam subsistendi op-
 portunitatem exhibuisse. ita maximis hominum potentiis
 atq; imperiis fortuitis casib. iactatis & inter se collisis, quod
 nemo

nemo vnus imperaret reliquis, vellent omnes, inexplicabilis fuit clades & error ac mutatio continua omnium: donec Roma vires nacta & aucta, & in se constringente cum gentes & populos, tum peregrina etiam atque transmarina regna & dominia, maximæ res fundamentum cui inniterentur & firmitatem adeptæ sunt, imperio in pacatum statum, circumq; immobilem redactæ. quæ qui machinati sunt, eos & omni virtute instructos, & à fortuna plurimis in reb. adiutos fuisse, progressu orationis licebit demonstrare. Iam vero tanquam è specula quæstionis positæ prospicere mihi videor & cernere ad collationem accedentes Virtutem & Fortunam. Sed Virtutis quidem placidus est ingressus, & vultus constans, & in facie ruboris non nihil obvincendi in hoc certamine & honoris studium concepti apparet. Longo hanc post se intervallo relinquit Fortuna. Ducunt autè Virtutem ac stipant

Virtutis pictura.

Arma cæterua gerens conspersa cruore virorum

Magnanimum, saeva quos stravit cade Gradivus:

hi aduersorum vulnerum pleni, stillantes sanguine permixtum sudorem, semifactis innituntur spoliis hostium. Libet ne scitari qui sunt: Fabricij sumus, aiunt, & Camilli, & Lucij & Cincinnati, & Maximi Fabij, & Claudij Marcelli, & Scipiones. C. quoq; Marium conspicio Fortunæ iratum, & Mucius ibi Scæuola ardentem ostentat manum vociferans, Num & hanc Fortunæ largiris? & M. Horatius qui rem pulcertime ad flumen gessit, Etruscis grauatus telis, & pedem claudum trahens è profundo gurgite obloquitur, Num & ego fortuito casu mutilatus sum? Talis est Virtutis chorus ad contentionem proficiscens,

Terror casuris hostibus armipotens.

Fortuna descriptio.

Fortunæ autem incitatus est gressus, ferox gestus, spes arrogans, & post se relicta Virtute prope adest. Non ea vel leuius alis sese librans, neq; qualis vestigiis summis globo impositus præcepit & ambigua fertur accedere, & abitu mox euanescere suo. sed sicut Spartani Venerem perhibent vbi Eurotam transit, speculis, ornatu, cæstoque depositis, in Lycurgi gratiâ sumpta hasta & scuto se ornare: ita Fortuna Persis & Assyriis desertis, cum leuiter peruolasset Macedoniam, celeriterque abiēcisset Alexandrum, Aegyptumq; deinde & Syriam peragrandò regna distulisset, & sæpe conuersa

uerſa Carthaginiſes tuſiſſet, poſtquam tranſmiſſo Tibe-
 ri ad Palatium appropinquauit, alas depoſuit, talaria ex-
 uit, ac infideli & verſatili illo globo miſſo facto, ita Ro-
 mam intrauit, vt manſura. ac talis iam aſt ad iudicium,
 5 non enim incerta eſt, qualis apud Pindarum, & neque gemi-
 num verſat gubernaculum. ſed rectius dicitur Iuſticiæ &
 Suadæ ſoror, ac Prouidentia (ſiquidem ea eſt Prometheia)
 filia: quomodo genus eius Alcman deſcribit. Illud vero om-
 nium ſermonibus celebratum copię cornu in manu ha-
 10 bet, non frugibus ſemper florentibus refertum: ſed largiſſi-
 me omnia profundens, quæ omnis terra, omne mare, om-
 nia flumina, metalla, portusque ferunt. Illuſtres autem &
 præclari viri haud pauci eam comitantes videntur. Pompi-
 lius Numa à Sabinis, & Priſcus à Tarquiniis, quos Fortuna
 15 aduenas & peregrinos in ſolio Romuli collocauit. item
 Acmilius Paulus à Perſeo & Macedonibus exercitum nul-
 lo vulnere læſum, victoriamque nullo partam fletu repor-
 tans, triumphum ducens Fortunam magnopere prædicat.
 Idem & Cæcilius Metellus facit, Macedonicus ille ſenex, à
 20 quatuor filiis conſularibus elatus: Q. Balearico, L. Diade-
 mato, ſeu Vittato, M. Metello, & C. Caprario: nec non duo-
 bus generis conſularibus, & nepotibus, qui rebus geſtis, ac
 magiſtratibus in republica obitis erant illuſtres. Tum Ae-
 milius Scaurus, qui ex abiecta vita & ignobili familia no-
 25 uus homo eleuatus à Fortuna eo eſt, vt princeps Senatus
 legeretur. Eadem Cornelium Syllam è gremio Nicopolis
 ſorti ſublatum, ſupra Cimbricos Marij triumphos & ſe-
 ptem eius conſulatus extollens, vnus in rempublicam po-
 teſtate ac dictaturis affecit. qui ſane palam ſe & res à ſe ge-
 30 ſtas Fortunæ in adoptionem dedit, clamans cum Oedipo
 Sophocleo,

Ego meipſum puto Fortuna filium.

& Romana quidem voce Felix appellabatur. ad Græcos au-
 tem ſic ſcribebar: L. CORNELIVS SYLLA VENVSTVS.
 35 ac trophæa cum quæ apud nos ſunt Chæroneæ, tū Michri-
 datica, ſic inſcripta ſunt. Neque id abs re. nam Veneris ma-
 ximam partem non, vt viſum Menandro, nox, ſed Fortuna
 capit. Proinde ab hoc orſus aliquis initio patrociniū
 Fortunæ opportunum, ipſos in teſtimonium vocauerit Ro-
 manos: vt qui plus Fortunæ quam Virtuti detulerint. Vir-
 tutis

*Fortuna
templa.*

tutis enim apud eos sero, & longo ab vrbe condita tempore fanum posuit Scipio Numātinus. deinde Marcellus Vir-
tutis & Honoris. ac Mētis dedicauit Aemilius Scaurus, qui
belli Cimbrici tempore vixit: cum iam Sophistis & oratorū
argutiis in vrbe illapsis istas res magnis ferre laudibus cō-
pissent. Sapientiæ in hunc vsque diem templum non est, ne
que Temperantiæ, aut Tolerantiæ, aut Magnanimitatis,
aut Continentiæ. Fortunæ vero templa sunt splendida &
antiqua, ac tantum non cum primis Romæ fundamentis
posita. Primus Fortunæ tēplum dedicauit Ancus Marcius 10
forore Numæ natus, quartus à Romulo rex. videturq; For-
tunam cognominem fecisse fortitudini, cui ad obtinēdam
victoriam fortuna plurimum confert. Muliebris Fortunæ
templum ante Camillum Romani fecerunt, quo tempore
Marcium Coriolanum Volscos aduersus vrbe adducen- 15
tem mulierum opera auertunt. nam mulieres vna cum ma-
tre eius & vxore legationem obeuntes, exorauerunt homi-
nem, impetrauerunq; vt vrbi parceret, & exercitum barbar-
orum abduceret. Ferunt simulacrum Fortunæ, dum dedi-
caretur, hanc vocem emisisse: Pie me ò matronæ ciues lege 20
vrbis dedicauistis. Quin & Furius Camillus, postquam Gal-
licum exstinxit ignem, Romamq; ad auri pondus in trutina
examinatam de lance & libra detraxit, neq; Prudentiæ neq;
Fortitudinis, sed Famæ & Ominis templum locauit ad No-
uam viam eo in loco, vbi aiunt ante bellum M. Cædicio am 25
bulanti noctu vocem oblatam, quæ iuberet breui post tem-
pore bellum Gallicum exspectare. Quæ vero ad Tiberim
dedicata est Fortuna Fortis, scilicet vi omnia vincendi præ-
dita, & generosa, ci fanum in hortis populo à Cæsare lega-
tis edificauerunt, quod hunc quoque fauore Fortunæ ad 30
summam potentiam euectum iudicarent. quod & ipse te-
statur est. (alioquin enim puduisset me isthuc de eo pronun-
ciare.) Nam cum à Brundisio Pompeij persequendi causa
soluisset pridie Nonas Ianuarij, hyeme iam vertente: tuto
traiecit pelagus, Fortuna tempestatem superante. Pompeiū 35
autem cum reperisset omnibus cum copiis ibi desidentem,
ac terræ marisq; potentem, ipse vix parti alicui earum par,
quod exercitus quem Antonius & Sabinus ducebant mo-
raretur, ausus est paruo lembo conscenso, cum neque à do-
mino naui neq; à gubernatore agnosceretur, pro seruo a-
licuius

licuius habitus, auchi. cum autem ad ostium fluminis acriter repugnantibus navigationi fluctibus consilium mutare gubernatorē videret, detracto à capite tegmine, seipsum ostendit, inquit: Perge vir fortis, aude, neque quicquam merue, sed vela Fortunæ dā, ventumque excipe confidens, quia Cæsarem vehis & Cæsaris fortunam. adeo certus animi erat Cæsar, Fortunam sibi nauiganti, peregrinanti, beligeranti, aciem instruenti adesse: cuius essent partes mari tranquillitatem imponere, æstatem hyemi, celeritatem tardissimis, vires seignissimis, & (quod his est incredibilius) fugam Pompeio, Ptolemæo cadem hospitis: vt & caderet Pompeius, neque pollueretur Cæsar. Quid? filius huius, is qui primus Augusti cognomen tulit, & annos LIV imperauit, nonne cum nepotem ad gerendum bellum emittens fortitudinem ei Scipionis, gratiam Pompeij, suam fortunam optaret, sui tanquam insignis operis opificē Fortunam professus est? hæc scilicet eū Ciceroni, Lepido, Pāse, Hirtio, Marco Antonio imposuit, eorumq; victoriis, manibus, rebus præclare gestis, classibus, bellis, exercitibus in sublime extulit, istisque deiectis vnum iis superstitem fecit eum qui opera eorum ad hoc fastigium conscenderat. Augusto enim & Cicero temp. consiliis gubernauit, & Lepidus militauit, & Panfa vicit, & Hirtius cecidit, & Antonius libidines exercuit. ipsamque ego Cleopatram Cæsaris fortunæ imputo, ad quam veluti ad crepidinem tantus imperator naufragium fecit atque elusus est, vt solus esset Cæsar, Memoria proditum est, cum inter se familiarissime viuerent, adsiduaq; vterentur consuetudine Antonius & Cæsar, qui deinde Augustus fuit, & per ocium sæpenumero certamen pilæ, tesserarum, atque etiam animalium, vt coturnicum vel gallorum, institueret, semper victum Antonium discessisse. & quendā amicorū, qui vaticinādi arte gloriaretur, liberè dixisse Antonio, & monuisse: Quid tibi, mi homo, rei est cum isto adolescente? quin tu eum fugis? gloria ei anteis, maior es natu, plurib. imperas, certamina bellica obiisti, præstas experiētia. sed tuus genius geniū istius metuit: & tua fortuna seorsim magnā, eius fortunæ adulat, ad eumq; nisi procul te subducis, transibit. Atque his quidem hominum testimoniis Fortunæ causa nititur. Alia *Romulæ fortunæ* nunc ab ipsis rebus petemus, sumto initio ab ipso Urbis primordio,

mordio. Iam primum negari non potest Romuli partum,
 salutem, educationem, incrementa, summæ virtutis funda-
 menta fuisse iacta, sed exstructa tamen à Fortuna. Principio
 generatio auctoris vr̄bis Romæ, admirandæ cuiusdam felici-
 tatis fuit. mater enim eorum cum deo corpus miscuisse,
 perhibetur. Et quemadmodum Herculem ferunt in longa
 nocte satum, die præter naturâ inhibita, & Sole morante:
 ita quo tempore Romulus est creatus, narrant Solem defe-
 cisse, cū quidē vere cum Luna coiret, sicut Mars deus cum
 mortali Syluia. Idemq; euenisse etiam sub finem vitæ Romu-
 lo. nam cum Nonis Capratinis (quem diē hodieq; festiuita-
 te insigni celebrant) Sole deficiente inter mortales haberi
 desisisset. Deinde cum in lucem editos Romulum & Remum
 tyrannus interfici vellet, Fortunæ ductu traditi sunt non
 barbaro aut sæuo, sed misericordi humanoq; seruo: qui eos
 non interfecit, sed in ripa fluuij, vbi is viride pratium allue-
 bat, locusq; humilib. obumbrabatur arboribus, deposuit
 pone caprificum, cui Ruminali postea nomen est factum.
 Exin lupa, quæ recens pepererat catulosq; amiserat, turgē-
 tibus lacte vberib. grauata, leuationisq; indiga, superueni-
 ens infantes fouit, & vbera præbuit, quasi alterum partum
 lac deponens. Marti autem sacra auis picus subinde ad eos
 ventitans, summisq; insidens vnguibus alternis infantium
 ora rostro suo aperuit, suisq; alimenti bolos inseruit. Ac sic
 quidem Ruminalem appellant à ruma, id est vberē, quam
 lupa ibi sese demittens infantibus præbuit. Diu autem loci
 istius accolæ hunc morem tenuerunt, vt nihil natum ex-
 ponerent, sed omnia tollerent atq; educarent, Romuli ca-
 sum & similitudinem venerantes. Enimvero quod tum fe-
 fellerunt occulte Gabiis educati, ignoratumq; est eos Syl-
 uix filios, Numitoris regisq; nepotes esse, astu & furto For-
 tunæ videatur euenisse: ne ante rem gerendam generis causa
 perirent, sed in ipsis præclaris agnoscerentur facinoribus,
 virtute indicium nobilitatis præbente. Hoc loco mihi oc-
 currit dictum magni & prudētis imperatoris Themistoclis
 in quosdam Atheniensium duces, qui ipsum secuti & rebus
 vsi secundis præferri ei cupiebant, aiebat enim diem, qui fe-
 stum subsequitur, festo diei dixisse in quadam cōtentione,
 Tu rumultus multos habes & occupationes: ego quæ para-
 ta sunt fruendi quietem exhibeo. ac festum diē respondisse:

Vera

Vera dicis. sed ego nisi fuisset, ubi tu esses? Et ego, dicebat Themistocles, si Medico bello non fuisset, quis nunc vestrum esset usus? Eodem mihi modo Fortuna videtur Romuli virtutem compellare: Illustria sunt sane & magna tua facta, & re vera docuisti te sanguinem & genus deorum esse, sed viden' quanto me subsequaris spacio? nam nisi ego tum benignitate & humanitate mea adfuisset, sed deseruisset ac prodidisset infantes, qui tu existeres & elucescere potuisses? si tum non femina bestia superuenisset, inflammata lactis copia & impetu, magisque requirens quod aleret ipsa, quam quo aleretur, sed fera aliqua plane fera & esuriens: non iam pulcræ istæ essent regiae, templa, theatra, ambulationes, fora, archiua: pastores essent, casæ, stabula, Albanum, aut Etruscum, aut Latinum virum dominum agnoscencia.

15 Sane principium ut in omnibus rebus maximi est momenti, ita præsertim in condenda urbe. atqui id præbuit Fortuna, quæ conditorem urbis salute donauit & conseruauit. nam virtus Romulum magnum fecit. Fortuna eo usque custodiuit, dum magnus fieret. Enimvero ipsum quoque; Numæ regnum.

20 gnum, quod durauit diutissime, constat admirabili gubernatum fuisse Fortunæ prosperitate. Quod enim Egeria, vna de Dryadibus nymphis, dea docta, ob amorem cum Numa consueuerit, eumque in instituenda & conformanda rep. adiuerit, fabulosius fortassis est. nam & alij qui deas habuissent uxores, ab iisve dilecti fuisse dicuntur, Pelus, Anchises, Orion, Emathion, vitam non admodum ex animi sententia & citra molestiam exegerunt. Sed Numa videtur reuera bonam fortunam habuisse contubernalem, & collegam, quæ tanquam in turbulento æstu, conturbatoque mari, in vicinorum ac finitimorum odiis atque inimicitiiis urbem exagitata & inflammata innumeris laboribus ac dissidiis amplexa, iras & inuidias aduersariorum tanquam ventos sedauit, & sicut mare dicitur alcyonum partus in tempestate excipere, conseruare, ac fouere: ita rerum tranquillitatem

35 Romæ circumdans, statumque bellorum, morborum, periculorum, & terrorum expertem, recens collecto populo & variè concusso occasionem præbuit radices agendi, ciuitatemque constituendi per ocium tuto atque citra impedimentum. Quemadmodum enim nauis oneraria aut triremis ictibus & vi multâ compingitur: malleis, clauis, cuneis,

ferra, securibus adhibitis: compactam autem stare ad cer-
 rum tempus necesse est, & coalescere, dum vincula robo-
 rentur, & clauī firmentur: quod si recenti adhuc & lubrica
 compage in mare deduceres, omnia concussu fathiscerent,
 & aquam admissura essent. ita Romam primus conditor &
 opifex ex agrestibus hominibus & pastoribus componens
 tanquam ex validis roboribus, haud exiguos tolerauit la-
 bores, neq; leuia bella & pericula sustinuit, necessitate com-
 pulsus obfistētes origini ac institutioni eius propulsare. Se-
 cundus autem tempus nactus, benignitate Fortunæ, spaciū 10
 Vrbi coalescendi & se confirmandi largitus est, multum pa-
 cis adeptus, multum ocij. Si vero tum temporis Porſena ali-
 quis Etrusca castra exercitumq; muris admoisset, aut bel-
 licosus aliquis defectione facta Marſus, inuidusve & con-
 tentioſus Lucanus, quales posteriorib. temporibus exſite- 15
 runt Milius, aut ferox ille Silo, aut vltima Syllæ ærumna
 Telesinus. qui quasi vna data tessera totam armauit Itali-
 am, philoſophum Numam tubis circumſonasset immolan-
 tem & deos comprecantem: nullo modo principia vrbis re-
 sistere tanto potuiſſent æstui atque motui, neque ad tan- 20
 tam hominum multitudinem ac virtutem incremēta face-
 re. nunc istius temporis pax videtur Romanis quasi com-
 meatuſſe ad bella quæ postmodo inciderunt sustinen-
 da: & athleta inſtar populus è certaminib. sub Romulo o-
 bitis in pace x l i i i annorum corpore exercitato, vires suf- 25
 ficientes aduerſus hostes futuros parauisse. Nam neque fa-
 mem, neque pestem, neque ſterilitatem terræ, neque alie-
 nam æſtate hyemeve tempeſtatem illis annis Romæ ferunt
 incubuisse: nimirum non humana prudentia, sed diuina
 fortuna illud tempus gubernante. Ergo tunc Iani quoque 30
 bifores portæ, quam Belli portam vocant, clauſæ sunt. ape-
 riebantur enim cum eſſet bellum, pace facta clandeabantur.
 Numa mortuo apertæ sunt, bello cum Albanis commiſſo.
 ſextentis deinde aliis bellis continenter ſubſecutis, qua-
 dringentis poſt & octoginta annis iterum clauſus eſt la- 35
 nus, poſt Punicum primum bellum pace parta, C. Atilio, &
 T. Manlio C o s s. Ab illo anno rurſum apertus fuit, dura-
 ueruntque bella vſque ad victoriam Auguſti Actiacam.
 tunc arma Romanorum exiguo tempore conquieuerunt,
 Cantabricis tumultib. bellique Gallicis & Germanicis ir-
 ruenti-

Iani tem-
 plum.

ruentibus, pacemque conturbantibus. Atque hæc adiecta
 sunt fortunati Numæ testimonium exponentia. Sed & qui
 eum secuti sunt reges, Fortunam admirati sunt, ut princi-
 pem alumnæque Romæ, & (quod Pindarus dixit) reuera
 5 urbem ferret. Id sic considerare licet. Templum Virtutis est
 Romæ, sed sero conditum multis ab Urbis initio annis, à
 Marcello qui Syracusas cepit. Est etiam Mentis: sed id dedi-
 cavit Scæurus Aemilij qui bello Cimbrico vixit: cum iam
 oratoria ars, & argutiæ sophistarum in urbem se insinua-
 10 sent. Sapientiæ in hunc usque diem templum non habent,
 neque Temperantiæ, neque Tolerantiæ, neque Magnani-
 mitatis. Fortunæ vero templa permulta antiqua & splen-
 dida omnis generis fere honoribus posita sunt, & permix-
 15 ta partib. ac locis Romæ potissimis. Virilis Fortunæ tem-
 plum ab Anco Marcio quarto rege est ædificatum: nomen-
 que inde petiit, quod ad victoriam parandam fortitudi-
 ni fortuna plurimum adfert adiumenti. Muliebris Fortunæ
 templum dedicauerunt matronæ, cum Marcium Corioli-
 anum hostes aduersus Romam ducentem auertissent: quod
 20 nemo ignorat. Ser. porro Tullius, qui omnium regum ma-
 xime & potentiam auxit populi, & remp. ornauit, ordinem
 que census, ordinem militiæ instituit, primusq; cæsor & in-
 spector vitæ ac modestiæ ciuium fuit, creditusq; est vir fuisse
 fortissimus ac prudentissimus: ipse se ipsum ad fortunam re-
 25 iecit, eique regnum suum acceptum tulit: ita ut etiam cum
 eo consuescere Fortuna putaretur, per fenestellam in do-
 mum eius descendens. Is ergo Fortunæ templum posuit, Pri-
 migeniæ in Capitolio, & Obsequentiæ. Est & Priuatiæ For-
 tunæ templum in Capitolio, & Viscosæ. quod etsi ridiculū
 30 est cognomē, tamen translatione contemplandā Fortunæ
 naturā exhibet, eminens ad se trahentis, & tangentia retinen-
 tis. Ad fontem, qui Muscosus dicitur, Virginis adhuc Fortu-
 næ fanum est, in Abescimis versantis. In Longo angipor-
 tu Fortunæ bonæ Spei est ara. Est & sacellum Malsulæ For-
 35 næ sacellum apud aram Veneris Epitalariæ. aliæq; sexcentę
 appellationes & honores Veneris sunt, quorum pleraq; Ser-
 uius instituit, gnarus magnū momentum, immo summā in
 reb. humanis vim esse penes Fortunā: maxime cū ipse esset
 40 fortunæ fauore de captiuo & hostili gente nato rex factus.
 Nam Corniculo à Romanis capto, Ocrefia virgo captiua,
 cuius

Fortuna
templa.

Ser. Tullius
regnum.

cuius neq; formam neq; mores obscurauit Fortuna, Tanaquilidi Tarquinij regis vxoris data seruiuit, nupta cuidam clientum. ex his natus fuit Seruius. Alij rē sic narrant. Ocre-
 fiam virginem identidem primitias & libationes à regia
 mensa accipere, & ea ad focum perferre consueuisse, quæ cū
 aliquando pro more ea in ignem iniiceret, subito collapsa
 flamma, genitale viri membrum è foco extitisse, virginem
 perterritam eo ostento, rē Tanaquilidi exposuisse. hanc, vt
 erat cordata ac sapiens mulier, diuinam eam rem cēfuisse,
 virginemq; sponsæ in morem ornatam cū spectro illo con-
 cluisse. amorem huic alij Lari, alij Vulcano adscribunt. in-
 de ergo natum Seruium: & infantis etiam nūm caput fulgo-
 rem fulguris æmulum edidisse. Amas, non ita, sed Serui-
 uxorem Geganiam morte fuisse sublatam, ipsumq; præse-
 nte matre præ mœrore in somnum prolapsū, ac caput dor-
 mientis visum fuisse mulierib. igni circum illustrari. quod
 erat testimonium, ipsum ex igni natum, bonumq; in diti-
 in sperati regni, quod à morte Tarquinij studio Tanaquili-
 dis obtinuit. Nam omnium alioqui regum hic ad imperiū
 absq; vllō collega gerendum fuit ingenio ineptissimo, ani-
 moq; minime alacri. qui etiam deponere volens regnum,
 prohibitus est. moritura enim, vt apparet, Tanaquil iureiu-
 randum ab eo exegit, non dimissurum se esse formam reip.
 à maiorib. acceptam, regemque permanfurum. Ita Seruij
 regnum plane Fortunæ debetur, quod ille & præter exspe-
 ctationem suam ocepit, & præter suam voluntatem reti-
 nuit. Sed ne videamur ex illustrib. & euidentibus argumen-
 tis ad prisca tempora, tanquam obscurū in locum cōfuge-
 re & recedere: agendum omīssis regibus ad notissimas actio-
 nes & celebratissima bella oratio nostra se conuertat. Quis
 vero non fateatur ad bellum requiri multum audaciæ ac
 fortitudinis, quæ virtuti hastiferæ, vt Timotheus ait, auxi-
 lium & opem ferat? & tamen qui recte ratiocinari volet, is
 secundam rerum prosperarum affluentiam, impetumq; ad
 tantam potentiam & incrementa, non hominum manib.
 aut consiliis, sed diuina quadam incitatione & acceleran-
 tis Fortunæ vento ad tantam Romani imperij molem per-
 uenisse intelliget. Etenim trophæa alia super alia erigun-
 tur, triumphī triumphis occurrunt, priorque in armis san-
 guis adhuc calidus secundo occupatus eluitur. victorias au-

*Fortuna
Romani
imperii.*

tem nom

ten non interfectorum & spoliolum multitudinem numerant: sed captis regnis, subactis gentibus insulisque & continentibus ad magnitudinem imperij accedentibus. Vna pugna Philippus Macedoniam amisit. vna accepta plaga Antiochus Asia excessit. semel victi Carthaginienſes Libyā perdidērunt. vnus vir, vnus expeditionis impetu, in potestatem P. R. redegit Armeniam, Pontum, Syriam, Arabiam, Albanos, Iberos, & quā vsq; ad Caucasum sunt atq; Hyrcanos, terq; eum orbi terrarum circumfusus Oceanus victorem vidit. nam & Numidas in Africa vsq; ad meridionalia litora repressit: & Hispaniam, quā Sertorij à partibus stererat, vsque ad Atlanticum subegit mare: & Albanorum reges insequens ad Caspium constituit mare. Hæc ille omnia cōfecit, publica adiutus fortuna: deinde à suo subuersus est fato. Ni mirum magnus ille Romanorum genius, non ad diem vnū spirans, aut exiguo tempore vicens, vt Macedonum: neque in terra tantum potens, vt Laconum: aut mari, vt Atheniensium: neq; sero commotus, vt Persarum: neque subito sopitus, vt Colophoniorum: sed iam inde à principio cum Vibe adoleſcens, vnaq; crescens & augens rempublicam, constanter ad fuit terra marique, in bellis & pace, aduersus barbaros & Græcos. Is genius Annibalem Carthaginensem, cum ob inuidiam & ciuiles concertationes populus ei nulla mitteret subsidia, torrentis instar effudit & consumsit circa Italiam. Is Cimbrorum & Teutonum exercitus magnis locorum temporumque interuallis diſiūxit, vt sufficere Marius posset cum vtrisque seorsim confliſgens: ne inter se cōiunctæ tercentum millia hominum inuictorum & insuperabilium confertim quasi proluuie Italiam inundarent. Eadem causa fuit, quod & Antiochus cum Philippus bello peteretur occupationibus fuit distēsus: & Philippus Antiocho in discrimine versante iam ante prostratus iacuit. Et Mithridatē Marſico bello Romam urgente, Sarmatica ac Bastarnica bella detinuerunt. Tigranem à Mithridate, cū hic rebus prosperis claret, suspicio & inuidia auellerunt: victo socium fortuna fecit, vt communi ruina periret. Quid vero? an non extrema mala passam Urbem restituit Fortuna, Gallis castra circa Capitolium meratis & arcem oppugnantibus

Immisit castris, luem, multosq; necauit.

Ilia. a. imi

& nocturnam ipsorum aggressionem, quæ omnes homines

yy 3 fel.

*Galli Ro-
ma positi,
profligan-
sur.*

feſcellerat, Fortuna & Caſus prodiderunt. Qua de re fortaſſe
intempetiũum non eſt paulo prolixius diſſerere. Viſtis ad
Aliam maximaq; clade affectis Romanis, alij ſuperſtitũ Ro-
mã præcipiti fuga perlati, populum terrore & tumultu ex-
agitauerunt, cum quidem pauci conuaſatis rebus in Capi-
tolium ſe contulerunt, ibiq; euentũ præſtolari ſuſtinerũt:
alij recta à clade Veios conſuentes, dictatorem dixerunt Fu-
rium Camillum, & quem ante rebus vtens ſecundis atq; cri-
ſtis erigens populus abiecerat atque oppreſſerat peculatus
reum factum: eum conſternatus & fractus à clade repetiit, to-
tradens magiſtratum nullis obnoxium legibus. Cæterum
Camillus ne temporis gratia, ſed legitime ſibi is delatus ma-
giſtratus videri poſſet, neve tãquam Vrbe deplorata armis
diſſipati & vagi exercitus comitia conſciceret, oportuit ſena-
tores qui in Capitolio erant militum ſententiã, certiorem de
ea factos, approbare. Erat tum C. quidam Pontius in exerci-
tu, vir ſtrenuus: qui in ſe recipiens nunciũ ſe decreti iis qui
in Capitolio erant allaturum, ingens adiit periculum: cum
eundem eſſet per hoſtes, qui in orbem excubiis & vallo ar-
cem cinxerant. Vt ergo noctu ad amnem peruenit, iniecto
ſuberibus latis pectore, & corpore vehiculi leuitati cõmiſ-
ſo, ſecundo Tiberi deſluxit, atq; ab eo leni lente deuectus,
tãto in vltioriẽ ripam traiecit, indeq; per loca hominum
vacua (ẽ tenebris autem & ſilentio ſolitudinem colligebat)
ad rupem Capitolinam peruenit: coruaturuſque ſe & aſpe-
ris proceſſibus eius, quã conſcendi & teneri ſe patiebantur
committens, ac ſurſum enitens ad Capitolium euafit: vbi
receptus ab excubitoribus iis qui intus erant ſententiam
ſuorum renunciavit, decretoq; accepto rurfus ad Camil-
lum contendit. Poſtridie quidam barbarorum temere lo-
cum illum circumiens, vt vidit partim veſtigia pedum ſum-
mis impreſſa digitis, ac lapſus, partim detritas ac contra-
ctas herbas quæ terreſtribus innasci ſolent partibus, tum
corporis tractus & obliquos niſus: cæteris ſignificauit. Ij ve-
ro viam ſibi ab hoſtibus ipſis comonſtratam putantes, co-
nati ſunt cõtendere: obſeruataq; ea noctis parte, ſub quam
maxima eſt ſolitudo, euafuerunt ad arcem, non vigilibus mo-
do non animaduertentibus, ſed ne canibus quidem vigilũ
ſociis & excubitoribus. ita omnes ſopor oppreſſerat. Ne-
que tamen deſuit Romanorum fortunæ vox, quæ tantum
malum

*Anseres
Romani
seruant.*

malum indicare & prodere posset. Anseres sacri circa fa-
num Iunonis alebantur ad cultum deæ. Id animal & natu-
ra ea est facile vt perturbetur, atq; ad omnem strepitum ex-
paucescat : & tum ob magnam in arce difficultatem rerum
5 quia negligebantur , leui & famelico fomno iacebant. i-
taque statim sensum perceperunt hostium iam supra mu-
ros apparentium, editaq; alta voce proterue aduolauerunt,
magisq; deinde armorū conspectu territi, clangorē sonorū
ad modū & asperum ediderunt. quo excitati Romani, re in-
10 tellecta repulerunt & per præcipitia hostes deiecerunt. Et
iamnum solenni in pōpa gestatur canis in crucem actus, &
anser splendide admodum in lectica & veste stragula preci-
osa sedens. Quis non vere obstupescat, animoq; commoto
miretur, cōplexus animo & quæ tum erat Vrbs miseria, &
15 quæ hodie cernitur eiusdem felicitas , splendorem intruens
donariorum ac diuitias, artium certamina, vrbium largiti-
ones, missas à regibus coronas, atq; omnium quæ terra, ma-
re, insulæ, continentes, fluuij, arbores, animalia, campi, mō-
res, metalla ferunt primitias certatim pulcritudine & ele-
20 gantia ornantes istum locum: tam parum absuisse quin ne-
que fierent ista omnia, neq; essent ? igni autem, & tenebris
horrendis, caligine, gladiis barbaricis, ac eadem spirantib.
animis cum omnia opplerentur, viles & brutas timidæque
altiles principium salutis attulisse; magnosq; illos duces &
25 factis præstantissimos viros, Manlios inquam. Seruios, Po-
stumios, Papirios, qui familias postmodo illustres propaga-
uerunt, in extremo iā de salute periculo cōstitutos, ab anse-
rib. fuisse excitatos, vt pro diis patriis patriaq; propugnaret.
Quod si verum est, quod Polybius libro secundo de Gallis
30 qui tum occupauerāt Romam scribit, eos accepto nuncio
suas res agi ferriq; à finitimis barbaris , qui ipsorum dirio-
nem facta impressione occupassent, pacta cum Camillo pa-
ce discesse: iam ne controuersia quidem Fortunæ moueri
potest, quin ea salutis causam præbuerit, aliò hostes trahēs,
35 aut potius à Roma præter omniū expectationem auellēs.
Sed quid in his refert immorari, quæ certi nihil habent, ni-
hil definiti ? cum & res Romanorum perierint , & confusi
sint commentarij: vt Liuius narrat. Quæ enim posteriori-
bus temporibus enuerunt, magis aperta & conspicua, For-
tunæ demonstrant benignitatem. Ego vero etiā Alexandri

*Initio sex-
ti.*

Magni mortem in parte felicitatis Romanæ pono, viri magnis successibus, & rebus clarissime gestis insuperabili confidentia & elatione animi, qui stellæ instar ab ortu Solis in occasum transiliebat: ac iam in Italiam fulgorem armorum iaciebat. Erat ei præscriptio expeditionis suscipiendæ Alexander Molossus, apud Pandosiam à Brutiis & Lucanis occisus: re autem ipsa gloriæ amor eum (qui aduersus omnes homines instigabat) & æmulatio de imperio stimulabat, cupientem expeditione ultra terminos Bacchi & Herculis progredi. Porro autem Italiæ audiuerat Romanam potentiam atque robur tanquam aciem præpositam esse. nam Romanorum nomen & gloriam clarissimorum ad eum fama pertulerat tanquam athletarum innumeris bellis exercitatorum.

Non equidem poterat dirimi sine sanguine pugna, si confliscent inter se armis inuicti, & animis nullo metu obnoxii præditi. Quippe hi erant numero cxxx. millib. non inferiores, bellicosi omnes, fortesque, &

Gnari cornipedes agitare in prælia duos, Et gnari pugna quoque decertare pedestri.

PLVTARCHI DE ALEXANDRI

Magni siue Fortuna, siue virtute, oratio prior.

Ac ergo Fortuna oratio est, Alexandrum sibi soli totum vindicantis. Contra autem pro philosophia disserendum est, aut pro ipso potius Alexandro indignante & ægre ferente, si imperium gratis & à fortuna accepisse videatur, quod multo sanguine vanale assiduus consecutus vulueribus,

Ilia. 1. 325.

Insomnes noctes per multas peruigil egit,

Atque dies, dum bella gerit, pugnatque cruenta

aduersus inuictos exercitus, & innumeras gentes, & flumina nunquam transmissa, & saxa sagittis inaccessa: consilio, tolerantia, fortitudine, ac temperantia stipantibus. Arbitror aut ipsum Fortuna res ab eo gestas sibi adscribentem dictum: Noli meæ virtuti detrachere, noli meam gloriam deprimeret: tuum opus est Darius, quem ex seruo & astanda re-

*Alexandri
ad Fortu-
nam.*

gis do-

5 *gis* dominum Persarum fecisti: tuū Sardanapulus, cui pur-
 puram peccenti diadema regium circumposuisti. Ego au-
 tem victor ab Arbelis ad Susa perrexī, & Cilicia mihi latam
 aperuit Ægyptum, Ciliciam Granicus, quem cadaueribus
 10 Mithridatis & Spithridatis pro ponte vsus transiui. Orna-
 te ipsam & iacta regibus vulnere & cruorum expertibus.
 illi enim fortunati erant, Ochi & Artaxerxæ, quos statim a
 partu in solio Cyri collocasti. Meum quidem corpus multa
 signa, certa; ea fert, Fortunæ nō adiuantis, sed repugnan-
 15 tis. Primum apud Illyrios caput mihi saxo, ceruix vecte est
 contusa. deinde ad Granicum caput mihi gladio barbari-
 co est comminutum, femur ad Isum ense. ad Gazam mal-
 leolum sagitta sum ictus, graui autem de sella lapsu luxui
 humerum. ad Maracatarda os tibiæ mihi sagittis est perru-
 20 ptum. subsecuta sunt ab Indis vulnera, & vbiq; violentia, vbi
 sagitta mihi ictus fuit humerus. apud Gandridas crus vul-
 neratum. apud Mallotas arcu actum telum pectori meo
 infixum ferrum reliquit, & vecte sunt cernices verberatæ
 25 cum quidem appositæ muris scalæ ruptæ sunt, & Fortuna
 me vnicum includit, ne illustribus quidem aduersariis, sed
 ignotis barbaris tantam rem gratificata. quod nisi Ptole-
 mæus parma texisset me, & Limnæus ante me in numeris
 occurrens telis cecidisset, ac animis effluuissentibus vim
 30 adhibentes Macedones muros subuertissent: oportebat
 Alexandri sepulcrum fieri barbarum illum & nullius no-
 minis pagum. Atq; hæc quidem ipsius sunt expeditionis,
 tempestates, siccitates, fluminum profunditates, altitudi-
 nes saxorum ad quæ euolare aues nequeant (Aorna saxa) fe-
 rarum conspectus naturam excedentium, agrestis & inhu-
 35 mana victus ratio, mutationes regulorum, rursusq; pro-
 ditiones. Ante illam verò expeditionem à Philippicis bellis
 recalcitrabat Græcia, & Thebæ Chæronensem puluerem
 ab armis decutiebant, è ruina resurgentes: adiuantibus
 auxiliareque porrigentibus manus Atheniensibus. adhæc
 40 tota nouas occulte res meditabatur Macedonia, ad Amyn-
 tam & Aeropi filios animis inclinās. erumpebant Illyrij, &
 Scythicæ res fluctuabant vicinis turbas molientibus. au-
 rum quoque Persicum per omnium locorum oratores dif-
 fusum, exagitabat Peloponnesum. ad hæc exhausti erant
 Philippi thesauri, & debebat rex præterea, vt auctor est One-

ficritus, ducenta talenta. In tanta inopia, ac rerum perturbatione, ausus est adolescens, qui vix dum ex ephebis excerserat, Babylonem sperare & Susa, immo vel imperium in vniuersos homines animo concipere? fretus (putatis) xxx. peditum, & quatuor equitum millibus? tot enim fuisse Aristobulus affirmat. rex Ptolemæus equitum quinque millia ponit: Anaximenes xl. i. i. millia peditum, equites 1000. Præclarum verò, quod ei Fortuna parauerat, viaticum, lxx. erant talenta, si Aristobulo credimus: si Duris audiendus est, xxx. duntaxat dierum commeatus. Inconsultus igitur fuit & temerarius Alexander, qui ita tenui cum re aduersus tantam potètiā ausus est bellum suscipere? Nequaquam verò. Quis enim vnquam maioribus pulcioribusve instructus rei gerendæ occasionibus ad bellum profectus est? magnanimitate inquam, prudentia, temperantia, fortitudine. quibus eum viaticis philosophia ad expeditionem instruxit, vt maiorem a præceptore Aristotele, quàm Philippo patre commeatum ad rem gerendam consecutus, in Perlas mouerit. Nos autem credimus iis, qui scribunt Alexandrū aliquando dixisse Iliadem se & Vlyssæam habuisse secum expeditionis suæ viaticum: atq; Homerum eo nomine prædicamus. Si quis verò affirmet eum libros istos animi reficiendi, laborisq; consolandi, & ocio suauitatem conciliandi gratia secum tulisse: viaticum re vera ei fuisse doctrinam è philosophia perceptam, ac commentationes de vacuitate metus, fortitudine, temperantia, magnanimitate: cōtemnimus. scilicet quia nihil de syllogismis aut pronuntiatis scripsit, neq; ambulationem in Lyceo occupauit, neque de propositis in Academia disputauit. His enim rebus philosophiam definiunt, qui eam verba, non res putant. Atqui neq; Pythagoras quicquam scripsit, neq; Socrates, neque Arcefilaus, neq; Carneades, nobilissimi philosophi. neq; illos tanta occupabant bella, neq; barbaros reges cicurando, & Græcicas vrbes in feris condendo nationibus, & iniustas contumacesque gentes pacem legesque docendo terras peragrabant: sed quantumuis in ocio vitam agentes, scribendi munus sophistis relinquebant. Vnde ergo creditum est eos philosophari? è dictis, è factis, ex iis quæ docuerunt. Ex his itaque de Alexandro iudicetur. quæ dixit, quæ egit, quæ docuit, philosophum fuisse ostendunt. Ac

Alexander fuisse philosophum.

primò

- primò id, quod ab opinione vulgi est alienissimum, considera, comparationem discipulorum Alexandri cum discipulis Platonis & Socratis. Ingeniosos hi, & eadem lingua videntes instituerunt, si nihil aliud, saltem Græci sermonis intelligentes. & multis horum sua non persuaserunt: cùm Crinæ, Alcibiades, Clitophontes præcepta tanquam frenū expuentes aliò desisterent. Alexandri doctrinam si inspicias, Hyrcanos docuit coniugiis uti, Arachosios agriculturam: Sogdianis persuasit ut alerent, nō interficerent patres, 10 Persas ut venerarentur, non vxorum loco haberent matres. O admirabilem Philosophiam, quæ fecit ut Indi deos Græcorum colerent, & Scythæ mortuos humarent, non (ut antequam) comederent. Admiramur Carneadis vim, qui Clitomachum domo Carthaginiensem prius Aldrubalem vocatū, 15 Græcos mores institutaque amplecti docuit. & Zenonis, quod Diogeni Babylonio persuasit ut operam philosophiæ daret. At verò Asia ab Alexandro pacata Homerum passim legebat: & Persarum, Sufianorum, Gedrosiorumque filij Euripidis ac Sophoclis cantabant tragedias. Et Socrates 20 quidem novos introducens genios, pœnas Atheniensibus calumniatoribus dedit: Alexandri opera factum est, ut Bactra & Caucasus Græcorum deos adorarent. Plato vnicam reipub. formam scripsit, neque cuiquam persuasit ut ea vteretur, quòd erat austera: Alexander amplius lxx. vrbi- 25 bus in barbaris condidit gentibus, disseminatisque per Asiam Græcis institutis, à fera & belluina vitæ ratione homines detraxit. Ac Platonis sanè leges pauci legimus: Alexandri legibus multa hominum millia vsa sunt & vtuntur: victique ab eo feliciores iis sunt qui ipsum subterfugerunt: 30 cùm his nemo miserè viuendi finem imposuerit, illos victor coegerit feliciter viuere. Itaque quod Themistocles dixit, quo tempore à patria profugum rex Persiæ magnis affecit donis, tresque ei vrbes stipendiarias fecit, vnam ad frumentum, alteram ad vinum, tertiam ad obsonium sup- 35 peditandum: ò pueri, perieramus nisi periissemus. id rectius de his dici potest, quos Alexander subegit. Nunquam enim mansueuissent, si domiri non fuissent. non haberet Alexandream Ægyptus, neq; Seleuciâ Mesopotamia, neq; Sogdiani Prophthasiam, neque Bucephaleam Indi, neque Caucasus circumpositas Græcicas vrbes. quibus barbara feritas

feritas repressa paulatim est, moresq; de malis in bonos consuetudine redacti. Proinde si recte maximam sibi laudem philosophi inde petunt, quod dura & inculta ingenia emolliunt atque compouunt: merito pro summo philosopho Alexander habendus est, qui innumeras efferas gentes atq; indoles cicurauerit. Iam illa reip. forma à Zeuone Stoicæ sectæ autore tradita, quæ tantopere laudatur, ad vnum hoc caput tendit, vt non per vrbes ac pagos habitemus, singuli pprio nobis iure ab aliis distincti: sed vniuersos homines populares ciuesq; nostros censeamus esse, vna omnium vitæ ratio, vnus ordo sit, tanquam gregis alicuius quæ communibus vitur æquali lege pascuis. Atque hoc quidem scriptum reliquit Zeno, tanquam somnium aut imaginem æquitatis & reip. philosophicæ informans. Alexander re ipsa doctrinam eani expressit. Neque enim secutus est Aristotelis consilium, qui eum iubebat Græcis se tantquam principem, barbaris vt dominum præbere: & illorū quidem vt amicorum & domesticorum curam gerere, his tanquam brutis aut stirpibus vti. quod si fecisset, regnum suum bellis, exiliis, seditionibus, simultatibusq; impleuisset. Sed ira statuens, diuinitus se communem omnium nationum moderatorem atque arbitrum esse missum, quos verbis non poterat, armis ad communitatem adigens, omnes vndique gentes in vnum corpus conduxit, tanquam in amicitia cratera commiscens vitas, mores, nuptias, vitæ rationes: mandauitq; vt vniuersi mundum pro patria agnoscerent, castra pro arce & praesidio, bonos pro cognatis, malos pro peregrinis. inter Græcum & barbaricum nō chlamyde, pelta, acinace, candya distinguerent: sed Græcum virtute, barbaricum virtuositate æstimarēt. communes autem ducerent vestes, mensas, coniugia, victus rationes, cum hæc omnia sanguine & prole inuicem essent contemptata. Demaratus Corinthius, vnus de hospitibus & amicis Philippi, cū n Alexandrum Susis videret, magno correptus gaudio, effusus lacrymis, Magno dixit gaudio priuatos esse Græcos ante id tempus vita defunctos, q̃ Alexandrum non vidissent in solio Darij sedentem. Ego autem me hercle eos, quibus id spectare contigit, isto nomine beatos nō censeo: cūm Fortunæ id fuerit munus, & multorum commune regum. Illam verò videre voluissē præclaram sacram-

*Alexander
omnes gentes
in vna
remp. con-
duxit.*

eramque sponsalium procuracionem, cum Alexander vno
 tentorio, quod autem erat ornatum, complexus centum
 Persidas sponfas, totidemque Macedones & Græcos spon- *Macedonib*
 sos, communibus penatibus mensæq; eidem adhibuit: pri- *& Persidib*
 5 musque ipse seruo rediunitus hymenæum orsus, tanquam *conuicta.*
 cantilenam amoris mutui testem accinens, maximas & po-
 tentissimas gentes in communitatem conduxit centum
 copulatis coniugio paribus, vntus ipse sponsus, reliquis om-
 nibus auspex simul, & pater, & moderator. Cum volu-
 10 prate enim aliqua dixissem: O barbare & fatue Xerxa, &
 frustra tanto conatu pontem Hellepontium molite: sic
 prudentes reges Asiam Europæ coniungunt non lignis, nō
 ratibus, non animæ & consensionis expertibus vinculis: sed
 legitimo amore, castisque nuptiis, & prolis communionē
 15 gentes vniendo. Ad hunc respiciens ornatum Alexander, *vestitus*
 non Medicum adsciuit vestitū, sed Persicum, multo quā
 est Medicus viliores. nam aliena ista & inusitata & tra- *Alexandri*
 gica barbarici ornatus recusans, ut tiam & candyn & a-
 naxyrides, vestem gestauit ex habitu Macedonico & Persi-
 20 co compositam, ut Eratosthenes narrat. ut philosophus, in-
 differentibus vtens: ut autem princeps communis, & rex
 humanus, vestis honore superatorum sibi parans beneuo-
 lentiam, ut constantes permanerent, Macedonesq; non ut
 hostes odio, sed ut principes amore prosequerentur. Con-
 25 trā enim insipientis erat & inflati animi, chlamydem vni-
 colorem admirari, tunicam puniceam prætextam odisse. vel à
 diuersa parte ista contemnere, ad hæc obsuere: ac in
 morem infantis eum conseruare vestitum, quem maiorum
 vsus tanquam nutrix circumdedit. Qui feras venantur
 30 homines, ij pellibus ceruorum se amiciunt: & alatis tuni-
 culis vtuntur, qui aucupantur volucres. cauētq; tauris se
 ostentare in punicea veste, aut in alba elephantis: quia his
 coloribus ista animalia efferantur & in rabiem aguntur. Si
 autem rex magnus gentes intractabiles & imperio relu-
 35 stantes, tanquam bestias cicurans, vestitu iis consueto de-
 mitigauit, victusque vsitata ratione compescuit, mærorem
 animi eorum & tristitiam delinens: id reprehendunt? ac
 non potius admirantur sapientiam eius? qui leui admo-
 dum habitus mutatione Asiam demulserit? utque corpora
 armis debellauit, ita veste animos sibi deuinxerit? Enim-
 uerū

uerò Aristippum Socraticum admirantur, qui & vili pal-
lio, & leña Milesia ita vsus est, vt vtroque decorum serua-
uerit. Alexandro autem vitio dant, quod patrio habitu ex-
ornato non contempsit vestem bello domitorum: cum qui-
dem ille magnarum iaceret rerum fundamenta. Non enim
latrocinio Asiam incurfare, aut insperatæ fortunæ dono
prædas & spolia rapere meditatus: (quomodo postea tem-
poris Italiam Annibal, & priscis temporibus Teres Ioniā,
& Scythæ Mediam populati sunt) sed omnes terræ populos
vni subiicere imperio ac reip. formæ omnes homines in y-
num populum conducere cupiens, hoc modo sese compo-
suit. ac nisi tam celeriter genius qui animum Alexandri huc
demiserat, eundem ad se reuocasset: vna vtiq; lex omnibus
hominibus proposita fuisset: mortalesq; vniuersi ad vnicū
ius tanquam communem lucem respexissent. nunc ea pars
terræ quasi Solis radiorum expers mansit, quæ Alexandrum
non vidit. Ergo primū ipse expeditionis scopus homi-
nem à philosophia commendat: vt qui non sibi luxum &
opes ac splendorem, sed omnibus hominibus cōcordiam,
pacem, mutuamq; communicationem parare instituerit. 10
Secundo loco dicta eius consideremus: quando aliorum
etiam regum atque principum mores & ingenia vocibus
potissimum animi patefaciunt. Antigonus senex sophistæ
cuidam, libros ei de iusticia scriptos occinenti: Stultus es,
inquit, qui mihi, quem vides alienas vrbes vexare, de iusti- 15
cia loquaris. Dionysius tyrannus dicebat pueros talis, viros
iureiurando esse fallendos. Sardanapali monumento in-
scriptum fuit:

Hæc habeo, quæ edi, quæq; ex saturata libido

Hausit.----

Quis ex his dictis non pronunciet primo iniusticiam & a-
lienorum appetentiam, secundo impietatem, tertio luxu-
riam tribui. Alexandri autem dicta, si diadema iis, & Am-
monem, & nobilitatem generis adimas, Socratis tibi, aut
Platonis, vel Pythagoræ videbuntur. Non enim conside- 35
mus eas voces, quas poetæ imaginibus & statuis eius ma-
gniloquentes subscripserunt, non ad moderationem ani-
mi, sed ad potentiam Alexandri respicientes.

*Aereus inspiciebat diuosaq; hominesq; regentem
Velle mihi est vsus talia verba loqui:*

Magne

*Dicta, in-
genij argu-
menta.*

*Magne tene Iupiter, neq; enim prohibemus, Olympum,
Dum tellus toto pareat orbe mihi.*

Et, Alexander ego Iouis quidem F. Hæc, ut dixi, poetarum sunt fortunam eius adulantium. De genuinis aut Alexandri dictis primum perpendamus puerilia. Adolescens cum æquales velocitate pedum superaret, & socij ad Olympicū cursus certamen incitarent, quæfuit, Regine curia essent certaturi. negantibus, Iniquè comparatum fore certamen dixit, ubi priuatos victurus esset, victus autem rex priuatis
10 palmam cessurus. Patri Philippo hasta femur in Triballis transfixo, cum is euitato mortis periculo claudicationem iniquius ferret, Bono animo es pater mi, inquit, ac palam progredere, ut ad singulos gressus virtutis tuæ recorderis. Nōne hæc animi sunt philosophici, & qui ob diuinum in-
15 stinctum quo ad honesta fertur, aduersus corporis vitia se erigat? Quomodo putas eum exultasse propria vulnera commemorantem, ad singula gentem domitam aliquam, aut victoriam partam, urbemve captam, aut regem se dedē-
20 tem dum referret: neq; tegetet cicatrices, sed velut impres-
sas virtutis & fortitudinis suæ notas circumferret? Potu-
25 si quando in scholis Homeri versuum insituebatur compa-
ratio, aut in conuiujs, alio alium præferente, ipse hunc omnibus alijs præstare dixit:

Rex idem bonus, & fortis bellator in armis.

Ilia. 2. 179

25 quam alius laudem tempore præceperat: eam sibi legē positam existimans. ut dicere liceat, Homerum vno versu & ornasse præstantiam Agamemnonis, & de Achillis virtute oraculum edidisse. Cum in Hellepontum traiecisset, Troiā est cōtemplatus, & formam heroicarum actionum cum a-
30 nimo suo cōmentatus. ibi cum quidam se Paridis lyrā ei daturū, si vellent, polliceretur: Nihil, inquit, ea mihi opus est: habeo enim Achillis, qua is animum solatus est,

Magnorum cantans illustria facta virorum.

Ilia. 1. 189.

nam Paridis omnino mollem ac muliebrem cantum edidit amatorijs cantilenis. Animi est philosophici sapientiam amare, & sapientes apprimè admirari. qua in re Alexander nemo regum æquauit. Dictum est quo modo erga Aristotelem fuerit adfecto animo. Idem Anaxarchum musicum inter amicos in summo habuit honore. Pyrrhoni E-
leo ad primum congressum ceteros aureos dono dedit.

Xeno.

Xenocrati Platonis familiari quinquaginta talenta dono
 misit. Onesicritum Diogenis Cynici discipulum ab eo fuisse
 magistrum gubernatorum factum multi memorie pro-
 diderunt. Cum ipso Diogene apud Corinthum collo-
 catus, ita obstupuit & attonitus est viri vita & gravitate, ut
 sæpenumero eius mentionem faciens dixerit, Nisi essem A-
 lexander, Diogenes vellem esse. hoc est, operam dedissem &
 ocium impendissem disputationibus, nisi rebus gerendis
 philosopharer. Non hoc dixit, Nisi rex essem, Diogenes es-
 se vellem: neque si non dives, etiam Argeades. non enim
 fortunam sapientiæ præferebat, neque purpuram & dia-
 dema pallio ac peræ. sed hoc dicebat, Nisi Alexander essem,
 Diogenes esse vellem. hoc est, Nisi instituissem gentes bar-
 baricas cum Græcis commiscere, omnesque terras obeun-
 do circumare, scrutatusque continentis fines Macedoniam
 ad Oceanum propagare, Græciamque serere, & omnis ge-
 neris iusticiam atque pacem disseminare: non equidem in
 ocio desidens potentiam meam ad luxuriandum contulis-
 sem, sed frugalitatem Diogenis æmulatus fuisset. Nunc
 ignosce nobis Diogenes, Herculem imitor, Perseum æmu-
 lor, Bacchique qui deus autor mei est generis, in hærens ve-
 stigiiis, rursus in India vincientium Græcorum chorum vo-
 lo ponere, & apud montanas agrestesque trans Caucasum
 gentes Bacchi comesationum memoriam renovare. sunt
 & ibi quidam duræ philosophiæ nudato corpore adfecti,
 viri sancti & suo iure viuentes, deo operam dantes, Diogenē
 vilitate rerum suarum superantes, nulla pera indigentes.
 non enim recondunt alimentum, quod iis terra subinde
 recens suggerit, potum fluvij, folia ab arboribus defluen-
 tia, & herba & terra enascens lectum. per me & hi Dioge-
 nem cognoscent & ipsos Diogenes. oportet etiam meno-
 missima cudere, & barbarica & materia factum Græcicæ
 forma reip. signare. Agendum actiones Alexandrinū fortui-
 tum casum, & vim bellicam ac manuum robur præ se ferunt
 an verò multum fortitudinis & iusticiæ, multum tempera-
 tiæ ac mæfuerudinis, cum decoro & prudentia, sobria ac sa-
 pienti ratione omnia agentis? Non enim me hercle distin-
 guere inter facta eius, & hoc fortitudini, illud humanitati,
 aliud cōtinentiæ adscribere possum. sed quoduis ex omnib.
 videtur contēperatum virtutibus: confirmante Alexandro

Stoi-

Stoicorum illud decretum, Quicquid agit sapiens, omnibus eum virtutibus agere. Vnamque virtutem aliquam primas obire partes, reliquas autem omnes socias sibi perficiendæ rei adsciscere. Ita in Alexandro videre licet belliscam virtutem humanitate temperatam, mansuetudinem fortem, liberalitatem in donando rei familiaris rationibus accommodatam, iram placatu facilem, amorem temperantem, remissionem non ociosam, tolerantiam laborum non vacantem solatio. Quis miscuit bello festiuitates, quis
 10 comesationibus expeditiones, quis obsidionibus & rebus difficilibus gerendis bacchationes, nuptias, hymenæos? quis peccatis se magis infensum, aduersas res passis humaniorem præbuit? quis pugnantibus grauior, veniam petentibus benignior fuit? Subit mihi hic Pori dictum refer-
 15 re. Is enim vt captiuus est ad Alexandrum perductus, interrogatusq; ab eo quomodo se tractari vellet, Regio more ô Alexander, respondit. rursumq; interrogatus, an aliquid præterea aliud vellet, respondit, Nihil. nam in regio more insunt omnia. Et mihi lubet singulis Alexandri actionibus
 20 acclamare, Philosophicè. nam in hoc quoque omnia insunt. Captus amore Roxanes, Oxyathris filix, quæ in cœtu captiuarum erat, non libidinosè eam violauit, sed vxorem philosophicè duxit. Darium videns iaculis confixum, non sacrificauit, non prænem cecinit, vt qui ad finem longi
 25 belli peruenisset: sed chlamydem corpori suo detractam cadaueri iniecit, philosophicè hoc exemplum regix fortunæ tegens. Cùm aliquando epistolam à matre missam arcanam legeret, & Hephæstio, vt tum fortè assidebat, simpliciter vnà eam percurreret, non prohibuit. sed annulum
 30 ori eius imposuit, silentium amica fide philosophicè obfignans. Hæc enim si non sunt philosophica, quænam sunt alia? Apponamus eorum exempla, quos philosophos fuisse est in confesso. Socrates secum cubare Alcibiadem passus est. Alexander Philoxenum oræ maritimæ præfectum, cùm
 35 is scripsisset Alexandro, esse in Ionia puerum ætate florentem, pulcritudine summa, quæreretque per epistolam an hunc emi & ad se mitti vellet: acerbè increpauit, in hanc sententiam rescribens: Pessime hominum, cuius mihi talis flagitii conscius es, vt huiusmodi voluptates mihi obijciendo blandiaris? Xenocratem laudamus, quod dono

missa ab Alexandro sibi quinquaginta talenta non accepit
dantem non laudamus? an quia non tam à largiēte quàm à
non accipiente contemni pecuniam credimus? Philosophia
fecit ne pecunia opus haberet Xenocrates. at qui eadem fecit
* vt ea opus haberet Alexander, vt largiri talibus posset. 5
Hoc quoties dixit Alexander istus, vi pulsus? Et sanè iudi-
cia recta omnibus hominibus putamus inesse: quòd natura
vltrò ad honestatem ducat. Philosophi autem in eo præstāt
vulgo, quòd iudicia habent rebus aduersis incidētibus firma
& roborata. non enim tum his vtuntur anticipatis sen- 10
tentiis.

*Iliad. μ.
234.*

Est hoc augurium cunctis præstantius Enim:

& Finis omnibus hominibus est mors. Sed rationes peri-
culo imminente franguntur, ac imaginationibus iudicium
expellitur, vbi proppè adsunt res terribiles. Metus enim 15
non solam memoriā consternat: vt ait Thucydides: sed &
institutū animi omne, & laudabilem conatum atq; incita-
tionem. * Funiculos philosophia circumposuit. * *

PLVTARCHI DE FORTVNA, VEL 29

*virtute Alexandri, oratio
posterior.*

IN hesternā disputatione obliti sumus, vt apparet, dice-
re, bona quadam fortuna factum fuisse, vt ætas Alexan- 25
dri multas etiam artes, multa præclara ingenia produ-
ceret. quanquam id fortasse non tam Alexandri fortunæ
imputandum, quàm istorum felicitati adscribendum est,
eum suæ præstantiæ spectatorem testemque nactis, qui &
optimè iudicare egregia opera, & liberalissimè compensa- 30
re posset. Sanè posterioribus temporibus perhibent Arche-
strato poetæ eleganti, sed qui in paupertate inglorius viue-
ret, quendam dixisse: Si tu Alexandri ætate vixisses, is tibi
pro quouis versu Cyprum aut Phœnicen dedisset. Existi-
mo autem eos quoque, qui tum fuerunt, artifices primos, 35
non tam ætate Alexandri, quàm propter Alexandrum ex-
stitisse. Vt enim frugum copiam bona temperies ac tenuitas
aeris gignit: ita artium & bonorum ingeniorum incrementa
benignitas, honor & humanitas regis efficit. & cōtrā prin-
cipum inuidia, sordes, aut studium contendendi omnia ista
exstin-

extinguit atq; perdit. Dionysius tyrannus, ut fertur, citharædum quendam egregium audiens, pollicitus est se talentum ei dono daturum. cumq; homo postridie promissum flagitaret, Heri, inquit, exhilaratus abs te eo quo cecinisti tempore, te quoq; spe iniecta exhilaravi; habes ergo mercedem, pro eo quod me delectauisti vicissim delectatus. Alexander Pheræorum tyrannus (tyrannum duntaxat appellari par erat, neque Alexandri nomen ab eo pollui) is ergo tyrannus cum spectaret tragœdiam, præ voluptate animi vehementiore motu est ad misericordiam prolapsus. exiliens itaque è theatro concitatore gressu discessit, Rem indignam fore inquiens, si qui tot interficeret ciues, conspiceretur Hecubæ & Polyxenæ calamitatibus illacrymans. parumq; adeo abfuit, quin poenas à tragædo exigeret, quod is ferreum ipsius animum emolliuisset. Archelaum, quod in doando restrictior videbatur, Timotheus canens sæpe hoc pupugit cauillo:

Tu terrigena argento faues.

& Archelaus non inconcinne hoc ei reposuit:

20 *Tu terra genitum argentum aues.*

Scytharum rex Ateas captiuum adeptus Ismeniam tibicinem iussit inter pocula canere. cumq; cantum eius rel qui plausu & admiratione prosequerentur, inrauit se suauius audire hinnitum equi adeo procul is aures à Musis abduxerat, animumq; in præsepibus habebat non equos, sed alinos qui audiret dignum. Quid putas apud tales reges incrementi aut honoris artibus & Musicæ futurum? Quinetiam non ferunt, si quis aliqua arte superet, ideoq; veros artifices per inuidiam in fensio animo deiiciunt quales rursus fuit Dionysius, qui Philoxenum poetam in lapicidinas iniecit, quod scriptam à tyranno tragœdiam corrigere iussus, ab initio totam usque ad coronidem deleuerat. Sed & Philippus, quia serius ad discendum se contulerat, fuit in hoc genere seipso inferior, & adolescentuli in morem arrogans. itaque psalten quendam, cum rex de sonis quibusdam disputaret, ac coargui à se musicum putaret, hunc leni voce subridentemq; aiunt dixisse, Absit verò, rex, istuc abs te miseræ, ut hæc tu quàm ego melius intelligas. Sed Alexander gnarus cum quæ spectanda ipsi & audienda essent, tum in quibus sibi esset elaborandum

atque certandum, in armis sese ad fiduò exercebat, vt fieret
secundum Æschylum

Terror casuris hostibus armipotens.

hanc enim artem à maioribus suis Æacidis & Hercule ad se
transmissam colebat, reliquis autem artibus honorem abf-
que æmulatione tribuebat, gloriamque & elegantiam: sed
delectatione ad imitandum se duci non sinebat. Fuerunt
ætate Alexandri Theſſalus & Athenodorus tragædi, quib.
inter se certantibus sumtus scenicos fecerunt Cypriorum
reges, iudicium tulerunt ducum laudatissimi. cum autem
victor esset renunciatus Athenodorus, dixit Alexander, se
maluisse partem regni amittere, quàm videre Theſſalum
vinci. neq; tamen vel intercessit apud iudices, vel iudicium
reprehendit: sentiens debere se omnibus aliis superiorem,
iusticiæ tamen subditum esse. Comicus tñ fuit Lyco Scar-
phenſis. Huic, cum in quandam comœdiam versum infe-
ruisset quo donum petebat, ridens decem talenta dedit. Ci-
tharædi cum alii, tum Aristonicus, qui in pugna quadam
cum ad auxilium ferendum accurrisset, strenuè præliatus
cecidit. Huic æream statuam fieri & Pythiis collocari iussit
Alexander, cithara & hasta projecta conspicuam. non vi-
rum modò honorans, sed musicam etiam, vt quæ sortes fa-
ciat, ac rectè educatos apprimè impleat diuinò quodã in-
ſtinctu & impetu. Etenim ipse aliquando Antigenida mo-
dum qui Harmateios dicitur canente tibia, ita fuit cantu
illo concitatus atque inflammatus animum, vt dato impe-
tu arma, quæ propè iacebant, corripere. testimoniumque
ferret Spartanis cantantibus

Ferrum capeſſere inſtigat cithara melos.

Vixere tunc etiam Apelles pictor, & Lyſippus fictor. ho-
rum Apelles fulminigerum Alexandrum pluxit ita perſpi-
cua & attemperatè, vt diceret duos esse Alexandros, vnum
Philippi F. inſuperabilem, alterũ Apellis inimitabilem. Ly-
ſippus autè cum finxiſſet primũ Alexandrum facie ſurſum
conuerſa in coelũ intuẽtem, ſicut ſolebat ſuſpicere Alexan-
der leuiter inſlexo collo: ſubſcripſit quidam non abſurdè:

Aereus inſpiciens diuoſq; homineſq; regentem,

Velle mihi eſt viſus talia ſerba loqui:

Magne tene Iupiter, neq; enim prohibemus Olympum,
Dum toto tellus pareat orbe mihi.

Iraq;

Itaq; etiam solum Lyfippum Alexander fabricari suas iuf-
 fit imagines. quod nimirum is solus ære ingeniū ipsius ex-
 primeret, simulq; cum forma etiam virtutem proponeret.
 reliqui inclinationē ceruicis, oculorumq; renidentem vo-
 lubilitatem imitari volentes, masculum eius leoninumq;
 vultum non seruabant. Inter alios artifices fuit tunc etiam
 Stalierates architectus, nullum opus moliēs quod varium
 iucū dumq; adpectu esset, sed & manu magnifica, & dispo-
 sitione operum vtens quæ sumtus à rege suppeditari opus
 10 haberet. Is cū adscendisset ad Alexandrum, pictas eius, &
 sculptas atq; fictas imagines culpauit, vt timidorum & hu-
 milium opera artificum. Ego, aiebat, statui corporis o rex
 tui similitudinem in viuam & interitus expertē æternisq;
 firmatā radicibus materiā, & immota præditā grauitate in-
 15 troducere. Thraciæ enim mons Athos, vbi maximus & pla-
 nē cōspicuous affurgit, latitudines & altitudines habēs pro-
 portione toti cōgruentes, tū mēbra & artus atq; interstitia
 quæ cōformari queant, potest artificio ita tractari, vt ima-
 go Alexandri & sit & dicatur: fundamentis suis mare attin-
 20 gens, manuū autem altera gestans urbem cccccc. ciuium
 capacem, dextra perennem fluuium è patera in mare libās.
 proinde aurū, æs, ebur, ligna, tincturas, simulacra exigua,
 vanaalia, & furtis exposita abiiciamus. Hoc vt audiuit Ale-
 xander, audaciam sanē artificis & fiduciam admiratus lau-
 25 dauit. Tu tamen, dixit, Atho montem intactum relinque.
 satis est eum esse monumentum petulantix quam vnus in
 eū rex exercuerit. me Caucasus mōstrabit, & Emodi mon-
 tes, & Tanais, & Caspium mare. hæ sunt meorum factorum
 imagines. Enimuerō ponamus obsecro, fuisse confectum
 30 istud opus: eratne futurus aliquis qui illud videns, fortui-
 tō hanc formam, figuram, dispositionemq; obtigisse pu-
 taret? nō equidem arbitror. Idem de fulminigero, de hasta
 to eius simulacro sentiendum. Iam statux magnitudo abs-
 que arte à fortuna effici non potest: vt cūque multum au-
 35 ri, æris, eboris, aliusque preciosæ materiæ suggerente vir
 autem magnus, immō omnium qui vnquam exstiterunt
 maximus absolui potuit absque virtute opera Fortunæ, ar-
 ma, opes, vrbes, equos ei largiētis: quæ ipsa vti his nescien-
 ti, non potentia sunt, non ornatus, sed periculum, imbecil-
 litatisque & impotentix suæ argumentum. Rectē enim

*Alexan-
 drum non
 fuisse For-
 tuna opus.*

Antisthenes dixit, hostibus omnia bona nos optare debe-
 re excepta fortitudine ea enim sic sunt non possidentium,
 sed vincientium. Atque hanc ob causam creditur naturam
 ignauissimo animali cornua mirandae magnitudinis at-
 que asperitatis ad sui defensionem dedisse: docentem nihil
 vires & anima prodesse iis, qui subsistere non audent. Sic et-
 iam Fortuna saepenumero timididis & stultis potentiam &
 imperia tribuens, in quibus turpiter se gerant, ornat atque
 commendat virtutem, ut quae sola virum magnum praecla-
 rumque reddat. Probè dictum est ab Epicharmo, Mentem 10
 videre, mentem audire, reliqua caeca & surda, rationis indi-
 gere. nam sensus suas habet proprias opportunitates. Men-
 tem autem prodesse, mentem ornare, hanc esse quae vincat,
 superet, regnet, reliqua omnia caeca, surda, ex anima posses-
 sores deicere, grauare, & dedecorare ubi virtus adest, licet 15
 ex ipsis rebus discere. Nam eadem potentia, eodem regno
 proposito, Semiramis cum esset mulier, classes instruebat,
 legiones armabat, Babylonas condebat, rubrum mare cir-
 cūuecta Aethiopes & Arabes subigebat. Sardanapalus virili
 natus sexu, domi purpuram carpebat, inter pellices desi- 20
 dens sursum erectis pedibus. cui mortuo lapideum posue-
 runt simulacrum, barbarico more sibi saltantis, digitisque
 supra caput complosis crepitum edentis: inscripseruntque
 Ede, bibe, Veneri da operam, reliqua nihil sunt. Equidem 25
 Crates cum videret auream imaginem Phrynes meretri-
 cis apud Delphos stantē, exclamauit Esse eam trophæum
 de Gregorum intemperantia erectum. at Sardanapali siue vi-
 tam, siue sepulcrum (nihil enim puto interesse) inspicens,
 diceret trophæum esse de Fortunae bonis positum Ergone 30
 patiemur eam post Sardanapalum etiam Alexandrum attin-
 gere, eiusque magnitudinem & potentiam sibi vindicare?
 Quid verò huic amplius dedit quam aliis etiam regibus?
 arma, equos, iacula, pecuniam, satellites? His Fortuna ma-
 gnum, si potest, faciat Arridæum, Amasin, Ochum, Oarsen,
 Tigranem Armenium, aut Nicomedem Bithynum. quo 35
 rum ille diademate pedibus Pompeii subiecto turpiter reg-
 num amisit, praedae id cedens: hic raso capite & summo pi-
 leo, libertum se populi Romani est professus. Dicamus po-
 tius, Fortunam paruos, timidos, abiectos facere. iniustum
 verò esse, qui vel vitium infortunio, vel fortitudinem &
 pruden-

prudentiam prosperæ fortunæ accepta ferat. Multū verò
 Fortuna debet imperio Alexandri. in eo enim conspecta est
 illustris, inuicta, magnanima, modesta, humana. Statim au-
 tem mortuo Alexandro exercitū eius vagantē, & in seipsum
 5 impingentem Leosthenes similem dixit Cyclopi esse qui
 amisso oculo vsquequaque manus intēdebat nullum ad
 certum scopum directas. ita sublato duce magnitudo ex-
 ercitus incertis motibus agitabatur. Atque adeo sicut ani-
 ma deferente cadauera non consistunt, non cohærent, sed
 10 dissipantur & dissoluuntur: ita exercitus Alexandro amo-
 to palpitabat, concutebatur, atque æstuebat, Perdiccis,
 Meleagris, Seleucis & Antigonis tanquam spiritibus et-
 iamnum calidis ac pulsibus in corpore discurrentibus: tan-
 dem planè flaccescens & putrescens, vermium instar ex se-
 15 se pullulauit degeneres reges atque principes semianimes.
 Hocque ipse etiam Alexander indicauit, cum Hephæstio-
 nem, qui cum Cratero in rixam inciderat, obiurgans dixit:
 Quæ verò tua res gesta est, si quis tibi Alexandrum aufe-
 rat? Quod ego intrepide ad eius temporis Fortunam di-
 20 xero: Quæ tua magnitudo, quæ gloria, quæ potentia, vbi
 vis illa est insuperabilis, si quis Alexandrum tibi detrahat?
 id est, si quis tibi adimat armorum peritiam, diuitia-
 rum magnificum vsum, continentiam in tanta luxu ma-
 teria, audaciam in certaminibus, mansuetudinem erga sub-
 25 ditos. Alium fac, si potes, magnum, qui pecuniam non e-
 largiatur, non ante exercitum periculis se offerat, non ho-
 noret amicos, non miseretur captiuos, voluptates non so-
 briè percipiat, non in tempore excubias agat, victor non
 placabilis & humanus sit. Quis magnus est in potētia con-
 30 stitutus, prauitate & stulticia cum tenentibus? aufer virtu-
 tem à fortunato, prorsum humilem cernes: in gratia paran-
 da ob illiberalitatem, in laboribus ob molliciem, erga deos
 ob superstitionem, erga bonos ob inuidiam, inter viros ob
 timiditatem, inter mulieres ob libidinem. Sicut enim ine-
 35 pti opifices dum magnas bases paruis donarijs supponūt,
 eorum prauitatem hoc ipso arguūt: sic Fortuna cum inge-
 nium vile magnis ac splendidis rebus extollit, idē magis
 demonstrat atque infamiae exponit, cum præ leuitate laba-
 scit atque impingit. Non ergo in possessione, sed in vfu bo-
 morum id inuenies, quod laudem meretur. quando etiam

infantes regna & imperia paterna hæreditatis iure consequuntur: vt Charilaus, quem Lycurgus cum ipsis incunabulis in phiditium attulit, ac suo loco regem Spartanorum renūciavit. & sanè nihil laudis infans merebatur, Lycurgus plurimum, qui infanti paternam dignitatem redderet, non ad se eam traheret. Quis verò magni fecit Arrideum? quem nihil infanti præstantem, tantum purpura veluti cunabulis inuoluens Meleager in Alexandri solio collocauit. rectè is, vt conspicuum fieret intra paucos dies, quomodo virtute homines, quomodo fortuna regerentur. Nam post imperii verum administratorem, histrionē introduxit: aut potius tanquam in scena diadema orbis terrarum imperii tacitum traduxit.

Imponente viro molem mulier quoque perfert,

inquit ille. Contrà verò hoc rectius est dicere: potentiam, diuitias, imperium vel mulier, vel puer potest alicui imponere. Oarsæ & Dario Bagoas diadema arreptum, cumque eo regnum Persicum imposuit. Vt autem is, qui magnam est adeptus potentiam, tolerare eam, & administrare possit, neque mole rerum conteratur aut subuertatur, viri est virtute, mente, altoque animo præditi. qualis fuit Alexander, cui à nonnullis ebrietas & temulentia obijciuntur. Ille verò magnus fuit vir, sobriusque in tanta rerum mole, neque passus à potètia & imperio se inebriari aut ad bacchandum incitari. cuius gustum alii exiguum cum percepissent, sui compotes esse nequiuērunt.

Etenim mali saturati vel pecunia,

In ciuitate vel potiti honoribus,

Luxuriant in speratam ob fortunam domus.

Superbe dicta & facta quorundam.

Clitus, cum apud Amorgum tres vel quatuor Græcas triremes subuertisset, Neptuni cognomen accepit, & tridentem gestauit. Demetrius, cui Alexandræ potètiæ paruum Fortuna portiunculam contulerat, passus est se Catæbatem (tanquam deum qui in terras descendisset) appellari, & ab urbibus ad eū non legati, sed cōsultores numinis mittebantur, responsaque ipsius oracula dicebantur. Lyfimachus Thraciam, quasi extremos regni Alexandrei fines, adeptus, eò superbix & ferociæ processit, vt diceret: Nunc ad me veniunt Byzantii, cum hasta cælum tango. cum quidem Passiades Byzantius, tunc præsens, Abcamus hinc, inquit,

quit, ne cuspide cœlum perforet. Et quid de ijs dicam, quibus licuit propter Alexandrum altos ducere spiritus? quando Clearchus etiam occupata Heracleæ tyrânide sceptrum gessit, & filiorum vnum Cerauni (quæ vox fulmen significat) nomine affecit. Dionysius verò iunior Apollinis se filium prædicauit hac inscriptione:

Dorica quem genuit Phæbeo semine mater.

Pater huius, cum ciuium ceterorum aut amplius interfecisset, fratrem ob inuidiam hostibus prodidisset, matrē vetulam, 10 paucis post diebus morituræ exitum præstolari non sustinens, suffocasset, atque in tragœdia ipse scripsisset,

Tyrannis iniusticia mater est enim:

tamen filiabus Virtutis, Pudicitia, Iusticia nomina imposuit. Alij Evergetas, id est benefactores, alij Callinicos, id est 15 pulcras victorias consecutos, alij Soteres, hoc est seruatores, alij Magnos se denominauerunt. Alias autem supra alias eorum nuptias equorum instar in armentis mulierum promiscuè versantium, filiorum cædes, exoletorum excarnificationes, ludos tessellarum quotidianos, tibiæ cantus in 20 theatris, noctes in cœnis, dies in prandijs consumptos, enarrare nemo queat. At enim Alexander prima luce sedēs prandeabat, tenebris noctis iam ingruentibus cœnabat, bibebat dijs sacrificans, cum Medio tesseriis certabat febricitans, ludebat iter faciens interimq; arcu iaculari discens, & de curru descendere. Roxanem sibi soli duxit, amore eius captus. 25 Darij autem Statiram regno & rebus: proderat enim gentium commixtio. Reliquis Persidibus tantum superior fuit pudicitia, quantum fortitudine Persis. nullam enim inuitam vidit, & quas vidit, magis præterijt quàm non visas. vt 30 cum aliàs fuerit humanissimus, aduersus pulchritudinem formæ duntaxat superbè se gesserit. De vxore Darij longè formosissima, ne vocem quidem audire voluit formæ eius commendatricem. mortuam verò ita regiè ornavit, itaque misericorditer defleuit, vt pudicitia eius in tanta humani- 35 tate fidem non inuenerit, iniuriæq; crimen ei bonitas confluauit. Sinistram enim de eo suspicionem Darius concepit, ad potentiam & ætatem respiciens: quod ipse quoque erat eorum è numero, qui putabāt à Fortuna Alexandri esse victoriam. Postquam autē veritatem diligentissima inquisitione comperit, Proinde, dixit, nō planè res Persica perijt:

neq; nos quisquam prorsum ignauos mollesq; dixerit, à tali victos hoste. Equidem deos bonum successum, victoriamq; belli huius flagito, vt beneficijs Alexandrum possim superare: ac me studium quoddam æmulatioq; tenet benignitate eum vincendi. Sin actum est de rebus meis, patriæ Persarum Iupiter, dijq; regij, nemo precor alius quàm Alexander in Cyri solio sedeat. Ita dijs testibus vocatis ille Alexandrum adoptauit. sic vincitur virtute. Si lubet, Fortunæ accepta fer Arbela, & Ciliciam, & alia vi gesta ac peracta. Fortunæ beneficio bellicæ quassata fuerit Tyrus, & aperta Ægyptus. huius opera ceciderit Halicarnassus, & capta sit Miletus, & Euphratem vacuum reliquerit Mazæus, ac Babylonius campus cadaueribus fuerit oppletus. Non quidē temperantem eum Fortuna reddidit, neq; continentem, neque inuictum à voluptate, & nulla cupiditate violabilē animum conseruauit. Atqui ea sunt quibus Darium vicit Alexander: reliqua, armorum erant & equorum clades, pugna, cædes, fugæque virorum. illa priora sunt quibas magnam & in confesso positam victoriam ille de Dario reportauit, concedente, virtuti, magnanimitati iusticiaque eius, mirantiq; eius in voluptate, laboribus, & officijs inuictum animum. Quippe inter scuta, satissas, conclamationem acierum, & armorum confliktus Tarrias quoq; Dinomenis F. & Antigene Pellæus, & Philotas Parmenionis F. inuicti erant. ijdem verò ad voluprates, mulieres, aurumq; & argentum nihilo melius affecti quàm quiuis captiuorum. Nam Tarrias, cùm Alexander Macedonas ære alieno exsolueret, creditoribusque pro omnibus satisfaceret, mentitus se debere quendam, qui se ei credidisse simularer, ad mensam adduxit. deinde facinoris compertus, erat seipsum interfecturus, nisi Alexander eum absoluisset crimine & argentum habere suisset: recordatus eum Philippo Perinthum oppugnante iaculo oculum ictum, non passum ante sibi fuisse telum extrahi, quàm hostes fudisset. Antigene ijs qui ob morbum aut mutilationem in Macedoniam remittebantur se immiscuit. inq; eorum numerum adscriptus, cùm deprehenderetur nihil habere mali, sed finxisse morbū vir bellicosus & cicatricū corpus plenū habēs, molestiam Alexandro exhibuit. interrogatusq; ab eo causam, confessus est Telesippe amorē se teneri, & quòd ab ea diuelli non pateretur,

ideò

idè comitem ad mare ei se præbuisse. quæsiuit Alexander,
 cuius ea mulier esset, & quis eius gratia compellendus: li-
 beramq; esse Antigenei respondenti, Muneribus ergo, inquit,
 & pollicitis ei perluadeamus vt nobiscum maneat. Adèd
 cuius amanti Alexander facilius quàm sibi ignouit. Philo-
 tas Parmenionis F. vitio incontinentiæ laborauit. Antigo-
 na fuit Pellæa muliercula inter eas quæ apud Damascum
 captæ erant, quondam capta ab Autophradate, cùm ipsa in
 Samothraciam trajiceret, forma satis egregia. Hæc Philo-
 tam, cū amare eam cepisset, planè tenebat sibi deuinctum.
 Et verò ferreus ille emollitus, in voluptate cogitationes su-
 as non continuit, sed aperuit, & multa arcana mulierculæ
 enunciauit. Quid enim, dicebat, erat Philippus iste sine Par-
 menione? quid esset, si Philotam non haberet, Alexander?
 vbi Ammon, vbi angues, si nos nolimus? Ea verba ad quan-
 dam familiarium mulierum extulit Antigona, hæc Cratero
 indicauit: Craterus Antigonam occultè ad Alexandrum
 adduxit. Is corpore quidem mulieris abstinuit, sed opera
 eius Craterum totum excussit, taciteque omnia consilia
 eius expiscatus est. Et quidem annis amplius septem exin-
 de elapsis, neque in vino vnquam similitatem Alexander
 ebrius vllam indicauit, neque per iram iracundus, neque
 amico vlli aperuit rem, omnia solitus Hephæstioni credere
 atq; communicare. Ferunt enim Alexandro epistolam ma-
 tris arcanam tacitè secum legente, Hephæstionem leniter
 admoto capite vnà eam pellegisse: neque Alexandrum pro-
 hibere sustinuisse, sed detracto annulo sigillum ori eius ad-
 mouisse. Enimuerò defatigari dicendo oporteret, qui om-
 nia ea vellet cōmemorare, quibus demonstratur pulcerrimè
 vt regem maximè decebat sua vsum fuisse Alexandrū po-
 tentia. vt si Fortuna magnum eum fecerit, maius hoc sit
 quòd ea rectè vsum est: & quanto magis fortunam eius lau-
 des, tanto magis virtutè ipsius extollas, quæ digram fortu-
 na sua eum fecit. Sed iam nunc ad principia incremento-
 rum, ac initia potentiæ Alexandri venio, consideraturus
 quodnam Fortunæ opus in ijs sit, propter quod Alexander
 à Fortuna euectus & auctus dicatur. Quid ni enim, dij boni?
 Scilicet illa sum, incrementatum, nulla obita expeditione,
 equi hinnitu eum in solium Cyri extulit, vt antè Darium
 Hytaspis F? aut muliebri adulatione inductus vir hoc ei

contulit? quomodo Darius Atossa impellente Xerxi ad fores diadema regni attulit? aut sicut Parysatis filio per Bagaoam? ut stolam exuens astandæ, regiam erectamque tiam sibi circumposuit? aut subito & præter expectationem sorte electus imperium orbis terrarum suscepit? sicut Athenes thesmothetæ & archontes sorte leguntur. Discere vis, quomodo homines Fortunæ fauore reges creentur. Apud Argiuos aliquando defecit Heraclidarum genus, è quo regem eos deligere patria consuetudo iubebat. quærentibus ac sciscitantibus oraculum datum est, regem ab aquila demonstratum iri. ac post paucos dies aquila in domum Ægonis deuolare conspecta fecit, ut Ægon rex designareretur. Rursum in Papho cum rex improbè iniusteque se gereret, Alexander eo cieccto alium quærebat è stirpe natum Cinyræ: cum ea gens iam deficere & perire putaretur. vnum ergo dicebant inde superesse hominem pauperem & obscurum, qui in horto quodam neglectus ab alijs aleretur. ad hunc missi à rege venerunt. estque inuentus aquam areolis olerum in horto infundens, ac perturbatus est, cum milites eum arriperent, & ire iuberent. cæterum adductus ad Alexandrum in vili sindone, rex est factus, purpuraq; ornatus, & in numerum eorū receptus qui Socij appellabantur. nomen ei fuit Alynomus. Hoc modo fortuita euenta reges faciunt, vestitum mutant, ac celeri mutatione alia nomina imponentes nihil tale expectantibus aut sperantibus. Alexandro autem quid præclari obtigit præter meritum, quid sine sudore, sine sanguine, quid gratis, quid absque labore? Sanguine mixtos fluuios bibit, per cadauera veluti pontem amnes transijt, herbam edit fame urgente quam primam conspexit, gentes altis niuib. obrutas, & vrbes infra terram descidentibus penetrauit, mare hostile nauigauit, tumulosque arenarum in Gedrosijs & Arachosijs peruadens, antè in mari quam in terra vidit stirpem. Quod si libero ore aduersus Fortunam tanquam contra hominem loqui liceret pro Alexandro, equidem eam sic compellarem. Quando tandem, ô Fortuna, Alexandri actionibus tu, & ubi viam aperuisti? quodnam saxum tua ope adiutus cepit sine sanguine? quam urbem ei præsidio nudatam tradidisti? quem exercitum inermem? in quem regem incidit focordem? in quem ducem negligentem? in quem ianitorem dormientem?

*Fortunam
Alexandro
fuisse ad-
uersam.*

tem? quem fluvium traiectu facilem, quam hyemem temperatam, quam æstatem molestiæ expertem præbuiti? Ad Antiochum Seleuci F. ad Artaxerxem Cyri fratrem, ad Ptolemæum Philadelphum abi. eos viui etiamnum patres regis titulo dignati sunt: ij prælia nullis lacrymis constantia vicerunt, ij inter festos dies ac pompas & spectacula vitam exegerunt, ij ob felicitatem in regia dignitate consueverunt. Alexandri si nihil aliud, saltem totum corpus considera à summo capite vsq; ad imos pedes hostilibus vulneribus contusum atq; dissecatum,

Hastis, & gladijs, saxiq; ingentibus ictum.

Iliad. 2.

285.

Ad Granicum galea eius gladio fuit dissecata, ictu vsque ad capillos penetrante. Gazæ iaculo humerum est vulneratus. in Maragandis sagitta crus, ita vt os radij fractum eo ictu eminuerit. apud Hyrcaniam lapide ceruicem ictus est. quæ ex plaga visus ita fuit hebetatus, vt per non paucos dies in periculo amittendi vsus oculorum fuerit. Ad Assacana Indico telo sauciatus talum est. quo quidem tempore adulatibus subridens dixit: Hic quidem sanguis est,

Non ichor, qualis stillat de sanguine diuini.

Iliad. 340.

Apud Issum gladio femur ei vulneratū est à Dario manum cum ipso conferente, vt Chares scribit. ipse simpliciter & verissimè scribens ad Antipatrum, Mihi quoque, inquit, vsu venit vt pugione femur sauciarer: sed neque tum, neq; post. modo quicquam mali ex eo vulnere enenit. In Mallis sagitta bicubitalis per thoracem in pectus & sursum vsq; ad ceruicem fuit adacta. autor Aristobulus. Tanaim transgressus Scythas fudit, & equo ad c. l. stadia insecutus est, cū quidem alui profluvio vexaretur. Euge Fortuna, Alexandrum auges scilicet atque magnum facis, vndique perfodiens, vndique lædens, omnia corporis membra vulneribus aperiens: non quo modo Minerua sagittam in Menelaum coniectam in validissima armorum auertit, ac thorace, mitra, & cingulo ictus vim ita retudit, vt leuiter perstricto corpore duntaxat sanguis fluere: sed nuda membra vulneribus exponens periculosis, ictusque per ossa dirigens, corpusq; in orbem ambiens, oculosq; & pedes oppugnans, impediens persequentem hostes, victorias subtrahens, spes subruens. Mihi profecto nullus rex videtur Fortunam expertus iniquiorem. In multos quidem ea incidit grauis atq; inuidia. sed alios fulminis

Iliad. 5. 128.

minis in morem succidit atque perdidit: ira eius & odium in Alexandrum pertinax fuit, & cum inuicto contendendi studio coniunctum, quale aduersus Herculem. Quos enim Typhones aut vastissimos Gigantes non in eum excitauit? quos hostes non muniuit armorum multitudine, aut fluminum profunditate, aut rupium asperitate, aut peregrinarum belluarum robore? Quod nisi magna fuisset Alexandri altitudo animi, & à magna virtute suscepti conatus contra virtutem eniti pertendissent: quomodo non despondisset animum, toties signa conferens, exercitum armans, oppugnans, persequens? innumeras defectiones, auersiones, insultus gentium perferens? quid reges iugum abijcientes, Bactra, Maracanda, Sogdiani? denique inter gentes infidas & infidiosas hydram secans semper nouis bellis pullulantem? Absurdum videbitur quod dicam: sed dicam tamen quia verum est. Parum abfuit quin Fortunæ culpa Alexander deflueret Ammonis filius haberi. Quis enim diuina stirpe natus tot laboriosas exantlauit ærumnas, Hercule demto? Verum huic vnus vir improbus iniunxit vt leones caperet, apros insequeretur, aues abigeret, ne maiores res obeundi, Antæumque puniendi, & Busiridis homicidij finem imponendi ocium haberet. Alexandro autem virtus imposuit regium ac diuinum certamen, cuius finis esset non aurum ab innumeris circumferendum camelis, non luxus Medicus, mensæ & mulieres, neque vinum Calydonium aut Hyrcanici pisces: sed vt omnes homines in vnâ reipublicæ constitutionem redigens, omnes vni principatui subditos, vni vitæ rationi adfueret. Hunc amorem à puero gerens insitum, vnaque cum corpore auctum & adustum, vt legati venerunt à rege Persarum ad Philippum, qui tum peregrè aberat, ipse eos comiter hospitio exceptos, nihil puerile (vt alij) interrogauit, de aurea illa arbori maritata vite, aut hortis pensilibus, aut ornatu regis. sed totus in ijs erat, quæ imperij summam & vim continebant: sciscitans quantus esset Persarum exercitus, quo loco rex in prælijs pugnaret. exemplo nimium Vlyssis, rogantis:

Iliad. x.

407.

Arma sibi sunt illi, stabulum quod quadrupedantum?
quæ itinera breuissima sursum à mari tendentibus? ita vt attoniti hospites dixerint: Iste puer magnus est rex, noster autē diues. Posteaquam verò mortuo Philippo adtraiciendum

dum in Asiam appulit animum, iamq; & spe & apparatu totus ea fuit in expeditione iniecit manum Fortuna, auertitq; eum & retrò abstraxit, innumerasque occupationes ei & moras circumdedit. Initio vicinis barbaris conturbatis, Illyricum & Triballicum bellum ei immisit. quibus ab Asiatice usque ad Scythiam Istro adiacentem auulso, & circumcurritando magnisque periculis ac certaminibus obeundis defuncto, cum debellatis hostibus rursus expeditioni incumberet, eadē denud Thebas incussit, Græcumq; bellum, 10 & atrocem aduersus cognatos & populares per cades, ferum, ignemq; vindicta, cuius fuit tristissimus finis. His peractis rebus traiecit in Asiam, viatico instructus, ut Phylarchus prodidit, xxx. dierum. Aristobulus scripsit, lxx. eum habuisse talenta. Interim rem familiarē & reditus regios maxima ex 15 parte inter amicos diuisit. Solus Perdicas nihil accepit, quanquam offerente rege. sed interrogauit, Tibi vero, Alexander, quid facis reliquum? isq; ubi respondit, Spes. nos ergo etiam, inquit, in earum parte acquiescimus. rectū quippe est nos Darij potius expectare opes, quam tuas accipere. 20 Et quænam tandem erant illæ spes, quibus fretus Alexander in Asiam transmisit? non copiarum ex urbibus, quarum quantuis multa ciuium millia inhabitarent, certo numero conductarum: non classis quæ per montes nauigaret: non flagella, nō compedes, barbaricæ insaniæ supplicia mari imponen- 25 da. Verum extra ipsum in exiguo exercitu vigeat magnum landis studium, & æmulatio ætate æqualium, certamenque de gloria & virtute cum socijs susceptum. Ipse autē magnas in se spes continebat. pietatem aduersum deos, fidem erga amicos, frugalitatem, continentiam, peritiam, mortis con- 30 temtum, magnanimitatē, humanitatem, comitatem, candorem, constantiam in consilijs, celeritatem in actionibus, principatum in gloria, institutum animi in rebus gerendis efficacem. Nam Homerus quidem neque conuenienter neque probabiliter, Agamemnonis pulcritudinem è tribus com- 35 pegit similitudinibus:

Ille caput magno similis, oculosq; Tonantis,

Neptuno pectusq; truci, & onamq; Gradino.

Alexandri autem naturam si genitor deus ex multis concinnavit composuitq; virtutibus, quid obstat quo minus dicamus fuisse in eo magnanimitatē Cyri, modestiam Agesilai,

pru-

Alexandri

cum alijs

imperatoribus com-

paratio.

Iliad. g.

478.

prudentiam Themistoclis, peritiam Philippi, audaciā Brasi-
 fidæ, vim & reipublicæ gerendæ calliditatē Periclis? Quin-
 immodò si eum velis cum vetustioribus componere, tempe-
Iliad. 2. rantior fuit Agamemnone. hic enim captiuā prætulit vxori
 quam primam virginem duxerat: Alexander etiā nū con-
Iliad. 6. iugij exfors captiuus abstinuit. Maiore etiam fuit quā A-
Iliad. 7. chilles animo. hic enim Hectoris cadauer exiguo precio
 redemptum reddidit: noster grandi sumtu funus Dario fe-
 cit, atque ille cum amicis in gratiam rediens, veniam donis
 ac præmio vendidit: Alexander victor hostes ditauit. Pietate
Iliad. 2. porro Diomedem superauit. is enim paratus fuit aduersum
 deos pugnare: noster omnem successum prosperum dijs ac-
Odyss. 2. ceptum tulit. Acceptor quoq; necessarijs fuit quā Vlysses.
 201. huius enim mater ob luctum & desiderium vita excessit:
 mortem Alexandri mater hostis ob beneuolentiam est co-
 mitata. Deniq; vt verbo dicam, si Solon rempublicam for-
 tuito constituit, si Miltiades fortunæ munere exercitum
 duxit, si Aristides casu fuit iustus: nullum iam virtutis erit
 opus. sed nomen hoc & oratio esto, quæ aliqua cum gloria
 homines peruagetur, ficta à sophistis & legum latoribus.
 20. Sin autem eorum, quos recensui, virorum, vnusquisq; pau-
 per quidem aut diues, imbecillis vel robustus, deformis siue
 pulcer fuit, ac vel in senectute felici mortem obiit, vel præ-
 properè vitam reliquit, Fortunæ nutu: magnum verò im-
 peratorem, magnum legum conditorem, magnum reipu-
 25 blicæ & magistratus administratorem virtute leipsum qui-
 uis & doctrina adiutus præstitit: agendum cum singulis Ale-
 xandrum comparemus. Solon Athenis nouas tabulas con-
 fecit, eamque rem blando nomine Seisachtheiam, id est o-
 neris excussionem, appellauit. Alexander nomen loco
 30 pecuniam debitam creditoribus de suo dissoluit. Pericles
 tributum à Græcis exacto, templis ea è pecunia exstructis ar-
 cem ornauit: Alexander barbarica potitus pecunia, in Græ-
 ciam 6000 talenta misit, mandans vt ædes dijs inde ædi-
 ficarentur. Magnam nominis celebritatem per Græciam
 35 Brasidæ peperit, quoddam hostium ad Methonam castra percur-
 rit ad mare posita. Alexandri autem in Oxydraeis saltum il-
 lum atrocem, incredibilem audientibus, & spectantibus
 terribilem, cum de muro seipsum in hostes demisit hastis, &
 iaculis, & strictis ensibus cum excipientes, cui nam alij rei
 similem

similem dicas, quam fulminis igni cum impetu proripien-
 tis se & vento? tale tum spectrum in terras se deiecit ille, ar-
 dentibus circum fulgens armis. Et barbari initio perterriti,
 non sine horrore dissipati recesserunt. deinde cum viderent
 5 unum hominem in multos irruere, restiterunt. Enimvero
 ibi loci Fortuna suæ erga Alexandrum benevolentia præ-
 clara & euidencia opera edidit, quando ipso in locum obscu-
 rum & barbarum abiecto, murisq; incluso, eos qui auxilium
 ferre summo studio contendebant, murosque foris inuade-
 10 bant, contractis scalis prostravit atq; præcipitavit. de tribus
 vero, qui soli in muros euaserant ac seipsos demiserant, ut
 iuxta regem cõsisterent, unum statim rapuit atq; interfecit,
 alter multis confixus iaculis tantum absfuit à morte, quod
 sentire adhuc & quid ageretur cernere potuit. interim foris
 15 inanes incursiones atq; conclamationes erant Macedonũ,
 cum machina ad oppugnandum nulla, nullum in promtu
 esset instrumentum: sed muros præopitulandi studio gladijs
 percuterent, nudisq; manibus rumpere ac tantum non
 mordicus comminuere niterentur. At enim fortunatus ille
 20 rex, utpote quem perpetuò stiparet custodiretque Fortuna,
 feræ in modum calibus implicata, desertus & auxilij inops
 agebat: non eò redactus, ut Susis, Babylone, vel Bactris po-
 titetur, aut præclaram de Poro illam victoriam reportaret.
 nam qui arduas ac gloriosas res gerendas suscipiunt, ab il-
 25 lorum infortunio, si quod habet, saltem dedecus abest. Sed
 ita pertinax & inuidiosa fuit Fortuna, ita barbaris fauit, A-
 lexandro malè voluit: ut (quantum in ipsa quidem fuit) non
 corpus modò tunc eius atq; vitam, sed & gloriam decusque
 aboleuerit. Neq; enim adeò indignum erat vel turpe Alexan-
 30 drum ad Euphraten vel Hydaspem occumbere, aut manu cum
 Dario conferta equis, gladijs, & securibus Persarum pro re-
 ge suo propugnantium interfici, aut consensu Babylonis
 mœnibus, ruere & à magna spe decidere. Sic Pelopidas &
 Epaminondas extincti sunt: quorum in tantis conatibus
 35 mors virtuti, non calamitati est imputanda. Sed quodnam
 fuit facinus Fortunæ, in quam nunc inquirimus? Vt in ex-
 tremo angulo barbaricæ fluuij ripæ, intra muros ignobilis
 oppiduli inclusus atq; occultatus orbis terrarum rex atque
 dominus periret, armis inhonestis & instrumentis temerè
 oblati percussus atq; confusus. Nā securi per galeam caput
 A A vulne-

vulneratum eius est, & sagitta aliquis arcu emissa thoracem
 perrupit, cuius ad mammam infixæ ossibus & inhaerentis,
 colis eminuit aggrauans, cuspis autem ferrea iv. digitos
 fuit lata, longitudo quinque. Extremum mali hoc fuit, dum
 ipse aduersos hostes defendit, & eum qui coniecerat telum,
 ac gladio armatus accedere audebat, pugione præuentum
 derisit atque necat: interea quidam è pistrino accurrens à
 tergo istum ceruicibus Alexandei ingerit, quo in vertiginem
 acti sensus sunt heberati. Veruntamen præsidio adfuit
 virtus, fiduciam ipsi, socijs robur festinationemq; inferens. 10
 Linnaeus enim, Ptolemæus, Leonnatus, atq; alij, qui vel su-
 perato vel perrupto muro ante regem constitierant, murus
 erant virtutis, ob benevolentiam & amicitiam, qua Alexan-
 dro erant iuncti, corpora, facies, animasque suas pro eo op-
 ponentes. Non enim Fortunæ casu fit, quod alij vltro pe-
 ricula pro regibus adeunt, & mortem oppetunt: sed ob vir-
 tutis amorem, sicut ob illex aliquod medicamentum apes
 solent, principi se adiungunt & adherent. Quis autem qui
 tunc extra periculum constitutus spectator adfuisset, non
 hoc erat dicturus? Conspicere se magnum Fortunæ aduer- 15
 sus virtutem certamen: & barbaros indignè superiore esse
 loco, Fortuna fauente. Græcos autem resistere vltra vires,
 virtutis præsidio, ac si barbari vincant, Fortunæ hoc & in-
 uidi genij ac Nemesis fore opus: si Græci, victoriam virtuti,
 audaciæ, amicitia, ac fidelitati deberi. Etenim hæc sola ad- 25
 erant tum Alexandro: reliquis copijs, apparatui, classibus,
 exercitijs, equitatui murum obiecerat. Tamen barbaros
 fuderunt Macedones, eosq; stratos ruinis oppidi texerunt.
 Verum hoc Alexandro nihil tulit opis. Raptus enim inde 30
 est ut erat telo onustus, & bellum in visceribus continebat,
 tanquam vinculo aut clauo thoracem sagitta corpori ad-
 stringente. Quam cum vi euellere è vulnere tanquam è ra-
 dice essent aggressi, ferramentum manus non est secutum,
 pectoris ossa quæ cor manunt pro firmamento nactum.
 Neq; calami prominente partem ferra abscindere sunt ausi:
 mementes ne vehementiore agitatione fissum os, ni- 35
 mios excitaret dolores, & sanguinis è profundo proruptio-
 ni causam praberet. Ipse Alexander cum magnam videret
 perplexitatem difficultatemque & moram rei, sagittam co-
 natus est ad ipsam thoracis superficiem pugione abscinde-

re: sed manus torpens præ inflammatione vulneris, conatum non pertulit. Insit ergo eos rem tentare, ac nihil metueret, vitro animos addens non vulneratis. alijsque exprobrauit lacrymas & nimium moerorem, alios desertores appellauit, qui opem ipsi ferre non auderent. atque voce testatus est ad socios, Neminem pro ipso debere timidum esse nam si vos, aiebat, pro me trepidatis, non crederetur me nullo morris metu teneri.

10 PLVTARCHI DE ESV CARNIVM,

oratio prior.

V verò quæris, qua ratione inductus Pythagoras esu carniū abstinerit. At ego miror quomodo affectus, quo animo, qua ratione impulsus homo ille fuerit, qui primus ore suo tangere cadauer, & mortui animalis carnes gustare aggressus, mortuorum corporum ac simulacrorum mensas proposuit, ac pro obsonio & alimēto habuit membra, quæ modò mugiebant, vocem edebant, mouebantur, & videbant. Quomodo oculi sustinere conspectum cordis, cum animal iugularetur, pelle spoliaretur, in frustra secaretur? quomodo odorem nates tulerunt? qui gustatum non auertit inquinatio, aliena tangentem vlcera, lethaliūq; vulnerum succos & sanguinem haurientem? Figmentum est hoc & fabula,

Vellerarepebant: carnes verubus quoq; in ipsis

Mugitum edebant assa, crudaq; boabant.

Odys. 14.

395.

At qui cœna hæc verè est monstruosa. esurire aliquem adhuc mugientia animalia, & docere ijs vesci, quæ viuunt adhuc, & vocem edunt, ac disponere condiendi, assandi, apponendiq; modos. Is querendus fuit, qui primus ista cepisset, non qui serò tandem ab ijs destitisset. Enimvero primi isti, qui carnibus vesci sunt aggressi, omnem fortasse culpam in inopiam reiecerint. non enim cupiditatibus iniustus capti, & inter copiam omnium rerum libidine elati ad voluptates quæ à natura & societate animantium essent alienæ prouecti eo se contulerunt. Quibus si in præsentia sensus & sermo daretur, haud dubiè sic nos compellarent: O beati, qui hodie viuistis, & dijs cari. quale vobis contigit æuum, qui omnium hominum rerum abundantia sorte oblata perfrui mini? quam multa

AA 2

vobis

vobis nascuntur, quàm locuples rerum vobis vindemia?
 quantum è campis diuitiarum, quantas è stirpibus volupta-
 tes percipitis? ita quidem vt potiri illis & luxuriare vobis
 absq; vlla pollutione detur? Nos autè tristissima excepit &
 apprimè terribilis ætas, cùm in immensam atq; difficilissimam
 primi ortus incidissemus inopiam. Adhuc cœlum occulta-
 batur ac stellas, turbido & penetratu difficili humore con-
 fusas, igniq; & ventorum æstibus. nondum suo loco Sol fi-
 xus hæserat, nondum certum conficiebat cursum, nondum
 ortus eius occususq; definitis distinguebatur limitibus: ne-
 que suis stas conuersionibus frugifera tempestatum anni
 internalla discernebantur. Tum terra fluminũ in compo-
 sitis eluijs vastata erat: multa ob paludes informia, cœno
 alto, salubus infrugiferis & syluis erant inculta. Immodad
 producendos mites fructus, ad artem culturæ nullũ suppe-
 tebat instrumentum, nulla sapientiæ machina. neq; fames
 moram patiebatur, neq; anniuersarium tempus semens fa-
 cta expectabat. Quid ergo mirum, si animalũ carnibus vsi
 sumus præter naturam eo tempore, quo cœnum edebatur,
 & cortex vorabatur ligni, & gramen inuenire virens, aut ra-
 dicem alicuius herbe fortunatum putabatur? qui verò glan-
 dem gustassent atq; comedissent, præ voluptate choros cir-
 ca quercum aliquam aut fagum duxerunt, vitæ datricem
 eam, matrem, nutricemq; appellantes? hanc enim eius
 sæculi festiuitatem vnicam nouerant homines, reliqua om-
 nia perturbationis ac tristitiæ plena erant. Vos autem quo-
 modo nunc rabies quædam & cæstrus agit ad cædes scelera-
 tas, in tanta rerum necessariorum abundantia? Cur terram
 mendacio grauat, tanquam alere vos quæ nequeat? cur le-
 giferam Cererem impie offenditis, cur Mansuetum & Co-
 mem hac contumelia afficitis, vt non satis vos ab illis acci-
 pere præ vobis geratis? Non pudet mites fructus cū sangui-
 ne & cæde miscere? Dracones, pantheras, leones, dum sæ-
 uiciæ accusatis, ipsi interim improbis cædibus eorum feri-
 rati nihil ceditis. quippe ijs ea animalia alimentum, vos ob-
 sonium vobis paratis. Non enim leones & lupos, eorum vlti
 iniurias, voramus: sed his omisiss, in nocua, mansueta, & sti-
 mulis dentibusq; ad lædendum carentia interficimus. quæ
 ne Hercle pulchritudinis, venustatisque gratia videtur na-
 tura produxisse. Ac perinde facimus, ac si quis exundantem
 cernens

cernens Nilum, à quo terra impleatur genitabili ac frugifero fluore, non admiretur eius vim, secundam mitissimarum ac vitæ utilissimarum frugum. sed sicubi crocodilum innatare, aut aspidem deuolui, muscarumque videat feram
 5 & impuram nationem: has vituperationis causas proferat. Aut si quis solū hoc telluremque; cernens mansuetis frugibus referam, fetamque; spicis, dispiciens deinde in segete ista loliij aristam aut orobanches, frugum omissa lectione, isthæc incuset. Quid, si quis orationem rhetoris in iudicio ac patrocinio sentiat ferri ad depulsionem periculi, aut demonstrationem & coargutionem facinorum, quæ non simpliciter, neque tenuiter incitata fluat, multis simul motibus variorum animorum instructa, & ingeniorum, quæ diuersis sunt auditoribus, aut iudicibus, aut excitandis aut mutandis, aut
 15 etiam placandis atque sedandis: omisissis istis, neque reputans aut meriens operam impensam, atque contentionis magnitudinem, aliqua vocabula non rectè prolata excerptat, quæ inter orationis impetum elapsa sunt: eoque nomine oratorem ipsum vituperet? * Sed nihil nobis verecundiam incurrit,
 20 non color floribus certans, non vocis concinna suauitas, non solertia, non puritas in victu, non summa prudentia miserorum animalium: exiguae carunculae gratia spoliamus ea Sole, luce, & vitæ tempore ipsi dum nascerentur destinato. Deinde quas emittunt ea voces, putamus in distinctas esse,
 25 se, non deprecationes singulorum, non obtestationes, quouis eorum dicente: Non deprecor si necessitas te cogit, iniuriam deprecor: interfice ut cibum habeas, noli interficere ut suauius edas. Proh crudelitatem. Atrox quidem est res, videre appositam homini diuiti mensam, qui coquis
 30 tatur sua oblongia de cadaueribus qui conficiant. Atrocior, videre sublatam. plura enim reliqua sunt quam quæ sint vorata. ergo reliqua frustra sunt interfecta. & cum appositis abstinerint, non sinunt alios carnes reculas scindere, cum non pepercerint viuus. Verum enim uerò accepimus
 35 istos homines hoc dicere, esum carniū habere à natura initium. At non à natura hominem hoc habere ut carnes edat, primum ipsa corporis humani demonstrat constitutio. Non oris vncus, non vnguis acumen adest, non dentium asperitas, non ventris robur, non calor spiritus, quo subigere & mutare possit carneam molem Sed iam tum ipsa

*Contraria
 iuram esse
 carniū
 esum.*

dentium læuitate, oris exiguitate, linguæ mollicie, & spiritus ad concoctionem imbecillitate, esum carniū ciuratur. Quodd si contendis te natum esse ad hoc cibi genus sumentum, primum id quod vis edere, ipse interfice, idque tu solius opera, non secespira vrens, non malleo, non securi, sed sicut lupi, vrsi, & leones ipsi necant quæ vorare volunt, ita tu morſu bouem, aut ore suam neca, ouemque aut leporem intruens in viuum etiamnum diripe, sicut istæ feræ. Sin expectas dum moriatur, vererisq; præsentem animam è carne expellere: cur contra naturam edis id quod anima est ito præditum? Immodò nemo anima cassum & mortuum animal ita edit sicut est. elixant, astant, ignis & condimentorum ope mutant, eademque medicamentis innumeris amoluntur, vt gustatus deceptus alienum alimentum admittat. Et verò scitum est illud Laconis, qui cum in caupona emisisset pisciculum, idque cauponi coquendum tradidisset, atque caseum, & acetum, oleumque ab eo postularetur: Quid, inquit? an si isthac haberem, piscem emissem? Nos autem ita flagitiosas inter cædes istas luxuriamus, vt carnem obsonij nomine dignemur. deinde obsonijs indigemus ad ipsam condiendam carnem, admiscentes oleum, mel, vinum, garum, acetum, aromata Syriaca & Arabica, haud aliter, ac si te vera cadauer humi condendum condiremus. Etenim carnes, quas edimus, hoc modo dissuantes, emollitas, ac quodam modo putrefactas difficile est à concoctione subigi. Quinetiam superata vi concoctionis carnes, cruditates tamen molestas gignunt. Diogenes verò crudum polypum vorare sustinuit, vt amoliretur confectionem, qua ignis obsonia conficit & sacerdotibus multisq; alijs circumstantibus, caput pallio velans, polypumq; ori admouens, Pro vobis, inquit, ego me periculo obijcio. præclarum me hercle periculum, scilicet vt Pelopidas pro Thebanorum, Aristogiton pro Atheniensium libertate, ita philosophus aduersus crudum polypum decertauit, vt vitam humanam efferaret. Porro carnis esus non modò præter naturam corporibus nostris accidunt, sed satietatem etiam crassiciemque ingenerant. Vinum enim & carniū esus, corpus quidem robustum validumq; faciunt, animos autem heberant. Ac ne athletas adducendo offendam, vtar cognatis exemplis. Bæotos nos Attici crassos, stupidos, stolidos

*Damna ex
esu car-
nisum.*

lidos maximè ob voracitatem appellauerunt, atque adeo
sues, & Menander

--- mandibulas habent.

& Pindarus. Notum verò est, secundù Heraclerum animam
siccam esse optimam atq; sapientissimam. Id quoq; cõstat,
vasa vacua cum pulsantur sonitum reddere, impleta obmu-
tescere. area vasa ista vocem in orbem didunt, nisi quis in-
iecta manu obthuret atque inhibeat. Oculi etiam humo-
re occupatus abundante hebescit, & officium suum facere
nequit. Solem per aerem humidum, vaporumq; multitudine
crudorum intuentes, non purum aut splendidum, sed
obscurum & caliginosum dubioque lumine conspicimus.
Ita profectò etiam in corpore repleto & turbido, alienisq;
cibis grauato, omnino necesse est splendorem animi lucem-
que retundi, atque conturbari, vagarique & ad viles res cer-
nendas se conferre, cum ad consideranda ea quæ aliquid
habent difficultatis, nihil ei sit acuminis atque virum. Iam
absque hæc essent, quis non maximi faciat adusfactionem
ad humanitatem? quis enim lædere vellet hominem, ita
benignè & humaniter affectum animo ad aliena & non co-
gnatorum sibi mala? Nudiustertius differens, mentionem
feci Xenocratis: & quod Athenienses pœnam ab eo exege-
runt, qui viuo arietem pellem detraxerunt. non est autem, pu-
to, viuum torquens deterior eo qui interficit. Sed nimirum
magis ea sentimus quæ consuetudini, quàm quæ naturæ re-
pugnant. Initium autem nostræ opinionis, magnum illud
& sacri mysterij germanum, ignauisq; (vt ait Plato) & mor-
talia sapientibus incredibile, equidè vix audeo verbis attinge-
re: tãquam cū nauim in tempestate gubernator torquet,
aut in theatro scena labâte, machinam tollit poeta. Tamen
nihil obstat quo minus Empedocleam sententiam proœ-
mij loco præcinam. Quod enim nostræ animæ mortalibus
corporibus sunt illigatæ, id ita interpretatur, quod pœnas
eæ cædium & esus carniū pendant. Quanquam hæc qui-
dem oratio videretur esse antiquior. Quæ enim fabulæ feruntur
de Baccho membratim discrepto, & quæ aduersus eum
conati sint Titanes, vtque gustauerint cæsi cadauer, puni-
tiq; & fulminibus icti perierint: sermo est qui ad novos re-
fertur natales, secundumque ortum. Brutam enim in nobis
animæ facultatem, incompositam eam & violentam, non

diuinam, sed à genio profectam, veteres Titanas appellauerunt. eaq; est quæ dat pœnas.

PLVTARCHI DE CARNIVM ESV,
oratio posterior.

RATIO nos hortatur, vt recentibus alacribusq; cogitationibus ad disputationem de carnium esu pridianam reuertamur. Est verò, vtaiebat Cato, difficile verba facere ad ventres auribus carentes: haustusq; est à plerisq; consuetudinis ille è varijs mixtus ac confusus potus, Circæi cyceonis instar pariens

Alia. x. 235

Fraudes, & gemitus, cruciatus, atq; dolores.

neq; facilè hamus eximi potest esus carnium, voluptatis cupiditate occupatis ac tanquam transfixis. Equidem conueniebat, vt quo more hominis mortui ventrem exsecant, atque aduerso Sole confissum abijciunt, eū inuuentes fuisset causam omnium quæ in vita peccauit homo: ita nos gulæ cædisq; studio euulso, reliquū vitæ tempus castè exigere. quando ipse venter non ad cedes impellit, sed intemperantiæ nostræ culpa ijs polluitur. Veruntamen si fieri nequit vt planè vitemus esum carnium, & consuetudo facit vt nos pudeat isto peccato abstinere: saltem cum ratione peccemus. Edamus, inquam, carnes, sed fame, non luxuria impulsī: interficiamus animal, sed miserrantes & dolentes, non insultantes & excruciantes. qualia nunc multi multa perpetrāt. alij verubus ignitis porcos iugulāt, vt ferri tinctura sanguis extinctus atque diffusus carnem molliat delicatamq; reddat. alij vberibus suum fetarum instante iam partu insiliunt eaque calcant, vt sanguinem & lac & tabum fetus simul interfecti inter matris dolores eximentes (proh piacularis Iupiter) maximè inflammatam animalis partem vorent. alij grues & olores oculis confutis inclusos in tenebris saginant, alienis temperamentis atq; condimentis gustum nouum obsonio suo conciliantes. Vnde apprimè manifestum fit, non alimenti aut vsus necessitatisve gratia, sed ob fati-
tatem, luxum & prodigalitatem nefas hoc ad voluptatē parandam fuisse cōuersum. Proinde sicut libidinem in mulieribus suis non explentes, omnia tentando ac incestis cupiditatibus vagando tandem ad infanda prolabantur: sic

Varia delicia.

circa

circa nutrimentum intemperantia naturalem & necessarium transgressa finem crudelitate ac flagitio cupiditatem variavit. Etenim sensus contagio quodam vitiantur, vñsque alterius vitio & libidini socium se præbet, vbi modum à natura præscriptum excedunt. Sic auditus vitio laborans, Musicam corrumpit, vt molles quidam effeminatiq̃ue modi turpes palpatioes, muliebresq̃ue titillationes ederent. Ita visus didicit non pyrrichio saltu gaudere, non gesticationibus manuum, non saltationibus elegatibus videndis: sed cædes & mortes hominum, vulneraq̃ue & pugnas spectaculum sumtuosissimum sibi parare. Ita iniustæ mensq̃ comitatur coitus intemperans, coitui turpi auditiones à musica alienæ, cantibus & auditionibus impudentibus theatra absurda, spectaculis inhumanis immanitas & aduersum homines crudelitas. Itaque diuinus ille Lycurgus in tribus suis legum tabulis, quas rhetras appellat, serua & securi solis ianuas domorum ac fastigia fabricari iussit, nullo alio instrumento adhibito. non profecto quod ascis, terebris, aliisq̃ue ad subtile opus faciendum vtilibus bellū indixisset: sed sciens, de talibus ædificiis non illaturū lecticam auro ornatam, mēsas argenteas, purpureos tapetes, lapides preciosos: ac domū talem, culcitram, mensam, calicem trahere secum cœnam tenuem, prandiumq̃ue vulgare. Initio verò prauæ viuendi rationis succedit

- 25 *(Lactens equam propter ceu pullus cursitat)*
 omnis luxuria & profusio. Quæ enim nō est sumtuosa cœna, ad quam aliquod necatur animal? an paruum impenditū videtur nobis anima? nondū dicam, fortasse patris, matris, filii aut amici anima, vt Empedocles: sed tamen sensu, 30 visu, auditu, vi imaginandi, intelligendiq̃ue prædita? quam ad sui appetitum & consecutionem, alieniq̃ue fugā vnumquodque animal à natura accepit. Iam hoc considera, vtri nos melius cicules humanosq̃ue faciant philosophorum: iñc qui liberos, amicos, parentes, vxores à nobis man- 35 ducari volunt, vt morte verè extinctos: an Pythagoras & Empedocles, qui nos condocer faciunt etiam erga alius generis animalia iustitiam exercere? Tu quidem rides eum, qui ab ouis esu abstinet. Is tamen dicet: cum vos videmus mortui patris aut matris portiones abscondere, amicisq̃ue eas absentibus mittere, præsentibus verò inuitare, carnesque

illis larga manu apponere, non rideam? Quāquam nos fortasse peccamus, qui libros istos attingimus, manibus, oculis, pedibus, & auribus non prius lustratis nisi profecto hec ipsa lustratio est, cum de hisce differentes oratione liquida (vt ait Plato) falsum auditum proluimus. Tamen si quis librorum disputationumque instituat comparationem: deprehendet istorum philosophiam ad Scythas pertinere, Sogdianos & Melanchlenos, de quibus scribenti Herodoto non habetur fides: Pythagoræ autem & Empedoclis decretā, leges fuisse priscorum Græcorum, hosque eorum institutis in vita degenda stetit, neque eos vllam in brutā vim fecisse. Qui ergo sunt, qui postea temporis decreuerūt cædes animalium?

*Qui primum gladios duxere ex are malignos,
Primi & aratoris gustarunt viscera tauri.*

Hoc sanè modo etiam tyranni homicidiorum initia iaciūt. * vt Athenis principid interfecerant pessimum scyophantam, qui Epitēdeus appellabatur: itemq; secundum & tertium. deinde cædibus aduerti Niceratum Niciæ F. interfici viderunt, & imperatorem Theramenem, atque Polemar- 10 chū philosophum. Sic ab initio ferum aliquod & noxium animal deuoratum fuit: deinde auis aliqua aut piscis. donec his condocesa & gustui adueta libido ad bouem operarium progressa est, & ouem quæ nos ornat custodemq; domus gallum itaque paulatim inexpletam roborantes au- 25 uiditatem, in cædes hominum & bella sunt delapsi. Verū nisi quis præterea demonstrat, animas dum renascuntur, promiscuē vti corporibus hominum & brutorum, & quod nunc est brutum, post fieri hominem, ac per vices ferum, ac mansuetum, naturamq; omnia mutare & transferre alieno 30 carnis velantem amictu: hæc non auertūt eum qui gulæ se dedit: quod gulæ studium & corpori morbos grauedinemq; ingenerat, & animam ad bellū traditam iniustus vitiat: vbi nos adfuescimus, vt absq; cæde & sanguine neque hospitem excipere, neq; nuptias celebrare, neque cum amicis viuere velimus. Quod si illa quæ de animarum per 35 vicissitudinem quandā in corpora illapsu disputantur, non faciunt fidem: attamen dubitatio ipsa magnam nos cautionem, magnum iubet adhibere metū. Verbi gratia: si in nocturno aliquis proelio in virum, qui collapsus armis corpus

coop-

cooperiat, irruat stricto gladio, audiatque interim quendam dicere, Non certo sibi constare, putare tamen eum qui iacet imminenti esse filium, fratrem, patrem, aut contubernalem: præstatne opinioni ei falsæ subscribentem dimittere hostem amici loco: aut contempta ea, quod ad fidem faciendam firma satis non sit, domesticum pro hoste interficere? hoc sanè omnes dicetis indignum fore facinus. Considera mihi etià Meropen illam, quæ sublata securi filium, quem percussorem filii putat esse, ferire iam volens dicit,

10 Penetrabili te mactabo istum nunc ego hoc:

quantum in theatro excitat motum intensorum cædi ac metuentium ne senem antevertat inhibentem, adolescentemque feriat. At enim si tum alius aliquis senex adstitisset, dixissetque, Feri, hostis est: alius, Ne ferias, filius est: quæro v-

15 trum sit flagitium maius, Filii gratia hostem impunitum dimittere, an obiram aduersus inimicum, incidere in cædem filii? Quapropter, quandoquidem nō odium nos, non ira, non vlciscendi cupiditas in brutorum cædem agit, sed ad partem aliquam voluptatis parandam adstat reducta

20 ceruice victima, neci destinata si iam philosophorum alius dicat, Perime, brutū est animal: alius, Inhibe necem: quid enim, si in hoc corpus cognati alicuius aut dei anima cōcesserit? proh deū fidem, in eodemne versor periculo, siue hoc credens abstineo carnis es: siue fidem derogans interficio filium aut aliquem alium necessarium? Impar verò

25 huic disputationi est Stoicorum pro esu carnium decertatio? Quis enim est iste, cui tam multa in ventrem & culinam ora patent? Cur voluptatem effeminatam dicentes, & neque inter bona, neque inter ea quæ præcipua vocant,

30 neque inter naturæ convenientia numerantes, tanto studio pro iis laborant, quæ ad voluptatem conducunt? Certè consequens hoc erat, ut cū de conuiuiis vnguentum & placentas exegissent, multo magis carnem & sanguinem auersarentur. Nunc veluti si suam philosophandi rationem

35 ad diarias reddituum insituisse annotaciones, sumtum in res inutiles atque ociosas faciendum amputant: in humanitatem luxus atque crudelitatem non auersantur. Quid tum postea? dicent nulla nobis cum brutis est familiaritas. Ne cum vnguentis quidem, inquam, & exoticis condimentis. & tamen hæc, tanquam inutilia & superuacanea, solique volupta-

voluptati inferuientia, vndique expellitis. Verum enimvero hoc ipsum iam nunc dispiciamus, an nullo nobis iure natura brutum animantium genus deuinxerit? non artificiosè hoc aut sophistarum more disputantes: sed in ipsas nostrorum animorum affectiones intuiti, humaniterque nobiscum ista meditantes atque perpendentes. * * *

PLVTARCHI LIBELLVS, MAXIME CVM
principibus viris philosopho esse disputandum.

VON instituisse te in amicitiam Sorani insinuare, eamque amplecti & colere, quæ multis priuatim, multis etiam publicè sicilytis atque frugifera futura: rem facis honestatis, reipub. humanitatisque studioso homini conuenientem: non, ut nonnulli opinantur, ambizioso. Etenim hoc potius verum est, ambiciosum esse, & meticulosum eum, qui fugit vereturque dici adhærere iis qui in aliqua potestate sunt constituti, & eos demereri. Nonne enim homo ingenii culturæ patiens, & philosophiæ indigens diceret: utinam Simo fierem cerdo, aut Dionysius litterator de Pericle vel Catone, ut mihi sicut illis adlisteret ac colloqueretur Socrates? Aristoteli sanè Chius à sophistis impetitus maledictis, quod cum omnibus qui hoc vellent differeret: Optare se dixit, ut etiam bruti animalia intelligere possent verba ad virtutem incitantia. Nos verò potentum & principum virorum consuetudinem, tanquam agrestium & ferorum animalium, vitabimus? Non statuarii morem seruat philosophiæ oratio, ut simulacra (quod est apud Pindarum) faciat in sua perpetuò hærentia basi. Sed quicquid attingit, id industriū vult reddere, efficax atque animatum, impetusque ingenerat, & iudicia quibus id ad vtilia incitetur, consilia honestatem respicientia, altitudinemque animi cum mansuetudine & cautione coniunctam. Atque hæc causa est, cur libentius cum eminentibus ac potentia præstantibus consuescant viri cives. Quippe & medicus honestatis studiosus malit oculum sanare qui pro multis videat, multosque custodiat: & philosophus promptior erit ad curandum animum quem pro multis procurare videt, & qui debeat multis sapere, philo-

- philosophari, ac iustitiam colere. Nam qui peritus esset aquæ inueniendæ & conducendæ. (quod de Hercule & multis veteribus narratur) is profectò non oblectaret se in aliqua agri extremitate aperiendo fonte, qualis illa subulci est ad Corui saxum. Arethusa: sed fluminis alicuius perennes fontes propagando ad vrbes, castra, agros regum cultos atque lucos. Homerum audimus, qui Minocem Iouis oaristam appellat: hoc est, Platone interprete, familiarem atque discipulum. non enim priuatos homines, aut domi desidentes, ociososve deorum esse voluerunt discipulos: sed reges, qui prudentiam, iustitiam, bonitatem ac magnanimitatem consecuti, ea ad omnium essent vtilitatem conuersuri. Eryngium herbam aiunt si vna capella in os sumat, ipsam primum, mox totum gregem subsistere, donec accedens pastor ori eam eximat, tantam vim celeritatis odor eius habet, qui ignis in morem in proxima quæque dissipetur atque ea occupet. At enim philosophica doctrina, si in priuatum aliquem incidat, qui ocio gaudens, & corporis sui vñsibus se tanquam circulo ducto circumscribat, non propagatur ad alios, sed in eo solo tranquillitate ac quiete facta euanesceat. Si verò in principem virum ac in reipublicam versantem rebusque gerendis deditum illabatur, eumque studio virtutis impleat: multis per vnũ prodest. Tales fuerunt Peticles Anaxagora, & Platone Dio præceptore vsus. ac Pythagora principes Italorum. Cato quidem ipse ab expeditione ad Athenodorum nauigauit. & Scipio Panætium accersit, cum esset legatus à Senatu, ut quemadmodum Possidonius ait,

Inspiceret mores hominum prauosq; bonosq;.

- Quid, putas, fuit dicendum Panætio? si esses Cato, aut Pollux, aut alius quidam idiota, qui è medio vrbis te subducēs per ocium in aliquo angulo syllogismos resolveret, ac de elenchis philosopharetur, libenter me tibi darem, tecumque essem: nunc quia Æmilii Pauli filius es, eius qui duos gessit consulatus, nepos Scipionis Africani à quo Annibal Carthaginienſis victus est, nolo tecum philosophari. Quod autem dicitur, orationem esse duplicem, vnã intus contentam, Mercurii munus principis, alteram quæ enunciat, Diaſtoto, hoc est administram & instrumenti vices gerentem: friuolum est, ac subiiciatur huic dicto, Noueram hoc antequam

Odyss. v.

408.

Odyss. τ.

179.

antequam Theognis existeret. Id autem nihil molestiæ adferat, quod & intus insitæ orationis, & enunciatiæ finem esse amicitiam, illius cum seipso, huius cum alio. Quem enim philosophia ad virtutem perducit, is homo redditur sibi ipsi concinens, nunquam seipsum culpans, paceque se, cum & amore perpetuò fruens,

Non est seditio in membris, contentio nulla est:

non rationi refragans animi motus, non cupiditatum inter se concertatio, non cogitationi contraria cogitatio, nō tantum in confinio concupiscentiæ & pœnitentiæ asperum iocundum multosum gaudium. Sed pacata omnia & amica, ac plurimorum bonorum fertilia, efficientiaq; vt seipso quis gaudeat. Musam verò enūciatiæ orationis præsidem neq; ante Pindarus dixit lucri cupidam esse atq; operariam, neq; (puto) nunc diceret: sed ob infestiam atq; imperitiam hominū necti communem Mercurium factum fuisse mercenarium atque vanalem. Non enim Venus quidem administri sui filius successit,

Quod prima iuuenes in fraudem inducere turpi

Instituere doli: --- Vrania autem, Calliope, & Cleio 10

gaudeant iis, qui pecuniæ gratia doctrinam profiterentur. Sed mihi videntur Musarum opera & dona magis etiam quam Veneris philotisia, id est amicitia: ergo data ac gratuita esse. Etenim gloria quem nonnulli finem orationis faciunt, tanquam semen & initium amicitia: in precio fuit. 25 immò autem omnino plerique gloriam pro benevolentia tribuunt: putantes eos duntaxat à nobis laudari, quos diligimus. Verum hi quidem, quo modo Ixion Iunonem persequens in nubem delapsus est, ita loco amicitia: simulacrum fallax, & ad pompam compositum, atque instabile: 30 amplectuntur. Sana mente prædictus autem, si in rebus ac rebus gerendis versetur, tantam captabit existimationem, quanta ob fidem quæ ei habetur, potentiam ipsius actionibus conciliet. Nam neque iucundum est neque facile nolentibus prodesse: vt velint, fides faciet. Sicut enim lumen 35 melius est videntibus: ita gloria magis conducit sentientibus quàm neglectis. Qui verò omnia rei publicæ tractatione secum viuunt, felicitatem in ocio & quiete ponens, is eam quidem gloriam, quæ in hominum turba, theatrisque publica prostat, ita vt Hippolytus Venerem eminus, ipse castus, saluta-

salutabit: bonorum tamen ac celebrium virorum de se opinionem nequaquam negliget. diuitias autem, & principem dignam gloriā ac potentiam in amicitiiis neque sectabitur neque si modicè affluant, auerfabitur. Nam neque formosos adolescentes sectatur, sed modestos, compositos, & discendi cupidos, neque quibus forma, flos ætatisq; & venustas adest, reformidat: neq; culturæ dignos ob pulcritudinem reiecit. Ita dignitate & potentia principe digna præritus homo civilis ac moderatus, non abstinebit amandō & diligendō: nec verebitur aulicus appellari & qui principem colat.

Nam qui Venerem fugiunt nimis mortalium,

Aegrotant. . .

& qui bona sectantur, iidem errant gloriā & gratiā apud principes fugiendo. Philosophus ergo rebus gerendis abstiniens tales non fugiet. Civilis etiam amplectetur eos, audiēque audiet, nihil oburbans, neque aures intempestivis atque sophisticis colloctionibus interpellans: sed volentibus illis disserere gaudens, colloquens, vacans, & conuersans.

Bis sex dierum consero & iam, solum

Berecynthiam regionem. . .

Is si non tantum agriculturæ studiosus, sed etiam humanitatis fuisset, maluisset profectō conserere agrū tot alendis sufficiētem, quā Antisthenes illum agellum, quem ægrè ipsi rursus exenasti. quod si te interrogarem, otibem terrarum obire totum recuso. At verō Epicurus bonum in altissima quiete, tanquam in portu ab vndis tuto ac silente collocans, beneficium dare non modò pulcrus, sed etiam iucundius esse ait quā accipere. Nil enim tam est ferax gaudii, atque gratia. & sapuit, qui Gratiis nomina imposuit, Aglaia, Euphrosynes, & Thalia. Maior enim & purior est legiti dantis Itaque sepe pudet accipere beneficium: semper cum gaudio gratificamur aliis. Bene autem multis faciunt, qui eos bonos reddunt, quorum opera multi indigent sicut contrā qui principes, reges, tyrannosque solent corrumpere sycophantæ, calumniatores, atque adulatōres, ab omnibus profligantur atque puniuntur: vt qui lethale venenum non in vnum aliquem iniecerint calcem, sed in fontem publicum, & qui vniuersos vti noxiū. Sicut igitur

tur Calliæ illos in comœdia traductos adulatōres Eupolis ait, non igni, non ære, non ferro arceri posse ne ad cenam commeent: Apollodori autē tyranni, & Phalaridis, & Dionysii amicos atq; familiares exquisitis suppliciis peremerunt, dirisq; deuouerunt: quod illis vnum iniuria asscientibus, hi per vnum principem multos læderent. ita qui cum priuato confuescit philosophus, efficit vt is seipsum nulla molestia, nullo dāno afficiat, placideq; viuat: qui verò principis alicuius malos mores corrigit, animumq; ad officium dirigit, is quodammodo publicè philosophatur, optimūq; publicum emendat quo omnes gubernantur. Sacerdotibus ciuitates honorem habent, eosque venerantur, quòd bona ij à diis non sibi tantum, suisque amicis & familiarib. sed in cōmune omnib. ciuib. precantur. & verò ij deos non faciunt bonorum largitores: sed cū tales suapte sint natura, eos obsecrant. Principes philosophi cum iis versantes iustiores faciunt, moderatiores, & ad beneficentiam propensiores: vt par sit eos etiam magis gaudere. Mihi quidem faber lyram quoque colibentiū videtur alacriusque fabricaturus, si sciret eum, qui habiturus eam esset, canendo Thebas muris circundaturum, vt fecit Amphion: aut Lacedæmoniorum seditionem pacaturum, vt fecit Thales itemque gubernaculum conficiens, si gubernatorem eo intelligeret vsurum ad regendā Themistoclis prætoriam nauim propugnantem pro Græcia, Pompeiue prædones maritimos excindētis. Nōne hoc etiam de sua doctrina statuet philosophus: ea imbutum ciuilem atq; principem virum, in publicum vtilem futurum, ius dicendo, leges condendo, malos puniendo, bonos augendo: Equidem nauium opificem bonum aliqua cum voluptate arbitror clauum fabricaturum, si audiat eo gubernandam Argo nauim illam ab omnibus celebratam: neque tam alacriter carpentarius aratrum currūve construet, vt axones in quos Solon suas sit leges inscripturus. Et quidē doctrina philosophica vbi in animum principis ac ciuilis viri inscripta hæsit, vim legis adipiscitur. atque eo nomine in Siciliam nauigauit Plato, sperans se id consecuturū, vt Dionysius in agendo decretis philosophiæ tanquam legibus vteretur, eaq; factis repræsentaret: sed Dionysium inuenit instar libri, in quo quæ scripta sunt, rursum expungi solent,

Olyss. μ.
70.

iam

iam sordibus & maculis refertum, neque tyrannidis tincturam dimittentem, quam temporis longinquitas penetrabilem iam & indelebilem reddiderat. Oportet autem tales, dum in cursu adhuc & motu sunt vitia, bonas amplecti disputationes.

PLVTARCHI, AD PRINCIPEM
ineruditum.

10 **P**LATO à Cyrenæis rogatus, vt leges ipsis scriptas relinqueret, rempublicamque constitueret, recusauit: quod diceret difficulter Cyrenæis leges posse poni, rebus eorum ita latis: ac nihil ita esse petulans, ferox, atque imperio reluctans, atque est homo rebus, vt videretur, secundis fruens. Itaque difficile est imperantibus consilium de
15 imperio dare. verentur enim doctrinam, vtpote imperatutam ipsis, admittere, ne potentia ipsorum præstantiam earationibus officij subiugans minuat. Quippe ignorant isti Theopompi Spartanorum regis consilium, qui cum primus Sparta regibus ephoros adiunxisset, exprobranti vxor
20 quod filiis regnum minus quam accepisset ipse relicturus esset: respondit, Tanto id maius esse relicturum, quanto firmitus. nimia enim vehementia ac immoderata regni potentia remissa, simul cum inuidia periculum declinauit. Et tamen Theopompus imperio tanquam magno fluuiio
25 ad alios deriuato, quantum iis dedit, tantum sibi ipse admittit. Doctrina autem philosophica in principe habitans, eiusque custos & tanquam consiliarius, potentia veluti nimis habiti corporis maiorem iusto vim detrahens, id relinquit quod est sanum. Sed plerique principum atque regum
30 ob amentiam imitantur imperitos statuarios, qui putant magnos ac validos visum tricolossos, si eos admodum diuaticatis cruribus, distentisque & hiantes fingant. Sic enim & ipsi vocis grauitate, & vultus toruitate, morumque importunitate, & auersatione conuictus videntur maiestatem imperij præseferre: nihil omnino differentes à colossicis istis statuis, quæ foris heroica aut diuina ornatæ forma, intus terra, lapidibus, & plumbo sunt replete. Hoc interest, quod statuarum istarum moles rectitudinem
35 feruat perpetuam absque inclinatione. ineruditi autem principes ab interna sua inscitia sæpenumero labefactantur

atque subuertuntur. basi enim non sitæ ad lineam & angulos rectos potestatem superstruētes excelsam, vnâ vergunt. Enimuerò sicut necesse est primo omnium ipsam regulam rectam & firmam esse, atque ita deinde ea quibus applicatur, ipsa quoque sui similia facere atque ad reſtitutionem, perducere: ita oportet principem priùs in se ipſo imperium morēſque rectè conſtituere atque dirigere, poſtea ei ſubditos accommodare. nam neque cadentis eſt erigere, neque componere incompoſiti, neque ordinare inordinati, neque imperare nulli imperio ſubditi. Sed plerique inepta decepti ſententia, primum hoc putant eſſe in imperio bonum, nulli ſub eſſe imperio. atque adeò rex Perſarum omnes pro ſeruis habuit, excepta ſua vxore: cuius maximè debuit eſſe dominus. Quis ergo imperabit principi? Lex, omnium rex mortalium atque immortalium, vt ait Pindarus. non ea ſolis ſcripta in libris, aut lignis inſculpta? ſed viuā in ipſius corde ratio, ſemper vnâ habitans atque excubans, & animum nunquam ſinens eſſe principatus vacuum. Sanè Perſarum rex vnū de cubiculariis ad hoc habebat conſtitutum, vt manè ad regem ingrediens diceret: Surge o rex, & 10 curam rerum gere, quas te curare Oromafdes voluit. eruditus & cordatus princeps intus habet qui hoc identidem occinat & admoneat. Etenim Polemo deorum adminiſtrum eſſe dicebat Amorem, ad adoleſcentium procuratorem deſtinatum. Veriùs autem hoc dixeris, principes dei eſſe adminiſtros ad tutandam hominum ſalutem: vt quæ dii bona hominibus largiuntur, ea partim diſtribuant, partim conferunt.

Vides ſublime ſuſum immoderatum ætherem,

Qui tenero terram circumueſtu amplectitur?

39

Is quidem principia demittit ſeminum cōuenientium, terra autem ea vegetat: augentur alia imbris, alia ventis, alia calore ſiderum lunaq; fouente. omnia autem ea Sol ornat, & illum quem ferūt amoris illicem indit. & tamen iſtis tot tantisq; donis quæ dii largiuntur, abſque lege, iuſſi- 35 tia, & principe frui non eſt permiſſum. Etenim iuſtitia legis eſt ſinis, lex principis opus: princeps dei imago omnia digerentis. neque is opus habet Pheidia qui ſingat, aut Polycleto, vel Myrone: ſed virtutis opera ſeipſum deo quam ſimillimum facit, iucundiſſimumque ſpectatu opus, & diis chariſſi-

charissimum. Quale verò elegantissimum in cœlo simula-
chrum sui deus Solem atque Lunam infixit: tale in ciuitati-
bus eius exemplum est atque lumen princeps,

Iura Dei similis qui dat mortalibus æqua.

Ody. 7. 15.

5 scilicet recta præditus ratione, idque habens diuinum, non
sceptrum, non fulmen, non tridentem. quomodo nonnulli
se pingi ac fingi iubentes, stultitiam suam inuidiæ exposue-
runt, dum affectant ea quæ consequi nequeunt. Succenser
enim deus tonitrua & fulmina radiorumque proiectus imi-
ro tantibus qui verò virtutem ipsius æmulantur, & honestate
humanitaræque ipsam referre conantur, hos studio eorum
delectatus auget, suâque eos æquitare, iustitia, veritate, ac
mansuetudine impertit. quibus nihil est diuinus: nō ignis,
non lumen, non Solis cursus, non syderum ortus atq; obi-
ustus, non ipsa perpetuitas atque æternitas. nō enim ob tem-
pus vitæ beatus est deus, sed virtutis principatu. id enim di-
uinum est: & pulchrum id ipsum, quod ab ea regitur. Sanè
Anaxarchus Alexandrum consolans ob Cliti cædem animi
se angentem, An ignoras, aiebat, Ius & Fas Ioui assidere, vt
10 quidquid rex agat, id fas iustumque puretur? non rectè ille
pœnitentiam delicti animo ad alia audendum similia ex-
hortando eius amolens. Quod si coniecturis hæc sunt
examinanda, non profectò Ioui Iustitia adsidet, sed ipse ius
& fas est ac omnium legum antiquissima & perfectissima.
25 atque propterea veteres isthæc finxerunt docuerantque, vt
ostenderent sine iustitia ne Iovem quidem rectè potuisse
imperare. Illa autem virgo est, vt ait Hesiodus, incorru-
pra, verecundiæ, pudicitia, & veritatis contubernalis. At-
que hinc reges venerandi vocantur. maximè enim venera-
30 tionem merentur, qui minimè metuunt. Debet autem prin-
ceps magis metuere, ne quid faciat mali quàm ne quid pa-
riatur: illud enim huius est causa. Atque hic metus huma-
nus est principis, & non degener, timere subditis, ne quod
imprudentibus accidat malum.

Oper. 245.

35 *Qualis propter oues canibus metus acris in aula
Incidit, audita est Vbi fors fera:---*

Ilia. x. 183.

non pro se, sed pro custodiæ suæ commissis. Epaminondas
quidem, cùm festo quodam die Thebani effusius se cõpo-
tationi dedissent, solus circumiens arma & muros lustra-
bat, sobrium se esse ac vigilare dicens, vt aliis ebriis esse ac
dormi-

dormireliceret. Et Cato Vticæ cū reliquos à clade vni-
 uersos per præconem ad mare conuocasset, inq; naues im-
 posuisset, felicem iis precatus nauigationem, seipsum inter-
 fecit, docens, pro quibus princeps metum gerere, quæ de-
 beat contemnere. At Clearchus Ponticus tyrannus, in ci-
 stam irrepens anguis in morem dormiebat. Et Aristodemus
 Argiuorum tyrannus sponda in sublimi conclauis posita, su-
 pra ianuam pensilem, cum amica dormiebat: & amica ma-
 ter ubi adscendissent, scalas remouebat, rursūque luce fa-
 cta apponebat. Quomodo, patas, hic archium, theatrum, 10
 curiam, conuiuium metuebat, qui de cubili suo carcerem
 redegerat? Re enim vera principes subditis, tyranni subdi-
 tos metuunt. itaque horum cum potentia crescit metus, &
 quo pluribus imperant, eo plures timent. Non enim proba-
 bile est, neque conuenit, (quod nonnulli philosophorum 15
 putant) deum permixtum esse materiæ omnia sustinenti, &
 infinitas rerum necessitates, casus, mutationesque perpe-
 tienti. sed nobis suprâ alicubi apud naturam sempiternam,
 eodēq; semper modo affectam collocatus supra sacra (ut
 ait Plato) fundamenta, recta secundum naturam proficiscit. 20
 cens ad finem pergit. Sicur autem in cælo pulcherrimum
 sui documentum posuit, in quo tanquam speculo gnaris se
 cernēdum præberet: ita in ciuitatibus iustitiæ splendor quan-
 dam diuinæ sapientiæ imaginem reddit, quam beati & pruden-
 tes è philosophia describūt, ad rem pulcherrimam stu- 25
 dium suum adiungentes. Cæterum hanc animi affectionem
 nihil aliud efficit quàm doctrina philosophica: ne idem no-
 bis vsuueniat, quod Alexādro, qui cū esset Diogenem Co-
 rinthi contemplatus, miratus amplexusque hominis inge-
 nium magnanimitatēq; dixit, Nisi Alexāder essem, Dio- 30
 genes esse vellem. tantum non oneratus felicitate, splendo-
 re ac potētia sua tanquam impedimentis virtutis atq; ocij,
 æmulansq; pallium & peram: quibus inuictum se præstabat
 Diogenes, ut armis Alexander, & equis ac sarissis. At qui li-
 cebat ei philosophanti & animo fieri Diogenem, & fortuna 35
 manere Alexandrum, eoque magis fieri poterat Diogenes,
 quia erat Alexander, cui ad magnam fortunam multisque
 ventis & fluctibus agitaram opus erat validum firmamen-
 tum atque gubernator. Apud humiles enim & plebeios im-
 becillitati admixta stulticia peccandi occasione destituitur:
 & stul-

& stultitia tanquã somniis vitiosis animus exagitur, cum non habeat tantum virium vt cupiditatibus obsequatur. At potentia vbi prauitas accessit, demetia motibus animi additur. & verum est illud Dionysij, qui tum maximè se frui imperio aiebat, cum celeriter faceret quæ veller. Valde autem magnum periculum est, ne cui licet facere quod vult, is velit, quod non debet.

Nam simul ac dictum Verbum est, factum ilicet exstat. Il. t. 242.

Pravitas à potentia eelerè nacta cursum, omnes animi motus in facta expellit. de ira cædem, de amore adulterium, de auaritia publicationem alienorum bonorum facit.

Nam simul ac dictum est, ---

perit qui offenderat: simul ac suspicio incidit, interficitur qui delatus fuit. Ac sicut physici dicunt fulgur tonitru potius erumpere, vt sanguis vulnus sequitur, prius tamen videri, auditu sonum expectante, visu lumini occurrente: sic in imperiis supplicia accusationibus anteuertunt, & damnatio criminis demonstrationem

Impellit, iranamq, statim, resistere

20 *Vi cernuus fluctibus Vincus anchora haud valet:*

nisi gravitate præpedita ratio cõpescat reprimatq; potentiam, vt scilicet Solè imitetur princeps, qui ad summam euectus altitudinem in partibus septentrionalibus, lentissimè mouetur, tarditate cursum tutum reddens. Nam ne late re quidem vitia potentum possunt. Sed sicut morbo comitiali laborantes si in frigore versentur, vertigine corripuntur & agitatione morbum eorum arguente: ita Fortuna vbi ineruditos ac ineptos homines aliquantulum opibus, gloria aut principatu extulit, statim eorum ruinam demonstrat. Atque adeo sicut inter vacua vasa non facile discernere possis, quod eorum integrum, quod sit vitiosum: vbi aliquid infuderis, statim apparet quod perfluat. ita animæ rimis fathiscentes infusam potentiam non continent, sed foràs disfluunt cupiditatibus, iris, arrogantis, ineptis.

35 Et quid attinet isthac dicere? quando etiam minima vitia illustrium ac celebrium virorum calumniis impetuntur.

Cimoni vinum vitio dabatur. Scipioni somnus. Lucullus malè audiebat, quod cœnaret sumptuosius.

PLVTARCHI DE VIRTUTE MORALI,
commentarius.

*Varia de
virtute
sententia.*

DE virtute, quæ cum appellatur tum videtur ad mo-
res pertinere, eoque præcipuè à contemplatiua dif-
fert, quia pro materia animi motus, pro forma ra-
tionem rectam habet, propositum nobis est differere: quæ-
nam sit eius natura, quomodo subsistat, an quæ eius capax
est animi pars peculiari sit ratione ornata, an alienæ parti-
ceps: mixtane ea pars cum meliore sit, aut potius ea tan-
quam magistra & princeps utens, particeps dicatur impe-
rantis facultatis. Quod enim possit virtus etiam existere
atque permanere omnis materiæ expers, omnisque mixtio-
nis, existimo manifestum esse. Expedit autem breuiter al-
iorum sententias percurrere, non tam recensitionis gratia,
quam ut iis prius expositis nostra & euidentius plus habeant
& firmitatis. Menedemus, cui patria fuit Eretria, virtutum
& multitudinem sustulit, & differentias: quod vnam esse ar-
bitraretur, quæ diuersis vteretur nominibus. idem enim di-
ci temperantiam, fortitudinem, iustitiam, quomodo idem
sunt gladius & ensis. Aristo autem Chius, vnicam & ipse
quod ad substantiam attinet virtutem fecit, ac sanitatem
appellauit: certarum autem respectu rerum, plures. ut si
quis vellet visum nostrum, quando res albas intuetur, leu-
cotheam, id est alborum, quando nigra, melantheam, id
est nigrorum spectatorem, aut alia simili ratione appellare.
Etenim virtus dum considerat quid agendum sit aut non
agendum, prudentiæ nomen gerit: dum moderatur cupidi-
tatibus, modumque & legitimum voluptatibus tempus
definit, temperantiæ: dum commercia contractusque ho-
minum inuicem temperat, iustitiæ. sicut culter vnus qui-
dem est, alias autem aliud scindit. & ignis vnica sua natura
utens in varias agit materias. Sublato in hanc sententiam
Zeno etiam quodam modo videtur Citieus, qui prudentiam
definiens in tribuendis rebus iustitiam, in sequendis aut su-
giendis temperantiam, in sustinendis fortitudinem nuncu-
pat. Tamen qui id negant, volunt prudentiæ vocem à Ze-
none pro scientia fuisse usurpatam. Chrysippus autem dum
secundum qualitatem, quamuis peculiarem aliquam vir-
tutem putat debere constitui, imprudens totum (ut est apud
Plato-

Platonem) examen virtutum excitauit incognitum atque insolens. nam sicut à forti fortitudinem, à mansueto mansuetudinem, à iusto iustitiam: sic à gratioso gratiositatem, à bono bonitatem, à magno magnitatem, ab honesto honestitudinem, aliásque id genus dexteritates, compellibiles, versabiles virtutum in numero censens, multis & absurdis nominibus nihil tale desiderantem impleuit philosophiam. In eo omnes conueniunt, quòd virtutem partis animæ principis affectionem quandam & facultatem ratione partam, aut ipsam potius esse rationem sibi consentientem, firmam atq; inexpugnabilem ponunt. sentiuntque partem animi motibus obnoxiam subitis atque brutam, non differentia naturæ quadam à ratione discretam esse: sed ipsam illam animi partem, quam rationem & principem vocant, totam prorsus conuersam ac mutatam sub motus animi subitos, mutationesque habitum aut affectionem efficientes aliquam, fieri vitium vel virtutem, nihilque habere in se brutum; sed brutum dici, quando vi incitatur appetitionis prævalente & obtinente, ad ab-

10 surdum aliquid contra rationis consilium effertur. motum enim illum rationem esse prauam & intemperantem, à vitioso & falso iudicio vehementiam virétque consecutam. Caterum omnes hos videtur latuisse quo modo v-

25 Non enim perspexerunt vtrunque duplicitatem nostri: sed eam duntaxat, quæ euidetior est, ex anima & corpore compositionem. Atqui ipsam animam è duabus ac dissimilibus

30 concinnata, ne Pythagoram quidem (puto) sefellit: idque cõijcio ex eius studio musicæ, quam ille animæ demulcedæ atque pacandæ causâ induxit, vt quæ non omnia haberet doctrinæ ac disciplinis obedientia, aut quæ de viro ad virtutem oratione traduci possent: sed quippiam alijs generis suadelam, formationem, atque cicurationem præterea desiderans, ne planè philosophiæ intractabile se atque refractarium præbeat. Plato quidem apertè, firmiter, atque citra vllam cõtrouersiam sensit huius mundi animam non esse simplicem, non cõpositionis expertem, non vniiformem: sed quæ ex Eiusdem & Diuersi vi contemperata, aliàs vno

*Hominis
quomodo
duplex a-
nima.*

ordine vi prædito vtens eodem modo semper regatur atq;
 obuerfetur: aliàs in motus sciffa, orbésq; vagos & inuicem
 contrarios, rerum differentis atq; ortibus principiū exhi-
 beat. Tum hominis animam, quæ animæ Vniuersi portio
 rationib. ac numeris huic cōgruentibus fit cōcinnata, non
 simplicem esse aut eodem per omnia modo affectam: sed a-
 liam eius partem intelligētem esse ac ratiocinatricem, qua
 hominem regi naturæ sit cōueniens: aliā quæ variis motib.
 obnoxia, bruta, vaga & incompofita fuapte natura, guber-
 nante opus habeat. atq; hanc rursus in duas scindi partes: 10
 quarū altera semper appelletur & fit corporea: altera non-
 nunquam huic se accommodet, aliquando rationi obtem-
 perare. quam vim atq; facultatē Thymoides appellat ipse,
 quod in ea irarum exiftat ardor. discrimen autem maximè
 demonstrat mentis ac rationis aduersus concupiscentiam 15
 & iracundiam pugna, quæ ostendit multa alia esse, quæ op-
 timæ aduersentur parti. His principiis plurimum vsus est
 Aristoteles, quod ex eius scriptis est manifestum. Postea ta-
 men irascentem partem concupiscenti adiunxit, quod ex-
 candescencia animi appetitus quidam sit vicissim læden- 20
 di. tamen partem brutam & subitis affectionibus obno-
 xiam semper & ad extremum vsque ita vt diuersam à ratio-
 cinatrice vsurpauit. non quod ea prorsum bruta sit sicut ea
 animæ vis qua sentimus, alimur, vegetamur: sed cū
 hæc rationi nihil quicquam omninò obedientia, ac sur- 25
 da quodammodo è carne edita sit, omninòque corpo-
 ri inhærescat: illa altera motuum subitorum capax prop-
 riè expers rationis, ea tamen est natura, vt mentem ac ra-
 tionem audire, ad eam se conuertere, parère, & confirma-
 ri ab ea possit, nisi in scita voluptate & intemperante vitæ 30
 ratione planè sit pessundata. Qui verò non assequuntur,
 quomodo brutum quod est, rationi obtemperare possit: ij
 mihi non videntur vim rationis perspicere, quanta sit ea,
 quò penetret imperando ac ducendo: non duris hoc &
 refractariis ductibus, sed conformantibus & obediē- 35
 tia ac concedendo plus quauis necessitate ac vi conscien-
 tiis. Etenim spiritus, nervi & ossa, reliquæque corpo-
 ris partes vtique rationis vacua sunt. tamen dato impetu, v-
 bi ratio quasi concussit habenas, omnia suum ordinem ser-
 uant, congruunt, & parent. ac pedes, vbi visum fuerit
 animo

animo ut curratur, intendunt se cursui, manus operi, si quid iacere aut apprehendere voluit. Optimè autè poeta his verbis expressit, quomodo cum ratione consentiant, ad eamq; se accommodent brutæ partes.

- 5 *Huius per teneras lacrymarum flumina malas
Manabant socium thalami desentis. Ulysses
Vxoris fletum miseratus mente pudica,
Intra palpebras ceu cornu immota tenebat
Lumina, vel ferrum: lacrymas astuq; premebat.*

Odyss. 7.

208.

- 10 ira spiritum, sanguinem, & lacrymas habuit rationis dicto audientes. Hoc etiam demonstrant apud formosos aut formosas, ubi tangere ratio & lex vetat, pudendorum recessio, se demittentium ac quiescentium: quod maximè usu venit amore correptis, qui simul atq; audiuerunt se per errorè foris aut filia amore captos fuisse, statim concupiscentia ratione eam tangente subsidet, & corpus membra iudicio honestè conformata præbet. Sæpe etiam cibos & obsonia cum magna voluptate edentes, ubi sentiunt aut discunt se aliquid impurum aut illicitum sumxisse, non tantum iudicio assentientes animi morsus & molestiam percipiunt, sed & ipsum corpus opinione ista exagitatum vomitus & alterationes cum nausea coniunctæ inuadunt. Ac vereor ne planè ad alliciendum in hanc sententiam composita, audaciùsque adscita orationi videar inserere, si barbita commemorem, lyras, fistulas, tibias, & quæ alia capendi ars ad animorum humanorum motus accommodata excogitauit instrumenta: quæ animæ exfortia, tamen se animorum nostrorum iudicijs, utentiumq; voluntatibus applicant, vnà lugentia, cantantia, lasciuientia. Et tamen ipsum Zenonem ferunt, cum
- 30 cithara caneret alternis cantare solitus musicus ascendisse ad theatrum, ac dixisse discipulis: Eamus, ut discamus qualè viscera, nerui, ligna, & ossa numero atq; ordine instituta vocem ac subtilitatem habeant. Verum istis omisiss, audire ex ipsis velim, An cum videant canes & equos atq; aues domi
- 35 educata animalia, ad luefactione, alimento, & doctrina ed redigi, ut voces edant sensum aliquem habentes, motibusque, gestibus, & actionibus se rationis iussui parentes exhibeant, nostrisq; visibus applicant: cumq; Homeri Achillem audiant ad pugnam equos virosq; instruere: adhuc mirètur & dubitent, si facultas animi nostri quæ irascimur, appetimus,

Iliad. 7. 399

BB 5

gau.

gaudemus, dolemus, ea sit natura, ut obedire mēti, affici ab ea, cūq; consentire possit. cūm quidem ista facultas non alibi habitat, non extra limites circumscripta sit, non foris vagetur, neq; necessitate aut verberib. subigatur: sed ab eadem dependeat natura, vnā versetur, vnā educetur, impleaturq; mentis consuetudine. Itaq; moribus Græci nomen ethos fecerunt percommode. sunt enim, ut descriptionem informē, mores (de quibus nobis sermo est) qualitas quādam in bruta animi parte, ac nomen inde habent, quodd hanc siue differētiā siue qualitatem efficta à ratione pars bruta in se recipit consuetudinis (quæ illis est ethos) interuentu. Non enim ratio omnem protus enellere perturbationem animi conatur: cūm neq; fieri id possit, neq; expediat: sed finem ei, quendamque imponit ordinem, ingeneratq; virtutes morales, quæ non sint vacuitates motuum seu affectuum animi, sed eorum mediocritates & cōiunctitates. ingenerat autem, prudentiæ operā facultatem istā mobilem in habitu probo constituens. Tria enim hæc aiunt esse in animo hominis, facultatem, perturbationem seu mobilem affectionem, habitum. Est autem facultas principium & materies talis qualem dixi perturbationis. ut sunt iracundia, ad pudorem, ad confidentiā propensio. Ipsa perturbatio isthæc, motus iam est facultatis, ut ira, ut confidentia, ut pudor. Habitus robur iam est & conformatio brutæ facultati consuetudine parta: isq; aut vitium, vbi malè, aut virtus est, si quidem probè condocerati fuerint motus. Porro autem, quādo nō omnem virtutem mediocritatē faciunt, morale mve appellant: aliū repetita re differendū hoc de discrimine videtur. Rerum aliæ pro se ipsæ sunt, aliæ certa ratione ad nos referuntur. Pro se ipsæ sunt, terra, cælum, sidera, mare. Ad nos certo modo respiciunt siue referuntur, bonum, malum, expectandum, fugiendum, iucundū, molestum. Horum vtrunque cum cōsideret doctrina, ea quæ rebus duntaxat suo modo habentibus intenta est, contemplatiua dicitur ac scientijs comprehenditur: quæ in certa conditione ad nos affectis, consultatrix est & actionib. destinata huius virtus prudentia, illius sapientia dicitur. Inter prudentiam ac sapientiam hoc interest, quodd vbi contemplatrix philosophia ad actiuā & motus animi temperantem comparatur, rationi consentaneum est ei prudentiam cedere. Nam prudentiæ

*Ethica. &
contempla
trix philo
sophia dis
crimen.*

Fortu-

Fortuna opus est: quam, vt & consultationem, ad suum finē sapientia non desiderat. versatur enim in ijs considerandis, quæ semper eodem sunt modo. Atq; vt geometra non deliberat de triangulo, an tres eius anguli duos rectos æquent necne, quippe qui certus sit rem ita habere: (consilia enim inveniunt de rebus alias aliter habentibus, non de perpetuis & immutabilibus) ita contemplatrix veri mens, prima, stabilia, vñamque semper naturam seruatiā, nullam admittentia mutationem tractans, vacationem habet deliberandi.

10 Prudentiam autem quæ se in res dimittit plenas erroris atque tumultus, necesse est sepe numero cum fortuitis casibus rem habere, & deliberatione vti de rebus incertioribus atque obscurioribus: ac deinde consilium agendo exequi, bruta etiam parte præsentē & vñā ad iudicandum tracta.

15 Impetu enim appetitionis actiones indigent, quem mōres motu aliquo & affectione animi non perpetua incitant, rationis opus habentem opera, modum describentis, ne vel nimius sit, vel occasionem & officiū prodat. nam subitis affectionibus obnoxia & bruta isthæc animi facultas motib.

20 cietur, nonnullis vehementioribus ac celerioribus, quibusdam etiam remissionibus & quā conueniat segnioribus. Itaque ergo eorum quæ agimus vnumquodq; vnico tantum modo rectē constitit: multipliciter errari in eo potest. sicut scopum attingere, vnicum est & simplex: ab eo autem va-

25 riē excedendo deficiendūque aberratur. Proinde hoc rationis actiones ad præscriptum naturæ dirigentis opus est, affectus animi vbi vltra citrāue modum se incitando ij peccant, ad mediocritatem reuocare. Vbi enim ob imbecillitatem, molliciem, metum, aut trepidationem appetitionis

30 impetus remittit, ac antequam perueniatur ad bonum propositum desinit: tibi ratio adest excitās atq; resuscitans. Idem si quando nimius fectur atq; in compositus, vehementiam eius ratio reprimit & cohibet. Ad hunc modum itaq; ratio motus appetitionis definiens, morales in homine virtutes

35 gignit, quæ sunt mediocritates inter nimium & parum à bruta animi parte proficiscens. Neq; enim dicendum est quamuis virtutem in mediocritate consistere: cū sapientia, nihil indigens bruta partis, in quæ sincera mente & perturbationum vacua locum habens, rationis quædā sit excellentia in seipsa perfectionem habens: qua vi scientiā cōsequimur,

rem

*Medium
multiplex.*

rem diuinissimam atque beatissimam. Ea autem virtus, quæ propter corpus necessaria nobis est, eiusq; gratia appetitus tanquam instrumenti ministerio opus habet, non inter necio brutæ partis animi, sed ordinatio ac moderatio facultate quidem qualitatis suæ ratione excellentia ipsa quoque est: quantitate autem mediocritas sit, quod nimium est auferens, & quod deest implens. Iam cum multis modis mediū intelligatur: nam & temperatum inter sincera est medium, ut pullus color inter album & nigrum: & inter continens ac contentum, id quod & continet & continetur, ut 10 11. inter x 11. & 17. & quod neutrius extremorum est particeps, ut inter bonum & malum ea quæ vocantur indifferentia: nullo horum modo virtus est medium. Nam neq; mixtum aliquid è vitij est: neq; id quod non satis est cōtinens, ab eo quod nimium est continetur: neq; omnino vacat perturbationibus & impetibus concupiscentiæ, in quibus plus minusve æquo locum habet. sed est diciturq; mediocritas, maximè quomodo in sonis harmonica spectatur. Sicut enim ibi concinna est vox, quæ mese (id est media) dicitur, netes & hypates, hoc est, imæ & summæ, illius acumini nimio, 20 huius gravitati interiecta: ita virtus cum sit motus & facultas circa brutā versans animæ partem, remissiones & intentiones, atq; ad id quod ultra vel citra modum est appetitionis auferens, vnumquemq; animi motum ad mediocritatem rectitudinēq; perducit. Iam primū fortitudinem 25 medium faciunt inter timiditatem & audaciam: quarum in hac exsuperat, in illa deficit ea animi vis, ob quam animosi dicimur. ita liberalitatem inter sordidam parcatatē ac prodigalitatem: mansuetudinem inter indolentiam & sæuiciā. ipsamq; ad id temperantiam & iustitiam, hanc quidem quæ 30 in contrariis neq; plus iusto tribuat, neque minus: illam quæ appetitus subinde in medium inter stuporē animi nullo sensu voluptatum affecti, & luxuriam profusam dirigit. Atque hac quidem in re, quam ultimo loco dixi, maximè se præbet sentiendam differentia quæ inter brutam animi facultatem est & rationem, euidēsq; sit planè diuersam à ratione esse rem perturbationes istas affectionesque animi 35 vagas. Non enim à temperantia discerneremus continentiam, & ab intemperantia incontinentiam circa voluptates & cupiditates, si eadē esset animi vis qua appetimus, & qua iudica-

*Continencia & temperantia
discrimen.*

iudicamus. Nunc, ea dicitur temperantia, ubi concupiscentem partem veluti placidum & obsequens pecus ratio gubernat atq; tractat, sibi in appetendo parentem. continentia autem ea est, ubi obtinet quidem & impetat ratio concupiscentiæ, non tamen sine molestia, aut vltro obtemperanti: sed reluctantem & oblique incedentem verberare quasi & fræno cogit atq; compescit, animo certaminum ac turbarum pleno. quod similitudine explicans Plato, iumenta animi ait inter se contendere, cum deterius meliori renitatur simul & aurigam perturbet; coactum summa ope habenas premere & ea inhibere, ne (quod est apud Simonidem) punicea de manibus ei excidant lora. Itaque etiam continentiam non dignantur perfectæ virtutis nomine, sed minus aliquid virtute statuunt esse. non enim facta est mediocritas
 15 consensu inferioris partis cum præstantiore, neque amputatum est quod erat nimium affectionis, neque parit consentivæ rationi appetitus: sed molestiam afferens, vicissimque molestiam percipiens, ac necessitate cohibitus veluti in seditione, insensus atque hostis intus habitat. denique con-
 20 tinentis animus ob inæqualitatem & dissidium est velut vrbs illa,

Simul frequens referta quæ suffusibus,

Pæanibus simulq; gemitibusq; sit.

Sophoc.

tyr.

Eandem secuti rationem incontinentiam quoq; minus alii
 25 quid vitio esse censerent. perfectum autem vitium intemperantia, in qua & affectus animi prauus est, & vitiosa ratio: quorum ille appetitum ad turpia ducit, hæc malè iudicando turpibus cupiditatibus assentitur, sensumque peccati perdit. At verò incontinentia rectum rationis iudicium seruat: sed
 30 perturbationibus contra iudicium movetur, maiore quam sit ratio vi præditis. itaque eo differt ab intemperantia, quòd incontinentis vincitur ratio à perturbatione, intemperantis ne pugnat quidem: ille cupiditates sequitur, interim ijs contradicens, hic eas ducit consentiens: hic gaudet suis peccatis, ille egre fert: hic volens ac sponte ad turpia fertur, ille inuitus honestatem prodit. vt & in verbis, & in factis manifesta eorum appareant discrimina. Intemperantium enim hæ sunt voces:

Gratia quamvis sit sine Cypride, quæ se voluptatibus

Hæc mihi cum cura non erit, emoriar.

Item:

Item:

*Vesci cibis, potareq; & Venere frui:**Namq; addita menta omnia sunt mihi cetera.*

quippe hominis toto animo ad voluptates vergentis atque
prolabentis. neq; minus ille etiam qui dicit

Sine me perire, namq; id est in rem meam:

tam iudicio malè affecto, quam vitio la perturbatione. Alia
sunt incontinentium dicta.

At enim mihi natura sentienti rectè, & im facit.

& alius:

*Eheu, diuinitus hoc malum mortalibus**Accidit, bonum & videns, non & tamen.*

& alius:

*Impellit ira: nec porro resistere**Litorem & vincit anchora quoq; fluctibus:*

hamum anchora litorem non ineptè appellans rationem
non peruicacem, neq; constantem, sed quæ ob vanitatem
animi ac molliciem iudicium deserit. neque ab hac simili-
tudine abladit isthuc:

*Nam nostra nauis à terra rudentibus**Suspensa perstat: spirat aura, sed tamen**Haremus nostris firmiter retinaculis.*

retinacula vocat iudicium turpitudini repugnans: quæ ali-
quando à perturbatione, tanquam valido vento, rumpun-
tur. Reuera enim plenis cupiditatum velis ad voluptates in-
citatur intemperans, deditq; seipsum eò & dirigit. inconti-
nens obliquè, dum eniti conatur aduersus motu vitiosum,
sublabitur & in turpitudinem decedit. quo modo Anaxar-
chum in Sillistraducit Timo:

*Hic & Anaxarchi & illa canina videtur,**Se quocunq; dedisset, ò pertendere sueta.**Is tamen, & perhibent, miserè prudensq; sciensq;**Vixit: namq; voluptates amplexa stupensq;**Natura (haud paucis ea formidata sophistis)**Retrosum ad vitium recto de tramite agebat.*

Nam neque sapiens qui sit, continens est: sed temperans. ne-
que stultus incontinens est, sed intemperans. & alter hone-
stis delectatur, alteri turpia non sunt molesta. Est itaque in-
continentia animæ sophisticæ, tali ratione prædita quæ in
rectè decretis perstare non possit. Expouimus incontinen-
tia &

vix & intemperantiæ discrimen. At continentia à temperantia differt rationib. proportionē iam dictis & ab altera parte respondentibus. Morsus enim animi, & molestia, & indignatio nondum deserit continentiam. At si in temperantis animo vndiquaq; æquabili quietem & sanitatem, qua bruta pars denincitur rationi ac contemperatur, mirabili exornata obedientia ac tranquillitate, intueri posses: vtique diceres,

Tum Venti posuere, quies tranquilla per alia

Odyss. 2.

10 *Incubuit late, sopiuit cæcula numen:*

391.

ita vehemētes, furiosos, rabidosq; motus ratio exstinxit. quæ verò à natura necessariò requiruntur, hæc cōsentientia, parentia, amica, & operam nauantia redegit consilij propofitisq; ad agendum susceptis: ita vt nunquam rationem præcurrant, nunquam eam deserant, nunquā inordinatè legant, nunquam imperium detrectent: ita vt omnis appetitio dicto rationis audiens, eam subsequatur:

Lactens equum propter ceu pullus cursitat.

Atque hoc pacto Xenocratis illud confirmatur dictum, qui 10 pronunciauit de verè philosophantibus, Solos eos vltro facere ea, quæ legibus coacti alij faciunt, tanquam canis morsu aut felis metu à voluptatibus deterriti, & ad periculum respicientes. Obscurum verò non est, in animo huiusmodi roboris & aduersus cupiditates quasi concertationis atque

25 contradictionis sensum pereipi. Non desunt tamen qui rationem, & eam quæ perturbationibus cietur partem negent *an affectus* esse res diuersas: neque in animo duarum facultatum existere seditionem aut discordiam. sed vnius eiusdemq; ratio- *sint opinio-*

nis conuersionem in vtrinq; partem, quæ nos mutationis 30 celeritate fallat, non animaduertentes quòd eadem animi facultas à natura facta est ad concupiscendum, irascendum & metuendum, voluptatis causa ad turpitudinem inclinandum, & rursus istam incitationem inhibendum. nam & cupiditatem, & metum, & quæ id genus reliqua sunt omnia, 35 piniones esse & sententias prauas, non in vna aliqua animæ parte obortas: sed motus ac momenta totius principis animæ partis, assensiones, atque impetus, denique actus quosdam qui facillimè aliò recidunt: sicut puerorum impetus vehementiam imbecillitatis causa lubricam habent & inconstantē Horum sententia primùm euidentis sensuiq; nō congruit.

congruit. Nemo enim vnquam sensit cupiditatem suam in iudicium, aut iudicium in cupiditatem commutari. neque definit amare is, qui iudicat reprimendum esse amorem, eique reluctandum: aut à ratiocinando & iudicando tunc desistit, cum victus mollicie cupiditati herbam porrigit. Sed & tunc, cum ratione affectui it obuiâ, perturbatio ipsam tentat: & rursus ab hac superatus, ratione peccatum dispicit. & neq; perturbationibus obnoxiam partem abolet, neque ratiocinâdo ab ea liberatur: sed in vtranq; partem agitur, medius communisq; amborum est. Qui autem modò principem partem in cupiditatem, modò cupiditatem in rationem conuerti opinantur: perinde faciunt, ac si venatorem & feram non duo, sed vnum putarent esse corpus, quod sui mutatione iam venator, mox fera fieret. nam & sic in remanifesta cæcutirent: & isthic contra sensum ferunt testimoniū, 15 cum non vnus alicuius mutationem, sed dissidium ac pugnam in seipsis sentiant. Obijciunt, ipsam etiam nostri animi eâ vim quæ consultat, sæpenumero in diuersas trahis sententias de eo quod expediat, & momenta opinandi in vtranque facere partem: cum quidem & ipsa sit vnica. Fatemur sane, sed similitudo non congruit. Non enim ratio sibi ipsi repugnat: sed vna eadēq; vtens facultate, diuersas tractat cogitationes. immò, vna est ratio, diuersis in rebus tanquam materijs occupata. Itaq; neq; dolor ratiocinationibus quæ sine affectu instituuntur vllus comitatur, neq; tanquam vi 15 compulsi contra animi sententiam, desectimus in alteram partem, nisi sicubi, tanquam in trutina, in altera lance affectio aliqua aduersus rationem appensa examinetur. Hoc enim sæpenumero contingit, vt rationi non ratio, sed ambitio, vel contendendi, gratiæ, obtreccionisve studium aut jo metus aliquis aduersetur: ac tum duæ sibi inuicē repugnare videantur rationes. cuius generis ista sunt:

*Ilia. n. 93. Turpe recusari hac fuit illis: Et metuebant
Accipere oblatam interea quoq; conditionem. Item:
Miserrum trucidari est: sed iunctum gloria:
Subterfugere mortem timidi est: suauē est tamen.*

Sed & in disceptandis contractibus animo motum adferentes affectus, plurimum inijciunt moræ. Et qui regibus consulentes gratiam captant, non de duabus sententijs alteri patrocinantur: sed affectui alicui se accommodant cōtra utilitatis

litatis rationem : itaq; optimatibus temp. administratibus,
 non permittitur oratorib. vt in animis motus excitet. Quip
 perfecto momēto vacua perturbationis ratio ad iustum in-
 clinat: perturbatione oborta, pugna ac dissidium inter par-
 tem voluptatis aut doloris capacem, & inter consulantem
 iudicantemq; existit. Nam aliās qui fit, vt in philosophicis
 cōmentationib. absq; vllō dolore nos ab alijs patiamur du-
 ci, & à sententia discedamus nostra? sicut cū ipse Aristote-
 les, tum Democritus & Chrysippus nonnulla prius sibi pro-
 10 bata decreta, absque tumultu, doloreq; & quidem liben-
 ter dimiserunt? nimirum quia parti animi quæ in contem-
 plando ac scientijs tractandis versatur, nullus obnititur af-
 fectus: atque in hoc genere sese continet, neque curiosius se
 effert bruta facultas. quōd fit, vt ratio verum conspiciens, ad
 15 id omisso falso perquam libenter se conferat: eō quōd in se
 ipsa vim eam habet, quæ & assentiri, & sententiam mutare
 facit. At quæ actionum gratia suscipiuntur consultationes,
 & iudicia, & arbitria, quia perturbationes his admiscetur,
 rationi quandam adferunt discrepantiam atque difficulta-
 20 tem: cui rationi nimirum in tali re obstat atque obturbat
 bruta pars, voluptatem ei aliquam obijciens, aut metum,
 aut dolorem, aut cupiditatem. Iudicium hac in disputatio-
 ne est penes sensum, qui vtranque attingit partem. altera e-
 nim vincens, alteram non perimit: sed affectatur vim moli-
 25 ens & renitens. Scilicet qui seipsum amore captum castigat,
 is ita ratione aduersus affectum vtitur, vt vtrunque in ani-
 mo habens instrum: duo inter se pugnare sentiens, & eorum
 alterum tanquam inflammatione exagitatum iniecta ma-
 nu comprimens. Contrā in illis deliberationibus, ad quas
 30 motus brutæ partis isti non pertingunt, & quales omnino
 sunt contemplatricis philosophiæ: vbi æqualia in vtranque
 partem sentiendi sunt momenta, ibi non iudicium interpo-
 nitur, sed dubitatio relinquitur: quasi institutio quædam co-
 gitationis aduersus vtranque partem affectæ. quōd si in al-
 35 teram partem aliquid decernatur, superior inferiorem iam
 sustulerit, ita vt sententiæ conceptæ nihil aduersetur: neque
 molesta porro sit. Vt autem vniuersè dicam, quoties ratio
 rationi videtur opponi, sensus non duarum diuersarum re-
 rum repugnātiā arguit, sed vnius cuiusdam in diuersis vi-
 sis quod versetur examinādis. Quando autē bruta pars con-

*De affe-
ctibus.*

tra rationē contendit, vbi ita natura cōparatum est, vt nec
vincere, neq; vinci citra molestiā possit: statim animus quasi
in duas partes dirimitur, & manifesta fit discordia. Ceterum
non tantum ē pugna, sed & ab ijs quæ subsequuntur nō mi-
nus expeditum est videre principium affectuum aliud esse a
ratione. Cū enim fieri possit, vt amet aliquis ingeniosum
& bona ad virtutē indole puerum, possit etiā malum & im-
pudicum: itēq; vti ira improbē in liberos & parentes suos,
iustē pro iisdem aduersus tyrannos & hostes: sicut ibi senti-
tur pugna perturbationis contra rationem & discordia: ita
heic obsequij & tanquam affluentis atq; adiuuantis motus
accursus. Equidem vir probus, vbi legib; conuenienter vx-
orem duxit, in eam cogitationē incumbit, quomodo possit
cum ea rectē & pudicē viuere, temporis autem successu vbi
consuetudo amorem ingenerauit, sentit ratione dilectionē
augescere. Et adolēcentes vbi scitis praeceptoribus se dede-
runt, principidē eos vsus gratia sectantur atque aemulantur,
postmodō autem eos diligunt, ac de familiaribus discipu-
lisq; amatores & fiunt & dicuntur. Idēq; in ciuitatib; vsu
venit hominib; erga magistratum, vicinos, necessarios, post
quam enim cōperūt necessitatis causa inuicem pro officij
ratione consulescere, paulatim deinde in amorem delabun-
tur, ratione secum trahente & parēre sibi docente eam par-
tem, quæ affectuum est sedes. Qui verō dixit:

Et Verecundia duplex est ista, quadam non mala est:

Altera autem familiarum onus est, labesq;.

nōne prae se fert, quodd sentiat sibi affectum istum sepe con-
tra rationem cunctando tergiversandōq; occasionem rerū
gerendarum perdidisse? Deniq; ipsi nobis euidentia cōiuncti
hoc largimur, vt pudorem verecundiæ nomine afficiamus, 10
voluptatem gaudij, metum cautionis: nemine profectō hāc
honestorum pro odiosis vocabulorum vsurpationem cul-
paturō, siquidem easdem affectiones rationi se dedentes ho-
nestis, ei repugnantes & vim facientes odiosis appellemus
nominibus. Quando autem lacrymis conuicti, & tremori- 15
bus, colorisque mutationibus, loco doloris aut metus mor-
sus quosdam & conturbationes nominant, cupiditatēsq;ue
studij voce velant: videntur non philosophicis, sed sophisti-
cis effugijs vti, dum moliantur nomen ope res ipsas eui-
tare. Et sanē rursū ipsi dum gaudia ista, & voluntates, &
cautio-

eactiones, non vacationes affectionum, sed bonas affectiones appellant: vocabulis rectè vruntur. Bona enim affectio fit, cum ratio non abolet affectum, sed componit atq; constituit in animo temperantis. Quid virtiosi & incontinètes? Vbi decreuerunt se patrem ac matrem loco amasij aut amasie diligere velle, nequeunt hoc præstare: si amicam aut adulatorum statuerunt amare, illiced etiam amant. At si idem essent iudicium & affectus, oportuit decreto amandi aut odiendi statim amorem aut odium comitari. nunc contrarium euenit, affectu quibusdam iudicijs obsequente, quibusdam refragante. Hinc est quod ipsi rebus cogentib; pronuntiant, non omne iudicium esse perturbationem, sed id demum, quod exciter appetitum violentum atq; nimium: fatères scilicet aliud esse in nobis quod iudicat, aliud quod afficitur: sicut aliud est quod mouet, aliud quod mouetur. Ac ipse Chrysippus multis locis definiens tolerantiam & continentiam habitus qui obsequantur rationi deligenti: prodit se rebus ipsis ed adactum fuisse, vt fateretur aliud in nobis esse id quod obsequitur, ab eo cui vel obsequitur dicto audiens, vel repugnat non parens. Porro cum omnia peccata paria, omnia delicta æqualia faciunt, an etiam aliàs a veritate discrepent, arguere in præsentia non est tempestiuum. certè in plerisque videntur admodum contra euentiam ratio cinari. Sunt enim ex ipsorum sententia omnes perturbationes siue affectus, peccata: & quicunque dolet, metuit, concupiscit, is peccat. At verò magna sunt affectuum, pro eo atque magis minusve afficimur, discrimina. Quis enim dixerit metui Dolonis parem fuisse Ajacis metum, re-
 trò pedem referentis, & pedetentim ex hostibus recedentis, *Affectu inæquali.*
 sensimq; genu genui preponentis? Aut dolorem quem morte Socratis cepit Plato, et quem Alexander, vbi propter Cliti necem manus sibi ipsi inferre est aggressus? Intenduntur enim dolores non mediocriter eo quod nec opinantibus contingit: insperatisque casus acerbiores ijs sunt, quos suspirari aliquis euerturos potuit. verbi gratia, si quis eum, quem lætis rebus florentem ac in admiratione hominum viuentem sperabat se visurum, exarnificatū esse audiat, vt Philotam Parmenio. Quis autem affirmet eadē ira in Philemonē à Maga, qua in Anaxarchum à Nicocreonte defauitum fuisse, eadem quidem in causa, quod essent ab ijs conuicio
 CC 2 proficis.

- ctus cum ratione. Etenim ridiculum fuerit quod Plato ait, vnumquenq; seipso aliàs meliorem, aliàs deteriorem esse, & modò vincere seipsum, modò à seipso vinci. quomodo enim fieri hoc potest, nisi vnusquisq; duplex quodammodo sit, & in sese aliquid præstantius, aliquid deterius habeat: ita enim sui potens ac præstantior seipso erit, si deteriorem partem meliori habeat obedientem. qui verò intemperanti ac brutæ parti patitur obsequi & inservire principem facultatem, is seipso inferior, incontinens, & secus quàm natura potest, stulat affectus dicitur. Natura enim vult, vt ratio, quæ diuina est, imperet brutæ parti quæ ex ipso corpore ortum habet, id eòq; in illud demersa & temperata similis eius sit, corporeisq; referta affectibus. Demonstrant hoc impetus concupiscentiæ, qui pro modo corporis incitantur, ac se-
 15 cundum eius mutationes vel cōcitatiores vel languidiores fiunt. & hæc est causa quòd adolescētum cupiditates ob copiam & calorem sanguinis celeres, feroces, ardentes, atque rabidæ sunt. senibus quia principium concupiscentiæ circa iecur restinctum est ac debilitatum, magis viget ratio, elanguescēte vnà cum corpore affectuum capace parte. Hoc ipsū scilicet est, quod brutorum animalium mores & affectus format. Non enim opinionum alia bonitate, alia prauitate robur & audaciam, vel cōtrā metum trepidationemque ingentem sortiuntur: sed facultates sanguinis, spiritus,
 25 & corporis, discrimina faciunt affectuum: quia pars eorum capax è carne tāquam radice enascens, qualitatem propensionemque talem secum effert. Hominis autem imperibus ab affectu ortis etiam corpus vnà affici atque cieri, conuincunt pallores, rubores, tremores, saltatio cordis, rursūq;
 30 diffusio in expectatione voluptatum. At verò cum ipsa per se mens absque vllo affectu mouetur, tum corpus quiescit ac consistit placidè: nihil commune nimirum cum ea mentis actione habens. quæ si mathematicam considerationem suscipit, non adsciscit brutam partem sibi. Quo ipso ostenditur duas animi partes esse facultatibus differentes. In vniuersum autem quidquid est, id cōstat, ac ne ipsi quidem negant, vel habitu aliquo gubernari, vel natura, vel bruta anima, vel rationem habente. quorum simul omnium princeps est homo, omnibusque istis subiectus est differentijs. nam & habitu continetur, & natura nutritur, & ratione vti-
 tur.

Ilia. § 130.

tur. itaque etiam brutum aliquid in se, & principium innatum habet perturbationum, non extrinsecus subiens, sed necessarium: & quod non excindendum omnino sit, sed cultura atque disciplina indigeat. Itaque non Thracico aut Lycurgeo modo agit ratio, ut affectuum utilia simul cum damnis excindat: sed ut Pytholimus & Hemerides, id est, prosperi fugum atque de syluestribus satiuia redigens deus, tantum immoderatam auferat feritatem: ac deinde quod reliquum est cicurare & ad vitam commoda conuerrere. Quo enim pacto ij qui ab ebrietate sibi metuunt, non effundunt vinum, sed diluunt: ita effectus non abolent qui perturbationes timeant, sed ijs moderantur. Ita bouum etiam, equorumque non motus, non opera, sed petulantiores saltus franguntque reiectionem auferunt. & affectibus subactis ac cicuribus vitur ratio, non plane eneruans aut euellens ex animo partem ministerijs eius destinatam, pindari est, sub curra equum, ad aratrum bouem prodesse: aprum autem qui velit venari, ei laboris tolerantem canem esse inueniendum. Multo autem his viliores sunt affectuum fetus, rationi praesto ubi sunt, eique ad virtutem enitenti opem ferunt. Sic moderata ira fortitudo adiumento est, odium in malos iustitiae, ac iusta indignatio aduersus nullo suo merito rebus secundis elatos, quando hi dementia simul atque petulantia inflammatis animis coercitione opus habet. iam ab amicitia naturalem ad diligendum propensionem, ab humanitate misericordiam, a vera beneuolentia gaudere vna atque dolere, ne si velis quidem, auellere villo possis modo. Praeterea si peccant qui vna cum infano amore omnem tollunt amorem: equidem non recte agunt, qui propter auariciam omnes etiam alias damnant appetitiones. sed perinde agunt ac si quis currendum, quoddam liquando impingatur, aut iaciendum neget, quia non nunquam a scopo aberretur, aut canendum, quoddam interdum infecte canatur. Enimvero sicut musica in sonis concentum non acutorum ac grauium vocum exstirpatione, in corporibus medicina sanitatem non interuentione caloris aut frigoris, sed proportionem contemperacionis quaerunt atque conficiunt. ita in animo etiam rationi victoria paratur, cum ea perturbationibus modum mediocritatemque imponit. Animus enim nimio dolore aut gaudio correptus, similis est corpori affluxu humoris alicuius superuacancium tumentum atque

que inflammato: non ipsum gaudium aut dolor. Et præciare Homerus his verbis,

Semper at est fortis color idem: nec gravis illum

Ilia. v. 284

Pertinet at metus: ---

5 non metum ademit, sed nimium metum: ut fortitudo non in vâcordiam, aut fiducia in temeritatem abeat. Sic etiam circa voluptatem nimia cupiditates, & in vindicandis flagitijs nimium in malos odium tollantur: & habebis temperantem, qui tamen non omnis sensus voluptatum sit expers, iustumque citra sauciam & acerbicatem. Adde, quod si omnino euelli ex animis affectus possint multorum: eorum ratio hebetior fieret atque ociosior. sicut gubernator vento cessante non admodum habet quod agat. Atque hæc, ut apparet, obseruantes legum conditores, in ciuitate ambitionem æ-

15 mulationemque excitant: aduersus hostes autem tubis etiâ ac tibijs instigant augentque irarum ardore & pugnandi cupiditatem. Non enim in pœsi duntaxat, sicut est apud Platonem, artifex & accuratissimè formatus, ridiculus esse ostenditur ab eo qui fuit diuino Musarum instinctu impulsus: sed in prælijs etiam animo concitati ac furore correpti subsisti superarique nequeunt. qualem instinctum Homerus ait a dijs homini inferi.

Sic ait, atq; luci permagna flamine cives

Inseruit. --- & rursum:

25 *Non absq; instinctu furit hic ita numinis. ---*

nimirum quod dij quasi incitamentum & vehiculum quoddam rationi affectu apponant. Ipsos aded illos, cōtra quos nobis est sermo, videmus in eo esse, ut sapenumero & laudando adolescentes excitent atque propellant, & castigando coerceant: quorum alterum delectatio, alterum dolor subsequitur. correctio enim & reprehensio pœnitentiam pudoremque incutit: quorum prius dolorem, posterior metum genus habet: ijsque maximè ad castigandum vtuntur. Vnde etiam Diogenes Platonem laudantibus quibusdam

35 dixit: Et quidnam ille habet tantopere prædicandum, qui tanto philosophatus tempore, neminem dolore affectu? Non enim tam rectè cum Xenocrate dixeris, mathematicas disciplinas esse anfas philosophiæ: quàm hoc, affectus istos verecundiam, cupiditatem, pœnitentiam, voluptatem, dolorem, anfas esse adolescentium: quas saluari atq; concinna

opportunitate ratio & lex apprehendentes, eos cum profectu in rectam perducant viam, vt non malè professus fuerit Laco ille pædagogus, effecturum se, vt puer gaudeat honestis, ac molestè ferat turpia. quo liberalis institutionis sine neque maior potest vllus, neque pulchrior nuncupari.

PLVTARCHI COMMENTARIVS,

An seni gerenda sit respublica.

NOVIMVS te, mi Euphanes, Pindari, cuius laudator es, dictum illud tanquam probabiliter ac rectè enunciatum in ore frequenter habere:

Instituto certamine

Prætextus aliquis Virtutem

In altis tenebras deiecerit.

Quando autem cunctatio & mollicies à certaminib. nos auocans ciuilib. cum plurimas alias præscriptiones vsurpant, tum vltimam hanc quasi à sacra (quod dicitur) linea adducunt senectutis excusationē, eaq; cum primis honestos nostros conatus retundere atq; detererrē nituntur, dum persuadere volunt quendā esse conuenientem non athletici tantum, sed etiā ciuilis decursus terminum atq; conclusionem: quæ mecum identidem de senili reipub. administratione ratio cinor, ea tecum quoq; mihi communicāda sum arbitrat. Quando autem cunctatio & mollicies à certaminib. nos auocans ciuilib. cum plurimas alias præscriptiones vsurpant, tum vltimam hanc quasi à sacra (quod dicitur) linea adducunt senectutis excusationē, eaq; cum primis honestos nostros conatus retundere atq; detererrē nituntur, dum persuadere volunt quendā esse conuenientem non athletici tantum, sed etiā ciuilis decursus terminum atq; conclusionem: quæ mecum identidem de senili reipub. administratione ratio cinor, ea tecum quoq; mihi communicāda sum arbitrat. tus. vt neuter nostrum quem hætenus vnā longum tenuimus cursum deserat: nève ciuilem vitam, quasi æqualem & consuetudine nobis deuinctū amicum, omittat, ad aliāq; transeat inusitam, & cuius consuetudini ac familiaritati parandæ tempus non suppetat: sed in eo persistamus quod à principio institueramus, eundēq; viuendi & honestè viuendi finem faciamus: nisi velimus in exiguo quod superest vitæ spacio ostendere, longam, quam exegimus, ætate à nobis fuisse nulla præclara in re consumptam. Nō rectè is, qui Dionysio dixit tyrannidem pulcrum esse sepulcrum, sed hæc illi tanto perfectiorem parauit miseriam. & Diogenes melius, qui cum postea temporis filium eius Corinthi videret priuatum de tyranno factum: Quam indignam, aiebat, teipso vitā agis. non enim hūc te liberè ac tuto viuere cōueniebat, sed in patria arcis tyrannicæ inclusum exéplo patris tui conse.

consensescere. At respublica popularis ac legitima viro, qui
ita eam gerit, vt non minus pareat vtiliter quàm imperet,
pulchrum re vera ornamentum gloriam viuendo partam
morti ac funeri parit. Ea enim, vt Simonides ait, vltima
5 subit terræ. nisi si qui sunt quorum ante corpus emoritur
humanitatis honestatisque studium, priusque elanguescit
pulchri æmulatio, quàm necessariarum rerum appetitio.
quorum animi facultatem ad agendum destinatam ac di-
uinam corporea & affectibus obnoxia habent imbecillio-
10 rem. Neque verò nobis audiendi sunt, qui omnibus aliis re-
bus, solo lucro faciundo nos non defatigari aiunt. sed &
Thucydidis sententia in meliorem partem accipienda est:
iræque statuendum, non modò honoris studium non con-
sensescere, sed multo minus communitalis atque reipubli-
15 cæ: quod apes etiam & formicæ conseruant vsq; ad finem.
Nemo enim vnquam vidit apem senectute in fucum dege-
nerasse: quod à ciuilibus quidam viris exigunt, vt vigore æ-
tatis præterlapso domi desideant, cibumque conquirant &
reponant, ocioque patiantur virtutem agendi, tanquam
20 rubigine ferrum absumi. Cato quidem dicebat, senectuti,
quæ ex sese multa haberet incommoda, non debere turpi-
tudinem vitii superaddi. Atqui cum multa sint vitia, nul-
lo minus est ocium, ignauia, & mollicies, quæ viro seni de-
decus adferunt, è curia se in muliebrem domus curatio-
25 nem includenti, aut in agro melleores & lectrices stipula-
rum inspicienti:

At Oedipus tibi, nobiliaq; enigmata?

Etenim qui in senectute ad rempublicam se conferat, nun-
quam antè in ea versatus, (sicut Epimenidem dicunt, cum
30 adolescens obdormiuisset, post 50. annos euigilasse iam se-
nem) & tam longinquo secumque aucto ocio relicto, in
certamina se ac occupationes conijciat insuerum atq; in-
exercitatum, & neque in rebus ciuilibus neque inter homi-
nes versatum, reprehensurus aliquis Pythiæ illud obijcere
35 possit: Serò ad me venisti, magistratum & populi guberna-
tionem querens: intempestiuè pulsas prætorij ianuam (vel-
ut infcitior aliquis noctu per comelationem accedens aut
hospes) non locum aut regionem mutare, sed vitam cuius
es imperitus, inire cupiens. Quod enim Simonides dixit,
Ciuitas virum docet, verum est de his, quibus adhuc tem-

pus est dediscendi sua, & addiscendi scientiam, quæ multis certaminibus atque rebus ægrè elaboratur, vbi tempestive ingenium apprehendit, quod labores difficultatesque facile ferre possit. Hæc videntur non malè in eum dici, qui in senectute incipiat temp. gerere. Atqui cōtrā videmus apud dentibus adolescentes & iuvenes à tractandis publicis negotiis arceri: restanturque hoc leges, vbi præcō in concione non Alcibiadas aut Pytheas ad suggestū progredi iubet, sed qui annum ætatis quinquagesimum excesserint, ad dicendum & consulendum exhortatur. Non enim insolentia 10 audaciæ & imperitia & impulsio vnicuique militum * * At Cato octogenario maior cū diceret causam, Difficile, inquit, est eum qui cum aliis vixisset, aliorum subire iudicia. Cæsaris verò Augusti actiones sub finem vitæ, nihilo reliquis minùs imperatore dignas, aut in publicū viles fuisse 15 in confesso est. & ipse cū iuvenes moribus legibusque austeris corrigeret, ijque tumultuarentur: Audire, aiebat, iuvenes senem, quem senes iuvenem audierunt. Periculis quoque administratio reipublicæ plurimum in senectute virum habuit, cū & bellū vt susceperēt persuasit Atheniensibus: & cū alieno tempore confligere cum 60. milibus armaturæ grauis militum vellēt, obstitit ac prohibuit, tantum non arma populi & clauas portarum sigillo suo muniens. Quæ autem Xenophon de Agesilao scripsit, par est 25 ipsius verbis referri. Qua, inquit, iuuentute non fuit præstantior eius senectus? Quis enim ætate vigens tanto terrore hostibus fuit, quanto Agesilaus prope finem vitæ? Quo sublato magis gaussi sunt hostes, quàm Agesilao, quanquam grauis annis decessit? Quis focis animos addidit, nisi Agesilaus, quanquā ei iam mors immineret? Quem 30 iuuenem amici maiore sunt prosecuti desiderio, quam Agesilao senem mortuum? Ergo illos à tantis rebus gerendis ætas non abstinuit: nos in republica luxuriātes, nullam tyrannidem, nullum bellum, nullam obsidionem sustinentes, certamina duntaxat & cōtentiones quæ legibus ple- 35 runq; orationib. ac iudicio suuantur, ob ignauā actiones subterfugimus? scilicet nō pratoribus modò & oratoribus priscis, sed & poetis, & sophistis, & histrionibus fatētes nos esse deteriores. Siquidē senex Simonides choris victoriam reportauit: idq; inscriptio testatur his extremis versibus:

Octogen-

Exempla
senilium
aliarum

In fine li-
bri de A-
gesilao.

Octoginta annos Simonsdam iam tibi nato

Gloria doctrina est parva Leoprepide.

Sophocles fertur, cum ut desipiens esset à filiis in iudicium vocatus, recitasse de Oedipo Coloneo chori in scenam progredientis carmen, quod incipit:

Equorum feracis huius, hospes, regionis

Venisti ad optimum agrum

Albicantem Colonom.

Vbi frequens philomela suave cantillat Girentibus in vallibus.

10 quod cum perplacuisse, è foro tanquam è theatro cū plausu & clamore eorum qui aderant deductus est. Hanc quidem constat Sophoclis esse inscriptionem.

Carmen hoc Herodoto cōposuit Sophocles annos natus LV.

- 15 Philemonem quoq; comicum, & Alexidem in scena certantes mors occupavit. Paulum tragædū Eratosthenes & Philochorus scripserunt annos xxc. natum, octo tragædias quatrduo decertasse paucis ante obitū diebus. Nōne autem turpe est senibus scenicis concionales senes videri rufos, & desertores sacrorum revera certaminum, deposita ciuili persona, nescio quam eius loco induere nam de rege agricolam fieri, nimis est humile. Quando enim Demosthenes ait iniuriā Paralo nati fieri (quæ sacra erat triremis) quodd ligna, vallos, & pecudes cogereetur Meidia vehere:
- 25 nōne vir ciuilis post præmiorum in certaminibus tribuendorū, & Bæotarchiæ, ac inter Amphictyones primi in consessu loci obitam functionem, si his relictis videatur occupatus farinarum aut fraciū dimensione, vel lanæ ouillæ negotiatione, videbitur planè id quod prouerbio iactatur
- 30 equi senium sibi nulla coactus necessitate inducere? Equidem illiberale opificium & forum sectari ab administratione reipublicæ, nō est aliud, quàm si matronæ liberali & pudicæ vestibus suis detractis cincturā illiberalem circundes, eamque in caupona colloces. eodem quippe modo ciuilis
- 35 virtutis maiestas atque dignitas pessundatur, vbi ad rei familiaris procuracionem, & quæstum faciendum pertrahitur. Quod si (id quod restat) oblectationes & saginationes istas, nomine quietis atq; fruitionis cōmodorum velantes, in his paulatim tabescentē cōsenescere iubent ciuile virum: nescio de duabus turpib. imaginibus vtri similior sit futura

cuius

* eius vita. Voluntne cum Veneris sacra per omnē vitā colere,
& nauim nondum portui subeuntem, sed adhuc in alto ve-
hentem deferere? Aut quemadmodum nonnulli ioci cau-
sa Herculem ineptē pingunt apud Omphalem in veste cro-
cata sedentem, seque verberandum & comendum ancillis
præbentem: ita ciuilem virum posito leonis exuiuo ad men-
sam reclinabimus, vt semper epuletur, ac tibias barbitaque
audiat? Nec pudorē nobis vox ista Pōpeij Magni incuriet?
qui à Lucullo ob intempestiuam tanto natu ambitionem
honorum ac magistratus gerendi reprehēsus, post rem do- 10
mi militiæq; gestā balneis, cœnis, ac quotidianis cōuiujs,
ocio dissoluto, ac splendidissimis ædificijs dedito, respōdit:
Magis esse intempestiuum luxuriare senem, quā rempu-
blicam gubernare. Idem Pompeius, cū ægrotanti sibi me-
dicus turdi esum mandasset, & tunc is per anni tempus ha- 15
beri vix posset, ac quidam multos turdos apud Lucullū ali
significaret: non misit p̄ritum, Quid, inquit? nisi Lucul-
lus luxuriaret, non viueret Pompeius? Nam vt maximē na-
tura voluptatem, & delectationem desideret: tamen senum
corpora ferē ad omnes voluptates, paucis iisque necessarijs 20
exceptis, facta iam sunt inepta. Non modō enim

Aetate pronectos auersatur Venus,

vt ait Euripides: sed etiam ciborum ac potus suauitas iis
hebes & quasi edentula est, exiguumq; sui gustum exhibet.
In animo itaq; parare sibi voluptates debent, non indignas 25
eas ipsis aut illiberales, vt Simonides. qui cum ob avaritiam
culpantibus respōdit, se per senectutem reliquis spoliaturum
voluptatibus, vnica lucrando oblectatione grauem recrea-
re ætatem. Sed reipublicæ administratio pulcherrimas ha-
bet maximasque voluptates, quibus aut solis aut præcipuis 30
frui deos probabile est. ex autem sunt quæ à bonis actioni-
bus, honestisq; factis proficiscuntur. Si enim Nicias pictor
ita artis suæ operibus gaudius est, vt sæpenuerò è seruis
quæsiuerit, Lauine, præsufne sum? & Archimedes vi à ta-
bula cui inhærebat auellentes atque vestibibus exuentes vn- 35
xerunt famuli, ille autem in vnctō corpore figuras geome-
tricas pinxit. Canus quoq; tibicen quem tu etiam nosti, di-
cebat, Nescire quanto seipsum magis quā alios delecta-
ret canens, alioquin audire volentes mercedem non datu-
ros ipsi, sed exacturos: non intelligimus quantas virtus ho-
nestis,

*Voluptati
studium de-
debet se-
nes.*

*Volupta-
tes animi
ob virtu-
tem.*

nestis, & ad societatem humanitatēque facientibus ac-
 tionibus voluptates ea utentibus conciliet? non titillan-
 tes illas aut emollientes, sicut in carne faciunt lenes ac sua-
 ves motiones, quæ pruritum habent furiosum & instabi-
 lem ac magna cum exagitatione coniunctum: sed præcla-
 ra facta, quorum quasi opifex est qui rectè rempublicam
 tractat, non aureis Euripidis, sed Platonicis ac diuinis alis
 animum elatione & gaudio præditum euehunt. In memo-
 riam tibi redige, quæ sæpe audiuiſti. Epaminondas interro-
 10 gatus quid ipſi iucundissimum accidisset, respondit: Quod
 patre ac matre viuētibz Leuctricam victoriam reportas-
 set. Sylla cū liberata ciuilibz bellis Italia Romam perue-
 nit, prima nocte ne tantillum quidem dormiuit, præ lætitia
 ingentiq̃ gaudio, tanquam vento animum incitante. at-
 15 que hoc ipſe de ſein commentariis scripsit. Esto enim, vt
 Xenophon ait, nulla ſuauior auditio laude. ſpectaculum
 quidem & recordatio atque conſideratio nullius rei tam eſt
 grata, quā propriarum actionum in magistratu & repu-
 blica tanquam illuſtribz & publicis locis contemplatio.
 20 Enimuerō gratia benigna, factis teſtimonium perhibens,
 ac laus cum virtute certans, dux & autor iuſtæ beneuolen-
 tiæ, tanquam lumen & nitorem aliquem gaudio de virtute
 concepto adiiciunt. Neque eſt gloria, veluti corona athle-
 tica, negligenda, committendūve vt in ſenectute exare-
 25 ſcat: ſed ſemper noui aliquid ac recens proferendum, quo
 veterum gratia excitetur, augeatur, ſtabiliatur. quomodo
 Deliacam nauim, lignis quæ vitium cōcepſſent identidem
 ſubmotis aliisq̃; eorum loco inſertis, crediti ſunt homines
 ab antiquiſſimo tempore in hanc vſq̃; ætatem pertuliſſe, &
 30 quaſi æternitati aſſeruiſſe. Ceterū vt flamma, ita etiam glo-
 ria non difficulter cōſeruatur, ſed alimentum ſeu fomitem
 haud magnum requirit. exſtinctam neutram faciliè & ſine
 labore ruruſum incenderis atq̃; excitaueris. Lampis nauicu-
 larius interrogatus, quo modo diuitias cōſecutus eſſet, re-
 35 ſpondit: Magnas nō difficulter, paruas cum ærumna & tar-
 dè. Sic ab initio gloriam in republica & potentiam ſibi pa-
 rare, non eſt facile: augere partam & cōſeruare quibuſuis
 creſcentem actionibus in promptu eſt. Nam neq̃; qui ami-
 cus factus eſt, multa aut magna deſiderat miniſteria, vt re-
 tineatur: ſed aſſiduitas etiā exiguorum ſignorum beneuo-
 lentiam

*Invidia in
repub.*

lentiam conferuat. & populi amicitia ac fides non semper
requirit sumptus publicè facientem: * sed ipsius magistra-
tum gerentis alacritate retinetur, dum is reipublicæ curam
non deserit neq; defatigatur. quando ne bellum quidē sem-
per cōflictus, prælia, & obsidiones habet: sed sacrificia non-
nunquam intercedunt, & induciæ, & iocī ac ludi. Vnde au-
tem sit, quodd reip. administratio pro tristī & tetrica, labo-
riosa, ac difficili debeat haberi? cū & theatra, & pōpæ, &
distributiones, & chori, & musica, & lætitia, semper honor a-
liquis alicui deo habitus frontem exporrigat in archiuis & 10
confessibus, multoq; ampliorē molestis delectationem &
gratiam adferant. Iam invidia, quod maximū habet reipu-
blicæ administratio malum, minimè in senes incumbit. Ca-
nes quidem, ut aiebat Heracletus, quem nō agnoscunt, la-
tratu excipiūt obscuro. & subditi etiam quodammodo tan- 15
quam præforibus accessuro ad suggestum repugnant, adi-
tumq; negant. consuetam autē & familiarem gloriam non
ægrè ferunt, sed placidè tolerant. Idèd invidiam nonnulli
fumo cōparauerunt. qui cū initio adeuntibus ad tempu-
blicam quasi incensis largus efferatur, postquam hi effulse. 20
re, euanesceat. Ac reliquis quidem excellentiis, ut virtutis,
nobilitatis, ambitionis, solent repugnare ac de iis litem mo-
uere: quod quantum in his concedimus aliis, tantum nobis
videmur detrahare. Sed honor senectutis, quod presbeion
Græci ab ea ætate flexo verbo dicunt, obtreccionis se- 25
curus est & conceditur vltro. nullas enim alius honor ita eū
qui habet magis quā cui habetur cohonestatus, ut qui se-
nibus defertur. Ad hæc, honorem diuitiis, eloquentia, aut
sapientia partum non quiuis se quoq; sperat cōsecuturum.
ad quam autem senectus producit reuerentiam & gloriam, 30
eam quilibet in republica agentium expectat. Planè igitur
similis est nauis, qui vbi aduerso fluctu & vento periculose
nauigauit, tranquillitate & bona aeris constitutione obo-
ra nauim in stationem velit subducere: qui cū diu aduer-
sus inuidiam depugnauerit, ea desinente & pacata se è repu- 35
blica recipiat, simulq; cum actionibus communitates so-
cietatēque deferat. Quanto enim diutius in republica ali-
quis fuit versatus, tanto plures etiam amicos ac conatum
& certaminum socios sibi parauerit: quos neq; educere se-
cum omnes ut eorum magister potest, & relinquere iniu-
stum est.

num est. Sed sicut vetustæ arbores, ita antiqua reipublicæ tractatio difficulter euelli potest, cum multas egerit radices, sitq; negociis implicata, quæ abeuntibus quam manentibus plus exhibeat turbarum ac occupationum. Tum si quæ omnino reliquæ supersunt inuitiæ in senes ob ciuilia certamina susceptæ: magis ex opprimendæ potèria parta sunt quam dandum tergum, si nudi inermesq; discedamus. non enim tam certantibus inuidi instant, quam ob cõtẽprum insultant animum despondentibus. Testatur hoc illud magno Epaminondæ ad Thebanos dictum, cum hyeme Arcades ab ipsis peterent, vt urbem ipsorum ingressi in ædibus vna habitaret. prohibuit enim ac dixit: Nunc Arcadibus nos sumus admirationi, cum nos spectant in armis corpora exercentes atq; luctantes: si aut vident nos ad ignem desidere & fabas tundere, nihilo ipsis præstantiores nos putabunt. Ita præclarum sanè est spectaculum senex orans, agens aliquid rei, & honore affectus. qui verò dies ad mensam exigit, aut in angulo porticus desidens nugatur, is facile contemnitur. Nimirum autem Homerus hoc quoque docet eos, qui ipsum rectè intelligunt. Etenim Nestor in bello versans Troiano, suscipiebatur, inq; summo erat honore. Peleus autem & Laertes domi desidentes, abiecti erant ac spreti. Neque enim habitus prudentiæ qualis fuerat manet in iis, qui sese ocio dederunt: sed ignauia eum paulatim dissipat. cum ad hoc requiratur subinde cura aliqua & meditatio, quæ ratiocinatricem & actiones gubernantem animi facultatem excitet atq; repurget. etenim vsu ratio splendet, quo pacto

Atq; sibi nitescit.

Cæterum imbecillitas corporis non tantum adfert incommodi iis qui confecta iam propè ætate ad tribunal & prætorium se conferunt, quantum vilitatis eorum ipsorum cautio atq; prudentia secum trahit. Vsu enim rerum instructi, non vana ambitione impulsæ reipublicam capessunt. neque populum vi secum rapiunt tanquam mare ventis exagitatum: sed placidè ac moderatè cum iis agunt, cum quibus res est. Itaq; ciuitates vbi aliqua aduersitas aut metus incidit, gubernari à senibus cupiunt: & sæpe ex agro senem aliquem nihil tale desiderantem inuicemque ad clauum reip. pertrahunt, eique reipublicæ constituendæ munus dant:

repu-

repudiatis pratoribus & oratoribus qui magnum clamare,
 & vno spiritu perorare, immò etiam per medios hostes pe-
 netrare pulchrè pugnando calleant. In locum Timothei &
 Iphicratis oratores Athenienses Charetem Theocharis F.
 subornantes, valido & vigenti viribus corpore virum, talem
 autumabant debere esse ducem Atheniensium. Ibi Timo-
 theus, Nò me hercle, inquit, ducem talem oportet esse: sed
 eum, qui ducis fragula sit portaturus. imperatorem autem
 eum esse necesse est, qui rem antegressa & consecutura ani-
 mo videns, nulla perturbatione sibi rationes eorum quæ
 sint in rem futura excuti sinat. Sophocles quidem dixit, lu-
 benter se à re Venerea profugisse tanquam à fero & rabio-
 so domino. At in republica non vnus tantùm dominus fu-
 giendus est amor mulierum aut puerorum, sed hoc multo
 infaniores, studium cõtemptiõis, ambitio, primi loci ap-
 petentia, qui morbus inuidiæ est & obrectationis ac dissi-
 diorum feracissimus. Horum vitiorum alia senectus retun-
 dit atque deminuit, alio omnino abolet atque resinguit:
 non tantum de incitationibus animi ad agendum detra-
 hens, quantum ab impotentibus ac feruidis reuellens mo-
 ribus, vt sobria ac composita ratione cogitationes possint
 suscipi. Veruntamen habeat, videatúrque habere momen-
 tum hæc oratio ad mouendum cohibendúmque eum, qui
 iam canescens ad rempublicam se iuuenili conatu conferre
 incipit, inhibeatque à longa rei domesticæ procuratione,
 veluti diuturno morbo exurgentem senem, & ad præturam
 se aut negociationem efferentem:

Miser, tuis te in stratis placide contine.

ea quidem certè iniqua est, nihilque cum illa simile habet,
 quæ cum qui in administratione rei publicæ ac certamini-
 bus ciuilibus vitam exegerit, non finit ad facem ac coronam
 vitæ progredi, sed reuocat, iubetque tanquam è longo
 itinere aliò se cõuerrere. Sicut enim qui senem nuptias me-
 ditantem, coronatúmque & vnctum dehortans, & ea occi-
 dens quæ in Philoctetam dicta sunt,

Qua te puella, qua Virgo iuuenula

Te recipiet? quas nuptias paras miser?

nihil facit, absurdi: (quando ipsi quoque in seipsos multa
 ludunt talia,

Duco uxorem, probè scio, Vicinis quoq;.)

qui

qui verò per longum tempus cum vxore vixerit commo-
de, eum iubens hac dimissa propter senectutem solum vi-
uere, aut pellice adscita in vxoris locum, nihil is ad extremã
peruersitatem sibi fecerit reliquum. sic ratione non caret, si
5 quis accedentem ad populi gubernationẽ senem, aut Chli-
donem agricolam, aut Lamponem nauicularium, aut ali-
quem ex Horto philosophum redhibeat, inq; ocio vsitato
contineat. Phocionem autem vel Periclem vel Catonem
ita compellans, Heus hospes Atheniensis aut Romane, ari-
10 da confecte senectute, missam iam nunc rem publicam fac,
ac versari circa tribunal & procurare prætorium desinens
rus præpera, ibi cum vetula ancilla agriculturæ vacaturus,
aut in rei familiaris administratione reliquum vitæ con-
sumitur, is iniqua suadet, & iniuria virum civilem afficit.
15 Quid verò dices. nõne audimus militem in comœdia di-
centem?

Odys. a.
190.

Albus capillus iam me donauit rube.

Omnino, amice. nam famulos Martis vigere viribus æta-
teq; conuenit, utpote qui tractent

20 *Bella manu, belliq; opera ardua.---*

in quibus ut etiam canos senis galea occultet,

Robore membra tamen paulatim destituuntur,

alacritatemq; vires produnt. At à Consiliarij Forensis, Vr-
baniq; Iouis administris, nõ pedum manuumve opera exi-

25 gimus, sed consilij, prouidentia, rationis: non tumultum
& strepitum in turba excitantis, sed prudenter ac turd con-
sulentis: vnde clucescat canicies & ruga rideri solita, testis
peritia, auxilium ad persuadendum adferens, gloriamque
ingenij concilians. Nam ad parendum iuuenilis, ad impe-
30 randum senilis ætas accommodata est. ac maximè salua est
ciuitas, vbi consilia senum, & iuuenum arma obtinent. lau-
daturq; maiorem in modum isthuc:

Primum atate graues, & fortis pectore claros

Nestoream ad nauim conductos dicere iussit,

Iliad. c. 53.

35 *Consiliūq; dare.---*

atq; ideo optimatum magistratum Spartanæ ciuitatis re-
gibus adiunctum Apollo presbygeneas, id est, magno natu
præditos, Lycurgus diserte Gerontes, id est, senes nomina-
uit. Er Romanorum Senatus in hunc vsque diem à senio
nomen gerit. atque ut lex coronam ac diadema, ita canos

DD

natura

natura venerabile dignitatis & principatus signum fecit. Et geras, quod eximium honorem, ac gerere in, quod venerari significat, à senectute eiusq; præstantia Græcis retinentur. quæ sane non in eo consistit, quod calida lauantur, & mollius dormiunt: sed quod ob prudentiam in ciuitatibus regio sunt in honore, quæ instar serò fructum redditæ plantæ suum & perfectum bonum in senectute demum, ita natura comparante, profert. Certè regem illum regum a diis hoc petentem,

Ilia. 3. 372

O consultores mihi sint bis quinq; Pelasgi,

10

Ilia. 7. 8.

Tales consilio, qualis Nélida senex es:

nemo de bellicosis istis, & robur spirantibus Achiuis reprehendit, sed concesserunt hoc vniuersi, nō in pace modò, sed in bello etiam magnum esse senectutis momentum.

Sapiens enim consilium plurimæ manus

15

Superat & l'vnum:----

Regni molestia.

& vnica sententia ad persuadendū apta atq; ratione nitens, pulcherrima ac summa reip. negocia potest cōficere. Enimuero regiū imperium, quæ est perfectissima & amplissima reip. forma, plurimis curis, laboribus, occupationibus distinetur. Seleucum quidem perhibent identidem dixisse, si plerique hoc saltem scirent quantum haberet molestiæ, tot scribere & legere epistolas, abiectum diadema non esse accepturos. Et Philippum, cum castra opportuno positurus loco audiisset pabulum ibi iumentis defuturum: *Qualis, dii boni, vita nostra est, qui cogimur eam vel asinorum cōmoditatibus adaptare.* Tempus ergo est, vt regi quoq; grandæuo suadeamus, vt deposito diademate ac purpura, tunicam pedumq; sumat, & ruri degat, ne canus regnans, res superuacaneas & intempestiuas videatur agere. Quod si hoc indignum est Agesilaum, Numam, aut Darium iuberi: ex Arcopagitico concilio Solonem, è Senatu Catonem iridem non expellemus: neque Pericli suadebimus, vt popularem reip. formam deferat. nā alias quoq; absurdum est, vt qui iuuenis ad tribunal per laiciuam profuierit, is postquam furiosas suas ambitiones atque impetus in publicum profuderit, vbi ætas peritiam ac prudentiam attulit, rempu. omittat atq; destituat, quasi mulierculā qua ad suam libidinē explendam fuerit abusus. Equidem Æsopi illa vulpecula à vicinis infestata, abigere eos volentem echinum non sinebat, quod diceret his qui

iam

iam essent saturi remotis, alios esurientes successuros. Ita rempub. quoque quæ subinde senes dimittat, necesse est occupari à iuuenibus gloriæ & potentiæ cupidis, prudentiæque civilis imperitis. vnde enim parauerint, qui nullius senis tempub. gerentis discipuli ac spectatores fuerint? Nisi forte naus rectorem de arte gubernandi scriptus liber facere non potest eum, qui non sæpe in puppi spectauerit certamina aduersus tempestatem, fluctus & ventos ac noctem,

*Iuuenes à
senioribus
docendi.*

10 *Quando in profundo Tyndaridas mari
Votis nauta Vocat:---*

ciuitatem autem regere, populumq; aut senatum suadendo ducere poterit iuuenis, lecto libro aut schola in Liceo de repub. scripta, qui non sapenúmero frana moderantibus clauumq; tenentibus adstiterit oratoribus atque ducibus peritiam simul fortunaq; certantibus adiutrice, & cum iis in vtranz; partem inclinando non sine periculis & negociis gerere didicerit rempublicam? Nequaquã hoc concessero. Immo si nulla alia seni sit causa, docendorum for-

15 mandorumque iuuenum causa gerere rempublicam debet. Sicut enim qui literas & Musicam docent, ipsi prælegunt ac præeunt canendo discipulis: ita vir civilis non dicens modò dictãsvē foris, sed agens ac publica administrans iuuenem instituit, simul & verbis & factis animum

20 eius intus formans atq; fingens. Et qui hoc modo fuerit exercitatus, non in palæstra aut ceromate sine periculo inter artifices versabitur: sed re vera in quasi Olympicis & Pythicis certaminibus

Lactens equum cen pullus propter cursitat,

30 vt ait Simonides. Ita se statusest Clisthenem Aristides, hunc Cimon, Chabriam Phocio, Cato Fabium Maximũ, Syllam Pompeius, Philopœmenem Polybius. qui cum adolescentes se senibus adiunxissent, deinceps tanquam efflorescentes & crescentes eorum reip. administratione atque factis,

35 peritiam reip. gerendæ cum gloria & potentia sibi paraerunt. Æschines Academicus sophistis quibusdam dicentibus eum fingere se Carneadis fuisse, cum non fuerit, discipulum: Ego verò, inquit, Carneadem tunc audiui, cum oratio ipsius contentione & strepitu ob senectutem omis-
in vitia & communicationi idonea se contraxit. Senilis

autem reip. administratio non verbis duntaxat, sed ipsis etiam iam ab ambitione & ostentatione abstinens (sicut Ibinaiunt cum vetus est facta, exhalatis virosis & turbidis partibus odoratiorem habere aromaticam virtutem) nullum iam senile decretum, nullum tumultuosum habet consilium, sed grauita omnia & firma. Quapropter, ut diximus, iuuenum gratia senibus est in rep. versandum. ut quomodo Platon de vino aqua diluto ait insanum deum alio sobrio coerceri atq; temperari: ita cautio senilis cum feruente in populo iuuenum ac bacchante gloriae & honorum studio commixta, insaniam & nimiam vehemenciam eorum reprimat. Iam praeter haec peccant, qui ut nauigandi & militandi, ita etiam temp. tractandi finem aliquem statuunt, ad quem ubi peruentum sit, actio ipsa desinat, ad aliud relata. non enim reip. tractatio ministerium est aliquod, cuius terminus & finis sit utilitas: sed vita est mansueti, civilis, & ad societatem facti animalis, quod a natura habet, ut omne tempus vitae ciuilitate, honestatisque & humanitatis studiose viuatur. Itaque conuenit non gessisse, sed gerere rem publicam: sicut esse, non fuisse veracem: colere, non coluisse iusticiam: non amauisse, sed amare patriam ac ciues. Huc enim natura ducit, ac tales suggerit voces iis, qui non plane ignauia mollicieque sunt corrupti.

Magno astringendum te pater mortalibus

Creauit. --- &

Nec desinamus benefacere mortalibus.

Senes Galidi.

Qui verò imbecillitatem corporis excusationi praetendunt, ij non tam senectutem, quam morbum & mutilationem corporis accusant. Quippe multi valetudinarij adolescentes, multi robusti senes inueniuntur. ut par sit a rep. non senes, sed viribus destitutos arcere: ad eamque capeflendam ad iuuenes cohortari, sed qui praesse valeant. Etenim adolescens fuit Arridæus, senex Antigonus. & tamen hic vniuersam pene Asiam subegit: ille velut in scena stipatus mutam regis personam gerebat, semper eorum qui plus valerent expositus ludibriis. Ergo sicut stultus sit, qui Prodicum sophistam, aut Philetam poetam iubeat temp. gubernare, integra quidem ætate, verum graciles & ob infirmitatem valetudinis crebro decumbentes: ita is quoque, qui magistratum bellumve gerere vetet tales senes, quales fuerunt

Pho-

Phocio, Masinissa Afer, Cato Romanus. De his Phocio, cum Athenienses intemptiue ad bellum suscipiendum ruerent, ad sexagenarios vsq; arma capere omnes ciues iussit, & se sequi. cumq; rem indignam putarent: Nihil, inquit, est iniuriæ, cum ego imperator sim vobiscum futurus, octogenario maior. Masinissam verò Polybius scribit è vita discessisse annos natum x c. relicto quem ipse genuerat quatuor annorum filiolo. pauloque ante obitum, cum prælio vicisset Carthaginieneses, postridie conspectum fu-
 10 isse pane vescentem sordido: idque mirantibus dixisse, Facere se hoc *

Namq; as Velut decorum splendet & sibus:

Cum non habitata tempore concidat domus.

vt ait Sophocles. quod nos recte dicimus de luce & splen-
 15 dore animi, eiusq; vi ratiocinante, memoria, ac mente. Itaque reges etiam meliores fuisse tradunt in bellis & expeditionibus, quàm in ocio. Attalum sane Eumenis fratrem longo ocio & pace dissolutum Philopæmen amicorum vnus

Ocium.

20 taginabat pinguem ignauia redditum. ita vt Romani subinde per iocum quærerent ex his qui ex Asia nauigabant, Rêne apud Philopæmenem aliquid posset. Inter Romanos non inuenies multos Lucullo meliores imperatores, dum is rebus gerendis curam impendit. vbi verò sese in vitam ociosam domi delitescens & curis vacuus demisit, spò-

25 giæ instar tranquillitate enecatus & contabescens, ac Calistheni libertorum vni se alendum, suamq; senectutem circurandam tradens, creditus fuit ab eo veneficiis & amatoriis poculis corruptus: donec Marcus frater hoc remoto, ipse reliquam fratris vitam (non multam illam) pædagogi
 30 in morem curauit. At verò Darius Xerxis pater dicebat, se sibi ipsi in rebus arduis prudentia præstare. Et Atheas Scythæ, se nihilo equisonibus meliorem si ociaretur. Dionysius maior interroganti an esset ociosus, respondit: Absit vt hoc mihi vnquam contingat. Nimirum arcus, vt fertur, nimium
 35 si intendatur, rumpitur: anima laxando perit. Etenim musici si concentus audiendi, Geometræ demonstrationes resoluendi, arithmetici ratiocinandi adfiduitatem si omit-
 tant, vnâ cum exercitatione etiam ipsos habitus progressu ætatis deminuunt, quanquam non in agendo, sed in considerando positos. At ciuiliū habitus virorum, consilij,

facultas, prudentia, & iusticia, tum peritia coniecturam faciendi, & ad persuadendum apte dicendi, semper aliquid loquendo, agendo, ratiocinando, ac iudicando continetur: ut indignum sit facinus, cum hæc subterfugiendo committere, ut tot tantæque virtutes ex animo effluant, simul et iam humanitatis, societatis, & beneficentiæ studio elanguescentibus, quarum nullus finis, nullus terminus debuit esse. Quod si pater tibi esset Tithonus, immortalis quidem, sed qui tamen senectutis causa multa identidem indigeret curatione: non puto te detrectaturum aut grauare subito, 10 rum esse laborem eius curandi, compellendi, & adiuuandi, qui tam longo tibi in seruiuisset tempore. At enim patria & (Cretensium more ut loquar) patria plus in te quam patres tui ius habet, diuturna quidem, non tamen a senectute immunis aut sibi ipsa sufficiens. itaque semper procurationis 15 & opulationis indiga ad se trahit & reuocat ciuilem virum,

Iliad. 9.

Intellectus manu vestit tenet, ire volentem.

Equidem nouisti me Apollini Pythio multis iam Pythicis solennitatibus operam nauasse. neque tamen hoc mihi dices, 20 res, satis abs te, ô Plutarche, sacrificatum est, & pompe choreæque ductæ: iam tempus est ut prouectæ ætatis rationem habens coronam deponas, atque oraculum relinquas. Proinde tu quoque existimare noli tibi sacrorum ciuilium principii atque interpreti deferendos esse Forensis atque Urbium 25 protectoris Iouis honores, quibus curandis iam pridem es consecratus. Sed, si ita videtur, repudiata ea disputatione, quæ a publicis munerum functionibus senem abstrahit, id nunc deliberemus, quo modo nullum indecorum aut graue senectuti iniungamus certamen: cum quidem respublica 30 ea multas habeat partes senibus cōuenientes. Nam quemadmodum si decuisset nos ad extremum usque vitæ diem canere, cum multæ sint vocis contentiones, modi multi in promptu, quas musici vocant harmonias, oportebat iam ætate ingrauescente non acutum nos & arduum consuetari 35 tonum, sed eum qui decoram haberet facilitatem. ita cum hominis naturæ magis consentaneum sit ut ad mortem usque agat & dicat, quam oloris ut canat: non actiones lyricæ in morem contentæ semper debent tractari, sed remittendæ sunt, & ad faciliora, moderata, senibusque congruentia recipi.

argu-

Senum officia in re publica.

argumenta accommodandæ. Neq; enim parimur corpora
 omni prorsus motu atq; exercitatione vacare, propterea q
 non possumus ligonibus aut ponderum librationibus vi,
 vel discum iacere, & in armis depugnare, vt quondam: sed
 5 gestationibus & ambulationibus, nonnulli pilæ lusu aut
 disserendo spiritû mouemus, caloremq; refocillamus. Itaq;
 neq; refrigerari omnino nos atq; congelare sinamus: neq;
 omni magistratu, omni publico negotio capefscendo, co-
 gamus senium imbecillitatis conuictum in huiusmodi de-
 10 labi voces:

O dextra quàm gestis tenere hastam manus:

Sed imbecillitas desiderium opprimit.

quando ne vicens quidem ætate & viribus probatur vir,
 qui omnia in vniuersum publica in se recipit munia, & ni-
 15 hil aliis volens relinquere, omnibus se rebus (quod Iouem
 facere Stoici autumant) ingerens, siue inexsaturabili glo-
 riæ cupiditate actus, siue inuidia aduersum eos, qui vtcun-
 que in ciuitate in partem gloriæ aut potentia venerunt.
 Atqui sen, vt absit infamia rei, vsquequaq; laboriosa & mi-
 20 sera est ad quauis comitia præfatio ob principatus appe-
 titiam & omnibus insidians tribunalis occasionebus am-
 bitio, curiosa in omne consilium insinuatio, omnem lega-
 tionem, omne patrociniū ad se rapiens arrogantia. Hæc
 enim agere fauentibus aliis aliena iam ætate, difficile est.
 25 quin contrâ in iuuenem odia incurrūt, vt pote quibus nul-
 las relinquunt rem gerendi occasiones, neq; eos in mediū
 progredi sinant. & apud alios nō minus male audit eorum
 primi loci ac principatus, quàm aliorum senum diuitiarū
 & voluptatum appetitio. Ergo sicut Alexander bucephala
 30 lum iam annis grauiorem nolens premere, ante pugnam
 aliis vehebatur equis, obiens exercitum & ordines in stru-
 ens: deinde illum data tessera conscendebat, in hostes du-
 cebat, ac decertabat. ita vir civilis, siquidē sapit, senectutē
 affectus moderabitur sibi ipsi, ac non necessariis negotiis
 35 abstinebit, iunioribusq; vti ciuitatem in rebus minoribus
 finēs, ipse in grauioribus alacriter elaborabit. Athletæ qui-
 dem corpora sua à laboribus necessariis immunia atq; in-
 tegra seruant, vt inutiles sustineant. nos contrâ exiguis &
 leuibus negotiis omisiss, seruis nosmet seruemus. Fortasse
 enim iuuenē, vt est apud Homerum, decent omnia: ciueq;

*Oratio se-
num in re-
pub.*

eum probant ubiq; & amplectuntur, ob exiguas & crebras actiones populem ac ad labores impigrum, ob splendidas & magnificas generosum & alto animo præditum appellantes. interdum etiam contentio & temeritas eorum tempestiua & grata videtur. Senex autem in reipublicæ ministerio officia sustinens, ut vectigalium locationes, portuum procurationes, ac fori, item legationes & protectiones ad principes & regulos obiens, in quibus necessarium aut splendidum inest nihil, tantum ministerium & captatio gratiæ: mihi quidem, mi Euphanes, miser & emulatione indignus, aliis fortassis etiam insolens importunusq; videtur. Senem enim nec cum magistratu quidem esse tempestiuum est, nisi qui amplitudine & dignitate præset. qualis est quam tu nunc geris Arcopagitici consilij præfecturam, & me hercle Amphictyonici muneris excellentia, quod tibi patria per totam vitam administrandum tribuit, cum grato & felici labore coniunctum. Sed & hos honores non affectare debet senex, verum recusans suscipere, non petens, neq; eos tam sumere sibi, quam seipsum isti officio largiti. Nō recte Ti. Cæsar dixit turpe esse ei qui sexagesimum ætatis annū excesserit, manum medico porrigere. immo hoc eum magis dedecet, manum ad populum intendere in comitiis suffragium petentē. Est enim hoc animi degeneris & abiecti: sicut contra decus maiestatemq; aliquam conciliat, patria diligenter, vocante, & expectante descendere cum honore & gratia, grauemq; ætatem re vera grauem & suspiciendam salutandā amplectendamq; præbere. Hoc modo etiam in concione senex oratione utitur, non identidem ad suggestum proiliens, neq; galli in morem loquentibus reclamans, neque colluctando & iritando verecundiam ipsi à iunioribus debitam effrænans, neq; iis studium ingenerans & consuetudinem refragandi: sed nōnunquam iis suam sententiam impugnandi facultatem concedens, absens ipse & nihil curiose inquirens, ubi id de quo disputatur non habet magnum momentum ad communem salutem vel honestatem & decorum. Sin verò, iam etiam nemine vocante præter vires cursu in publicum se proripere, aut manifeste odudendum vel humeris gestandum præbere debet. quale est quod de Appio narratur Claudio. Is cum audiuisset senatū, quod Romani à Pyrrho magna erant pugna victi, de conditio-

- ditionibus pacis ineundæ consultare, impatientia compul-
sus, quanquam vtrunq; amiserat oculum, per forum in cu-
riam delatus venit. ingressusq; & in medio adstans, Ante
se ægre tulisse dixit, quod captus esset luminibus: nunc op-
tate, vt audire etiam nequiret senatum tam turpia & indi-
gna consultare & agere. porro autem quæ reprehendendis
patribus, quæ docendis & excitandis, persuasit vt rectâ arma
caperent, & de Italia cum Pyrrho decertarent. Et Solon, vbi
deprehensum fuit Pisistratum gratiam popularem captan-
do tyrânidem moliri, nemine resistere, nemine libertatem
defendere audente, ipse sua arma extulit, & ante domum
proposuit, auxiliumque ciues poposcit. cumq; ad eum mit-
teret Pisistratus qui interrogarent, Cuiusnam fiducia reii-
sta faceret, respondit Senectute se esse fretum. Verum tan-
tæ necessitates etiam confectos plane senio viros, modo
spiritus superstit, accendunt & erigunt. Aliis autem in rebus,
interdum (vt dixi) eam adhibebit accuratorem, vt recuset
vilis & seruilia munera, quæ obeunti plus molestiarum,
quam iis quorum gratia sunt vtilitatis atque commodi af-
ferunt. aliquando expectando dum desideratus ad ea voce-
tur, è domo deinde ad ciues descendet rogatus, eoq; fidem
sibi augebit. Sed pleraque etiam præfens iunioribus dicen-
da relinquet, tanquam arbiter ciuilis de honore certami-
nis. & vbi aliquid vltra modum fuerit actum, benigne re-
prehendet, ac comiter contentiones, maledicta, & iras au-
feret: si quid in sententia erratum fuerit, corriget absque vi-
tuperatione, & docebit: bene autem dicentem laudabit li-
bere: quin & victoriam interdum vltro concedet, ac se in di-
uersam perducere sententiam sinet, vt animos iuuenibus ad-
dat. quibusdam etiam cum collaudatione implebit id, in
quo defecerant. vt Nestor Diomedem.

*Sane hunc sermonem nemo culpabit Achiuum,
Nec dicet contra: sed non oratio sine
Est abs te conclusa suo, non omnia dixisti,
Es iuuenis tamen, & posses mihi filius esse.*

Iliad. 1. 55.

Illud vero adhuc ciuilius est, non modo aperte & publice
reprehendere absque morsu qui animos nimium reprimat
atque deiiciat: sed multo magis priuatim iis qui ad tempu.
gerendam apto sunt ingenio subiicere comiter bona præ-

cepta & cōsilia: & excitare ad res pulcras, animisq; eorū alacritatem addere, ac (quod solent facere qui docent equitare) populum illis ita parare, vt ad primum accessum eorum mansuetum is se facilemq; præbeat, tum si quis iuuenum initio impeerit, non pati vt animo is concidat, sed consolari & erigere. Sic Aristides Cimonem, & Mnesiphilus Themistoclem initio a ciuibus male exceptos, & proteruitatis atq; intemperantiæ nomine eorum sermonibus vapulantes, confirmauerunt. Demosthenem quoque cum exactus à populo in graui esset mœrore, accessisse dicitur quidam senex, qui Periclem olim audiuerat, & monuisse, Inuiste ipsum agere, qui indole Pericli similis, ita de seipso desperaret. Sic etiam Timotheum exsibilatum ob nouitatem artificij, & peccasse in leges musicæ creditum, bono esse animo iussit, vt qui paulo post sub se habiturus esset theatra. Denique, sicut Romæ Vestalibus tempus distinctum fuit, ita vt prima eius parte sacra discerent, secunda facerent, tertia alias docerent: vtque sacerdotes Dianæ apud Ephesum primum Mellieren, id est futuram sacerdotem, deinde Hieren, vt iam sacerdotem, postremo Parieren vocant, quasi defunctam sacerdotio. sic vir perfecte ciuilis primum initiabitur reipubl. eamque gerere discet: deinde geret: vltimo loco alios initiabit atque docebit. Equidem qui præest aliis certantibus, is ipse interim certare non potest. Qui vero iuuenem in negocijs communibus & certaminibus publicis instituit, patriæque eum ita format, vt possit

Il. i. 443.

Ore loqui docto, & rebus clarere gerendis:

is ad non exiguum aut vilem reip. partem conducit: sed ad eam, ad quam potissimum Lycurgus contendens, adfuecit adolescentes, vt cuius seni tanquam legislatori constantiter obtemperarent. Nam quo putas Lylandrum respexisse, cum diceret homines Spartæ pulcerrimè senescere: an quia senibus ibi maxime licet agros colere, fenerari, talis ludere, potare vna? non profecto. sed quia cuius senex quodammodo vices magistratus alicuius, aut tutoris, aut pædagogi gerens, non reipub. modo inspectant, sed singula etiam singulorum adolescentum facta, exercitationes, ludos, victum. idque non obiter, sed ita vt & peccantibus sint terrori, & probi eos reuereantur ac desiderant: colunt enim eos & sectantur adolescentes, quorum

elegantia

elegantia & generosa indoles ab iis prouehitur & alacritate imbuatur absque vlla inuidia. Hoc enim vitium quam *Inuidia.*

- quam nulli ætati conuenit, tamen apud adolescentes speciosis nominibus certaminis, æmulationis, & honorum studij velatur. sed in senē omnino est intempestium, ferum, & indecorum. Oportet itaque ciuilem senem quam longissime ab inuidia abesse. neque instar veterum truncorum fascino quodam iuxta virentia & succrescentia succo priuare, eorumque impedire incrementa: sed
- 10 benigne recipere ad se eos qui se adiungunt atque sectantur, eosque dirigere, manu ducere, & educare. non præceptis modo & consiliis bonis: sed & concedenda iis facultate res ad publicum pertinentes gerendi, vnde honor aliquis & gloria ad eos possit redire: aut ministeriorum ob-
- 15 undorum, quæ nullo cum reipub. damno, gratæ multitudini sint futuræ, ipsisque gratiam conciliaturæ. Quæ vero aduersarios habent causæ, & sunt arduæ, ac medicamentorum instar morsum principio molestiamque inferunt, bonum & vtilitatem postmodo suo tempore allaturæ: ad
- 20 has iuuenem tractandas nequaquam producet, neque eum rerum imperitum in turbas hominum coniciet male sentientium, vt ex euentu in ipsum odia redundant. Hoc pacto iuuenem erga se benevolentiam augebit, eosque ad alia ministeria reddet alacriores. Præter hæc, quæ diximus,
- 25 omnia, illud memoria tenendum est, reipub. administrationem non in hoc solo consistere vt imperes, legationes obeas, in concione vehementer vocifereris, & ad suggestum baccheris, dicendoque & scribendo grasseris. quibus rebus nonnulli reip. administrationem definiunt: sicut &
- 30 philosophari hos duntaxat putant, qui in exhedra disserūt, aut libris conscriptis scholas suas complectuntur. Interim eos non fallit, quæ quotidie in factis actionibusq; continuatur atq; conspicua est philosophia, atq; ciuilis ratio. nam, sicut Dicæarchus refert, eos aiebant ambulare, qui in portibus spacia sursum deorsumq; conficerent, non qui in agrum aut ad amicos irent. At enim eadem est philosophandi ratio, quæ reip. tractandi. Nam Socrates, cum neque posuisset subsellia, neque cathedram conscendisset. neque discipulis scholæ aut deambulationis vllam certam cōstituisset horam: cum aliis ludens, cum aliis (vt res dabat)

bibens,

bibens, militans, in foro versans, ad extremum etiam vnà in
 carcere victus. & venenum bibens, philosophabatur. pri-
 musq; ostendit vitæ omne tempus, partem, casum, negoci-
 um omnino aptum esse studio sapientiæ. Quod cogitan-
 dum mehercle est etiam de gubernatione ciuitatis. Scilicet
 stolidos, siue ij prætores sint, siue scribæ, siue oratores, nun-
 quam gerere rempublicam: sed vel popularem captare lau-
 dem, vel sese conuentui ostentare, vel moliri dissidia, vel ne-
 cessitati in obeundo aliquo ministerio inservire. Eum vero,
 qui ciuilis societatis, humanitatis, reipublicæque serio sit
 studiosus, ac vere horum curam gerat, etiam si nunquam
 chlamydē induat, semper tamen remp. gerere, dum eos ex-
 citat qui duces auctoresque iis esse possunt, quibus opus est:
 dum consultantibus adest, pudorem incutit male agentib.
 confirmat eos qui recte sentiunt. vt constet eum non obi-
 ter animum reip. advertere, aut tum demum, cum hoc agi-
 tur vel requiritur, vt princeps loco in theatrum curiaue
 ambulet, alioquin animi gratia tanquam ad spectaculum
 aut auditionem solitus vbi ita libuerit in senatum venire.
 sed absentem etiā corpore, sua coram esse sententia: inaudi-
 endoque alia eorum que aguntur probare, alia improbare.
 Profecto enim neque apud Athenienses Aristides, neque a-
 pud Romanos Cato sæpe magistratum summum gessit. sed
 tota tamen eorum vita semper patriæ efficacitatem indu-
 striamque suam nauauit. Et Epaminondæ vbi exercitum
 duxit, multæ ac magnæ memorantur res præclare gestæ. id
 tamen eius facinus, quod absque omni prorsus cum esset
 magistratu, fecit, cuius earum potest æquari. Apud Thessa-
 liam, cum duces exercitum in loca iniqua ac difficilia con-
 iecissent & tumultuarentur, vrgentibus, ac telis impeten-
 tibus hostibus: ipse de grauis armaturæ militibus euocatus,
 primum verbis animos suorum confitmando perurbatio-
 nem & metum depulit: deinde phalangem conturbatam in
 ordinem componens, non magno negotio & difficultate
 locorum eduxit, hostibusque aduersam constituit: ita qui-
 dem vt ij mutata sententia retro crederent. Cum Agis Spar-
 tanorum rex in Arcadia instructum iam ad pugnam exer-
 citum in hostes duceret, quidam de senioribus Spartanis
 in clamauit, velle eum malo aliud malum remedij loco ad-
 hibere: quasi diceret, Agidem temerariæ ex Argis discessio-
 ni, in

ni, in præsentia alacritate ad pugnandum intempestiua me-
deri velle: vt ait Thucydides. Agis hoc audito, obtempera- *Lib.V.*

- uit, & receptui cecinit. Vicit tamen, & quotidie ei sella an-
te archiui fores posita est. ac sepe numero de concilio sur-
gentes Ephori ad ipsum exiuerunt, de maximis rebus con-
siliū eius sciscitantes. vir enim fuisse cordatus & prudens
perhibetur. Itaque ille ipse Agis iam plane exhaustis corpo-
ris viribus, cum plerunq; in lecto decumberet, in forum ab
Ephoris euocatus, conatus est lecto relicto ire, cumque æ-
gre incederet, inque pueros in via incideret, quæsiuit ex
iis, scirentne aliquid magis necessarium, quam obedienti-
am domino præstandam. qui vbi responderunt ab imbecil-
itate maiorem imponi necessitatem: hunc ratus sui mini-
sterij finem esse, domum rediit. Voluntatem scilicet non o-
portet deponere viribus suppetentibus: viribus deficienti-
bus vis non est inferenda corpori. Sane Scipio etiam in bel-
lo ac pace gerendis rebus consiliarium adhibuit C. Læli-
um. ita quidem, vt non defuerint, qui poetam actionum e-
ius Lælium, Scipionem actorem dicerent. Cicero autem i- *4. Famil.*
pse confessus est se in pulcherrimis ac maximis suis consiliis, *&c.*
quibus suo consulari præclare fungens patriam seruauit,
opera auxilioque. P. Nigidij philosophi vsum concipien-
dis. Vsq; adeo multis modis expeditum est senibus tempus,
adiuuare, optima vtentibus re: ratione, inquam, sententia,
libertate dicendi, & prudentia. Non enim manus nostræ
aut pedes aut robur corporis tantummodo à ciuitate pos-
sidentur: sed ipse in primis animus, eiusque ornamenta, ius-
titia videlicet, temperantia, prudentia. quæ cum tarde se-
roque ita comparentur, vt suo respondeant nomini: absur-
dum est domo & agro reliquisque opibus & pecunia nos
frui per ætatem: per eandem vero publice, patriæ, ciuibuf-
que nihil nos prodesse. cum quidem de facultate obeundo
rum ministrorum non tantum nobis detraxerit senectus,
quantum ciuili, & gubernatrici peritiæ adiecit. Eam ob
causam etiam Mercurios seniores sine manibus & pe-
dibus, rigente fascino fingunt, hoc ænigmate
indicantes, minime hoc à senibus requiri,
vt corpore seruicia obeant: modo iis
ratio (vt conuenit) efficax sit &
secunda.

PLVTARCHI PRÆCEPTA GEREN-
da reipublicæ.

Iliad. 1.55.

QVOD apud Homerum ille dicit,
Sane hunc sermonem nemo culpabit Achium, 5
Nec dicet contra: sed non oratio sine
Est abs te conclusa suo, non omnia dixisti.

id sicubi alias recte vsurpant, equidem commode in eos philosophos verti potest, qui adhortantur quidem, nihil tamē docent, neque præceptis instruunt. Similes videlicet eorū, 10 qui lucernas cum emungant, oleum non affundunt. Itaque, mi Menemache, cernens doctrina ad capeffendam rempublicam concitatum, cupere nobilitati tuæ conuenienter in patria

Ili. 1. 443.

Ore loqui docto, & Virtutem ostendere factis: 15

Voluntas
reip. geren-
da.

quando tibi non vacat philosophi viri vitam sub dio ver-
fantis ex actionibus ciuilibus, publicisque certaminibus per-
spicere, contemplarique exempla factis non verbis repræsen-
tata: petis autem præcepta tibi tradi ciuilia. detrectationē
quidem plane me indignam iudico: quod autem sum ag- 20
gressus, id ut & studio tuo & meæ animi proutudini satisfaciat opto. Vt sum autem, quod postulaueras, exemplorum
varietate aliquanto maiore. Iā primum administratio
reipublicæ soli instar firmi ac validi substratum sit insti-
tutum animi, à iudicio & ratione profectū, non à leui quo- 25
dam animi impulsu, vanæ gloriæ aut contendendi studio,
vel aliarum actionum penuria excitati. Quemadmodum enim
quibus domi nihil est boni, ij in foro maximam tem-
poris partem nulla etiam de causa exigunt: ita nonnulli
quia nihil habent quod agere sit operæ precium, in publi- 30
ca sese ingerunt negocia, ac reip. tractationē animi ludique
gratia vsurpant. Multi cum forte fortuna tempus. attigil-
lent: saturi earum rerum, discere inde non facile possunt.
quibus idem vsu venit quod iis qui vestationis causa nauigium
ingressi, deinde à terra auulsi in altum abripiuntur, 35
ac foras prospiciunt nausæantes atque conturbati, interim
necesse habentes manere ac præsentem ferre fortunam. Hi
maxime reipub. administrationem in odium adducunt sua
pœnitentia, atque indignatione animi: cum vel gloriæ spe
inducti in ignominiam inciderunt, aut ob potentiam se a-
liis

liis terrori futuros rati, in res periculis ac turbis obnoxias
 deueniunt. Qui vero, ut maxime se dignum est, rempubli-
 cam gerere (quod est præstantissimum facinus) ratione
 consilioque ductus aggreditur, eum nihil istorum percellit
 5 aut de sententia deturbat. Nam neque capturæ quæstulve
 gratia accedendum est ad rempublicam: quomodo Strato-
 cles & Dromoclidæ ad auream messem (sic enim tribunal
 periculi nomen abant) se inuicem sunt cohortati, neque
 subito quodam animi motu perculsi ac quasi furore corre-
 10 pti conferre nos eo debemus. quod C. Graccho contigit,
 qui cum recente adhuc fratris exitio longissime à reipub.
 cura vitæ suæ institutum abduxisset, deinde iniuria ac con-
 tumeliis quorundam irritatus, coniecit sese in reipu. admi-
 nistrationem: moxque rerum gestarum & gloriæ satur,
 15 desistere cupiens, mutationemque & ocium quarens, po-
 tentiam suam præ magnitudine quomodo deponeret non
 reperit, sed suo eam interitu deleuit. Iam qui contentione
 vel ambitione ducti se veluti histriones ad theatrum sin-
 gunt, eos necesse est consilij pœnitere sui, cum vel serui-
 20 unt his quibus volebant imperare, vel offendunt eos, qui-
 bus placere studebant. Enimvero sic statuo, sicut qui in
 puteum, ita etiam qui in rempublicam fortuito & de im-
 prouiso incidunt, eos perturbati ac pœnitundine capi:
 qui vero eo sensim descendunt præmeditati ac præpara-
 25 ti, eos & mediocriter ferre quæ eueniunt, & nulla re gra-
 uiter affici. quippe quibus actionum finis præter ipsam ho-
 nestatem nullus sit propositus. Hoc pacto animi insti-
 tutum ubi firmatum fuerit, penitusque fixum ac immobi-
 le redditum, conferendus est ad contemplandum ciuium
 30 ingenium, quale ex tota multitudine maxime contempe-
 ratum apparet atque præcellit. Qui enim ipsi statim conan-
 tur fingere mores populi eiusque indolem mutare, rem ijs ten-
 tant neque facile neque tutam, ad quam præterea & tem-
 poris multum, & magna requiratur potentia. Sed quem-
 35 admodum vinum initio bibentis ingenio obsequitur, dum
 sensim calorem diffundens ac corporis temperiæ occupans
 bibentem iam mutet, moresque eius fingat: ita qui ad rem-
 publicam se contulit, is donec gloria sua fideque vim sibi
 ad ducendos populi animos sufficientem conciliet, inte-
 rim se eorum quos subiectos habet moribus accommodare,
 eosque

*Populi in-
genium.*

eosque sibi ad sequendum propositos habere debet, gnatus
 eorum quibus ij gaudent, quibusque duci adsolent. Verbi
 gratia: Athenienses ad iram facile prouocantur, & ad mise-
 ricordiam non magno negotio traducuntur; maluntque
 celeriter suspicari quippiam, quam per ocium de re doceri;
 utque promptius obscuris & humilibus viris subueniunt, ita
 sermonis iocosum & facetum genus maxime amplectun-
 tur: laudari se apprime gaudent, æquissimo animo false in
 ipsos dicta ferunt: metuendi ipsis etiam magistratib. ne hos-
 tes quidem sua humanitate dedignantur. Diuersum Car-
 10 thaginiensis populi ingenium more sum, tetricum, magi-
 stratibus obsequens, subditis graue, abiectissimum dū me-
 ruit, sæuissimū ubi irascitur, perstans in decretis, durū
 uersus iocos & blandicias. non illi Cleone concionem dif-
 ferri petente quod sacrificasset ipse & excepturus conuiuio
 15 esset hospites, risu sublato datoque plausu concionem sol-
 uissent neque; coturnicem, quæ Alcibiade concionante è ve-
 ste eius auolarat, certatim venati reddidissent. quin immo
 eos interfecissent ut lasciuientes ac insultantes. quādo An-
 noni exsulium ij indixerunt, affectari ab eo tyrānidem cau-
 20 sati, quod militiæ impedimentorum baiulo uteretur leone.
 Neque; vero (nisi fallor) Thebani ab hostilium litterarum, si
 quæ in eorum peruenissent manus, lectione abstinuissent:
 cum Athenienses captis Philippi tabellariis epistolam O-
 lympiadi inscriptam ferentibus, non soluerint eam, neque
 25 patefecerint mariti peregre absentis vxori missam saluta-
 tionem. Neque; vicissim Athenienses fastum Epaminondæ æ-
 quo animo tolerassent, cum is crimine oblato causam dice-
 re nolens è theatro discessit, ac per mediam concionem in
 gymnasium abiit. Nullo vero pacto arbitror Spartanos
 30 leraturos fuisse Stratoelis scurrilem insultationem. qui suis
 ut oblatum partæ victoriæ nuncium acceptum sacrificare-
 rent persuasit, cumque; ij de accepta clade vero allato nun-
 cio succenserent, populū interrogauit, ecquid iniuriæ pas-
 si essent, qui ipsius opera triduum suauius vixissent. Enim-
 35 uero adulatorum aulici aucupum more vocem suam ad imi-
 tationem regum componunt, itaque; eos subeunt & decipi-
 unt. Rempub. autem gerenti non conuenit mores populi
 imitari: nosse eos, eaque; se iis ratione accommodare, qua ca-
 pi singulos posse cernit, operæ est. Morum enim ignoratio
 non

nō minus impedit irritaq; facit consilia in ciuilib. negociis
 quam in amicitiiis regum. Ergo ciuium mores potentia iā
 ac fide instructus formare conaberis, sensim eos ad melio-
 ra subducens, ac placide tractans. operosa enim est multi-
 tudinis mutatio. Ipse autem ita vt deinceps in aperto victu-
 rus theatro, mores tuos compone atque orna. quod si non
 facile sit omnia arcere animo vitia, ea tamen amolire aut
 deminue, quæ maxime in promptu ac conspectu sunt. Au-
 dis enim Themistoclem, cum animum ad gerendam rem-
 publicam appulisset, à potationibus se & comestationibus
 abstraxisse, vigilantemq; iam & sobrium ac seriis deditum
 curis dixisse ad amicos, trophæum Miltiadi sibi somnum
 adimere, & Periclem corporis quoq; gestū, ac vitæ rationē
 mutasse, vt & incederet tardius, & placide colloqueretur,
 vultrumq; semper constantem gereret, & manum intra ami-
 culū contineret, vnāq; eā viam, qua ad tribunal & curiā
 itur, tereret. Non enim ita tractabilis est multitudo, vt cu-
 iusuis sit salutare ei frænum iniicere: inq; aliqua felicitatis
 parte ponendum, si vt est bellua suspectiosa & inconstans,
 nullo visu auditue cōsternata rectorem admittat. Itaq; ne
 hæc quidem negligenter obseruanda sunt, etsi minus fortē
 de vita & morib. curæ videbitur gerendum, vt tamen ista o-
 mnīs sint reprehensionis & criminis expertia. Non enim
 qui rempu. gerunt, iis tantum de publice dictis factisq; ra-
 tio est reddenda. sed & in cōnam eorum inquiritur, & cu-
 bile, & matrimonium, & quidquid serij iocive agunt. Quid
 enim attinet Alcibiadem dicere? qui cum in republica ge-
 renda esset summa præditus efficacitate, & imperator inui-
 ctus, vitæ ratione effræni atq; ferocia sua periit, & vt nihil
 ex reliquis quæ in eo erant bonis vtilitatis percipere posset
 ciuitas, luxuria eius atque prodigalitas fecerunt: cum & vi-
 num Cimonis Athenienses, & somnum, quia aliud nihil in-
 ueniebant, Scipionis Romani culpauerint: & Pompeio Ma-
 gno inimici vitio verterint, quod caput vno digito scabe-
 rer. Sicut enim in facie lens & verruca molestiores sunt,
 quam reliquæ corporis maculæ, mutilationes, & cicatrices:
 sic exigua peccata vbi in principis cernuntur vita, pro ma-
 gnis habentur, propter opinionem eam, quā vulgo de prin-
 cipatu & repub. gesserunt, rem eam esse magnam. & quæ va-
 reat debeat omni errore atque vitio. Idcirco nō iniuria ce-

lebrī est laude Līuius Drusus tribūnus plebis, qui cum domus ipsius multas partes vicinis essent perspicuæ, ac faber quidam polliceretur se eas impendio quinque modo talentorum auersurum & mutaturum: immo, ait, decem abs me aufer talenta lege hac, vt totam domum meam reddas omnium inspectui patentem, quo vniuersi ciues cernere possint qua vtar vitæ degendæ ratione. Erat enim vir temperans & modestus. Ac nihil quidem fortassis opus ei erat hac perspicuitate. Plerique enim mores ac consilia, actionesque & vitæ rationem rempublicam gerentium quæ vel maxime abdita putantur perspiciunt: neque minus ob priuata quam ob publica studia alios amant ac admirantur, alios oderunt atque despiciunt. Quid ergo, inquires, non etiam iis, quorum impudica est & mollis vita, ciuitates vtuntur? Sane. quo modo grauidæ cum pica vexantur lapides, & qui nauseant salsuginem aliosque id genus cibos appetunt sæpenumero, paulo post exspaturi & auersaturi. Sic enī & populi ob luxuriam aut perulantiam, vel inopia meliorum ductorum, quibuscunq; oblati vtuntur, abominantes eos & contemnentes. deinde gratum ipsi est, cum in istos talia dicuntur, qualia Plato comicus ipsum populum dicere fingit.

Manu prehende me, prehende celeriter

Qui principem iam designabo Agyrrium:

rursusque peluim poscentem & pennam vt vomat, ac dicentem,

Hic ad tribunal mantile adsisit mihi.

&:

Alit caput fetens, luem turpissimam.

Et populus Romanus Carbone aliquid promittente, ac deierante dirasq; deuotiones addente, contrā vno ore iurauit se non crediturum. Spartæ cum Demosthenes quidam homo intemperans sententiam commodam dixisset, eam populus reiecit: ephori autē sorte lecto cuidam senum eam dicendam dederunt, tanquam ex sordido vase in sincerum eam diffundentes, vt grata fieret multitudini. Tantum in vtrunque partem in repub. momenti habet persuasio de ingenio hominis concepta. Neque tamen propterea ita negligenda est orationis elegantia ac facultas, vt omnia virtuti describantur, sed vt nō opificem persuasionis censeamus esse

Ars dicēdi

esse rhetoricam, adiutricem tamen sentiamus, corrigamusque illud Menandri,

Mores mouent dicentis, haud oratio.

Etenim & mores persuadent, & oratio. nisi quis ita intelligat, sicut nauim agit non clauus, sed gubernator, equeque equum versat, non frænum: ita à ciuili virtute urbem duci non oratione, sed moribus loco fræni aut gubernaculj adhibitis, eamque veluti à prora dirigere urbem, animal (vt Plato ait) maxime versatile. At vero magni illi reges & à lo-
 10 ue, vt Homerus ait, prognati purpuris, sceptris, stipatorib. deorumque oraculis seipsum extollentes, vbi maiestate sua tanquam præstantioris ipsi naturæ vulgus sibi subiecerunt, voluerunt tamen oratores esse, neque dicendi elegantiam neglexerunt, sed cura fuit eis

15 *Concio, qua decus eximium facundia gignit:*
 neq; solum louem consiliarium, Martemve homicidam, & militarem Mineruam coluerunt, sed & Calliopen inuolauerunt,

Qua comes & solet Generandis regibus esse,
 20 *facundia sua demulcens & ad verecundiam redigens contumaciam violentiamque populi. Quod cum ita sit, quonam pacto priuatus aliquis à toga & habitu plebeio ad regendam urbem se conferens multitudinem in sua potestate habere queat, nisi oratione instructus in persuadendo & alliciendo administra. Qui naues gubernât, ij quidem munus remigum regedorum aliis mandant. at repub. qui gerit,*
 25 *non gubernatrice modo mente præditus esse: sed in seipso habere debet facultatem orationis, qua imperia tradat, ne aliena opus habeat voce, neve id ei vsu veniat q. Iphicrati.*
 30 *qui cum Aristophon eum oratione premeret, aduersarium histriorem meliorem, suam autem causam potiore esse dixit, neve sapius vti cogatur Euripideis istis:*

Vinam esset expertus Vocis humanum genus.

&:

35 *Cur non, malum, data Sox rebus mortalium est,*
Nullo deserti Si essent in precio Viri.

Hæc enim fortassis Alcameni, insulari, Iætino, aliisque illiberalibus & mana victum quærentibus, facundiamque cæurantibus concedantur effugia, cuius generis est quod Athenis aliquando contigit, cum duo architecti de condu-

cendo publico opere contenderent, alter differendi copia & elegantia instructus cum de apparatu operis oratione vsus meditata populum mouisset, alter arre præstantior, sed dicendi ignarus, in medium progressus, Viri, inquit, Athenienses, quemadmodum iste dixit, ego efficiam. Nam Erga, nam, id est opificem, hi tantum colunt Mineruam, vrait Sophocles, qui ad incudem graui malleo & ictibus obedi- entem materiam inanimam fabricantur. At Mineruæ quæ quod vrbibus præsit Polias dicitur, & consiliariæ Themidis (cui à iure nomén, & quæ

Conuentus hominum cogitq, eademq, resoluit

interpres, vnico vtens orationis instrumento, atque alia fingens & concinnans, alia quæ operi impedimento sunt velut nodos quosdam in ligno, aut abcessus in ferro molliens atque læuigans, urbem exornat. Itaque administratio rei-
pub. qua vsus fuit Pericles, verbo quidem (teste Thueyde) populi fuit, re ipsa autem principis viri potestas. Nam & Cimon bonus erat, & Ephialtes, & Thucydides. verum interrogatus hic ab Archidamo Spartæ rege, ipsene an Pericles melius luctaretur: incertum est, respondit. cum enim
ego eum deicio, negando se cecidisse vincit, idq; spectato-
ribus persuadet. Atque ea quidem res non gloriam tantum Pericli, sed & vrbi salutem attulit. dum enim ei paruit, felicitatem iam partam seruauit, abstinuitq; ab exteris negociis. Sed Nicias cum idem sequeretur propositum, neq; tantū
haberet ad persuadendum virium, atq; oratione veluti fræno laxo vteretur in dehortando populum. non obtinuit neque peruicit: sed in Siciliam abiit vi actus, & oborto quasi collo multitudinis impetu eo abreptus. Lupum quidem auribus teneri posse negant. Populum autem & ciuitatem vel
maxime auribus ducere oportet. neq; sequi eos, qui exercitatione dicendi destituti, multitudinis ducendæ anfas quarunt elegantix artisque vacuas: & aut ventre trahunt epulis præbendis, vel marsupio largientes, aut saltationes aut gladiatorum spectacula crebra exhibentes populi fauorem cap-
tant, aut potius vim ei afferunt. Captat enim fauorem populi eumq; ducunt, qui dicendo persuadent: at istiusmodi cicurationes, nihil à brutorum illecectione & captura habent diuersi. Sit autem versantis in republi. viri oratio non iuuenilis aut ad theatrum conformata, veluti corollam ex
delica-

delicatis ac floridis vocabulis vnde quaq; colligentis: neque
 rursum qualem Demosthenis dicebat Pytheas lucernam
 redolere & sophisticam diligentiae abundantiam, argumen-
 tis constantem acribus, & circuituionibus ad normam ac-
 5 circinum accuratissime exactis. Sed quemadmodum musi-
 ci nervos pulsari volunt leniter, non impetu quodam con-
 cuti: ita oratio reipub. gerentis, consulentis, ac regentis
 prae se ferre non debet vim dicendi aut calliditatem, neque
 laudi sibi ducat si existimetur dixisse ex habitu, secundū ar-
 10 tem, & scientiam diuidendi: sed plena esse debet ingenuita-
 tis, & veræ animi magnitudinis, & paternæ libertatis, ac
 prouidentiae & sapientiae suorum curam gerentis, in bono
 proposito gratiosam adhibens & ad persuadendum aptam
 15 rationem, ex verborū maiestate, & sententiarū proprietate
 iuridicalis sententias communes, historias, fabulas, & trās-
 lationes, quibus maxime mouentur animi hominum, mo-
 dice & opportune vsurpatis. quale fuit eius, qui dixit, Noli-
 te Graciam altero oculo priuare. & Demadis, qui se naufragia
 20 publicæ aiebat tractare. & Archilochi istuc,

*Ne de Tantalus lapis
 Huic imminet insula.*

sic & Pericles leuam Peiræci auferri iussit: & de Leosthenis
 victoria pronunciauit Phocio, Stadium decursum sibi pro-
 25 bari, sed metuere quomodo eius belli dolichus absoluatur.
 In vniuersum autem maiestas quædam ciuili orationi ma-
 gis congruit. exemplo sunt Philippicæ, & apud Thucydide
 conciones Sthenelaidæ Ephori, Archidami regis ad Pla-
 tæas & Periclis post pestem habita. Sed de Ephori, Theo-
 30 pompi, & Anaximenis orariunculis ac comprehensionibus
 sententiarum, quibus vtuntur in armandis & in aciem edu-
 cendis exercitibus, licet effari:

Quis inter arma locus sit his ineptis?

Veruntamen & false dicta, & ridicula nonnunquam in par-
 35 tem orationis ciuilis admittuntur: cum non petulanter aut
 scurriliter, sed ab eo qui vtiliter increpet aut subsannet pro-
 feruntur. Maxime autem probantur ista in responsionibus
 & obiectionibus. nam subsannare de industria, idque non
 prouocatus qui volet, risum captare putabitur, neque si-
 ne suspitione malignitatis. quod virium turpauit Cicero-

Salte dicta

nis, Catonis maioris: Euxitheiq; sales, eius qui Aristotelis
 fuit familiaris. ij enim sapenumero verbis mordebāt, nulla
 lacerasti aliorum dicacitate. Qui se salib. defendit aut vici-
 scitur, ei oportunitas & veniam conciliat, & gratiam. qua
 le est responsum Demosthenis, ei datum qui furti suspectus
 lucubrationes ipsius exagitat: Noui me ægre tibi facere,
 qui lucernā vram. & Demadi ab eodem, vociferanti, Corri-
 gere me vult Demosthenes, sus Mineruam: illa quidem Mi-
 nerua superiore anno est in adulterio deprehēsa. Illud quo-
 que Xenæneti venustū, qui ciuib. ei fugam tum factā ab i-
 pso cū ductor esset exercitus exprobrantib. Fugi, respondit,
 sed vobiscum, ō suauissimi homines. Verum in ridiculis ca-
 uendum est, ne quid vltra modum sit. tum ne quid excidat,
 quod vel audientes offendat alieno tempore, vel dicti auto-
 rem ostēdat esse ignobili aut abiecto animo. Exemplo sunt
 Democratis dicta. Nam is in cōcione dixit, Seit idē vtriplam
 ciuitatem parū posse, & magnos edere flatus. Et clade Chē-
 ronensi accepta ad populum progressus: Nollem (inquit)
 hac fortuna vsum esse ciuitatem, vt ego quoq; consiliarius
 vobis essem audiendus quorum dictorū hoc abiecti animi
 fuit, illud insani: ciuili homini neutrum conueniens. Breuitas
 autem dictorum Phocionis ipsa quoq; admirationi fuit. cā
 ob rem Polyæctus pronunciauit maximum oratorem esse
 Demosthenem, Phocionem autem dicendi vi omnib. aliis
 antecellere, quod huius oratio brevissimis verbis plurimū
 sententiæ cōplecteretur. Et Demosthenes reliquorū con-
 temtor, dicere solebat Phocione vt diceret surgente, Meo-
 rum dictorū securis surgit. In primis autem danda est tibi
 opera, vt ad multitudinē oratione vtaris meditata caute, nō
 inani: cum scias etiam magnum illum Periclem antequam
 in publico verba faceret optare solitum ne vel vllū sibi ver-
 bum a re alienū incideret. Interim tamen oportet orationē
 ad ea quæ occurrunt versatilem exercitatāq; habere. præci-
 pites. n. sunt occasiones, multa q; feruntur in negotiis publi-
 cis repentina. Itaq; & Demosthenes multis fuit inferior vt
 aiunt, cū vrgente occasione tergiuersaretur: & Alcibiadem
 narrat Theophrastus cum non tantū quæ, sed & quo modo
 dicenda erant cuperet disserere, sæpe inter orandum verba
 conquientem atq; cōponentem hæsisse atq; excidisse. Qui
 vero ab ipsis reb. & oblatiis occasionib. excitatur ad dicen-
 dum,

dum, is maxime percellit multitudinem atq; permouet. Sic Leo Byzantius, cum ad Athenienses seditione exagitatō verba facturū processisset, & ob statūrā breuitatem risu exciperetur: Quid, inquit, si meam videretis vxorem, quā vix genu mihi attingit? maiore oborto risu. Atqui, inquit, nos ita paruos, vbi inuicem dissentimus, Byzantium non capit. Et Pytheas rhetor, cum cōtra honores Alexandro decretos disserteret, dicente quodam, Tunc, cum adeo sis iuuenis, tantis de reb. audes dicere? & vero, respondit, Alexander, quem
 10 vos decreto vestro in deorum refertis numerum, me natū minor est. Oportet etiam bono vocis habitu ac robore spiritus exercitatum atq; firmatā orationem adferre ad reipublicā non vilia, sed acerrima certamina: ne aliquando defatigatum dicendo atq; extinētum superet aliquis

15 *Rapax clamator, Cyclobori vocem gerens.*

Caro, cum se gratia ac studiis praeoccupato senatu populo-
 ve obtinere causam non posse videret, totā diem dicendo
 exegit, itaq; occasionem aduersariis praecepit. Ac de orati-
 onis quidem apparatu vsq; dicta hae sufficiunt ei, qui por-
 20 ro id, quod horum est consequens inueniendo addere po-
 test. Ceterum ad rempublicam duo sunt aditus & quasi vie. *Aditus ad rempubli-*
 altera brevis & ad gloriā splendorem expedita, non tamen
 periculi expers: altera vt magis pedestris ac tardior, ita tu-
 25 tior. Sunt enim qui à splendido aliquo & magno facinore,
 quod non fiat sine audacia, veluti à promontorio quodam
 in altum procurren- te soluentes, in remp. dant vela, existi-
 mantes recte dictum à Pindaro:

Incipiente opere, primordium

In fronte ponendum est late fulgens.

Olymp. 6.

30 sic enim ordientem & plerique consuetorum satietate ac
 radio promptius excipiunt, quemadmodum spectatores cer-
 ratorem, inuidiamq; absterret splendido ac celeri incremē-
 to constans potentia. Nam, vt ait Aristo, neque fumū ignis
 35 gignit, neque inuidiam gloria, si subito ac celeriter efful-
 geat. qui paulatim extolluntur & tarde, iis alij aliunde ma-
 nus iniiciunt: vnde factum vt multi circa tribunal ante flo-
 rem emarcuerint. Vbi autem (quemadmodum Ladam fe-
 runt carcerum funiculo adhuc in auribus à laxatione so-
 nante decurso stadio coronam reportasse) subito aliquis le-
 gatione obita, triumpho ducto, aut summo positus magi-

stratu efflorescit: in eum neque inuidia, neque contemptus quicquam facile possunt. Hac via Aratus ad gloriam contendit, initium gerendæ reipublicæ à Nicoclis tyranni excidio faciens. Sic Alcibiades, Mantinense contra Lacedæmonios bellum conflagrando. Pompeius etiam triumphum postulauit, nondum senator factus: & Sylla negante, Plures esse dixit qui orientem, quam qui occidentem Solem adorerent, quo audito concessit Sylla. Cornelium quoque Scipionem, cum ædilitatem peteret, subito consulem præter leges designauit populus Romanus, non sane leuia secutus principia: sed quod & victoriam eius quam adolescens etiamnum in Hispania singulari prælio obtinuerat, & paulo post res ab eo tribuno militum ad Carthaginem gestas admirabatur, de quibus etiam Cato maior exclamauit:

*Odyss. 2,
495.*

Tanquam Umbra Solitant alii, solus sapit esse.

Nostra vero tempestate, cum ciuitates bellicis imperiis, tyrannorum excidiis, aut confœderatis actionibus careant, quodnam principium illustris in repub. versationis possit sumi? Restant utiq; iudicia publica, & ad Imperatorem legationes, quæ virum acrem, atq; audacia simul & consilio instructum flagrant. Multa etiam in urbibus, præclara negliguntur, quibus restituendis multa cum dedecore damnoque urbium ex praua consuetudine introducta sunt, quibus corrigendis animos multitudinis in te conuertas. Quin & nonnullis magna in iudicio recte disceptata controuersia, aut fideli patrocinio impotentis contra aduersarium potentem, & libera iusticiæ aduersus principem iniustum defensio, primum in repub. locum cum splendore parauerunt. Alios inimiciæ extulerunt, qui homines dominationem inuisam atque formidolosam gerentes adorti sunt. statim enim potentia deiecti, cum meliore existimatione in eum qui deiecit, transit. Sane ob inuidiam se opponere viro bono & quæ sua virtus ad summa euexit (qualis fuit in Periclem Simmias, in Themistoclem Alcmaeon, Clodius in Pompeium, Meneclides rhetor in Epaminondam) neque ad gloriam facit, neque omnino vtile est. cum enim populus aliquid in bonum virum commisit culpe, ubi primum (quod celeriter fit) iræ pernituit, eam quæ iustissima est, expeditissimam sui excusandi delicti rationem arripit, ut autorem iniuriæ bono viro factæ ac suaforem pessundet. Qui vero contra impro-

improbum hominem, ac qui sua audacia & calliditate ci-
 uitatem subegit (quales erant Athenis Cleo & Clitophon)
 insurgens, eum opprimit, is progressum tanquam in fabu-
 lis in scenam, in rempublicam splendidū sibi conficit. Non
 sum nescius quoddam senatu molesto & paucis imperium
 vindicante deiecto potētiā & gloriā adeptos: ut Athe-
 nis Ephialten, apud Eleos Phormionem. verum in hoc ma-
 gnum est ei qui iam tum primū se ad rempublicam con-
 fert, periculum. & meliore vsus est principio Solon, qui ci-
 10 uitate in tres diuisa partes, Diacriorum, Pedicorum, Para-
 lorum, nulli harum se immiscens, sed communem omni-
 bus præbens, omniaq; dicta ac facta sua ad concordiam di-
 rigens, legumlator ad tollenda dissidia delectus repub.
 constituit. Hæc tot ac talia sunt principia splendidiōis ad
 15 capeſſendam rempublicam aditus. Tutum aut & tardum
 illum multi nobiles viři secuti sunt, Aristides, Phocio, Pam-
 menes Thebanus, Lucullus, Cato, Agesiſlaus Spartanus.
 horum vnusquisq; imitatus hederam quæ validam ample-
 xa arborem simul attollitur, ſeni alicui iuuenis, & illustri
 20 obſcuro ſe applicuit, eiſq; potentia paulatim ſe ſubiici-
 ens atq; vnā augeſcens, radices in rempublicam egit. Nam
 Ariſtidem auxit Clithenes, Phocionem Chabrias, Lucul-
 lum Sylla, Catonem Maximus, Epaminondam Pamme-
 nes, Lyſander Agesiſlaum. Verū hic intempeſtiuū conten-
 25 tionis ſtudio & opinione æmulationis irritatus, cōtumelio-
 ſe ſuum agendi præceptorem abiecit. reliqui præclare, &
 ciuilitè, ac ad ſinem vſque coluerunt ſuos & exornarunt,
 quemadmodum ſolent obiecta ſoli corpora, ipſos viciffim
 augentes & illuſtrantes. Cerrè qui Scipioni inuidebant hi-
 30 ſtrionem eum vocabant, actionum autorem eſſe Lælium i-
 pſius ſocium. neq; Lælium tamen quicquam iſtorum infla-
 uit, ſed perrexit ſuo ſtudio virtutem & gloriā Scipionis
 amplificare. Afranius autem Pompeij amicus, quanquam
 plane humili loco ortus, tamē cum ſe conſulem designatū
 35 iri certo crederet, vbi intellexit Pompeium aliis cupere, pe-
 titione deſtitit: quodd diceret conſulatum adeptō ſibi non
 tantum acceſſarum ſplendoris, quantum moleſtiæ ac diffi-
 cultatis, ſi Pompeio neq; volente neque adiuuante conſul
 crearetur. itaq; vno tantum anno cum ſuperſediſſet, dein-
 de neq; reſuſam eſt paſſus, & amicitiam cōſeruauit. Porro

*Qualis du-
xor ad rep.
deligendus*

qui hoc modo quasi manu ducuntur ab aliis ad gloriam, et simul & vni & multitudini gratificatur, minusque sunt in odio si quid incommodi accidit. Itaque & Philippus Alexandrum hortabatur, ut dum liceret alio regnante amicos sibi obsequiis ac officiis suis pararet. Deligendus autem est dux, et qui ob virtutem talis sit. Nam sicut non quauis arbor patitur educique circumplicatam sibi vitem, sed quaedam suffocatur, & incrementis eius officiant: ita in rebus publicis qui non sunt studiosi bonorum, sed tantum honorum & potentiae cupidi, nullas concedunt iuuenibus actionum occasiones, sed gloriam sibi eos quasi alimentum praeripientes inuidia premunt. sic Marius cum in Africa, ac rursus in Galatia multa opera Syllae feliciter gessisset, progressus ad gloriam eius aegre ferens, vti ipso desit, planeque abiecit, sigilli versus praescriptione. Etenim Sylla cum esset Marij praetoris in Africa quaestor, missus ab eo ad Bocchum, adduxit Iugurtham captiuum, eumque successum utpote ambitiosus iuuenis, & qui recedens gloriae gustum percepisset, non tulit mediocriter: sed imaginem rei in annulo insculpens Iugurtham sibi traditum, pro sigillo gestauit. idque ei vitio vertens Marius, hominem abiecit. at Sylla ad Catulum, Metellumque viros bonos & Mario inimicos transiit, moxque Marium exegit ac deiecit ciuili bello, cum is penes Romam euertisset. Sanè Sylla Pompeium quoque iam inde ab adolescentia extulit, assurgens accedenti, caputque detegens: reliquisque iuuenibus actionum principe dignarum subministrans occasiones, quosdam etiam inuitos instigans, gloriae studio & aemulatione impleuit exercitus, omnesque sub se habuit, ut qui non solus, sed primus & maximus esse inter multos & magnos cuperet. Tales ergo viri tenendi sunt, iisque adherendum. nec quomodo regulus Aesopi humeris aquilae vectus subito euolauit & anteuertit, ita eorum debemus suscipi gloriam: sed ab iis amice & cum beneuolentia accipere: quando qui non ante seruiere, dominari recte non possunt, ut ait Plato. Sequitur de amicis iudicium, quo neque Themistoclis probamus, neque Cleonis sententiam. Cleo enim ad rem publicam se collaturus, conductis in vnum amicis suis, amicitiae eorum renunciauit, quod ea in re perlatum à recta ac iusta voluntate animi auerteret atque emol-
liret.

*De amicis
214.*

lirer. Rectius hic diuitiarum & contendendi cupiditatem animo eiecisset, eumq; ab inuidia & peruerfitate purgasset. nō enim hominibus amicorum & sodalium exfortibus, sed bonis indiget resp. ac temperantibus. Nūc ille amicos quidem repudiavit, centum autem in orbem capita violentorum adulatorum lambebant, vt aiunt Comici. & qui asperum se præberet ac molestum bonis, rursus multitudini gratiæ captandæ causa se submittebat.

Ductans senes, & pueros rursus educans,

10 plebisque perditissimam ac vitiosissimam partem aduersus optimates sibi adsciscens. Contrā Themistocles cuidam pronuncianti, Optime ipsum reipub. præfurum, si se omnibus æqualem præberet, respondit: Absit vt ego tali infideam folio, vnde non plus à me ad amicos quàm ad alios
15 perueniat. ne hic quidem recte, qui ciuitatem amicitia addiceret, resque publicas priuato fauori ac studio submitteret. & quidem Simonidi abs se aliquid iniustum petenti idem respondit, Neq; poetam probum esse qui præter cantilenæ modum canter, neq; magistratum probum, qui præter
20 ter leges gratificetur. Indignum enim re vera est ac miserandum, cum nautas eligat gubernator, & gubernatorem nauis magister,

Qui recte in puppi norit desigere clauum,

Et recte antennas surgente intendere vento:

25 cumq; architectus ministros & operarios cōducatur, nō qui corrumpan opus, sed qui in eo quàm rectissime absoluedo adiuuēt: ciuilem virū, qui optimæ sit, vt Pindarus loquitur, artis magister, opifexq; iustitiæ & iuris, nō statim ab initio deligere amicos eodē modo affectos, & ministros eodē
30 ad honestatem animi instinctu excitatos: sed eos adhibere, qui ad alios subinde atq; alios vsus eum iniuste ac violento detorqueant. Nihil profecto is differet ab opifice, q per imperitiā & inscitiam normis vtatur regulisq; & libellis iis, ob quas prauū fieri opus necesse sit. Etenim ciuiliū virorū
35 vna & intelligentia instrumenta sunt amici: neq; is peccatibus iis socium se lapsus præbere, immo operam dare debet, ne se inscio etiam ij delinquant. quæ res Soloni dedecus attulit, & calumniis ciuium fecit eum obnoxiiū. Cum enim in animum induxisset æris alieni deminutionem, & seilachteia (sic nouæ tabulæ mitiori voce ab oneribus ex-

cutia.

cutiendis ducta appellabatur) in republica institutionem, rem cum amicis communicauit. ij autem indignissimum fecerunt facinus. magnam enim praecepto tempore pecuniam sumserunt mutuam: ac paulo post prolata in lucē Solonis lege, apparuit eos mutuo sumpta pecunia splendidas domos, multumq; agri coemisse: Solon autem in simulatus fuit, tanquam iniustum id facinus, quo quidem facto ipsi fiebat iniuria, aliqua ex parte ipsi esset imputandum. Agesilaus autem nulla in re impotentior atq; animi dimissioris fuit, quàm in studiis erga amicos: ac veluti Euripidis 10 Pegafus,

Mage quàm Solebat se submisit territus:

alacriusq; amicorum calamitatibus subueniens quàm officium ferebat, creditus est eorum flagitiis esse similis. nam & Phœbidam seruauit (in iudicio accusatū, quod sine mandato Cadmeiam occupasset) fatus id genus negocia iniussu esse conficienda. & Sphodriam iniusti atrocisq; facinoris reum, quod in Atticam impressionem fecisset, sociis tum & confœderatis Spartanorum Atheniensibus, damnationi subtraxit, amatoriis filij mollitus precibus. & festur eius ad 20 quemdam potentem tale epistolum: Niciam, si infons est, dimittet: sin verò, mei causa dimitte: omnino autem dimitte. At verò Phocion ne genero quidem suo Charillo, cum is de Harpalea pecunia reus esset factus, in iudicio adfuit: sed hoc fatus, se eum sibi generum ad omnia iusta allegisse, discessit. Et Timoleo Corinthius cum fratrem suum monendo & deprecando à tyrannide non deduceret, eadem eius consilio suo adiunxit. Oportet enim non modò vsq; ad arā amicum esse, neque se periurij socium facere, vt aliquando Pericles dixit: sed & vsq; ad omnem legem, ius, atq; utilitatem. quod neglectum, in magnum atq; publicum exit damnum, quo & pertinuit Sphodriæ ac Phœbidæ impunitas, qui non minima causa fuerunt Spartanis, cur in Leuctricū conicerentur bellum. Alioqui mediocribus amicorum delictis grauiter insultare ciuilis ratio non cogit: sed concedit maxima reipub. parte in tuto collocata, ex eo quod superest opitulati amicis, iisq; adstare, & pro ipsis elaborare. Gratificari etiam licet amicis citra inuidiam, eisq; potissimum ad magistratum consequendum adiumento esse, administrationem aliquam splendidam iis demandando, aut

aut plausibilem legationem, ut ubi legatus principis honore afficitur, aut cum aliqua repub. de pace & concordia agit. Cum verò difficilis aliqua, sed eadem illustris ac magna impendet actio: eam civilis vir primum ipse suscipiet, tum ad eius societatem amicum adsciscet. quemadmodum Diomedes:

Quod si me socium mihi & os adsciscere Sultis:

Iliad. x.

Divini quonam pacto obliuiscar Vlysis?

242.

Vicissimque Vlysses ei convenienter laudem facinoris at-
tribuit:

Quarè equi, Nestor, modò quos adduximus, isti

Ibid. 558.

Vnde sint? Thraces bello adduxere feroces.

Rex quorum, & bis sex, fortissima corpora, iuxta

Tydidæ manibus socij cecidere peremti.

- 15 Huius enim modi cōcessio qua amicis laudem deferimus, non minus laudantem exornat quam laudatum. quando seipsum duntaxat probare, vitium est, ut ait Plato, solitudi-
ni habitandæ conveniens. Præterea verò honestorum hu-
maniterq; à nobis exhibitorum officiorum pars amicis est
20 adscribenda, & quibus benefactum est, ij iubendi amicos nostros laudare atque diligere, ut qui causam ac consilium nostro officio in ipsos conferendo præbuerint. Quæ verò amicorum sunt ineptæ & absurdæ petitiones, eæ non acer-
bè, sed mansuetè sunt reiiciendæ, dehortandiq; sunt & ostē-
dendum istas virtute existimationeq; ipsorum non esse di-
25 gnas. Optime omnium hominum Epaminondas, qui cum cauponem è carcere ad deprecationem Pelopidæ dimitte-
re abnuisset, paulo pōst eundem amasia precibus interce-
dente missum fecit: huiusmodi, inquiens, beneficia accipe-
30 re meretriculas par est, non prætores. Morose Cato & inso-
lenter. qui cum Catulus censor summus eius amicus & fa-
miliaris deprecaretur pro quodam qui ab ipso tum questu-
rā gerente iudicabatur: Turpe, ait, est te qui nobis adole-
scentes debes bene moratos reddere, à meis eiici famulis,
35 licebat enim reipsa officium hoc denegantē, aspèram dicti acerbitatem prætermittere: ut videretur facti quoq; amico molesti causa non voluntas ipsius, sed legum & iusticiæ ne-
cessitas fuisse. Sunt & ad adiuvandos in paranda pecunia amicos in administratione reipub. rationes nequaquam il-
liberales. ut Themistocles cum à pugna videret cadaver au-

*Epist. ad
Dionem.*

*Inimici-
tiarum re-
gula.*

reis torquibus & monili insigni, præterit ipse, & ad amicū conuersus, Aufer, inquit, hæc: non enim tu quoq; es Themistocles. Talia amicis præstandi res ipsæ versanti in repu- sæpenumero occasionem præbent. Non enim omnes sunt Menemachi: proinde huic patrocinium iustæ causæ cum præmio coniunctum demanda, alteri diuitem commenda procuratione & defensione indigentem, alium in condu- ctione aliqua quæstiuosa adiua. Epaminondas quidem amico cuidam suo mandauit, vt diuitem quempiam acce- deret, & ab eo talentum posceret, ita se imperasse dicens, 10 cumque diues accessisset causam sciscitans: Quia, inquit, hic vir bonus eget, tu diues es, qui multa ciuitatis bona in rem tuam vertisti. Et Agesilaus Xenophon scribit lara- tum fuisse, quoties amicum ditaret, cum quidem ipse diui- tias despiceret. Cæterum quoniam omnibus, vt ait Simo- 15 nides, castis necesse est cristam innasci, itaque nulla rei- publicæ administratio non fert inimicitias aliquas & dis- fensiones: non minimum refert etiam hanc rem præme- ditatum esse eum qui in republica gerenda versari instituit. Laudant plerique Themistoclem & Aristidam, qui quo- 20 ties ad obeundam legationem, ad ducendum exercitum proficiscerentur, inimiciā in finibus patriæ deposuerunt, reuersique domum eam resumerunt. Nonnullis factum Cratinæ Magnetis maiorem in modum placet. Is cum in reipub. tractatione aduersaretur Hermiæ viro non poten- 25 ti quidem, sed honorum tamen percupido, animique elati, cernens sub initium belli Mithridatici ciuitatem in discrimine versari, optionem hanc Hermiæ detulit, vt vel is se in exsulum profecto urbem gubernaret, vel (si ita videretur) ipse solum vertens sibi imperium relinqueret: ne sua con- 30 tentione ciuitatem pessundarent. Placuit oblata conditio Hermiæ, fassusq; bello gerendo præstare sibi Cratinam, cum liberis & vxore vrbe excessit. & Cratinas cum eum deduxit de suo largitus quæ exulantibus essent quàm obsecris com- modiora, tum re optime gesta urbem contra omniū spem à 35 præsentē exitio conseruauit. Si enim nobilis est magnique animi vox ista,

Liberos amo meos, sed patriam magis meam:

eur nō cuius promptius sit dicere, Odi hūc & cupio ledere,
sed maiore patriæ amore detineor? nolle enim cū inimico
in gra-

in gratiā redire eam ob causam, ob quā vel amicus sit dimittendus, nimis quā immane est & efferrati animi. Veruntamen rectius Phocio & Carō, qui nullas prius inimicitias cū reip. administratione priuatim coniunxerunt. sed cū in publicis certaminib. pro vtilitate reip. acres se & propōiti tenacissimos gererent, in rebus priuatis pacatē & humaniter iis vti sunt, qui in publica dissentirēt. Nullus enim ciuis pro inimico habendus est, nisi quis est Aristionis instar, aut Nabidis, aut Catilinæ, morbus & vomica veluti reip. Qui verò aliās discrepant, eos instar musici debet reip. moderator vel relaxando placide vel intendendo ad concentū reducere: neq; peccantes iracunde aut cōtumeliose inceslere, sed placide obiurgare. cuius generis sunt Homericæ ista:

Nugator, te plus alijs ego mente Valere.

15 *Credideram. --- &:*

Rectius his aliquid poteras depromere Verbis.

Ilia. n. 358.

rursumq; vbi recte aliquid dixerint aut fecerint, neq; honorari eorū inuidere, neq; faustis acclamationibus parcere. ita fiet, vt & reprehēsiōi sua sit in loco autoritas, & à vitio eos auertamus, virtutem augendo, & probe facta ac dicta, tanquam ipsis digniora, delictis comparando. Ego verò versantem in repub. virum & inimicis iusta in causa testimonium perhibere iubeo, & in iudicio eos contra calumniatorem tueri, alienisq; ab eorum animi instituto criminibus fidem 25 denegare. quemadmodū Nero ille paulo antè quā Thraseam interficeret, quem maxime oderat ac metuebat, quodam cōquerente iniquam in sua causa à Thrasea latā fuisse sententiam: Vtinam verò, inquit, ita me amaret Thraseas, vt optimus est iudex. Non abs re est etiam, obiurgandi causa eos qui vitio quodam naturæ ad peccandum sunt procliuiiores, proferre inimicum eorum melioribus præditum moribus, ac dicere: atqui hic non erat ita locuturus siue acturus. Nonnullis peccantibus parentum præclarorum est 30 obiicienda mentio. sic apud Homerum:

35 *Hand similem natum tibi Tydeu magne dedisti.*

Ilia. n. 800.

& Appius in comitiis cum Africano Scipione contendens, Quam, inquit, ingemisceres Paule apud manes, si sentires filium tuum censuræ petendæ gratia in campum descendentem à Philonico publicano stipari. Huiusmodi enim dicta & peccantes emendant, & correctores decet. C.

uilites

uuliter etiam Nestor apud Sophoclem respondit conuicianti Aiaci:

Non culpo te: bene enim meritus, dicis male.

Et Caro cū Pompeio restitisset, Cæsari in vi reip. facienda socium se præbenti, exorto inter hos bello, Pompeium summæ rerum iussit præfici, eiusdem esse inquam, magna mala ciere & amoliri. Permixta enim laudationi reprehensio, non contumeliam, sed liberratem in se habens, neque iram, sed morsum & pœnitentiâ excitans, benigna videtur & ad corrigendum apta. Conuicia ciuiles minime decent. 10
Tuum enim facio iudicium, an quæ Æschines & Demosthenes alter in alterum scripserunt, aut quæ aduersus Demadem Hyperides: Solon, aut Pericles, aut Lycurgus Spartanus, aut Pittacus Lesbios fuissent vsurpaturi. quamquam Demosthenes in iuridicali tantum oratione vsus est male- 15
dictis: Philippicæ omnis & dicacitatis & scurrilitatis sunt puræ. Nam id quidem genus diſteria dicentibus quàm in quos dicuntur plus afferunt dedecoris: ac præterea confusionem secum trahunt negotiorum, conturbantq; deliberationes & conciones. Optime itaque Phocio, qui cū cef- 20
fisset conuicianti ac dicere destitisset, postquam ille tandem conticuit, rursus in concionem progressus: Ergo, inquit, de equitibus & grauis armaturæ militibus audiuitis. reliquum mihi est de leuis armaturæ militibus & cetratis 25
differere. Verū quia plerique in hoc negotio continere se non possunt, ac sæpenumero non inutiliter maledicentium ora responsis obthurant: esto responsio breuis, neque iram præ se aut stomachum ferat, sed mansuetudinem cum ioco & gratia tamen vtrumq; mordentem. quales maxime sunt quæ dictum retorquent. Sicut enim tela in eum qui 30
misit redeuntia, vi quadam & soliditate iis impetiti retrò averti videntur: ita maledictum robore & calliditate eius in quem iactum fuit in autorem reuerti apparet. Quale est, quod Epaminondas Callistrato exprobrati Thebanis Oedipi qui patrem, & Argiuis Orestis qui matrem interfecit, 35
facinora, respondit: Atqui vos ipsos à nobis eiectos recepitis. Et Antalcidæ Spartani ad Atheniensem dicentem, Vos sæpe à nobis estis à Cephiso in fugam acti, responsum: At vos à nobis nunquam estis ab Eurota fugati. Eleganter etiam Phocio Demade vociferante, Athenienses te inter-

- interficiant ubi cœperint insanire: Te verò, ait, ubi sapere cœperint. Et Crassus orator Domitio obiiicienti, Nonne tu mortuam murænam, quam alueras in piscina, defleuisti? reddidit: nonne tu nullam lacrymam trium vxorum sepulchræ impendisti? Atque hæc quidem etiam in reliqua vita suam habent vtilitatem. Sunt porro qui nullam non partem publici muneris subeunt, vt Cato, existimantes bonæ ob-
 5 cui nullam curam aut industriam omittendam quæ ad po-
 tentiam conciliandam conducatur. Laudantque hi Epami-
 nondam quod 1 eū Thebani inuidia ducti & contume-
 liæ faciendæ causa Telearcham designassent, non detre-
 ctauit: sed fatus Nō modo magistratu virum, sed etiam vi-
 10 ro magistratum qualis sit demonstrari, Telearchiā ad ma-
 gnam dignitatem ac maiestatem euexit: cū antè is magi-
 stratus non fuisset nisi stercorem ex angiportis eiiciundo-
 15 rum ac aquarum deriuandarum procuratio quædam. Atq;
 ipse quoque nimirū peregrè huc aduenientibus risum mo-
 ueo, cū talia videor frequenter in publico tractare. Sed
 tuetur me Antisthenis dictum memorię proditum, qui mi-
 20 ranti cuidam, quod salsamentum per forum gestaret, res-
 pōdit: Mihi quidem ipsi fero. Atq; ego vicissim incusan-
 tibus quod dimensionem testarum adsto, ac cæmenti & lapi-
 dum vecturæ, responderim, Non mihi me, sed patriæ ista
 administrare. Vt enim sordidus haberi potest, qui multa id
 25 genus sibi ipsi tractat, sui que causa administrat: ita cum pu-
 blicè ista, & commodo ciuitatis tractantur, nequaquam il-
 liberalis est, sed magna etiam ad exigua hæc se demittens
 procuratio & officii promptitudo. Alii Periclis institutum
 magnificentiū ac splendidiū iudicant, in quorum nume-
 30 ro est Critolaus quoq; peripateticus. Volebat enim, quem-
 admodum Athenis Salaminia nauis & Paralus non cuius-
 vis negotii, sed necessariorū tantū ac magnorū dedu-
 cerentur in mare: ita se quoque non nisi ad summam rerū
 continentes maximasque adhiberi actiones. exemplo regis
 35 Vniuersi, qui (vt est ab Euripide scriptum)

--- summa procurat modò

Deus, adq; fortunam minorā reijcit.

Neque enim nimium honoris ac contendendi studium in
 Theagene probamus. qui cum non solū conuersionem
 vicisset, sed & multa certamina alia, non tantū pancratio,

*Amorpo-
puli.*

sed & pugillatione, & longa decursione, ad extremum cum
funebribus quibusdam heroicis ludis cenaret, propo-
sita de more cuius portione profiluit, ac pancratio decertauit:
perinde ac si nemini liceret vincere se præsente. vnde factū
est, vt coronas congefferit c. 15 c. c. quarum plerasque pro
quisquillis haberes. Nihil ab hoc diuersum faciunt, qui o-
mnia subeunt ciuilia munera: nam reprehensionibus mul-
torum sese exponunt, molestiq; sunt, & cum bene rem ge-
runt, inuidia, cum malè, gaudio excipiuntur: denique quæ
ab initio admirationi erat eorum industria, in ludibrium & 10
risum excidit. Quale est: Metiochus præter est, Metiochus
viarum procurator, Metiochus panes, Metiochus fari-
nam distribuit, Metiochus omnibus præest, Metiochus
habebit infortunium. Fuit hic vnus de sociis Periclis, & (vt
apparet) potentia, qua propter hunc erat præditus, odiosè 15
& cum fastidio ciuium abusus. Oportet autem ciuilem vi-
rum ad populum amore ipsius captum accedere, suiq; et-
iam absentis desiderium in animis ciuiū relinquere. quod
fecit Scipio Africanus, multum temporis ruri degens, vt &
inuidiæ minueret onus, & respirandi facultatem concede- 20
ret iis, qui gloria ipsius premi videbatur. Contrà Timesias
Clazomenius, vir alioqui de repub. bene meritus, non ani-
maduertit se propterea quoddam omnia solus ageret in inui-
dia esse & odio apud suos, donec tale ei quippiam vsu ve-
nit. in via pueri talum è fossa excutiebant Timesia præter 25
eunte. eorum alii dicebant non excussum iri talum: qui ve-
rò eum excutiebat, Vtinam, inquit, ita Timesia cerebrum
excutiam, vt hunc talum excussero. hoc audito Timesias,
intelligensq; odium sui omniū animos peruagari, domum
reuertit, ac vxori re exposita mandauit, vt rebus conuasa 30
tis se sequeretur, restaq; à forib. digressus vrbe exiuit. Ap-
paret etiam Themistocli aliquid simile ab Atheniensib. e-
uenisse, cū diceret: Quid defatigamini, ô felices, crebra acci-
piendo beneficia? Horum autem quædam rectè dicta sunt,
quædam secus. Nam quod ad studium & procurationē at 35
tinet, nulla pars reip. ciuili viro deferenda, curandæ cogno-
scendæque sunt omnes: neque debet veluti in nauis sacra
anchora, seipsum ad extremas ciuitatis necessitates ac ca-
sus referuare. Sed quemadmodum gubernator nauis alia
suis ipse peragit manibus, alia instrumentis ac manibus alio-
rum

rum eminus ipse sedens versat, utiturque nautis, proretis,
 & remigum magistris, quorum nonnullis interdum in pup-
 pim euocatis clauum tradit. sic ciuilibi viri est officium, vt
 aliis quoque imperium concedat, eosq; benigne ad tribu-
 5 nal inuitet, neq; omnes ciuitatis res suis vnius orationib.
 decretis atque actionibus administret, sed fidos habeat bo-
 nosque viros, quorum vnumquenque peculiari alicui ne-
 gocio accommodet tractando. Sic Pericles Menippo vsus
 est ad gerenda bella, Ephialtis opera concilium Areopagi-
 10 ticum depressit, per Charinum legem contra Megarenses
 pertulit, Lamponem Thurios conditum emisit. Non enim
 tantum minus obnoxia est inuidiæ ob magnitudinem po-
 tentia, quæ in multos distributa videtur: sed & rectius ne-
 gicia consueiuntur. Sicut enim manus in digitos diuisio,
 15 non imbecillū eius reddidit, sed artificiosum & instrumen-
 tis expeditum vsus: ita qui in repub. aliis munera publica
 committit, actiones efficit ob societate efficaciores. At qui
 insatiabili gloriæ potentiæve studio totam sibi imponit
 remp. & ea quoque aggreditur ad quæ vel à natura vel ab
 20 exercitatione est imparatus, (vt cum Cleo ad ducendum
 exercitum, Philopœmen ad regendam classem, Annibal ad
 concionandum se cōtulit) eius vbi quid peccatum est, non
 habet locum excusatio, sed occinitur præterea ei Euripi-
 deum hoc:

- 25 *Tractasti, qui faber esses, non fabrilia:*
 scilicet legationem obiuiisti artis persuadendi rudis, anno-
 nam procurasti socors, quæsturam gessisti ignarus calculi,
 senex vel imbecillus exercitum duxisti. Pericles verò etiam
 cum Cimone potentiam diuisit, vt ipse in vrbe imperaret,
 30 Cimo classem in barbaros duceret: erat enim hic ad bel-
 lum, ad ciuiles res ille natura aptior. Laudatur etiam Eubu-
 lus Anaphlystius, qui cum fide esset summa atque potètia,
 nihil rerum Græcarum gessit, neque ad præturam bellicam
 se contulit, sed administrationem pecuniæ amplexus, pu-
 35 blicos auxit redditus, magnoq; fuit patriæ emolumento. I-
 phicrates contra domi multis præsentibus declamans ri-
 sui fuit. quia etsi fuisset. quod minimè erat, orator bellus,
 tamen contentus bellica gloria, decedere schola sophistis
 debebat. Præterea quoniam omnes populi ea laborant ani-
 morum peruersitate, vt de iis malignè sentiant qui remp. *Dissensio.*

regunt, utque anfas eos culpandi captent, multaque vitia
 quæ citra dissidium aut altercationem aguntur in suspicio-
 nem vocent tanquam per coniurationem gesta, eaque res
 maximè sodalicia & amicitias calumniis obicit: non debet
 sanè vir ciuilis veram inimicitiam vllam aut dissensionem
 sibi facere reliquam. quantumvis Onomademus Chiorum
 populi ductor cum in seditione victor extitisset, non pas-
 sus fuerit omnes eiici aduersarios, quòd vereri se diceret
 ne inimicis omnino liberati cum amicis dissentire incipe-
 rent. hoc quidem fatuum est. Verùm cum multitudini su-
 specta est actio aliqua magna & salutaris, non expedit vni-
 uersos tanquam ex composito ad vnam eandemque dicen-
 dam sententiam venire. sed duo vel tres facta discessione
 placidè contra amicum dicant, ac tandem veluti conuicti à
 sua sententia discedant. sic enim vnà in sententiā proposi-
 tam populus ab iis perducitur, dū eos vtilitate moueri exi-
 stimat. In exiguis quidem causis & ad nullam magnam rem
 perducentibus nihil impedit quin etiam vera sinas ami-
 cos dissentire, vnoquolibet suas secuto rationes: vt in ne-
 gociis principalibus atque maximis videantur optimi pu-
 blici causa, non dedita in hoc prius opera consentire. Enim-
 uerò ciuilis vir naturæ ratione semper princeps est ciuita-
 tis, vt rex inter apes. idque cogitantem oportet reip. guberna-
 acula in manibus habere. reliquos minores magistratus
 neque admodum capeßere, neque sæpe: (nam magistratum
 gerendorum cupiditati neque cum maiestate, neque cum
 populari gratia conuenit) neque rursus auersari eos dese-
 rente ac inuitante populo, sed tametsi inferiores gloria i-
 psius sint, in iis capeßendis studium multitudinis compro-
 bare. æquum enim est vt ex superioribus magistratibus or-
 namenta adeptus, inferiores vicissim exornet: utque in maio-
 ribus illis dignitatibus, qualis est Athenis prætura, Rhodi
 prytanea, & apud nos Bœotarchia ea moderatione versa-
 tus, vt non nihil de eorum maiestate vltro remiserit, mino-
 ribus aliquid dignitatis atque amplitudinis conciliet: at-
 que vt in his à contemptu se, sic in illis ab inuidia tutum præ-
 stet. Porro qualemcunque magistratum occipienti, non eam
 modò in promptu sunt habendæ rationes, quibus Pericles
 seipsum officii commonefaciebat, quoties chlamydem sum-
 meret, Animum aduerte Pericles, liberis Græcis præes
 præes

*Minores
magistra-
tus.*

præses civibus Atheniensibus: sed & hæc secum commemo-
randa, Imperas subditus, vrbi præfectus quæ proconfuli-
bus, aut procuratoribus Cæsaris est subiecta. non hic lan-
ceæ campi sunt, nec priscae Sardes, neque Lydorum illa po-
5 tentia, gestanda est tibi chlamys vilior, & à prætorio oculi
in tribunal conuertendi, neque multum fiduciæ in corona
ponendum, cum supra caput tuum calceos cernas. sed imi-
tandi sunt histriones, & suo modo actioni affectus, gestus-
que & ornamenta adhibenda, interim verba suggerenti au-
10 res præbendo, neque extra modum & mensuram ab eo cu-
ius summa est potestas præscriptam muneri concessio egre-
diendo. Hoc enim loco error non sibilos aut sannas excitat:
sed multos arripuit

Vindex atrox securis cervicem amputans:

15 quod euenit Pardalæ nostro, finium oblitio. alius in insulam
relegatus, factus est iuxta illud Solonis,

--- *Pholegandrium, aut Sicinina*

Ex torris patria limine Cecropiæ.

Etenim cum videmus puerulos parentum crepidas conari
20 subligare sibi, aut coronas eorum capitibus suis imponere,
per iocum ridemus. at yr bani magistratus maiorum opera,
arduos conatus, & facta præsentibus temporibus ac rebus
non congruentia stultè iubentes imitari, multitudinē con-
citant: & cum ridicula sunt moliti, non risu iam digna pa-
25 tiuntur, nisi planè sint contemni. Sunt sanè multa prisorum
Græcorum facta, quibus recensendis nostrorum possimus
formare & corrigere mores. vt si quis Athenis non bello
gestas res, sed (verbi gratia) decretum de conterendis obli-
uione iniuriis factum post deictos xxx, tyrannos referat:
30 & quòd Phrynichum multauerunt qui tragiædiam de cap-
pto Mileto docuisset: quòd Casandro Thebas instaurante
coronas gestauerunt: quòd audito Argiuos scytalismo fa-
cto c. 10. 15, ciues interfecisse, concionem lustrare iusserit:
quòd ob Harpali pecunias domos perscrutâtes, eam solam
33 eximiam habuerunt, in qua nouus maritus agebat. His e-
nim etiamnum imitandis licet maiorum similes fieri. Ma-
rathon autè, Eurymedon, Plataeæ, & quæ alia exempla ani-
mos multitudinis inflant, inaniq; ferocia extollunt, in rhe-
torum scholis sunt relinquenda. Non modò autem se & pa-
triam ciuilis vir inculpatam apud principē præstare debet, *Principū*

FF 3 sed

sed præterea semper aliquem ex potentissimis habere amicum, veluti fulcrum reip. stabile. Eo enim sunt Romani ingenio, vt in officiis ciuilibus promptissimos se amicis exhibeant. Estque vtile, exempla eorum proferre, qui magnas ex principum familiaritate vtilitates perceperunt. sicut Polybius & Panætius Scipionis adiuti fauore, patriæ, vterque suæ magnum ad felicitatem attulit adiumentum. & Cæsar cum Alexandream cepisset, Arcium manu tenens, cumque eo familiarium solo colloquens, in eam urbem est inuectus. metuentibusq; extrema Alexandrinis ac deprecâtib; Veniam se dare respondit, cum ob urbis amplitudinē, tum ob conditorem eius Alexandrum, ac tertio in Arci amici sui gratiam. Numnam huiusmodi beneficio comparari merentur procurationes illæ & administrationes prouinciarū pecuniosissimæ, quas plerique sectantes, rebus domi relictis, consensescunt ad alienas fores? aut potius Euripides corrigendus, itaq; canendum & dicendum:

Nam si per uigilandum est, -- & aula alterius frequentanda, submittendumque sese principis familiaritati, patriæ causa hæc rectissime subeas, cæteroqui amicitia: quis & iustis conditionibus paranda sunt. Interim qui patriam principibus obsequetem reddit, non debet ei opprimendæ socium se præbere, neque ligato crure subiicere etiam ceruices. sicut nonnulli omnia & parua & magna ad principes dum deferunt, patriæ seruitutem exprobrant, immo totam potius tempus abolent, pauidam eam & formidolosam, nulliusq; rei compotem reddentes. Quo enim pacto qui sine medico neque coenare neque lauare sunt adfueri, ne tantum quidem quantum naturæ concessit, sanitate fruuntur: eodem qui cuius decreto concilio, muneri, administrationi principis autoritatē inducunt, cogunt principes magis quam ij vellent ipsorum dominos esse. In causa est præcipue procerum auaricia & contendendi studium. nam aut in his quæ cum damno inferiorum agunt, operam dant vt ciuium iudicium subterfugiant: aut de quibus inter se altercantur, dum non ferunt se inter ciues posteriores ferre, ea vt consequantur, potentiores introducunt. inde fit, vt & senatus, & populus, & iudicia, & magistratus omnis autoritatem suam amittat. Est autem ciuilis viri plebeios æqualitate, potentes mutuis obsequiis demulcere, & negocia

gocia intra reipubl. fines hac ratione contenta transfigere, iisque ciuilem quandam, tanquam morbis arcanis, medicinam facere. vt & ipse potius inter ciues cadere causa dignetur, quàm cum contumelia & corruptela patriæ legum vi-
 5 toriam cōsequi. reliquosq; singulos ad idem precibus co- hortabitur, docendo quantum in pericacità sit mali. Nunc verò vt ne domi ciuib. ac tribulibus, vicinis, ac collegis cū honore & gratia mutuò concedant: magno cum damno ac dedecore lites suas ad rhetorum fores & in causidicorum
 10 manus deferunt. Ac medici quidem morbos, quos plane abolere non possunt, foras in superficiem corporum auer- tunt. at ciuilis vir, si non potest efficere, vt omnibus litibus careat ciuitas: at saltem in ipsa ciuitate conabitur id quod turbas dat ac dissidia excitat occultatum sanare ac compo-
 15 nere, vt quàm minimum externis medicis atque medica- mentis habeat opus. Esto enim viri ciuilis institutum ani- mi tenax eorum quæ tuta sunt, fugiatq; inanis gloriæ tu-
 mulatricem istam, de qua verba fecimus, ac furiosam af- fectionem: interim isti affectioni insit elatio quædam ani-
 20 mi, & confidentia

Intrepida, & qualis subeat fiducia ciuem

Pro patria--- inimicis, ac rebus difficilibus, durisq;

Iliad. 3.

157.

tempestatibus renitens atq; decertans. Non enim oportet ipsum causam præbere tempestatibus: sed incidentibus iis
 25 non est reip. nauis deferenda. neque exagitare urbem peri- culose ipsius est, sed quassatæ ac periclitanti subuenire, ac tanquam sacram anchoram iacere suam in agendo liber- tatem, vbi res in summum fuerint discrimen adductæ, in quales difficultates incidit Pergamena ciuitas sub
 30 Nerone, & nuper Rhodii sub Domitiano, atque antea temporis Thessali sub Augusto, cum Petrarum viuum cremassent.

Non hic horrentem Videas,---

nec formidantem ve-

Iliad. 3.

rè ciuilem virū, neq; inculsantem alios, dum ipse periculis
 35 sese eximat. sed & legationes obeuntem, & nauigantem, primumq; omnium dicentem, non hoc tantum:

223.

Auerte exitium Titan. namq; adsumus Ghrò

Interfectores: -- sed etiam si culpæ multitudinis par- ticeps non sit, tamen pro ea subeuntem pericula. Est enim hoc præclarum. acceditque ad honestatem, quoddæ-

peoumerò vnus viri virtus atque magnanimitas admirationi habita iram quæ concepta fuerat in vniuersos demittigauit, cōminationisquæ terrorem & acerbiterem dissipauit. Id videtur Persarum regi vsu venisse, Buli & Sperthi Spartanis oblatis ei: & Pompeio cū in Sthenonem incidisset. Cū enim Mamertinos ob defectionē afficere supplicio Pompeius statuisset, iniuste, aiebat Stheno, agis qui ob vnum fontem multes innoxios decreuisti perdere. Ego enim ciuitati autor defectionis sui, amicis persuadendo, inimicis cogendo ad eam faciendam adactis. qua oratione ita fuit affectus Pompeius, vt & ciuitati veniam largiretur, & Sthenonem tractaret humaniter. At Syllæ hospes eadem virtute apud dissimile vsus virum, nobili letho extremum diem vitæ confecit. Cū enim Præneste capta statuisset oppidanos omnes Sylla interficere, at solisti ob hospitii vsu parcere, tantū fatus, Nolle se patriæ suæ interfectori salutis datæ gratiam agere, permiscuit se popularibus, atque vnā cum illis est trucidatus. Atque huiusmodi quidē tempora abominari par est, & meliora sperare. Proinde summo opere in honore habere oportet omnem cū magistratū, tum qui eum gerit, rem quippe sacrosanc̃tam & excellentem. Honor autem is est vt cum collegis vnanimitas atque amicitia colatur, longē magis congruens quam fersa & vestis purpura oras prætexta Qui verò pro amicitia initio habent vnā militia esse, vnā pubescere, iidem quē vnā magistratus gerere pro exordio inimiciciarum deputant: vnum ex his tribus malis non euitauerunt. aut enim collegas pro æqualibus habentes, ipsis obturbant: aut potiores iis partes sua opinione tribuētes, inuident: aut vt humiliores contemnant. Atqui conuenit & præstantiores colere, & inferiores ornare, & æquales in honore habere, vniuersos autem amplecti atque amare: vt quos non mensa, aut poculum, vel conuiuium amicos conciliari, sed res publica, quodammodo hæreditaria ob patriæ communitatem beneuolentia iunctos. Propterea malè audiuit Romæ Scipio, quòd in dedicatione Herculei fani conuiuium amicis præbens, Mummiū collegam ei non adhibuisset vt enim aliis in rebus amicitiam non colerent, in hoc tamen genere collegæ ob magistratum erat honor habendus. Quando igitur Scipionem, virum alioqui admirabilem, tam exigue comitatis

Amor collegarum.

- tatis neglectio aliorum despicientiæ suspectum reddidit: is qui de dignitate collegæ detrahat, aut splendidis actionibus malitiosè officiat, aut præ fastu omnia sibi vni arroget adempta socio, æquus haberi & moderatus nummam poterit? Memini me, cum iuuenis adhuc ad proconsulem esset legatus cum collega missus, hoc nescio qua de causa in itinere subsistente, solum rem confecisse. cum autem reuersus rationem obitæ legationis essem redditurus, seorsim mihi pater adstans monuit, ne dicerem Profectus sum, sed Profecti sumus, & Diximus, non Dixi, eodemque modo reliqua omnia cum socio inter referendum communicarem. hoc enim non modò benignum humanumque, sed & inuidiæ tutam gloriam præstat. Quamobrem etiam magni viri rebus præclarè gestis genium & fortunam secum vt autores
- 15 inscribunt. sicut Timoleon excisis in Sicilia tyrannidibus, Casui sanum dedicauit. & Pytho, cum Athenienses eum ob Cotis necem admirarentur atque venerarentur, Deum dixit hæc egisse, sua autem manu vsum. Ceterum Theopompus Lacedæmoniorum rex dicenti Spartam seruari regum
- 20 imperandi peritiam: respondit magis ideo hoc fieri, quòd ciues imperio essent obsequentes. Atq; horum quidem duorum alterum ab altero profisciscitur. plerique tamen dicunt & sentiunt ciuilis institutionis opus esse, efficere vt ciues bene pareant. plures enim in vnaquavis ciuitate sunt qui
- 25 regantur, quàm qui regant: & præest quiuis exiguum temporis, totam aetatem in reipubl. forma populari regitur degens: itaque pulcherrima est & vtilissima disciplina, parere magistratibus, etiam si minus instructi à potentia & gloria sint. Absurdum enim sit principem in tragœdia actorem
- 30 Theodorum vel Polum se penumero mercede conducto histrioni tertiaro obsequi, & humiliter cum eo colloqui, nimirum diadema & sceptrum gerenti: in rebus autem serijs ac publicis diuitæ ac gloria insignem parui facere plebeium aliquem & pauperem qui cū magistratu sit. cū hac ratione
- 35 diues suo splendore dignitatem vrbis contumelia afficiat atque deprimat: vbi potius magistratum exornare suæ gloriæ ac potentiæ accommodatione debeat, quomodo Spartæ reges Ephoris de via decedebant, & reliquorum vt quisque vocatus erat, non lento gradu, sed cursim per forum se propiciens obedientiam suam ciuibz ostentabant, exul-

Ciuili obediencia.

tantes ob habitum magistratibus honorem. Non ita honestatis rudes atque barbari quidam, qui veluti comiti suae potentiae abundantia, in certaminibus arbitros ac praemiorum collatores circumscribunt, choragis in Liberalibus conuinciantur, praetores ac gymnasiolorum praesides derident: neque scientes neque discentes honorare esse interdum quam honorari gloriosius. Viro enim in rep. largiter potenti plus ornamentum adfert stipatus ab eo magistratus ac comitatus, quam stipans & deducens, imò hoc inuidiam & molestiam, illud veram parat à benevolentia profectam gloriam. cumque fores eius visere aliquando, salutatumque prior venire cernitur, mediumque ei inter deambulandum cedere locum, nihil sibi ipsi demens, ciuitati ornamentum confert. Populare est etiam interdum conuicium & iram magistratus ferre, vel Diomedis illud subijcientem :

Iliad. d.

415.

Magistratus administrandus.

Scilicet eius in hac re gloria vertitur : ---

aut illud Demosthenis, non ipsum nunc esse Demosthenem duntaxat, sed & legumlatorem & choragum, & coronam gestare. Defensionem autem tempori commendabimus. ita autem persequemur iniuriam nobis factam, vbi eius autor magistratu abierit, aut id lucri habebimus, quod expectando iram dimisimus. Omni quidem studio ac providentia in curandis reipub. commodis certandum est viro ciuili cum quouis magistratu, & siquidem homo aptus est qui eum gerit, monere eum debet, & probe cōsultata recte perficiendi occasiones suppeditare, & in reip. gloria ac vtilitate augenda adiuuare. vbi verò magistratum à re gerenda vel ignauia, vel cunctatio, vel malicia abstinet, ipse ad populum debet eo de negotio referre, neque rempu. eo nomine negligere aut destituere, quòd alio reipubl. praefecto ipsum non conueniat curiosum esse & in alienam se ingerere administrationem. Lex enim semper ei qui iusta facit, & vtilia cognoscit, primum in reipub. locum tribuit. Erat, inquit Xenophon, quidam in exercitu, neque imperator neque cohortis alicuius dux, sed qui quae opus erat intelligendo audendoque seipsum reliquis ducem creasset, itaque Graecos seruaret. Atque inter facinora Philopœmenis illusterrimum est illud, quòd cum Agis Messenam occupasset, & Achaeorum praetor subuenire nollet praeformidine, ipse absque decreto adscitis promississimo quoque erupit, urbemque eam libera-

liberauit. Neque tamen nouæ res leuibus aut qualibuscun-
 que de causis tentandæ sunt: sed vel necessitate urgente,
 vt Philopœmen fecit: vel præclaræ rei gratia, vt Epami-
 nondas, qui prorogata sibi contra legem Bœotarchia in
 5 quatuor menses, eo tempore in Laconicam irrupit, & Mes-
 seniam condidit. Ita fiet vt si propterea accusetur ac culpe-
 tur, necessitatis præscriptione crimen amoliri, aut consola-
 tionem periculi habere possit magnitudinem ac pulchri-
 tudinem facti. Memoratur Iasonis Thessalorum tyranni di-
 10 ctum hoc, ab eo cum multis vim faceret importuneq; mo-
 lestus esset, pronunciarum, Necessè esse vt in minutis re-
 bus iniuste agant, qui in magnis iusticiam velint seruare.
 Quam quidem vocem nemo non statim agnoscat eius ef-
 fe, qui sibi potestatem omnem vsurpet. Ad rem civilem ma-
 15 gis congruit hæc præceptio, vt quæ leuia sunt, ijs omitten-
 dis vulgo gratificere: in momenti alicuius rebus eidem te
 opponas, neque patiare eos delinquere. Qui enim omni-
 tus in rebus nimis est accuratus & vehemens, nihilq; con-
 cedit aut dissimulat, is dum se vbique asperum & implacabi-
 20 lem gerit, multitudinem ad certamen mutuæ contentionis
 ac micrositatis aduëfacit. Itaq; interdum debet (vt est apud
 poetam) aliquantulum remittere clauum ob magnam flu-
 ctus vin: aliquando ipse veniam dans, ac ludendi se soci-
 um captandæ gratiæ causa præbens, vt in sacrificijs, certa-
 25 minibus, & spectaculis: nonnunquam veluti in familijs sit
 in puerorum peccatis, simulans se non obseruare quæ de-
 linquuntur, ac surda aure prætermittens. vt facultas casti-
 gandi & libera oratione increpandi, tanquam medicamen-
 tum, non vsu iam debilitata & inefficax, sed viribus suis præ-
 30 dita atq; auctoritate in maioribus negocijs magis percellat
 atq; mordeat multitudinem. Etenim Alexander cum esset
 certior factus sororem suam cum formoso quodam iuvene
 rem habuisse, non est indignatus: sed dandum hoc sorori
 esse dixit, vt regi aliquem & ipsa fructum perciperet, non
 35 rectè ille, neq; sibi cōuenienter talia permittens. neq; enim
 petulantiam & inperij subuersionem pro fructu eius duci
 par est. At civilis vt contumeliam in ciues nullam suis, neq;
 publicationē alienorum, aut distributionem publicorum
 bonorum (quantum omnino præstare potest) concedere de-
 bet, sed huiusmodi rerum affectationes, suadendo, docendo,
 per-

Populo &
conceden-
dum.

perterrendoque debellare, quas Cleo nutriendi atque augens, multos (vt ait Plato) aculeatos fucos in tempus introduxit. Si verò festiuitatem aliquam à maioribus institutam populus, aut Dei venerationem pro occasione arripens ad spectaculum aut diuisionem pecuniæ modicam animo feratur, aliamve appetat aliquam rem quam largiri sit humanitatis: hic ijs liceat & liberalitate & copia perfrui. Nam in Periclis & Demetrii administrationibus reipubl. multa in sunt talia. & Cimon exornauit forum platanorum constitutione ac deambulationibus. Cato etiã in Catilinaria actione populum videns à Casare conturbatum, ac ciuitatem in discrimen nouarum rerum adductam, senatui persuasit, vt in pauperes largitionem decerneret. eaque munificentia tumultum sedauit, ac seditionem inhibuit. Sicut enim medicus multum corrupti sanguinis vbi subduxit, modicum innoxij alimenti suggerit: sic vir ciuilis magna aliqua re, quæ ad dedecus aut damnum spectabat sublata, vicissim exiguo aliquo & accepto hominibus munere animos à reprehensionibus & quiritationibus auertit. Expedi etiam id, cui populus studet, ad vtilem aliquam rem traducere, sicut fecit Demades, quo tempore vrbis reditus in sua habet potestate. Cum enim adiecissent animum Athenienses ad mittendum triremes quæ auxilium his ferrent qui ab Alexandro defecerant, & ab ipso pecuniã poscerent: dixit promptu ipsis esse pecuniam. se enim ita eam ad Choas (sacrificium id erat solenne) comparasse, vt ciuium cuius acciperet dimidium minæ. quod si in classem id pecuniæ vellent impendi, ad Choas quisque de suo conferret. Aque hoc modo illis, ne diuisione ista spoliarentur, classis missionem omitterentibus, effecit ne Alexander haberet quo nomine populum iuste culparet. Sunt enim multa inutilia, quæ recta non possis amoliri, sed ad hoc requiritur aliquis vtunque flexus & circumductio. Quali etiam Phocion est vsus, qui cum iuberetur in Bœotiam facere alieno tempore impressionem, statim edixit vt omnes se à puberitate vlque ad sexagenarios sequerentur: ac tum multo maioribus senioribus. Nullam esse rei indignitatem dixit, ipso præsentente ac duce octogenario. Hoc pacto etiam intempestiuarum legationes sunt dissiciendæ, allectis in numerum legatorum ijs qui ad eam rem non sunt parati: & apparatus inutiles impediens, mandando

- dando ut eorum autores pecuniam eò conferant: & iudicia indecora, iubens suasores vnà adesse: & protectiones parum honestas, si imperes autoribus simul peregrinari. Maxime autem eos, qui primi talia suadent atque vrgent, oportet in societatem rei agendæ trahere. ita enim aut ipsi tergiversando irritam rem facere videbuntur: aut partem molestiarum vnà perferent. Cæterum vbi res aliqua magna & utilis conficienda est, sed quæ magnum certamen ac studium vehemens requirat: ibi conare aut optimos amicorum, aut
- 10 optimorum placidissimos adsciscere. hi enim minimè in diuersum nitètur, maximè adiutores negocij peragendi erūt, absque contendendi cupiditate prudentia præditi. Veruntamen te naturæ tuæ peritum oportet ad ea, in quibus minus ipse à natura vales, non tui similes, sed qui præstare id
- 15 quod tibi deest rectius possint, deligere. quemadmodum *Illu. n. 243* Diomedes ad speculandum fortibus præteritis prudentem sibi socium assumfit. Hoc enim modo & actionum magis æqualia diuiduntur inter socios momenta: & à diuersis virtutibus profecta gloriæ cupiditas contentionibus non est
- 20 obnoxia. Ergo in obeundo iudicio aut legatione, si ipse non sis facundus, arte dicendi instructum tibi adiunge, ut Epaminondam Pelopidas: & si ad persuadendum multitudini ineptus sis, atque elatior (qualis fuit Callicratidas) gratiosum aliquem & demerendi populi gnarum: si corpus im-
- 25 becillum & laboris impatiens sit, laborum tolerantem ac robustum aliquem, ut Nicias Lamachum. Sic enim in admiratione fuit Geryones, habens crura multa, & manus, & oculos, quibus omnibus vnus præfuit animus. Datur autem ciuilibus hoc, ut non corpora tantum & pecunias, sed
- 30 & fortunas, & potentiam, & virtutem (si quidem concordēs ipsi sint) in communem vsum conferre, ac maiore quàm vnus aliquis alius cum gloria rem gerere possint. quod contrà Argonautis euenit, qui Hercule deserto coacti sunt ad gynæceum cōfugere, magicisq; incantationibus & veneficijs
- 35 subditi vitam suam seruare, vellusq; furtim auferre. Aurum *In auaritia.* quidem, in quædam sana intrantes, foris relinquunt: ferrum autem, ut semel dicam, in nullū important templum. Quando igitur tribunal commune quoddam est templum Consultoris atq; Vrbitenentis Iouis, ac Themidis, & Iusticiæ: iam inde ab initio diuitiarum & pecuniæ cupiditatem, tanquam

tanquam ferrum, & morbum animi & ruginis plenum exuens,
in cauponum aut feneratorum fora abijce,

--- longeque auertere ab illis :

Honores.

atque sic habe, eum qui quæstum è publico caprat, furari de
sacris, de bustis, de amicis, proditione, falsi testimonij di-
ctatione, lucrum quærere, infidum esse consiliarium, penu-
rum iudicem, magistratum dona captantem, denique nullo
non genere iniusticie obstrictum. ut hac de re non sit multis
opus verbis. Ambitio autem, quamquam sit cupiditate que-
stus nitidior, tamen non pauciores in rep. gignit pestes. Ma-
gis enim ei adest audacia, quippe non ignauis aut abiectis,
sed acribus maxime & præcipitibus animis inhaerentem, eam-
que plerumque popularis impetus euehens laudibus atque in-
citâs, effrænem reddit atque intractabilem. Quemadmodum
igitur Plato præcipit adolescentibus à tenera statim ætate
inculcandum, non esse eis fas foris aurum appositum gesta-
re, neque omnino possidere, cum in animis suum aurum pecu-
liare habeant admixtum : (innuens nimirum virtutem quæ
à genere in ingenia eorum propagatur) sic ab ambitione et-
iam nos animum abducemus, monendo habere nos in no-
bis aurum corruptelæ expers, sincerum, & illæsum ab inui-
dia & reprehensionibus honorem, qui simul cum ratioçina-
tione & contemplatione factorum & in rep. gestorum à nobis
augetur : ideoque nihil opus esse honoribus pictis, fictis, aut
ex ære ductis, in quibus etiam id quod præclarum habetur, 25
alienum est. non enim cui, sed is à quo factus est tubicè aut
stipator, laudatur. Ac Cato, cum iam tunc statuis Roma opple-
retur, nullam sibi passus est poni, quod diceret malle quæri
cur non, quam cur ipsi statua esset collocata. Sunt enim id
genus res inuidiæ expositæ, ac plerique censent gratiam se 30
ijs debere, quibus tale dederint nihil : deberi autem sibi ab
his qui acceperint, eosque molestos esse, qui veluti merce-
de suam locent operam. Ergo sicut qui Syrti euitata nauim
ad fretum subuertit, nihil præclarum aut memorabile præ-
stitit : sic qui ærario & redempturis publicis cum abstinuisset, 35
vincitur prima in confesso dignitate aut prytaeco, is subli-
mi quidè impingit promontorio, nihilo tamen minus mer-
gitur. Optimè itaque cum eo agitur, cui nihil cum vlla tali
re est negocij, sed fugit ac reculat omnia. Quod si populi
huc propendentis gratiam ac studium non facile sit repu-
diare :

diare: quia in reipub. certaminibus non argeatū aut munus præmij loco petitur, sed sacrum est reuera & coronarium certamen. inscriptio aliqua sufficiet, & tabella, & decretum, & germen, sicut ex arce accepit Epimenides, cum urbem lustrasset. & Anaxagoras honoribus qui offerebantur recusatis, postulauit ut ea quæ decessisset è viuis diis, pueris vacatio scholarum & discendi concederetur. & septē Persis qui magos interfecerūt, eorumq; posteris concessum est, ut tiaram in anteriorem capitis partem obuerterēt: apparet enim eos cum rem eam aggredierentur, hac fuisse vsos testera. Habet etiam Pittaci honor ciuile quippiam. iussus enim de agro quem ciuib; acquisuerat, sumere sibi quantam vellet portionem, tantum accepit, quantum misso iaculo consequabatur: ut Cocles Romanus, quantum vna die claudus ipse circumararet. Debet enim honor non merces facinoris esse, sed signum: ut & diu perduret, sicut illi durauerunt. At de c c c. statuis Demetrii Phalerei, nullam corrupt ærugo aut sirus, sed omnes viuente ipso euerse sunt: Demadis statuarum constarunt in matulas. Multaq; talia honoribus contigerunt, nō tantum ob eius cui decreti essent prauitatem, sed etiam ob molem suam in odium adducti. Itaq; tenuitas sumtuū optimè ac firmissimè ad honoratij custodiam facit: magna & immodica, itidem ut statuarum non respondentis proportioni, subuertuntur. Voco autem nunc honores, quos (ut Empedocleo loquar more)

Sic vulgo dicunt, tamen haud assentior ipse.

Nam verum honorem, gratiamque fundatam in beneuolentia animique memorum affectione, non despiciet vir ciuilis, neque gloriam contemnet, fugiens proximis placere, ut volebat Democritus. Nam neque canum salutatio, neque equorum beneuolentia venatoribus & qui equos alūt videtur aspernanda: immò vile est ac iucundum in animalibus familiaribus & vnā viuentibus huiusmodi affectionem erga se generasse, qualem Lysimachi canis demonstrauit, & de Achillis equis erga Patroclū poeta refert. Existimo etiam cum apibus melius actum iri, si eos à quibus nutriuntur & curantur admittere potius & ad blandiri, quā abigere & pungere velint. nunc eas fumo puniunt: equos autem perulantes, & infidos canes inuitos numellis agunt ac frænis. At hominem homini obsequentem vltro cicuremque nihil aliud

aliud facit, quàm fides benevolentia, integritatisq; & iusticia opinio. quo nomine Demosthenes rectè pronunciauit, nullam ciuitatibus aduersus tyrannos meliorem esse diffidentia cautionem. maximè enim ea pars animi, qua fidem adhibemus, capi potest. Sicuti ergo Casandrea vaticinium, ciuibus inutile erat, quòd fides vati derogabatur:

(Voluit enim, inquit, Deus me fari incredita:

Et a sum iam nactus infortunium,

Sapiens vocor, furere cum dicerer antea.)

sic ciuium erga Archytam fides, & in Battum benevolentia, 10 ob existimationem eorum plurimum còduxit his, qui opera ipsorum vterentur. Atq; hæc primus est & maximus ciuium virorù existimationis vsus, quod autoritas ijs aditum ad res gerendas conficit. Altera est, quòd multitudinis benevolentia aduersus inuidos ac malignos teli instar est bonis viris:

Ilia. S. 131.

Ut cum filioli, somno sua membra soluti,

Ac cute mordacem pellit materculam iuscam

inuidiam arcens, & æqualem superioribus potentia reddēs ignobilem patricijs, pauperem diuitibus, & priuatum magistratibus. denique accedentibus veritate & virtute, existimatio secundus est ad reipub. administrationem tendentibus ventus. Iam contrariam affectionem còsideratis exemplis perpende. Dionysij liberos & vxorem, libidinose corporibus tractatis Itali necauerunt, ac crematis cadaueribus 25 cinerem è nauì in mare disperferunt. At Menandri cuiusdam, qui apud Bactra regnum moderatè gesserat, in castris mortui ciuitates funus cum pro còsuetudine procurassent, de reliquijs in certamen perucenerunt, ægreq; pax hac conditione coijt, vt singula parte cinerum ablata æquali, 30 nimentum ei viro apud se quæq; ponerent. Rursus Agrigentini Phalaride exonerati, decreto sanxerunt ne quis glauca veste vteretur: quia tyranni glaucis subligaculis fuissent vsi. At Persæ quia Cyrus adunco fuisset naso, etiamnum tales amant, ac pro formosissimis habent. Aded omniù 35 rum cum validissimus est tum diuinissimus is quem ciuitates & populi erga vnum aliquem ob virtutem eius concipiunt. Falsò autè sic dicti honores, ac falsa testimonia, quæ propter spectacula, diribitiones ac ludos gladiatorios deferuntur à multitudine, similes sunt meretriciarum adulationum,

- num, plebe subinde ei qui dat ac gratificatur aliquid arridente, vniusque diei & instabilem gloriolam blandiendo tribuente. Equidem rectè dixit, quicunq; tandem dicti eius est autor, populū ab eo primū fuisse eneruatū, qui cum largitione incassat primus. intellexit enim multitudinem robur suū amittere, dum accipiendo fit imbecillior. Sed & hoc sentiendum est, largitores istos suā quoq; ipsorum vim euertere, quando gloriā magnis impensis mercati, validam ac ferocem reddunt plebem, quē se magni alicuius
- 10 & dandi & adimendi potestate præditam existimat. Neque tamen interea sordidè agendum est in largitionibus secundum leges faciendis, vbi copia rerum suppeditat. etenim *De largi-
tionibus.* vulgo magis intus est diues de suo nihil largiens, quā pauper publica depeculans: hoc enim multisitanti, illud superbia & contemptui sui imputant. Primū ergo largitiones gratuitæ sint. Sic enim eos qui accipiunt facilius permouent atq; deuinciunt. Deinde per occasionem fiant, quæ prætextum habeat elegantem atq; honestum, coniunctum cum cultu dei omnino ad pietatem ducente. sic enim simul
- 20 in animis multorum excitatur & confirmatur opinio, nūmen esse magnum aliquid ac venerandum: cū quos ipsi colunt ac in magnis viris censent, eos ita liberaliter atque alacriter sumptus in venerationem deorum facere cernunt. Quo igitur pacto ab adolescentibus qui liberali institue-
- 25 rentur doctrina prohibuit Plato Lydiam & Phrygiam harmoniam: quod altera animi facultatem ad ludendum & dolendum procliuem excitaret, altera propensam ad voluptatem & libidines partem impelleret. sic tu eas largitiones, quæ belluinum & trūcem, aut scurrilem seu intemperan-
- 30 tem morum animorum efficiant atque fouent, omnino exciuitate profliga: sin verò, fuge & repugna multitudini humi modis spectacula deposcenti, bona autem semper & modesta sum tuum argumenta facito, quæ ad finem honestum aut necessarium spectent, aut eam saltem voluptatem ac gratiam, qua damnum ac petulantia absit. Quod si facultates sint mediocres, & ad vsus vitæ quasi circino circumscriptæ, nequaquā indecorum est neq; abiecti animi confessum suam paupertatem eorum quibus res est liberalitati locum concedere, neque in publicis actionibus simul & miserabilem fieri & ridiculum. non enim ignorantur qui destituuntur,

tur, & vel amicis sunt molesti, vel feneratores demerentur
 adulando: vt planè huiusmodi impensis non gloriam aut
 potentiam, sed dedecus potiùs & contemtum sibi parent.
 Itaque vtile semper est in tali re exemplorum Lamachi ac
 Phocionis meminisse. quorù hic in sacrificio quodam po-
 scentibus Atheniensibus aliquid vt contribueret, sapiusq;
 plausum dantibus, At verò, inquit, pudeat me vobis dare, &
 huic Callicli (simul feneratorem cui debebat ostendens)
 non reddere. at Lamachus in preturæ suæ militaris rationi-
 bus semper adscripsit argentum quod pro se in calceos & 16
 vestem impendisset. Hermoni quoq; Thessalo magistratus
 administrationem paupertatis causa detrectanti, popula-
 res in mensẽ decreuerunt lagenã vini, & modium farinæ,
 in singula quatrìdua. Ita neq; seruile est paupertatem suam
 præ se ferre, neque in ciuitatibus posteriores cœnas & ludos 17
 exhibentibus habentur pauperes, si sua sibi virtute libera-
 tem dicendi fidemq; parauerint. Sanè oportet quam maxi-
 mè in talibus rebus seipsum cõtinerẽ, vt ne pedester in cam-
 pum descendat cõtra equitem pugnaturus: hoc est, ne pau-
 per gloriæ potentiæ causa cum diuitibus de stadijs, scenæ 20
 apparatu, aut epulis in contentionem sese det. sed vt con-
 tur ijs se æquare, qui virtute, prudentia, ac facundia urbem
 volunt temperare. quibus rebus non modò honestas at-
 que maiestas, sed gratia etiam adest, & ad pellicendum vis,
 Croesi optabilior stateribus. Vir enim bonus non insolens, 25
 neq; molestè odiosus est, neq; vir modestus sua tantùm pro-
 bans,

Incedit in uiso omnibus ore ciuib.

sed primùm facilem se compellatu præbet omnibus, nemi-
 nemque non admittit ad suum colloquium, domum suam 30
 tanquam portum perfugij identidem omnibus habet aper-
 tam. suamq; humanitatem & pro ciuib. procuracionem,
 non operam nauando tantùm & agendo, sed & aduersa pa-
 tientibus socium se doloris exhibẽdo, & gratulando ijs qui
 successibus vtuntur bonis demonstrat. neque vspiam mole 35
 stus est multitudine famulorum in balneo, aut occupatio-
 ne locorum in theatro, neq; ijs insignis quæ inuidiæ oblu-
 xum & sumtum magnitudinem sunt obnoxia: sed æqualis
 vestitu ac victus ratione & liberorũ educatione ac muliebri
 familia reliquis, vt qui simul cum alijs vnã eandemq; po-
 pula-

pularē tenere rationem, vtq; alij homines degere velit. Deinde consiliarium se & aduocatū nulla mercede conductū, benignūq; arbitrum præstat virorum vxoribus reconciliandorum, amicorumq; in gratiam reponendorum.

5 neque ita aliquam diei partem tribunali aut concioni dandā rem publicam tractat, vt non reliquo vitæ tempore veluti Cæcias nubes, ad seipsum attrahat vndiquaq; vsus ciuium & procuraciones. sed curis semper suis publico est intentus, & reip. administrationem vitam sibi opusq; non ocium aut

10 munus publicum (vt faciunt multi) deputans, his omnibus eorumq; similibus in se conuertit sibiq; conciliat multitudinem: quæ aliorum adulationes & illecebras cum huius procuracione & prouidētia comparatas animaduertat ad alterina esse & fucata irritamenta. Etenim Demetrii adulationes reliquos nō dignabantur nomine regis, sed Seleucum elephantorū magistrum, Lyfimachum gazæ custodem, Ptolemæum classis præfectum, Agathoclem insulæ præsidem appellabant. At multitudo, etiā si initio bonū ac prudentem virū rejiciat, tamen postea temporis eius deprehendēs

20 veritatē atq; ingenium, hunc solum iudicat ciuilem, popularem, atq; principē esse: reliquos, alium choragum, alium epuli præbitorem, aliū gymnasiarchā & putant & nomināt. Ad hæc, sicuti in conuiujs Callia rege aut Alcibiade Socrates tamen auditur, in eumq; sunt omnium oculi conuersi:

25 sic in rectē habētibus rebus publicis sumtus facit Ismenias, & Lichas cœnas præbet, chorū instruit Niceratus: Epaminondas autem, & Aristida, & Lyfander imperant, tempus ac bella gerunt. In quæ intuentem conuenit non submittere animum, neque terreri eā existimatione, quæ plebi ex

30 theatris, cauponis, ac cœtibus hominū frequentibus adest: cum ea perexiguo duret tempore, simulq; cum gladiatorijs & scœnicis ludis dissipetur, honore aut veneratione dignum habeat nihil. Qui apud curæ atq; educationis petiti sunt, eum alueum maximè sanas & feliciter agentes apes putant habere, ad quem strepitus est tumultique plurimum.

35 At verò is, cui deus ratione donati ac ciuils examinis cura imposuit, tranquillitate præcipuè & placiditate populi felicitatem æstimans, Solonis reliqua & probabit, & fidus ciuium pro viribus imitabitur: id tamen in dubium vocabit, admirabiturq; que, quid in mentem illi venerit, vt legem ferret,

qua qui seditione in ciuitate exorta neutri parti se adiunxisset, infamia notatur. Nam neq; in corpore è morbo ad sanitatem redeundi initium fit ab vnà correptis morbo membris, sed cum, cum rectè valentium partium temperies præualens id quod naturæ repugnabat depellit: & in populo non atroci neque exitiosa seditione conturbato, sed quæ componatur, sub eius finem maximè necesse est, vt quod incorruptū ac sanum mansit, multum contemperetur, adfit, atque vnà habiter. ad hoc enim confluit quidquid sanorum hominum est idem sentiens, eorumq; vis etiam per eos 10 diffunditur qui vitati fuerant. At ciuitates in vniuersum seditionibus conturbatæ, funditus perierunt, nisi aliqua foris ingruente necessitate, malisq; castigatæ, vi ad sanitatem redigerentur. Neq; verò decet in seditione nullo mali sensu, nullo dolore percussum sedere, ac suam perturbatio- 15 nis vacuitatem, vitamq; ociosam & beatam prædicare, interim aliorum erroribus delectari. Sed hic maximè Theramenis induendus est cothurnus, itaque vtrique cum parte conferendus sermo, vt neutri te aggreges. Existimaberis enim non eo, quod nullius faciundæ iniuriæ socium te ge- 20 ras, alienus à ciuibus, sed ob auxiliij lationem omnibus esse communis: neque inuidebitur tibi si non venias in partem calamitatis, cum videre omnium ex æquo sortem dolere. Est autem præclarissimum, in id operam dare nulla vt vana oriatur seditio: idq; artis quasi ciuilis opus maximum 25 est & pulcherrimum existimandum. Hoc enim considera cum maxima quæ ciuitatibus contingere possunt bona sint pax, libertas, vbertas, hominum copia, & concordia: ad pacem quidem in præsentia nihil est quod operam ciuiliū virorum requirant populi, omni & Græcanico & barbari 30 co bello penitus sublato. libertatis quoque tantum est ciuitatibus, quantum imperatores concedunt: neque expedit fortasse amplius. tum ea est terræ vbertas, ac frugum copia abundans, anniq; temporum constitutio salubris: 35

Hesiod.

Nupta facit similiq; virum nunc prole parentem:

vt sani hominis sit, ijs qui nascuntur suis ciuibus salutem à
Concordia dijs optare. Ergo ex officio ciuilis viri subiectis rebus hoc
ciuium. vnū ei restat, quod nulli alteri bono præstantia cedit, vt ciues suos concordia, mutuaq; amicitia inter sese vti doceat, lites,

lites, discordias, inimicitiasque omnes aboleat. Quam re
idem aget, quod in amicorum dissensionibus. cum ea par-
te, quæ iniuria affici videbitur, ita colloquetur, ut ipse quo-
que particeps iniuriæ acceptæ indignationisq; videatur. de-
inde animum placare eius conabitur, ac docere eos qui in-
iurias dimitunt quibus sunt affecti, his qui contendere &
vincere litigando instituerunt non æquitate modò & placi-
ditate, sed & animi magnitudine potiores esse: & cum de
suo iure paulum remiserint, in pulcherrimis maximisque re-
bus victoriam reportare. pòst & singulos & vniuersos de im-
becillitate rerum Græcarum edocebit, quæ perfrui corda-
tus quisque satius arbitretur, & in pace ac concordia inter
suos vita defungi, quàm certamen, cuius nullum fortuna
præmium fecerit reliquum, obire. Quis enim principatus,
quæ gloria victorem, quæ manet potentia, quam non leue
aliquod proconsulis edictum vel abolere possit, vel alio trans-
ferre? nihil studio dignum habituram, ne si quidem perdu-
raret. Quoniam autem sicuti incendium non sæpe a sacris
& publicis exoritur locis, sed plerunq; neglecta in domo
aliqua lucerna, aut inflammata quicquid ingentem edi-
derunt ignem, ac publicam perniciem: sic non semper sedi-
tionem contentiones de publicis negocijs excitant: sed sæ-
penumerò ex rebus & offensis priuatis in publicum propaga-
tæ lites totâ exagitant ciuitatem. ciuili viro in hoc non mi-
nor, quàm vlla in alia re, ponenda est industria, ut his occurrat
medeaturq; ut aliæ quidē lites omnino ne existant quidem,
aliæ mox sopiantur, aliæ non faciant incrementum, neque
ad rem pertingant, sed penes ipsos maneant aduersarios.
& cum ipse animum debet his rebus attendere, tum alios
docere, priuata publicis, parua magnis causam præbere si
negligantur, neque ab initio ijs medicina & correctio ad-
hibeatur. Quo quidem modo Crates apud Delphos maxi-
mam periculosa rerum mutationi occasionem suppedita-
uit. Erat filiam huius ducturus uxorem Orgilus Phalidis F.
cumque in ipsis sponalibus cratera media crepuisset, eo ca-
su in omen tracto, derelicta sponsa cum patre discesserat.
His paulo pòst sacrificantibus vas aureum eorum quæ sa-
cra sunt subdidit, indictæque causæ Orgilium cum fratre de
saxo præcipitauit: rursusq; amicorum familiarium quos-
dam supplicantes in fano Providentiæ interfecit. Cū multa

talia essent perpetrata, Delphi Craterem & seditionis so-
 cios neccauerunt, & è pecunijs, quas nefastas appellabant,
 templa exædificarunt inferiora. Syracusis de duobus fami-
 liaribus adolescentibus, alter amasum alterius suæ custo-
 diæ à peregrè proficiscente creditum absente illo vitiauit, &
 reuersus, vt vicem rependeret, adulterauit alterius uxorem.
 tum quidam seniorum in concilium progressus, consuluit
 esse vtrumq; eiiciendum, prius quàm sua inimicitia urbem
 corruptentes exitio essent. neque tamen is persuasit, sed
 orta ex hac occasione seditio, maximis cum calamitatibus 10
 optimam reipubl. formam pessundedit. Habes nimirum &
 ipse domestica exempla, Pardali cum Tyrreno inimiciti-
 am, quæ parum abfuit quin Sardes perderet ab exiguis &
 priuatis initijs defectione & bello conflatis. Non itaque
 sunt negligendæ ciuium veluti vno in corpore offensæ, quæ 15
 discursus habent celeres: sed iniicienda manus, opprimen-
 dæque sunt, & faciendæ medicina. nam (vt ait Cato) atten-
 tione & magna in parua, & parua in nihilum rediguntur.
 Ad hanc rem non alia maior est persuadendi efficacior ma-
 china, quàm seipsum præstare in proprijs dissidijs placidum 20
 pacificatorem, absque ira in primis causis persistentem, nul-
 lique adhibentem contendendi vehementiam, aut iram,
 aut alium affectum aliquem, qui necessarijs disceptationi-
 bus asperitatem acerbitemque ingerat. Etenim eorum
 qui in palæstra decertant manibus globos quosdam præli- 25
 gant, ne certamen in plagam aliquam atrociorē & lethale-
 m desinat. At in disceptationibus causarū & iudicijs præ-
 stat nudis purisque causæ fundamentis rem gerere, neque
 res tanquam iacula acuendo conuicijsque malignitate &
 minis veluti veneno, imbuendo, extremè perniciosas & in 30
 publicum erumpentes damnum redigere. Qui enim quo-
 dixi modo eos quibus cum ipsi res est tractat, alios quoque
 sibi habebit obtemperantes. at contentiones de publicis
 negocijs, vbi priuatæ inimiciæ fuerint detractæ, vi-
 les fiunt, neque magnum vllum aut atrox 35
 malum inferunt.

PLVTARCHI DE VITANDO AERE ALIE-
no, commentariolus.

5 **P**LATO in Legibus vicinos alienæ aquæ participes fieri non finit, nisi ubi domi solo vsque ad terram ceramicam (ita argillam vocat) exhausto, aquæ id sterile deprehenderint. argilla enim cum sit pingui ac densa natura, humorem acceptum continet, neque dimittit extra se. eos autem vult alienorum in partem venire, qui propria parare nequeunt, lege inopia opitulante. Nonne euident est eam legem ad rem pecuniariam pertinere, ne ab alijs mutuum sumant, alienosque fontes adeant, non ante domi suis copijs examinatis, & quasi guttatim collegerint quod vsibus & necessitati eorum suppeditet? Nunc luxu, mollicie, & prodigalitate adducti, non vtuntur suis, sed magno fenore ab alijs accipiunt nulla necessitate compulsi. magnumque est huius rei argumentum, quod ego pecuniam nemo credit, sed ijs qui sibi copiam aliquam parare volunt, testemque & sponsores habent esse se quibus tunc
 20 mutuum committatur. cum debuerit cui res est mutuum nihil sumere. Quid mensarium aut negociatorem demeris? quia tu à tua mensa petis mutuum? pocula habes & parophides & pelues argentea: hæc vsibus tuis adhibe. mensam Aulis aut Tenedis vicissim ornabunt siglinis, purioribus quam sint argentea ista. non enim exhalant grauem istum ac molestum fenoris odorem tanquam ærginis quotidie contaminantis luxum, neque Kalendarum & nouilunij admohebunt? quam sacratissimam diem feneratorum atram & abominandam faciunt. Equidem eos, qui potius quam vendant, pignori sua opponunt, ne Iupiter quidem à possidendo Ctesius dictus seruare possit. pudet precium suarum rerum accipere, vsuras persolvere non pudet. At enim Pericles mundum Mineræ, appendentem auri excocti talenta x l. ita composuit, vt detrahi posset: hac
 35 de causa, vt aiebat, vt si eo auro Athenienses aliquando ad bellum vterentur, æquale postmodò restituerent. Ergo & nos tanquam in obsidione vsibus nostris inferuientes, non pariamur nobis ab hoste feneratorum præsidium imponi, neque videre sustineamus res nostras mancipio duci: sed à mensa auferendo quorū vsus necessarius nō est, à sponda,

à vehiculis, de victus ratione detrahendo, libertatē nostram tueamur: ociosa ista reparaturi vbi res secundæ affluerint. Sanè Romanæ mulieres mundum suam Apollini Pythio dederunt primitiarum loco: ex quo aureus crater confectus Delphos venit. Carthagenenses autem mulieres capita tonderunt pro patria, vt crinibus earum machinæ & instrumenta intenderentur. Nos, dum cōtentos esse nostris rebus pudet, dandis pignoribus contractibusq; subeundis in seruitutem nosmet damus, vbi par erat contractis ad vtilia cupiditatibus inutilia nos & ociosa concidere aut diuendere, ita que nobis ac familiæ fanum libertatis exstruere. Diana quæ Ephesi colitur, debitores qui ad ipsius templum confugiunt, tutos à creditoribus & intactos præstat. At frugalitatis asylum vbiq; patet temperantibus, cū multo ocio amplitudinem parans hilarem atq; honorificam. Sicut enim bello Medico Pythia Atheniensibus ligneum murū diuinitus dari cū dixisset, illi regione, vrbe, opibus & domibus relictis, libertatis seruandæ causā se in naues contulerunt: ita nobis concedit deus lineam mensam, peluim siglinam, & vestem asperam, si liberi viuere volumus,

Non tu cornipedes expecta,---

non bigas cornutas atque argento ornatas, quæ celeribus fenoribus anteuertuntur: sed quouis asino aut caballo vteus, fuge hostem & tyrannum feneratorem. qui nō terram & aquam Xerxis more poscit, sed libertatem inuadit tuam, & dignitatem tuam prostituit: si nihil des, obturbar: si habes, non accipit: si quid vendis, precium diminuit: si nihil vendis, vt vendas cogit: si iudicia exerces, compellat: si iuras, imperat: si ad fores eius venis, excludit: si domi inclusus es, ostium seruat atq; pulsitat. Nam quid profuit Atheniensibus Solon, legelata ne corpora debitorum obligarentur? Quasi verò non seruiant feneratoribus, qui debent ijs: Imò ne ipsis quidem seruiunt: quid enim mali esset? sed seruis eorum contumeliosis, barbaris, sæuis, eorumq; similibus, quos apud inferos Plato ait ignitos pœnarū exactores sceleratis adfistere. Hi sunt qui miseris debitoribus de foro locum flagitiosorum pœnis destinatum redegerūt, vulturum instar eos edentes & laniantes, &

Alius inserto tundentes viscera rostro:

alijs tanquam Tantalus adstant, vetantq; eorum quicquam gustare

*Frugali-
146.*

*Odyss. λ.
578.*

gustare quæ colligunt. Sicut autem Darius Athenas misit
Datin & Artaphernē, catenas & vincula manibus gestan-
tes ad vincendum captiuos: ita hi syngropharum & tabu-
larum tanquam compedum plena vasa Græciæ importan-
tes, circum vrbes ambulant easque transeunt, non vt Tri-
ptolenus, mitem frugem ferentes: sed debitorum radices
laboriosas & fecundas atque inextricabiles: quæ circum-
quaq; succrescentes & germina proferentes, premunt atq;
suffocant ciuitates. Lepores ferunt simul eodemq; tempo-
re & parere, & alere, & alios concipere fetus. At verberonū
istorum & barbarorum debita, pariunt antè quàm concipiant.
Nam simul atque dederunt, repossunt, ac ponendo
tollunt, & in fenore collocant ipsum fenus. Fertur apud
Messenios,

15 *Est Pylus ante Pylum, Pylus atq; alius tamen existat.*
in feneratorum autem recte sic torseris:

Fenus precedit fenus, superest quoq; fenus.

Et ridet proinde isti physicos, qui ex eo quod non sit existi-
tere quicquam posse negant. nam apud ipsos ex eo quod
20 neque est neque subsistit, nascitur fenus. Et cum publica-
num esse pro dedecore ducant, quod tamen leges permit-
tunt, ipsi contra leges fenerando sibi homines vctigales
faciunt: aut potius, vt verum dicam, inter fenerandum de-
fraudantes. qui enim minus accipit quàm in tabulas acce-
25 pti retulit, is circumscribitur. Enimuero Persæ secundum
locum inter peccata assignant mendacio, primum æri a-
lieno. Nam plerique mendacium comitatur debito. Magis
autem mentiuntur qui dant quàm qui accipiunt. mala enim
fraude in suis aduersariis solent plus scribere quàm dede-
30 rint. Cuius mendacii causam habent non necessitatem, non
inopiam, sed insatiabilem auariciam, cuius finis ipsis non
datur fruendus, neque quicquam vtilitatis eis adfert, per-
niciæ interim stat eorum quos illi premunt. Non enim agros
eorum, quibus eos eximunt, colunt: neque debitoribus e-
35 iectis domos eorum inhabitant: neq; mensas spoliatorum
apponunt, aut vestes vsurpant. Sed statim vno pessundato,
aliud venantur atq; inescant. Serpit enim ignis instar ma-
lum cum perniciæ & exitio eorum quos arripit, vnum post
aliud consumens. Ignem autem hunc qui exsuscitauit atq;
aluit fenerator, nihil amplius habet, quàm vt interdū suas

rationes relegens notet quàm multos ad auctionem bonorum faciendam adegerit, quàm multos domo exegerit, unde ac ubi volutatum argentum creuerit. Neq; hoc me dicere putetis, quasi qui bellum feneratoribus indixerim:

Ulad. 2.

114.

Nam nemo illorum de nostris bobus equisq;

Auertit pradam. --

hoc specto, ut iis qui faciles sunt ad pecuniam fenore sumendam demonstrum, quantum ea res turpitudinis habeat, quantum illiberalitatis: deniq; quàm sit extremæ cum dementiæ tum molliciei. Habes: noli te ære alieno obstringere, cum non indigeas. Non habes: ne sumito mutuum. non es enim soluendo. Verum hæc singulatim perpendamus. Cato cuidam seni male se gerenti, Heus homo, dixit: cur senectuti multis alioqui malis laboranti, maliciæ dedecus superimponis? Et tu, dicerem pauperi, noli paupertati multis alioquin onustæ incommodis difficultates mutuum petendi & ære alieno te obligandi accumulare: neque id, quo vno diuitiis præstat paupertas, ei aufer. vacuitatem inquam sollicitudinum. Nam illud quidem ridiculū est, quod pro uerbio iactatur: Capram nō possum portare, imponitis mihi bouem, paupertatem sufferre non potes, & feneratori in ceruices tuas imponis, onus cui ferēdo difficulter etiam diues sufficiat. Dices, At quomodo alar? Hoccine inquam, te rogare æquum est, qui habeas manus, pedes, vocem? qui homo sis, qui & amare possis & amari, beneficium accipere, & agere gratias? ale te litteris docendis, pueros liberaliter formando, ianitoris munus obeundo, nauigando, propter nauim in lembo nauigando. nihil horum turpius est, nihil molestius, quàm audire hanc vocem, Persolue quod debes. Rutilius ille Romæ cum accessisset ad Musoniū: Musoni, inquit: Iupiter Seruator quem tu imitare atque æmularis, non sumit pecuniam mutuam. respondit Musonius subridens: Idem neque mutuū dat. Nam Rutilius fenus mutua danda pecunia quærens, ei exprobrabat quod mutuam acciperet pecuniam. Insana me herclē fuit hæc Stoici fastus affectatio. Quid enim attinebat Iouem Seruatorem huc adduci, cum ex iis quæ semper ante oculos sunt liquerit ita monere: Hirundines, formicæque non mutantur, quibus neque rationem, neque manus, neque artem natura dedit. At qui homines abundantia quadam calliditatis, iuxta

*Pauperi
as alienū
cauēdum.*

luxta se alunt equos, canes, perdoes, ceruos, graculos. Cur itaque animum ita despondisti? dicerem, an minus ad persuadendum habes graculo virium? an mutior es perdice? an cane minus generosus? ita ut à nullo homine speres posses te iuuari, si famuli, pædagogi, oblectatoris, custodis, propugnatoris munus obeas? Non vides quàm multas terra, multas mare occasiones & materias tibi tui alendi suggerat? Audi Cratetem:

- Micylon hic etiam Sidi mala magna ferentem,
10 Vellera carpentem & ore adstante miscella,
Euitare famem & possent ita tempore duro.*

*Al'uditur
ad Neca,
581.*

- Cleanthem Antigonus rex cùm longo interposito tempore vidisset Athenis, interrogauit: Etiamnum ve molis Cleanthe? Ego verò, (respondit ille) ô rex, idque vitæ tolerandæ gratia facio, facturus quiduis aliud, dum ne auellar à philosophia. En tibi ingentem viri animum, qui à pistrino & alueo pistorio digressus, ea ipsa manu, qua molam versauerat, aut farinam coquendo pani subegerat, de diis, Luna, Sole, sideribus scriberet? Atqui ista nobis videntur seruilis opera. Itaque ergo libertatis retinendæ causæ æs alienum contrahentes, adulamur vernas, stipamus, cœnas præbemus, dona pensionesque damus: non hoc paupertate cogente, (nemo enim pauperi pecuniam credit) sed prodigalitate impellente. Nam si contenti voluissemus esse rebus
2^a ad vitam necessariis, tam non esset feneratorum genus, quàm non est Centaurorum aut Gorgonum. Ceterum luxur ut aurarios argentariosque, fabros, & vnguentarios ac preciosorum colorum tinctores, ita feneratores etiam produxit. Non enim panis aut vini precium debemus: sed prediorum, man-
3^a cipiorum, mulorum, tricliniorum, mensarum, & ea quæ effuse in publicum faciendo sumtu, aut ambitiose inutiliterque magnificentiâ affectando prodegimus. Iam qui semel inuolutus est debitis, is semper manet oberatus, alii ex alio sessorum frænati in modum equi suscipiunt. Neque datur effugere
3^b in pascua illa & prata: sed vagantur sicut illi Empedoclei demones siue genii, deorum ira impulsus ac cœlo deturbati:

*Aetheris hos almi Suis in maris abijcit Ondas:
In terram eructat pontus: Titanis ad orbem
Subuectat tellus: in casta Volumina magnæ
Aetheris impellit Titan.---*

ita

ita alius ex alio excipit fenerator aut negociator: iam Corinthius, modo Parcesis, mox Atheniensis: donec ab omnibus oppressus visenorum, tandem dissipetur, ac in minutias quasi discerpatur. Sicut enim qui in coenum lapsus est, aut surgere debet, aut manere: versans autem ac volutans se madefacto corpore maiorem in se contaminationem recipit: sic in versuris soluendis debitores alia super alia contrahentes debita, magis magisque sensim grauantur, ac per similes fiunt bile flaua laborantium: qui curationem nullam admittentes, tantummodo id quod erant iussi egerentes, deinceps amplius cholerae colligere pergunt. nam eodem modo hi quoque expurgare malum nolunt, sed singulis anni portionibus cum dolore & afflictione fenus pendentes statim imminente soluendi alterius tempore, rursum nausea & capitis grauedine vexantur, cum debuerint semel omnibus excussis id genus oneribus integros se ac liberos praestare. Iam enim ad locupletiores istos mea, & molliores se conuertit oratio, qui dicerent: Ergone seruis carebo: & aedibus domoque? quod perinde est, ac si infirmus & intercute aqua tuniens medico diceret, Ergo gracielem me vis inanemque fieri? respondeat sane medicus, Quidni, ut sanitatem recuperes? Tu quoque, inquam, seruis care, ne seruias & possessionibus, ne ab alio possidearis. Atque adeo fabulam de yulturibus audi. Vomente vno, & eiicere se intestina dicente, alter adstans, Quid, inquit, mali est? non enim tua egeris viscera, sed cadaueris quod recens laniamimus. Ita etiam as habentium alienum quilibet non suam villam, non domum vendit suam: sed creditoris, quem sibi dominum iuxta leges ipse fecit. At dices mehercle, Agrum hunc mihi pater haereditario reliquit. Etiam libertatem is tibi & dignationem tradidit, quarum rerum maior est duce da ratio. Idem pedem & manum tibi fecit: sed si quid homini computrescat, mercede conducit qui abscondat. Vlyssi vero Calypso circumdederat vestes fragrantibus diuinum odorem, sui amoris monumentum. Verum ubi de rate in profundum praecipitatus aegre emerfit veste madente ac graui facta: exiit eam atque abiecit, nudumque pectus vitæ cuiusdam insternens

*Odysf. 2.
264.*

Ibid. 439.

In terram enauit. -- seruatusque è mari, neque veste neque cibo deinde caruit. Quid? an non etiam debitoribus tempore

tempestas oboritur, cū interiecto temporis spacio fen-
rator inuadens, Pet solue inquit?

Sic fatus, nimbos conduxit carula turbans.

Vna Eurūq; Notūq; riuūq; Zephyrūq; tumultus:

Ibid. 291

is reluctatur quidem aggrauantibus: sed cū non possit e-
natare, in fundum deprimitur, atque vnā cum amicis qui
suam pro eo obligauerūt fidem pessundatur. Contra The-
banus Crates, cū nemo ab ipso exigeret, cū nemini quic-
quam deberet, ipsam rei familiaris dispensationem, curā-
que & occupationes auersatus, rem 11 x. talentū dese-
ruit, sumtisq; palliolo & pera ad philosophiam & pauper-
tatem confugit. Anaxagoras agrum ouibus pascentium re-
liquit. Sed quid necesse est hos commemorare? quando et-
iam Philoxenus odorum conditor in colonia Siciliensi he-
reditatem, rem, domūq; adeptus, cū videret luxuriam,
luxum, & insciam vulgo obtinere, Mehercle, inquit, bona
hæc me non perdent, sed ego ista: relicta aliis hereditate ex
insula soluit. At qui debent, dum exiguntur, tributum po-
stulantur, seruiunt, adulterina moneta circumueniuntur,
omnia ista perferunt, atque tolerant: instar Phineæ harpiæ
quasdam alatas nutrientes, diripientes suum victum alie-
no tempore. & frumentum ante messē vendentes, oleum
antē quā oliuæ decutiātur, vinum ante vindemiam. Eni-
tor ait tanti se habere, & notari precium iubet, interim
adhuc pendente vna, & viti adhærente atq; Arcturum ex-
spectante.

PLUTARCHI QVAESTIONES

Platonica.

VIDNAM rei hoc est, quod Socratem Deus
aliis obstetricis ministeriū prestare iussit, ipsum
gignere prohibuit? Sic enim in Theætero ipse *Socratis*
loquitur, non utiq; suo more ludens & iocans: *ratio phis-*
neque enim adhibuisset dei nomen dicto non serio Et alio *lojop hādī.*
qui Plato eo in libro multa arroganter ac per iactantiam
dicta Socrati tribuit. de quibus etiam hoc est. Multi enim, &
ō lepidum caput, eo sunt erga me animo, ut parati sint illi-
cō mordere, quoties aliquid delirii eis adimo: putantque &
ductum

ductum beneuolentia hoc me facere. admodum quippe
 ignorant neminem deum malè velle hominibus, ac proin-
 de me quoque nihil horum maleuolentiæ impulsu facere,
 sed quia nefas ducam mēdacio assentiri, aut veritatem ob-
 ruerē. Numnam igitur suam naturam, vt maiore iudicii
 vi ac fecunditate præditam, dei nomine affecit? sicut Me-
 nander:

Nam mens nobis Deus est.---

& Heraclētus: Ingenium hominis numen. Aut diuina ali-
 qua causa, geniūque aliquis Socrati hunc philosophandi
 morem præcepit? vt semper alios examinans, fastu eos &
 errore atque arrogantia, quibus rebus primū sibi ipsis,
 deinde etiam vnā agentibus erant molesti, liberaret. Ea e-
 nim tempestate quasi fortuna quadam sophistæ in Græcia
 proueniebant frequentes, quibus adolescentes multum
 pendentes pecuniæ, implebantur doctrinæ ac sapiētiae opi-
 nione, studioque disputandi certatim: quod genus disputa-
 tionis inutilibus contentionibus ocium tempusque cōtere-
 bat, neque pulcrum aut utilitatis quicquā habebat. Socrates autē
 ratione disserēdi ad redarguendū appositus instructus, eaque
 tanquam purgante vtens medicamento, eo fidem sibi au-
 toritatemque comparabat, quod alios refellens nihil ipse
 affirmabat: & admittebatur facilius, quia vnā querere ve-
 ritatem, non suam opinionem defendere videbatur. Nam
 iudicium, res perutilis, impeditur familiaritate. amantem
 enim res amata cæcum facit: de his autem quæ nostra sunt,
 nihil perinde amamus atque opinionem & orationem à
 nobis fictam. Etenim quæ iustissima dicitur liberū diui-
 sio, hic fit iniustissima. isthuc enim suam quisque prolem de-
 bet accipere: hic teneri debet quod est optimum, etiam si
 alienum sit. quo fit, vt qui ipse gignit opiniones, eo deter-
 rior sit alienarum iudex. ac sicut sophista ille dicebat Eleos
 optimos fore Olympicorum certaminum arbitros, si ne-
 mino Eleus certaret: ita qui de disputatione aliqua rectè vo-
 let pronunciare, par est ipsum non ambire coronam, neque
 aduersari iis quæ sunt diiudicanda. quippe & Græco-
 rum duces suffragia ferentes de his qui rem optimè gessis-
 sent, seipso singuli optimos pronunciarunt: neque illud est
 philosophus qui non eodē egerit modo, extra eos qui So-
 cratis exemplo profecti sunt nihil se de suo dicere. atque hi
 soli

*Iudicium
 de philo-
 sophia &
 instituen-
 dum.*

soli puros se & incorruptos iudices veritatis præbent. Nam sicut aer in auribus contentus si non tranquillus sit priorique vocis expertus, sed sonitus ac fremitus plenus, non accuratè excipit voces: sic in philosophia iudicium, si intus sit quo commoveatur & quod obstrepat, rectè intelligere nequit ea quæ foris dicuntur. Domestica enim & nobiscum habitans opinio, si optimè cum ea agatur, à philosophia regitur atque constituitur: reliquæ omnes à veritate aberrant. Præterea si comprehendere homo ac ac per-
 10 noscere nihil potest, haud iniuria deus Socrati interdixit procreatione falforum ac instabilium sermonum, qui instar zephyriorum ouorum essent: aliis autem dicere cum coegit, vanis eos duci opinionibus. Nam haud exigua, sed maxima utilitas erat eius orationis, quæ hominè maximo
 15 malorum vanitate opinionis liberaret.

Non Asclepiadis hocce deus dederat.

non enim corpori medicinā faciebat Socrates, sed animi occulto vitio expurgabat. Quod si veritatis aliqua est scientia, vnica autem est veritas: non minùs fert eo qui eam
 20 inuenit is qui ex inuentore eam discit. is autem facilius assequitur veritatem, qui non persuadet sibi se habere: & ex omnibus optimū deligit, sicut is qui non genuit, optimum adoptat. Quin & hoc considera, reliqua omnia nullius fuisse momenti, poemata, mathematica, orationes arte compositas, sophistarum decreta: quæ gignere Socratem numen
 25 prohibuit. quam verò solam is existimabat sapiētiam, & amatoriā appellabat, dei & mente percipiendæ naturæ nimirum cognitionem, eam non gigni ab hominibus, non inueniri, sed in mentē reuocari. Quapropter nihil docuit Socrates, sed principia dubitāditanquā dolores partū præcū-
 30 tes adolescentibus suggerēs, exsuscitauit atq; vnā cōfirmante inestas notitias idq; artē obstetricandi appellauit, quæ non (vt alii profitebantur) intelligentiam extrinsecus ingereret auditoribus, sed demonstraret eam in ipsis insitam, im-
 35 perfectam tamen, atq; confusam, & alumni egentem esse.

CVR supremum Deum omnium patrem & opificem I. appellauit? An deorum qui creati sunt & hominum pater est, vt Homerus vocat: brutorū aut & animæ carentiū opifex? Non enim agri pater, si Chrysippo credimus, is dicitur qui cum conseruit, quanquam e semine deinde fruges nascantur.

Deus qualis. è Plat. Timæo.

fcantur, * sed vsus est translatione more suo, & autorem
 mundi patrem eius nominauit: sicut in conuiuio Phedrum
 patrem amatorie disputationis, quam is introduxerat: &
 in Phædro Lysiam, quo initium præbente multa ac præ-
 clara de philosophia erant disputata. Aut interest aliqui d
 inter patrem ac opificem, procreationem & ortum: sicut e-
 nim quod procreatum est, id omnino etiam ortum est, non
 vicissim: ita qui genuit, is etiam fecit. ortus enim animati,
 est procreatio. Tum opus ab opifice confectum, vt ædifi-
 catore, textore, lyre fabrico, aut statuario, prorsus ab auto- 10
 re suo abscedit. vis autem & principium procreantis, insita
 est progeniei, eiusque continet naturam, portio ncula que-
 dam à genitore auulsa. Quando itaque mundus non effi-
 ctis aut compactis operibus similis est, sed magna ei inest
 pars vitæ atq; diuinitatis, quam à se deus materie inseruit 15
 atque admiscuit: haud iniuria iuxta & pater mundi, qui vi-
 uēs existit, & opifex appellatur. Hæc cum maximè ad sen-
 tentiam Platonis accedant, considera an & hæc probabili-
 ter dici possint. Cum mundus constet è duabus partibus,
 corpore & anima: corpus quidē non genuit deus, sed à ma- 20
 teria exhibitum conformauit ac concinnauit, suis terminis
 ac figuris definiens & definiensque infinitum. anima autem
 mentis, rationis concentusque particeps, non opus modò,
 sed & pars dei est, neque ab ipso facta, sed de ipso & ex ipso
 existit. Itaque in republ. vniuerso comparato lineæ in par- 25
 tes inæquales duas sectæ, vtrunque rursum in duas eadem
 proportionem partes diuidit, & cum eorum quæ videntur,
 tum eorum quæ mente sola percipiuntur genera consti-
 tuit. eorum quæ mente ceruuntur prius genus quod com- 30
 plectitur primas formas, alterum mathematicum: eorum
 quæ sentiuntur prius quod continet solida corpora, secun-
 dum quod visa & imagines eorum. Vnicuique porrò ho-
 rum generum suam ylm qua perciperetur atque iudicaretur
 assignauit. primo mentem, mathematico intellectum,
 sensibus fidē, simulacris & visis cōiecturam. Quid autem 35
 voluit sibi, cum vn uersum in partes inæquales diuideret?
 & vtra maior est, sensibilis an menti exposita? ipse enim non
 explicauit hoc. statim autem apparet, quod sit maior por-
 tio sensibilis. Nam diuisionem non admittens, eodemq; sem-
 per modo habens natura rerum sub mentis adspēctum ca-
 dentium

FINE LIBRI
 SEXTI.

dentium in arctum contracta est & pura. ea quæ dissipari
circum corpora potest & hincinde vagari, sensilem partem
præbuit. Iam quod corpore vacat, suo continetur termino.
corpus materiæ ratione infinitum est atq; immensum: cum
5 sensile sit, participanda mente definitur. Præterea sicut ipsa-
rum rerum sensilium quæuis cōplures habet imagines, vm-
bras, & simulachra, & vniuersè ab vno exemplari per multa
exempla fieri natura atque arte possunt: ita necesse est quæ
hic sunt, multitudine iis quæ isthic sunt præstare de Plato-
10 nis sententia, qui sensilium rerum tanquam formarum in
materia expressarum species (ideas ipse vocat) & exempla-
ria esse notiones mente conceptas statuit. Cæterum mens
vnum genus idearum quod omissa corporis consideratio-
ne abstrahitur à materia cōcipit: quod ad mathemata per- *Mathema*
15 tinet, ea ab arithmetica ad geometriam, hinc ad astrolo- *ta.*
giam, denique ad musicam seu harmonicam deducit. nam
geometricæ sunt res magnitudine ad numerum acceden-
te, solidæ accedente magnitudini crassitie, astrologicæ cum
mouentur solida, harmonicæ vbi motum sequitur sonus.
20 Quid sit vt si vocem motis, motum solidis, crassitiem super-
ficiebus, magnitudinem quantis adimamus, iam in ipsis si-
mus menti expositis ideis, quæ inuicem nulla differentia
discernuntur ratione Vnius & Solius. Non enim numerum
vnitas efficit, nisi infinitum si attingat binarium. sic facto
25 numero, ad puncta, tum lineas, deinde superficies, crassi-
ties mox corpora, & qualitates corporum affectorum pro-
gredimur. Porro autem quæ mente cernuntur, vnicum ha-
bent quo iudicentur, mentem. Intellectus enim mens est
in mathematicis, sicut in speculis ex apparentibus formis
30 sola mente cernendis. Ad corporum verò cognitionem ob
multitudinem quinque nobis sensus natura dedit qui de iis
iudicent. neq; tamen hi omnia deprehendunt, multis sen-
sum ob sui exilitatem subterfugientibus. At enim quan-
quam quisque nostrum animo & corpore constat, tamen
35 vis princeps mentis exigua latet in magna corporis mole.
Eodémque modo in Vniuerso res habet cum formis menti
& sensibus expositis. nam quas mens videt formas, eæ sensi-
libus præsumt. principio aut cuius plus in eo est, & maius
id, quod ex se habet. Contra aut aliquis dicit, primum nos
sensilia mente percipiendis cōparando, quodammodo mor-

talia diuinis exæquare. Deus enim est ex iis quæ mens considerat. Deinde vbiq; id quod continetur continente minus est. At Vniuersi natura eo quod mente videtur sensilia continet. deus enim animam in medio positam per omnia extendit, ei que foris corpora circumdedit. Videri autem non potest anima, neq; vlllo alio sensu percipi, vt in Legibus dictum est. itaq; & vnusquisq; interitui obnoxius est, mundus nequaquam interibit. Nam quiuis nostrum intus vitalem vim mortali ac dissolubili corpore cõtinet. in mundo contra à principe parte & semper eodem modo se habete, corporea perpetuò conseruatur natura in medio sita. Et verò diuersis modis sensibile & sola mente perceptibile dicuntur indiuidua esse, nullamq; admittere partitionem. illud ob exiguatatem, hoc ob simplicitatem ac sinceritatem, & quod omnis priuationis expers est atq; differentia. Quin & alioqui stolidū est corporeis rebus iudicare de incorporeis vel. Nam Nunc indiuiduum dicitur, & quod in partes scindi nequeat, simul tamen vbiq; instat, neq; eo vlla mundi pars vacat: sed & affectiones omnes, & actiones, interitusque & ortus eo, quod Nunc dicitur, continentur. Quod autem mente percipitur, de eo sola mens iudicat, sicut solus visus de luce, ob simplicitatem & similitudinem. Corpora autem cum varias habeat differentias & diuersitates, alias aliis iudicandi instrumentis percipiuntur. Cæterum ne hoc quidem rectè, quod mentem cuius vis in nobis intelligit atq; intelligitur, despiciunt: quæ cum sit magna atque multa, complectitur omnia sensilia, & vsque ad res diuinas pertingit. Id verò maximum est, quod ipse in Conuiuio docens quo pacto amatoris vti debeamus, animū à sensilibus bonis ad ea quæ sola mens cernit traducendo, hortatur nos, ne vllius corporis, studij, aut scientiæ pulchritudini addicti seruiamus: sed abiecta ista pusillanimitate ad vastum pulchritudinis mare nos conuertamus.

III. Qua de causâ Plato, cum semper animam dicat corpore *Animæ* antiquiorem, eiq; ortus principium & causam, tamen, dicit *poris prin-* neq; animam existisse sine corpore, neque mentem sine anima, sed animam in corpore, mentem in anima? *cipium Tr-* *mao* *¶* Le videbitur corpus & esse & non esse, quod & simul cum anima existat, & ab anima gignatur. An verum est id quod sæpe diximus? Scilicet mentis expers anima, & corpus in-

forme

forme semper simul fuerunt, neutrumque eorum ortum habuit aut principium. Postquam autem anima mentem & harmoniam participavit, atque ob concentum sapiens, facta mutationem materiam intulit, suisque motibus superior motiones eius ad se traxit atque convertit: ita corpus mundi ab anima principium duxit, eique conforme & simile est factum. Non enim ex seipsa naturam corporis est fabricata anima, neq; ex nihilo: sed ex in composito & informi corpore conditum atq; obtemperans redegit. Ergo sic utis, qui diceret semper vim seminis esse cum corpore, tamen corpus ficus aut oleæ à semine factū, nihil diceret dissonans: (ipsum quippe corpus motus & mutationis principio à semine indito sic natum est atq; pullulavit) ita informis & indefinita materia ab insita anima cum formaretur, 15 talem formam atque dispositionem accepit.

Cur, cum corpora & figuræ partim circulis, partim re- I V.
ctis lineis cōtineantur, rectilineorum principia statuit tri- *De figuris*
angulum æquilaterum & inæqualium omnium laterū (qui *Et corpor-*
scalenus dicitur) quorum illud cubum confecerit, terræ *ribus ele-*
20 lementum, hoc pyramidem, ac octo & viginti basium cor- *mentorū.*
pora, ignis, aeris, & aquæ primordia: circularia autem om- *Timao.*
nino omisit, quamquam globi mentionem fecisset, ubi dictarum figurarum à quavis rotundum corpus ait posse in æqualia dividi? An vera est eorum sententia, qui cum dodecaëd-
rum, id est duodecim laterum corpus, globo adscrip-
35 sisse dicunt, cum ait deum eo usum in expingenda Vniuersi natura? Etenim corpus x i i. basium multitudine laterum, angulorumq; amplitudine recti naturam subterfugies, flexile est, & circum extendendo, sicut globi è duodecim pel-
30 libus compacti, circulum imitatur, ac multa complectitur. Habet enim xx. angulos solidos, quorū quivis tribus planis obtusis continetur, singulis rectum & eius quintā partem continentibus. Compingitur autem atque concinnatur ex duodecim quinquangulis æquilateris atque equian-
35 gulis: quorum quodvis constat è triginta primis scalenis, itaque videtur simul & Zodiacum & annum representare, quod in æquales cum illis numero portiones dividatur. An quia ordine naturæ rectum circumferentiæ antecedit? aut potius circumferentia accidens quodpiam recti est omnino. Recti enim dicitur rectum, & circulus de-

scribitur è centro, certa inter id & circumferentiam inter-
 capedine, quæ rectam lineam capit, & sui mensuram habet.
 vndiquaq; enim circumferentia à medio æquè distat. Tum
 conus quoq; (siue turbinem maus dicere, siue metam, nihil
 moror) conus inquam & cylindrus à rectilineis propagan-
 tur. ille si fixo latere vno triânguli, reliqua in orbem circum-
 agantur: hic, si idem parallelogrammo cõtingat. Et quan-
 do principio id est propius, quod est minus: minima vtrique
 est omnium linearum recta, vt pote simplex. cum in circum-
 ferente aliud sit concavum, aliud conuexum. Præterea nu-
 meri figuris sunt priores, sicut & vnitas prior puncto. quod
 est vnitas in positu cõsiderata. At verò quævis vnitas, trian-
 gulus est. Nam omnis triângulus numerus, si octies sumptus
 vnitatem adsciscat, quadratum exhibet: estq; hoc ei cum v-
 nitate commune. Prior ergo circulo est triângulus: ac pro-
 inde etiam recta circumferentem antecedit. Iam elemen-
 tum nullum in ea diuiditur, quæ ex ipso sunt cõposita: hæc
 in elementa resoluuntur sua. at triângulus non resoluatur
 in vllam circumferentia comprehensam figuram: circulum
 duæ diametri in quatuor diuidunt triângulos. ergo prius
 est rectilinium circulo, magisq; elementi naturam habet.
 Sed & ipse Plato ostendit priori loco esse rectilineum, circu-
 lum eius quasi appendicem quandam & accidens. Vbi enim
 terram ex cubis constituit, quorum quiuis rectilineis con-
 tinetur superficiebus: ait corpus eius globosum fieri ac te-
 res. Non itaque opus fuit peculiare elementum rotundis
 ponere: quando etiam certo modo inter se concinnata re-
 ctilinea hanc figuram præstare possunt. Adde, quòd rectæ
 lineæ siue magnæ sint siue paruæ, eandem prorsus conser-
 uant rectitudinem: circulorum circumferentiæ quâto sunt
 minores, tanto magis curuatæ atque arcuatæ sunt: quanto
 maiores, tanto laxiores. Insistentes itaq; in superficie con-
 uexa, aliæ in puncto, aliæ in linea, attingunt subiectas pla-
 nas superficies: vt suspicari non nemo possit, à rectis paula-
 tim multis cõpositis circumferentem lineam absolui. Hoc
 autem vide, ne eorum quæ in caduca sunt natura circulari-
 um & globosorum, fortasse nihil sit ex omni parte suo re-
 spondens nomini: sub insistentia & extensione rectilineo-
 rum, aut exiguitate particularum latente discrimine, vt id
 quod non est, videatur rotundum atque teres. Itaque ergo
 cadu-

caducorum corporum nullum circulari motu circumagitur, sed ad rectam omnia lineam. Verè autem globosum esse, non est sensilis corporis, sed animæ & mentis elementum: quibus etiam circularè reuolutionem, vt naturæ conuenientem eorum, adsignat.

Quomodo in Phædro dicitur naturam alæ, qua id quod V. graue est sursum euehitur, maximè eorum fieri participem, quæ sunt circum corpus dei? An quia de amore sermo est: amor autem est pulchritudinis corpori inhaerentis, pulchritudo autem similitudinem rerum diuinarum mouet animum, eiq; res in memoriam redigit? Aur potiùs absque vlla curiosa interpretatione, verba simpliciter sunt accipienda: nempe quòd multis animi facultatibus circa corpus occupatis, vis ratiocinandi & intelligendi maximè diuinā participet naturam: quam ille vim diuinarū ac celestium rerum capacem cum dixisset, non abs re alam appellauit, vt quæ animam ab humilibus & caducis rebus sursum euehat.

Qua tandem ratione ait Plato motus circūresistentiam VI. (hoc enim nobis sit antiperistasis) eò quòd nusquam quicquam

20 quam sit inane, causam esse eorum quæ eueniunt medicorum cucurbitulis, glutitioni, onerum iactationi, aquarum fluxui, fulminibus, succino & Herculeo lapidi res ad se trahentibus, & sonorum consonantiæ? videtur enim absurdè tam multorum tamq; diuersorum effectuum vna causa adferri. Nam quomodo ob circūresistentiam aeris respiratio fiat, ipse satis explicauit: reliqua omnia dicens mirabiliter effici, nihilq; esse, atque ipsa sese inuicem contrudere, & vicissim impellendo suas sedes petere, singula nobis explicanda reliquit. Primùm de cucurbitula res ita habet. Aer
30 carni proximus ab ea cum calore comprehensus & inflammatus, rariórque quàm sint aeris meatus redditus, excidit non in vacuum spacium (quod nullum est) sed in eum aerem qui foris ambit cucurbitulam, eumque impellit: is ante se situm. atque ita semper aerem aer impellit cedentem,
35 appetens succedere in locum vacuatū prioris cessione. sic autem aer accidens ad carnem à cucurbitula comprehensam, atque efferuescens, simul humorem in cucurbitulam elidit. Eadem est deglutienti ratio. Cavitates enim quæ circa os sunt & stomachum, aeris sunt plenæ. cum ergo cibus in eas deprimitur à lingua simul, & tonsillis intensis, elisus

Timao.

Cucurbitula.

Glutitio.

*Fulmen.**Electrum.**Magnes.**Quæ.*

aer cedentem insequitur, vnaque cibum detrudit. Pondera autem iactata aerem scindunt, cum ictu incidentia, ac dissipant. is autem retrò circumfluens, eò quòd eius natura est hæc vt vacuatum sequatur impleatq; locum, subinde impulsus insequitur, motumq; accelerat. Fulminum autem casus ipsi quoque similes sunt iactationi. Ab ictu enim, qui in nube fit, ignea materia explosa in aerem exsilit, isq; contrà ruptus cedit, ac rursus in sese concidens desuper, vi dorsum & contra naturam fulmen deprimit. Electrum verò nihil eorum attrahit quæ ei apposita sunt, vt neque Hercules lapis, neque quicquam ad ea sponte sua adilit. Sed lapis hic halitus emittit graues, quibus continens aer impulsus, cum qui ante se est trudit, isq; in orbem agitur, ac ad vacuatum reuertens locum, vi vnà trahit ferrum. Electro quippiam inest flammæ aut spiritus habens naturam, atque hoc attritione superficiei reclusis meatibus emissum, idem agit quod magnes. trahit quippe secum proximorum corporum leuissima atque siccissima, ob tenuitatem & imbecillitatem. non enim ita validum est, neque grauitate impetû præditum, quo multum aeris impellere, & maioribus magnetis in morem vim facere possit. Cur verò neque lapidem aer, neque lignum, sed ferrum modò ad Herculeum promouet lapidem? hæc enim est quæstio communis & horum qui tractione lapidis, & eorum qui incitatione ferri existimant istorum corporum fieri coitionem. Ferrum neque adèd rarum est vt lignum, neque ita solidum omnino vt aurum vel lapis: sed meatus habet quosdam & trāitus atque asperitates, quæ ob inæqualitatem aeri proportionē respondent: quibus efficitur vt non elabatur aer, sed sedibus quibusdam receptus, & à ferro moderatè reluctante comprehensus, cum in id ad lapidem reuertens incidisset, vnà secum rapiat atque perferat. Atque horum quidem hæc ferè est ratio. Modus autem quo aquæ per terram fluentes contrà aerem circumagunt, non perinde est euident. Sed animaduertendum est lacuum ac paludum aquas immotas manere, quòd eis circumfusus est vndiquaq; aer immobilis, & nullum vacuum præbens locum. Itaque ergo quæ in superficie est aqua lacuum & marium, turbatur atque fluctuat aere exagitato. sequitur enim statim eo locum mutante, atque ob inæqualitatem vnà defluit. Nam

ictus

- ictus qui infernè accidit, cavitatem fluctus efficit, qui superne, gravitatem: donec confidat & cōquiescat humorem continens ambiensq; aer. Fluxus ergo aquarum, quæ ita feruntur vt subinde cedentem aerem insequantur, vicissimq; ab impulsu aduerso circumactis impellatur, absq; sine continuantur. atq; hæc est causa, quod fluuij aucti aquis celerius currunt: ijdem tenues & cauo alueo tardius meant ob imbecillitatem, non cedente aere, neque magnam circumresistentiam percipiente. Sic & fontium aquas necesse est effluere, aere extrinsecus in loca vacuata succedente in profundum, rursusq; aquam foras eijciente. In domo etiã opaca & aerem ventumve continente solum aqua conspersum edit spiritũ aut ventum: quodd humori incidẽti ictumque afferenti aer è suis sedibus cedit. Ita natura cõparatum est, vt mutuo se pellant, vicissimq; cedant aer & aqua: quodd nullum est vacuum in quo alterum subsistẽs ab altero non moueatur. De consonantia ipse modum aperuit, quo soni concinunt. Sonus enim celer, fit acutus, tardus autem grauis. itaque etiam sensum citius mouent acuti soni: quibus iam euanescentibus, vbi superueniunt graves, quod exiis ob similem affectionem contemperatur, id voluptatem auditui adfert, quæ concentus dicitur. Facile autem ex iis quæ antè dicta sunt intelligitur, horum instrumentum esse aerem. Quippe vox est ictus audientis sensus per aures ab aere illatus. icit enim aer à mouente re ictus: quod mouens si vehemens fuit, acutè: si languidum, molliusculè. & quidem vehemens ictus ac contentus ad aures celerius accidit: deinde aer circumiens & ictum assumens tardiorẽ, assequitur, & secum ducit sensum..
- 30 Quomodo ait Timæus animas in terram, Lunã, & quæ alia sunt instrumenta temporis dispersas esse? An hoc modo moueri statuebat terram, quo Solem, Lunam, & quinque planetas, quos cõuersionum causa appellat instrumẽta temporis? & oportuit terram deuinctam circa axem Vniuersi, non ita fabricatam intelligi, vt vno contento loco maneret, sed quæ conuerteretur & circumageretur? postmodò Aristarchus & Seleucus ostenderunt. Sanè hoc ille ita poneret tantum, hic etiam pronuncians. Theophrastus porro etiam id narrat, Platonem iam natu grandem pœnitentia fuisse ductũ, quodd terram in medio Vniuersi non suo loco

collocauisset. An verò his repugnant multæ aliæ haud dubiè probatæ Platoni sententiæ? Mutata igitur scriptura, datius chrono, pro genitiuo chroni legendus videtur: vt intelligas nō sidera, sed animalium corpora appellari instrumenta. quo modo Aristoteles animam definiuit actū corporis naturalis instrumentis præditi ac facultate vitæ. Talis ergo fuerit sententia: animæ incongruentia ipsis & instrumentis prædita corpora in tempore sunt dispersa. Sed & hæc aliena est opinio. Non enim semel, sed sæpius stellas instrumenta temporis appellauit: quando etiam ipsum Solem ait cum reliquis errantibus stellis factum ad definiendos & custodiendos temporis numeros. Optimum igitur fuerit sic accipere, dici terram instrumentum temporis, non quæ itidem vt stellæ moueatur: sed quòd suo ipsa semper in loco manens, iis motu cuique suo citatis ortuum & occasuum causa sit: quibus primæ temporū mensuræ dies & nox definiuntur. itaque custodem eam, & veracem noctis dici- que artificem dixit. Etenim horologiorum quoque gnomones non quia vnà cum vmbris locum mutant, sed quia suo in loco persistant, instrumenta sunt dimetiendi temporis: eòque terram imitantur, quæ Solis infra ipsam delati lumen intercipit. Sicut ait Empedocles:

Noctem terra facit, dum lucem intercipit almam.

Hoc ergo hanc habet expositionem. Id verò magis adhuc suspicetur non nemo dictum esse præter probabilitatē atque ad eò absurdè, Solem & Lunam ac planetas factos esse ad dis-
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995
 1000

*Sol.
 lib. VI. pro-
 pe finem.*

*Tempus
 quid.*

motus,

motus, aliud nihil, vt Stoicorum nonnulli. ab accidentesci-
licet rem definientes, naturam autem eius & vim non perspi-
cientes. Quam quidem Pindarus non ineptè videtur intel-
lectam protulisse his verbis:

5 *Ad tempus, quod omnibus præstat cælitibus.*

Pythagoras quoq; interrogatus quid esset tempus, Ani-
mā Vniuersi respondit. Non enim affectio aut accidens cu-
iusvis motionis est tempus: sed causa, vis, & principium om-
nia orta continentis concinnitatis atq; ordinis, quo natu-
10 ra Vniuersi mouetur, animata ea: aut potiùs ipsa cùm sit mo-
tus & ordo ac concinnitas, tēpus dicitur. omnia enim mor-
talia iustè temperat, viam absque strepitu ambulans suam.
Etenim anima secundum antiquos, numerus est seipsum
mouens. itaque etiam Plato ait tempus vnā cum cœlo ex-
15 stitisse, motum ante cœli ortum fuisse, tempus nō item. ne-
que enim ordo tum erat, neque mensura, neque definitio:
sed motus infinitus, tanquā informis & rudis materia tem-
poris. quæ motio cùm deinde figuris materiam, motū con-
uersionibus seu circuituionib. informasset, ex altero mundū,
20 ex altero tempus fecit. Haud iniuria autem ambo hæc deo
tribuuntur: substantiæ mundus, æternitati tempus in motu:
sicut in ortu mundus est deus. Itaq; simul orta cœlum & mo-
tum simul ait desitura, siquidem eis interitus accidat. Fieri
enim nō potest, vt quod ortum est, absq; tempore sit, vt ne-
25 que sine æternitate id, quod mente sola percipitur: quando
id semper manere debet, illud ortum nunquā dissolui. Ad eò
itaque necessariam cum cœlo habet complexionem & com-
pagem tempus, non simpliciter motus, sed (vt diximus) mo-
tus ordinatus, mensura sua, finibus, & reuolutionibus con-
30 tentus, quibus præfectus Sol cùm sit, eorūque inspector,
vt definiat, temperet, producātque in lucem mutationes &
discrimina temporum, quæ, vt Heracletus dicebat, omnia
ferunt: non vilibus aut exilibus, sed maximis ac præcipuis
summāque cōtinentibus in rebus principi ac primo deo
35 operam nauat.

Cùm Plato in Republica de animæ facultatibus disserēs, VIII.
consonantiam rationis, eius in qua irarum ardores exsi- *De anima*
stunt, & concupiscentis optimè cōparauerit concētui imæ, *facultati*
mediæ & supremæ chordæ: haud abs re dubitauerit aliquis, *bus. Exfi-*
rationemne an verò iracundiæ capacem vim in medio col- *ne quinti.*

locauerit. neq; enim id ibi expresse significauit. Sanè facultatum ratione loci facta dispositio, irascentem mediè chordæ loco ponet, rationem summæ, quam Græci hypaten vocant. Antiquitus enim primum & supremum ij hypaton dicebant. ita etiam Xenocrates Iouem in rebus immutabilib; hypatum vocat, imum in ijs quæ sunt infra Lunam. & ante

Odyss. a.

45.

cum Homerus principum principè deum vocauit *ἄνατον* *ἡγεμόνα*. Iustè autem natura præstantissimam partè summo statuit loco, ratione gubernatoris instar in capite collocata: longè autem hinc, & vltimo atq; infimo loco posuit concupiscentem vim. vnus enim locus nete & neatos vocatur: quod ex mortuorum appellationibus patet, qui *νετεροι* & *νεωτεροι* dicuntur. quidam etiam ventum, qui ex imo & obscuro loco spirat, inde Notum vocari autumant. Quo itaq; modo vltimum primò, imum summo opponitur: cùm se concupiscentia habeat eodem modo ad rationem: non potest ratio summum esse & primum, non etiam supremum, sed aliud. Qui autem ei medium locum, vt principem, tribuunt, ignorant se ei præstantiorem adimere. nempe summū, qui neq; irascēti tribui, neq; concupiscenti potest facultati: cùm vtriusq; ea sit natura, vt regi & obsequi rationi possit, neutrius vt ei imperet. Magis etiam ita videbitur comparatum natura, vt irascendi vis in medio constituatur reliquarum. Nam rationis quidem ea est natura, vt imperet: irascendi facultatis, vt & regat & regatur. cùm & pareat rationi, & compescat coerceatq; concupiscentiam rationi non obediētem. Ac sicut litteræ eæ quæ semiuocales dicuntur, mediæ sunt inter mutas & vocales, quòd his minus, ijs plus habet: ita in animo hominis irascendi facultas, non intemperatè patiendi potestatem habet tantum, sed sæpe admixtam honesti imaginem, cùm ratione ad vlciscēdum fertur. Ipse Plato cùm animam pari equorum cogitato & aurigæ contulisset, aurigam (quod neminem fallit) rationem facit. de equis eum qui concupiscendi vim refert, omnino contumacē & refractarium, hirtum circa aures, surdum, & qui vix flagello stimulisq; pareat. irascentem verò partem fræno facile obsequentem rationis, eiúsq; adiutricem. Sicut ergo in bigis non auriga est virtute & potestate medius, sed equorum alter deterior rectore, idemq; iugali suo melior: ita in anima

Plato

in Phædro.

Plato non principi parti medium locum tribuit, sed ei facultati quæ minus rationis habet quàm princeps pars, plus quàm tertia. Hic ordo etiam consonantiarum proportionem conferuat. cum irascendi facultas mediæ chordæ vicem gerens ad rationem siue hypaten siue summam, referat diatessaron, (quartam vulgò dicunt) ad concupiscentiam verò, utpote quæ neten seu imam chordam repræsentat, diapente conficiat, quæ Quinta vsurpatur. ratio autem ad concupiscentiam, tanquam hypate ad neten, diapason siue Octauam exhibet. At si medio loco rationem collocares, iam longius irascendi vim à vi appetendi dimoueres: cum nonnulli philosophorum similitudine harum moti, iram cum cupiditate idem statuerint esse. Quid, quòd ridiculum videtur primum, medium & vltimum locis describere? cum videamus hypaten in lyra supremam, in tibia vltimam habere sedem. & quocunq; loco mesen in lyra posueris eodẽ modo contentam, eam acutiùs hypata, grauiùs neta sonare. Sane oculus non in omnibus animalibus eundem obtinet locum: vbicunq; autem situs sit, hoc à natura habet vt videat.

20 Pædagogus etiam non præcedens, sed à tergo sequens, ducere dicitur. & Troianorum ille ductor exercitus

*Nunc inter primos cernendus prælia obibat,
Nunc acies inter postremas imperitabat.*

Ilia. l. 64.

vtrobq; tamen primus erat, & primaria potentia pollebat.

25 Eodem pacto animæ facultates nō loci ratione in ordinem cogendæ sunt: sed vires & proportio examinandæ. Quòd enim ratio in corpore hominis principè loco inest, id per accidens fit. Primam autē atq; primariam vim tanquā mesam ad hypatam, ad partem appetentem, & vt ad netam ad partem irascentem habet ratio: quatenus vttranq; & laxat & intendit, omninoq; consonantiā eorum efficit, vel auferendo id quod est nimium, vel non sinendo eas planè luxari atque torpere. moderatum enim & concinnum quod sit atq; proportionem respondens, mediocritate definitur. Immo autem

30 hoc imperfectum est, rationis facultatis mediocritates in animi affectionibus facere, quas sacras vocant substantias, extremorum ad rationem, & inter se ratione temperaturā habentes. Non enim in bigis medio loco habetur iumentorū præstātius: neq; summo loco ponenda est aurigatio, sed mediocritas in inæqualitate celeritatis atque tarditatis equo-

rum.

rum. quomodo rationis vis corripiens absurdè concitatos affectus, & ad se accommodans inq; modum redigens, medicritatem inter nimium & parum constituit.

IX.

*De partib.
orationis.
In Sophi-
sta.*

Ilia. a. 185.

Cur dixit Plato orationem è nominibus & verbis temperari? Omnes enim aliæ partes orationis præter has nihil fierent. Iuuenili quidem studio quodam Homerus omnes in hunc versum coniecit:

Ἀνδρὲς ἰὼν κλισιῶδες τὸ σὸν γέρας, ὅφρ' εὖ εἰδῇς.

nam pronomen, participium, nomē, præpositio, articulus, coniunctio, & aduerbium ac verbum in eo sunt: particula 10
δὲ loco prepositionis εἰς posita: cum κλισιῶδες tale sit, quale est Ἀθλῶαζε. Quid ergo p Platone afferemus? Nèpe antiquos ab initio id orationē siue λόγον appellasse, quod enunciatum hodie, id est, protasis aut axioma Græcis dicitur: 15
quòd scilicet primum ubi effertur, veritas in eo vel falsitas inest. Ea verò oratio è nomine & verbo constat: hoc prædicatum, illud subiectum dialectici appellant. Cum enim hæc audimus, Socrates philosophatur, Socrates mutatur: nihil præterea desiderantes, alterum verum, alterum falsum esse 20
dicimus. Apparet nempe homines ab initio ad hoc orationem & vocem articulis distinctam desiderasse, vt & actiones & qui eas agerent, itēque affectiones & qui ijs afficerentur inuicem significare & explicare possent. Quoniam 25
igitur actiones & affectiones verbo, qui agunt & afficiuntur nomine satis diserte exprimuntur, sicut ipse inquit: hæc significare ideo videntur. Reliqua autem dixerit aliquis non significare. Verbi gratia, gemitus, & ululatus histriouū, atq; aded arrisio & reticentia interdum, faciunt vt maiore vi sermo aliquid exprimat: non tamen ita vt nomē & verbum ne- 30
cessariam habent significandi vim: sed adscititiam quandam, quæ orationem variet: quo pacto litteras variant, qui spiritus & quantitates litteris annotant, non litteras, sed affectiones potius, & accidentia atque differentias literarum. quod manifestum fecerunt veteres, quibus x l. litteræ suffe- 35
cerunt ad eloquenda & scribenda omnia. Porro vide ne non obseruemus Platonem dicere ex his, nō per hæc orationem misceri: ac proinde, vt si quis dicat medicamentum è cera & galbano misceri, aliquis id calumnians obijciat, ignem & vas omissa esse, sine quibus mixtio fieri non potuit: ita nos
Plato-

Platonem culpemus, quod coniunctiones & præpositiones aliâque id genus omiserit. Non enim ex his oratio, tamen eorum opera, neque sine his confici videtur. Nam qui Verberare aut Verberari dicit, qui Socrates aut Pythagoras: is utrunque; aliquid intelligendum ac cogitandum præbet. non item si quis Quidem, aut Enim, seorsim pronunciet, licet cõcipere animo corporis aut rei alicuius notionem: sed nisi talia vocabula cum nominibus & verbis efferuntur, inani- bus sonis ac strepitibus similia sunt. nam neque seorsim, neque inter se coniuncta illa quicquam notant rei: sed ut ut cõiun- gas inter se ac in vnum confundas cõiunctiones, articulos, & præpositiones, conatus aliquid vnum ex ijs facere, vide- bimur inanes sonos præcinere, non disserere. Nomine au- tem cum verbo constructo quod componitur, illico iam o- ratio est. Itaque non iniuria nonnulli has tantum partes o- rationis ponunt. Atque Homerus etiam fortassis hoc decla- rare voluit subinde dicens

—ἐπεὶ τ' ἐφατ', ἐκὶ δὲ νόμαζεν.

Verbum enim voce ἐπεὶ soler innuere, ut in his:

- 20 Ὁ γῖνα ἡ μάλα τὸ τοῦ ἐπεὶ θυμὰ λῆξ' εἰσέπες. &
Χαῖρες πάτερ ὦ ξείνε, ἐπεὶ δ' εἴπες π' ἀλέεσθαι
Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασθαι ἀέλλα.

Iliad. a. 361

Odyss. 4.

193.

Odyss. θ.

408.

- Non enim coniunctio, aut præpositio, aut articulus cum dicitur, animo dolor adfertur, sed verbum hoc Efficitur, ac- tionem designâs turpem à motu animi inepto profectam. Itaque etiam poetas & scriptores laudantes aut vituperan- tes, solemus dicere, aliquem usum verbis Atticis, bonis, aut contrâ pedestribus. at talibus usum articulis Thucydidem 30 aut Demosthenem nemo diceret. Quid? inquires, nihilne re- liquæ partes ad orationem conducunt? Respondeo sic con- ducere, ut salem ad obsoniû, aqua ad mazam. Euenus quo- que ignem condimentorum optimum dixit * dicimus, ne- que ignem neque salem rei elixæ aut cibi, quibus semper 35 potimur: non sicut oratio istis sæpe videtur nihil indigere. Id quod de Romana lingua dicere possum qua ferè omnes hodie homines utuntur. Præpositiones enim paucis exceptis omnes sustulit, neque vllis omnino utitur articulis, nisi sic ubi eos tãquam fimbrias nominum adhibet. Neque hoc est mirum. quando etiam Homerus heroici carminis ornatu omni-

omnibus superior, paucis nominibus articulos, tanquā poculis anfas, aut galeis cristas adiecit. Itaque etiam notati sunt ij versus in quibus articuli exprimuntur. ut

Αἰαντὶ ἡ μάλιστ' αἰσχροῖσι θυμὸν ὀείνῃ

Τῷ Τελαμώνι δ' ἄρ' —

&

Ποίειν, ὅφρα τὸ κητὸν ὑπεκπεφυγὼν ἀλέοιτο.

& pauca horum similia. In alijs infinitus articulus omissus neque perspicuitati neque elocutioni quicquam detraxit. Et verò neque animal vllum, neque instrumentum, neque armorum genus, neque vlla denique alia res partis suæ alicuius sublatione fieri solet pulcrior, efficacior, gratior. Oratio cōiunctionibus ademptis sæpe maiorem sortitur ad mouendum vim ut in hoc

Ἄλλον ζῶν ἔχουσαν νεύταλον, ἄλλον ἄστον,

Ἄλλον τεθνεῖσθ' αὖτ' ἀμείνον' ἔλκε' ἀπὸ δόρι ἴν.

In Meidias.

Et ista Demosthenis. Multa facere potest verberas, quorum
 " aliqua percussus ne indicare quidem alij possit: figura, vul-
 " tu, voce, quando contumeliosè agens, quando inimicus,
 " quando pugnis, quando in malam. hæc mouent, hæc de sta-
 " tu rationis deturbat homines qui contumelijs non sunt ad-
 " sueti. Item. Quid in óhne Meidias ab hac ipsa die perorat, cri-
 " minatur, clamitat? Si in suffragia mittitur populus, Mei-
 " dias Anagyrasius obtruditur, Plutarchi publicus est hospes,
 " arcana nouit, vrbs ipsum nō capit? Hinc est quòd ea figura,
 " qua coniunctiones omittuntur, valde ab ijs commendatur
 " qui artis oratoriæ præcepta scribunt. ijdémq; eos, qui nimis
 " adstricti legib. ac consuetudini nullam prætermittunt con-
 " iunctionem, incusant ut ociosam languidamq; molestam-
 " que, eo quòd omni varietate careat orationem efficientes. 30
 " Iam res ipsa ostendit dialecticos, qui maximè coniunctio-
 " nibus opus habent ad connexiones aut disunctiones enun-
 " ciatorum, ita eas vsurpare, ut iugo auriga vitur & viminib.
 " Vlysses ad oues Cyclopi. non enim partem orationis aut
 " compagem ista vocabula, sed colligandi instrumentum si-
 " gnificant, quod ipsa docet appellatio. neq; constringuntur
 " ijs omnia, sed ea tantum, quæ non dicuntur simpliciter, nisi
 " velis etiam lorum oneris, & gluten libri partem esse, ac di-
 " uisiones pecuniæ partem reip. gerendæ. quomodo Demades
 " dixit, pecuniâ, quæ populo ex arario dabatur ad spectaculo-
 " rum

Odyss. i.

427.

lorum vsum, gluten esse popularis in repub. status. Quæ ve-
rò coniunctio ita ex multis vnum facit pronunciatum co-
pulando atq; connectendo, vt marmor colliquefactu igni
ferrum constringit? neque tamen marmor ferri pars vel est
vel dicitur. quanquam id quidem genus res, dum in liquata
subeunt atq; penetrant, & afficiunt & afficiuntur vicissim.
Coniunctiones sunt qui censeât non vnum aliquod effice-
re, sed esse recensionem tanquam cum ordine aliquot enu-
merantur, qui deinceps magistratum gesserint. Porro ad re-
liquas quod attinet orationis partes, pronomem manifestò
nominis est species. non tantum quia casus habet eosdem:
sed quòd quædam prolata, propriissimè id, quod antè defi-
nitum dicendo fuit, exprimunt. neq; video quid amplius di-
cat qui Socratem, quam qui nominatim hunc hominè di-
cat. Quod participium appellatur, mixtum quippiam è no-
mine & verbo, ipsum pro se nihil est, vt neq; communia for-
mineorum & virilium nomina. cõstituitur ergo cum nomi-
ne & cum verbo, tẽporum ratione verba, casuum causa no-
mina attingens. Dialectici talia vocant *ἀνακλάσεις*, quasi si
refracta aut decerpta diceret: quia scilicet nominum & ap-
pellationum vim habent. vt cum militantem pro milite, a-
mantem pro amatore diceret. Præpositiones galearum cri-
stis, & basibus atque subijcibus licet comparare: quòd non
verba sint, sed circa orationem versentur. Tu vide, ne frustis
potius fragmentisq; vocabulorum similes sint: sicut litte-
rarum portiunculis & apicibus scribunt qui festinant. Nam
ἐμβλῆναι & *ἐκβλῆναι* manifestum est cõcisa esse pro
integris *ἐν τὸς βλῆναι*, & *ἐκ τὸς βλῆναι*. & *περγενέσθαι* lo-
co *περὶ τερὸν γενέσθαι*, & *κατὰ ζῆν* *κατὰ ζῆν*. sicut haud
dubiè etiam *λίθους βάλλειν* & *τοίχους ὀρύττειν* festinâtes
orationemq; coarctantes dixere *λίθους βολῆν* & *τοι-
χῶν ὀρύττειν*. Proinde vnumquodq; horum vsum ora-
tioni aliquem præstat, pars autem & elementum eius non
est. hoc enim (vt docuimus) solis nomini & verbo debetur
honoris, quæ primam istam conficiunt iuncturam, in qua
verum falsumve locum habet. quam protasin alij, alij axio-
ma, Plato logon siue orationem appellat.

*Frigus non
esse priua-
tionem.*

ESTNE aliqua frigidi vis, Phauorine, princeps atque natura, sicut calidi ignis, cuius praesentia quadam & participatione reliquorum vnumquodque fiat frigidum? aut potius frigiditas caloris priuatio est, vt tenebras lucis dicunt, & motus quietem? etenim frigiditas statui seu quieti videtur accommodata, sicut contra calor mouendi facultatem habere: & calidorum frige factio nullius praesentia facultatis agentis fit, sed discessu caloris. simul enim hic confertim abiit, & friget id quod relinquitur. & vapor quem aqua feruens emittit, vna cum discedente calore elabatur. quo fit, vt frige factio quantitati aliquid detrahat, calorem elidens, nihilo in eius locum succedente. Quid si hoc primum nomine isthaec ratiocinatio falsi suspecta fit, quod multas illustres facultates perimit, easque non qualitates & habitus, sed habituum & qualitarum facit priuationes? grauitatem puta leuitatis, duriciem molliciei, nigredinem albedinis, amarorem dulcedinis, & quae aliae qualitates ob vim suam sibi inuicem opponuntur, non vt habitui priuatio. Deinde, quod omnis priuatio ociosum quippiam est & inefficax, vt caecitas, surditas, silentium, mors, formarum enim discessus sunt, & naturarum abolitiones, non naturae & substantiae per se. At verò frigus in corporibus obortum non minores quam calor affectiones motusque efficit suapte natura. Coguntur enim multa frigore, stipantur, atque densantur, & quies stabilitasve eius non ociosa est, sed grauis atque constans, ob vim eius subfulciendi, atque continendi robore praeditam. Itaque priuatio quidem defectus est & discessio oppositae facultatis: at frigescunt multa multo intus calore inhaerente: multa etiam frigus, quo magis ea calida sunt, tanto magis cogit atque densat, vt cum candes ferrum in aquam intingitur. Stoici quoque spiritum aiunt in corporibus infantium refrigeratione acui, mutatamque natura in animam verti. verum hoc controuersia non caret. Sed cum frigus appareat opificem esse multarum rerum aliarum, haud par est id pro priuatione haberi. Praeterea, nulla priuatio comparationem secundum plus aut minus admittit, neque eorum quae visu orbata sunt, aliud alio magis minusve cecum dicitur,

dicitur, nec quæ loqui non possunt, aliud alio magis tace-
 re, neque quæ vitam amiserunt, aliud alio magis mortu-
 um. At inter frigida nō min⁹ quā calida gradus isti sunt,
 vt aliud alio magis min⁹ ſue, hoc admodum, illud nō adeo,
 5 vnum remissi⁹, aliud intenti⁹ dicatur frigidum: quod ma-
 teria aliā vehemēti⁹, aliā languidi⁹ affecta a cōtrarijs ſa-
 cultatibus, aliā alijs magis calida frigidā ex ſeſe exhibet.
 Etenim habitus cum priuatione miſceri nō poteſt, neq; ad-
 mittit vlla vis priuationem ſibi aduerſam aut ſociā in ſubie-
 10 cto adſciſcit, ſed ea ſubeunte cedit. Calida tamen aliquo ſ-
 que manent frigido admixto, vt nigra albis, grauib⁹ acuta,
 dulcib⁹ auſtera. quæ quidem communicatio & cōcinnitas
 colorum, ſonorum, medicamentorū, ciborum gratos mul-
 tos amicōs q; ortus præſtat. Nam quæ eſt priuationis aduer-
 15 ſus habitum oppoſitio, hoſtilis eſt & pacti exſors: cum vnus
 natura alteram perimat. Ea verò, qua aduerſæ facultates op-
 ponuntur, tempeſtiue ſi fiat, cum multæ artes vtuntur, tum
 verò natura plurimum & in alijs gignendis rebus, & maxi-
 20 mē in aeris mutationibus, ijsq; effectis, quæ quia temperat
 atq; diſpenſat deus, muſicus appellatur. non ſanē q̃ grauiā
 acutis, aut nigris alba accomodat, intetq; ea cōſonantiā
 efficiat: ſed quod caloris & frigoris in mundo ſocietate diſ-
 ſidiūmq; ita gubernet, vt & coeant & diſceſſionem faciant
 25 moderatē, & nimia vtriq; vehementia adempta, in rectū mo-
 dum componat. Iam frigus perinde atq; calor ſentitur. Pri-
 uatio autem non viſu, non auditu, non tactu, deniq; nullo
 planē ſenſu percipitur. Sentiri enim eſt ſubſtantiæ. vbi ſub-
 ſtantia nulla apparet, ibi priuatio intelligitur, quæ ſubſtantię
 eſt negatio, vt cecitas, viſus, vocis ſilentium, corporis inane.
 30 nam neq; inane tangendo ſentimus: ſed vbi nullum corpus
 tactui occurrit, vacuum animo concipitur. neq; ſilentii au-
 dimus: ſed quando nihil audimus, ſilentii intelligimus. eo-
 demq; modo cæcorum, nudorū, & inermium nō eſt ſenſio,
 ſed ſenſus negatione noſcuntur. Ergo frigus, ſi quidē calo-
 35 ris eſſet priuatio, nō ſentiri oportebat: ſed ea intelligi frigi-
 da, vbi calor abeſſet. Sin vt calor corporis tepore & laxitate,
 ita frigus ei⁹dem concretione atq; denſatione ſentitur: hu-
 ius iam quoq; conſtat vt & caloris ſuum eſſe peculiare prin-
 cipium atq; fontem. Proinde vni⁹ ſcui⁹q; formæ priuatio
 vnica eſt & ſimplex: ſubſtantiæ ipſi plura diſcriminata, com-
 II plures

plures facultates sunt. Vnius modi est silentium: vox res varia, modò offendens sensum, aliàs oblectans. ac tales sunt etiam colorum figurarumque differentia, aliàs aliter afficientes sentientem. quod autem tangi non potest, & quod colore, denique quod qualitate caret, nullo discrimine est præditum, sed sui simile. Videritne ergo frigus priuationum istarum de genere esse, nullòque discrimine afficere? Immo contra magnæ utilèsque voluptates corpori à frigore offeruntur: ac vicissim vehementia damna, dolores, ac prægrauationes, quando non semper cedit ac corpus deserit calor, sed sæpe intus inclusus reluctatur atque pugnat. (cui pugna nomen est horror atque tremor) & victo calore congelatio & torpor succedunt: calore frigus superate corpus in tepescit ac relaxatur, quod *ἀλγέδν* vocat Homerus. Verùm hæc omnibus sunt manifesta, hisque maximè affectionibus ostenditur frigus calori vt substantiam substantię, vel qualitate qualitati repugnare, non vt negationem aut priuationem: neque interitum esse caloris, sed naturam vi eius perimendi præditam. Alioquin & hyemem tempestatibus anni, & Aquilonem ventorum numero eximemus, vt æstatis & Austri priuationes, quæ proprium nullum habeant principium. At enim cùm in Vniuerso sint quatuor prima corpora, quæ ob numerum, simplicitatem & vim plerique reliquorum elementa & principia statuunt, ignis inquam, aqua, aer, & terra: necesse est etiã totidem esse primas ac simplices qualitates. quæ verò sint, nisi calor, frigus, siccitas, humiditas, quibus elemētorum omnes motiones absoluntur? Vt autem in Grammatica elemētorum sunt breuitates & longitudines, in musica graue & acutum, non vnū alterius priuatio: ita in naturalib. quoq; rebus pro elementis accipere debemus calida frigidis, & humida siccis opposita corpora, si quidē & rationi & ijs quæ in natura videntur effecta consentire volumus. Nisi si placet sequi Anaximenē illum antiquum, & neq; frigidum in substantia, neq; calidū relinquere, sed ea facere communes affectiones quæ materiæ mutationibus comitentur. Is enim materiæ contractionem atque densationem appellabat frigus: laxationem eius & raritatem, calorem. ideoque non ineptè dici, calida hominem ex ore & frigida emittere. halitum enim compressum labijs atque densatum, fieri frigidum: emissum aperto ore,

*Ilia. o. 103.
alibi.*

ore, ob raritatem calefcere. Quem quidem eius errorem refellit Aristoteles. aperto enim ore è nobis ipsis calidum efflati docet: cum verò flamus compressis labijs, non nos è nobis expirare aerem, sed eum qui ante os est impelli & rebus incidere. Enimvero si substantiam caloris frigorisque esse concedimus, progrediamur disputando, & quæ substantia, quod principium, quæ natura sit frigoris, inuestigemus. Ij qui scalenis ac triangularibus figuris in corporibus sitis, rigere nos, tremere, horrere, aliâq; id genus pati ob asperitatem eorum dicunt: quanquam in particularib. errant, principium tamen inde sumunt vnde petendum fuit. Oportet enim tanquam à Vesta, à substantia Vniuersi quæstionem inchoare. Qua in re maximè apparet quo philosophas à medico, rustico, tibicine differat. His enim sufficit extremarum
 15 causarum consideratio. Si enim proximam causam perspexerint, vt febris est causa intentio aut humoris in locum alienum illapsus, rubiginis frugum ardores Solis post imbrẽ, grauis soni fistularum inter se inclinatio: satis hoc artificij est ad suum opus. Physico autem, qui veritatem contemplantur,
 20 vltimorum cognitio non finis est, sed initium ad prima superioremque proficiscendi. Itaq; rectè Plato & Democritus causam caloris & grauitatis quærentes, disputationem non ad mentionem ignis & terræ finiuerunt, sed sensibilib. ad mentesola cernenda principia reuocandis, vsq; ad minima tan-
 25 quam semina progressi sunt. Veruntamen prius etiam hæc sensibilia tractare expedit, in quibus Empedocles, Strato & Stoici substantias facultatum ponebant: Stoici primum frigidum aeri adscribentes, Empedocles & Strato aquæ. Fortasse etiam fuerit qui terram substantiæ frigidi subijciat. Verum prius illorum sententias consideremus. Quoniam ignis
 30 & calidus est & splendidus, oportet naturam ei oppositam frigidam esse & tenebrosam. vt enim splendido tenebrosum, sic calido frigidum opponitur: quia sicut tenebræ visum, ita frigus tactum confundit: & calor sensum tangendi, vt splendor videndi diffundit. Ergo quod primum in natura tenebrosum est, primum etiam frigidum erit. Aerem autem primum esse tenebrosum, ne poetas quidem fecellit. tenebras enim aeris nomine afficiunt.

*Aer crassus apud naues erat: haud quoque Luna
 Effulsit calo.---- & iterum:*

Aer an primum frigidum.

Iliad. 8.

649.

*Aere dissecto, & pulsa caligine Solem**Reddidit, Ut pugnam posset iam quisq; videre.*

aerem quoq; luminis expertem cnephas dicūt, quasi kenon phaus, id est, inanem lucis: & nephos, nubes aer coactus densatusq; appellatur. achlysetiam & homichla, quæ caliginē & nubecula norant, & quæ alia luminis sensum impediunt, aeris sunt differentie: cuius id quod videri non potest & colore vacat, Ades, i. Pluto & Acheron nominabatur. Sicut ergo splendore deficiēte tenebrosus fit aer: ita calore deferente quod restat, nihil aliud est quàm aer frigidus. itaq; etiam 10
Theog. 119. tartarus dicitur à frigore: quod etiam Heliodus docuit, tartarum appellans aerofum. & qui horrore tremunt ac quasi-
 fantur, tartarizein dicuntur. Horum ergo hæc est ratio. Iam quoniam interitus rei, mutatio eius est in contrarium, videamus rectēne hoc dictum sit, ignis mortē esse ortum aeris. Ignis enim moritur ipse etiam sicut animal, vel vi extinctus, vel sua sponte emarcescens. Extinctio autem illustriorem facit eius in aerem transmutationem. nam fumus aeris est species, & nidor (vt est apud Pindarum) aeris recalcitrans fumo. Veruntamen etiam flamma ob inopiam tabescente, 20
 vt in lucernis, cernere licet summum eius in caliginosum ac tenebrosum aerem abire. Vapor quoq; qui à balneo vel cūm ad ignē calefacti sumus, affusa frigida effertur, satis demonstrat calorem pereuntem in aerem mutari, vt naturæ ordine oppositum igni: vnde sequebatur, aerem primum tene- 25
 brosum esse & frigidum. Porro omniū quæ à frigore in corporib. efficiuntur vehementissima & violentissima res congelatio, in aqua à frigore efficitur. Ipsa enim suapte natura aqua facilimè diffunditur, instabilisq; est & à concretionē aliena: ab aere autem propter eius frigiditatem constricta 30
 crassescit & cogitur. Ideo dictum est:

Continuò ninget, Boream si prouocet Ausfer.

austro enim tanquam materiam præparatē humorem, eum succedens Aquilo adstringit. & maximè hoc niues docent: aerem enim edentes & ante se spirantes tenuem atque frigidum, ita defluunt. Aristoteles etiā cores plumbi colliquari scribit ac fluere præ gelu & hyeme, sola aqua accedente. aer autem, vt apparet, cogit corpora frigore, itaque dissipat & rumpit. Præterea aqua à fonte auulsa facilius concreuit. magis enim aer obtinet vi sua aduersus minorem rem. Quod
 si quis

*Aer ex-
gne.*

si quis frigidam ex puteo aquam in vase rursum in puteum demittat, ita ut aquam vas non attingat, sed in aere pèdeat: paulo pòst temporis spacio eam quam antè frigidiorē sentiet. Quod quidem maximo est argumento, primam frigoris causam non esse adscribendam aquæ, sed aeri. Equidem magnorum fluuiorum nullus profundè gelu coit. non enim ad imum penetrat aer, sed ea tantum adfringit frigore suo, quæ amplectitur propius pertinens. itaq; barbari pedes eos trāseunt, præmissis vulpibus. nam nisi crassa sit glacies, sed tantum superficiem durauerit, animaduertentes eē hoc è strepitu infra profluentis aquæ, retrò abeunt. Sunt etiam qui pisces rum captant partem glaciæ aqua soluentes calida, aqua tunc funiculum hami demitti sinēte. Ad eò nihil in profundo agit frigus. At verò quæ in summo sunt, ita à concretionē ista mutantur, ut aqua in se coacta atq; compressa naues collidat atq; perfringat. ut testantur qui nunc cum Cæsare ad Istrum in hybernis fuerunt. Quanquam id ipsum quod nobis vsu venit, satis locuples testimoniū perhibet. Nam postquam loti sumus & desudauimus, tunc magis refrigeramur: corporibus laxatis multum frigoris vnā cum aere recipientes. Idem hoc aquæ accidit. nam facilius frigescit, si calefiat prius: quod sic facilius ab aere potest affici. quando etiam qui feruentes aquas sursum exhauriunt inque sublimi collocant, nihil nimirum agunt aliud, quam

25 quod eas multo permisceri volunt aere. Atque his quidem, Fauorine, probabilitatib. nititur ea oratio, quæ principem frigidifacultatem aeri vindicat. Quæ vero eam aquæ deferrunt, non dissimilibus vitur principijs: nempe hoc ipsum quoque fato Empedocle:

30 *Splendentem, & calidum cernes equidem &ndiq; Solem:
Ast imbrem prorsus tenebrosūq; horribilemq;.*

Cum enim calido frigidum ita, ut splendido nigrum opposuerit, hoc nobis colligendum dedit, ita eiusdem substantiæ esse nigredinem & frigus, ut eiusdem sunt splendor & calor. Nigredinem vero non ad aerem, sed ad aquam pertinere sensus testatur. Nulla enim res ab aere nigra, ab aqua omnes nigra redduntur. si enim candidissimam lanam vel vestem in aquā inijcias, nigra inde eximetur, colorq; is manebit tātisper, dum vel calor liquorem exsiccet, vel prælum aut pondus superimpositum elidat. Et cum terra con-

*An aqua
sit primū
frigidum.*

spargitur aqua, nigricant loca guttis occupata, reliquis pri-
 stinum colorem conseruantibus. Ipsiusque adeo aqua, si co-
 piofa sit, quod imum est, obscurissimum est: cum partes ae-
 ri propinquæ pelluceant atque niteant. Ad hæc de reliquis
 humoribus maximè pellucidum est oleum, quia plurimum
 in se habet aeris. cui rei certo id est argumento leuitas, ob
 quam omnibus innatat humoribus, ab aere sursum elatum.
 Quin & in fluctus marinos si inuergatur, tranquillitatem
 facit: non ventis ob leuitatem eius inde delabentibus,
 (quod Aristoteles putauit) sed quia fluctus quouis humore 10
 icus subsidat. Hoc oleo peculiare est, quod splendorem &
 perspicuitatem in fundo aquæ præstat, aere humorem dissi-
 pante. non enim duntaxat in superficie ijs qui noctu spon-
 gias captant, sed etiam vrinando eas in profundo maris con-
 sectantibus ex ore efflatum lumen præbet. Non plus igitur 15
 nigredinis aeri quàm oleo, minus etiam frigidi inest. Nam
 oleum, quo nullus humorum plus in se habet aerei, minimè
 frigidum est, mollitèrque coit. quia aer in eius temperie
 contentus, non patitur id duriter adstringi. Acus quoque &
 fibulas ferreas, aliæque horum affinia opera non aqua tin- 20
 gunt, sed oleo: veritè ne aqua ob nimiam suam frigiditatem
 ea peruerat. Nimirum enim ab his æquius est iudicium pe-
 ti, quàm à coloribus. quandoquidem nix, grando, glacies,
 simul & nitidissima sunt & frigidissima. & rursus pix cum
 opacior est, tum calidior melle. Caterum hoc etiam miror, 25
 eos qui aerem propterea quod sit tenebrosus, frigidum sta-
 tuunt, non animaduertere eum ab alijs propterea calidum
 asseri, quia sit leuis. Nam tenebrosus isthuc non tam fami-
 liariter congruit frigido, quàm graue & in statu persistens.
 Multa quippe calor inania, splendorem tamen habent. le- 30
 uc, & quod sponte sursum efferatur, nihil est eorum, quæ
 sint frigida. Ipsæ quidem nubes, dum aeream seruant natu-
 ram, in sublime feruntur. deinde in humidum mutatæ, sta-
 tim deorsum labuntur: & frigore recepto non minus leui-
 tatem quàm calorem amittunt. ac vice versa calore in eas in- 35
 cidente, rursus sursum feruntur, simul & aerem recuperan-
 tes naturam, & sursum enitentes. Id quoque argumentum
 quod de interitu afferebatur, vanum est. Non enim in con-
 trarium abit quidquid interit, sed à contrario corrumpi-
 tur. Sic ignis vel aqua dum perimitur, in aerem mutatur.

Nam

Nam Æschylus non tam tragicè quàm verè dixit:

Compeſce aquam, ignis supplicium.

Ilia. q.

& Homerus fluuiò Vulcanum, Neptuno Apollinem in pugna phyſicè magis quàm fabuloſe oppoſuit. ac Archilochus de contraria ſentiente non malè dixit,

Ille dolos neſciens, aquam ferebat altera

Manu, alteraq; ignem.---

Apud Perſas verò ſupplicandi genus erat acerrimum & re-
 10 pulſæ ſecurum, ſi ſupplex cum igne in fluuium descendens,
 petebat. fiebat enim compos voti, ſed puniebatur propter
 comminationem, vt pote iniuſtam & naturę contrariam. Il-
 lud quoq; tritum, Ignem aquę miſces, vſurpatum in eos qui
 vi conantur efficere quod fieri eſt neſas, teſtari videtur igni
 15 aquam eſſe hoſtem, ab eaque illum perimi & exſtinguendo
 multari: non ab aere, in quem ſuo interitu mutatur. Si enim
 id, in quod quiduis mutatur, contrarium eſt: magis aduer-
 ſabitur aeri ignis quàm aqua. Mutatur enim in aquã, dum
 coit: in ignem, cum diſſipatur. ſicut ruſſum aqua diſſipado
 20 in aerem, coeundo in terram abit: vt ego arbitror, ob fami-
 liaritatem & cognationem cum vtroq; non quoddã alteri eo-
 rum contraria ſit atq; inimica. Illi vtro modo dixerint, argu-
 mentum corrumpunt. Abſurdiſſimum verò dictum eſt, ab æ-
 25 re aquam cogi, cum ipſum aerem nuſquam videamus con-
 30 crescere. Nubes enim, nebula, & nubecule, congelatio non
 ſunt, ſed coitio quãdam & craſſicies humidi ac vaporibus
 repleti aeris: cum ſiccus aer ne ad eam quidem vſque mu-
 tationem refrigeretur. Sunt enim certi quidam montes qui
 neque nubem, neque rorem, neque nubeculam admittunt,
 30 verticibus eorum in aerem purum humorisque expettem
 penetrantibus. vnde liquet vel in primis inferioris aeris coi-
 tionem & denſationem aeri ob humoris & frigoris admix-
 tionem contingere. Rationi autem cõſentaneum eſt, quoddã
 35 magnum fluminum ima non conſtringuntur gelu. Su-
 periora enim congelata, exhalationem non tranſmittunt:
 eaq; intus contenta atque reſiſa calorem præbet humori,
 qui in profundo eſt. quod eo demonſtratur, quia glacie ſo-
 luta multum vaporem aquę emittunt. Hinc & animalium
 corpora per hyemem ſunt calidiora, quoddã calorem à foris
 circumſtante frigore intrò compulſum intus cohibent. Il-

*Cauſa con-
 gelationis.*

*Aerem nō
esse frigi-
dum.*

læ vero sursum exhaustiones aquæ & in sublime elationes, non tantum calorem aquis auferunt, sed & frigiditatem. itaque minimè niuem aut ex hac expressum humorem mouent, qui valdè frigidam requirunt. motus enim vtrunque amolitur. Hanc autem vim non aeris esse sed aquæ, sic licet de integro ratiocinari. Principio probabile non est aerem, qui ætheri appropinquat, superficiemq; eius contingens, ab ignea tangitur substantia, vi esse præditum contraria. nā neque aliàs id fieri potest, cum tangatur & extremis continetur ei suis: & rationi non conuenit, naturam deinceps à corrumpente posuisse, eiq; contiguum fecisse id quod corrumpatur, tanquam ea non communicationis & consonantia, sed pugna esset effectrix. Vritur vero natura rebus non sinceris, neq; repugnantibus: sed alternatim positum quendam rerum ordinemque, non perimēdis, sed communicandis naturis aptum medijs insertis instituit. Talis est aeris natura, qui inter ignem & aquam interiectus, & vtrunque eorum contingens, neque calidus ipse est, neque frigidus, sed temperie ex vtroque extremorum leui innoxiaque mixtus. Porro aer vbique est æqualis: non tamen omnibus in locis æquè hyems & frigus sunt. nam aliæ partes orbis terrarū frigidæ sunt & humidæ, aliæ siccæ & calidæ, non fortuito quidem hoc, sed quod vna est frigoris & humidi natura. Africæ enim maior pars calida est & aquarum expers. Scythiā, Thraciam, & Pontum qui peruagati sunt, lacus habere magnos aiunt, ac fluminibus permeari magnis & quæ in medio sunt palustria & lacuum similia, maximè frigent ob exhalationes humorum. Posidonius dum frigoris causam facit, quod aer palustris recens sit & humidus, nostram opinionem magis etiam probabilem facit, tantum abest vt fidem ei deroget. non enim aer vt recentior quisq; est, ita videretur frigidior, nisi in humidis origo inesset frigoris. Rectius ergo Homerus fontem eius indicans dixit:

*Odyss. 2.
469.*

Frigida de lymphis spirabat fluminis aura.

Præterea vero sensus nos sæpenumero fallit, vt vestem aut lanam tangētes frigidam, humidam nos tangere putemus: quod scilicet vtriusq; est qualitatis communis substantia, naturæque vicinæ & familiares. In gelidis porro regionibus multa rumpit frigus vasa creta & siglina: nullū tamen inane, sed plena omnia, frigore vim aquæ faciente. Sanè ait Theophrastus

phrastus

phrastus aerem vasa rumpere, vsum rumore tanquam clauo. Sed vide ne elegantius quam verius hoc ille dixerit. nam hac ratione ea oportuit magis ab aere rumpi, quæ pice aut lacte essent repleta. Sed videtur aqua suapte natura & primo esse frigida. opponitur enim ratione frigoris calori ignis, vt siccitati humiditatis, & grauitatis leuitati. denique ignis naturam habet dissipandi & diuidendi: aqua glutinandi & continendi, frigore constringens & cogens. quod etiam innuens Empedocles, subinde ignem Litem perniciosam, aquam Amicitiam vehementem appellauit. Etenim ignis quidem alimentum est id quod mutari in ignem potest: mutatur autem, quod familiare ei est: sicut mutari id nequit, quod eius est contrarium, vt aqua. nam & hæc, vt simpliciter dicam, neque vri potest, & facit vt materia, herba, lignum humida difficulter vrantur, & ob virorem flammam edant languidam ac caliginosam, humore calori ob naturalem inimicitiam repugnante. Atque hæc tu cum illorum argumentis comparando perpende. Ceterum Chrysippus censens aerem primum frigidum esse, eò quod tenebrosus est, mentionem fecit duntaxat eorum, qui longius distare aquam ab æthere quam aerem dicerent: & contra eos aliquid dicturus, Hoc pacto (inquit) etiam terram dicemus primum esse frigidam, quia longissimè abest ab aere. itaque hæc rationem tanquam planè absurdam repudiat atque reiicit. Ego autem pro terra quoque adferri posse puto probabilia argumenta, quibus eam primum frigidam esse fides fiat. Idque primum ponam, quo Chrysippus pro aere vsus est præcipuo. quòdnam? quia is primum sit tenebrosus. Nam si ille duas sumens facultatum oppositiones, ex vna alteram necessario sequi arbitrat: sexcetera nimirum iam terra aduersus aerem oppositiones & aduersationes possunt proferri, quibus etiam hanc, de qua agimus esse consequentem asseramus. Non enim opponitur tantum terra aeri vt grauis leui, deorsum vergens sursum se efferenti, aut vt densa

35 raro, tarda & stabilis velocibus prædito momentis: sed vt grauissima leuissimo, densissima rarissimo, denique vt immobilis omnino suapte natura, ei qui sponte sua citatur motibus, & medium obtinens locum ei qui semper in orbem circūuoluitur. Non est itaque absurdum, his tot ac tantis oppositionibus etiam calidi ac frigidi contentionem comitari?

*Terra an
primo frigidam.*

rari: Non sanè. Splendidus verò est ignis, terra tenebrosa, immò autem tenebrosissima omnium rerum, luminisque vacuissima. Aer quidem primum particeps est luminis, mutaturque celerrimè, impletusque splendore, eum usquequaque differt, seipsumque corpus lucis præbet. Sol enim surgens, ut quidam scriptor dithyramborum cecinit, statim implet magnam ventorum per aerem ingredientium domum. ex hoc lacui marique portio luminis immittitur, tenidentque flumina quatenus aer ea attingit. Sola omnium corporum terra semper luminis expers est, neque radiis Solis & Lunæ illuminantibus percellitur. fouetur quidem ab iis, & exigua sui partem à calore subeunte patitur tepesceri: sed ob soliditatem suam lumen non admittens, tantum in superficie circum illustratur: interiora tenebræ, chaos, & inferi nominantur, & crebus nihil est aliud, quàm tenebræ in terræ corpore. Porro noctem poëtæ terræ natam fabulantur: mathematici ostendunt umbram esse terræ aduerso Sole lumini officientem. aer enim tenebris impletur à terra ut lumine à Sole: & quæ non illuminatur pars aeris, noctis est ea quantitate, quantà umbra obtinet. Itaque exterioræ aëre etiam per noctem homines ac bruta animalia utuntur, ambulantque in eo per tenebras, in quibus utcumque vestigia quædam lucis atque reliquæ dispersæ sunt. intra domos autem & tectis parietibusque inclusus, omnino cæcuse est & luminis expers, terra scilicet circumquaque ambiente. Quin & tergora & cornua integra ob soliditatem lumen non transmittunt, dissecta autem & polita aeris participatione sunt pellucida. Existimo terram quoque à poetis identidem nigram appellari, ob tenebras & luminis vacuitatem. ut preciosa illa tenebrosi cum splendido contentio, terræ magis quam aëri congruat. Verum ea ad propositam questionem nihil facit, cum ostenderit, multa frigida esse splendida, multa calida obscura & tenebrosa. Illæ verò frigoris magis cognatæ sunt facultates, graue esse, permanens, densum, immobile: quarum aëri nulla, terræ omnes magis quam aquæ insunt. Et quidem præcipuè frigidum sensu iudice durum est, ac duritiei efficax, & resistens. nam Theophrastus narrat, pisces gelu concretos, si in terram demittantur, frangi ac conteri vittorum instar aut fictilium vasorum. Apud Delphos ipse audiisti eorum, qui Parnasum conscen-

*Frigoris
admixta.*

conscenderant opitulatum Thyadibus à vehementi vento
 & niue circumuentis, ita gelu duratas ligni in morem diri-
 guisse chlamydes, vt distentæ etiam rumpeantur ac con-
 fringerentur. Quin & neruis & linguæ motum eripit, du-
 5 titicque infer nimum frigus, cōgelans humidas & mol-
 les partes corporis. Quæ cū sint in conspectu, rem nūc sic
 consideremus. Omnis nimirum facultas quando præualet,
 ea est natura vt mutet sibiq; simile faciat id quod ab ipsa est
 10 victum. ita quod ab igne vincitur, incendi, quod à spiritu,
 in aerem verti, quod in aquam incidit, nisi effugiat, vide-
 mus penitus humectari. Est ergo necesse vt quæ valdè fri-
 gore afficiuntur, mutantur in id quod primò est frigidum.
 frigeactionis verò exsuperantia, est congelatio, quæ ad ex-
 tremum rem in lapidem conuertit, vbi frigore prorsus ob-
 15 tinente humor congelauit eliso calore. Itaque terra in pro-
 fundo concretum aliquid frigore, & (vt sic dicam) glacies
 est. frigus enim merum & nulla alia qualitate emollitum
 ibi habitat, longissimè ab æthere repulsum. Ista autem com-
 spicua, præcipitia, scopulos, saxa, Empedocles cēset ab
 20 igni qui medio terræ ardeat edita sustentari. magis tamen
 apparet, ea quorum calor elisus est prorsusque abiit calor,
 hæc omnino à frigore constripi & indurari: vnde & pagi
 Græcis dicuntur. multorumque extrema denigrata, quæ i-
 gnis excidit, igni adusta videntur inruentibus. Frigus enim
 25 alia magis, alia minus congelat, maximè ea quibus pri-
 mò inest. Sicut enim quando caloris est leue reddere, quod
 calidissimum, idem & leuissimum est: & quia humiditas
 molli, quod humidissimum, simul etiam mollissimum est.
 ita si frigoris est cogere, frigidissimum quod est, erit etiam
 30 concretissimum, videlicet terra. Quod autem natura est
 frigidissimum, id vtique etiam primò erit frigidum. vnde
 conficitur, terram primò & natura esse frigidam. Idq; nimi-
 rum etiam sensu deprehenditur. Nam & lutū aqua est frigi-
 35 dū: & ignem terra ingesta exstinguunt. Fabri quoq; ferro
 candenti & emollito marmorum scobem seu ramenta in-
 spergunt, nimum fluxum inhibentes ac refrigerantes. Pul-
 uis etiam athletarum corpora refrigerat, sudorēq; extin-
 guit. Quid verò sibi vult nostra quotannis migratio, dum
 hyeme longissimè à terra nos in sublimia subducimus ædi-
 ficia, æstare aut rursus ad inferiora & humilia cōfugientes,
 luauem

suauem in vlnis terræ habitationem quærimus? nõnne id facimus, quia frigus petentes sensu ad terram deducimur, eamq; primum natura frigidum agnoscimus. certè ad mare per hyemem victus, fuga quodammodo terræ est, relinquentium ob gelu eam quantum omnino fieri potest, aeremq; maritimum, vtpote calidum, amicientium. at æstate terrigenam rursum & mediterraneum aerem aduersus ardores desideramus: qui non frigidus ipse est, sed ex eo quod primum & natura frigidum est editus, terræ virtute imbutus est, tanquam ferri quadam tinctura. Nam fluentium quoque aquarum eæ sunt frigidissimæ, quæ de montibus aut faxis manant, & putealium aquarum quæ in profundissimis sunt puteis. his enim ob profunditatem non amplius admiscetur exterior aer: illæ è sincera terra erumpunt. qualis est apud Tænarum, quam Stygis aquam appellant, è saxo parcis scaturiginibus confluens, ita frigida, vt omnia vasa rumpat, solæque asini vngula possit contineri. Atq; etiam medicos audimus omni vniuersæ terræ facultatem refrigerandi ac adstringendi naturalem tribuere, multâque ab iis fossilia recenseri, quibus in medicina vis inest obthurandi atque cohibendi. Quippe elementum terræ non ad secandum, aut mouendum natura aptum est, neque acumina habet, neque molliori aut facilè circumfundi potest. sed cubi * in morem firma est ac stabilis. itaq; & gravitate prædita est, & frigore: siquidem ea vis eius est vt denset, compingat, elidat humorem, horrores & tremores in corporibus efficit ob inæqualitatem: quod si superet omnino calore fugiente aut exstincto, habitum constituit omnino congelatum atque exanimem. Itaque terra prorsum non ardescit, aut lentè admodum atq; ægrè vritur. Nam aer sæpe ex seipso flammam edit, fluitque & fulgurat accensus: humore autem alimentum loco vtitur calor. non enim solidæ, sed humidæ ligni partes cremando sunt idoneæ: quo exsiccato, solidum & siccum relinquitur, in cinerem reductum. Neque iei quicquam agunt, qui hunc quoq; mutari & consumi cõtendentes, sæpe oleo aut adipe humectantes incédunt: cum rursus ac denuò pinguedine exusta, omnino tamen superet ac permaneat quod est terreum. Itaque terram, quod non tantum locum suum seruet, sed etiam substantia sit immutabili, ac * semper in deorum maneat domicilio, à stando Hestiam seu Vestam

Vestam nominauerunt prisce ob statum & concretionem: cuius vinculū est frigus, vt Archelaus phycus aiebat, nulla eam relaxante, nullo molliente, vt quæ calefieri aut tepescere nesciret. Ij autem, qui aerem & aquam frigida se cognouisse aiunt, terram negant: respiciūt ad proximam terram, aere, spiritibus, aqua: & calore plenam mixturam atque congeriem. Nihil verò differunt ab iis, qui non ætherem primò & natura calidum, sed aquam feruentem aut candens ferrum pronunciant: quòd hæc tangunt & cōtrentant, primum purum cœlestēmq; ignem non sentiunt: vt hi quoq; terram in imo latentem non vident, quæ maximè terra intelligēda est, ab omnibus aliis secreta. Cuius tamen indicium etiam heic sunt saxa, quæ è profundo magnum & toleratu difficile frigus emittunt. Qui autem potum frigidiorem facere volunt, ij silices in aquam iniiciunt. fit enim spissior, & vis eius intenditur frigore quod à lapidibus recens & sincerum in eam emittitur. Veteres ergo sapientes ac doctos censendum est statuisse cœlestia terrestribus non permisceri: non quòd velut in trutina ad inferiora loco & superiora respexerint, sed ad facultatum differentiam. quippe calida, splendida, velocia, leuia, immortalis ac sempiterna naturæ adscripserunt: tenebrosa, frigida, tarda, mortaliū & inferorū sortem parum beatam arbitranter. Quando corpus etiam animalis dum spirat, & (vt poeta ait) viret, tantisper etiam calore vitæq; fruitur: his priuatum, & iam solis terrestribus restantibus partibus, statim frigore & gelu corripitur, scilicet quòd in quauis potiùs quàm terrena re secundum naturam calor insit. Hæc tu, Phauorine, cum iis compone, quæ ab aliis sunt dicta. quæ si non multum vincanturque probabilitate, valere iube opiniones, & existima, Philosophi magis esse in rebus dubiis assensionem cohibere, quàm aliquid tanquam certum probare.

PLVTARCHI COMMENTARIOLVS, BEL-

35 *lone an pace clariores fuerint Athenienses.*

* * *

ATQUE hoc quidem rectè respondit ipsum subsequens *Historici*
ducibus Themistocles, quibus ille aditū ad res geren- *res geren-*
das pa- *das pa-*

*tibi post- das patefecit, barbaro profligato, & liberata Græcia. Rectè
habentur.* autem dicitur in eos idipsum, qui propter libros a se scri-
ptos multum sibi tribuant. Si enim desint qui res gerant,
nulla erit historia scriptor. Aufer Periclis administratio-
nem reip. & de naualis prælii victoria ad Rium à Phormio-
ne erectū trophæum, tum Niciæ apud Cythera, Megara &
Corinthū egregia facinora, Pylum Demosthenis, Cleonis
captiuos cccc. & Tolmidam qui circum Peloponnesum na-
uiget, ac Myronidem qui Bæotos vincat apud Oenophyta
seu Vineta: iam deleueris Thucydidem. Tolle Alcibiadis
conatus audaces apud Hellespontū, Thrasylli ad Lesbum,
& euerfam à Theramene paucorū in rep. potestatem, Thra-
sybulū & Archippum, ac Lxx. istos qui à Phyla profecti cōtra
principatum Spartanorum insutrexerunt, & Cononem res
Athenienses rursus in mare deducētem: sustuleris Crati-
pum. Ipse verò Xenophon suæ sibi historia fuit argumen-
tum, scribens quomodo exercitum duxerit, & quid præcla-
rè gesserit rei, ac de iis cōpositam historiam esse à Themis-
togene Syracusio, gloriam hæc alij deferens scriptio-
nis, ut de seipso tanquam alio scribēs facilius fidem inueniret. Re-
liqui omnes historici, Clinodemi, Diylli, Philochori, Phi-
larchi, alienorum amorum tanquam fabularum fuerūt hi-
striones, imperatorum & regum res gestas disponentes, ac
sub eorū memoriam subeuntes, ut ab ea in partem aliquam
splendoris & lucis collocarentur. Quippe ab autore facto-
rum recellitur in scriptorem, atq; in eo res fulget imago glo-
riæ: vbi tanquam in speculo apparet in oratione effigies a-
lienæ facinoris. Profectò utrs hæc multarum etiam aliarum
mater, nutrixque benigna fuit artium: quarum alias prima
reperit inque lucem protulit, aliis honorem, vim, incremen-
ta contulit. non minimam verò ei debet & inuentionis &
exornationis partem ars pingendi. Nam Apollodorus pic-
tor, qui primus hominū inuenit colorum temperationem
diuersorum, & vmbra coloribus exprimendæ rationem, A-
thenis natus fuit, cuius operibus inscriptum fuit,

*Pingendi
ars.*

Facilius hæc culpabit quis, quam imitabitur.

Tum Euphranor, Nicias, Asclepiodorus, Pleisthanetus frater
Pheidæ: quorum alij ducum victorias pinxerunt, alij
pugnæ, alij heroas. ut Euphranor, qui Theseum a se pictum
Parrhasij Theseo comparans, hunc dixit rosas edisse, suum
autem

autem bubulas carnes. Reuera enim Parrhasij pictus efficitur; fuit nitidè: & similis nonnihil alterius est, sed Euphranoris videns aliquis, non in scitè diceret:

Ad ciues ingenti pectore pradiis Erechthei,

lli. C. 547.

Quem lone nata Minerva aluit.---

- Pinxit etiam equestre aduersus Epaminondam praelium ad Mantineam pugnatum Euphranor non sine diuino quodam instinctu. Res ita habuit. Epaminondas Thebanus Leuctrica victoria elatus, cum insultare Sparta ruenti, fastiditque & dignitatem ciuitatis conculcare in animo habere, principio cum lxx. millium exercitu facta impressione ditionem Laconicam vastauit, finitimosque ad defectionem a Spartanis faciendam pertraxit. Deinde apud Mantineam cum ij aciem opposuissent, ad pugnam prouocauit. cumque; 15 reculerent, & congredi non auderent, sed ab Athenis suppetias expectarent: noctu castra mouit, hostibusque deceptis in Laconicam descendit: parumque absuit quin ipso aduentu suo Spartam desertam caperet. tamen sociis Lacedaemoniorum id sentientibus, & celeriter ad tutandam urbem auxilia ferentibus, prae se tulit, rursus se ire agros populatum: itaque deceptis & sopitis hostibus noctu e Laconica mouit, continenti que itinere Mantinensibus nihil tale expectantibus superuenit: cumque ij tum maximè de mittendis Spartam suppetiis deliberarent, statim Theba- 25 nos se armare iussit. Ergo Thebani, ut qui in armis sibi multum tribuerent, statim accurrere, & urbem in orbem cingere. Mantinenses verò trepidare, promiscuè vociferari, discursare, ut qui neque tantas copias subito fluctus in morem irruentes propulsare possent, neque spem auxilij ullam 30 viderent. Ecce autem hoc ipso temporis & fortunæ in articulo Athenienses e superioribus locis in Mantinensem agrum descendunt, ignari momentorum, & quantam praesens periculum festinationem requireret, sed lento gradu iter institutum peragentes. Verum ubi quidam excurrrens quo 35 res loco esset exposuit: tamen si & pauci erant, si quis cum hostium numero compararet, & ex itinere defessi, aliorum etiam sociorum praesentia destituti, statim tamen acie instructi equitè que instructi & prouecti usque sub ipsas portas murosque Mantineæ, acre praelium equestre commiserunt, victoriæque potiti eam urbem e manibus Epaminondæ.

Pugna ad Mantinensē expictio.

cripue-

*Pictura
poesis.*

eripuerunt. Hanc rem Euphranor pinxit, viderēq; est in pugna eius imagine, quanta vi ac seruire animorum pugna fuerit commissa atq; peracta. sed non puto vos pictoris artificium ducis virtuti comparaturos, aut passuros si quis tabulam trophæo, & imitationem ipsi rei vellet præferre. Dixit quidem Simonides picturam esse poesin tacentem, poesin picturam loquentem. Nam quas res tanquam si coram agerentur pictores repræsentant, hæc vt præteritæ oratione enarrantur atq; conscribuntur. ac cū pictores idem coloribus & figuris exprimant, quod scriptores verbis & dictionibus: tantum hi materia & modo imitationis differunt: vtrisque idem est finis propositus, isq; optimus historiæ scriptor habetur, qui narrationem personis animoque mouendo aptatis figuris ita conformat, vt picturam referat. Ad hanc quidem Thucydides euidētiam semper enititur, vt auditor rem tanquam spectatorem faciat: & quæ animorum perturbationes atq; consternationes spectantibus accidissent, in eadem lectorem conijciat. Nam ad ipsius Pyli asperum litus Atheniensium aciem instruens Demosthenes, Brasidasque gubernatorem vt foras nauim impelleret instigans, & ad transtra vadens, ac sauciatus & animo deficiens, & ad locum remigibus vacuum declinans: tum è mari pedestre certamen Spartani, nauale è terra Athenienses obeuntes: ** rursumque bello Siciliensi terrestre prælium, nauali æquali Marte. hæc inquam omnia ita sunt descripta, itaque euidenter quasi ob oculos posita, vt non minores ferē quam in re præsentē factum fuisset motus perturbationesq; animus legentis persentiat. Tamen si pictores nō comparamus imperatoribus, ne historicos quidem iis æquabimus. De Marathonia autem pugna nunciū attulit Thersippus Eræensis, si Heraclidæ Pontico credimus. Plerique ferunt Euclea cum armis à pugna adhuc calentem in fores principum incidisse: idq; vnum fatum, Saluete, salui sumus, illico exspirasse. Verum hic quidem nunciū venit rei quam coram vidisset, intēq; alios pugnaasset. Agedum si quis de colle aliquo aut specula caprarū ouiumve pastor eminens pulcherrimi istius certaminis, omnemq; orationem superantis spectator, in urbem nunciū rei attulisset, ipse sine vulnere & incruentus, ac præmij loco eos posceret honores, qui Cynegiro, & Callimacho, Polyzelōq; habiti sunt, propterea quod

quod eorum res gestas, facinora, vulnera, interitus ipse renunciasset: nonne videretur tibi omnem excessisse impudentiæ magnitudinem? quando Lacedæmonios aiunt nūcio victoriæ ad Mantineam partæ, quam descripsit Thucydides, carnem è phiditio muneris loco misisse. Scriptores quidem rerum gestarum, nuncij quidam sunt vocales, resque ipsas orationis vi atque pulcritudine æquant. debentque iis gratiam, qui primi eos legunt atque cognoscunt. sed & laudatur eorum memoria propter eos, quorum præclara
 10 facinora literis commendauerunt. Non enim oratio, quantum uis eam dignemur auditione, res efficit. quando etiam poësis gratiam honoremque inuenit, factis similia narrans, ut ait Homerus:

Plurima narrabat conficta, similima Veris.

Odyss. 7.

15 Ferunt etiam Menandro familiariū quendam dixisse: in- 203.

stant Liberalia, & tu comædiam nondum composuisti? atque eum respondisse: Ego me hercle comædiam feci, argumento iam materiaque dispositis: restat tantum ut ei versus accinam. Nam ipsi quoque poëtæ existimant res magis esse
 20 quàm verba necessarias atque præcipuas. Corinna etiā Pindarum iuuenem adhuc, & audacius eloquentia vrentē monuit, esse eum artis musicæ rudem, quod nullas fabulas scriptis infereret, quod poëtæ esset officium: cum elocutio, & figuræ, ornatulque, & cantilena ac carminis modus tantum
 25 eo afferantur, ut rebus propositis suauitatem concilient. Huic admonitioni Pindarus, cum animum perattente aduertisset, carmen scripsit, cuius est initium:

Ismenium &c, an aureis stentem fusi Meliam,

Aut Cadmum, aut Spartorum genus Virorum,

30 *Aut Herculis omnia superantis Sam canam?*

cumque id Corinnæ exhibuisset, ridens ea, Manu, inquit, sciendum est, non toto sacco. vera enim congesta omnis generis fabularū semina promiscue in illam odam Pindarus confudit. Enimuerò poësin fabularum compositione occupatam esse, etiam Plato docuit. Est autem fabula narratio falsa, veræ similis. longe itaque abest à rebus. Narratio enim rei, fabula narrationis simulacrum est: tantoque intervallo absunt fingentes à narrantibus, quanto hi à rem gerentibus. Sane poëseos & lyrici carminis opificem nobilem Athenæ nullum tulerunt. Cineas quidem videtur infelix

KK

fuisse

*Scenicam
poesin ele-
uat.*

fuisse dithyramborum conditor, homo nullis natalibus & ignobilis: exagitatusq; à comœdiarum scriptoribus & derisus, famam parum sibi fauentem expertus est. De dramatibus autem comœdiam ita censuerunt esse rem indecoram & importunam, vt lege Areopagitæ cauerint, ne quis porro comœdiam scriberet. Floruit interim tragœdia, ac celebri fuit gloria, auditio & spectaculum quod eius ætatis homines maiorem in modum admirarentur. quia fabulis animorumq; motibus fraudem faceret, qua & qui deciperet (vt dicebat Gorgias) nō decipiente iustior, & qui decipere-
tur non decepto sapientior esset. iustior decipiens, quia præ se hoc tulerat: sapientior deceptus, quia qui non plane sunt stupidi, facile voluptate orationis capiuntur. Et tamen, quam vtilitatem pulcræ istæ tragœdiæ Atheniensibus attulerunt? Themistoclis certe calliditas muris urbem mu-
niit, Periclis industria arcem exornauit, Miltiades libertatem reddidit patriæ, Cimon ad principatum euexit. Si Euripidis sapientia, Sophoclis facundia, Æschyli grandiloquentia perinde vel aduersitatem aliquam depulit, vel splendorem parauit Atheniensibus: par est dramata cum tro-
phæis conferri, ac theatrum prætorio opponere, & disciplinas cum rebus præclare gestis comparare. Placētne ipsos viros introducere, notas & insignia suorum operum adferentes, seorsimq; vtrisque ingressum dare? Accedant ergo præcinentibus lyris & tibis poetæ dicentes & cantantes:
Fauete linguis, cedite nostris, si quis imperitus talium orationum, aut linguam non habet puram, aut nobilium orgia Musarum neque cecinit, neque choris ducendis interfuit, neq; cornigeri tauriuori lingua Bacchi sacra peregit. simul gestent instrumenta, laruas, aras, machinas in scena
versatiles, & tripodes victoriarum præmia. vnà eant Tragihistriones, & Nicostriati, & Callippide, & Menisci, & Theodori, & Poli, tragœdiæ tanquam sumtuosæ mulieris comitores & gestatores, aut potius tanquam statuarum incrustatores, deauratores & tinctores. sequantur etiam vasa, per-
sonæ, trabes purpureæ, machinæ à scena: tum choros confidentium & stipatorum negociosissima turba: sumtusq; in istas res magnificus paretur. Quæ omnia cernens Laco ille non inepte diceret, Grauius peccare Athenienses, res serias in ludicrum impendentes: hoc est, magnarum classium &
exer-

exercituum com meatum atq; sumtus in theatrum prodigentes. Si enim rationes subducantur quanti constiterint singulæ Atheniensibus fabulæ: apparebit eos in Bacchas, Phœnissas, Oedipos, Antigonom, Medecq; & Electræ mala plus fecisse sumtuuū, quā in bella pro imperio & libertate contra barbaros gesta. Etenim imperatores sepe ad pugnandū eduxerunt viros, cibum ignis expertē secum portare iussos. & triremiū præfecti sociis naualibus naues instruxerunt, parata iis farina, atq; obsonij vice cepis & caseo. At choragi chorum agētibz anguillas, lactuca, alliorum nucleos, medullam apponentes, per multum tempus cōiuria præbebant, vocem exercentibus atq; luxuriantibus. atq; hi quidem si vincerentur, restabat vt exagitantur atq; deriderentur. victoribus nō tripos erat, aut donarium quod ob victoriam dedicaretur, vt Demetrius ait: sed in funibus effusa vita, & inanis tumulus desertę domus. Hoc enim veditgal est poetices, nihilq; ex ea splēdidius expectandum. Cōtrā nunc huc accedentes consideremus imperatores, quibus progredientibus re vera fauendum est linguis, debentque iis de via decedere quicunq; nulla re domi militiæque gesta nil tale audent, animoq; non sunt puro, neq; Miltiadis Medicidæ, neque Persicidæ Themistoclis manu orgius sunt initiati. Martia hæc est caterua, in terra phalangibus, in mari classibus, spoliisq; & trophæis admixtis onusta. Audite viri sacris mactantem mortem, vt aiebat Epaminondas Thebanus: pro patria, sepulcris, & aris in pulcherrima vos & splendidissima date certamina. Videre mihi videor victorias eorum accedere, non bouem trahētes præmium aut hircum, neq; coronatas edera, & fecem Bacchicam redolentes. Totas secum vrbes, insulas, continentes, & oras maritimas adducunt, coloniasq; populorum amplissimas, vndique trophæis & spoliis coronatę. quarum ornamenta & monimenta sunt parthenones c. pedum mensura, austrini muri, naualia, propylæa, Cherronefus, Amphipolis. Marathon Miltiadis victoriam deducit, Salamis Themistocleam, mille nauium insistentem naufragiis. Fert Cimonis victoria c. triremes Phœnissas ab Eurymedōte. Demosthenis & Cleonias a Sphacteria captum Brasidæ scutum, victosque milites. Cononis victoria mœnia Vrbi circundat. Thrafsylæa

læa populum liberum à Phyla reducit. Alcibiadæ apud Siciliam res Urbis labascentes erigunt. & certaminibus Nelei & Androcli apud Lydiam & Cariam vidit Ioniam Græcia resurgentem. Reliquarum singulæ, si interroges quid boni attulerint reipublicæ: hæc Samum, alia Lesbum, alia Cyprum, alia Pontum Euxinum, alia 10. triremes, alia centum talentorum sui mercedem ac trophæorum respōdebit. Ob hæc populus festos agit at dies, ac diis sacrificat: non ob Æschyli aut Sophoclis victorias: neq; quando Carcinus cum Aeroporem habuit, aut cum Hecstore Astydamas. sed sextā Boedromionis diem hodieque Athenæ festam celebrant, memoria Marathonix pugnæ. Sexta ultra decimam eiusdem mensis, vinum funditur ob victoriam naualem Chabriæ apud Naxum ea die partam. Duodecima gratiarum ob receptam libertatem agendarum causa sacrificabant. tunc enim à Phyla in urbem redierunt. Tertia autem eiusdem mensis die apud Platæas prælio vicerunt. Decimam sextam Munychionis Dianæ consecrauerunt. tunc enim Luna vincentibus apud Salaminam Græcis pleno orbe apparuit. Duodecimam Scirophorionis sacram fecit pugna ad Mantineam, in qua pulsus cedentibusque sociorum copiis, soli à sua parte vicerunt Athenienses, trophæumq; de victoribus hostibus posuerunt. Hæc vrbi gloriam, hæc maiestatem parauerunt. hæc sunt ob quæ Pindarus Athenas fulcrū Græciæ nominauit. non quod ea Phrynichi vel Thespidis tragediis Græcos crexisset: sed quod primum (vt idem ait) apud Arthemisium filij Atheniensium iecerunt splendidum libertatis fundamentum: & apud Salaminam, Mycalen, Platæas tanquam adamantinis fulcris munierunt Græciæ libertatem, & ad alios homines propagauerunt. At 30 verò dices, poetarum scripta esse ludicra. oratores autē habere aliquid, quo cum imperatoribus comparentur: vnde, vt apparet, sumtum sit quod Æschines Demosthenem subfannans, cum dixit scribendo litē intendere oratoriæ contra artem imperatoriam. Ergone dignum est præferre Plataicam Hyperidæ orationem Aristidæ rei ad Platæas gestæ? aut Lyfiæ in xxx. tyrannos orationem, Thrasylbuli facto, aut Pelopidæ Archiam tyrannū interficientis? aut Æschinis in Timarchum de scortatione, Phocionis facinori Byzantio auxilium ferentis, quo fecit, ne confœderatorum filij

*Oratores
extenuat.*

lij ludibrio & cōtumeliis Macedonum essent obnoxij? aut publicis coronis quibus ob liberatam Græciam ille ornatus est, comparabimus Demosthenis orationem pro corona? in qua id vnum splendidissime ac doctissime fecit orator, quod maiores suos iurauit qui apud Marathonem pro libertate propugnassent: potiùs, quàm eos qui in scholis adolecentulos docent, in quibus erant Isocrates, Antiphōtes, Isai: verùm illos quorum ciuitas publica sepultura reliquias dignata est, in deorū numerum retulit orator, iurans eos, quos nō imitaretur. Isocrates aut̃ cum eos qui in Marathonē periculum vitæ pro patria adiussent, tanquam alienis animis vsos decertasse dixisset, & eorū audaciā mortisq; cōtemtionem prædicasset maiorem in modū: ipse (vt fertur) iam senex factus, interroganti quomodo viueret, Ita, respondit, vt homo qui nonagesimum annū excessit, ac malorum omnium maximum mortem existimat. Non enim gladium acuens, non cuspidem lanceæ præfigens, non galeam poliens, non militans, non remum ducens: sed opposita, paribus mēbris constantia, similiter desinentia glutinans atq; componens, ac tantum non dolabris atq; scalpellis læuigans ac complanans circuitiones verborum, cōsenuerat. quomodo itaq; non metuisset is homo strepitum armorum & acierum armatarum conflictum, qui timuisset vocalem collidere vocali, & isocolon vna syllaba curtare?

25 tum enunciare? Profecto Miltiades ad Marathonem profectus, postridie à commisso prælio in urbem venit victor cum exercitu. Et Pericles cum Samios nono mense subegisset, Agamemnoni se præferebat, qui Troiam decimo demum anno cepisset. Isocrates autem tres pene olympiades consumpsit scribenda Panegyrica oratione: cum quidem tanto temporis spacio nunquam neq; militasset, neq; legationē obiuisset, neq; urbē condidisset, neq; classi præfectus emissus esset. & tamen innumera bella in id tempus inciderunt. Verùm interim dum Timotheus Eubœam liberat,

35 Chabrias nauali prælio apud Naxum depugnat, Iphicrates apud Lechæum Lacedæmoniorum legionem (Morsam ipsi dicunt) concidit, & populus omni in libertatem restituta vrbe, secum vt sentiret Græcia effecit: noster ille domi desedit, librum vocabulis suis effingens tanto tempore, quanto Pericles Propylæa & Hecatompedium extruxit.

Quaquam hunc ipsum quoque, ut opus tarde conficiens, dicerio impetens Cratinus, ira fere loquitur de ducendo per medium muro:

Verbis eum Pericles promouet quidem,

Ipsa tamen re proficit nihil.---

Ac mihi sophisticam considera pusillanimitatem, quæ nouam vitæ partem in vnius orationis cõpositione conterat. Iam ut ad Demosthenis veniamus orationes, æquumne est cum imperatoribus cõparari, aut orationem eius in Cononem de iniuria cum verberibus cõiuncta æqualem iudicari apud Pylum statuto trophæo? aut eam quæ est in Amathusium de mancipiis, iis quos manu cepit ille Spartanis? aut quæ ille de inquilinis scripsit, paria putare rebus ab Alcibiade gestis, cum is Eleos & Mantinenses Atheniensibus cõtra Spartanos adiunxit? Quin & publicæ eius orationes id habent admiratione dignum, quod in Philippicis ad res gerendas cohortatur, & Leptinæ factum laudat.

PLVTARCHI DE EXSVLIO,

commentariolus.

QVOD de amicis dicitur, idem etiam de oratione recte vsutatur, eam esse optimam atque fidissimam, quæ rebus aduersis vtiliter adest, auxiliumque suggerit. Nam multi esse præsto solent calamitate aliqua ictis, cumque his colloqui, sed inutiliter, atque adeo damnose. sicut natate nescientes, dum in aquis demergi incipientibus conantur opem ferre, iisque complexu nectuntur, vna etiam infra aquas deferuntur. Oportet autem ei qui in dolore est, orationem ab amicis adhiberi, non quæ assentetur, sed quæ consoletur. Quippe in rebus aduersis non opus nobis est qui vna nobiscum tragici in modum chori plorent atque lamententur: sed qui libere nos moneant, doceantque nos: quod cum alias dolori indulgere, & animo concidere inutile sit atque fatuum. tum, vbi res ipsæ ratione tractatæ atque ante oculos exposite monent te sic teipsum debere compellare,

Non facta tibi est, si dissimules, iniuria:

nimis quam ridiculum esse non carnem interrogare, aliquidne ei acciderit, non animum, an iste eum casus deteriorum

rem fecerit: sed foris nobiscum dolentibus atq; indignan-
tibus magistris lugendi vti. vnde fit, vt ipsi cum soli sumus,
calamitatum tãquam onerum pondera examinemus cum
animo nostro. At verò corpus premitur mole imposita: a-
nimus plerunq; à se grauitatem rebus adiciit. Lapis durus
est, frigida glacies: suapte vtrunq; natura, non extrinsecus
istis adscitis suis qualitatibus. Sed exsulia, ignominias, ho-
norum amissiones, contraq; coronas, magistratus, primum
in consessu locum, quæ vt nobis vel gaudium vel moestitiã
10 adferant, non in ipsorum est situm natura, sed nostro iudi-
cio iis modus præscribitur: ea quiuis nostrum sibi vel faci-
lia toleratu, vel difficilia suo arbitratu facit. Audire licet,
quid Polynices, interrogatus,

Quid patria carere num magnum est malum?

15 respondeat:

Est maximum, & re maius, quàm dici queat.

Sed cognosce quid in diuersam sententiam Alcman dixe-
rit, vt quidam de eo hoc epigrammate expressit:

O mea, matorumq; meorum patria Sardes,

20 *Mihi in te si obrigisset educarier:*

Rumperem in aurata caua nunc ego tympana Veste,

Magne sacerdos matris, aut fœdus spado.

Alcmanem nunc me Lacedamon nomine ciuem

Agnoscit, eruditum Graijs litteris:

25 *Qua me non paulo Vestrīs fecere tyrannīs*

Præstantiorem, seu Gyge, sine Dascyle.

Ita eandem rem nomismaatis instar vel vtilem vel damno-
sam redigit opinio. Esto tamen, vt multi dicunt atq; can-
tant, exsulium res grauis atq; dura. Atqui multi sunt cibi a-
30 mari & acres, mordentesq; palatum, aut linguam vellican-
tes: quibus tamē dum dulcia quædam & grata admiscemus,
id quod offendeat adimitur. Sunt & colores ad spectu mo-
lesti, ad quos ob vehementiã nimiamq; vim oculorū acies
confunditur & hebetatur. at pro remedio iis adiacere licet

35 umbras, aut auertere oculos ad viridia & iucundū habentia
colorē. Idem hoc facere potes in tuo casu, vt cum eo tēpe-
res quæ tibi in præsentia commoditates ad sunt atq; oble-
tamenta. diuitiæ puta, amici, ocium, & quod nulla res ad
vitā necessaria tibi deest. Paucos enim Sardonios puto esse,
qui non malint cum tuis fortunis etiam extorres esse, opti-
meq;

Eurip.

Phaniss.

*Remedia
aduersus
ea, quæ mo-
lestia habē-
tur.*

meq; secum actum putare, si ita potius apud exteros iis de-
 tur viuere, quàm domo affixos testudinis instar nihil habe-
 re boni quo absq; molestia perfrui possint. Quemadmodũ
 ergo in comœdia quidam amicum fortunæ iniquitate læ-
 sum bono animo esse, fortunamq; vlscisci iubet: querentiq; 5
 quonam id facere modo posset, Philosophice faciendũ re-
 sponder: ita & nos eam, vt dignum est nobis, philosophice
 vlsciscamur. Quid enim? quomodo pluuiarũ & Aquilonis
 iniurias defendimus? non equidem sedemus pluuiæ vel Bo-
 rea incidente, aut flemus: sed ignem, balneum, vestem, te- 10
 ctũ quarimus. Tibi verò ita, vt non facile vlli alteri, hæc vi-
 tæ quasi occupatã frigore partem datũ est refocillare, atq;
 recalfacere: non quĩ indigeas adminiculis externis, sed vt
 rationi conuenienter vtatis iis quæ tibi parata sunt. Nam
 cucurbitulæ medicorum humorem è corpore pessimũ ad 15
 se trahentes, alleuant & seruant reliquum. qui verò ægritu-
 dini animi nimis sunt dediti, ij dum pessima quæq; suarum
 rerum conquirunt, de iis secum soli disputant, inhaerentq;
 iis vnde ad ipsos molestia peruenit: ij etiam ea, ex quibus v-
 tilitatem capere poterant, inutilia sibi reddunt. Quo qui- 20
 dem tempore potissimum iis opitulandum est. Duobus e-
 nim istis doliis, quæ fatalium euentuum plena Homerus
 in cœlo ait iacere: nō Iupiter promus adfudet, vt aliis lenia
 & temperata, aliis sincera malorum exhibeat fluentia. sed 25
 nostrũ vnusquisq; si sapimus, hauriẽtes de bonis quo ma-
 la temperemus, vitam facimus iucundiorẽ & tolerabilio-
 rem: cæteris tanquam colis & cribris intus manent atq; in-
 haerent, optimis per foramina aut rimas eiectis. Quapro-
 pter si in veram aliquam incidimus calamitatem: id quod
 ad hilaritatẽ animiq; tranquillitatem facit ex iis quæ in no- 30
 stra sunt potestate accersere debemus, & bonorum quæ no-
 bis adhuc supersunt cõsideratione aliunde oblatum incõ-
 modum mitigare. Vbi verò in ipsa re nihil inest mali, sed o-
 mnis dolor inanis opinionis errore confictus est: tibi quem-
 admodum laruas pueris metuentibus propius adhibemus 35
 retectas, inq; manus tradimus, vt adsuescant eas cõtemne-
 re: ita nos quoq; rationis lumine propius admoto detege-
 mus quidquid præter rem putridũ, vanum, & tragice infla-
 tũ nobis obiicitur. Talis autem est tua è patria, quã putas,
 nunc tibi imperata cõmigratio. Natura enim patriam nul-
 lam

Iliad. ω.

527.

*Patria
 quæ sit.*

lam cuiquam fecit, vt neq; domum, neq; agrum, neq; æ-
 riam, vt Aristo dicebat, neque medicam officinam: sed fit,
 aut potius nominatur horum vnumquodq; quouis tempo-
 re ab eo, qui possidet & vtitur. Quippe homo, si Platoni cre-
 dimus, planta est non terræ infixæ aut immobilis, sed cœle-
 stis, cuius tanquam è radice caput sursum erectum in cœ-
 lum dirigatur. Inde est, quod Hereules dixit:

Arginus, aut Thebanus haud enim peto

Vnius esse ciuis Urbis, patria

Græca Urbis mihi quæcunq; est. ---

Et Socrates melius, qui non Atheniensem, non Græcum,
 sed mundanū seu mundi ciuem se esse dixit. noluit enim sic
 à patria ista appellari, quomodo Rhodius aut Corinthius
 aliquis diceretur: neq; se inclusit Sunio, Tænaro, aut Ceræu-
 niis montibus.

Vides sublime fufum immoderatum athera,

Quid tenero terram circumuectū amplectitur?

isti patriæ nostræ sunt termini. neque heic quisquam exsul,
 hospes, peregrinus est, vbi idem ignis, aqua, aer. vbi iidem

gubernatores atq; dispensatores, Sol, Luna, Lucifer. vbi eæ-
 dem omnib. leges, sub eodem magistratu, solstitium æsti-
 uum, bruma, æquinoctium, Pleias, Arcturus, tempora seren-
 di, tempora plantandi. vbi vnus rex & princeps deus, princi-
 pium, medium, finemq; complexus Vniuersi recta pergit, &

secundum naturam circumiens. Hunc comitatur Iusticia
 vltrix eorum qui diuinam legem deseruerunt. hac omnes
 homines natura aduersus omnes vtuntur tanquam ciues.

Quod autem non habitas Sardibus, nihil est. Nam ne Athe-
 nienses quidem omnes Colyttum inhabitant: neq; vniuersi

Corinthij Craneium, neq; Pitnam Lacones. Ergone tibi
 peregrini atq; extorres videbuntur Athenienses, qui ex Me-
 lita in Diomeam commigrauerunt? Illi vero & mensem Me-
 tageittonem appellarunt, & sacrificia Metageitnia pera-
 gunt, commigrationem in viciniam è suis sedibus (vnde il-
 lis nomen) æquo hilariq; animo ferentes. Quæ autem terre

pars ab altera longe potest distare, cum ipsam totam mathe-
 matici demonstrent cum cœlo comparatam puncti loco
 esse: nos aut instar formicarum aut apum, si ex vno formica-
 rum nido aut alueari excidimus, in merore sumus, & pere-
 grinos nos esse factos ægre ferimus, ignari omnia, vt sunt

KK 5 nostra

*Ex Euripi-
de.*

*Cic. 2. Nat.
deor.*

*Ex Plat.
IV. Leg.*

nostra putare atque usurpare. Videmus quidem eum, qui dixit meliorem Athenis esse lunam quam Corinthi, & tamen idem quodāmodo nobis euenit, cum extra patriā constituti terram, mare, aerem, cælum dubij consideramus, tamquā diuersa ab iis quib. adfueueramus. Quippe natura nos, liberos solutosq; dimittit: ipsi nosmet deuincimus, in angustias cōcludimus, inq; arcum cōpingimus. Ergo Persarum reges subsannamus, qui (siquidem hoc vere narratur) solam Choaspis aquam bibentes, totum reliquum orbē terrarum aquā expertem sibi faciunt: ipsi interim alijs locorum translati, Cephisi, Eurota, Taygeti, Parnasive desiderio mundum nobis ad habitandum non satis idoneum reddimus? Sane quidam Aegyptiorum ab offenso & irato rege in Aethiopiam deportati, hortantibus vt ad liberos & vxores suas redirent, pudenda (caninum quidem satis hoc) ostendentes responderunt, Quādiu hæc secum essent habituri, neque vxores ipsis neque liberos de fore. Honestius hoc & maiori cum grauitate dixeris, Hominem vbicumq; mediocriter suppeditabunt res ad vitam tolerandam necessariæ, neque vrbe, neque lare cariturum: tantum adsit mens & ratio, anchoræ gubernatoris vice, vt quouis portu, ad quem delatus fuerit, vri possit. Vt enim diuitiæ amissæ non facile aut celeriter possunt reparari: ita patria sit quæuis vrbs homini qui rebus vri possit, radicesq; habeat, quibus viuere ubiq; & ali, & adnasci queat. quales habuit Themistocles, habuit 25 Demetrius Phalereus. Hic enim postquam in exsiliū fuit actus, Alexandræ primo inter Ptolemæi regis amicos loco, non ipse modo vixit in abundantia rerum, sed Atheniensibus etiam dona misit. Themistocles cum regio sumtu omnia suppeditarentur, ad vxorē & liberos dixisse fertur: Perissemus nisi periissemus. Ideo Diogenes etiam dicenti, Sinopeneses te exsilio è Ponto damnauerunt: respondit: & ego illos mansione in Ponto,

Ad Euxini maris prærupta litora.

Stratonicus autem in Seripho ex hospite quæsiuit, quodnā 35 flagitium apud ipsos exsilio puniretur. respondentiq; eos qui mala fraude egissent, Cur, inquit, ergo non fallum cōmittis, vt ex his angustis emigres? & tamen Comicus ibi ait ficus fundis deiici, omniaq; habere necessaria in sulam. Enimvero si ipsam veritatem remota inani opinione consideres,

deres, qui vni vrbi se addicit, is à reliquis omnib. est alienus, & peregrinus in iis. non. n. iustum videtur, sua reliqua eū habitare aliam. Spartam nactus es, eam orna: etiam si obscura sit, si morbis obnoxia, si seditionibus malisq; reb. turbetur.
 5 Cui vero suam urbem fortuna adimit, ei concedit habitare quam delegerit. Pulcrum enim illud Pythagoreorum præceptum, Delige vitæ rationem optimam, suauem eam consuetudo faciet: etiam hic sapienter potest vsurpari. Urbem delige optimam & tibi iucundissimam: patriam eam tibi
 10 tempus faciet & quidem patriam, quæ te non distrahat occupationibus, non molesta sit interpellando, non iubeat modo Romam ire legatum, excipere modo præfectum, alias publica obire ministeria. Quæ si quis memoria reperat non plane fastu inflatus, sua patria eiectus vel insulam si
 15 bi pro domicilio deliget. Gyron puta, aut Cinarum asperam, sterilem, atque cultu difficilem idque non animo æger, non lugens, neq; ista mulierum apud Simonidem vsurpans verba:

Tenet me purpurei maris

20 *Fremitus circum exagitati.*

Sed illud Philippi potius secum reputabit, qui cum aliquando in palæstra cecidisset, postquam conuersus in puluere suam vidit imaginem: Dij boni, dixit, vniuersum terræ orbem appetimus, tam exigua terræ portione à natura nobis
 25 tributa? Existimo Naxum abs te spectatam, aut saltem Thuriam ei vicinam. atqui illa Orum & Ephialtem cepit, hæc Orionis fuit domicilium. Et Alcæo in limo recens compacto quem Achelous adgeslerat, sedem posuit, cum (vt est apud poetas) Eumenides fugeret. ego autem arbitror eum
 30 quoq; ciuiles fugisse magistratus & seditiones furiosasque calumnias, ac sibi delegisse exiguam sedem, vbi in ocio tranquillè viueret. Tib. sane Cæsar septennium vsque ad mortem Capreis vixit, tantoq; tempore totius orbis terrarum imperij sacra in vno corde conclusa, locum nusquam mu-
 35 tauerunt. Verum ei quidem curæ imperij circumfusæ & vndiquaq; ingruentes, non concesserunt puram & tranquillam quietem insularem. Cui vero licet in exiguam digresso insulam non paruis liberati malis, is miser est, si non secum Pindarica ista loquitur, ac sæpe cantillat:

Amabo leuem cupressum.

*Angustia
 loci nihil
 adimi felicitati.*

Omissa

Omissis Creta pascuis

Terra mihi datum est parum,

Careo interim doloribus:

& vero absunt seditiones, mandata principum, ministeria publica, & officia difficulter excusanda. Si enim recte dixit 5
Callimachus, non debere nos sapientiam schœna (mensuræ hoc genus) Persica metiri: cur beatitatem schœnis aut parafangis metientes, si insulam incoleremus et stadiorū, non ut Sicilia quadridui ambitu contentam, deploraremus nosmet tanquam infelices? Quid enim confert loci amplitudo ad molestiæ vacuitatem? Non audis quid in tragœdia dicat Tantalus:

Bus sex dierum mensura consero ego agros,

Berecynthia arua,---

ac paulo post dicentem:

Animus meus sursum &sq; euectus ad polum

Decidit humi, & me sic videtur alloqui:

Disce haud nimis magni facere mortalia.

Et Naustithous amplam spaciis Hypericiam deferens, quod vicini ei essent Cyclopes, in insulam commigravit. 10

Odysseus, initio.

Qua procul à reliquis mortalibus &sq; remota,

Solaque in Ændosi sedes foret a quore ponti:

Insularum laus.

& euitatis aliorum hominum commerciis, suauissimā suis ciuibz viuendi rationem parauit. Iam Cyclades insulas olim Minois filij, postea Codri & Nelei progenies inhabitauerunt. hodie in iis fatui exsules supplicium se perferre putant. Quamquam quæ tandem exsulis destinata insula non est amplior Scilluntio prædio, in quo Xenophon post expeditionem illam nobilem præclare consenuit. Academia tribus drachmarum millibus emta, domicilium fuit 25
Platonis, Xenocratis, Polemonis ibi disputantium ac totam ætatem conterentium: vnica demta die, qua Xenocrates quotannis in Astu iuit Liberalibus, ut (quod aiunt) nouorum tragicorum histriionum condecoraret festiuitatem. Aristoteli etiam exprobrauit Theocritus Chius, quod Philippi & Alexandri conuictum amans, 35

Spretæ Academia, loca quæ se Borborus amnis

Effundit posthac maluerit colere.

Est enim fluuius apud Pellam, qui Macedonibus dicitur Borborus: cum Græce ea vox cœnum significat. Quid quod Home-

Homerus insulas nobis quasi ex professo prædicat atque celebrat,

Lemnum diuini Venit inde Thoantis in Urbem. item:

Et qua Lesbos habet sedes præclara deorum. Et:

5 *Scyron Enyei celsam cum cepimus Urbem. rursum:*

Tum qui Dulichiam, sacras & Echinadas.---

Ac de illustribus viris habitasse in insulis aiunt diis charis-

simum Aeolum, sapientissimum Uliſsem, fortissimum Aia-

cem, hospitalitatis laude clarissimum Alcinoum. Equidem

10 Zeno, cum narratum ei esset nauim, quam vnâ reliquam

habuerat, vnâ cum mercibus esse à mari absorptam, Bene,

inquit, ò fortuna facis, in pallium me & vitam compellens

philosophicam. Homo autem non fastu tumens, neq; pla-

ne inſaniens turbæ hominū amore, non puto, culpabit for-

15 tunâ si ab ea in insulam aliquam detrudatur, sed gratias a-

get, quod ipsi multas istas molestias, vagosq; errores, & ia-

ctationes peregrinationum, pericula nauigationum, tu-

multusq; forenſes adimens, stabilem & quietam, ocioſamq;

& suauissimam re vera vitam dederit, rerum necessariorum

20 mensuram veluti circino describens. Quæ enim insula est,

quæ non habeat domum, ambulationem lauacrum, pisces,

leporis, si quis venatione & animi oblectatione parum ſe-

ria vti velit: Et quod est potissimum, quies, cuius sitis ple-

25 dentes, & domi sese occultantes, inuestigant lycophantæ &

curiosi homines, conſectanturq;, & ex suburbanis, hortisq;

in forū & aulam vi pertrahunt. in insulam nemo interpel-

landi, petendi, æs alienum contrahendi, aut ad fidei uſſionē

30 exorandi, vel ad comitia pro ipſo obeundum petendi gra-

tia nauigar: sed hoc faciunt necessariorum & familiarium

optimus quisque beneuolentia & desiderio impulsus. reli-

quum vitæ tanquam in aſylo conſtituti & ſacroſancti est

ei, qui velit & didicerit liberali ocio ſui. At qui ſoris diſeu-

rentes, vitæq; maiorum partem in diuerſiſſis publicis & re-

35 lioniis conſumentes beatos prædicant, ſimiles ſunt eorum

qui planetas inerrantibus ſtellis meliore putant eſſe condi-

tionē. Et tamen vnusquisque planetarum ſuo in orbe tan-

quam inſula aliqua ita circumuertitur, vt ſuum ſeruet or-

dinem. Sol enim, inquit Heracleſus, nunquam ſuos fines

transgredietur: ſi peccauerit, Furia cum Iuſticia adiutrices

inuē-

Iliad. 2.

230.

Iliad. 1.

664.

Iliad. 2.

625.

inuenient. Verum enimvero hæc, amice, his dicimus atque accinimus, quibum cum in insulam commigratum est cōmercia cum aliis præcidit

Vnda maris, multos inuitos illa repellens.

Tibi, cum non sit vnus assignatus locus, sed vno prohibitum: dum vno interdicitur, omnium aliorum potestas est data. Porro autem his cogitationibus, Non gero magistratum, non sum in senatu, non præmiorum in certaminibus sum arbiter, si hæc opponas: Non intersumus seditionibus, non sumtus facimus, non fōres præfecti obseruamus, non iocuræ nobis est cui nunc prouincia nostra obtigerit, iracundusne sit an importunus, * Sed quemadmodum Archilochus Thasi insulæ frugifera arua & vineta silentio prætermittens, eam ob asperitatem & inæqualitatem traduxit, ita scribens,

---illa a fini dorsum Velut

Stat, materie syluestri prorsus obfita:

sic nos exsulij vnam partem acrius consideramus, in qua est obscuritas & ignominia: ab altera ocium, quietem, & liberalitatem negligimus. At enim reges Persarum eo nomine felices prædicant, quod hycem Babylone, æstatem in Media, Susis suauissimum veris tempus exigent. Licet vero exsuli mysteriorum tempore Eleusine degere, Liberalibus Argis festiuitati solenni interesse: Pythiis Delphos, Isthmiis Corinthum se cōferre, siquidem spectaculis delectatur. sin vero, ocium in manibus est, deambulatio, lectio, somnus absque interturbatione, Diogenis illud, Prandet Aristoteles quando Philippo lubet, Diogenes quando Diogeni: cū neque negocium, neque magistratus, neque præfectus vitæ rationem vsitatam tibi interrumpat. Ob hanc adeo causam paucos de prudentissimis & sapientissimis inuenies in sua patria sepultos. Plerique nemine cogēte reuulsis anchoris vitæ nauim ad alium portum applicuerunt. alij Athenas, alij ex Athenis. Quis enim ita patriam suam laudauit, vt Euripides cuius hæc sunt:

Primum, nec inquisinus nos populus sumus,

Sed indigena, natiq; in hoc adeo solo.

Cum cetera Vrbes tessera arum instar cita

Alis alia cines mittant identidem. *

Quod si quid extra propositum me semine,

laetare

*Iactare fertis, cælum temperie optima
Tellurem apud nos ambit, haud aëstus gravis
Nos Urget, haud hyems gelu nimio premis.
Tum quidquid habet Assa, aut incundum Gracia,
Hoc omne consecramur genii gratia.*

Et tamen is ipse, qui hæc scripsit, in Macedoniam abiit, atque apud Archelaum vitæ reliquum exegit. Audiuit (puto) etiam hoc epigramma:

Aeschylus Exphorionis, Athenis natus, in arvis

Frugiferi iacet hic post sua fata Gela.

- 10 Nam & hic in Siciliam abiit, & ante eum Simonides. Tum illud, Herodoti Halicarnassei historiæ editio hæc sunt qui scribant: Herodoti Thurijs. Migravit enim Thurios, parsque fuit eius coloniae. Iam sacrum illum & diuinum Musarum spiritum, Phrygiæ exornatorem pugnae Homerum, nonne hæc est causa cur tam multæ vrbes sibi vindicare voluerint, quod non vnam aliquam laudat? At Ioui quoque Hospitali multi habentur magnique honores. Quod si quis dicat, istos gloriam & honores captasse: ad sapientes animum refer, sapientisque illas Atheniensium scholas & disputationes tecum recense, Lycei, Academiae, Stoæ, Palladij, Odei. Si Peripateticam reliquis præfers philosophiam: Stageira patriam habuit Aristoteles, Ereßu Theophrastus, Lampsaecum Strato, Troadem Lyco, Chium Aristo, Phaselites fuit
- 15 Critolaus. Si Stoicam probas: Citienfis erat Zeno, Cleanthes Assius, Chrysippus Solensis, Diogenes Babylonius, Antipater Tarsensis, adeoque Athenienfis Archidemus ad Parthos abiit, ac Babylone Stoicæ scholæ successionem reliquit. Quis autem illos extorres egit? Nemo. sed vltro o-
- 30 cium sectantes honestum, quod non temere contingit iis qui in patria alicuius nominis sunt aut potentia pollent, reliqua verbis, nos docuerunt hoc factis. Atque etiam celeberrimi & præstantissimi viri viuunt extra patriam, non indito, sed vltro suscepto exsilio, neque iussi fugere, sed sponte sua fugientes negocia, occupationes, molestias, quas patria adfert. Etenim Musæ, quantum video, veteribus pulcherrima & nobilissima scripta vt componerent, exsili-um pro adiumento adsumserunt. Thucydides Athenienfis bellum Peloponnesiorum & Atheniensium conscripsit in Thracia apud Scapten Hylæ: Xenophō in Scillunte Elidis:

Philippus

Philippus in Epiro: Timæus Tauromenij in Sicilia natus, Athenis: Androtion Atheniēsis Megare: Bacchylides poeta Ceus in Peloponneso. Hi omnes, iisq; adhuc plures, patria sua amissa non desponderunt animos, neq; sese proiecerūt: sed bonitate suorum ingeniorum vsi, tanquam commeatū fortuna exsulum suppeditāte, apud omnes etiam post mortem fama sunt celebri: neque ab illis vlla vllius qui in exsulum egisset facta interim extat mentio. Quare is quidem ridiculus est, qui exsulum putat cum ignominia coniunctū. Quid enim dices. Obscurus fuit Diogenes? quem cum Alexander vidisset in Sole apricantē, & quāsi uisisset aliquāne re indigeret: isq; respondisset, nulla, nisi ut paulum secedens Solis radios non intercipias: miratus animi magnitudinem, amicis dixit, Nisi Alexander essem, Diogenes vellem esse, Obscurusne fuit Camillus Roma ciectus? qui nunc alter Romæ conditor dicitur. Et quidem Themistocles solū Græciæ coactus vertere, non amisit partem apud Græcos gloriam, sed apud Barbaros nouam est adeptus. neque adeo quisquam est abiecto animo, qui non mallet esse Themistocles ciectus, quā Leobates qui de eo retulit ciiciēdo. aut qui Clodius potius rogationem de Cicerone in exsulum mittendo ferens, quam Cicero exulare iussus esse cuperet: vel Aristophontis accusatoris statum Timothei patria extrusi conditioni præferret. Cæterum, quando multos verba Euripidis mouent, qui vehementer accusare exsulum videtur: videamus quidnam ille singulatim dicat, interrogante & respondente introductis.

*Euripides
refutatur.
Phæniss.*

IO C. *Quid patria carere num magnum est malum?*

POL. *Est maximum, & re maius, quam dici queat.*

IO C. *Modus exsuli quis est? quid exsulis graue est?*

POL. *Hoc maximum & nūm est, libertate quod carens.*

IO C. *Seruile sane est, non dicere quod sentias,*

POL. *Dominorum ad hæc oportet ferre inscitiam.*

Hæc neq; recte, neq; vere concedi sibi ille postulat. Principio enim non ferui hoc est, non dicere quod sentias: sed viri cordati, cum occasio & res silentium taciturnitatemve desiderant, quod ipse alio loco melius pronunciauit.

Tacere ubi res poscit: cum tutum est, loqui.

Deinde dominorum, siue eorum penes quos potestas rerum est, inscitiam non minus ij coguntur ferre, qui domi sunt,

sunt, quam qui exsulant, imo illi metu calumniarum aut violentiæ magis plerumque tolerare istam coguntur. Illud vero grauiissimum est, & absurdissimum peccatum, quod exsilibus libertatem adimit. Mirum enim si dicendi libertas Theodoro Cyrenæo fuit ademta. qui, cum ei rex Lyfimachus diceret, Te, quia talis esses, patria eiecit: Omnino, respondit: neque enim me ferre poterat, sicut & Bacchum Semele eiecit, cum ferre nequiret amplius. cumque ei rex Telephorum ostendisset, qui oculis, naribus, auribusque mutilatus in cauea continebatur, ac diceret, Sic ego tracto eos qui mihi male faciunt: * Quid? An Diogeni libertas fuit ademta, qui cum in castra Philippi bellum Græcis inferentis venisset, essetque ad ipsum pro exploratore adductus: assensus est se venisse exploratum Philippi in explebilem auariciam ac de mentiam: qui eo iret, ut momento horæ de imperio suo atque etiam vita pugnae aleam subiret. An vero Annibal non usus est libertate dicendi aduersus Antiochum, exsul aduersus regem. quem cum oblata occasione iussisset hostes aggredi, isque mactata hostia negaret extra addicere: Quid, inquit? tu carnem pluri facis, quam hominem prudentem? Porro autem cum soli mutatio neque geometris neque litteratoribus libertatem adimat de rebus sibi perceptis dissendendi: bonis atque honestis viris eam adimet? Enimuero futile ingenium ubique & vocem intercludit, & linguam pervertit, suffocat, silere cogit. Qualia vero sunt, quæ sequuntur apud Euripidem?

IO C. *At spe tamen feruntur exsules ali.*

POL. *Vultu aspiciunt incundo: cunctantur tamen,*

Id crimen profecto stultitiæ potius intentetur, quam exsilio. Qui enim non didicerunt, neque norunt rebus præsentibus recte uti, ij semper à futuris pendentes, & absentia desiderantes, spe tanquam rate feruntur atque fluctuant, etiam si nunquam extra muros prodeant.

IO C. *Patris iuuere nil amici & hospites?*

POL. *Felix vide et sis: nil miseros isti iuuant.*

IO C. *Non nobilitas in alium te tua extulit?*

POL. *Malum est, habere nihil. me non alius genus.*

Hæc vero iam Polynices ingratis dicit, ignominiam nobilitati, amicorum inopiam exsilio inscribens. qui & ob generis splendorem exsul regis est dignatus nuptiis, & amicorum

LL

socio.

fociorumque tanta stipatus multitudine bellum suscepit.
quod ipsum ipse paulo post sic fatetur:

Multi Mycenarum, multi principes

Danaorum & nā nunc adsunt, mihi gratiam

Dantes molestam hanc, qua mihi sit peropus tamen.

Qualis vero est illa lamentatio matris?

Non ego tibi pro more in nuptiis

Facem succendi: non lauacra mollia

Ismenus prabuit tibi.

*Exsulum
non esse
probrosum*

Enimvero gaudere debebat, ac gratissimum hoc habere, q^{uo} 10
inaudiret filium in tanta regia habitare. illa vero non accē-
sam facem deplorans, & nō suppeditatas ab Ismeno aquas
(quasi vero Argis & aqua & ignis deessent nuptiis) fastus &
stoliditatis mala exsilio appingit. Attamen, inquires, expro-
bratur exsili exsulum? à quo tadem, nisi à fatuis? qui & pau 15
periem, & caluiciem, & breuitatem staturæ exprobrant, &
pro flagitio deputant, si quis peregrinus sit, aut inquilinus.
verum qui in horum sententiam non descendunt, ij admi-
rationi habent viros bonos, siue pauperes ij sint, siue pere-
grini, siue exsules. Nonne autem videmus vt Parthenonem 20
& Eleusinium, ita etiam Theseium ab omnib. adorari? & ta-
men exsulauit Athenis Theseus, cui hoc debeat homines,
quod Athenas inhabitat: vrbeq; excidit, quā nō inquilinus
tenuit, sed ipse condidit. Quid vero Eleusini præclarum re-
linquetur, si nos Eumolpi pūdet? qui è Thracia Athenas 25
profectus initiauit factis, atq; etiam nūc initiat Græcos. Cu-
ius deniq; filius Codrus Athenis regnauit? nonne Melāthi,
qui Messena extorris fuit? An non laudas Antisthenis di-
ctum? qui obiiicienti matrem ipsius Phrygiam fuisse, respon-
dit, Etiam deorum matrem Phrygiam fuisse. Tu quoque, 30
si quis te probri causa exsulem appellet, respondebis: Etiam
Herculis, cui ob victoriarum pulcritudinem Callinico no-
men factum est, pater exsul erat: & auus Liberi patris, missus
ad quærendum Europam domum non rediit:

Phœnixq; natus, exsul mutauit genus,

Thebas profectus.---

vbi mulieres furibundæ Bacchum ab eo genus ducentem
sacris venerantur. Quod vero Aeschylus obscure innuit, di-
cens:

Castumq; Apollinem, exsulem cælo deum:

de co

de eo meum os, ut cum Herodoto loquar, continens esto.
Empedocles porro sic orsus suam philosophiam:

Fata rubent, stant hac decreta antiqua deorum.

Si quid peccando longius daemones errant:

Quisq; suis pœnas, calozq; extorris ab alto

Triginta horarum per terras millia oberrat,

Sic Ego nunc ipse Scagor, diuinitus exsul.

equidē ostendit non se modo, sed suo exemplo omnes homines hīc exsules & inquilinos esse. Hoc enim voluit intelligi. Non sanguis vobis, o homines, non spiritus concretus animæ ortū naturamq; præbuit: sed ex his corpus conformatum est terrigenum atq; mortale. originem animæ aliunde huc aduenientis lenissimo vocabulo peregrinationis indico. quæ, si verissime loqui velis, exsulat & vagatur diuinis eiecta decretis atq; legib. Deinde tāquam in insula quæ multis agitur fluctibus, ostrei in morem, ut Plato ait, illigata corpori, quia nō meminit, neq; reminiscitur ex quāto honore, & quanta beatitate demigraverit, non Sardib. Athenas, non Corintho in Lemnum aut Scyrum, sed de cælo & luna in terram & terrestrem vitam delata, ut ibi exiguum subinde locum alio loco mutet, ægrē fert insolentem sui mutationem, ac tanquam degener planta emarcescit. Quāquam plantæ quidem vnus locus alio est crescendo germinandoq; aptior. Homini felicitatem nullus locus adimit: ut neq; virtutem, neq; prudentiam. Itaq; & Anaxagoras in carcere quadraturam circuli descripsit: & Socrates venenum bibens philosophabatur. adq; philosophandum familiares exhortabatur, beatusq; ab iis prædicabatur. Phaethontem autem atque Tantalum, cum ij in cælum ascenderent, poetæ in maximas tradunt ob stultitiam deuenisse calamitates.

PELVTARCHI DE INVIDIA

et odio.

35 **I**TA quidem videtur nihil ab odio differre invidia, sed idem esse. Vniuersæ autem malicia tanquā multis hamis prædita, prauis ab ipsa dependentibus affectionibus hinc inde varie in sese implicatur atque committitur: quæ morborum modo vna alterius inflammatione excitatur. Cui res sunt secundæ, is odiū gerenti & inuideti æque est molestus

flus. quare benevolentiam utrique vitio censemus opponi,
 quæ vult ut proximo bene sit: & inuidere atq; odisse pro eo-
 dem ducimus, quia contrarium benevolentia studium ha-
 bent. Sed quoniam non ita conveniunt similitudinibus
 duo hæc, ut differentiis discrepant: has confectemur, initio
 ab origine utriusq; ducto. Odium gignitur, quod quem o-
 dio quis habet, eum vel simpliciter, vel erga se malum esse
 imaginatur. Nam & qui iniuria se affectos putant, autorem
 iniuriæ odisse solent: & qui alias iniuriosi aut maliciosi vi-
 dentur, eos auersamur atq; molestie ferimus. Invident autē
 simpliciter iis, qui fortuna vruntur propicia. Itaq; inviden-
 tia videtur infinitum esse quidpiam: sicut ophthalmia, quæ
 est oculorum vitiosus affectus, omnib. splēdidis offenditur.
 Odium semper definitur subiecto certo, in quod incum-
 bit. Deinde, odium concipitur etiā in bruta animalia. Sunt
 enim qui feles, cantharides, rubetas, serpentes oderunt. Et
 Germanicus galli gallinacei neq; vocem neq; adspēctum
 ferebat, mures magi Persarum interficiebant, quod & ipsi
 eos odio haberent, & ideo inuisos arbitrarentur. Ex æquo
 enim & Arabes omnes, & Aethiopes murem abominantur. 20
 Invidia soli homini aduersus hominem est. Neq; enim pro-
 babile est brutam bestiam brutæ inuidere: cum de alterius
 vel secundis vel aduersis rebus nihil imaginetur, neq; de bo-
 na aut mala alterius fama: quibus opinionibus maxime ex-
 asperari solet inuidētia. Interim oderunt inuicem bruta, 25
 exerceantq; inimicitias, & fide maiora bella gerunt. Pugnat
 inter se aquilæ & dracones, cornices & vlulæ, parus & cardu-
 elis, quorum etiam sanguinem occisorum permisceri ne-
 gant, sed etiam si quis confundat, utrunq; seorsim diffuere
 narrant. Probabile est etiam leoni aduersus gallum, & ele- 30
 phanto aduersus murem atrox odium esse a metu natum.
 Quod enim timetur, id odio est. Hoc ergo videntur odium
 & invidia discrepare, quod hanc brutorum natura non i-
 tem ut illud admittit. Præterea inuidia contra neminem iu-
 ste suscipitur. nemo enim eo iniuste agit, quod faustis vitur 35
 successibus: propter quos tamen ei inuidetur. At multi me-
 rito odio habentur: & qui eos non fugiant atq; auersentur,
 ipsos odio dignos dicimus. Atq; huius rei magnum hoc est
 argumentū, quod sunt qui multos se odisse fatentur: nemi-
 ni autem dicunt se inuidere. Odium enim malorum, lauda-
 bile

bile habetur. & fratre Lycurgi natum Charilaum Spartæ regem, benignum mansuetumque hominem cum laudarent nonnulli, collega eius: Et quomodo, inquit, probus iste sit, qui ne malis quidem se difficilem gerit? Ac Thersitæ corporeis vitiis Homerus cum multiplici atque copiosa oratione depinxisset, animi prauitatem breuissime, ac quasi vno verbo expressit:

Pelida in primis erat, atque inimicus Ulyssi.

Iliad. 3.

nam maior nulla potest esse vitiositas, quam optimis esse inimicum. Quinetiam negant se inuidere: & si arguantur, sexcentas præscriptiones adferunt: irasci se dicentes, aut metuere, aut odisse hominem, aut quoduis aliud nomen affectioni prætendentes, quo inuidiam velent, vt solam omnium animi morborum infandam. Porro necesse est easdem vt stirpes, ita etiam affectiones iisdem ali atq; augeri reb. Atqui eos magis odimus, qui deteriores fieri pergunt: inuidetur iis potissimum, quorum virtus crescere videtur. itaq; etiam Themistocles dicebat, se adolescentem nullum splendidum fecisse facinus: nōdum enim sibi fuisse inuisum. Sicut

20 enim cantharides maximè adultis iam frugibus, & rosas florentibus, incumbunt: ita inuidia maxime adoritur bonos, & ad virtutem proficientes atq; gloriam. Rursum extrema malicia facit vt simul etiam odium fiat vehementius. eos quidem, quorum calumnia Socrates fuit oppressus, vt extre-

25 me malos, ita oderunt: itaque auersati sunt ciues, vt neque ignem eis accenderent, neque interrogantibus responderent, neque in balneo aqua vterentur eadem, sed qua illi lauissent, eam tanquam pollutam iuberent à ministris effundi: donec illi impatientia odij sese suspenderunt. At rerum

30 secundarum excellentia atque splendore sæpenumero extinguitur inuidia. Non enim verisimile est Alexandro quē quam aut Cyro inuidisse, postquam summa rerum sunt potiti. Sed quemadmodum Sol quorum per verticem transit in eos diffuso lumine aut nullam aut exiguam vimbram

35 facit: sic qui prosperitate elati supra caput æmulorum eminent, splendore suo eorum inuidiam coercent atque abolent. Odium vero potentia & excellentia inimicorum non minuit, nam Alexander neminem quidem habuit qui inuideret ipsi: qui odissent, multos, quorum tandem interceptus est etiam insidiis. Similiter etiam aduersæ res inui-

diam tollunt, odia non perimunt. nam etiam deiectos inimicos oderunt: cum nemo inuideat misero. Sed & hoc verū est, quod nostra ætate quidam sophista dixit, Inuidos ad miserandum esse facilimos. vt in hoc etiam magnum inuidiæ & odij discrimen appareat, cum hoc neutram fortunam relinquat, illa vtriusq; abundantia elanguescat. A contrario deniq; idem hoc intelligemus. Inimicicia & odium tolluntur, vel vbi fides sit nos nō esse affectos iniuria, vel vbi quos vt malos oderamus, bonos eos esse persuadetur, vel beneficio accepto. vltima enim gratia, vt Thucydides inquit, etsi minor sit, tamen tempestiue inita, potest maius diluere crimen. Horum primum inuidiā non perimit. oderunt enim, quantumuis constet nulla se affectos iniuria. Reliqua duo et augent eā. nam & magis inuident iis quos bonos putar, vt pote virtute rerū bonarum optima præditis: & si beneficium à fortunatis accipiant, ægre ipsis est, inuidentq; iis & voluntatem & facultatem: quorum illa virtuti, hæc fortunę debetur, vtraque bonum est. Ergo plane diuersæ sunt affectiones odium & inuidia: quando quibus illud lenitur reb. iis hæc exasperatur. Iam nunc porro vtriusq; affectionis propositum consideremus. Institutum est eius qui odit, male, si possit, facere. atque ita odium definiunt, affectionem quandam & propositum male faciendi, eiusque occasionem captādi. Verum hoc quidē ab inuidia abest. Multi familiarib. ac domesticis suis inuident, quos perire aut in calamitatem incidere nollent: tantum molesta ipsis eorū est prosperitas, & gloriam splendoremq; eorum pro viribus minuūt. graue autem incommodum & perniciem inferre nollent, contenti veluti excelsæ domus eam partem quæ lumini officit deiecisse.

PLVTARCHI CONSOLATIO AD
vxorem suam.

PLVTARCHVS vxori S. Quem misisti mihi de obitu filiolæ nunciaturum, eum apparere à via aberrasse cum Athenas iret. Ego autem Tanagram veniens, de nepte inaudiui. Et quæ ad sepulturam quidem pertinent, existimo iam esse peracta: ut velim facta omnia, vt & nūc & in posterum quam maxime tibi vacuitatem doloris præstent. Quod si quid volens prætermisisti, meamq; expectas senten-

sententiam, arbitrarisque te facilius laturam me præsen-
 te: hoc quoque fiat citra omnem curiositatem & superstitionem, a quib. alioquin longe abes. Tantum, mea vxor, &
 me & te huic casui serua animo cōposito atq; tranquillo.
 5 Ego enim ipse scio, atq; definitio quanta sit accepta calamitas, si vero te grauiter ferendo modū excedentem offendero, id me magis ēt quam res ipsa perturbabit. Sane ipse quoque non sum (quod aiunt) ē quercu natus aut saxo. quod tu te scis, quę me tot liberūm educandorū adiutorē habuisti,
 10 quos omnes domi nostrę, nostraq; opera educauimus. Hęc autē, quę tibi desideranti filia post quatuor filios nata fuit, occasionemq; mihi dedit vt tuū ei nomen imponerē, scio e-
 gregie carā fuisse, & peculiaris dolori acrimonia inest apud animum liberorū amore flagrantem, cum consideratur
 15 quam illa delectauerit, quā ingenio fuerit mundo, & omnis irę reprehensionisq; puto, tum naturalis illa bilis vacuitas & mansuetudo, mutuusq; amor & gratia simul & voluptatē exhibebat & humanitatis contēplationem. non enim aliis modo infantib. sed vasis etiam atq; ludicris quib. delectaba-
 20 tur nutricem māmam præbere hortabatur: præ humanitate tanquā ad mensam cōmunem ea vocans, suauiissimisq; reb. impertiens ea quę habebat iucunda. Verum nō video, mea vxor, cur hęc & alia id genus viuente ea nos cum delectauerint, nunc in memoriam reuocata perturbare & dolo-
 25 rem adferre debeāt. Sed metuo vicissim, ne vna cum dolore etiam memoriam abiiciamus. vt Clymene illa dicens,

Odi nunc arcum corneum habilem,

Exercitationes pereant:

quia semper fugiebat & formidabat recordationem pueri
 30 qui vna eas obiuerat. fugit enim natura omne id, quod molestiā adfert. Oportet autem quemadmodū, ipsa nobis fuit omnium iucundissimum oblectamentū & spectaculum atque auditio: ita recordationē quoq; ipsius nobiscū adfido esse atque viuere, quę multo, immo multis modis plus ad-
 35 ferat læticię quam doloris. siquidem par est eorū sermonū, quos sæpenumero inter nos habuimus, suo tēpore ad nos quoq; aliquam redire vtilitatem: neq; nos desiderē, & multiplices iis quę læta percepiamus dolores opponere. Hoc quoque narrant qui interfuerunt, & admirantur te neque lugubrem sumsisse vestem, neque vel tibi vel ancillis vllam

*Mortuorū
 recordatio
 qualis esse
 debeat.*

intulisse deformitatem, vllam planctum: neque fuisse in sepultura sumtum vllum insolentem aut magnificum adhibitum, sed cum necessariis omnia esse peracta modice & tacite. Atq; id quidē mirū mihi non est visum: si, quē ne ad theatrum quidem aut solennes pōpas vnquam te comere aut ornare consueuisses, luxumq; adeo ad ipsas inutilē voluptates putauisses: in tristi materia frugalitatem conseruasles. Non enim in bacchationibus modo oportet modestam mulierem corruptelæ expertē manere: sed ita sentire etiā, in luctu quoq; concussionē animi opus habere continentia. 10 nō quæ aduersus naturalem in liberos parētum amorē pugnet, (vt multi arbitrātur) sed contra incōpositos intemperantesq; animi motus. Condonamus. n. dilectioni liberorū desiderium, honorem, & memoriam defunctorū. Sed lugēdi inexplēta cupiditas, ad lamentationes planctusq; prouehens, nō minus turpis est quam intemperantia voluptatū: verbis tamen effectum est, vt veniā impetraret, quia loco de lectionis dolor & acerbitas turpitudini coniunguntur. Quid enim, quæso, magis est à ratione alienum, quam nimium risum & gaudium amputare, fletui & ciuiatui ex eodem 20 fonte promananti fluxū liberū permittere? aut de vnguento & purpura nonnullos cum vxorib. delingere, interim cōcedentes tonsurā lugubrem, atratam vestem, sessionē deformem, accubitum laboriosum? aut. quod omnīū est atrocissimum. si seruos ancillasve dominæ aliquādo immodice 25 inique puniant, obstarē iis & prohibere: pati interim eas ipsas acerbe de seipsis sumere ac crudeliter supplicium tali in casu, qui aliquam animi relaxationem humaniorem requirat? Verum nobis, mea vxor neq; ista opus fuit lite, neque hac opus fore puto. Nam frugalitate quod vel ad cultum corporis, vel ad victus rationem attinet, nullus philosophorū est quē nostra familiaritate ac consuetudine vsus 30 non in tui admirationem traxeris: neque ciuium cui non in sacris, sacrificiis, & theatris tua cultus vilitas spectaculo fuerit. Iam vero etiam in simili re magnam animi gravitatem declarauisti, liberorum natu maximo amisso: & rursum, cum nos elegans iste Charō reliquisset. Memini enim quando à mari cum hospitibus mihi domum redeunti allatus est de pueri morte nuncius, illique vna mecum domum venerunt, aliis etiam comitantib. eos cum omnia in- 35 tus pa-

*Vxoris
Plutarchi
lano.*

tus pacata, altamq; offendissent tranquillitatem, opinatos
fuisse (id quod postea etiam aliis narrauerunt) nihil accidisse
aduersi, vanumq; fuisse illum rumorem. ita tu tum mo-
deste domum adornaueras, eo tempore, quod magnā con-
5 fusionis materiam præberet. Atq; hunc quidem tuis vberibus
lactaueras, ac mammae collisionem passæ sectionē sus-
tinueras. Hæc enim generosam & prolis suæ amantem de-
cent. alias plerasque matres videmus, quando liberos suos
tanquā ludicrū aliquid ab aliis in manus traditos sumūt,
10 postea iis mortuis in vanum ingratumque luctum effundi.
non ob amorem hoc, (is enim honeste ac circumspecte a-
git) sed quod exiguæ naturali affectioni multum vanæ glo-
riae studium admixtum, feros facit, & feriosos, implacabi-
lelq; luctus. Atq; hoc videtur non ignorasse Ætrops. Ait e-
15 nim ille, cum Iupiter diis honores diuideret, & luctus quo-
que sibi aliquid posceret: concessum ei esse vt honoraretur,
sed tantum ab iis qui volentes vltroq; id facerent. Et profes-
sō ab initio luctus ita habet. Vnusquisq; luctum sibi ipse
adsciscit. qui vbi actis radicibus subsedit, familiarisq; est fa-
20 ctus, non iam volentibus his quos occupauit rursus abir.
Ergo præ foribus ei repugnandum est, neq; committendū
vt veste, tonsura, aliāve consimili re nobis quasi præsidium
imponat: quæ quotidie occurrētia, & fatuum incutientia
pudorem, ita deiiciunt, inq; angustias redigunt, & medicu-
25 losum faciunt animum, vt luctus gratia sic obsessus, neq;
risum, neq; lucem, neq; mensam humaniorem participet
mœrens. Huic malo comitatur corporis neglectio, & auer-
satio vnctionis, lauacri, ac reliquæ victus rationis. cum cō-
tra debeat anima à corpore bene habente sibi auxilium ac-
30 cersere. Magna enim pars mœsticiæ retunditur atq; luxa-
tur, quando corpus veluti fluctus in tranquillitate maris
diffusum est. vbi autem æstus & asperitas ex victus mala ra-
tione obortus facit, vt corpus nihil commodum aut gra-
tum animo suggerat, tantum dolores & molestias, tanquā
35 acerbæ quasdam & insensas exhalationes submitat: ne-
volentes quidem facile ad quietem animi sese possunt reci-
pere, tot prauis affectionibus animo læso. Id verò quod in
tali re maximum est, & apprime metuendum, nihil me ter-
ret. scilicet malarum mulierum aditus, voces, & in lamētan-
do societas: quibus illæ dolorē exacuunt, nō sinentes eum

vel aliis rebus, vel à seipso confici atq; elanguescere. Non enim nescio quantum nuper certamē certaueris, cum opem tulisti Theonis sorori, & pugnauisti cōtra mulieres, quę extrinsecus cum eiulatibus & conclamationibus tanquam ignem inferentes accurrebant. Quippe amicorum aedes cū vident ardere homines, vnusquisq; ad extinguendum incendium omnem suam celeritatem, omnem vim confert. cū animum vident ardere, ipsi fomites & alimenta incendio suggerunt. Et cui oculi dolent, illum non patiuntur, quantumvis cupientem, inflammationi manum adiungere, neque eam ipsi tangunt: qui in luctu est, sedet dolorem suum exhibens cuius tanquam fluentum aliquod commouendum atq; exacerbandum: cum quidem is ex leui agitatione & titillatione in magnum ac difficillimum curatu morbum abeat. Verū ego satis scio, ab his te tibi cauturam. 15
 At enim id te conari velim, vt frequenter te cogitatione in illud transferas tempus, quo tempore nondum nobis ista prole nata nihil erat quod cum fortuna conquereremur. deinde hanc cum illa continues tempestatem, atq; sic ratiocinēre, eundem nūc esse nostrum, qui tunc fuit, statum. 20
 Alioquē videbimur, mea vxor, inique ferre illum siliolę nostrę partum, si res nostras ante ortum eius minus culpandas pronunciemus fuisse. Biehannium verò, quod intercessit, neutiquam eximendum est memorię: sed voluptati nobis ducendum, quod nobis gratam oblectationem prębuerit. 25
 neque debemus exiguum bonum pro magno malo deputare: aut aduersus fortunam ingrati pro eo quod dedit esse, quia non adiecit id quod spe conceperamus. Semper quidem pulcrum suauemque fructum fert de diis bona verba dicere, fortunamq; te a quo animo & citra inculpationem ferre. in tali autem casu qui bona in memoriam sibi reuocat, & cogitationem ab obscuris & animum conturbantibus ad lucida ac splendida conuertit: aut omnino is dolorem exstinguit, aut cum contrariis temperando exile debilemque reddit. Sicut enim vnguentum semper olfactui 35
 adfert delectationem, aduersus fœtida etiam remedij vim obtrinet: sic bonorum in animo commemoratio rebus aduersis vsus quoq; necessarij auxiliij prębet iis, qui non fugiunt meminisse commodorum pręteriti temporis: neque vbique & semper culpant fortunam. Quod sane minime

Præteritorum recordatio.

nos decet, vt calumniam vitæ nostræ impingamus, si ea libri instar reliquis omnibus puris & sinceris vnicam laturā habet. Sæpenumero hoc audiuiſti, beatitudinem pendere à rectis consiliis in affectionem animi constantem desinentibus: fortunæ autem mutationes nullum magnū momentum adferre ad summam vitæ. Si tamen opus sit nos quoq; gubernari rebus externis, ac fortuita cum vulgo enumerare, iudicibusq; nostræ felicitatis vti quibusuis hominibus: noli respicere in præſentes lacrymas, & luctus hominum
10 qui ad te veniunt casum tuum miserantes, prauo quodam more susceptos. sed hoc potius considera, quomodo ij te singuli suspiciant ob liberos, dñum, vitam. Turpe verò fuerit, cum alij tuam exoptent fortunam etiam cum hoc q̃ nunc nobis molestiam adfert coniunctam, te eam præsen-
15 tem vituperare: neq; ex ipso calamitatis morsu sentire quātum habeant gratiæ ea quæ supersunt. An sicut nonnulli capite vel sine carentes Homeri versus seligunt, multis interim tot atq; præclaris eius poematū partibus supina oscitantia præteritis: ita incommoda vitæ calumniosa cōqui-
20 remus & enumerabimus, commodis promiscue neglectis? imitabimurq; auaros & sordidos homines, qui multa vbi-que quæsiuerunt, non vtuntur partis, sed amissa deplorant? Sin autem eam miseraris quod innupta atq; sine sobole decesserit: alia habes quibus te consoleris, in quibus nihil tale
25 deest. non enim sunt hæc magna mala iis quibus desunt, & interim parua bona habentibus. Illa verò cum iam eò venerit, vbi nullus est dolori locus, nihil nostro opus habet dolore. quid enim nobis ab ea mali euenire potest. cum omni ipsa vacet molestia? nam magnarum rerum amissiones dolorem abiiciunt, cum eò pertinuerint, vt nihil iis do-
30 lore sit opus. Ceterum Timoxena tua paucis est priuata rebus: pauca enim norat, paucisq; gaudebat, quæ verò neque sensu neque cogitatione percepit, quomodo ei hæc adempta diceret? Enimuerò quæ alios audis dicere, quibus per-
35 suadent vulgo nullum malum, nullum incommodum esse iis qui soluti sunt corpore: scio ne credas vera, impediri te doctrina à maioribus accepta, ac mysticis tesseris sacrorum Bacchi, quæ nobis inter nos notæ sunt, qui eas communicamus. Itaque ergo animam, vt pote interitus expertem, cogita idem pati, quod accidit auib; captiuis.

Si enim multum temporis in corpore ea fuerit educata, multisq; rebus & longa consuetudine cicurata huic vitæ se subdidit: rursus auolans, denuo subit corpus, neq; desinit nouis ortibus subinde implicari huius vitæ casibus atq; euentis. Noli enim arbitrari propterea senectutem male audire & culpam, quia rugas, canos, imbecillitatemq; corporis secum trahit. sed hoc habet molestissimum ea, quod animam rerum ad corpus pertinētium memoria quasi obsolescentem, hisq; nimio studio deditam redigit: flectitque & premit, figuram quam affecta à corpore accepit, conseruans. illa autem accepta quidem * à melioribus, tenetur: tanquam è molli flexu renitens ad suam naturam. Sicut enim ignis extinctus, si quis illico accendat. rursus exsuscitatur, ac celeriter reficitur * * *

Ante simul est natus, Plutonia testis subire.

hisi quod magnus ei amor rerum terrestrium in generatur, emolliturq; vsu corporis & tanquam medicamentis colliquatur. Sed in acceptis à maioribus per manus moribus atque legibus magis elucet quid in his rebus sit verum. Suis enim infantibus mortuis neq; inferias libant, neque aliud quicquam faciunt eorum, quæ fieri mortuis apud alios solent. neq; enim terræ, aut terrestrium infantes vllam partem percipiunt. neq; circa eorum sepulcra & monimenta ac cadaverum expositionem commorantur aut desident. nam leges id non permittunt: quia hoc nefas sit, cum ij in meliorem ac diuinorem conditionem simul locumque concesserint. * Quoniam verò difficilior est fidem iis derogare quam adhibere: externa quidem sicut leges præcipiunt constituamus: interna autem etiam magis incontaminata, pura atq; moderata sumpo.

*Infantum
mors.*

PLVTARCHIDE FAT
to libellus.

NO STRAM de fato sententiam qua fieri potuit per spicuitate ac breuitate cōscriptam, ad te mitto, carissime Piso: quando ita tu flagitasti, non ignarus quam caute me ad scribendum conferam. Primum hoc scito, Fatum dupliciter & dici & intelligi: vel vt actionem (sic enim energian Græcorum liceat interpretari) vel vt sub-

substantiam siue naturam. Actionem in Phædro adumbravit Plato, sic scribens: Lexq; hæc est Adraster, vt quæcunq; anima deo comes, &c. Et in Timæo: Leges, quas de natura Vniuersi deus sanxit animis immortalib. Et in Republica, *Lib. X.*
 Fatum ait esse orationem virginis Lachesis, quæ Necessitatis sit filia: non tragice, sed theologicè suam opinionem enuncians. Quod si quis hæc velit magis vulgaribus verbis exprimi: dicamus in Phædro Fatum describi, vt sit diuina oratio, quam transiri sit nefas, & quæ à causa pendeat nulli impedimento obnoxia. in Timæo, Legem appellari comitem naturæ Vniuersi, secundum quam omnia quæ sunt transigantur. hoc enim efficit Lachesis, vere Necessitatis filia, vt & antè commemorauimus, & postea progressu disputationis plenius aperietur. At Fatum quod substantia sit, est
 15 (vt apparet) vniuersa mundi anima, in tres partes quasi distributa: scilicet in portionem inerrantem, in eam quæ errare siue vagari putatur, & in eam quæ infra cælum circa terram versatur. harū suprema Clotho appellatur, proxima Atropos, infima Lachesis, quæ sororū suarū cælestes actiones excipiēs cōnectit, & in terrestria, quibus præfecta est, dicit. Quid, quotuplex, & quale sit Fatum, quod substantia censetur, quis eius ordo, quis ad se inuicem, quis ad nos respectus, compendio diximus. singula autem alia in Repub. fabula mediocriter suo inuolucro innuit: & nos pro virili
 25 conati sumus tibi ea enarrare. Nobis ad Fatum quod in actione sit referenda est oratio. nam de hoc sunt illæ tam multæ naturalium, moralium, & ad dialecticam pertinentium rerum quæstiones. Satis definitum est, quid sit hoc Fatum. Dicendum ergo deinceps, quale sit: quanquam hoc multis
 30 videtur absurdum. Fatum enim cum suo orbe omnia quæ infinita ex infinito in infinitum fiunt, complectatur, infinitum ipsum non est, sed finitum. Nam neq; lex, neq; oratio, neq; diuinum quicquam infinitum esse potest. Idq; rectius percipies, quod dixi, si consideres totam conuersionem, &
 35 vniuersum tempus, quando octo orbium (vt ait Timæus) inter se finibus continuis coniunctæ celeritates ad caput redeunt, dimensa circulo eiusdem & eodem semper modo moti orbis. Hac enim ratione, quæ definita est & animo cernitur, omnia quæ in cælo & in terra sunt, necessitate ex hoc primordio efficiuntur, stabuntq; cum ad idem redierit

rit principium, & eodem vt antè facta erant modo reddentur. Itaque solus cœli habitus & erga se, & erga terram ac terrena omnia ita est constitutus, vt longis temporum circuituionibus omnia reuoluantur atque reuertantur: ea-que est rerum necessitas, vt illum omnes deinceps suo ordine causæ comitentur. Atque hoc nunc euidentia gratia in nostris rebus intellige, non sine efficacitate cœlestium (vt pote quæ omnium rerum causæ sunt) vel me nunc scribere isthæc, vel te quidquid agis, eo modo agere quo agis. Rursum itaque, cum eadem redibit causa, ij ipsi nos eadem ista eodemque modo agemus. idemque de omnibus hominibus & omnibus aliis rebus accipe, omnia vt sunt, vnica Vniuersi conuersione in eundem statum restitutum iri. Manifestum ergo iam est quod diximus, Fatum quodammodo infinitum, non esse tamen infinitum: mediocriterque potuit perspicui esse circulum quendam. Vt enim motus est circularis, & circulus temporis eum metientis: ita ratio etiam eorum quæ circulo fiunt, est pro circulo habenda. Ferre id quoque liquet, qualis res sit Fatum, id tamen nondum explicatū est singularitatem. Quale ergo est ipsa sui forma? Est, quantum conici potest, similis civili legi. Primum enim si nō omnia, tamen pleraque cōditione certa mandat. deinde quidem vniuersæ suā potentia omnia complectitur, quæ ad ciuitatem pertinent. quorum vtrunque quale sit, agedum cōsideremus. Suo ordine civilis lex de eo qui rem fortiter gesserit, & de eo qui ordinem deseruerit, verba facit, eodemque modo etiam de aliis: nō tamen de certis personis. sed quæ vniuersa sunt, ea principe loco, consequenter ea quæ sub iis continentur, proponit. Itaque legibus dicemus esse præceptum, vt iste vel iste ob rem præclare gestam honore afficiatur, alius ob desertam aciem puniatur: scilicet quia lex facultate, & non expressis quidem verbis, sed tamen ita vt istos ea comprehendant, de iis sanxerit. sicut medicorum quoque; & corpora exercitium leges, singularia in vniuersalibus potestate inclusa proponūt. Ita naturæ etiam lex vniuersalia primariè ac præcipuè, consequenter singularia instituit: vt ista fatalia sint quodammodo, hæc eorum fati omnia adhæreant, sintque (vt sic diam) confatalia. Sed fortassis eorū aliquis qui isthæc nimis accurate examinât, subtiliusque rimantur, cōtrā dixerit fato præcipue singularia, ppter hæc

Leges.

hæc vniuersalia demum tanquam cōfatalia destinari, quæ horum gratia sunt: præcedit enim id propter quod reliqua sunt, & posteriora sunt quæ alterius gratia sunt iis propter quæ sunt. Verùm de hoc alibi agetur. nō omnia aut simpli-
 5 citer atq; expresse fato contineri, sed tātum vniuersalia, id in præsentia dictum & ad sequentes & ad præcedentes nostræ disputationis partes congruit. Quod enim definitum est, id diuinę cōuenit prouidentię: & verò in vniuersali cōspicitur. talis ergo est & diuina lex, & ciuilibus singularibus
 10 infinitas locum habet. Videamus nunc quid sit cum conditione poni, quod ex hypothesi Græcis dicitur: & tale esse fatum monuimus. Poni ergo certa quadam conditione dicitur, quod non per se vel absolute, sed ad aliud relatum, eo posito ponitur ipsum: atq; hac ratione iudicatur, hoc illius
 15 esse consequens. Atq; talis est Adrastæ sanctio. Quicumq; animus dei comes factus aliquid veri perspexerit, is vsq; ad alteram circuitionem à supplicio sit immunis: & si possit perpetuo id facere, perpetuo sit illæsus. Hoc & vniuersę dictum est, & cum conditione. Ipsum autem fatum tale esse, è
 20 natura eius, & appellatione constat. Heimarmene etiam dicitur, quasi nexa & conferta: & sanctio est ac lex, quia ciuili modo constitutum habet quid ex factis consequatur. Deinceps consideremus ea quæ ad mutuam relationem seu affectionem attinēt: id est, quo pacto Fatum cum Pro-
 25 uidentia, cum Fortuna, cum eo quod in nostra est potestate, cum contingentia comparetur atque componatur: addendumque est, quatenus verum sit, quatenus falsum, Omnia fato fieri. Hæc ergo enunciatio, si quidem id notat, Fato omnia contineri, prorsus est concedenda. siue quis de
 30 rebus humanis & terrestribus, siue de cœlestibus velit intelligi. atque hoc in præsentia, quod ad nostram attinet disputationem, concessum esto. Sin, quod multo magis illa vox præsefert, Fatum non omnia, sed illud potissimum significat, quod fati est consequens: non dicendum est omnia
 35 fieri secundum fatum, ne si comprehenderentur quidem fato. Non enim legitima sunt, neq; iuxta leges sunt omnia quæ legibus continentur. Nam & prodicionem, & ordinis desertionem, & adulterium, aliaque id genus multa leges complectuntur: quæ legitima esse nemo dixerit. & ego ne rem quidem egregie gerere, aut tyrannum interficere,

Plat. Phæ-
dro.

*Quomodo
omnia fa-
talia.*

cere, aut tale aliquid dicturus sim esse legitimum. Quod enim legitimum est, legis est mandatum. At si ista leges iuberent, quomodo non contumaces ac legibus aduersi iudicarentur ij, qui nullum præclarum edunt facinus, qui non credunt tyrannos, qui nihil id genus rerum gerunt? aut si hi nihil contra leges delinquant, cur non iustum est illos aleros puniri? Proinde cum his nulla faueat ratio, ista tantum dicemus legitima esse, & secundum leges fieri, quæ legibus sunt expressa: quocumq; aliàs modo acta sint. Eodemq; iure illa tantum fatalia censebimus, & fato fieri dicemus, quæ cõsequuntur causas in diuina dispositione causarum antegressas. Hinc cõcluditur, omnia quæcumq; sunt, fato contineri: multa aut, atq; adeo pleraq; antecedentibus causis effecta, non recte fato addici. His ita cõstitutis, porro dicendum est, quomodo potestas in rebus & actionibus nostra, fortuna, possibile, & cõtingens, & quæ alia his cognata in antegredientib; ponuntur causis, constare cõstante fato possint. Etenim Fatum omnia cõtinet, sicut et videtur, neq; tñ propterea omnia necessariò euenient, sed vnũquodq; pro suæ naturæ modo. Natura porro ita cõparatum est, vt possibile tanquã genus cõtingenti sit prius: cõtingens veluti materia subiiciatur iis q̃ in nostra sunt potestate, & nostrũ arbitrium quasi dominium exerceat in cõtingentia. At Fortuna iis quæ in nostra sunt potestate incidit, ob libera in vtranc; partem euentus momenta cõtingentiæ sese ingerit. Atq; id quod dixi, palam intelliges, si hoc consideres, omne id quod oritur, ipsumq; adeo ortũ non esse absq; facultate: facultatem non absq; substantia. Tum si neq; ortus, neq; id quod oritur, absq; facultate esse potest: ista aut circa hominem sunt, homo substantia est: præterea autem facultas (quam potentiam vsurpant) medio loco est inter substantiam quæ potest, & inter motum quo res fit (generationem vocant) ipsumq; effectum, quorũ vtrunc; est de possibilitium genere. fit, vt cum hæc sint tria, facultas, id quod agere potest, & id quod fieri potest: id quod vim habet agendi, facultatẽ anteeat, hæc possibili sit prior. Atq; sic existimo quid possibile sit, explicatũ esse satis perspicue. Rudi autem Minerua possibile diuidas licet, in id quod vsitarius sic dicitur, quia facultatem habet ad fiendum: & in id quod magis proprie ita appellatur, quia nihil foris est quod
impe-

*possibile,
Necessari-
um, Con-
tingens
quid?*

impedire possit quò minùs fiat. Nam possibile quædam
nūquam possunt prohiberi: vt ortus occasusq; celestium
corporum, & id genus alia quædam possunt prohiberi, vt
pleraque humana, multa eorum etiam quæ in sublimi fi-
unt. Ac prioris quidem generis quæ sunt, necessaria nomi-
nantur, quia necessariò fiunt, posterioris contingētia, quia
contingere potest, vt in diuersam partem eueniant. Sic et-
iam distinguere licet. Necessarium tale fas seu possibile est,
cui opponatur nefas seu impossibile. contingens tale possi-
bile, cuius etiam contrariū sit possibile. Nam Solē occidere
cūm necessarium est, tum possibile: quod autem ei aduer-
satur, Solem non occidere, id impossibile est. occidente Sole
imbrem fieri, contingens est, & possibile: itidemque con-
tingens & possibile Sole obeunte non delabi imbrem. Rur-
sum eorum quæ contingētia diximus, alia plerunque, a-
lia rarò, quædam æqualibus in vtranq; partem momentis
& vtrum fors tulerit fiunt. Quorum hoc sibi inuicem op-
poni satis est manifestum: sicut & quod plerunque, & quod
rarò sit, inter se pugnant: quæ duo maximè in rebus natu-
ralibus: quod æqualia vtroque momenta habet, in nostris
locum habet actionibus. Nam quòd sub ortum caniculæ
æstus est, plerunque contingit: rarò, quòd frigus deambu-
lare aut non deambulare possumus, & quæ alia similia nos-
træ voluntati sunt subiecta, ac in nostra esse potestate, &
consilio delectuue nostro dicuntur fieri. Generis tamen vox
est magis, cūm in nostra potestate esse dicimus: cuius duæ
sunt species. vna eorum quæ subito animi motu, aut ex ira,
vel concupiscentia fiunt: altera, vbi ratiocinatio & delibe-
ratio præcessit: quæ iam consilio & delectu agi dicuntur. Id
autem interest inter contingens ac possibile, & id quòd in
nostra potestate est atq; appetitu nostro incitante sit: quòd
ratione futuri possibile & contingens dicitur: ratione præ-
sentis temporis, in nostra potestate & secundū appetitum.
atq; sic etiā discernere possis: Contingēs est quòd & ipsum
& eius contrariū fieri potest: in nostra potestate, altera iam
cōtingētie pars quā voluntas nostra delegit. Ergo contin-
gēti possibile ordine naturæ anteire, contingensq; eo quòd
in nostra esse potestate dicitur prius exsistere, qualia sunt,
quæ nominū ratio, quæ adiuncta, ferè explicatū iā est. Pro-
inde de Fortuna & casu, & quæcum his in considerationem na-

MM

veniunt,

De Fortis-

veniunt, dicendum est. Est itaq; fortuna ex causarū numero.
 Causæ autem aliæ per se sunt causæ, aliæ per accidens. ver-
 bi gratia, domus aut navis causa per se est ars ædificandi vel
 naues compingendi: per accidens, musica, geometrica, &
 quidquid omnino arti domū nauimve fabricandi siue cor-
 poris, siue animi, siue externarum respectu rerum accidit.
 vnde perspicuum sit, quod per se est, id vnicum esse & fini-
 tum: id quod per accidens, neq; vnū esse, & infinitum. nam
 vni rei infinita inter se differentia accidere possunt. Cæterū
 quod per accidens est in iis, quæ non modò finis gratia sūt, 10
 sed etiam vbi consiliū seu delectus locum habet, id iam for-
 tunæ appellationē habet. vt si quis plantandi causa fodiens,
 aurum reperiatur: aut si quid præter morem tibi eueniat su-
 gientī, insequenti, ambulanti, te obuertenti, cuius gratia tu
 istud non suscepis. Propterea veterū nonnulli fortunam 15
 causam dixerunt esse, quæ humana prouideri ratione non
 possit. De Platoniorum verò sententia, qui propius ad rei
 explicationem accesserunt, definitur fortuna causa per ac-
 cidens eorum quæ sine proposito in iis sūt quæ consilio
 aguntur, adduntq; eam improvisam & ignotam humanā 20
 rationi esse. Et quidem iisdem de causis etiā rarum & præ-
 ter opinionem esse inhærent ei quod per accidens sit. quod
 quale sit, si non ex disputatis, saltem ex Platonis verbis li-
 quidò intelligi potest. Sic enim scribit in Phædone. PH. Er-
 go ne de iudicio quidē inaudiuistis, quo modo fuerit per- 25
 actum: ECH. Imò. nam renunciauit quidam nobis ac mira-
 ti sumus, quoddā dudum eo confecto tam multo pōt sit mo-
 riturus. quidnam hoc rei est, ceddō Phædo? PH. Fortuna ei,
 o Echecrates, quædam euenit. Pridie enim eius diei, qua iu- 30
 dicatum est, casu puppis coronata fuit eius navis, quam A-
 thenienses quotannis in Delum mittunt. In his verbis vo-
 cabulum **EVENIT** non significat factum aliquid fuisse, sed
 multo magis concursu quodam causarum obtigisse, alio
 alius gratia facto. Nam sacerdos nauem coronauit non So-
 crates, sed alius rei causa. illi autem aliam ob causam Socra- 35
 tē damnauerunt. Id ipsum verò quod euenit, præter ratio-
 nem, ac tale euenit, quale etiam prouidentia vel hominis vel
 diuina effici potuisset. Atq; hæc de fortuna sufficiat. * vt si-
 mul subsistere sit necesse, & quod ab eo deducto nomine
 dicitur. docuimusq; poni antè debere, id in nostra esse po-
 testate.

testate. Casus autem latius patet quàm fortuna: quando & *De casu*
 eam complectitur, & multa alia quæ aliàs aliter accidere
 suapte natura possunt. Ipsum nomen hoc indicat. Est enim
 automaton Græcis, quod vltro & à se fit: intelligiturq; ca-
 5 sus, cum quod alterius causa fieri solet, fit nō propter illam
 causam. quale frigus sub caniculæ ortum esse videtur. non
 enim frustra, neq; * Deniq; , sicut quod est in nostra pote-
 state, pars est contingentis: sic fortuna pars est casus. utque
 casus contingentis, ita iis quæ in nostra sunt potestate fortu-
 10 na accidit: non omnibus tamen, sed in quibus consilium de-
 lectusq; adhibentur: ut diximus. Proinde casus communis
 est animatorum & animæ expertium. fortuna hominis est
 propria, eius qui iam agere possit. Idq; hinc constat, quod
 fortunatum esse & felicem esse pro eodem habentur. & fe-
 15 licitas est quædam agendi dexteritas: hæc autem solus est
 perfecti hominis. Quæ ergo fato comprehenduntur, hæc
 sunt: contingēs, possibile, delectus, in nostra situm potesta-
 te, fortuna, casus, iisq; adiuncta, de quibus est etiam fortas-
 sis, & perinde quæ omnia continentur quidē fato, nullum
 20 autem eorum fatale est. Restat ut de providentia etiam di-
 camus, quomodo hæc fatum complectatur. Est itaque pro-
 uidentia, suprema quidem & prima, primi dei intelligentia
 siue maius voluntas benefica erga res omnes, qua primum
 singulæ diuinæ res omnino optimè ac pulcerrimè sunt or-
 25 dinatæ. Secunda verò, secundorum est deorum, qui per cœ-
 lum ingrediuntur, qua & mortalium res ordinatæ fiunt, &
 singulorum generum permanſio atque salus procuratur.
 Tertia non absurdè dicitur providentia atque procuratio
 geniorum, qui circa terram collocati humanarum sunt cu-
 30 stodes inspectoresq; actionum. Cū ergo triplex spectetur
 providentia, quarum prima præcipuè & potissimum sic no-
 minatur: non verear dicere, tametsi hoc philosophorum
 sententiis repugnans videri poterit, omnia fieri fato & pro-
 uidentia, non etiam natura. sed quædam fieri secundū pro-
 35 uidentiam, alia quidem secū dum aliam, quædam iuxta fa-
 tum: & fatum omnino subesse providentiæ, hanc fato ne-
 quaquam. loquimur autē heic de principe & summa. Quod
 autem fit secundum aliquid, posterius eo est secundum
 quod fieri dicitur: ut quod secundum legem fit, lege, &
 quod secundū naturam, natura est posterius. ita & quod fit

Origomū-
di.

secundum fatum, fato est recētius. Summa autē prouidentia, omnium est antiquissimum, eo excepto, cuius est siue intelligentia, siue voluntas, siue vtrunque est autem, vt antē dixi, patris & opificis omnium. Dicamus enim, inquit Timæus, causam, cur vniuersum hoc machinatus sit autor. Bonuserat in bonum autem nulla aduersus quicquam aut illa de re cadit inuidia. Ea itaque vacuus, voluit omnia sibi quāmaximē fieri similia. Hāc de origine mundi sententiā potissimū à prudentib. traditā rectissimē amplectentis. Volēs enim Deus omnia bona, nihil (quantū omnino fieri posset) malū esse, ita omne id quod cernitur adsumēs, non quietem, sed motibus citatum in compositis & vitiosis, in ordinem disposuit: ratus hūc vtiq; confusione meliorem esse. Fas enim neque fuit neque est, vt optimus aliquid faceret nisi pulcherrimum. Hāc & quæ sequuntur vsque ad disputationē de animis humanis, de prima sunt accipienda prouidentia, quæ principid omnia constituerit. Post ita loquitur. Igitur postquam Vniuersum condidisset, animas distribuit æquali cum stellis numero, & cuiq; suam dedit, ac tanquam in vehicula imposuit, naturamq; vniuersi monstrauit, & leges fati eis dixit. Hāc quis non censeat expresse ac planissimē de fato dici, tanquam fundamento quodam & ciuili lege, quæ humanis conueniat animis. cuius etiam causam deinceps explicat. Secundam verō prouidentiam his indicat verbis. Cū verō ita legibus latissimis omnia constituisset, vt si quid postmodō accideret mali, ipse eius culpa vacaret: alios in Solem, alios in Lunam, alios in alia temporis instrumenta disseminauit. ac post fatam sementem iunioribus diis tradidit, vt ii mortalia esset fingerēt corpora, & quod reliquum est animæ humanæ in gens illis apponerent: reliquisque horum consequētia quæ essent perfectis, præessent, animalq; mortale gubernarent quāmaximē fieri omnino posset optimē, ne id sibi ipsi mala adscisceret. His enim vocibus, Vt si quid postmodō accideret mali, ipse eius culpa vacaret, luculentissimam fati causam reddidit. Iuniorum porro deorum ordo & ministerium, secundam declarat prouidentiam, videturque simul etiam tertiam attingere: siquidem propterea legibus ita omnia sanxit, vt extra culpam mali esset, quod singulis erat euenturum. Deus autem vitii & maliciæ exfors, neque legibus

7 gibus neque fato opus habebat: sed providentia condito-
 ris vnusquisque tractus suas res agit. Hæc autem vera, &
 Platonem placet, manifestè id testari videntur mihi, quod
 in Legibus autor legum sic dicit: Quod si quis homo inge-
 8 nio his sufficiat, diuino natus fato, nihil illi opus fuerit le-
 gibus quibus pareat. Nulla enim legum constitutio scien-
 tiæ eius præstat: neque fas est vlli parere aut subditum esse
 eum, sed omnibus præesse ac imperare debet, qui verè li-
 9 ber est natura. Atque ego proinde Platonis sententiam hæc
 10 imagine complector. Cum triplex sit providentia: vna
 quidem quippe quæ fatum genuerit, quodammodo illud
 complectitur. Ea quæ vnà cum fato est genita, omnino in
 illa vnà cum fato continetur. reliqua, vtpote post fa-
 11 tum genita, ab illo comprehenditur. sicut & de eo quod
 in nostra potestate est, & de fortuna dictum fuit. Quo-
 12 rum enim consuetudinē genius suscipit, iisque opem fert,
 ij (vt ad Socratem loquitur Theages, tantum nō hinc quo-
 que sanctionem quandam Adrastæ proponens sunt quos
 etiam tu sentis: ij celeriter proficiunt. Quibus in verbis
 13 quoddam quosdam diuinitus adiuuari: id vtiq; tertiæ pro-
 uidentię adscribendum est. atq; id ipsum velox incremen-
 tum fato debetur. neque obscurum est quin hoc totum sit
 aliquod fatum. Ac fortasse multò probabilius videbitur,
 etiam secundam providentiam à fato contineri, atque ad-
 14 dedè omnia, quæ fiunt: siquidē rectè à nobis fatū quod sub-
 stantia definitur, in tres diuisum fuit partes: & illa cate-
 næ fabula, cœlestes orbium circuitiones cum iis recenset,
 quæ conditione quadam eueniunt. Verum de his quidem
 ego nolim vehementiùs contendere, priùs cum conditio-
 15 ne dicta, aut quòd magis cum fato, præcedente fati *caus est la-*
 decreto. Nostra ergo ratio, vt in summa dicam, talis ferè *cer.*
 est. Qui autem contra nos sentiunt, non tantum in fato in-
 cludit omnia, sed & fato fieri omnia affirmat. Alteri autem
 consonant omnia: & quæ vni, satis constat etiam alteri con-
 16 sentire. Ac secundum hanc rationem dictum est quid sit
 contingens, quid in nostra potestate, secundum atque ter-
 tium: tum quid fortuna, casus, & alia quæ ab iis pendent.
 quarto loco dictū est de laudibus, vituperationibus, & quæ
 his sunt cognata: quinto loco ponamus vota ad deos, eo-
 rumque cultum. Nam istæ argutiunculæ, quæ ignaua ora-

rio, & Metens, & is qui de Fato appellatur: reuera fallaces sunt conclusiunculae de disputatione de fato tractae. Ex opinione contraria, id maximè primoq; videbitur sequi, nihil fieri sine causa, omnia causis antegressis. Deinde à natura hunc mundum gubernari, conspirantem secum, mutuisq; obnoxium affectionibus. Tertio loco, videbuntur is quædam fauere testimonia. diuinationem puta, quæ vt verè à deo profecta in summo est apud homines honore. tum sapientium ad quasuis res accidentes æquanimitas. tanquam si omnia fato eueniant secunda. Tertium est per uulgarum illud, Omne enunciatur aut verum esse, aut falsum. Atque horum hæcenus mentionem fecimus, vt summa breuitate quæ de fato quæ oportet persecrari, & vtriusque disputationis rationes subtilissima statera perpendere. Iam nunc ad singularia excutienda veniendum est nobis. * * *

PLVTARCHI DE MVSICA

commentarius.

PHOCIONIS, eius qui probus vsurpatus est, vxor suum ornatum esse dicebat mariti sui res præclarè gestas. At ego ornamentum non mihi tantum peculiare, sed cum omnibus familiaribus commune existimo mei magistri in doctrina bonarum artium diligentiam. Nouimus enim, imperatorum pulcerrima facinora salutem attulisse duntaxat è præsentis periculo paucis militibus, aut vni siue vrbi siue genti: meliores neutiquam fecisse vel milites istos, vel ciues, vel gentiles. At liberalem disciplinã, quæ & felicitatis est corpus, & consilii boni causa, non familiæ modò aut vrbi vel populo, sed vniuerso generi humano vtile cõperias. Quanto igitur ea est quàm res omnes bellicæ vtilior: tanto etiam magis colenda est eius memoria. Enimuerò secunda Saturnalium die Onesicrates, homo egregius, ad conuiuium vocauerat Soterichum Alexandrinum, & Lysiam vnum eorũ, qui ab ipso stipendium sumebant. Postquam omnia ritè peracta fuerunt, ita inquit. Quæ causa sit humanæ vocis, ô socii, in conuiuiò querere non conuenit, & magis sobriam ea quæstio requirit disputationem. Sed quoniam optimi grammatici definiunt vocem aerem percussum esse, qui auditu sentiatur: herique à nobis

nobis de grammatica est inquisitum, vt arte, quæ facultatem habeat voces literis exprimendi, ac memoriæ tanquam in penu recondendi: videamus nunc quæ post eam proximè sequatur scientia ad vocem pertinens. Est autem, nisi fallor, Musica Pium enim est, ac præcipuum hominum hoc studium, laudes canere deorum, qui soli ipsi articulatam vocem sunt largiti. quod Homerus his verbis significauit.

Ergo die tota placabant carmine Phæbum,

Iliad. a.

10 *Formosum Pæona Achæa turba canentes,*

472.

Et magni laudes modulantes arcitenentis.

Illius auditu pertentant gaudia pectus.

Agite ergo, ô chori musici sodales, in memoriam redigite,

quis primus musica sit vsus, quid ei tempus adiecerit, qui

15 *musicam scientiam tractando nobiles exstiterint. nec non*

& ad quot quantasq; res musica sit utilis. Hæc cum dixisset

magister, Lysias sermonem excipiens: Quæstionem, inquit,

bone Onesicrates, proponis à multis agitatam. nam & Pla-

20 *tonicorum pleriq; & Peripatericorū præstantissimi de ve-*

teri musica, & quæ ei accidit corruptela scribendi laborem

susceperunt. Sed & grammaticorum atq; harmonicorū do-

ctissimi multum in eam rem studii impenderūt. Magna ve-

rò est eorum qui de hac scripserunt dissensio. Heraclides in

25 *libro, in quem collegit res musicas, citharæ cantum eiusq;*

artem excogitatam primùm perhibet ab Amphione Iouis

& Antiopæ filii patre nimirum docente. atq; fidem facit huic

sententiæ ex descriptione quæ Sicyone est dedicata, ex qua

& sacerdotes Argiuas, & poetas, & musicos nominat. Eadē

tempestate Linum ex Eubœa oriundū ait lugubria carmi-

30 *na fecisse: & Anthē Anthedone Bœotia natum hymnos, &*

Pierium è Pieria de musis poemata. Philammonem quoq;

Delphum Latonæ, Dianæ, & Apollinis natales carmine ex-

plicasse, & ab eo primùm choros apud Delphicū templum

fuisse institutos. Thamyrim autem Thracæ genere vocalis

35 *& elegantius omnibus ætate cecinisse: vnde eum poetæ*

cum Musis certamen iniuisse dixerint. fertur autem poema

scripsisse de Titanū bello aduersus deos. Fuisse etiā Demo-

docū Corcyræum veterē musicum, qui carmine expresse-

rit Ilii excidiū, & Veneris cum Vulcano nuptias. Sed & Phe-

miū Ithacensem de reditu eorum qui cum Agamemno-

Musici præ-
mi.

Nomi.

ne fuerant ad Troiam profecti versus fecisse. Neque verò iam commemoratorum poematum solutam fuisse dictionem, aut quæ mensura careret: sed Stesichori aliorumque veterum Lyricorum poematis similem, qui versibus modos quibus caneretur adiecerunt Nam & Terpandrum ait citharædicorū poetam modorum (nomus Græci, hoc est leges, appellat) & sua & Homeri carmina in certaminibus certo quodq; modulo cecinisse, eumq; primum modis citharædicis nomina imposuisse. Simile Terpadri studio studium fuisse Clonæ, qui princeps tibicinū nomos & accensus instituit, scriptor elegiarū & epicus. Eodemq; poematis vsum genere Polymnestum Colophonium, qui ætate fuit posterior. Nomi autem (hanc enim vocem ambiguitatis vitandæ gratia vsurpamus) erant ergo, mi Onesicrates, nomi quibus illi vterentur tibicinū, Apothetus, Elegi. Colomachus, Schœnion, Cepion, deius, Trimeles, siue triplex. Postea tēporis etiam inuenta sunt Polymnastia quæ vocantur. At citharædicæ artis nomi multo ante tibicinū nomos tēpore instituti sunt à Terpandro. Is ergo citharædicis nomina fecit Bœotium, Aeolium, trochæum, acutum, Cepionem, Terpadrum, Tetræcedium. Fecit etiam Terpander proœmia citharædica in heroicis carminibus. Quod autē citharædici nomi antiquitus ex heroicis versibus constiterint, Timotheus declaravit: qui primos nomos heroicis permiscens, dithyrambicam cantavit dictionem, ne prima fronte videretur veterem musicam violare. Apparet autem Terpandrum citharædica arte excelluisse. nam quater vicisse Pythia deinceps scribitur. Admodum verò antiquus est. nam Glaucus Italus, quodam in libro de veteribus poetis & musicis, priorē eum Archilochō pronunciat. ait enim eum secundum extitisse post eos qui primi tibiis canere instituerunt Alexander in collectaneis de Phrygia, primū Olympum asserit in Græciā pulsationem fidium intulisse: deinde Idæos dactylos & Hyagnidē primū tibia cecinisse: post Marsyā huius filiū, inde Olympū. Terpandrum porro æmulatū esse Homeri versus, Orpheī cantilenas. Orpheus autē neminem videtur imitatus. nemo enim tunc natus fuit, extra poetas qui facerent ea, quæ tibiis caneretur, horum autem cum opere Orphicum nihil habet simile. Clonās verò tibicinum modos qui fecit, paulo posterior Terpandro,

dro, fuit patria Tegeates, si Arcadibus credimus: Thebanū enim Bœoti affirmant. Post Terpandrum & Clonā Archilochus extitisse traditur. Alij nonnulli scriptores Ardalum aiunt Træzenium Clonā priorem tibicinam instituisse musicam. Fuisse etiam Polymnestum poetā Meleris Colophonij F. qui Polymnestum & Polymnestam nomos fecerit. Quod autem Apothetum & Schœnionem nomos fecerit Clonās, scriptores recensionum memorant. Polymnesti mentionem Pindarus & Alcman lyriici faciunt. Et quosdam citharædicorum nomorum à Terpandro factorum, Philammonem Delphum veterem aiunt composuisse. In summa autem, citharædica musica Terpandri ætate usurpata, etiam vsq; ad Phrynidis tempora planè simplex perdurauit. Neq; enim antiquitus, vt nunc, licebat cithara canere, neq; harmonias (siue concentus maius) & rythmos siue numeros transferre. Nam in quouis nomo propriam conseruabant intentionem, atq; hinc nomi dicti sunt, hoc est leges: quod in vnoquoque non licebat transgredi præscriptam intentionem. Etenim vbi deorum veneratione erant suo arbitrio defuncti, tum statim ad Homeri & aliorum poemata transibant, idque manifestum est ex initijs Terpandri. Figura etiam citharæ primū facta est sub Cepione Terpandri discipulo: & vocabatur Asiatica, quia Lesbij citharædi ad Asiam accolentes ea vterentur. Ad extremum fertur Pericleitus citharædus Lacedæmone vicisse Carneia, domo Lesbios. quo mortuo continuam citharædorum apud Lesbios desisse successionem. Quidam falsò putant Hipponactem fuisse Terpandri ætate: cū etiam Pericleitus Hipponactem præcessisse videatur. Sed quoniam simul veteres tibicinum & citharædorum nomos retulimus, trāsibimus iam ad tibicinum nomos. Traditum est enim Olympum de quo diximus, cū esset tibicen è Phrygia, tibicinum nomum fecisse in Apollinem, qui Polycephalus, id est, Multiceps, diceretur. hunc Olympum aiunt vnum fuisse eorum qui descendunt à primo Olympo Marfyæ discipulo, qui nomos in deos fecit. is enim cū amasius fuisset Marfyæ, & ab eo artem tibia canendi didicisset, harmonicos nomos in Græciam intulit, quibus nunc Græci vtuntur in ferijs deorum. Alij Craterem polycephali nomi autorem faciunt, qui Olympi fuit discipulus. Pratinas Olympo iuniori adscribit.

Harmatium autem nomen, cui à curru nomen videtur esse, dicitur primus fecisse Olympus, Marfyæ discipulus. Marfyam quidam Massen appellatum, alij Marfyam dicunt: esse autem Hyagnidis filium, eius qui primus artē tibia canendi inuenit. Olympi autem esse harmatium nomen, ex Glauci veterum poetarum recensione cognosci potest: tum hoc, Stesichorum Himeræum neque Terpandri fuisse imitorem, neq; Antilochi, neq; Thaletæ: sed Olympi: vsu nomen harmateo, & ea specie quæ dactylo procedit, quam alij de orthio nomen esse volunt. Alij quidam à Mytis inuentum nomen illum aiunt. nam veteres fuisse Mysos tibicines. Est & alius antiquus nomen, qui Cradias dicitur, quo Mimnermum cecinisse ait Hipponax. Initio enim elegias modulatas tibicines canebant. quod Panathenæorum descriptio indicat, ubi de musico certamine verba sunt. Fuit & Sacadas Argiuis qui odas & elegias fidibus accommodatas scripsit. idemq; bonus poeta, ter vicisse Pythia in recensionibus traditur. eiusq; etiam Pindarus mentionem facit. Cum ergo de sententia Polymnesti & Sacadæ tria sint tonorū genera, Dorium, Phrygium, Lydium: ferunt Sacadā in vnoquoq; horū fecisse stropham, docuisseq; chorū canere Doricē primā, Phrygicē secundā, tertiam Lydio tono. atq; hunc nomē fuisse ob mutationem dictū tripartitum. (sic enim Trimeres interpretemur) In fastis verō seu recensione poetarum quæ Sicyone est, Tripartiti huius nomi autor fertur Clonās. Prima proinde musicæ constitutio Spartæ facta est à Terpandro. Secundæ autores hi potissimum memorantur: Thaletas Gortynius, Xenodamus Cytherius, Xenocritus Locrensis, Polymnastus, Colophonius, Sacadas Argiuis. Cum enim hi introduxissent gymnopædias, hoc est, puto, ea quæ accinerentur nudis corporum exercitationibus: in Arcadia traduntur institutæ fuisse demonstrationes quæ dicuntur, & Argis endymatia siue indumenta appellant. Fuerunt autem Thaletas, Xenodamus, & Xenocritus Prænum scriptores: Polymnestus carmina composuit quæ orthia dicebantur: Sacadas elegias. Alij Xenodamum non Prænas scripsisse aiunt, sed hyporchemata in quorum numero est Pratinas. ipsiusq; adeo Xenodami cantilena memoriæ prodita est, quæ non obscure hyporchema sit. Vfus est hoc genere poematis etiam Pindarus. Differre autem prænam ab hypor-

hyporchemate, carmina Pindari docent: qui utrunq; scrip-
 sit. Et Polymnestus tibicinos nomos fecit: in orthio lyricis
 est usus modulis, ut quidem harmonici aiunt: non enim cer-
 tum possumus pronunciare, cum antiqui hac de re nihil
 quicquam prodiderint. De Thaleta etiam Cretense dubium
 est, an Pæanes scripserit. Nam Glaucus post Archilochum
 fuisse Thaletam affirmans, imitatum eum odas Archilochi
 fateretur, prolixius tamen extendisse, & Maronem ac Creten-
 sem rythmum odarum poësi inferuisse: quibus neq; Orpheus
 10 usus fuerit, neq; Terpander, neq; Archilochus. hæc enim ex
 Olympi tibicina musica aiunt Thaletam depromisse, bo-
 niq; tibicinis laudem inuenisse. De Xenocrito præterea, Lo-
 cris Italicis oriundo, controuersia est, an is Pæanas compo-
 fuerit: ferunt enim eum res scripisse, quarum heroica fue-
 15 rint argumenta: eaque ob hanc causam fuisse à quibusdam
 dithyrambos nominata. Eundem Glaucus Thaleta poste-
 riorem fuisse scribit. Porro autem Olympus, ut ait Aristoxe-
 nus, à musicis putatur euharmonij generis fuisse repertor.
 nam ante ipsam omnia diatona fuerunt, & chromatica. Su-
 20 spicantur autem Olympum sic inuenisse. cum versaretur in
 diatono genere, & carmen sæpe trāsferret in diatonum pa-
 rypatem, hoc est summæ proximam chordam, nunc ab ipsa
 media, nunc ab ei proxima fide: præteriretq; lichanon dia-
 toni neruum, deprehendisse eius cōsuetudinis elegantiam,
 25 miratumq; & amplexū Systema, quod ea cōstitueretur pro-
 portione, id in Dorio usurpasse tono. Non enim eum vel ea
 quæ diatoni sunt propria, vel quæ chromatici attigisse: ac
 ne harmoniæ quidem. Fuisse autem ei prima euharmonio-
 rum talia. Primo enim in his loco spondeum ponunt: in
 30 quo nulla diuisionum proprietatem suam indicat: nisi quis
 in cōtentioris spondei usurpationem respiciens, eum pu-
 tet esse diatonicum genus. Qui verò hoc ponet, eum li-
 quet cum falsum, tum absonum à cantu ponere. Falsum,
 quia dies inferior tono erit eo, qui principe ponitur loco. à
 35 cātu alienum, quod etiam si quis in potestate tonici ponat
 contentioris spondeorum usurpationis proprietatem: eue-
 niat ut duo deinceps sita ponatur diatona, compositum al-
 terum, alterum incompositum. nam densum illud euhar-
 monium, quod in medijs fidibus collocatum hodie in usu
 est, non videtur esse poetæ. Facile autem hoc animaduerti
 potest,

*Euharmo-
 nis cōsti-
 tutio.*

potest, si quis aliquem prisco more canentem tibia audiat. nam etiam mediatur semitonium vult esse incompolitum. Atque tale fuit initio genus euharmonicum. postea temporis diuisum est semitonium in Lydijs & in Phrygijs. Viderur autem Olympus cum auxisset musicam, nondum natam, ignoratamque adhuc rem introduxisse, princepsque fuisse Græcæ & pulchræ musices. Est etiam aliqua de rythmis ratio. Inuenienda enim vltcrius sunt quædam genera & formæ rythmorum: atque etiam cantilenas & rythmos scribentium. Primum enim Terpandri nouarum rerum in ea arte molitio, venustum quendam modum in musicam inuexit. Eo post Terpandrum vsi sunt deinceps Polymnestus, Thaletas, Sacadas. nam hi etiam rythmis conficiendis suffecerunt, non egressi sunt pulchram illam formam. Sunt & alia ab Alcmane & Stesichoro nouata: sed ita, vt à pulchro non discederetur modo. Krexus autem, Timotheus, atque Philoxenus, alijque ætate ijs inferiores, importuniores aliquanto, ac nouitatis studiosi magis fuerunt. modum enim affectauerunt qui humanus nunc & thematicus appellatur. Euenit enim, vt paucitas chororum, simplicitasque & maiestas musicæ planè ob vetustatem spernenda videretur. * pro virili locutus de prima musica, de primis eius inuentoribus, tum quorum ea temporis progressu adinventionibus aucta fuerit, finem faciam dicendi: locumque dabo socio meo Sotericho, qui non Musicam modò, sed & reliquum disciplinarum orbem studiosè excoluit. nos enim magis exercitati sumus in ea musicæ parte, quæ manu & instrumentis tractatur His dictis Lysias obtinuit. Tum Soterichus in hæc verba orsus est: De venerabili studio, & dijs maximè accepto, optime Onesicrates, verba nos facere iussisti. Probo itaque Lysia præceptoris cum doctrinam, tum memoriam, quam ostendit recensendis primis musicæ inuentoribus, ijsque qui has res conscripserunt. Id vnum monebo, eum tantum scripta secutum esse in ijs ostendendis. Nos autem non hominem aliquem accepimus repertorem musicæ bonorum, sed omnibus virtutibus ornatum deum Apollinem. Nō enim Marsia, aut Olympi, aut Hyagnidis, vt putant quidam, inuentum tibia, neque sola cithara Apollinis est: sed idē deus & citharæ & tibie cantum inuenit. Manifestum hoc est è choris & sacrificijs quæ tibijs interim canentes deo adferebant:

*Apollo tibia
Cithara au-
tor.*

bant : quod & alij, & Alcaeus in quodam hymno narrat. Sed & simulacrum Apollinis in Delo positum in dextra manu arcum, laeva gratias habet, quarum quævis aliquod musicum instrumentum tenet: lyram vna, alia tibia, media fistulam ori admotam. Neque meus est hic sermo: sed Anticles & Ister in Illustrationibus suis hæc retulerunt. & simulacrum illud ita antiquum est, vt dicatur à Meropibus factum, qui Herculis ætate vixerūt. Sed & puerum, qui Tempicam laurum Delphos defert, comitatur tibicen. Quin & 10 Hyerboreorum sacra adhibitis tibijs, citharis, & fistulis in Delum missa ferunt antiquitus. Sunt qui ipsum deum tibia cecinisse autument: vt narrat optimus cantilenarum conditor Alcman. Corinna è Minerua didicisse tibijs canere Apollinem ait. Itaq; veneranda prorsus est musica, deorum 15 inuentum cum sit. Prisci porro ea vt dignum fuit vsi sunt, vt & reliquis omnibus institutis. Nostra ætate maiestate eius omissa, pro mascula illa & diuina contractam & garrulam in theatra inducunt musicam. quam Plato 111. De rep. libro vituperat: Lydiam quidem harmoniam repudians, vt 20 accommodatam lamentis: vnde & primam eius institutionem lugubrem fuisse dicunt. Nam Aristoxenus scribit in primo De musica libro, Olympum de morte Pythonis lugubre carmen tibijs cecinisse, Lydio modo. Sunt qui Melanippidem autorem eius cātilenæ faciunt. Pindarus in pæanibus primùm de Niobes nuptijs Lydiam harmoniam vsurpatam ait. Alij Torebum principem ea vsum dicūt: de quibus est Dionysius Iambus. Mixolydia quoque animum percellēs, tragædijs est apta. Hanc Aristoxenus scribit primùm à Sapphone inuentam: ab ea didicisse tragædos, qui cum 30 Dorica coniunxerint. cum hæc maiestatem conciliet, illa mentem perturbet: quibus rebus commixta est tragædia. In historia musica legitur eam à Pythoclide excogitatam tibiicine. Lysis perhibet, Lamprocleon Atheniensem, cum is animaduertisset nō ibi esse diazeugon (quod nos diuinctio- 35 nis verbo volumus intelligi) vbi ferē omnes esse putauerūt, sed versus acutam vocem: talē eius instituisse modum, qualis est à paramesa ad hypaten hypatōn. (id est, à mediæ chordæ proxima, ad summam summam.) Quinetiam remissam illam Lydiam harmoniam, siue Mixolydiam, ad similem Ionix, inuentam autumant à Damone Atheniensi. Has harmonias,

De harmo-
nis.

monias, cum altera earum sit ad lamentandum parata, altera dissoluta, rectè Plato reiecit, ac Doricā, vt bellicosis temperantibusq; conuenientem viris delegit. Neq; is mehercle id fecit ignorans (quod ei impingit crimen Aristoxenus in secundo musicarum rerum libro) etiam in istis aliquid esse quod parti reipublicæ, cui custodiendi incumbit munus, proffit. Studiosissimus enim musices fuit Plato: vt qui Draconem audiuisset Atheniensem, & Metellū Agrigentium. Sed quia, vt monui, magnā in Dorica maiestatem esse intellexit: eam harmoniā prætulit. non nescius interim multa Doricè Partheneia seu virginalia ab Alcmanē, Pindaro, Simonide, & Bacchylide facta. quin etiam profodia (quæ apparet fuisse carmina, qualia supplicationibus deorum accinerentur) præanes, adde etiam deplorationes tragicas, & amatoria quædam carmina, Doricæ harmoniæ esse inclusa. Sed ei sufficiebant quæ in Martem Mineruamq; cantarentur, & ad libationes spondeia dicta. satis enim ea valebant ad animū viri honesti confirmandum. Idem Lydiæ & Ioniciæ harmoniæ vsum non ignorauit: sciens ista modulatione tragœdiam vti. Sed & veteres omnes nullius imperiti harmoniæ, tamen vti quibusdam modò sunt. Neq; enim ignoratio tantas angustias & paucitatem chordarum peperit apud illos: neq; inscitia factū est, quod Terpander, Olympus, horumq; sectatores multitudinē & varietatem neruorum sustulerunt. Atque hoc arguunt Olympi, Terpandri, & aliorum qui modum eundem tenuerunt carmina omnium. quæ cum tribus sint contenta fidibus ac simplicia, præstant omnibus varijs & multas chordas requirentibus: ita quidem, vt Olympi modum exprimere nemo possit, inferioresque eo omnes sint, vbi se ad multiplicem & multis chordis opus habentem modulationem contulerunt. Quod autem prisce in modo qui spondeis aptus est non ignorauerint tertiæ chordæ vsum, satis demonstrat eius in pulsatione (Krofin Græci dicunt) vsurpatio. non enim ea cum parhypata (quæ est proxima summæ chordæ) consonante vti fuissent, si vsum ignorauissent. sed manifestum est, quod elegantia quæ spondeiaco modo conciliatur per tertiam, sensum eis præbuit transferendi carmen ad parhypateū. Eadem est etiam de nera ratio. Nam & hac in pulsatione vti sunt, & ad paranetam seu imā proximam dissonantiam, &

ad me-

ad mediam consonantium. Sed ratione cantilenæ non visa
 est illis conuenire spondeiaco modo. Neq; his tantum, sed
 & symmena neta, hoc est adiunctarum chordarum vltima
 sic vniuersi sunt vsi: Nam secundum pulsationem ipsam dis-
 sonabant ad paraneam & paramesam, & lichanum. sed in
 cantilena vrenti pudorem incussisset, quia contra morem
 ibi vsurpata esset. Ex Phrygijs etiam constare, quod non *
 ignorauerit Olympi & qui eum secuti sunt. Vñ sunt enim *
 ijs non tantum in pulsatione, sed & in cantilenis de matre
 10 deorum & quibusdam Phrygijs. De hypatis etiam seu sum-
 mis neruis constat, non ignoratione factum esse quodd eo
 quatrichordo non vsi sunt in Dorio: cum in alijs tonis vsi,
 vtique cognitum habuerint. Sed vt morem seruarent, à Do-
 rio tono id abstinuerunt, pulcritudinem eius venerantes.
 15 Tale est etiam in tragœdia quippiam. Nam chromatico *Chroma*
 genere & rythmo nusquam ne hodie quidem tragœdia vti-
 tur. cithara autem, quæ tragœdiam ætate multis seculis
 anteit, ab initio vsa est. Chroma autem quam harmoniam
 esse antiquius, in promptu est. est enim nimirum ætas defini-
 20 enda secundum humanæ naturæ occursum aut vsum. Nam
 quod ad ipsorum generum attinet naturam, non est aliud
 alio antiquius. Si quis ergo Æschylum aut Phrynichum di-
 ceret ob ignorantiam abstinuissè chromate, nõ absurdè di-
 ceret. Idem enim etiã Pancraten diceret ignorauissè chro-
 25 maticū genus: nam & is plerunq; id vitauit, etsi in quibus-
 dam est vsus abstinuit itaque non ignoratione, sed consilio
 ductus: sectabatur enim, vt ipse aiebat, Pindaricum ac Si-
 monideum modum, & omnino eum qui nunc antiquus ap-
 pellatur. Eadem de Tyrtæo Mantinense, & Andrea Corin-
 30 thio, Thrasyllo Phliasio, multisq; alijs valet ratio: quos om-
 nes seimus consultò abstinuissè chromate, mutatione, fi-
 dium multitudine, aliq; multa in medio sita rythmorum,
 harmoniarum, vocabulorum, modulationum, interpreta-
 tionum genera. Statim enim occurrit Telephanes Mega-
 35 rensis, qui ita iussus fuit fistulis, vt tibiatarum opifices nu-
 quam sit eas passus imponere tibijs. quin & Psychico certam-
 ine hac maxime de causa abstinit. In vniuersum autem si
 quis ex eo, quodd vsum aliquis rei omiserit, colligendum pu-
 tet eam ipsi rem ignotam fuisse: multi restant ei etiam nunc
 inferiæ damnadi. vt Dorionij, qui Antigeneideum modum
 spernunt,

Ipernunt, siquidem eo non vtuntur: & rursum Antigeni-
dei, qui eadem de causa Dorionium: & citharædi, qui Ti-
mothei modum vitant. serè enim abiuerunt in quiskuias,
& ad Polyidi poemata. Iam si quis recte & peritè consideret
varietatem, & prisca cum nostris comparet, olim quoque
varietatem in vfu fuisse inueniet. Nam varietate in rythmis
faciendis, quæ magis varia esset, vfi sunt veteres. vt qui ry-
thmicam varietatem in honore haberent. Sed & pullatio-
num elocutiones tunc fuerunt magis variæ. nam nostri di-
scendi sunt studiosi, prisca rythmorum amatores erant. 10
Constat ergo, non ob ignorationem, sed consilio veteres
fractis cantilenis abstinuissè. Neque hoc mirum est: cùm
multa alia vitæ instituta non ignorentur ab ijs, qui ea non
vsurpant: vsuque dempto ea ab ipsis abalienantur, quod in
quibusdam aliquid indecorum animaduersum fuit. Sed 15

*Platonem
fuisse verum
musicarum
peritum.*

Platoni neque ignorantiam neque imperitiam in causa
fuisse vt quædam reijceret: verum id eum fecisse, quia inde-
cora reipubl. iudicaret ea esse: iam nunc ostendemus, eum-
que harmonicæ rei gnarum fuisse docebimus. Is ergo in or-
tu seu procreatione animæ ea, quam Timæo inseruit, suam 20
in rebus mathematicis ac musicis diligentiam fecit testa-
tam. Hæc enim sunt eius verba. Et secundum hæc imple-
uit cùm dupla tum tripla intervalla: portionesque inde
abscidit, & in medio eorum collocavit, vt in quouis inter-
uallo duo sint media. Hoc exordium manasit ab harmo- 25
nica peritia, mox ostendemus. Tres sunt medietates (liceat
enim sic verbum verbo referre) vnde omnis mediocritas æ-
stimatur, Arithmetica, Harmonica, Geometrica. in prima
æqualis est numerus quo se inuicem excedunt exceduntur-
que termini: in tertia eadem fit proportione: in media ne- 30
que proportione, neque distantia eadem termini sese con-
sequuntur. Itaque Plato, cùm animalem harmoniam qua-
tuor elementorum, causamque ex dissimilibus inter se con-
sonantia veller harmonicè demonstrare: in vtroque inter-
uallo duas animales medietates musica ratione ostendit. 35
Nam consonantia, quam in rebus musicis diapason Græci,
nostri vulgo Octauam nominant, duo inter extremos ter-
minos media recipit. quorum proportionem ostendemus.
Extrema consonantiæ diapason duplam inter se rationem
tenent: vtque hoc intelligere exemplo possis, numeris rem
expli-

*Proportio
musicarum
intervallorum.*

explicabimus. Ergo maior extremitas ad minorem ita se
 habet, vt x i i. ad v i. Hoc interuallum (id enim adhuc diaste-
 ma dicendum putaui) ab summa mediarum (ea est hypate
 meson) chorda porrigitur vsq; ad imam deiunctarum, hoc
 5 est netam diezeugmenon. Quærendi iam sunt duo numeri
 in medium intercidentes, ad quos extremorū maior ad sibi
 proximum sesquitercius, ad reliquum sit sesquiplus siue ses-
 quialter. ij numeri sunt x i i. & i x. Nam v i. semel, eiusq; præ-
 terea triens in x i i. continentur: in i x. semel cum semisse. Et
 10 alter extremorum, x i i. puta, i x. pro dodrante, i x. pro besse
 habet. Ergo his numeris inter v i. & x i i. interiectis, cū dia-
 pason constet ex interuallis diatesseron (nos Quartā) ac dia-
 pente (nos Quintā vsurpamus) distātijs: liquet mediæ chor-
 dæ numerum x i i. ei proximæ seu paramesæ i x. deberi. quo
 15 facto, erit ea ratio hypatæ seu summæ ad mediam, quæ pa-
 rameses erat ad imam seu neten adiunctarum siue cōnexa-
 rum. nam à parhypata mediarum erit diatessaron ad me-
 diam: à paramesa ad netam diezeugmenon, diapason. Ea-
 demque inuenitur numerorum proportio. eadem enim est *
 20 v i. ad x i i., quæ i x. ad x i i. ratio. & vt v i. ad i x. sunt affecta,
 ita i x. ad x i i. Nam x i i. ad v i. sesquiterciam habent ratio-
 nem, & x i i. ad i x. & rursum sesquialteram, vt i x. ad v i. ita
 x i i. ad i x. Cæterum hæc sufficient ad demonstrandum,
 quanta fuerit in rebus mathematicis industria atq; peritia
 25 versatus Plato. Posrò autem quodd harmonia res sit diuina,
 veneranda, magna: Aristoteles Platonis discipulus his ver-
 bis cōfirmauit. Enimuerò harmonia res est cœlestis, eiusq;
 natura diuina atq; pulchra. Cū autem sit facultate quatti-
 parita, duas habet medietates, arithmetica & harmoni-
 30 cam. apparetq; partes eius, magnitudines, & eminentias
 numero & mensuræ æqualitate constare. Nam in duobus
 quattichordis cantilenæ sua modulatione concinnantur.
 Atque hæc sunt verbis eius expressa. Corpus porrò eius con-
 stare dixit ex partibus dissimilibus, sed quæ inter se conso-
 35 nent. Quin & medietates earum arithmetica proportionē
 consensire. Nam ima chorda ad summam proportionē du-
 pla coeunte, confici diapason consonantiam. cū hypate
 v i. nete x i i. numero repræsentetur. Paramese sesquialtera
 proportionē hypatæ respondet, eiq; i x. congruere, mediæ
 x i i. diximus. At enim interualla musices præcipua constare

his rationibus certum est. diatessaron sesquitercia, diapente
 sesquialtera, diapason dupla proportionione. interim etiam
 conseruari rationem sesquioctauam, qualis est 12. ad 112, &
 tonum exprimit. Iam id quoq; in harmonia æqualibus ter-
 minos excedi atq; excedere, medietatesq; mixtum ex arith-
 meticis & geometricis rationibus respectum inter se habe-
 re. Atque hoc sic declarat Aristoteles, vt neta triente maior
 quàm mese sit: & eadem portione paramese hypatè excedat.
 itaq; relatio quedam interuallorum siue discriminum con-
 fiat, cū termini æqualibus portionibus superent atq; supe- 10
 rentur: vtrobique; sesquialtera & sesquitercia proportionibus
 rem gerentibus. Atq; hæc est, quam harmonicam vocat au-
 ctionem, vel (vt hodie vsitatis vocibus ipse vtat) progressio-
 * nem. Nete autè à mesa, & paramese ab hypata, arithmeticis
 interuallorum discriminibus distat. nam paramese mesam 15
 sesquioctaua ratione excedit. rursum nete ad hypatam du-
 pla est, paramesa hypata semel eiusq; semissem valet: & me-
 sa ad hypatam est sesquitercia. His ergo partibus atque nu-
 meris harmonia de Aristotelis sententia componitur. Idem
 optimè ex infiniti & finiti, parts & imparis, atque pariter 20
 imparis natura eandem constituit, eiusque partes. Tota en-
 nim par est, cū cōsistat quatuor terminis. partes ipsius, pro-
 portionibus continentur, quorum termini sunt pares, im-
 pares, pariterim pares. Nete enim par est, quia 12. numero
 exprimitur. paramese impar, quia 11. mesa pariter par, quia 25
 112. hypate pariter impar, quia 11. His ergo rationibus at-
 que partibus conflata harmonia, sibi toti, omnibusq; par-
 tibus consonat. Sed & sensus, qui ob harmoniam corpori-
 bus innati sunt: cœlestes alij & diuini, cum deo sensum præ-
 bent hominibus visus & auditus, cum voce & lumine har- 30
 moniam ostendunt: & alij sensus horum comites, quate-
 nus sensus sunt, secundum harmoniam cōstant. nihil enim
 ne ipsi quidem sine harmonia conficiunt: minores sanè il-
 lis, non tamen absque illis. illi enim simul cum aduentu
 dei præstō adfunt iuxta rationem, & validam pulchramque 35
 habent naturam. Porro autem ex his planum fit, priscis
 Græcis haud iniuria id præcipuè curæ fuisse, vt adolescen-
 tes musica disciplina imbuerent. Horum enim animos exi-
 stimabant musicæ opera fingi atque concinnari ad deco-
 rum posse. quippe quod musica vt ad omnia, omnemque
 feriam

feriam actionem utilis esset, ita in primis ad bellica pericula. Quam ad rem alij tibijs vsi sunt: vt Lacedæmonij, qui composito agmine in hostem videntes, Castoreum carmen præcini tibijs instituerunt. alij lyra: sicut diu sic ad pugnam profectos Cretenses ferunt. nostra ætate tubæ in hunc vsu apud plerosque successerunt. Argiui ad lucum, quæ Stheniorum dicebatur, tibiam adhibebant. quod certamen initio Danaï causâ institutum, postmodo Ioui Sthenio consecratum perhibetur. Enimuerd hodieque moris est, vt ad pentathlum tibijs canatur. ac tametsi nihil accinitur certum, nihil antiquum, aut quale priscis vsitatum fuit (quale erat carmen Hieracis ad hoc certamen factum, quod Endrome siue incurfus dicebatur) tamen vt languidum & non certa destinatum lege ed fuerit, equidem accinitur nihilo minus. At enim apud antiquiores Græcos ne notam quidem aiunt musicam quæ theatris inseruiret: totam scientiam illam deorum venerationi, adolescentumque institutioni impensam fuisse: quoddum nonadum theatro vllò apud istos homines ædificato, musica adhuc in templis versaretur, deorum venerationi, & laudibus bonorum virorum inseruiens. Et verisimile est theatri vocem, ac multo antiquiorem theorein, quod est spectare, à deo (ipsis Theos dicitur) deductas esse. Cæterum nostris temporibus tantum est receptum discriminis, vt eius musicam quæ ad disciplinam puerorum facit nulla memoria iam exstet, nulla cura sit: omnes qui animum ad musicam appellant, theatris seruientem musam amplectantur. Sed diceret aliquis: heus tu, nihilne à priscis adinuentum fuit, nihil nouatum? Equidem adinuenta quædam fateor, sed cum maiestate & decoro. Qui historiam harum rerum scripserunt, ij Terpandro netem Dorij toni acceptam ferunt, cum ea priores vsi non fuerint. quin & totum mixolydium tonum superadditum aiunt, & orthiæ cantilenæ modum, & orthiorum ad orthium notabilem trochæum. Si Pindaro credimus, * etiam scolia carmina Terpander reperit. Sed & Archilochus trimetrorum rythmos excogitauit, & institutionem in diuersi generis rythmos, & paracatalogam siue immutationem exitus, & pulsationem eorum. primo ipsi etiam epoda, tetrametra, procriticum, & profodiacum tribuuntur, primi; augmentum. à nonnullis etiam elegiacum. Ad hæc

*Musica
auxerint
veteres.*

iambici ad pæonem epibatam intentio, & heroici aucti in
 profodiacum & creticum: & quod iambicorum alia dicun-
 tur ad pulsationem, alia canuntur, id ab Archilocho mon-
 stratum, à tragicis deinde usurpatum ferunt. idque Krexum
 accepisse, & ad dithyrambum traduxisse. Putant etiam pul-
 sationem sub cantilenam ab eo primum inuentam, cum
 veteres omnes ad chordas pullassent. Polymnaſto autem
 tonum qui nunc hypolydius dicitur adscribunt: valde-
 que ab eo auctam ferunt eclysin & ecbolam. Ipsum quo-
 que illum Olympum, cui principium Græcæ & nomis con-
 tentæ musicæ imputatur, genus harmoniæ protulisse in la-
 cem tradunt: rythmosque profodiacum, in quo Martis est
 nomus, & choreum quo multi vsi sunt in Metrois, hoc est
 carminibus de magna Matre. Quidam etiam Baccheium
 putant ab Olympo inuentum. hæc ita esse, quouis antiquo
 carmine ostendi potest. Lasus vero Hermionenſis cum ry-
 thmos in dithyrambicam ratione transtulisset, ac tibi-
 arum multiplices voces sectaretur, pluribus vtens sonis & dispa-
 tis, antiquæ musicæ mutationem inuexit. Idem fecit Mela-
 nippides odorum scriptor superueniens, qui in priore mu-
 ſica non acquieuit. vt neq; Philoxenus, neque Timotheus.
 Hic enim, cum lyra septem fidibus vsque ad Terpandrum
 Antiffæum contenta fuisset, in plures eam sonos disperſit.
 Verum tibia quocumque musica de simpliciore in magis va-
 riam est mutata. Nam antiquitus, vsque ad Melanippidem
 qui dithyrambos composuit, tibiares à poetis mercedem
 accipere consueuerant: nimirum primas gerente partes poe-
 ſi, & tibiares opera ijs qui fabulam docerent nauantibus.
 Is postea mos periit: adeo quidem, vt Pherecrates comicus
 musicam introduxerit figura muliebri, totum corpus ver-
 beribus foede multatam. facitque iusticiam quærentem de
 causa huius foeditatis, & poësin sic respondentem:

Mvs. Dicam, neq; hoc inuita. audire cum tibi
 Mihiq; dicere. Soluptatem animo adferat.
 Malorum initium mihi fuit Melanippides.
 Is primus arreptam me laxauit nimis,
 Fidibusq; bis sex molliorem reddidit.
 Ad calamitates ille non tamen meas
 Suffecit vnus hæc. Nam Cinesias
 Athenensis ille derestabilis,

Contra

Musica
 corruptio-
 nes.

Contra harmoniam dum flexus intulit strophis,

Pessundedit me sic, & iam poeseos

Dithyrambica, perinde sic & aspidis,

Qua dextra sunt, sinistra quinis deputer.

5 *Neq; hoc tamen satis est miseria creditum.*

Phrynis peculiarem immittens turbinem,

Flectendo me, & Versando totam perdidit,

In quinq; chordis bis sex harmonias habens.

Sed iste & potuit adhuc tolerarier:

10 *Peccata namq; correxit rursum sua.*

Ast Timotheus me confodit, carissima,

Turpissimeq; Vulneribus me conscidit.

IVST. *Quis Timotheus? Mvs. Mulesius ille Pyrrhias*

Maiora mi mala, quam reliqui omnes, intulit.

15 *Is solam & bi ambulante me nactus fuit,*

Bis sex me nervis illico & in tam illigat.

Sed & Aristophanes comicus mentionem facit Philoxeni
qui cantilenas in cyclios choros intulerit. & musica apud
eum sic loquitur:

20 *Exharmonios, hyperbolos, nigraros:*

Quibus me totam raphani in morem flexilem

Opplenit. ----

Sed & alij comœdiarum scriptores demonstraverunt eorum
ineptias, qui postea temporis musicam in minuta quasi fra-

25 gmenta conciderunt. Quod autem educationem & disci-
plinam vel genuina vel prava artium tractatio sequatur, A-
ristoxenus ostendit. Nam Telestam Thebanum, qui ipse
ætate vixit, narrat adolescentem in pulcherrima educatum
musica, cum aliorum nobilium poetarum carmina didicisse,

30 tū Pindari, Dionysij Thebani, Lampri, Pratinæ, & reliquo-
rum qui lyrico carmine præstiterunt. eundemq; etiam tibia
bene cecinisse, & in reliquis totius disciplinæ partibus satis
felici cum industria versatum fuisse. Ætate autem iam matu-
ra, ad eum fuisse a scenica & varia illa musica deceptum, ut con-

35 temtis pulchris ijs in quibus nutritus fuerat, Timothei ac
Philoxeni edisceret carmina, ac de his ipsis ea potissimum,
quæ maximè essent varia, plurimumq; haberent novitatis,
cumq; se ad lyricum pangendum carmen contulisset, ac tam
Philoxeni quam Pindari modum tentasset, in Philoxeneo ei
tem non successisse: cuius causa fuerit pulcherrima illa prima

Musica re- aratis institutio. Qui ergo vult musica rectè & cum iudicio
stus & sus. uti, is veterem modum æmuletur. Sed interim alijs quoque
 eam perficiat disciplinis, philosophiamque ei pædagogico
 præficiat, ea enim iudicare valet quid musicam deceat.
 Nam cum musica vniuersè in tres diuidatur partes, diato-
 num, chroma, harmoniam: qui ad musicam se applicat, is
 necesse est gnarus sit hisce vtentis rebus poeseos, interpre-
 rationeq; poematum præditus. Principiò itaq; tenendum
 est, omnem disciplinam musicam, ad suæ factionem esse, quæ
 discenti nondū simul ostendat, cuius finis gratia vñ quod-
 que præceptū discatur. Deinde id cogitandum est, ad huius-
 modi institutionem non esse adhibendam modorū enume-
 rationem. Sed pleriq; temere docent aut discunt quæ disci-
 pulo doctore vix placent. prudentes inania reiiciunt: vt anti-
 quitus Lacedæmonij, Mantinēses, Pellenæi. Hi enim vñ
 aliquem modum, aut paucos omnino diligentes, quos for-
 mandis moribus aptos iudicarent, ipsa musica vsi sunt. Hoc
 manifestum euadet, si quis singulas scientias examinans, di-
 spiciat cuius vnaquæq; rei considerationem tractet. Lique-
 rit enim harmonicam de concinno genere, diastematibus seu
 interuallis, systematibus, sonis, tonis mutationibusque sy-
 stematicis cognitionem habere: vltèrius non progredi. ita-
 que id genus quæstiones nō suscipit, an propriè poeta sum-
 ferit, similia esse hæc, si quis initio carminis hypodorium,
 in fine mixolydium aut dorium, hypophrygium & phry-
 gium in medio adhibeat. Non enim harmonica eò vsque
 pertingit, sed multis præterea alijs opus habet. Vim enim
 proprietatis ignorat, neque adeo chromaticum aut enhar-
 monium genus vnquā ad proprietatis perfectam vim pro-
 cedit, quæ de ingenio carminis iudicatur. hoc enim artificis
 est munus. Manifestum est ergo quoddā vox systematis alia est
 à modulatione cantilenæ in systemate: quam considerare,
 non est harmonicæ tractationis. Eadem est rythmorum ra-
 tio. nullus enim rythmus in se perfectam proprietatis vim
 habet. Propriè enim aut accommodatè aliquid dictum
 eiusq; causam esse dicimus cōpositionem quandā aut mix-
 tionem aut vtrunq; vt quoddā Olympus enharmonium ge-
 nus in Phrygio positum tono cum pæone epibato miscuit.
 hoc enim initium in Mineruæ nomos uam ei indolem con-
 ciliauit.

ciliauit. nam adscitis modulatione & rythmi confectio-
 ne, artificiosoq; eo transumpto, & trocheo in pæonis recepto
 locum, Olympi enharmonium genus est conditum. Et ta-
 men enharmonio genere & Phrygio tono totoq; syste-
 5 manentibus, magna mutatio genio carminis accidit. quæ
 enim in Mineræ nomo dicitur harmonia, procul distat ab
 experimenti indole. Si ergo musicæ peritiæ accedat facul-
 tas iudicandi, his præditum constat perfectum fore musi-
 cum. Qui enim nouit Doricum tonum, neque tamen iudi-
 10 care quit vbi is propriè & conuenienter vsurpetur. non sciet
 quid faciendum sit, neque genium eius seruabit. Nam de i-
 psis Dotijs cantilenis quæretur an harmonica scientia di-
 iudicet, vt Doriorum quidam putant: necne. Eadem est ra-
 tio etiam vniuersæ rythmicæ scientiæ. Qui enim nouit pæo-
 15 nem, is proprietatem eius nescit: tantum hoc scit, vnde
 pæan componatur. Nam quandoquidem de ipsis pæonicis *
 rythmorum cōfectionibus dubitatur, disceptatiue sit an
 rythmica earum tractatio: aut, vt quidam dicunt, non eò
 vltq; se proferat. Oportet igitur cum, vt vellet de his rebus
 20 iudicium ferre, ad minimum duo hæc posse perspicere: pro-
 prium seu domesticum, & alienum: primum eius affectio-
 nis ob quam facta est compositio: deinde eorum, ex quibus
 ea facta est. Proinde neq; harmonicam, neque rythmicam,
 neq; vllam aliam quæ vt species musicæ subijciuntur, ipsam
 25 per se sufficere ad intelligendum carminis genium, ac cæ-
 tera iudicandum: satis puto dictum esse. Iam cum tria sint
 genera, in quæ harmonicum seu concinnatum illud distri-
 buitur, cum systematum quantitate, tum sonorū vi, atq; et-
 iam quatrichordorū æqualitate conuenientia: vnū dunta-
 30 xat eorū veteres tractauerūt. Etenim qui nos ætate anteieue-
 runt, neq; de chromate, neq; de diatono disputaue-
 runt: sed de solo enharmonio. atq; ad eò etiam de huius vnico syste-
 mate, siue complexu, quod est diapasòn. Controuersia qui-
 dē eius fuit de vsu: sed quin hæc vnica esset harmonia, in id
 35 omnes ferè consenserunt. Non ergo harmonicā quisquam
 perspexerit tractationem, qui vsq; ad cognitionem eius fue-
 rit progressus. Sed oportebit, vt liquet, eum persequi parti-
 culares etiam quas vocant scientias, totumque musicæ cor-
 pus, & partium mixtiones atque compositiones. Qui enim
 tantummodò est harmonicus, is circumscriptus est certo

*Iudicium
musicum.*

modo. Vt autē vniuersè dicam, sensum & intelligentiā oportet concurrere in iudicandis musicæ partibus: vt neque præeant sensus, quod accidit præcipitibus: neque à tergo relinquuntur, quod vsu venit tardis. Cōtingit aliquando in sensibus vtrunq; vt ob naturā inæqualitatē & ante currant & tardius æquo veniant. hoc ergo adimendū est sensui: vt possit æquali cursu comitari intellectū. Semper enim est necessē, tria hæc vnā in auditum incidere: sonum, tempus, & litterā vel syllabam. Fiet autem, vt è sono, eiusq; ingressu harmoniam, è tempore rythmum, è littera aut syllaba id quod dicitur intelligas. quæ cū simul procedant, simul etiā sensus ea excipere debet. Simul & hoc euidenter fit, vbi horū quodque sensus à reliquis separare non possit, ac seorsim perpendere: cū nō posse discernere vitiosum à recto. Enim uero principe loco de continuatione est cognoscendum: quæ apprimè ad vim iudicandi requiritur. Bene enim an secus habeat carmen, nō deiunctis à se inuicem sonis, temporibus, litterisue cernitur. sed in continentibus. est enim commixtio quædam partium quæ in vsu nō sunt compositz. Ac de assequēdo intelligentia carmine hæc sint dicta. Secundum hæc considerandū enim, musicæ scientes non esse satis ad iudicandi scientiā à se instructos. Fieri enim nō potest, vt absolutus omnibus numeris sit musicus & criticus siue censor is, qui complexus cognitione sit eas quæ cēsentur musicę partes totius: peritiam in quā instrumentorū & cantilenarū, ac exercitationis sensu, quod attinet videlicet ad harmoniæ & rythmi perceptionē. tum è rythmica & harmonica tractatione, & consideratione pulsationis atq; elocutionis, & si qua sunt alia huc pertinentia. Cur autē hæc omnia cum non possint præstare perfectū censorem, sic conabimur expedire. Primò id nobis extra controuersiam positū esto, eorum quæ iudicio subijciuntur, alia perfecta, alia imperfecta esse. perfecta sunt, cū carmen vnum quodque, quod vel voce, vel tibia, vel cithara canitur: tum eorundem expressio, vt tibiæ, vel vocis cantus, & cætera. imperfecta, quæ huc conducunt, & propter ista fiunt, vt expressionis seu interpretationis illius partes. deinde è poesi. eodem enim modo & ipsa habet. Audiens enim aliquis tibicinem, dubitare possit, an consonent vel dissonent tibiæ: & elocutio perspicua sit necne. horum autem quoduis pars est interpretationis tibicinæ, non finis ipse,

ipse, sed finis causa susceptum. nam secundum hæc & id
genus alia omnia iudicium fieri debet de expressionis seu
modulationis genio, an is accommodatus ei poemati, cui
musicæ accinitur: an scilicet eam quæ petebatur placidam
5 animi commotionem efficere possit. Eadem est etiam gra-
uiorum animi perturbationum ratio, quas poemata affe-
ctant. Verum enim uerò veteres, qui tantum placidos ani-
mi motus curarēt, maiestatem & simplicitatem priscæ mu-
sicæ primo coluerūt loco. Equidem Argiuos etiam multam
10 definiuisse traditur iis qui musicam violauissent: eamq; ab
iis exegisse, qui primus fuisset ausus plurib. quam septem
ab ipsis receptis fidibus, & ad mixolydium tonū alludere. *
Sed & Pythagoras, grauissimus ille philosophus, improba-
uit iudicium musicæ à sensibus profectum: solaq; mentis
15 acie eam examinari voluit, & proportionem harmonica, non
auditu. Idem iudicauit intra dilapsōnem debere contentam
esse musicam. Nostræ ætatis homines pulcerrimū illud ge-
nus, cui ob maiestatem antiqui maximè studuerunt, ita o-
mnino repudiauērunt, ut pleriq; nullam harmonicorū in-
20 teruallorū habeant rationem. Atq; eō processum est igna-
uiæ, ut dies in harmonicam putent nullum sui ne iudicium
quidem sensui præbere quidam, eamq; è cætilenis exterminēt,
dicātq; nugatos esse qui de ea aliqui senserint, aut istud
musicę genus probauerint. Suæ sententię validissimum sci-
25 licet hoc firmamentum habent, suorum hebetudinem sen-
sum: opinanturq; si quid ipsi percipiāt, id planè iam nihil
esse, neq; vllā habere vtilitatē. Alterum hoc, quod cōsonan-
tiæ opera eius quantitas non possit expressa percipi: sicut
semitonii, toni, & reliquorum interuallorum. Sed ignorant
30 isti, eadem ratiocinatione se tertium, quintū & septimum
interuallum exturbare: quę dieses habent tres, quinque, se-
ptem. Denique omnia in vniuersum interualla, quæ impari
notantur numero, necesse fuerit ut inutilia reiici. nullum
enim eorum consonantię adminiculo potest percipi: omnia
35 inquam, quæ minima diesi inæquali meretur numero. Hinc
sequetur, nullam quatrachordorum diuisionem vtilem
esse, demtis his, quorum omnia interualla pari numero de-
finiuntur: qualis erit syntoni, diatoni, & toniæi chromatis.
Atqui huiusmodi sententia eorum est hominū, qui non
modo iis quæ in sensum incurrunt, sed etiam sibi ipsis ipsi

*De diesi,
& auris
iudicio.*

repugnent. quippe cum notum sit eos talibus quatrchor-
dorum divisionibus præcipue yti, quæ vel imparibus nu-
meris notentur, vel proportionem respondentibus. Molliunt
enim subinde, lichanos, paranetas, atq; etiam stantium so-
norum quodam in uernallo quod ratione explicari nulla
possit remittentes, tertiasq; etiam & paranetas atque hunc
maximè vsum systematū probari putant, in quo multa sint
intèr ualla, quorum ratio numeris enunciarì nullo modo
possit; neq; tantum mobilium sonorum, sed etiam immo-
bilium remissione facta. Non possunt hæc ignorare ij, qui
sensu istiusmodi rerum sunt instructi. Vsum verò musicæ
conuenientem Homerus docuit. Ostendens enim musicam
multis in rebus esse cōducibilem: introducit Achillem, qui
iram aduersus Agamemnonem suam concoqueret musicæ
opera, quam didicerat à sapientissimo Chirone,

*Vsus musi-
ca.*

Iliad. i.

186.

*Inuenere illum mentem cithara oblectantem
Assubre facta, iugum erat solido ex argento:
Et tionea è spoliis quam ceperat Urbis.
Hac animum mulcens, clarorum facta virorum
Inclya cantabat.---*

Disce, inquit Homerus, vbi sit vtendum musica. Achilles,
quod dignum ipso erat, filio iustissimi Pelei, canebat egre-
gia facta virorū & semi-deorum. Ac præterea tempus ido-
neum vsui docens, in ocio degenti exercitationem vtilem
iucundamq; reperit. Bellicosus enim homo Achilles, & 25
gerendis rebus factus, ob iram in Agamemnonem conce-
ptam, aberat à proeliis. censuit itaque eius herois animum
pulcerrimis carminibus exacuendum esse, vt parasitus esset
ad eruptionem, quam erat paulo post factururus. idq; fecit,
commemorandis veteribus historiis. Talis ergo fuit, & ta- 30
les commoditates attulit veterum musica. Namq; & Her-
culem musica vsum fuisse audi-mus, & Achillem, & alios
multos: quorū magister fuit Cheiron sapientissimus, mu-
sicæ simul, & iusticiæ, & medicinæ doctor. Deniq; vt in sum-
ma dicam, non hoc vitio dabitur scientiæ, si quis ea non vt
par est vtatur: sed propria abutentis ea culpa censebitur. 35
Proinde si quis musicæ cum modum, qui ad probè institu-
endam adolescentiam conducit, labore industriaq; conse-
cutus, in prima ætate accuratatione conueniente fuerit for-
matus: is pulcra quidem laudabit & amplectetur, vitupe-
rabit

Iliad. λ.

831.

rabat autem his aduersa, non in musica tantum, sed & aliis in rebus. eritq; is homo vacuus omnis turpis actionis, maximum hunc fructum de musica consecutus, & cum sibi ipsum, tum ciuitati plurimum proderit, nullo neq; facto neq; verbo inconcinno vtens, sed vbique decorum modumq; seruans. Cæterum ciuitates quæ optimis legibus vterentur, maximam ingenue musicæ curam gessisse, multis testimoniis doceri potest. Nobis satis sit Terpandrum produxisse, qui Lacedæmone coortam seditionem pacauit. & Thaleam Cretensem, quem Pythii Apollinis oraculo accitum a Lacedæmoniis, musica pestem tum grassantem sedasse Prætinus scribit. Sed Homerus etiâ Græcos pestem musica depulisse scribit, qua infestabantur. Sic enim canit:

Ergo die tota placabant carmine Phœbum,

Iliad. α.

Formosum Paenna Achæica turba canentes.

472.

Et magni laudes modulantes arcitenentis.

Illius auditu pertentant gaudia pectus.

Hos ego, bone magister, versus, pro colophone mei de musica sermonis attuli, cum tu eos antè ad vim musicæ indicandam allegasses. Re enim vera, primum hoc eius est & pulcherrimū officium, grata aduersum deos remuneratione, proximum, animæ pura & concinna sibiq; cōueniens constitutio. Hæc locutus Soterichus: habes, inquit, bone magister circularem de musica disputationem. Admirationem autem sui excitauit sua oratione, cū suum musicæ studium & vultu & voce demonstrasset. Magister autem meus: vñ cum reliquis, inquit, id mihi vtriusq; vestrum probatur, quod suum vterq; ordinē seruauit. Lysias enim ea tantum nobis proposuit, quæ citharædum manibus opus facientem scire conuenit. Soterichus verò liberaliter admodum quæ ad vtilitatem, contemplationem, vimq; etiam & vsum musicæ pertinet attulit. Puto autem eos hoc, quod dicam volentes ac studio mihi reliquisse, non enim hoc illis timiditatis impingam crimen, vt veritos pronunciem musicam in syssitia seu cōuiuia detrachere. Nam si alicui in iis sit vsui, Homerus disertè id docuit, sic dicens:

Cantusq; & choreæ, dulcis donaria cœna.

Odyss. α.

Neque velim quenquam suspicari, id voluisse Homerum significare, duntaxat ad delectationem conducere musicam. sed altior latet sensus in illis verbis. Adsciuit enim vti-

litatem

litatem & auxilium musices opportunissimo loco, in cœnas inquam & conuiuia veterum. Idèd quippe eam his adhiberi receptum fuit, quòd animum reuellere, & vim caloris vini mitigare valeret. In quam sententiam etiam Aristoxenus noster dixit, musicam introductam in cœnas esse, quòd sicut vinum nimio ipso vtentium & animos & corpora labefactat: ita musica suo ordine & concinnitate in contrarium statum abducit atque sedat. Ea igitur occasione Homerus ait priscos musica tanquam remedio quodam vsos. Sed maximum, ò socii, & quod maximè musicæ dignitatem maiestatemque demonstrat, à nobis omisum est. Etenim motus rerum, & stellarum circuitiones Pythagoras, Archita, Plato, reliquiq; antiqui philosophi sine musica neq; fieri neque constare affirmauerunt: omnia enim à deo secundum harmoniam fuisse instituta. Verùm intempestiuum esset nunc de ea re disputationē protrahere. summum est, & musicæ conuenientissimum, omnibus rebus suum modum imponere. Hæc ille fatus, pæanem cecinit: cumq; Saturno, eiusq; filiis diis omnibus ac Musis libauisset, conuiuas dimisit.

PLUTARCHI COMPARATIONIS ARISTOPHANIS & MENANDRI BREVIARIUM.

VNIVERSE vt dicam, multo præfert Menandrum. Singulatim autem hæc adiicit. Genus dicendi tumidum & scenæ accommodatum atque illiberale Aristophanem vsurpassè, Menandrum neutiquam. indoctus enim aliquis & plebeius illius oratione capitur, doctus offenditur. loquor de antithetis, similiter cadentibus, & paronymiis. quibus Menander raro & cum ratione vtitur atque accurate: alter crebrò, & intempestiuè ac frigidè. Laudatur enim, inquit, quòd tamias submersit, non tamias, id est promicondi, sed lamias seu striges quòd essent, atque sic siue maliciam siue sycophantiam spirat. & Ventre viuit, intestinis, artubus &, Præ risu ad Gelā (quod ridere est) perueniam. & Quid tibi faciam misera amphora exostracisata. (ostracismus modus est in exsiliū agendi) & ostracus testa est, Cāphora testacea notari videtur. & Agrestia vos ò mulieres mala. quia ipse agrestib. erat enutritus olerib. & sed

tricho-

trichobrotes meum lophum deuorauerunt. Id est pediculi
verticem meum exederunt. Item.

L A. *Fer Gorgontergum huc aspidis mihi circulum.* Acharn.

D I. *Mihi placenta caesertergum orbem cedô.*

5 multa quæ id genus alia. Habet nimirum in apparatu ver-
borum aliquid tragicum, nec non comicum, proteruum,
pedestre, obscuritatem, cômunitatem, fastum, elationem,
loquacitatem, nugæ quæ nauseam cieant. Cum quæ dictio e-
ius tantum habeat dissimilitudinis & inæqualitatis, ne deco-
10 rum quidem singulis generibus & suum accommodauit
locum. verbi gratia, regi fastum, oratori vim dicendi, mulie-
ri simplicitatem, pedestrem sermonem plebeio, insolentem
forensi. sed veluti forte personis vocabula ut occurre-
bat vnumquodque attribuit: ut dignoscere non possis filius.
15 ne loquatur, an pater, rusticus, deus, anus, heros. At Me-
nandri ita dolata est, itaque inter se conspirat contempera-
ta dictio: ut cum per tam varios omnis generis motus ani-
morum ducatur, ac omnigenis accommodetur personis: v-
nica tamen videatur, æquabilitatemque perferuet suam in vul-
20 gatis vsitatisque vocabulis. Quod si alicubi res præstigiari
aliquid strepitusve requirat: tibicines solertes imitatur, qui
omnibus tibie apertis foraminibus, mox vocem artificiose
in suam restituunt sedem. Tametsi autem multi fuerunt præ-
clarior opifices, nullus tamen calceum, laruam, aut vestem fe-
25 cit. quæ simul viro, mulieri, adolescenti, seni, ac vernæ con-
ueniret. At Menander tali est sermone vsus, qui congrue-
ret cuius naturæ, statui, ætati. cum quidem & iuuenis se ad
eam rem contulisset, & in ipso vigore scribendi ac docendi
fabulas decesserit: quando maximè scribentes incrementa
30 facere ad elocutionis virtutem Aristoteles testatur. Si quis
verò primas Menandri fabulas cum mediis & vltimis com-
paret, iudicare poterit, quanta fuisset additurus si diutius
vixisset. Item. Poetarum comicorum alios in scribendo po-
pulo & multitudini se accommodare, alios paucis: non fa-
35 cile ex omnibus inueniri, qui utrique generi se applicuerit.
Sed Aristophanes neque plebi placere, neque ferri à prudentibus,
potuit. nam poesis eius similis est meretricis, quæ ætate iam
ultra vigorem progressa matronam imitans, neque fertur
à vulgo hominum ob insolentiam, & graues homines im-
pudicitiam eius maliciamque abominantur. Contrà Menan-
der

der cum venustate quadam vbique se gratum aptumque exhibuit, in theatris, colloquiis, conuiujs: suamque poësin ita composuit, vt esset communissimus omnium quæ tulit bonorum commentarius, qui legeretur, disceretur, & certatim ageretur. ostenditque adeò quanta res esset dexte-
 ritas dicendi, vbique vi persuadendi ineuitabili incedens, omniumque auditum & intelligentiam Græcæ linguæ sibi subiugans. Cuius enim rei gratia vir rectè institutus venire dignaretur, quàm propter Menandrum? Quando imple-
 tur theatra viris eruditionem amantibus, quàm cum comi-
 ca ostenditur persona? cui in conuiujs iustius mensa cedit, locumque bacchus dat? Iam sicut pictores oculis defessis ad floridos & virides se auertunt colores: ita philosophis & laboriosis requies grauium atque continentium meditationum est Menander, tanquam prato pulchrè florenti & opaco atque auræ pleno excipiens animum. Item. Cum hoc
 tempus actores comædiarum multos bonosque, vrbs ferat: Menandri comædiæ plurimos habent sacrosque, sales, tanquam eo natos mari quod Venerem protulit. Aristophanis autem sales amari & asperi, acrem & mordentem, adeoque exulcerantem vim habent: vt nesciam vbi sit illa ab ipso decantata dexteritas, in verbisne an personis. Quinetiam quæ imitatus est, corrumpit. calliditatem facit non ciuilem, sed maliciosam: rusticitatem non cautam, sed fatuam: iocos non qui rideantur, sed derideantur: amores non hilares, sed impudicos. Nulli enim moderato videtur is homo suum poema scripsisse: sed turpia & libidinosa intemperantibus, maledica & acerbâ inuidis atque malignis hominibus.

PLVTARCHI DE VITA DE-
 cem Rhetorum.

ANTIPHON. I.

ANTIPHON Sophili F. tribu Ramnufius, patrem audiuit. Is enim sophista fuit, cuius opera etiam Alcibiades adolescens vsus in discendo est, vt nonnulli tradunt. Facultatem dicendi adeptus (quidam suo pte ingenio cam consecutum existimant) animum quidem ad rempub. appulit: tamen prius ad scholam se conuertit, & cum
 Socrate

Socrate philosopho de ratione differendi disputauit, non
 studio contendendi, sed industria redarguendi vsus. ita e-
 nim Xenophon in libris De dictis & factis Socratis scripsit.
 Præterea ciuibus quibusdam id petentibus orationes scri-
 psit quibus causas in iudicio suas tuerentur: idque primus
 ipse aggressus a nonnullis dicitur. Sanè eorum, quos ipse
 ætate subsecus est, nullius vlla iuridicalis exstat oratio: ac
 ne æqualium quidem eius, Themistoclis putà, Aristidis,
 Periclis: cùm quidem tempora his & occasionum satis of-
 ferrent, & necessitatis imponerent. Neq; verò hos imbecili-
 litas à scribendo detinuit: quod satis docent ea quæ de sin-
 gulis historiarum conditores memoriæ prodiderunt. &
 quos habemus qui id genus orationis tractauerint. omni-
 umq; habentur antiquissimi: eos inuenies cum Antiphon-
 te iam sene rem habuisse. Alcibiadem inquam, Critiam,
 Lyfiam, Archinoum. Primus etiam oratoriæ artis præce-
 pta edidit. Prompto fuit ingenio, ideoque Nestor cognomi-
 natus. Cœcilius in commentario quem de eo scripsit, fuisse
 conicit discipulum Thucydidis historici, ex iis quæ hic
 in laudem Antiphontis prodidit. Accuratissimus est in suis
 orationibus, probabilis, in inueniendo callidus, in perple-
 xis rebus artificiosus, ex improviso argumenta intendants,
 sermonemque ad leges & motus animi conuertens, maxi-
 mè decori studiosus. Vixit tempore Persici belli, ac Gorgiæ
 sophistæ, paulum minor natu: produxitque vitam vsque
 ad popularis status in rep. mutationem à Quadringentis fa-
 ctam. cuius quidem ipse fuisse autor putatur, interdù dua-
 bus triremibus præfectus, interdum præturam gerens: &
 qui magnis potius victoriis multos belli socios eis adiun-
 xisset, ætate florentes armasset, Lx. triremes impleuisset, i-
 dentidemq; ipsorum nomine legatus Lacedæmonem iuis-
 set, quo tempore Eetionea fuit munita. Cæterum deiectis
 Quadringentis istis, vnà cum Archeptolemo (qui vnus de
 eorum numero fuit) in ius vocatus condemnatusq; & præ-
 na proditorib. cōstituta de eo sumpta, cadauer insepultū ab-
 iectū, & cū tota posteritate inter infames relatus est. Sunt q
 à xxx. tyrannis interfectū narrēt, vt Lyfias in oratione pro
 filia Antiphontis: reliquit enim filiolar, quam lege pro-
 pinquiritatis Callæschrus sibi sponsam vindicauit. Theo-
 pompus quoq; xv. Philippicorum libro scribit, à triginta
 istis

istis eum trucidatum. Sed ille quidem mansuetior Lyfido-
nida patre. & Cratinus in Pyrina eius vt non mali meminit.
Quomodo autē iam antē occisus à c c c c. denuò sub x x x.
vixerit? Quin & alius sermo fertur de eius obitu. Grandem
iam natu cum Syracusas nauigasse, florente tum Dionysii;
prioris tyrannide. ibi cū in vino quæstio agigaretur, Ec-
quod æs optimum esset, diuersè aliis respondentib. ipsum
dixisse, id æs optimum esse, è quo statuæ Harmodio & Ari-
stogitoni essent factæ. id tyrannum, cū audiuiisset, quasi
exhortationem ad se insidiis petendum excepiisse, ac iussisse 10
interfici Antiphontem. alii, quòd iniquè ferret suas ab eo
tragedias exhibili. Huius oratoris ferūtur l x. orationes,
quarum x x v. spurias perhibet esse Cæcilius. Plato cum Pi-
landro eum in Comœdiis tanquam avarum traducit. Tra-
gœdias fertur composuisse & seorsim, & cum Dionysio ty- 15
ranno. Dum adhuc poeticæ esset deditus, artem dolorum
abolendorum condidit, qualem medici ægrotantibus cu-
rationem promittunt, ac Corinthi ponè forum exstructa
taberna proscripsit, se eos qui in mœrore essent, verbis sub-
leuare. auditisq; ægritudinum causis, consolatus est egros. 20
Istam tamen artē se non satis dignā esse arbitratus, ad ora-
toriam se contulit: Sunt etiam qui Glauci Regini de poetis
librum ei adscribant. Maximè laudantur orationes eius de
Herodoto, ad Erasistratum de generibus seu formis dicen-
di, & quam pro se scripsit postulatus delicti contra legē non 25
scriptam: & in Demosthenē prætorem de publicò flagitio.
Scripsit accusationē etiam in Hippocratem prætorē, eū-
que reum peregit, cū quidem is vadimonium deseruisset:
res acta archonte seu præfecto vrbis Theopompo, cuius in
magistratu Quadringentorum potestas delata est. 30

DECRETVM, secundum quod placuit Antiphontem
iudicari, Cæcilius annotauit. x x i. Prytanæ placuit Sena-
tui. Demonicus Alopecensis scribæ munus obiuit, præfuit
cognitioni Philostratus Pellenensis, retulit Andro. Viros,
qui à prætoribus pronunciantur legati iuisse Spartam in- 35
commodo reipub. Atheniensis, & è castris nauigasse vectos
hostili naue, ac per Deceleiam terra iuisse, Archeptole-
m, Onomaclem, & Antiphontem, comprehendendos
esse, & in curia sistendos, vt causam dicant. Sistant eos præ-
tores, & alii de Senatu vsque ad decem, quos videbitur, præto-

prætoribus addiscere: vt de præsentibus fiat iudicium. Ad-
 uocent eos thesmothetæ ad crastinam diem, inducântque,
 quando in iudicium adducti aderunt, tum actores præto-
 res eorûmque patrociniûm sustinentes, ac si quis alius vo-
 5 luerit, reos proditiõis accusent. qui in iudicio damnatus
 fuerit, in eum animaduertendum è præscripto legis in pro-
 ditores latæ. Huic decreto subscriptum est. DAMNATI
 sunt proditores Archeptolemus Hippodami F. Agrylenfis,
 præsens: Antiphôn Sophili F. Ramnusiûs, præsens. Iis hæc
 10 pœna constituta est, vt Vndecimuiris dedantur, bona co-
 rum publicentur, decima portione Mineræ consecrata:
 vtque eorum ædes solo æquentur, & areis termini ponan-
 tur, cum hac inscriptione: ARCEPTOLEMI & ANTIPHON-
 TIS, PRODITORVM. Præfecto autem populi pronunciare*
 15 neque permitti, vt Archeptolemus & Antiphon Athenis,
 aut in terra Atheniensium imperio subdita sepeliatur. Por-
 rô cum ipsos infames haberi debere, tum qui ex iis siue spu-
 rij siue legitimi nascantur infamem etiam eum, qui ex isto-
 rum progenie aliquem adoptauerit. Hæc inscribenda esse
 20 columnæ æneæ, eamque ibi ponendam, vbi ea sita est, quæ
 decreta de Phrynicho continet.

ANDOCIDES. II.

ANDOCIDES Leogoræ F. eius qui aliquando Athe-
 25 nienfibus pacem aduersus Lacedæmonios composuit pago
 Cydathenienfis, aut Thurensis, gente patricia, adeoque (si
 Hellanico credimus) à Mercurio propagata ortus. nam ad
 ipsum pertinet præconum progenies. itaque aliquândo fuit
 cum Glaucone delectus populi votis, vt cum viginti navi-
 30 bus opem ferret Corcyrais, quibus aduersus Corinthios
 lis erat. Postmodò violatæ religionis postulatus est: quòd
 & ipse de eorum esset censu, qui statuas Mercurij trunca-
 set, & arcana Cereris inuulgasset. (cui accusationi ansam
 præbuit, quòd is homo alioqui intemperans, noctu per
 35 comensationem aliquando quandam Mercurij fregisset sta-
 tuam: & cum seruum eum, quem actores ad quæstionem
 exposcebant, dedere noluisset, malè ex care audiret, ita-
 que secundo crimini occasionem exhiberet.) quæ poste-
 rior actio aduersus eum suscepta est paruo tempore ab ex-
 peditione classis in Siciliam ab Atheniensibus missæ. Cum

enim Corinthij submisissent Leontinos & Aegestæos, pri-
 * uarum iis auxilio futuris Atheniensibus, noctu Mercurios
 qui apud forū erant collocari mutilauerunt, ut ait Crati-
 * pus. Cui delicto Andocides cū mysteriorum publicatio-
 nem adiecisset, in iudiciū pertractus, ita absolutus est, quod
 professus est se indicium de iis delaturum qui sacra violas-
 sent. In qua re conficienda cū nihil industriæ sibi fecisset
 reliquum, fontes conquisiuit, atque inter eos etiam patris
 nomen cōmemorauit. ac reliquos quidem omnes reos per-
 egit, extriūmq; eis consciuit. patrem, tamen si iam uinctum, 10
 eripuit neci, pollicens eius operam multis in rebus uitilem
 ciuitati futuram. Neque uerò in hoc mentitus est. multos
 enim peculatores, aliisque flagitiis obligatos Leagoras co-
 arguit: eaque de causa absolutus suo est crimine. Cæterum
 Andocides cū ob ea quæ in repub. gessisset, clarus habe- 15
 retur, animum ad nauiculariam mercaturam adiecit: &
 cum regibus Cypriorum, aliisque multis uiris illustribus
 hospitij ius contraxit. Quo quidem tempore etiam conso-
 brinam suam quādam ciuem, Aristidæ filiam, suis clam sub-
 ductam dono misit Cypriorum regi. ac sentiens se eo no- 20
 mine in ius pertractum iri, rursus eandem è Cypro suffura-
 tus, comprehensusque in facinore, & in uincula datus a rege
 fuit: elapsusq; Athenas rediit. Quadringenti uiris tum rem-
 pub. obtinentibus à quibus in uincula cōiectus, rursum-
 que fuga elapsus, quando paucorum in rep. cōcidit pote- 25
 stas, solum uerit summa rerum ad xxx. tyrannos delata, at-
 que Elide uixit. Thrasybulo demum cum suis in urbem re-
 uerso, ipse etiam in patriam rediit. Postea de pace Lacedæ-
 monem missus, & suspectus rei mala fide gestæ, in exsiliū
 abiit. Horum omnium ipse argumenta in orationibus à se
 compositis reliquit. Aliæ enim sunt crimen de violata abs 30
 se religione propulsantis: aliæ reditum flagrantis: extrat-
 que eius etiam de iudicio delato alia, & ad Phæacem, &
 de pace. Floruit eodem quo Socrates philosophus tem-
 pore, natus Olympiade LXXIIX. archonte Athenis Theo- 35
 genida: ita ut Lyfiam præcesserit ætate, annis fere vigin-
 ti. Nomen ab eo habuit etiam Mercurij simulachrum
 Andocideum, à tribu Aegeide dedicatum proximè domum
 Andocidis. Sumptus etiam suppeditauit choro cyclico in
 tribus suæ gratiam, ad certamen dithyrambicum, victo-
 riæque

riâque potius tripodem dedicauit loco sublimi, eregiônẽ
 Porini Selini. In suis orationibus simplex est, apparatusque
 caret & figurarum ornamentis.

L Y S I A S. III.

- 5 LYSIAS Cephali F. Lysaniæ N. Cephali p. n. fuit: huius
 quidem Syracusani domo, sed qui Athenas commigrasset,
 cùm vrbis desiderio eius adactus, tum Periclis Xantippi F.
 suasionibus obtemperans, quo amico atque hospite ute-
 10 batur: homo prædiues. alij expulsus Syracusis eum fuisse
 aiunt, cùm eam urbem Gelo tyrannus teneret. Natus
 est Lysias Athenis, Philocle archonte qui Phrasieli succes-
 sit: anno secundo Olympiadis xxci. Initiò inter nobi-
 lissimos Atheniensium fuit institutus. Cùm autem ciui-
 15 tas coloniam ad Sybarin mitteret, cui postea Thuriorum
 nomen factum fuit, eò vnà profectus est vnà cum fratre
 maiore natu, qui nominabatur Polemarchus, mortuo
 iam patre, (Habuit etiam alios duos fratres, Eudemum &
 Brachyllum.) vt in partem sortis veniret. Actum hoc an-
 20 no ætatis eius quinto supra decimum, archonte Praxite-
 le. Ibi ergo mansit, & formandum se Tisæ atque Niciæ
 Syracusanis præbuit: domoque parua, sorte ductus repub-
 licam gessit vsque ad id tempus, quo Lxiii. annos im-
 pleuit, archonte Athenis Clearcho. Proximo anno, Callia
 25 archonte, Olympiade xcii. cùm in Sicilia cladem acce-
 pissent Athenienses, commoti que essent & alij socij, & præ-
 cipue qui Italiam incolebant: culpatus quoddam Atticis rebus
 faueret, cū aliis ccc. ciectus est. venitq; Athenas Callia post
 Cleocritum archonte, cùm iam Quadringentiuii vrbis im-
 30 perarent: ibique commoratus est. Pugna porro apud Aegop-
 potamos facta, cùm xxx. tyranni urbem occupassent, ad
 annos septem relegatus est, bonisque suis multatus est, a-
 misso fratre Polemarcho: ipse per posticum domus, in
 qua adseruabatur, elapsus Megaram venit, ibique vixit
 35 tanquam rebus deploratis. Cùm autem ciues à Phyla redi-
 tum molirentur, atque maximo vsui ipse fuisset, (nam &
 duo millia drachmarum suppeditauit, & scuta ducenta, &
 cum Hermene missus cccii. milites mercede conduxit,
 ac Thrasylæo Eleo hospiti suo persuasit vt aliquot talenta
 conferret) Thrasylulus idcirco ei post reditum decreuit
 reip.

reip. administrationem, in magistratum vacatione ante
 Euclidem. Quod donum cum ratum esse iussisset populus,
 Archino id contra leges factum referente ad iudices, quia
 absque autoritate scitum fuisset, rescissum fuit. Ita repul-
 sus a publico munere Lysias priuatus reliquam ætatem exe-
 git: mortuusq; est Athenis, annos natus $xxcxi$. aut vt alij
 volunt $lxxvi$. alij annos vixisse ultra xxc . aiunt, ab eoque
 Demosthenem adolescentulum visum fuisse. Natus perhi-
 betur archonte Philocle. Orationes eius feruntur $ccccxxv$.
 de quibus genuinas affirmant Dionysius & Cecilius esse
 $ccxxx$. ac bis tantum victus dicitur. Est & oratio eius pro
 decreto, quod Archinus reprehendit, ostendens quomodo
 in republica sit versatus. & alia aduersus xxx . tyrannos.
 Vim ad persuadendum habuit maximam, summâque est v-
 sus breuitate. Orationes priuatis hominibus vulgo dedit.
 Sunt etiam eius præcepta artis oratoriae, & concio, atque
 epistolæ, laudationes, funebres orationes, & amatoriae.
 item defensio Socratis ingeniis iudicum accommodata.
 Videtur dictio eius facilis esse, quanquam est imitatu dif-
 ficilis. Demosthenes in oratione contra Neæram ait eum
 amatorem fuisse Metaneiræ, quæ Neæra fuerit conser-
 uata. post autem duxit filiam Brachylli fratris sui. Plato in
 Phædro mentionem eius facit, vt summa vi dicendi prædi-
 ti, & qui ætate Isocratem anteuerit. Philiscus ipsius so-
 cius, & Isocratis auditor, carmen composuit de eo, vnde
 idem potest cognosci quod ex Platone diximus. eius sen-
 tentia hæc est:

- * *Filia Callipes argutula, nunc age monstra
 Quid subtile tibi, quid ve fiet sapiens:
 Namq; aliam nactum formam, mundi q; in alius
 Diuerso latebris corpore conspicuum
 Lysida præconem viriutis te parere est fas,
 Cuius apud manes gloria sit celebris.*
 * *Qui mea defuncti tacet præconia, laudes
 Et nostra socius dicat amicitie.*

Conscripsit etiam orationem Iphicrati, quæ est in Harmo-
 dium. & aliam qua prodicionis accusauit Timotheum. vi-
 cit ambabus. Cum autem Timothei actiones in se recepi-
 ser, & crimina prodicionis diluere veller, oratione vsus est
 ad defensionem à Lysia conscripta: estq; absolutus, Timo-
 theo

theo maxima multato pecunia. Recitauit etiam in solenni Olympico conuentu orationem: in qua ostendit Græcos hoc maximum fecisse, quod inter se instaurata gratia Dionysium deiecerunt.

5 ISOCRATES. IV.

ISOCRATES Theodori F. fuit, Erechthienſis, vnius de mediocribus ciuibus, & qui famulos haberet qui tibias conficerent, atque inde tantum rei faceret, vt & choro sumptus suppeditaret, & filios liberaliter institueret: (nam
10 prater Isocratem etiam alios habuit, Teleſippum ac Diomnestum, ac filiam.) itaque tibiarum gratia eum traduxere Aristophanes atque Stratis comici. Natus est sub LXXXVI. Olympiadem, archonte Lyſimacho Myrrhinuſio. Lyſia poſterior ſub annis XXI. Platone prior VII. Puer inſtitutus
15 eſt ita ingenuè, vt quiſquam alius Athenienſium, audiuitque Prodicum Ceum, Gorgiam Leontinum, Tiſiam Syracuſanum, Theramenem rhetorem. Huic cum XXX. tyranni eum comprehendi iuſſiſſent, & ad aram curiæ conſuſiſſet, ſolus Iſocrates ſurrexit opitulaturus: & aliquandiu
20 initio tacuit. Deinde ipſe eum dehorrtatus eſt Theramenes, quod diceret auctum ſibi iri dolorem, ſi ſuæ calamitatis amicorum aliquis fieret particeps. Sed & præcepta artis quædam ab ipſo facta hunc ferunt uſurpaſſe, cum in iudicio impeteretur calumniis: quæ Botoni inſcribunt præcepta. Poſtquam virilem ætatem attigit Iſocrates, ciuilibus abſtinuit rebus: quod & gracili eſſet voce, & ingenio timido, & paterna bona bello contra Lacedæmonios perdidit. Apparet autem aliis eum orationes compoſuiſſe, vnicam ipſum dixiſſe de permutatione. Cum ſcholam inſtituiſſet, animum ad philoſophandum ac ſcribendum applicuit: ſcripſitque orationem panegyricam, & alias quaſdam quæ in conſulendo verſantur, quas partim ipſe recitauit, partim aliis declamandas dedit: opinans ita ſe Græcos ad curam rerum neceſſariarum ſuſcipiendam excitaturum.
35 Sed conatu eo ad irritum cadente, omiſſo hoc inſtituto, ludum aperuit in Chio primùm, vt aiunt, nouem diſcipulis. cum quidem ferunt eum, vt numerari mercedem vidit, ſtudentem dixiſſe: Nunc intelligo me his eſſe venditum. Ad ſui conſuetudinem omnes admiſit qui vti ea vellent. Primus contentioſas orationes a ciuilibus, quibus operam dabat,

fegregauit. Quin & magistratus in Chio constituit, & similem Atheniensis formam reipublicæ. Argenti quantum nemo alius sophistarum confecit: ita quidem, vt etiam triremes suo sumptu instrueret. Auditores eius fuerunt amplius c. interq; alios Timotheus Cononis F. cū quo multas obiuit vrbes, epistolas componens eas, quas Timotheus ad Athenienses misit: qui eam ob rem talento ex iis quæ a Samo erat adeptus ipsum donauit. Discipuli Iſocratis fuerunt etiā Theopōpus Chius, Ephorus Cumæus, Asclepiades tragicædiæ scriptor, & Theodectes Phaselita, qui ipse etiā postmodò tragicædias scripsit. (Huius monumētum fuit ad Cyamitidem euntibus via sacra quæ Eleusinem ducit, nunc rudera exstant: tibi etiam cum sua statuas nobilium poetarum excitauit: de quibus solius Homeri superest.) Præterea Leodamus Atheniensis, & Lacritus qui leges Atheniensibus condidit. Sunt qui Hyperiden & Iſæum addunt. Sed & Demosthenem studiosè aiunt se etiamnum docenti artem adiunxisse, & quia c. 10. drachmas (tanti is docebat) soluēdo non esset, c. c. obtulisse, vt quintam partem disceret. ac respondisse Iſocratem. At verò nōs, ò Demosthenes, non in frustra tribuimus artem, sed eorum more qui bonos pisces totos vendunt agimus: tibi, si discere est animus, totam tradituri artem. Mortuus est Chæronida archonte, cū in Hippocratis palæstra nūciū de Chæronensi clade accepisset: nā quattuoridua inedia seipsum è vita eduxit, præfatus tria initia Eutripidearum fabularum.

Danaus natarum quinquies decem pater.

Pisces petens prognatus Tantalus Pelops.

Vrbem Cadmus linguens olim Sidoniam.

Annos vixit xcix. aut (vt alij tradunt) c. non sustinēs videre Græciam quartū in seruitutē redactam. Anno (sunt qui quatuor annos dicant) ante mortem, Panathenæicam scripsit orationem: panegyricum annis ante exitum x. aut (si aliis credendum sit) xv. quem è Gorgiæ Leontini & Lysias scriptis fertur trāstulisse. de permutatione, annos natus * xx c. ii. ad Philippum, paulò ante obitum. Iam senex Plathanes, quam Hippia oratoris antè vxorem duxerat, filium de tribus natū minimum Aphareum adoptauit. Satis diues fuit: quod non tantū mercedem à discipulis exigeret, sed etiam à Nicocle Cypriorum rege, Euagoræ F. xx. talenta

talenta pro oratione de ipso scripta accepisset. Inde inuidiæ obnoxius, ter delectus est ad instruendam tirrem: quod cum valetudine aduersa præscripta bis per filium excusasset, tertid rem suscepit, sumptusque fecit haud exiguos. Patri, qui diceret se filio neminem excepto vno mancipio adiunxisse: Abi ergo, inquit, habiturus loco vnus duo mancipia. Obiuit etiam certamen in honorem Mausoli ab Artemissa institutum: sed ea laudatio perijt. Fecit & Helenæ laudationem, & Areopagiticum. Vita excessisse a-
 10 iunt alij cum nouem, alij cum quatuor diebus cibo abstinuisset: inciditque eius obitus in funerationem eorum qui ad Chæroneam oppetierant. Orationes conscripsit etiam filius eius Aphareus. Sepultus est cum gentilibus suis prope Cynosarges ad læuam in tumulo. ibi enim conditi sunt
 15 Isocrates, & pater Theodorus, & mater, eiusque soror Anaco, & adoptitijs filijs Aphareus, & Socrates Anacis filius, & Isocratis frater idem cum patre nomen gerens, & nepotes Isocratis Aphareo nati, Aphareus, eiusque pater Theodorus & vxor Plathane, mater Apharei adoptati. Horum
 20 monumentis impositæ erant mensæ sex, quæ perierant. In ipsius autem Isocratis cippo positus fuit aries triginta cubitorum, ei que incubuit Siren cubitorum septem: quod argumentum fuit ipsius eloquentiæ non exstat amplius. Fuit etiam prope mensa, habens poetas & magistros eius: interque eos Gorgiam, qui in globum cœlestem intueretur,
 25 adstante Isocrate. Eleusine etiam statua ei area dedicata est à Timotheo Cononis F. ante vestibulum porticus, cum hac inscriptione:

Dedicat Isocratis statuam sacratq; deabus

30 *Hospitij & studij nomine Timotheus.*

opus fuit Leocharis. Orationes ipsius feruntur l. x. de quibus genuinæ sunt, si Dionysium sequimur, xxv. si Cœcili-
 35 um, xxiix. reliquæ adulterinæ. Alienus fuit ab ostentatione. itaque de tribus ad ipsum audiendum aliquândo venientibus, duos retinuit, tertio in posterum diem reiecto: quod diceret sibi nunc theatrum esse in auditorio. Solebat etiam discipulis suis dicere, se docere decem minarum mercede: sed ei qui ipsum audacem ac vocalem docendo redderet, xii. millia minarum daturum. Interrogatus cur cum ipse ad dicendum non satis esset instructus, alios tamen
 institue-

institueret, respondit: Cotes etiam non habere facultatem
secandi, habere autem vim ferri acuendi. Sunt qui cum
præcepta artis oratoriæ scripsisse dicant. alij non via ac ra-
tione vsum, sed sola exercitatione tradūt. A ciue nunquam
vlllo mercedem exegit. Discipulis ad concionem eunti ob-
uiam factis iniunxit, vt quæ ipse dixisset ad se referrent.
Morte Socratis haud mediocrem cepit dolorem: atq; aded
attratus postridie processit. Interrogatus quæ vis esset rhe-
toricæ, respondit: de paruis magna, de magnis parua redi-
gere. Conuiuia aliquando apud Nicocreontem Cypri ty- 10
rannum, cum ad distrendum ab vnâ accumbentibus inui-
taretur, respondit: de quibus ego vim habeo dicendi rebus,
eas occasio non admittit: de quibus autem dicere iam esset
tempestiuum, de iis nihil valeo eloqui. Sophoclem tragæ-
dię scriptorem videns amatorie puero cuidam comitari di- 15
xit: Non manus modò te, ô Sophocles, tecum continere,
sed etiam oculos oportet. Cum Ephorus Cumæus re infe-
cta discederet è schola ipsius, deuòq; à patre Demophilo
mitteretur secundam mercedem adferens: Ioci gratia cum
Diphorum (hoc est bis ferentem) appellauit. Magnam ta- 20
men homini impendit operam: ita sanè, vt etiam historie
scribendæ argumentum ei subiecerit. Pronus porrò fuit in
venerem: quippe substrato proloito vtens in lecto, & cerui-
cal croco humectatum vsurpans. Integra ætate non duxit
uxorem: senex cum scorto consuevit, cui Lagiscæ nomen 25
fuit. ex eâque filiolum suscepit, quæ anno ætatis suæ duode-
cimo ante nuptias diem obiit. Duxit postea Plathanam
Hippiæ rhetoris uxorem, quæ tres habebat filios. quorum
natum minimum Aphareum adoptauit, sicut antè diximus.
isq; ei imaginem æream ad Olympium tanquam in colu- 30
mna posuit, tali fermè inscripitione:

Isoeratis Aphareus patris hoc posuit simulacrum

Diuos atq; Iouem Generans, meritosq; parentes.

Fertur etiamnum puer equo celeste certauisse. ac tali statu-
ra celeste equo vehens æreus in sphaisterio arcis quod Ar- 35
rephorum dicitur (erant autem hi Mineræ sacrificuli)
dedicatus fuisse. Dux omnem ei per vitam lites sunt inten-
tatę. vna, cum eū ad permutationē Megacrides prouocaret.
ad cuius disceptationem morbo impeditus non compa-
ruit, sed misso filio Aphareo vicit. altera, cum ei ad munus
sumptuum

sumptuum in triremem pro repub. faciendorum de bonorū permutatione postulare. Lyfimachus. tum quidem sumtus illos, q. cecidisset causa, in se recepit. Sed & pieta eius fuit in Pompeio effigies. Scripsit etiam Aphareus orationes iuridiciales & deliberationem proponentes: sed paucas. Tragedias etiam ad xxxviii. scripsit: de quarum duabus est controuersia. Orsus sub Lyfistrato docere fabulas, vsque ad Sofigenem perrexit annos xxxix. ac sex vrbanas actiones reliquit, bisque vno tempore vicit Liberalia, alijsque actoribus duas reportauit victorias Lenaicas siue Torcularias. Martiris eorum, Isocratis, Theodoti, & amita Anacūs simulacra in arce fuerunt dedicata. Mattis nunc iuxta Salutis visitur, mutata in inscriptione, Anacūs intercidit. Filios habuit, Alexandrum è Cœnone, Soficlem è Lyfia.

15 IS AEVS. V.

IS AEVS Chalcidensis patria, cum se Athenas contulisset, Lyfia operam dedit. ab eoq. ita didicit vocabulorum concinnationem, & in causis tractandis vim, vt qui non peritus sit generum dicendi, quod vterq. sectatus pro se est, de multis orationibus iudicare facile non possit, utrum habeant autorem. Floruit post bellum Peloponnesiacum, vt est cōiicere ex ipsius orationibus: & vsq. ad Philippi imperium durauit. Demosthenē docuit à schola deductū, mercede drachmarum ccc. qua re maximè claruit. Sunt qui eum dicāt
 20 *
 25 Demostheni orationes composuisse, quas habuit cōtra suos tutores. Reliquit orationes lxxv. de quibus l. sunt germanæ. Sed & præcepta peculiaria artis oratoria. Primus etiam figuras adhibere cepit, & ad res ciuiles animū adiecit: quod maximè imitatus est Demosthenes. Mentionem eius facit
 30 Theopompus comædia scriptor in Theseo.

ÆSCHINES. VI.

ÆSCHINES Atrometi F. (eius qui à triginta tyrannis in exilium pulsus, in reducendo Athenas populo interfuit) & Glaucothei tribu Cothocides, neque natalibus fuit, neque
 35 opibus præstans. Is adolescens robusto corpore, gymnasijs operam dedit: & ob vocis claritatem postea tragedijs agendis, si Demostheni credimus, Aristodemo in Bacchanalibus inseruiuit describendo, tertiasque partes agendo, repetens in schola veteres tragedias. Puer etiam nūm docuit litteras cum patre, & adultus inter vulgares militauit. Cum verò

audiisset Isocratem & Platonem, vt quidam dicunt, vt Cæ-
 cilius, Alcideamantem, & in republica versatus contrariam
 Demosthenicæ partem non obscure gereret: cum alias mul-
 tas legationes obiuit, tum ad Philippum de pace. Ob eam
 Demosthenes ei actionem intendit, Phocensium exitij cau-
 sam eum, bellique inflammatores arguens: quod quo tem-
 pore ab Amphictyonibus Pylagoras seu disceptator aduer-
 sum Amphissenenses delectus fuisset. * portum molientibus:
 vnde factum fuerit, vt Amphictyones ad Philippum confu-
 gerint, isque ab Æschine adiutus res aggressus gerere Pho-
 cidem occupauerit. Verum Æschines patrocinio Eubuli v-
 sus, qui Spintharj F. tribu Probalinthius tum ad populum
 orabat, xxx. suffragijs fuit absolutus. Sunt qui dicant fuisse
 quidem orationes ab oratoribus conscriptas, sed inter-
 ueniente Chæronensi clade, in iudicium controuersiam nō
 esse deductam. Aliquanto post cum Alexander patre mor-
 tuo in Asiam traiecisset, Ctesiphontem Æschines contra le-
 ges commissi facinoris accusauit, quod is Demostheni ho-
 nore decreuisset. Sed cum quintam suffragiorum partem
 pro se non obtinuisset, neque c. 10. drachmas vellet vbi cecidi-
 disset causa deponere, Rodum in exilium abiit. Alij infamia
 vltius notatum aiunt, cum noller vrbe excedere: &
 venisse Ephesum ad Alexandrum. Quo mortuo cum turbæ
 fierent, Rodum abiit, ibique scholam aperuit atque docuit.
 cum quidem ostentandi gratia postquam Rodijs suam in
 Ctesiphontem orationem recitauisset, vniuersis admiranti-
 bus quod tali habita oratione succubuisset, dixit: Non ad-
 miraremini, si contra hæc orantem Demosthenem audiuis-
 setis. Ac Rodi quidem scholam reliquit, qui ludus Rodiacus
 dicitur. Nauigauit deinde Samum, paululumque in ea com-
 moratus in insula, vitam cum morte commutauit. Vocalem
 fuisse & verbis Demosthenis. & c. Democharis oratione li-
 quet. Quatuor ipsius feruntur orationes. quarum in Timar-
 chum, de male obita legatione, contra Ctesiphontem, solæ
 sunt germanæ. quæ enim Deliacæ inscribitur, non est Æ-
 schinis. nā designatus quidem fuerat, vt causam de templo
 in Delo oraret: sed fuit in locum ipsius delectus Hyperides,
 vt ait Demosthenes. Habuit etiam fratres Aphobum & Da-
 mocharem, vt ipse ait. Primus etiam victoriam apud Ta-
 mynas partam denuo Atheniensibus annunciauit: qua de
 causa

causa etiam est coronatus. Quidam nemini fuisse discipulum Æschinem tradunt: sed cum in iudicijs scribæ munere fungeretur, inde ad oratoriam elatum artem. Primumque ipsum contra Philippum dixisse, & cum placuisset populo, ab eo legatum ad Arcades designatum, eò profectum decem Arcadum millia aduersus Philippum contraxisse. Timarcho etiam scortationis dicam impegit: qui deserta causæ dictione sese suspendit, vt alicubi Demosthenes inquit. Legatus ad Philippum de pace contra Ctesiphontem & Demosthenem, hoc priores tulit. Deinde cum nouem alijs iureiurando pacem sanxit: & in ius vocatus, euasit: sicut diximus.

LYCURGVS. VII.

LYCURGVS Lycophrontis F. Lycurgi N. eius, quem xxx. tyranni interfecerunt, causam necis præbente Aristodemum Batenfi: qui etiam Græcorum quæstor (hic est Hellanotomias) factus, exsulauit populo repub. gubernante. Tribu Lycurgus fuit Butades, genere ortus Eteobutadarum. Initio philosophatus est, auditor Platonis philosophi. Postea discipulus Isocratis oratoris factus, exinde repub. orando agendoque gessit. Commissa ei etiam fuit pecuniæ administratio. nam quæstor p̄r tria quinquennia dispensauit talentorum millia xlv. aut (vt alij perhibent) talenta ccc. lxx. Qui ei hunc honorem decreuit Stratoles rhetor, ipse primum ad hoc delectus, deinde amicorum aliquem præscribens ipse pecuniam administrauit. fuerat enim lex lata, ne quis quæsturam eam quinque annis amplius curaret. Caterum Lycurgus assiduus fuit in procuratione rerum conficiendarum æstate hyemęq; & ad apparatus bellicū suffragijs populi destinatus, multas vrbes res correxit, populo triremes cccc. cōfecit, gymnasiū in Lyceo parauit ac plantauit, palestram edificauit, mortuusq; tandē est in præfectura theatri Bacchici. Idē depositum priuatorum ciuium, talenta ccl. custodiuit. Vrbi pomparū vasa aurea & argentea, victoriāsque aureas adornauit. multa etiam imperfecta absoluit, & naualia, armamentariū, stadio Panathenai co crepidinē circumposuit, ac conuallē cōplanauit: Dinia quodā, cuius ille locus erat, Lycurgo concedente potestātē ex ipsius bonis ciuitatē demerendi. Vrbs etiam custodia ei mādāta fuit, & maleficorum cōprehensio. quos quidē omnes

nes expulit: ad eò vt sophistarum quidam dicerent, Lycu-
 gum ita contra malos scribere, vt qui calamū non attamen-
 to, sed morte imbueret. itaque cū ab Alexandro postula-
 retur, populus eum non dedit. Quo tempore Philippus se-
 cundum contra Atheniēses bellum gessit, legatus ipse cum
 Polyucto & Demosthene in Peloponnesum & circum a-
 lias vrbes profectus est. Omni tempore in magna fuit apud
 Athenienses existimatio, & iustitiæ opinio: ita sanè, vt
 in iudicijs dicta eius magnam patrocinijs vim haberent: Le-
 gum quoque autor fuit. quarum vna est de comædijs vrii
 Chyris certamen theatrico æmulum peragerent, victorq;
 in Asu reciperetur: quod antè non licebat. Eo pacto certa-
 men iam obsolescens renouauit. Alia, vt aræ imagines po-
 nerentur poetis Æschylo, Sophocli, Euripidi: eorūque
 tragiæ exscriptæ publicè adseruarentur, easque scriba
 ciuitatis recitaret loco histrionum, quibus eas agere non li-
 ceret. Tertia, non licere cuiquam Atheniensi aut Athenis
 habitanti liberum corpus captum in seruitutem vendere si-
 ne prioris domini consensu. Præterea, Neptuno certamen
 in Piræo faciendum, tribus circularibus choris: victoribus
 dandas x. minas, non infra, secundis octo, tertijs sex. Et, mu-
 lierem non debere in bigis Eleusinem ire, ne à diuitibus pau-
 peres superentur. quæ contrà fecisse deprehenderetur, mul-
 tandam drachmis 100. c. 10. Cū vxor ipsius hanc legem
 violasset, delatoribus qui id rescuerant talentum dedit. eò-
 que nomine accusatus postmodò apud populum: Ergo, di-
 xit, ego dedisse, non accepisse inuentus sum. Publicano qui
 Xenocrati philosopho manus inieciisset, eumque abduce-
 ret ob non solum inquilini tributum, obuiam factus bacu-
 lum in caput inflixit, eumque liberato Xenocrate in car-
 cerem inclusit vt qui indecenter egisset. Cūque id eius fa-
 ctum laudaretur, post aliquot dies Xenocrates Lycurgi filijs
 occurrens, Celeriter, inquit, ò pueri gratiam vestro patri
 retuli. nam ob auxilium mihi nullo labore latum à multis
 laudatur. Decreta etiam fecit, opera vsus Euclidis cuius-
 dam Olynthij ad eam rem aptissimi. Quanquam autem e-
 rat diues, tamen eandem tunicam æstate atque hyeme ge-
 stabat, calceosque necessarijs diebus gestabat. Meditabatur
 dies noctesque, non satis idoneus ad extemporalem dictio-
 nem. Lecto substrato vsus est, cui tantum pellis villosa & cer-
 uical

uical incumberent : vt eò facilius excitaretur ad meditan-
 dum. Culpanti cuidam, quòd orationi studens mercedem
 sophistis penderet, respondit : si quis promitteret se filios ip-
 si meliores redditurum, ei se non c 10. drachmas, sed dimi-
 5 dium bonorum suorum daturum. Libertate etiam dicendi
 vsus est ob nobilitatem. nam cùm aliquando concionâtem
 Athenienses non ferrent, exturbarêntque, exclamauit : O
 Corcyra scutica, quàm multorum talentorum æquas pre-
 cium? rursus ijs Alexandrum in deos referentibus, Qualis
 10 verò, aiebat, iste sit deus, cuius è templo exeuntes opus ha-
 beant aqua selustrali conspergere. Mortui Lycurgi filij vn-
 decim viris traditi sunt, Menesæchmo accusante, dica à
 Thrasycle scripta. sed cùm Demosthenes tum exsulans scri-
 psisset Atheniensibus, malè ipsos audire propter liberos Ly-
 15 curgi: mutata sententia eos absoluerunt, Democle Theo-
 phraستي discipulo eos defendente. Publicè sepultus est Lycur-
 gus, & quidam ex eius posteris. suntque eorum monumen-
 ta eregionè Mineræ Pæroniæ in orto Melanthij philoso-
 phi, mensæ factæ, & Lycurgo liberisque eius inscriptæ, quæ
 20 hodièque extant. Id maximum est, quòd reditus vrbis, qui
 priùs erant l. x. talenta, ad c 10. c. c. talenta auxit. Moritu-
 rus, in Metroum & curiam se iussit portari, rationem volens
 reddere administratæ reipublicæ. namine autem extra vnũ
 Menesæchmum accusare auso, reportatus domum est dilu-
 25 tis calumnijs, supremũque vitæ diem morte confecit. To-
 to vitæ tempore probus est habitus, orationesque eius lau-
 datæ, & quanquam à multis accusatus, nunquam causa ce-
 cidit. Tres habuit liberos è Callistone Abronis filia, & Ca-
 læi Abronis F. curia Batensis sorore, eius qui Charonda
 30 archonte quæstor bellicam pecuniam tractauit. de hac adfi-
 nitate loquitur Dinarchus in oratione contra Pastium. Fi-
 lios reliquit Abronem, Lycurgum, Lycophronem. de his A-
 bron & Lycurgus sine prole decesserunt: cùm quidem Abron
 in repub. præclarè fuisset versatus. Lycophron ducta Calli-
 35 stomacha, filia Philippi Aexonenfis, genuit Callistonẽ, hæc
 nupsit Cleombroto Einoeratis F. Acharnensis, & ei Lycop-
 honem peperit. qui ab auo adoptatus, sine sobole mor-
 tem obiit. Eo mortuo Callisto nem duxit Socrates, filiũmq;
 ex ea sustulit Symmachus. Eo natus est Aristonymus, hoc
 Charmides, qui Philippæ pater fuit. Ex hac & Lyfandro na-
 tus

tus est Medeius, qui & interpret, oriundus ab Eumolpidis. Huius & Timotheæ Glauci filia liberi fuere Laodameia & Medeius, qui sacerdotium Nepruni Erechthienfis gessit, & Philippa quæ Mineræ postea fuit sacerdos. antè enim eam duxit Diocles Melittenfis, genuitq; Dioclem, qui grauis ar-
 maſura dux fuit. Hic vxorem duxit Hedistam Abronis fili-
 am, ac procreauit Philppidem ac Nicoſtratam. Hæc nupſit
 Themistocli Theophrasti F. facigero, & peperit Theophra-
 ſtum ac Dioclem. constituit etiam sacerdotium Nepruni E-
 rechthienfis. Orationes eius feruntur quindecim. A populo 10
 coronatus est aliquoties, & statuis donatus. Imago eius æ-
 rea posita est in Ceramico, ex decreto, archonte Anaxierate.
 quo eodem ei etiam, ac filiorum natu maximo decretus est
 in Frytaneo victus. Mortuo ipſo, Lycophroni liberorum
 maximo lis fuit de ea donatione. Multas etiam de sacris ha- 15
 buit orationes Lycurgus: accusauitque Autolycum Areopa-
 gitam, Lyſiclem prætorem, Demadem Demij F. Menesæch-
 mum, aliòsque complures, quos omnes reos peregit. Item
 Diphilum, qui è metallis argætarijs subduxerat columnas,
 quibus subſtruebantur moles, indèque iniuſtè diuitias pa- 20
 rauerat, fecitque vt morte damnatus puniretur, ac L. drach-
 mas ex opibus eius cuius ciuium dedit: ſumma donationis
 CLX. talenta æquante. alij minam viritum datam aſſerunt.
 Qui autem in ius pertraxit Ariſtogitonem, Cleocratem, &
 Autolyco controuerſiam mouit ſtatus liberi * cognomi- 25
 nabatur autem Lycurgus Ibis, Xenophonti noſtra * Ge-
 nus autem ab his deduxerunt, ac Erechthei, qui fuit Terræ
 & Vulcani F. proximè autem à Lycomedè & Lycurgo: quos
 populus publica ſepultura honorauit. Eſt eorum generis
 ſucceſſio, conſecratorum Neptuno, in tabula perfectà, quæ 30
 dedicata eſt in ſacrario Erechthei, picta ab Iſmenia Chalci-
 denſe. & imagines Lycurgi, eiùsq; filiorum Abronis, Lycur-
 gi, & Lycophronis, ijs fecerunt Timarchus & Cephiloſodorus
 filij Praxitelis. Tabulam dedicauit Abron filius eius, qui na-
 talium iurè adeptus ſacerdotium, id fratri Lycophroni con 35
 ceſſit: ideòque pictus eſt qui tridentem traderet. Cæterùm
 Lycurgus deſcriptionem omnium ab ſe geſtarum rerum fe-
 cit, ac in columna ſuſpenderit ante palæſtram à ſe factam, vt
 quibus cordi eſſet inſpicere poſſent. nemo tamen virum ar-
 guere peculatus potuit. Retulit etiam de Neoptolemo An-
 ticlis

tielis F. coronando, eiq; statua dedicanda, quod promiserat
se aram Apollinis in foro obducturum auro, vt dei oraculū
flagitabat. Deceuit etiā Diorimo Diopithis F. Euonymensi
honores, archonte Ctesicle.

DEMOSTHENES. VIII.

DEMOSTHENES Demosthenis F. è Cleobula Gylonis
filia, curia Pēaniēsis, à patre fuit relictus pupillus annos na-
tus septē, cum sorore annorum septem. Orbitatis tempo-
re apud matrem viuēs, operam dedit Isocrati. ita enim qui-
dam sentiunt. plures aiunt Isæi Chalcidenſis auditore fuisse,
tunc Athenis degentis. Alij Thucydidis & Platonis fuisse
studioſum narrant: atque huic quidem eum præcipuē va-
casse perhibent. Hegesias Magnes scribit, præcibus eum à
pædagogo impetrasse, vt sibi liceret audire Callistratū Em-
pædi F. Aphidnæum, oratorem nobilem, & qui aliquandō
equitum magister fuisset, ac Mercurio forensi aram dedi-
casset, verba tum ad populum facturum. Quem vbi audiuit,
amore dicendi captus, ei se quandiu Athenis ille fuit, disci-
pulum præbuit. Sed Callistrato in Thraciam profugo, tum
ex ephebis egressus Isocrati se atq; Platoni adiunxit. Postea
Isæum domum suam recepit, ac per annos quatuor elabo-
rauit in eius orationibus imitandis. Ctesibius in lib. de philo-
sophia perhibet, eum Calliæ Syracusani opera Zethi Am-
phipolitæ, per Chariclem Alcidasantis Caristij orationes
nactum, in ijs sese exercuisse. Virilem ætatem adeptus, tuto-
res suos, q; ab ijs min⁹ æquo accepisset, malè administratē
tutelæ accusauit, Timocrate archonte. erant autem tres, A-
phobus, Therippides, & Demophon siue Demæa: atq; huic
auunculum suum; magis quàm alios. & vnamquamvis ac-
tionem decem talentis estimauit. cum autem reos peregisset,
multam non exegit: alios pecunia, alios etiam gratia
* Aristophonte autem iam ob senectutem præfecturā dese-
rēte, etiam choragus factus est. Meidiam Anagrasium qui
ipsum in theatro chorū instruētem percusserat, in iudi-
cium pertraxit: sed acceptis tribus drachmarum millibus
missum fecit. Ferunt Demosthenem etiamnum adolescen-
tem in antrum iuisse, ibique meditatu orationes fuisse; rasi
dimidia capitis parte, ne exiret: inq; angusta cubuisse spon-
da, vt citò expergisceretur. cumque litteram R non posset
pronunciare, labore cōsecutum vt proferret, cumque intē
decla-

declamandum mouere soleret humerum inconuenienter, id defucuisse, suspensio è culmine veru, aut (quod alij dicunt) gladio, vt eius metu se contineret. Cùm iam auctus esset vi dicendi, ferunt eum speculum fecisse sibi æquale, inq; id inspicientem se exercuisse, vt corrigeret vitia. Descendisse etiam ad Phalericum litus, & aduersus vndas obstrepentes declamasse: vt si quando populus obturbaret, hoc sibi non esset terrori. Cùmque eum spiritus deficeret, Neoptolemi histrionis opera decem drachmarum millibus conductâ didicisse vno spiritu integras circuitiones efferre. Postquam se ad remp. cõtulit, diuiso in duas factiones populo, quarum altera Philippo faueret, altera pro libertate cõcionabatur: Philippo aduersantibus se addidit, omnique tempore ciuibz suasis vt ijs auxilium ferrent, quos à Philippo oppressum iri periculum erat. sociosque sui instituti habuit Hyperidem, Nausiclem, Polyuictum, Diotinum. Ideoq; etiam Atheniensibus fœdere iunxit Thebanos, Euboenses, Corcyrenses, Corinthios, Bæotos, multosq; alios. Quodam tempore, cùm eiectus è concione, mœstus domum abiret, Eunomus ei Thriasius occurrit iam senex, atque cohortatus est. Maximè autem confirmatus est ab Andronico histrione, cuique operam dedit, edoctus ab eo orationes suas bene habere, sed actionem ijs deesse. Itaq; interrogatus quid primum, quid secundum, quid tertium in arte esset oratoria, subinde respondit, Actio. Rursus in conciones progressus, cùm nouè quadâ diceret, exagituratus est. vt etiam comici Antiphanes, & Timocles eum vexauerint.

Vos iuro, terra, fontes, flumina, latices.

nam cùm hoc modo apud populū iurasset, tumultu est exceptus. Quin & Asclepium (is Æsculapius Latinis est) iurauit, acuta syllaba *scle*, docuitq; se hoc rectè facere: esse enim deum epium siue mitem. quo nomine sæpe ei obturbatum esse. Sed omnia ista emendauit, cùm vacasset Eubulidæ dialectico Milesio. Cùm venisset in solēnem conuentum apud Olympiam, audiuitq; Lamachum Terinæum recitantem Philippi Alexandriq; laudationem, Thebanosq; & Olynthios perstringentem: contrâ ad dicendum surrexit, veterumque poetarum testimonijs prolatis de præclaris Thebanorū atq; Olynthiorum factis effecit, vt Lamachus porro quiesceret, eque conuentu profugeret. Philippus autem

ijs,

ijs, qui orationes à Demosthene contra ipsum habitas referebant sibi, responderit: etiam ipsemet, si audiuisset dicentem Demosthenem, bellum contra me suscipiendum decreuissim. Suas orationes Demosthenes militibus ob vim comparabat: Isocraticas athleticis, quoddam delectationem exhiberent theatricam. Annos natus xxxviii. (à Dexithoe enim supputo vique; ad Callimachum, sub quo legatio ab Olynthijs venit auxilium petentibus, quos Philippus bello premebat) suasisit ut mitterentur Olynthijs supplicia. Anno postero, in quem mors Platonis incidit, Philippus Olynthios perdidit. Nouerat Eumosthenem etiam Xenophonem Socratis discipulum, siue incipientem, siue iam florentem. res enim Græcæ ei in Mantinensem pugnam & archontem Chariclidam designant. noster iam ante sub Timocrate curatores reos persequitur. Æschinem fugientem à damnatione, equo est persecutus. cumque is se comprehensum iri putans ad pedes ei accidisset capite velato, erexit hominem, consolatusque talento argenti donauit. Autor fuit populo, ut milites mercenarios in Thaso aleret, eoque nauigauit ipse triremibus præfectus. Coemendi frumenti gesto munere, accusatus peculatus, absolutusque est. Cum Philippus Elateam occupasset, ipse etiam cum ijs egressus in bellum, qui ad Charoneam pugnauerunt. atque ibi cum ordines deseruisse aiunt, & cum fugientis chlamydem rubus apprehendisset, se conuertisse, ac clamauisse, Viuum cape. clypei insigne habuit bonam fortunam. Orationem tamen funebrem habuit de ijs qui tum ceciderunt. Secundum hæc cura ad urbem exorandam conuersa, cum publicus esset mutorum procurator delectus, impenfam ei rei pecuniam de sua persoluit pecunia, minas centum. impendit etiam centum. ijs qui publice ad sacras res conficiendas mittebantur: (theoros Græci appellant:) & consensa triremi circumuectus, à socijs pecuniam collegit. Itaque ob hæc sæpius coronatus fuit, à Damotele, Aristonico, Hyperide, coronis aureis: tandem à Ctesiphonte. Cuius decretum cum ut contra leges factum accusarent Diodotus & Æschines, ipse defendens vicit: cum sanè actor quintam suffragiorum partem non obtineret. Postea temporis cum Alexander expeditionem in Asiam fecisset, atque Harpalus cum pecunia Athenas fugisset: initio ne reciperetur egit. Sed postquam ille naui appulit, acceptis centis. Daricis sententiam

tiam mutauit. cumque Harpalum Athenienses dedere Antipatro statuissent reclamauit: pecuniâque promulgato decreto in arce deponi, summamque populo indicari iussit: cum Harpalus dixisset esse 100. ccl. aut nō multo pauciora talēta, ut est apud Philochorum. Post cum ē carcere profugisset Harpalus, in quo tantisper adseruandus fuerat, donec aliquis ab Alexandro veniret: ac se in Cretam, vel Taurum Laconicę (nam & hoc quidam dicunt) contulisset, vitio datum est Demostheni, quod muneribus se passus corrumpt, neque numerum relatę pecunię edidisset, neque custodum incuriam indicasset. itaq; in iudiciū pertrahus ab Hyperide, Pythea, Menesæchmo, Himeræo, Patrocle, a cōcilio Areopagitico damnatus in exsilium abiit: cum quintuplū persolvere non possēt: etenim xxx. talenta accepisse culpabatur. alij eum subire iudicij aleam noluisse dicunt. Secundo hanc tempestatem, cum Athenienses Polyuictum ad rem publicam Arcadum misissent, ut eos a societate Macedonum abstraheret: isq; persuadere nequiret, superuenit Demosthenes, patrociniūque causę ciuium persuasit. Hoc ei admirationē peperit, & aliquanto post tempore ab Atheniensib. missa triremi est reuocatus in patriā. cum ij Damone Peanienſi, consobrino Demosthenis, autore sciuissent, ut culpa solueretur, modō de xxx. quę debebat talentis ædificaret aram Iouis Seruatoris in Peiræo. Hoc pacto ad remp. redijt. Ceterum Antipatro Lamiam a Græcis concluso, & Atheniensib. ob faustum nuncium sacrificantibus, cuidam sociorum Agesistrato dixit, se de rebus hisce nō idem cum alijs sentire. scire enim se, Græcos stadium conficere belligando posse, dolichum porrō nequire. Ut Antipater Phariatlo capta minatus est se Athenas obsesurū, nisi oratores dererent: Vt re relicta Demosthenes fugit, primū Æginam, ut in Æaci templo sessurus: deinde metu compulsus, in Calauriam transijt. cumq; decreuissent Athenienses vnā cum alijs oratoribus ipsum quoque esse dedendum: supplex in fano Neptuni desedit. Vbi eō venit Archias, qui a conquirentis ad supplicium exsilibus nomen Phygadothere inuenit, discipulūq; fuit Anaximenis oratoris, suasisq; ut progredieretur, amicus Antipatro futurus: Neque antē, inquit, tragēdias agens te mihi probauisti, neq; nunc cōsulendo persuadebis. Cumq; vim Archias moliretur, prohibere oppidani.

danī. Demosthenes autem dixit, Non se salutis cupiditate Calauriam confugisse: verum vt demonstrarem etiam sanctam à Macedonibus violari. Poposcit deinde tabellam: eique si Demetrio Magneti credimus, inscripsit elegiacum hoc, quod postmodò ipsius simulacro inscribi curauere Athenienses. eius hic est sensus:

Sit tibi sis animo, Demosthenes, æqua fuisset,

Non Macedum ferret Græcia victa iugum.

Situm est simulacrum propè septum & aram xii. deorum, 10
à Polyucto factum. alij hoc aiunt fuisse scriptum inuentum:
Demosthenes Antipatio S. Mortuum eum esse tradit Philo-
chorus epoto veneno: Satyrus autem historia scriptor, vene-
no imbutum fuisse calamum, quo scribere epistolam cœpe-
rit, eoque gustato ipsum periisse. Eratosthenes, iam pridem
15 sibi à Macedonibus metuētem, armillam veneno infectam
gestasse circa brachium. Sunt qui dicant contento spiritu
mortem sibi parasse: alij, venenum hausisse, quod in sigillo
habebat. * * duo & viginti. Mortuo autem Philippo, uti-
da indutus veste prodijt in publicum, gaudens morte istius:
20 quanquam ipse nuper filiam amisisset. Thebanis quoq; con-
tra Alexandrum bellantibus adiumento fuit, ac reliquos
Græcos subinde animauit. Itaque Alexander cū Thebas
euerteret, hunc ab Atheniēsisbus postulauit, additis nisi de-
derent minis. Huic in Persas ducenti, & nauale subsidium
25 petenti, Demosthenes contradixit: Incertum esse inquires,
an non contra præbentes id vsuros eo esset. Duos reliquit *
filios ex vna vxore Heliodori cuiusdam Eudocimi filia: V-
nicam habuit filiam, quæ puella antè quàm nuberet, è viuis
excessit. Soror etiam illi fuit: qua, & Lachete Leuconensi
30 consobрино natus est Demochares, vir bellicis rebus & ora-
tionibus ciuilibus nemini secundus. Statua ei posita in Pry-
taneo exstat, ad dextram introitus partem prima, non tan-
tum tunica, sed etiam gladio accincta. hoc enim habitu
concionatus dicitur, quo tempore Antipater oratores qua-
35 siuit. Postea temporis Athenienses cognatis Demosthenis
alimenta in Prytaneo dederunt. ipsique mortuo statuan in
foro posuerunt, Gorgia archonte: cū hos honores ei fla-
gitasset Demochares sorore ipsius natus. cui & ipsi filius
Laches Democharis F. Leuconensis dona impetrauit, de-
cennio post, Pytharato archonte. nempe vt statua in foro

poneretur, & cum ipse, tum posteriorum semper qui nati
 maximus esset, cibum in Prytaneo haberent, primamque ses-
 sionem in omnibus certaminum spectaculis. Hæc de veris-
 que decreta, infra perscripta leges. Statua Democharis, ut
 memorauimus, in Prytaneum est translata de foro. Feruntur
 orationes eius genuinæ L x v. Quidam eum etiam impudi-
 cè viciitasse narrant, vestitu vsum subinde muliebri, ac co-
 mesationibus: unde Batalus fuerit cognominatus. alij dimi-
 nutiue à nutricis nomine ferunt sic per contumeliam vo-
 catum. Diogenes, qui Canis vsurpatus fuit, cum eum ali-
 quando in caupona conspexisset, pudore commoto ac in-
 trò recedenti: quanto magis, inquit, intrò te recipies, tanto
 magis intus eris. Eundem false cauillans, in orationibus a-
 iebat esse Scythã, in prælijs vrbani. Accepit etiam ab E-
 phialta aurum, vno popularium oratorum, qui legatus ad
 regem Persarum missus, clam attulerat pecuniam, qua in-
 ter oratores Athenienses distributa, horum opera bellum
 contra Philippum inflammaret. ac Demosthenem a rege
 nominatim dono Daricorum ter mille corruptum autu-
 mant. Anaxillam Oreitem hospitem suum comprehendit,
 & ut exploratorem tortis, nihilque confitentem, Vndecim
 viris tradito decreto iussit. Cum aliquando in concione
 Athenienses eum non sinerent orare: breuè quippiam se ijs
 velle dicere professus est. Factoque silentio ita est fatus: Ado-
 lescens quidam æstate asinum conduxit ex Astu Megaram
 eo vsurus. Meridie cum solis æstus esset vehemens, cum ipse,
 tum asini dominus in vmbra iumenti cubare volentes, alter
 alterum pellebat. cum dominus non vmbra à se, sed ali-
 num esse locatorem: conductor in sua potestate esse omnia
 contenderet. His dictis ille abire cœpit. Atheniensibus au-
 tem retinentibus vtque orationem pertexeret rogantibus.
 Ergo, inquit, de asini vmbra audire vultis, de rebus serijs
 discedentem audire recusatis? Polo histioni aliquando di-
 centi ad ipsum, Bidui certamine se talentum pro mercede
 rerulisse: respondit, Ego quinque talentis vnus diei silen-
 tium vendidi. Aliquando in concione voce ipsum deficientem
 cum obturbaretur: de histronibus, dixit, è voce, oratori-
 bus è sententia iudicium esse petendum. Exprobranti con-
 tinentem meditationem Epicli: Ego verò, inquit, dedecori
 hoc ducerem, si tanto populo consulens aliquid subitò
 ad ani-

ad animum mihi allapsum pronunciarem. Lucernam ab eo nunquā extinctam perhibent. Attigit annum ætatis quinquagesimum, orationes dijudicans. ipse ait, se aquam potasse. Nouit eum etiam Lyllas orator, & Isocrates in repub. *
versantem vidit, vsque ad pugnam Chæronensem, & quidā Socraticorum philosophorum. Plerasque orationes ex tempore dixit, à natura ad hoc factus. Primus de eo aurea corona donado retulit Aristonicus Nicophanis F. Anagyrasius: *
quanquam Diondas iureiurando dato intercessit.

HYPERIDES. IX.

- 10 HYPERIDES Glaucippi F. Dionysij N. curia Colyttensis fuit. Habuit filium cognominem auo Glaucippum thetorem, qui etiam orationes conscripsit, filiumque habuit Alphenum. Sed Hyperides cū fuisset Platonis philosophi
15 auditor, vnā cum Lycurgo rempub. gessit, quo tempore Alexander res Græcas est aggressus. cui etiam postulantē prætores Atheniensium, & triremes, dicendo restitit. Consilium etiam dedit de non dimittendo mercenariorum militum præsidio, quod erat Tænaro impostum: idque visus fuit facere ob beneuolentiam, qua eorum ducem complectebatur. Initiō mercede conductus causas orauit. Creditus est
20 cum Ephialte particeps fuisse regiarum pecuniarum. Tririmibus præfectus suffragijs populi, quo tempore Philippus Byzantium oppugnauit, missus ad ferendam ei vrbi opem * eo anno sustinuit chorū sumtibus instruere, cū *
25 alij omnia publica ministeria dimississent. Rogationem etiam tulit de honoribus Demostheni deferendis. cūque illud decretum Diondas vt contra leges factum intercessione iurata impugnaret, absolutus est. In amicitia Demosthenis, Lyfclis, & Lycurgi non vsque ad finem permansit. nam
30 his duobus vita defunctis, Demosthene in ius vocato, quod ab Harpalo corruptus pecunia dicebatur, ex omnibus ipse designatus (solus enim corruptelam nō admiserat) eum accusauit. Postulatus violatarum legum, quod lege promulgata iussisset inquilinos in ciuium numerum referri, seruos
35 libertate donari, sacra, liberos, & uxores in Peiræum deponi: absolutus est. ac quibuscumque culpantibus, quod eo in decreto multas leges quasi non videns eas præteruisset: Arma respondit Macedonum sibi tenebras offudisse: neque a se id decretum, sed à Chæronensi pugna fuisse confectum. Ta-

men Philippus postmodò cadauera tolli cæsorū permisit
 metui ipsi illato: cū id antea profectis Lebadia legatis de-
 negasset. Deniq; post cladem ad Cranonem acceptam cū
 postularetur ab Antipatro, populūsq; eum esset dediturus,
 vñā cum alijs damnatis Æginam ex Astu profugit: congest- 5
 susq; cum Demosthene purgauit se de dissensione. inde
 profecturus ab Archia (qui cognomento Phygadotheras,
 Thurius patria, olim histrio, tunc Antipatro interuebat) in
 templo Neptuni Hermionensi comprehensus, & vi à simu-
 lacro quod complectebatur abreptus, ad Antipatrum est 10
 Corinthum perductus, ibi inter tormenta quæstionis lin-
 guam suam dentibus suis conscidit, ne quod patriæ arcanū
 posset eloqui. itaque mortuus est, mensis Pyanepsionis no-
 na die. Hermippus ait eum cū in Macedoniam esset per-
 latus, lingua fuisse mutilatum, insepultūque abiectum. 15
 sed Alphenum, consobrinum eius, siue (vt aliorum fert opi-
 nio) nepotem è filio Glaucippo, opera Philopeithis cuius-
 dam medici, cadauere aui positum, id cremasse, ossaq; A-
 thenas ad cognatos petulisse, contra & Atheniensem &
 Macedonum edicta. nam non exsulum modò ei imperaue- 20
 rant; sed etiam vetabant ne in patria sepeliretur. Alij apud
 Cleonas eum aiunt, eò cum alijs abductum, lingua trunca-
 tum perijisse, eo quo dictum est modo. cognatos autem of-
 fa abstulisse, atque humauisse iuxta parentum reliquias, an-
 te portam Hippadem siue equestrem. autor Heliodorus li- 25
 bro De monumentis tertio. Nunc illud monumētum igno-
 tum est, vetustate collapsum. In dicendo ad populū fertur
 omnibus alijs præstitisse. Sunt qui eum ante Demosthenem
 ponant. Orationes eius feruntur LXXVI. quarum germa-
 næ sunt LII. Fuit etiam in rem veneream procliuus: ita qui- 30
 dem, vt filio ciecto introduxerit in dōmū suam scortum
 sumptuosissimum Murrhinam: in Peiræo habuerit Arista-
 goram, Eleusine in suis prædijs Philtam Thebanam, xx.
 minis redemptam. Deambulauit in foro piscario. Conie-
 ctura fert, in eum etiam vñā cum Phryna meretrice impie- 35
 tatis accusata fuisse inquisitum. id enim ipse initio oratio-
 nis innuit. illam, cū iam iam damnanda esset, in medium
 produxit, ac direpta veste pectus mulieris ostentauit. ita iu-
 dicibus pulchritudinem respicientibus ea absoluta fuit.
 Composuit paulatim crimina quæ Demostheni intenteret:

nec

nec fessellit. cum enim agrotantem ipsum Demosthenes vi-
tendi gratia accessisset, deprehendit eum tenentem librum
in se scriptum. cumque indignaretur, respondit Hyperides:
Hic liber neminem amicum lædet, inimicum autem factū
prohibebit quicquam aduersus me agere. Honores etiam
decreuit solæ, qui Alexandro venenū dedit. Socius fuit Leo-
stheni in Lamiaco bello conflando. in eoque occisos fune-
bri oratione admirabili celebravit. Cum Philippus classem
instruxisset ad petendum Eubœam, & Athenienses sibi me-
tuerent: Hyperides x. triremes comparavit priuatim con-
tribuentibus ciuibus, primusque pro se & filio duas contulit
in publicum triremes. Controversia cum Delijs orta A-
theniensibus, utri sacris præesse deberent, Æschine delecto
ut causæ Atheniensium patrocinaretur, senatus Areopagi-
tarum Hyperidem negotio ei destinavit. extatque oratio e-
ius, Deliaca inscripta. Legationem quoque ad Rodios obi-
iit. Cum ab Antipatro legati venissent, laudarētq; eum à
bonitate, occurrens ijs dixit: Scimus Antipatrum esse bonū:
sed nobis quidem bono domino opus non est. Dicitur abs-
que fūco ad populum orasse: & rebus ut erant gestæ narran-
dis contentum, iudices non perturbasse. Missus est etiam ad
Eleos, excusandi Calliæ athletæ causā, qui certaminis cor-
rupti insimulabatur: & obtinuit causam. Cum autem sen-
tentiam de donando Phocione à Meidia Meidia F. Anagy-
ratio latam accusasset, succubuit. actum hoc archonte Xe-
nio, Gamelionis mensis die x. xiv.

DINARCHVS. X.

DINARCHVS Socratis siue Softrati F. à quibusdam A-
theniensibus perhibetur: alij Corinthi natū, adolescentem
etiamnum Athenas se cōtulisse aiunt, ibique sedem posuif-
se: quo tempore Alexander Asiam peragravit. Auditor fuit
Theophrasti, eius qui Aristoteli in schola successit. V-
sus etiam est consuetudine Demetrii Phaleræi. maximè in
gerenda republica post mortem Antipatri versatus, cum
oratorum alij necati essent, alij exsularent. Amicus au-
tem Casandri cum esset, plurimum profecit pecunias pro o-
rationibus exigendo, quas requirentibus conscribebat.
Aduersabatur autem nobilissimis oratoribus, non ad po-
pulum dicendi causa procedens (neque enim poterat) sed
orationes eorum aduersarijs componens. Et postquam

Harpalus profugit, complures scripsit orationes in eos, qui munerum acceptorum & corruptelæ rei habebantur. Postea temporis obiecto sibi crimine, quod cum Antipatro & Casandro de occupanda Munychia rem cōposuisset, quando eam Antigonus & Demetrius præsidio tenuerunt, Anaxicrate archonte, maxima bonorum parte in pecuniam conuersa, Chalcidem profugit, inque exsilio ad quindecim annos commoratus, rēque aucta, in patriam redijt, Theophrasto ei alijsque exsilibus redeundi potestatem impetrante. Vfus verò tum hospitio Proxeni amici sui, aurum amiserat iam senex & visu debilitato, Proxenum, quod is inquirere de furto recusaret, in ius vocauit: tūcque primum in curia dixit. exstat ea oratio. Feruntur orationes eius genuinæ LXXIV. quarum quædam probantur, vt contra Aristogitonem. Emulatus est Hyperidem: aut vt nonnulli ex animi grauioribus moribus, vehementia, ac figuris colligunt, Demosthenis.

D E C R E T A.

Demochares Lachetis F. Leuconensis postulat, Demostheni Demosthenis F. Præanienſis dari hoc donum: vt ærea ei ponatur in foro statua, cibis detur in Prytaneo, ac princeps in confessu locus ipsi, & posterorum subinde ei qui natus est maximus. Multa enim beneficia in populum Atheniensem contulit, sæpe consilio cum iuuit, patrimoniumque suum in remp. contulit. talenta LXX. & triremem suppeditauit. quando P. A. liberauit Eubœam. iterum triremem, quando Cephisodorus in Hellespontum nauigauit: aliam, quando Chares & Phocio prætores à populo Byzantiū sunt missi. redemit precio multos Pydnæ, Methonæ, & Olynthi captos à Philippo. sumtus in chorum fecit, cum Pandionidis deficientib. ea res cessaret. largitus etiā est & armauit ciues indigos. in muri confectionem sumtus fecit trium talentorum, ad hoc munus à populo delectus, iterum de suo insum sit cum duab. fossis Piræū cingeret. Post Cheronenſem pugnam talentū in publicū contulit. aliud in frumentationē, in penuria. Benefaciendo, consulendo, persuadendo ad sociatē populi Atheniensis pertraxit Thebanos, Euboenses, Corinthios, Megarenſes, Achæos, Locros, Byzantios, Melfenios. copias populo ac socijs contraxit, peditum cccc. equitum cccc. item pecunię collationem ad bellum legatus impetra-

*Demosthe
nis in rem
pub. merita.*

*

impetrauit à sociis, ampliùs 10. talentis. legatus data pecunia obtinuit à Peloponneſiis, ne Alexandro ad Thebas auxilia mitterent. multa alta præclara & vilia præſtuit conſulendo & rempublicam gerendo, ita vt nemo æqualium de libertate & imperio populi tātum ſit promeritus. Cūque imperio populi euerſo ob paucorum in republica potentiam exſularet, mortuus eſt in Calauria ob beneuolentiam erga populū immiſſis ei ab Antipatro militibus, perſeuerans in ſtudio & amicitia populi. & neq; in manus peruenit, neque in extremo periculo quicquam populo indignum fecit. Archon Pytharathus. Laches Democharis F. Leuconenſis à ſenatu & populo Athenieſi poſtulat dari hoc donum Demochari Lachetis F. Leuconenſi. vt ærea ei in foro ponatur ſtatua, cibus in Prytaneo ipſi & ſubinde poſteritatis eius natu maximo, primum conſeſſus locum in omnibus certaminibus. Quia bene & fecit & conſuluit populo, hæcque in eum beneficia contulit. legationes obiuit, rogationes tulit, rempublicam geſſit, murum reſecit, arma, tela, machinæque parauit, muniuit urbem ſub bellum 20 quatuor annorum. pacem, inducias, ſocietatēque cum Bœotis compoſuit. Ob hæc eiſus vrbe fuit abiis qui populi poteſtatem euerterunt. Reuerſus archonte Diocele, * populo reuocante, contraxit adminiſtrationem, ſuis facultatibus non pepercit, Lyſimachum legatus adiit, populo 25 xxx. talenta impetrauit ac ruiſum centum, autor fuit legationis ad Ptolemæum mittendæ, qua functi populo quinquaginta talenta attulerunt. legatus ad Antipatrum iuit, ac viginti argenti talenta conſecit, & ad Eleuſinia populo attulit. Hæc omnia egit conſenſu populi, & propter huius 30 in repub. imperium exſulauit, nihil cum vlla paucorum dominatione commune habuit, neque populo oppreſſo vllum geſſit magiſtratum. ſolus omnium ſua ætate Athenienſium qui rempublicam geſſiſſent, nulla alia quàm populari adminiſtratione rempublicam commouit, iudicia, leges, 35 bona, omnia Athenienſibus in tuto collocauit ſua opera: neque contra populi in repub. principatum quidquam facti dictōe egit. Lycophron Lycurgi F. Butades retulit de cibo ſibi in Prytaneo dando, ſecundum donum quo populus orauit Lycurgum Butadem Anaxierate archonte in Prytaneo, Antiochidis tribus. Stratocles Euthyдеми F. *

*Lycurgi in
vemp. me-
vna.*

Diomienſis pronunciauit. Lycurgus Lycophronis F. Butades à maioribus ſuis propagatam ſuſcepit erga populum beneuolentiam: cuiusque maiores Diomedes & Lycurgus cum uiui in honore apud populum fuerunt, tum mortuis ob virtutem populus publicam in Ceramicolepulturam conceſſit: & Lycurgus ipſe rem publicam gerens, multas bonasque patriæ leges tulit, & publicorum reddituum quaſtor factus non vnum quinquennium eos procurauit. Diſtributisque è communibus redditibus c c i c c. 100. c i c. c i c. c i c 10. c c c c. talentis, multam etiam 10 priuatorum pecuniam fide mutuòque accepit opportuno vrbis & ciuium tempore, in vniuerſum 10 c l. talenta: omnia creditus eſt iuſtè diſpenſaſſe, ideòque aliquoties coronatus eſt à ciuitate. Præterea delectus à populo, multum pecuniæ in arcem conduxit, Deaq̃ue apparauit ornamentum, victorias ex ſolido auro, pomparum vaſa aurea & argentea, mundumque aureum ad Ceanephoros. Præſectus etiam bellico apparatui arma multa, & iaculorum l. millia in arcem retulit, c c c c. triremes ad nauigandum inſtruxit, aliis adornatis, aliis de integro fabricatis. Por- 20 rò cum imperfecta inueniſſet naualia, armamentarium, ac Liberi patris theatrum, abſoluit ea: nec nõ ſtadium perfecit Panathenæicum, gymnaſium, Lyceum: multisque aliis ſtructuris urbem exornauit. Cum verò Alexander rex tota Aſia ſubacta imperium in omnes Græcos ſibi ſumens, 25 Lycurgum ſibi dedi iuberet, vt qui contra ipſum egiſſet: populus non dedit eum metu Alexandri. Sæpè numero etiam rationem rei publicæ geſtæ reddens in libera ciuitate, & in qua ſumma rerum penes populum eſſet, nunquam vllius fraudis aut corruptelæ compertus eſt. Ergo vt 30 omnibus conſtaret eos qui pro principatu populi & libertate iuſtè volunt rem publicam gerere, cum viuos maximi fieri, tum mortuis honores haberi ad omnem memoriam duraturos: quod felix fauſtumque ſit, ſciuit populus laudandum eſſe Lycurgum Lycophronis F. Butadem virtutis ac iuſtitie cauſa: eiſque à populo ſtatuentam ceream imaginem in foro, niſi ſicubi lex eam ſtare vetat: dandumque in Prytanæo cibum ad omnem poſteritatem quouis tempore ei qui ipſius de propagine natu ſit maximus: omnia eius decreta rata habenda, & à ſcriba ciuitatis in ſculpta in

pta in lapideas columnas debere dedicati in arce, ac poni prope donaria. ad columnatum scriptiorem quatiorem populi debere pendere L. drachmas, ex ea pecunia, quam populus in decreta impendit.

TOMI II. FINIS.

IN II. TOMVM PLV-
TARCHI MORALIVM, AN-
notationes Interpretis.

IN LIBRVM DE PLACITIS
Philosophorum.

Ic mihi præfari licet ac libet, multa me potuisse emendare ex Aristotele, Platone, Diogene Laertio, alijs: quæ vel adducuntur corrupta, vel ponuntur mutila. Feci autem intra modum quicquid feci, quia cōmentarijs potius quàm annotationibus mihi res fuisset agenda. Mutilare multa dici intelliges vno exemplo, capite huius libri primo. vbi natura definitur ex Aristotele: ita quidem, vt minimum Aristotele a discipline sectatorem iure pœnitere possit, sic definire si didicisset. res est obuia. Verùm philosophorum sententiæ longè rectius (si quem ea siue diligentia siue curiositas tangit) ex Aristotele & eius interpretibus alijsq; scriptoribus etiam historicis, quam ex hoc volumine petentur. Quod ego tamen nequaquam contemno, sed quid iudicem, & sciam verum esse, propono, mei excusandi gratia, præsertim cùm non nesciam quosdam superbire citandis philosophorum decretis, abusos his libris. quorum librorum alioquin sua est non pœnitenda utilitas. Sed insaniunt, qui his libris lectis scire se putant quid de quaq; in ijs proposita re senserint Philosophi.

L I B.

Bona pars huius capituli refertur ab Eusebio lib. XIV. *παρὰ τὴν εὐαγγελικὴν*. qui voler, cōparabit. mihi enim omnem lectionis diuersitatem annotare non libet, itemq; ordinis.

5. Rem creare nullam potest.] Ad verbum, actū esse non potest. recte enim pro *ἐνέργεια, ἐπεργεία*. Euseb. & pro *ὑποκέντηται, ὑποδύνη*: quod significantius videtur, & mox pro *περιέχει, ἐμπεριέχει*, quod malo.

6. Colligendo.] *κατὰ θεόδεσιν*, *θεόδεσιν* est in manuscripto. ad rem, perinde est: sed sequentia *θεόδεσιν* probant. Infra 7. Percipitur sensu.] *οἱ δὲ μέγας εἰς αὐτὸν ἀνάλειποι*. Vox *ἀνάλειποι*, si autor voluit propriè loqui, hīc stare non potest: si proprietatem neglexit, falsam sententiam gignit. Sola enim indiuidua sentiuntur, nedum *ἀνάλειποι* illo modo dici possint. Enimvero philosophica & analytica rationes docent *αὐτὸν* esse legendum. & pro *ὅς δὲ δὲ*, lego *ὅς ὁ πῖς*. τὸν πῖνὰ vocat Aristoteles indiuiduum speciei, hunc hominem, verbi gratia Plutarchum, Xylandrum. Scriptus hīc mendositate impressis non cedit. interpretem saluo honore hīc non moror. Denique mutilum esse locum de Pythagorica philosophia satis liquet.

Cap. III. 9. Concreuit] *συνέσκη* non *συνέσκη*, sanè nostrum etiam cum indice melius congruit. apud Eusebium lib. prepar. XV. pro *συνέσκη ἐχηματισμένον*, legitur *ἐχηματισται*. cap. eodem *βαρύτατα, πάντως*. Euseb. *βαρύτατα πάντων*. Cap. v. 9. Ociosam esse materiam.] *ἀργὸν εἶναι τὸ ὕλιν* pro his verbis est, etiam in Aldino, vox vna *ἀργὸν*, quod mendum animaduertere non ignaro veteris philosophia erat facile, neque fefellerat Budeum interpretem. mea lectio est manuscripti Codicis, & Eusebiana. Paulo ante τὸ *σάματιον*, Euseb. τὸ *σωματικόν*. Πρὸς δὲ τὸν Πλάτωνα. Idem *θεὸς δὲ*. In cap. vi. 10. Chelæ.] *αἱ δὲ ἐπὶ οἱ χῆλαι*. Sic emendasse etiam si non extarent apud Aratum hī versus. 545. in Arato autem

το αὐτὴν pro μετὰ δ' αὐτὴν legitur καὶ ὑπὸ αὐτῆς. Sed quid at-
tinet ea annotare, cum φαινόμενα Arati sint in manibus o-
mnium? Manuscriptus pro αἰγοκέρῃ habet αἰγοκέρωπ. sed il-
lud est magis poeticum. In fine huius capituli legendum, supe-
riora, & rectè habere censuerunt scribendum enim fuit
non καλῶς, sed καλῶς εἶχειν, ut est perspicuum in manu scripto.
neque villo modo quadrat καλῶς. In Hesiodi versu non video cur
κρείονθ', quod principem significat, vnde Homero Iupiter ὤπα-
λ' κρείοντων, Creuung, fecerit Budaus. Est enim epitheton,
non proprium.

Cap. vi. 12. Melius.] ὁ μῆλις, hoc rectè corrector repo-
suit, cum Aldinus & Scriptus codex legant μιλήσις. quo mo-
do etiam apud Suidam priore loco legitur. Citat & hac Euse-
bius, & μῆλις habet. De Euemero vide annotata in Isidem
Plutarchi, à nobis. Callimachi versus sunt scizantes, & con-
stant: si pro χάλκεον legas χάλκρον, aut potius sequare manu-
scriptum codicem, vbi pro πάλαι est παλαιόν (tamen si τὸν
πάλαι χάλκρον elegantius sit, quàm τὸν παλαιόν χάλκεον.)
ex eodem pro ἀλέες, legi ἀλέες, atque ita etiam Budaum video
legisse. Verrit enim conferti. pro Φύξει in manu scripto est Φύ-
χι. Equidem quid sit βέλεια Φύχειν, non satis video. fortassis eo
sensu est dictum, quo Terentius homines frigere dixit: ut in-
telligas, Euemeri libros ad suburbaniū sanum profuisse ac
friguisse. Versus hi apud Eusebium sunt omisi. Sequentia de
Sisypho confusa sunt. quis enim est ille, qui ἀντρείθω φησίν; In
Callimachi versu scriptus πέξαι ante δαίμονι ponit, ut sit pen-
tameter: — εἰ δὲν οἱ δα

Γ' δ' ὅπ κ' πέξαι πάντα θεῶν δυνάτων.

13. Deum in igne.] Δημόκριτος νοῦν. apud Eusebium: Δη-
μόκειτος, δὲν ἐν πυρὶ σφαιροειδῇ τῷ τ' κόσμου ψυχῷ. quæ
lectio est haud dubie genuina. Ceterum non exprimitur, cu-
ius sit hæc de Deo disputatio. Plutarchi quidem non est hæc
sententia.

14. Ama-

14. A materiæ.] Αἱ ὅλως τῆς ὕλης. Διὰ τὰς ὕλης, rectius Eusebius. Idem & manuscriptus. παραλλάξίς, quod pro dativo singulari restituendum est.

Ibid. Primum ortus.] πρῶτον γένεσις, non πρῶτη. Sic manuscriptus & ipsa ratio. Euseb. lib. 15. hanc vocem omisit.

Cap. x. 14. Corporis experts.] legendum ἐστὶ ἀσώματα. Aldus & noster σώματα. quod correctum erat facile, etiam scriptus liber nos non monuisset. Sed & Eusebius recte habet. Ex quo & re ipsa didici non expungendum, & non ante καὶ inferendum in hac finitione. Iam ἐξω γένοντες ἔτι καὶ θεῶν lego cum Eusebio, pro ὁ ἐξ ὧν γένοντες τὸ ὑ. γ. θ. quæ verba nullum sensum gignunt, ideoq; ea Budæus dissimulavit. Illa autem sic intelligo, Aristotelem alienum fuisse à sententia, quæ mundum à Deo creatum dicit.

Cap. xi. 15. Cuius effectus est.] τὸ ἀποτελεσμα, lego ἢ ἀποτέλεσμα, rationem & usum lingua Græca respiciens. Post Pythagoræ nomen, intercidit relatio eius sententiæ quam eandem Aristotelis fuisse non arbitror.

In xv. Cap. 16. Locorum.] pro τοπωῶν legendum dico τὸ πῶν. Nota est (ne longum faciam.) Hippocratici libelli hac dere inscriptio.

16. In mundo vacuum.] ἰδὲν πᾶσι πάντες. Notissimum est Empedocle verisib. suam Physiologiam scripsisse. Itaq; sic legerem: ἰδὲ πᾶσι πάντες κενὸν πᾶσι, ὅθεν περιεσθόν.

aut κενόν, ut apud Homerum,

Κεῖν ὄρεα.

Capite proximo. 16. Receptaculum.] lego δεξαμενὴν. Sic & Aldus & manuscriptus. non δεξαμενὴν, quid intersit, notum est. itaque & supra legendum cap. 9.

17. E minutis construunt.] κατὰ συναθροισμὸν lego, ex manuscripto. noster & Aldus μετὰ: prepositio hic locum non habens, & pro altera ob notarum similitudinem κατὰ & μετὰ introducta.

Latio -

18. 5. Lationem.] καὶ πλὴν φθορὰν legitur, evidenti falsitate. certè φθορὰν scribi debuisset, è re ipsa liquet.

IN LIBRUM SECUNDUM.

19. 16. Brevis recensitionis.] Huius libri inscriptio in manuscripto est, Περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις, φυσικῶν διοργανῶν ὁπλομῆς, βιβλίον β'. quomodo etiam in indice horum librorum est in nostro codice. Et sanè de naturæ tantum obscuritate, non alijs item Philosophie partibus Philosophorum sententiæ referuntur, idq; etiam præfatio præsefert, ut hic esse genuinus operis videatur index.

20. 1. Et à providentia.] Nam apud Eusebium huius capituli inscriptioni additur, καὶ περὶ τοῦ διοικημένου. Placet. Cap. I III. αἰσθητὸν γὰρ εἶναι διὰ τὸ. Eusebius melius, διὰ πᾶσι. Et cap. 6. inscribit, Ἀπὸ ποῖς πρώτοις. non σοιχείς. Et deinde τῆς φύσεως τῆς σφαίρας, ubi nos habemus τῇ φύσιν τῆς περιφορᾶς.

21. 13. Ex lumine & tenebris.] legebatur ἀλλήλας. Sed Eusebianam lectionem reposui perspicuè cōsentaneam, μικτὰς δ' ἄλλας. Idem rectius habet superiore versu ἐπ' ἀλλήλας. nam & scriptus habet ἐπ' ἀλλήλας. Pōst quintum scilicet corpus.] Legi enim πέμπτον γέ τι σῶμα, quæ perspicuè vera lectio apud Eusebium, non διὰ π. Et αἰθέρα omnino cum eodem legendum pro αἶρα.

22. 6. In libro primo.] ἐν τῷ πρώτῳ περὶ κενῶ. manuscriptus melius videtur distinguere, ἐν τῷ πρώτῳ. Περὶ κενῶ Ἀεί. &c. Sed falsa sententia Aristoteli tribuitur, ut & huic alijs. Et alijs. At enim Eusebianam lectionem cur non appono, cum sit haud dubiè genuina? περὶ πλὴν διόθεσσιν. ἐν τῷ πρώτῳ περὶ κενῶ Ἀείστολης μὲν ἐστὶ κενόν. Inscribit autem capitulum modò sic, Περὶ τ' ἐκτὸς.

Cap. xi. 22. 16. Euseb. inscribit Περὶ ἔρανοῦ. Atq; eiusdem libri autoritate fretus τῆς ἐξωθεν ζωνῆς ἐστὶ legi, & Depono. p. ijs quæ & inepta erant & vbiq; recepta πλὴν ἐξωτῶν γυνήτων.

Et vide-

Et videtur hac sententia, quæ cælum non esse nisi extremi terre circuli reuolutionem statuit, optimè cōuenire cum eo, quòd idem Anaximenes tradidit, stellas non supra terram, sed circa eam reuolui. Diog. Laert. lib. 2.

Cap. xv. 23. 24. κατὰ μιᾶς ὁπφαν.] rectius Euseb. μιᾶν ὁπφάνειαν & pro φαίνοντα, φαίνοντα. Hoc nolui dissimulare, videri mihi aliquando Xenocratis nomen in Xenophanem, fortè etiam vicissim mutatum. Cæterum Cap. xvi. 24. 9. Sub terram.] ἀναξιμένους ὁμοίως ἐπὶ τῷ γλῶ. Scriptus ὅτι habet pro ἐπὶ, rectissimè. Platonis sententia eadem in libro de oraculis desitis fuit relata.

Cap. xvii. περὶ ἀλάμπειαν.] Euseb. καὶ ἀλάμπειαν. Sed minuta hac quivis pro se obseruet.

Cap. xx. 24. 36. Qui appareant.] πνεύμων τῶν συνανθροπινόντων ex Euseb. inferendum est. apud eundem ἐκ νεφῶν περὶ τρωμένων.

25. 1. Discum vitreum.] Eusebio vox δίσκος debetur, male omissa. & pro ἀνθοδύνα ex eodem ἀνθοδύντα legi, quod ad sententiam quadrat. Adscribam etiam reliqua, quādo mihi quidem magis quàm nostra probantur. ideò, ea secutus sum in vertendo. πυρῶδες, τῇ ἀπὸ τῆ ἐνὸ πῦρος κατὰ ἀνάκλασιν διαπνευμένη πῶδες ἡμᾶς αὐγῇ. Καὶ γὰρ ταύτην, &c.

25. 13. Pumicis spongiæ ve.] Nos nihil habebamus quàm κιοσπροειδὲς, mutile apud Euseb. est κιοσπροειδὲς καὶ ποσπροειδὲς. In proximo capite, ἐφ' ἧ : melius quàm ὅφ' ἧ : sed pro ἐπὶ ἀκαί, ὁλοκαί scribendum ex Eusebio, & præcedente cap.

25. 21. Quantus & qualis.] Hac quoque ex Eusebio correximus. Et reliquas varietates ordinis, diuersitatum tibi comparandas relinquimus. non enim iudicatu arduum est, quid rectè aut rectius legatur.

26. 14. Lunam autem moueri.] Eusebius σελεύω pro γλῶ habet : quod probò. & κλίμαα pro κλίμα. Inscriptiones capitum Eusebianas ego impressis præfero. καὶ inscribit περὶ σελεύω.

αλώης. Idem in sententia Platonis ibi pro πυράδης habet γέ-
δος. κς. quod nobis est κζ, πειρ μέγας σεαλώης. & in eo ubi est
Οἱ σωῖκοι σφαιροειδῆ, facit caput aliud nobis κζ futurum. Πειρ
γῆμαλ & σεαλώης. Cumq; videam cum hoc consentire manu-
scriptum, non dubitem emendare.

Cap. XXIX. 26. 23. Anaximander.] Ἀναξίμανδρ & le-
gendum ex Eusebio & superiorib. quæ de Solis defectu disputat
uit idem. Nostri habent Anaximenem. Ἀναξιμένης. in Pytha-
goræorum opinione recte cum Eusebio ἀπὸ φραξιν τῆς γῆς, ἢ τῆς
ἀνιχ. pro συμφώνως, συμφωνῶσι.

28. 1. Octingenties millibus.] Illustre detrimentum ex
Eusebio exsarcitum hîc habes.

IN LIBRVM III.

29. 18. Ab his trabiformem.] In cap. 2. ἄλλοι δονίδα. ἄλ-
λο Scriptus, idq; verius iudicavi.

31. 12. Aquam exspuat.] πῦρ & quidem liquidò habet ma-
nuscriptus codex. Noster ex Aldo πῖτρ & quod nihil sonat.

32. 10. Oecetes.] Οἰκῆτης. apud Eusebium legitur, ἰκατά-
της.

32. 23. Primum adsignat.] πρῶτον εἰς ἀπὸ. Eusebius me-
lius πρῶτον. εἰς ἀπειρον γδ ἐρ.

33. 6. Non ut loco suo excedat.] In libris vulgatis hîc le-
gitur scda mutilatione μελαβαπκῶς τροχῷ δίκλῳ ἐρζωνισμέ-
νῳ. Ex Eusebio nos locū transulimus, qui habet, μελαβαπκῶς,
ἀλλὰ τροπικῶς, ἄξονι σφρομένῳ ἀπὸ δυσμῶν, &c. πᾶ δισ-
μῶν pro δυσμῶν fuisse falsum, vel cæco appareat, & in Aldino
est & manuscripto δυσμῶν. Cap. XIV. οἱ δὲ οἰκντ. scriptus
ἢ δὲ. fortè ἢ δὲ.

34. 15. Ob ardorem.] ἔκκαυσιν. Euseb. ἐγκλισιν. Sed no-
stram lectionem malo. μοx: ἐπὶ πλείον πάλῃσιν. (quidem sit
ἐπὶ πλείον πάλῃσιν, abluitionem in superficie.) legimus cum
Eusebio. Versu proximo inferendum παραλυκίαν, quod est in
falsuginē concedere. Hanc vocem totā omisit corrector, cum &

in Aldino, & in manuscripto sit παρακλίσασα, quod memoi
της αλκιδος facile sibi restituisse. Est autem & apud Euse-
bium ita ut nos scripsimus (nisi quid deest) παρακλι (αλκιδος) le-
gendum. In fine capitis ἀπο της, legendum ἀπο γης. Scriptus,
Eusebius, ratio.

IN LIBRVM IV.

Κατ' αὐτῶν.] legebatur αὐτὸν. q. d. Euthymencm sensisse, mare
extremum esse dulce. manuscriptus habet αὐτῶν, suapte natu-
ra. pro κατ' αὐτῶν. nam adspirationem negligi non est pror-
us inusitatum. αὐτῶν etiam Budæus legit. Ceterum pro ἐξυδρῶν
contenderim quous pignore legendum ἐξιδρωῶ. quod sane et-
iam in scripto deinde reperi.

37. 38. Dispositi.] legi enim ὄργανα τεταγμένα, ut habet
manuscriptus ad stipulante ratione, non τεταμένα.

43. 29. Cucurbitulis comparat.] ἀπειχάζει. παρειχάζει,
manuscriptus. & paulo ante εἶσα, quod omnino reponendum
est pro ἴσα, & pro ὑπ' αὐτὸν, ἐπ' αὐτὸν. Sed & reliqua sunt ut
multa alia (& κόλπον nihil hic facit) mutila & praua. in fine
pro κινῆσαι Budæus legit κείσαι. quod probarem, etiam si scri-
ptus errorem admisisset. Locus est misere mutilus.

IN LIBRVM V.

45. 9. Potiri se putant.] τὰς ἐρομένας εἶναι deest διομένους.
aut aliud tale. Sed in his libris hoc emendandi genere uti nolui.
Cap. V. Hippo, Hipponax septimo producit. apparet alie-
rum esse mendosum.

45. 38. Sursum attracta.] παραελκομένης. manuscriptus
παραελκομένης: & in inscriptione capitis sequentis ἡνωμένη
pro γίνονται.

47. 3. Tunc superfetationem.] Legitur sanè διὰ σύλλη-
ψιν ἐρχέσθαι. suspicor legendum ἐπι(σύλληψιν) (superfetationē)
δέχεσθαι. alioqui nihil hac ad propositum. Sed nimis multa sunt
talìa:

alia: & aliunde res melius cognoscuntur. Quod Stoicis Cap. 9. tribuitur, Diocli adscribitur Cap. 13. Sed omnia annotare non vacat. Cap. 17. Stoicorum sententia est manca. Budæus nescio an librum bonum, an verò secutus sit suum sensum. In Cap. 18. ἡ πείλαι νυκτὴ, nulla sententia. forte ἡ πείλαι νύ. Sed & reliqua sunt manca.

49. 16. Laboriose gestato fetu.] Legi hic τὸ κύημα, ut habet manuscriptus. Locus in nostro erat male distinctus, & κύημα legebat, nullo plane sensu, errore facili. paulo antè idem habet scriptus χαλολικώτερον, quod melius est superlatiuo.

50. 11. Effet densatum.] πυκνωθείσης τῆς τροφῆς. Scriptus τῆς δὲ καὶ τοῖς ζώοις τοῖς τροφοῖς. Manca sunt hæc omnia, & incencinne videntur in compendium fuisse redacta, & si quis scire velit sententiam Empedoclis hac super re, multo commodius discet ex Simplicij in secundum Physicorum Aristotelis commentarijs, ubi de monstris, & causa finali agitur, & Βρυεῖν ἀνδρόπρωρα Empedoclea referuntur. Suprà ex Euripide videntur versus prolati.

Cap. 20. καὶ κόσμον.] Scriptus κόσμος.

52. 16. Inflexi si remittantur.] καὶ πάλιν πορονδὸς ἀναχαλασθῆν. Sic & manuscriptus. Est autem hoc quidem monstrum lectionis. Videtur dicere ramos arborum inflexos si relaxentur, rursum in suam sese redigere rectitudinem. Quod Budæus ordinem capitum 23. & 24. inuertit, quem Scriptus quoq; habet, id nequaquam ratione caret.

52. 34. Vinum vino præstantius.] χενηκόν. manuscriptus χενηκόν. ego χενηκόν.

53. 12. Totum exagitur.] ἐξ ὅλης κυκλείται. Scriptus ἐξ ὅλης. Sed in fine codicis hoc ipsum caput repetitum erat, ibiq; ἐξ ὅλης legitur.

IN PARALLELA.

54. 29. Diodorus Siculus.] legitur Διονύσιος, Dionysius. mihi placuit Diodorus, cuius bibliotheca extat pars. Cynegiri

nomen alij aliter scribunt, & nolui curiosus esse. quod Asdrubal rex dicitur, cum dux modo Carthaginienſium fuerit, non care remendo ſuſpicarer, niſi hiſtoria autor is perhiberetur, qui infra parallelo quarto Annibali etiã diadema tribuit, Græci ſcilicet fide. Loqui autem videtur de Metelli victoria illa illuſtri, de Carthaginienſibus in Sicilia p̄ta, de qua Linius lib. 19. Plinius 8. 6. & Dionyſius Halicar. lib. 2.

55. 33. Poſtumium.] ποſτόνιον. legendum Ποſτέμιον, quod eſt familia Romana nomen, & φέρεται, non φορκούλας. Deinde ubi eſt Μάτιο, Guarinus C. Marium poſuit. ego quin φάτιο ſcribi debeat, nō poſſum dubitare. ut ſit Fabius Gurgēs, quæ vox λαμάργως reſpondet. Græcos autem Latina nomina malè tractaſſe, nemo ignorat, & de hoc libello ſcio quid ſentiam: nō impedio quin alij aliud.

56. 15. Ad Celænas.] κελαινόν, alij κελαινὰς vocant, quod ſciam, omnes.

57. 3. Conatus.] βαλέειο Κονάτιο. Guarinus Torquatium habet, an ex libro, an è coniectura? nam Conatum quidem Valeria gentis cognomen, quod ſciam, nullibi eſt. de Merio Suſetio vide à Sigonio annotata in librum Liniū primum.

57. 36. Fabula de Icario.] Guarinus hīc particulam de Meleagro habet, & alia quadam tria capitula ante Pansania hiſtoriam, ut appareat alio eum eſſe codice uſum. Ceterum huic capitulo nullum ab altera parte reſpondet, videnturq; duæ narrationes de Saturno & Iano, Erigona & Entoria in vnum conſuſe.

58. 28. In Italicis.] Κλειτ. & Ιταλ. Guarinus legit ἐννάτην aut ἐννάτω, libro 9. idq; puto rectum eſſe. Poſt in Cap. de Bruto, Οἱ δὲ τῶσπον. ex hiſtoria apparet, οἱ δὲ Βέρτε q̄ οἱ fuiſſe ſcriptū. Sed illa ἐμπερίστον, & c. mutilata ſunt. Sicut & hoc ſuſpectum quod Italica Theotimi octauo parallelo, Theophili tertio ſupra decimū citantur, eiꝰdem fortaſſe autori. Sic Menyllus & Meryllus 14. & 26. parallelis. An parallelo 14. pro Lamuſio (quod

(quod ubi fuerit, dicat quis scit.) Lanuvium sit legendum, cogitandum propono. Quod autem parallelo 20. μάει pro μάνι sit legendum, ex Clementis Alexandrini $\omega\epsilon\sigma\tau\epsilon\pi\iota\kappa\omega$ constat, qui quidem eundem autorem & librum citat. Sequenti parallelo 62. 9. vocatur Parthenius poeta. nihil disputo. Sed certe pro $\delta\omega\iota\eta\tau\eta\varsigma$, lego $\epsilon\phi\omega\pi\iota\kappa\omega\varsigma$. Nam in Parthenij eroticis, capite decimo, leges hanc historiam.

63. 22. In Maffylos.] Μεσόλυς. in Maffylos: Guarinus. εἰς μεσούλους.

63. 35. Mars ex Althæa.] Ἀγης Ἀλθαία. hæc sunt quæ supra posuisse Guarinum dixi. Præcedit autem asteriscus. nam illud capitulum est mendosum. Meleagri fabula notior est, quam vi vel indicandæ putem. saltem Ovidium videris lib. μελαμορφ. 8. Mox $\epsilon\gamma\omega\pi\omega$. sic correxi $\epsilon\gamma\omega\tau\omega$. Narratio est inuoluta ob depravationes.

64. 7. Menylus.] μένυλ, Supra ἰδ. μένυλλ quidam scriptor citatur, an idem?

64. 10. Noctūq; fugit.] καὶ νυκτὸς ἔφυγεν. Ante hæc verba omnino aliquid excidit. Ego non dubito, quin hoc dixerit, Telamonem cum in Eubœam venisset, cum Peribœa (eam enim Aiacis matrem Apollodorus lib. 3. bibliotheca, aliq; perhibent) claculum rem habuisse. quam pater ab aliquo cuius vitiatam putarit, parallelo 29. in Ἀείσω Ἀείωνυμ, quis non omitteret vocem priorem?

66. 9. Iulius Proculus.] ἄπὸ δὲ Προκλ. Aetium habet Guarinus. Historia nota est de Iulij Proculi hoc indicio, excitata etiam Seneca lusu. Sed fortassis $\lambda\epsilon\pi\omega\varsigma$ scriptum fuit, Obuius, occurrens. Nomina Latinorum hoc in opusculo pleraq; sunt monstrosa, vt Cap. 28. 29. 34. &c. neq; volui menda manifesta persequi, vt Cap. 35. $\sigma\alpha\chi\alpha\mu\epsilon\nu\tau\omega\tau\omega\epsilon\iota\phi\omega$. Vbi legendum videtur $\sigma\alpha\chi\alpha\mu\epsilon\nu\tau\omega$, sententia per se aperta.

69. 15. Apharei F.] Ἰδὺς ὁ Ἀφάρεν. notum est esse legendum Ἀφάρεως. Sed præstat te ex poetis & Grammaticis

Græcis fabulam Ida repetere & Marpissæ, est enim non ignobilis.

IN COMPENDIUM DE AB- furdis Stoicorum opinio- nibus.

71. 9. Opinionum vacuus.] καὶ ἀδόξος. Manuscriptus ἀδόξοςταλτος: vacuissimus (vt ita dicam) opinionum. non enim hic inglorium, sed opinione carentem & falli nescium ἀδόξος significat, quales suos sapientes finxisse Stoicam nationem notum est ἐν ξαυβ. π. σ. καὶ ἑταί. Videtur senarius, & puto me alicubi legisse.

71. 38. Tremorq;.] βαμβακίζω. Apud Eustath. in Iliad. x. 375. citatur hæc vox ex Rhetorico lexico, & scribitur βαμβακίζω. apud Hesychium βαμβαλίζω. Prior senarius est etiam infra in lib. de communibus noticijs.

IN LIBELLUM DE monarchia.

72. 6. Non per somnium.] ὅπως ἢ ὄναρ. non dubito, quin pro ἢ sit reponendum ἐκ. alludit etiam ad Homericum illud Odyss. τ. 546.

Ὅτι ὄναρ, ἀλλ' ὅπως ἐσθλόν.—
quod non sensit interpret. pro διαρῶν legendum διαρῶν, aut forte aliquid aliud. neq; enim omnia satis coherent.

72. 16. Quæ reip. forma.] Quod est in Græco, ἰντῆς, non quadrat. sequentia docent legendum esse ἦπς, aut aliquid tale. Ibid. 39. Deniq; politia.] περὶ πάλω. pro περὶ est legendum παρὰ, μετὰ, aut ὑπὲρ.

73. 25. Triquetris.] καὶ τριγωνα. Scriptum erat βασιλῆω καὶ τριγωνα in nostro: in Aldino erat βασιλῆω. Sed compendij notam noster (vt sæpe) seu ω acceperat. Est autem Græcum ἡ βασιλῆω. vide Grammaticos. τριγωνα etiam Aldus habet, quod instrumentum musicum nullum est: & decepit interpretem.

pretem, ego non iam ex coniectura locum, quod poteram, sed ipso è Platone, qui citatur, correxi. Locus est pagina tertia libri de Republic. terrij. τριζώνων ἀρα καὶ πηκτῶν πάντων ὁρ-
γάνων ὅσα πολυχρόσια καὶ πολυαρμόνια, δημιουργῶς ἐδέξο-
μεν. Versum Aeschyli in fine restitui ex Plutarchi Deme-
trio & ratione. Sufficari licet ἐφύκει significare inflauisti,
à verbo φύω. vt sit honesta translatio, pro extulisti. Sed i-
sta mitto.

IN GRYLLVM.

74. 17. Tuo beneficio.] εἰχάειπ σῆ. deerat σῆ, & lege-
batur ἐτέρως. emendatio secundum coniecturam debetur libro
scripto. infra καὶ πνα τῶτων. lege τῶτον.

76. 32. Nuda cum virum fiducia.] Scriptus recte ha-
bet γυμνὲ τε τῷ θαρρεῖν, impressi γυμνῶται τῷ θαρ. quod nul-
lum efficit sententiam. idem annotatum habet in margine
τῶ ἀμυναν. ex eodem, & ratione ἀπολήναι pro ἀπολήναι le-
gimus.

77. 4. Timiditatis affinem.] Legi enim τῶ τῆς δειλίας
ἐπ' ὄνυμον δειλίαν. In nostro aberat δειλίαν: in scripto δει-
λίαν legebatur pro δειλίας, & deerat substantiuum, ad quod
ἐπ' ὄνυμον pertineret. Itaque non dubito, quin locum recte in-
tegrauerim. Vocat autem δειλίαν δειλίας ἐπ' ὄνυμον, quia le-
uiter admodum & ei, item ἄ, ei & i differunt literis. ὑπο-
πετρίεύματα Græca vox est, eamq; codex scriptus agnouit, &
Aldus. Mox legebatur δηλονότι, ὑφ' ἐν: magno sententia detri-
mento. cum sit conclusio argumenti: & scriptus hic quoq; re-
cte, vt & alia quaedam quæ agnouimus. Scripsi etiam χρομυω-
νίαν vnico μ, altero sublato, codicem nostrum sequens, & Laci-
ni poeta versus memor:

Quodq; suam securus arat Cromyona colonus.

77. 19. In Phicio.] περὶ τὸ φίκιον. In scripto est φίκιον,
Phiccium. Aldus & noster φύκιον. Sed nō dubito quin nostra sit
melior scriptura. Stephanus certe Βαοτία montem φίκειον &

φίλιον (ait enim utrunq; scribi) refert. Sed & Ζεῶν in Lycophronem proxime initium φίλιον ὅρ & nominat. Io. Regius interpres legit φίλειον, ut apparet. habet enim Phiceium. Iā quod ego scripsi τειμισίαν ἀλώπεκος, habebat liber noster τελημισίαν. codex scriptus per i habebat, τελημισίαν. Ceterum ego Pausaniae Boeoticis & Stephani etiam suffragio literario fretus, vocem correxi. Fit huius vulpis etiam mentio in fine Metamorph. Antonini Liberalis nostrarum.

84. II. Sisypho genitum fuisse? *] ἐκ τῶ Σίσυφου. ἐκ non habet scriptus. Notum est Vlysem creditū Sisypho fuisse satrū. & apud Ovid. Aiax ei in certamine de armis hoc exprobat,

— quid sanguine natus

Sisyphio furtisq; & fraude similimus illi?

Ceterum versu huius paginae quinto & mendum est ad φάλαγας, & ut eruditus puto constare, mutilatus non paucis versibus locus. Sed & liber sine atq; etiam nisi erro, maiore sui parte curtatus est. Sub finem τοῦ ἐν δὲ οὐρανῷ quin sit vitiosum, nescio an fas sit dubitare. nisi quis hoc adfirmet, inter tam multas verbes et Corinthiū Homero fuisse patriam adsignatam, ego ὁ μὲν γὰρ legerē: aut Οὐρανέων. nā accipio de Glaucō, qui cum Diomede arma plus satis stolidē permutavit. Iliad. 2. 152. quē Corinthiū dici non est absurdum. qui non credit, locum totum perpendat, & Dionis vitā à Plutarcho scriptae initium legat.

IN LIB. NE VIVI QUIDEM

posse suaviter secundum Epicuride decreta.

84. 28. Fraudem imperitis facere.] rectius, in fraudē imperitos inducere. ἀποκρύπτει τὸς ἀπειροῦς. Vide ne legendum sit ἀπακρύπτειν, quae vox fallere significat & decipere, quod isti verborum captatores solent, itaq; in fraudem illicere: non amoliri. quod (nimirum) sonat ἀποκρύπτειν. tamen si & hoc potest utrunque tolerari. Ferronius: ab instituto reuocari. nescio quid secutus.

85.10. Rependit mercedem.] ἀποτίνει legendum. Sic enim loquimur, non ἀποτένει. Videtur autem hoc dicere, Epicurum & Meteodorum ab Heraclide male acceptos fuisse, iniurias Homero & aliis poetis factas ab iis vlciscente. Nam alibi monuimus poetarum fuisse contemptores Epicureos. Sed illa praecedentia φθόνῳ & γὰρ, &c. sunt mutilata & deprauata.

Nῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον.] alludit ad Odyss. χ. 6. & paulo post ad Phæacum professionem. Odyss. θ. 246.

85.38. Suauis vita depellere.] Paulo antè duo hæc εἶπεν & χεῖρα χεῖροισι ostendunt deprauatum esse locum, & personam excidisse. Caterum pro ἐξελάσσει repono audacter ἐξελάσαι. Nam (nisi admodum cæcutio) hoc sibi vult Aristodemus, nimis esse audacem conatum rectè à suauem vitam velle eripere, eaq; depellere eos, qui in voluptate finem bonorum collocent. debuisse potius per cuniculos tentari, ostenditq; primum eos honeste non viuere: ita alterum huius futurum consequens.

86.27. Dolori *neque.] ποδὸς λαβὴν ὀλιθίην ἀλγυῖαν. verba hæc mendosa aut manca sunt, aut vtrunq; hoc dicere voluit, dolorem non vni tantum particulae corporis, vt pedi Philoctetæ, leuiter insidere: sed alte radices agere. Nota est Philoctetæ historia, ac (vt apparet) ad Aeschylum versus aliquos respicitur. De medicæ herba semine Plinius. lib. 18. c. 16.

87.20. Finem bonorū in animū.] μεταφύρσει τὸ τέλος. Hæc quoq; verba non sunt integra. Ἐ τέλος si scripsit Plutarchus, concise dixit, eos partē voluptatis meliorem (est. n. ἡδονὴ τέλος, si ipsis credas, vt suspicer τὸ τέλος esse legendum) in animā trāsferre. Pro ἐκείνῳ ἡμῶς, ausim sere spōsione certare scriptū ab autore esse, ὅς ἐκεῖ νομῶς: & pro ἐξονίας, ἀέθονίας. Alludit autem ad Telemachi verba, equum à Menelao sibi dono datū recusantis, quod It hac a pratis & pascuis careret, neq; equis esset idonea. Odyss. Α. 601. & ex eo Horatius ad Mæcenatem epistol. 7. libro prim. μοχ, κατὰ φύσιν ἐπὶ κρείττον, lege κατὰ φύσιν, ἐπὶ κρείττον. Paucis post versibus δίδου σεμνότερον π.

QQ 5 forte

forte esse. nam οἷσθαι ita potest stare, vt ineptissima sit vocum ac manca connexio. Sed pro ἡρόων διαλυθέντα restituere ἡρόων διαλυθέντα non dubitauerim. Quis enim nescit vina diffundi, & tempore meliora fieri, ἡρόων σωηθέντων, & illam sacri etiam literis memoratam ἡρσόθηα conciliante?

88.16. Eluuiem quasi quandam.] ἐκκλύσμαλα. Sic & Aldus: non, vt noster, ἐκκλήσμαλα. quæ vox, puto, nihil significat. Quæ sequuntur, obscura sunt. ἐμμέτει pro infinitiuo ἐμμένειν legendum, vt responderet τῷ ὑπολείπεται. restitui etiam ὁπῆκαυμα, quod ipsum quoque Aldus habet.

88.32. Carneadem subsannat.] Κορνιάδην. Quis Corniades iste fuerit, nondum comperi. nisi fortasse sic mendo se legitur, vt is Carneades sit, ad quem se relicto Epicuro Metrodorus Stratonicus contulit, vt scribit Diogenes. id quidem secutus in vertendo sum, vt probabile. Quod autem paulo post εὐσάθειαν, mox εὐπάθειαν legitur: quanquam hoc vtrunq; habere locum potest, mallet tamen vnam esse vocem, eamq; εὐσάθειαν. Nam Metrodorus summum bonum firma corporis affectione, huiusq; definiuit explorata spe, vt Tullius aliquoties ostendit. & vt malim, accedit quod mox εὐσάθεια rursus aperte hoc sensu ponitur. Βεβαιολάτῳ ἔχει τοῖς) Legendum ἔχειν: non enim hoc ipse affirmat, sed Metrodori sententiam exponit.

89.13. Iactationibus obnoxia.] ὄσαι φυλάτῃσι. vox huic loco parum commoda. malim πνέτῃσι, aut ταράτῃσι. Agathobulum videtur dicere, qui Diogeni & Suida Aristobulus dicitur, frater Epicuri. eumque nominat ipse infra, & in lib. de λήθῃ Γιώσας. Aeschyli locus qui adducitur, sane corruptus erat, ὧ δὲνα σῆ ὁπῃ. Eum ego ex Supplicibus poetæ correxi. Occurrit etiam alibi & ἀ. συμποσ. γ Quod autem adjicit Plutarchus καὶ γὰρ ὅν, videtur (si modo nihil decessit) in hanc sententiam dici: Suspecta etiam tranquillitas est prudenti nauis. Non enim fidit, sed etiam cum sudum est, tempestatem subiē ingruere posse nouit. Sic Virgilianus ille gubernator, se cæli

rotas

toties deceptum fraude sereni meminerat. V. Aeneid.

90.4. Tot calamitatibus.] Viden legisse nos, τὸ τῆς σαρκὸς
δῆμιον, hoc & sensus requirit, & habet Aldus. Corrector au-
tem iste δῆμιον vel intulit, vel toleravit ridicule. Mox Con-
tuentium.] vitiose legebatur προσωμένους. itaq; legi, idq; re-
ponendum, προσωμένους. Quod autem in Euripideo versu
σάρκα pro σαρκὶ reposui, ex libro περὶ ἀλλελοποδῶν χησνέ-
ων feci. ἢ τὴν περὶ μένουςιν.] mutila videntur.

90.16. Quo se Epicurus.] εὐκράχλι, ἢ ἄς Εὐκράχθι.
Neg; coharet relatiuū cum antecedentib; & εὐκράχλι quid
rei sit, non reperio: neg; loci in mari, aut promontoriū nomen es-
se puto itaq; amplius. Post. 16. Quod sibi ita euenerit.] Lo-
cus est mutilus, & pro τέτρω vel τοῖς τρω vel τῷ τρω, omnino scriben-
dum fuit.

91.16. Finis non est fuga mali.] legi δεῖ φέσει φυγὴ καὶ
τέλος. sic omnino requirit sententia. vox φυγὴ abest à codice
Aldino, in nostro ante κομ. τοτέροις posita erat, sed in suum lo-
cum reiecta sententiam condit.

94.24. Vulgo receptas.] παρὰ τὰς χεῖρας ἀόξας. κοινὰς le-
go, receptas vulgo qualis erat tum de manibus, Cerbero, &c. &
hodie apud multos est de spectris, animarum post mortem appa-
ritionibus. & ὅρον ἐχέσας non est integrum. μὴ inserto legit in-
terpres. sequentia sunt manca, ibi δῆμιον εἰπὼν, nisi εἰπὼν le-
gas & parenthesis sint ea quæ ex Epicuro citantur.

93.25. Lucundam corporis affectionem.] δὴ σαρκὸς καὶ
σαρκὸς. aut abundat δὴ σαρκὸς, aut aliquid detritum est de
hoc loco. prius verum puto esse: cumq; abbreviate scriptum esset
δὴ σαρκὸς, aliquem integra alleuisse, & ea recepta ab oscitan-
te librario fuisse.

94.14. Sola animæ sentiente.] legendum est, ἀπ᾽ αὐτῆς ὡς
ἐν μύθῳ. male erat hic locus interpunctus, & apud Aldum quoq;
ῥομῳ legebatur. Non omnino integra videntur, quæ proxime
sequuntur ac præcedunt, sed hiulca sensu tamen non obscuro.
ibid.

ibid. 19. Eheu, mali.] E tyranno sunt Sophoclei versus. Sed paulo post nomine auctoris expresso alij citantur, qui sunt deprauatissimi.

95.18. Dioptrica.) Nescio quid factum est, ut dioptrica imprimeretur. nam certe vox hac nihili est. Quid sit dioptra, ne te ad Suidam ailegem. & alios: norunt omnes rerum geometricarum tirones. & si hoc titulo librum scripsit Euclides, apparet eum scripsisse gesdesiam, quam vocat practicam geometriam. id est, de usu eorum instrumentorum, quibus cum radij aut emissi aut recepti ab oculo certa sunt ratione per sua perspicilla obseruati, omnis generis dimensionum ratiocinationes inde certissima scientia absoluuntur. Tales sunt dioptra quadrantum, astrolabiorum &c. Sin aliter est, ὁπτική aut ἡ τομήνικα legendum erit. ego ἡ τομήνικα malo.

96.2. Apollodorus.] vitio librarij est Apollodorus. cum in priore editione sit Apollodotus expressus. Cum enim esset in Græco Ἀπολλόδοτος, mutare nolui. indico tamen apud Athenæum libro X. δειπνοσοφ. & Laertium in Pythagora Ἀπολλόδορος legi. & Athenæus habet Κλῆνός, ἐφ' ᾧ κλεινὸν. Laertius Κεῖν ἐφ' ὅτῳ κλεινὸν. In Græcis epigrammatis κλειτὸν habetur ubi quæ adduntur, ipse legas consulo. De triangulo vide 1.47. Euclid. De corona Vitruuium 9.3. de parabola, in Conicis. aliquanto post καὶ ὁ περασπαζόμενοι.] malim. & credo scriptum fuisse ὁ περασπαζόμενοι.

98.16. Sed quæ cara Ioui.] ὅσα δὲ μὴ. versus Pindari, ridicule in βῶαν περιθονέοντα deprauati facile corriguntur ex prima Oda Pythiorum. aliquanto post, καὶ σωμαχθεὶς πρὸς τὸν ἑτερον, sensus videtur βαρύτερον extritum requirere.

100.20. Ex altu in Peræum.] ἐξ ἄσπεθ' ἀλλὰ σωέλη. Sic est in Græco. Ego ex ipso Plutarcho castigo idem hoc prope finem libri in Colotem referente, ἐξ ἄσπεθ' εἰς Περαιᾶ κατέβη.

101.24. Consiliis nostris.] Tria sunt oracula, alibi etiam relata, in Epaminondam, Marcellum, & Lycurgum,

103. 11. Vt caustus.] ὅς τε χησόμενον sensus requirit, non χησόμενον. Et pro τὴν καλὴν περὶ εἶν, credo πνὴ καλὴν περὶ εἶν esse scribendum. In superioribus multa sunt vitiosa, ut ἑωλον, χαρὰς, Et ὅ γ' ἀπὸ πρῶτον ἢ τὴν, quid hic fortuna? Ἰν' ἡ legerim. locus videtur mutilatus. Sed omnia persequi non placet. Verus autem καὶ μὴτε παύσω paulo ante positus, non est ex eodem petitus loco, quo prior. puto esse Hercules verba. mox ἀλλὰ καὶ ὅτι μέγα, lego εἶπ' pro ὅτι.

103. 14. Liberare Athenas.] scribendum Οἷβας, ex historia, Thebas. Α' θλώας liquido falsum est. Plutarchus in Pelopida, & de genio Socratis, vexavit quidē Athenienses quoq; semityrannus Archias Antipatri crudelitatis administer, de quo idē in Demosthene: sed non puto eum huc pertinere. Porro suspectus est mihi (neg, puto, iniuria) locus iste: ἀλλὰ καὶ ὅτι μέγα. Vescuntur Cerere.] alludit ad Iliad. ε. 341. in uerso sensu.

105. 13. Omnes res negligere.] ἰθὺν ὅτι lego, non ἰθὺν τε. compendium librarius non fuit affectus. Paulo post ἀνείδου, legi ἀνείδου. 106. 2. Hyrcanos aut Scythas.] περὶ τ' ἑκατὸν ἰχθῆς. Hyrcanos pisces non bene concoquo. neque mihi veri simile fit, hec de salsamentis Caspiis mentionem iniici. pro ἰχθῆς scriptum fuisse suspicor ἢ σκῦδας, aut aliquid tale.

106. 15. Ego autem contradico.] καὶ λέγω μίμνεν. Hoc μίμνεν stare vix potest, cum statim contra Epicuri sententiā disputet, neg, eius verbis loquatur. Et paulo ante μὴ διαλιπείν, μὴ sententia refutatur. pro καὶ ἰνὸν autem κοινὸν quin sit scribendum, ne dubitandum quidē duco: Et pro ἡ περ, ἡ. Nam ἡ τῷτο secisse arbitror, ut prior syllaba repeteretur, affini π pro τ assumpta. mox εἰ δὲ τῷτο ἀδύνατον. mallet δυνάτον. reliqua è versione nostra potest intelligi ut putarim legenda.

107. 14. Scriptum in amatoris poeta.] ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς ᾠδῇ. puto scribendum fuisse, ᾠδῇ ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς. Neque enim hoc vult scilicet, ad rem venerē omnes excitari sacrificiis. Sed sicut res venerea etiam senū animos recreat: ita quoque homines sacrificiis

crificiis animari. γένος dissolue, metri causa. Pro ἀλεκτεῖς lege ἀλετρῖς, quia voce molitricem significari, vel ex Homero pater, *Odysf.* v. 105.

Φίμω δ' ἐξ οἰκοιο γυνὴ πρῆνεν ἀλετρῖς.

Vide Eustathium ibi, & in *Odysf.* h. ad versum 104. in sequentib. ὡς περ ἱερὸν διοχῆς. & αὐτῶν, suspecta forte ἱερῶν. Et illud ἀνδρείον, quod hostiam significat, prauū esse videri potest, ἀρεῖον ab autore fuisse scriptum. Videtur locus ē poetā aliquo sumtus. & δεοὶ pro θεοῖς legendum. & ante ἑταροὶ πρῆτοντες, aliquid deest & περὶ θεῶν δόξης σαφόνες, vitiosum.

108.30. Magnus in cælo Iupiter.] Ζεὺς πῶλὸν ἄρμα ἐλαύνων. hæc verba post Πίνδαρον demum inserta erant, librarij errore locus nobilis est. & ex Phædro Platonis à Iustino Martire aliusq; adducitur. extatq; pagina eius libri quarta. Pindaricus autem est Apollo ille θνατοῖς ἀθανάτατος, etiam supra in libro de oraculis desitis. mox θεοὶ αἵ μὴ εἶναι.] sententiam secutus μὴ adiciēs paulo infra. καὶ τῶν ἄλλων ὅπως ἐχόντων.] nescio an ἔχειν Gracis sit arbitrari. forte ὅπως ἔχειν νομίζοντων. Sed tamen paulo post iterū est, οἱ δὲ ἄλλως ἐχόντες, aliter cēsentēs in Hermogenis de Diis sentētia. vbi pro ἡ Δίον καλοῦσι, mall' ἐκόντων. et sic legitur rursus 321. ad vltimum trientem pagina. Porro ista, καί τοι νεὼς μὲν ἐκπεσόν, videntur Iambici senarii esse, leuiter mutati. & hexameter est, *Odysf.* e. 410.

ἐκβάσις ὅπη φαίνεται ἀλλῆς ποιοῖο θύραζε.

pro ἡμᾶς lego ὑμᾶς.

Φοβηθὴς ὁ μεθὰ τὸ λόγιον.] quod nā? In Empedocleo mall' εἰπερ ὁ δὴ, quam παρ'. mox ὃ γὰρ αὐτὸν, lego καὶ γὰρ αὐτὸν ex sententia. Sed sunt plura quæ vitiosa appareat esse, præsertim sub finem huius libri, quam vt annotare omnia libeat.

112. Dolium Danaïdum.] εἰς τὸν ἀτρετον. videtur ad dolium Danaes alludere, ad inane (inquam) illud lympe dolium fundo pereuntis imo in quod aquam tamen ingerere quam plene ipsi in nihilum redigi homines mallent. Ergo si recte legitur,

a. hic

α hic ponitur vt in ἀξυλος. Supra simile de hoc ipso dolio mer-
dum castigare memini: nisi ellipsin dicere est ciuilius.

113. 19. Intransem firmo.] Locus est Homeri Iliad.
ε. 515. Post medium pagina τοῖς δὲ κακῶς πεποιημένοι : καλῶς
nisi legas, nullus erit sensus. & in fine pagina βλαπτομέ-
νους, non βλαπτομένους scribe. Libri finis an non desit, conside-
randum.

IN LIBRVM DE DICTO

ἀδελείως.

116. 1. Emungere.] Εὐαπομύτλειδα scriptus ἐναμύτλειδα
& Εὐρύλιξος pro Εὐρύιδος. Sed male. Qui autem hic Philoxe-
nus Εὐρύιδος dicitur, is apud Athenaeum, in scripto Comitiss
Erbacensis codice elegantissimo eodem modo legitur, cum im-
pressi habeant εὐρύιδος. Apud Aristoteli lib. 3. Moral. Eudem.
ἐξυρίδος legitur. Suidas Leucadium facit.

ibid. 20. Et fatuo.] καὶ ἀνοήτω scriptus καὶ ἀγνώμων. idem
ἀδελείως, καὶ φρενιπίζων & ἀγνοήμενος σὺν, quod restituere, vt per-
spicue genuinum pro ὅς τις.

116. 33. Consideratis.] ἐπισκοπῶντα scriptus ἀποσκη. non pla-
cet. mox. Si vero bonis.] Idem καὶ μὲν εἶγε, quod pro εἶτε de-
bet reponi, & ex eodem τὸς ἀπὸ Α' ἰγύπη. sic enim sermo Grae-
cus etiam requirit, non τοῖς. atque ita libello sequenti συκοφάν-
τας ξενολογείν dixit.

117. 10. Sin è vita.] εἰ δὲ ἐκ τῆς. Scriptus τί δέ. & πρὸς ἡδονῇ
νὺν, ἐξ ἡδονῆς. neutra lectio satis integra. & pro ταῦτα δειττα
habet ταῦτα δὲ, quod probò, vt utrunq; c. mma verbi ελλείψιν
habeat.

117. 32. Namque aris instar.] In Sophocle hoc χεῖρασιν &
διαρκέσας & ἡμῶν est in manuscripto. ab eodem abest ἀν εἰ-
γος. Confusa autem sunt hac, neque satis tutum esset coniecta-
ri, loco tantopere mutilato, nisi in libello de gerenda senī repub;
integri exstarem versus.

ἀέμω

λάμπει γὰρ ἐν χρεΐσιν ὅσπερ εὐπρεπὴς
χαλκός. χρεὶν δ' ἀργῆσαν ἤμυσεν ἐργῷ.

Hic eugenis est pro euprepēs, atque illud malo. Legendum autem est ἤμυσεν ἑμόνον (hoc in θυμοναν deprauatum fuisse e sensus coherentia & vestigiorum similitudine apparet) ἐργῷ, ὡς φησὶν Σοφοκλῆς ἀλλὰ, &c. Quo tempore hunc libellum verti, deprauatus locus mihi imposuit, cum in mentem non veniret illius interioris. Itaq; sic lege hunc locum in mea versione, tamen si vel sic Erasiana nihil concedentem.

Generosum enim es crebris splendet vrbibus:

Cum non exculta tempore labascit domus,

ut ait Sophocles. & quod de domo hic ait, ita etiam in ocio, &c. Scriptus pro περὶ σκιάζεσθαι habet, quod etiam malim, παρὰ σκιάζεσθαι. pro ὑποσημαίνων habet Scriptus εἰν, quod est ἀτιχώτερον. 118. 7. Abegit.] ἀπεποίνισεν, quod & a metro (esse enim versus heroicum liquet) & ab vsu sermonis Græci est alienum. scriptus habet ἀπεποίνικεν. ego ἀπεποίνικεν aut sen legendum non dubitavi, quod est abigere terrendo. Homerus Odyss. χ. 298.

— τῶν δὲ φρένες ἐμπίπδων.

Et ibi Eustatbius. pro τὰς παύσεις, in scripto est τὰς παύσεις, quod nolui sequi. In eodem est πῶ ὅτε, & ἀστύματα. Videtur hoc dictum Democriti eius affine esse, dormientes queng; in peculiarem abire mundum, experges factos in communem redire. quod alibi noster retulit τρέφοντες lege pro ερέφοντες.

118. 36. Ut nihil aliud.] ὥς μιν δὲ ἄλλο τι scriptus, ὥς μιν δὲ ἄλλων πῶν. & supra δέλειν annotatur, γ. χαίρειν. ex eodem κοινὸν ἢ δις μα. legi pro καινὸν.

119. 4. His apud inferos.] τῶν λαμπερῶν μέν. Pindarica hæc sunt, supra in consolatione ad Apollonium prope finem aliter paulo leguntur.

ibid. 23. Neque reliquæ sunt.] ἡ δὲ δὲν recte scriptus, non δὲ δὲν. Versus hexameter est de Necyia Homeri Odyss. λ. 218.

quod

quod non animadvertit interpres. ἀνίστατο etiam optime habet scriptus. Idem habet ἀνίστατο ἔτι καὶ ἀνίστατο.

IN LIBELLVM, VTRVM VITI- fitas miserum sola possit efficere.

Hic siue libellus siue fragmentum initio caret. versus Euripidis videtur esse de aliquo, qui bene dotata vxore ducta, se & libertatem vendiderit, Περικλέων τὸ σῶμα ἡς τέκνης ἔχων, iābicus fuerit senarius. Scriptus post βραχέα addit δὲ. ut appareat fuisse institutam comparationem inter talem maritum, & eum qui errore opinionis opes vitiosus quibuscumque rationibus confectatur, quem illo multis modis miseriorem iudicet. Quod autem de Sicyonio illo insertur, ad Echepolum pertinet. Vide Homerum Iliad. 4. versu 295. equorum altor lege, non equos alens.

120.9. Vltro.] δὲ αὐτῶν forte δὲ αὐτῶν scriptus δὲ αὐτῶν. ut videatur ad αὐτῶν referri. pro τέκνης legēdū τέκνης duxi. Est & cui laniata.] Proteusilaos confert. versus est Iliad. β. 700.

120.40. Proposito scripto] legendum τέκνης εἶναι, non τέκνης scriptus, & ratio, ut τέκνης εἶναι. Mox τέκας τέκας scriptus τέκας εἶναι, non probo.

121.26. Exstructo rogo.] Legebatur στρατοπέδων ἐν μέσῳ τῶν ῥήσας, quæ vox quin sit praua, quis non videat? nam ut τῶν ῥήσας sit legionibus imperare, doceri posse nō arbitror: quod interpres finxit. Legendum est autem τῶν ῥήσας vel ῥήσας. à verbo ῥήσας (quo etiam Xenophon est vsus) vel ῥήσας, quorum viroque, Homerus & alij vtuntur, & significat cōgero, construo. Ita vestigia ipsa secutus sœdum mendum licet tollas. Obseruandum est autem, in huius historia narratione à Livio, qui copiose eam lib. 8. recitat, & aliis discrepare autorem libelli huius: secutum, ut arbitror, Græcos scriptores, qui ut cum Latinis consentiant, vel ex par allelis, ubi hoc ipsum in bello contra Albanos factum dicitur, animadverti potest. Is ergo, quæ secutus est no-

RR ster, tra-

ster, tradidit Decium se pro imperio patriæ Saturno deuouisse, viuumq; in ignem coniecisse: id sic esse, hac contra fortunā flammas minantem disputatio, & exempla demonstrant ita, ut nihil sentiat, qui hoc non sentit. Non ergo audacter sed libere τὸ γὰρ νόμος restitues, nota est literarum π & τ affinitas. & o scitans librarius duabus vocibus in vnam conflat, ac π in τ mutato, maculam loco illenit. Ceterum Saturnum non superiorum, sed inferiorum deum habitum, Plutarchus docet quæst. Rom. XXXIV. eidemq; fuisse superstitione quadam homines immolatos, constat. & Eusebius extremo libri primi περὶ τῶν ἀποκαταστατικῶν, de Saturno filium immolante ob patriæ salutem, è Sauchuniatone Pæno refert. Et libro eiusdem operis IV. de hominibus Saturno immolatis, Porphyrium aliosq; testes citat. præcipue Diodorum lib. XX. Carthaginienses quoq; Saturno filios suos immolasse, vel ex Plutarchi περὶ ἐλευθερίας, notum est. & Gelo victor coegit eos istum morem mutare. In scripti codicis margine est ὁμοίως τὸ γὰρ, reliqua amputata sunt, sed quidquid fuit, nihil fuit.

122. 4. Male educatos.] τοὺς ἀδελφεοὺς. Scriptus habet ἀδελφοὺς, quod hac nō quadrat. mox supra ζῆλον habet annotatam aliam lectionem. ἐφ' ὅθεν. Sed Zythum ebur emollire, est apud Dioscoridem. ἐφ' ὅθεν quid significet, non habeo.

122. 11. Quemadmodum. *] illud ἀέροισι quid verbi est? aut quid rei? cuius loco ego asteriscum signaui. Externum alieno catui se admiscentem interpres transtulit. Ego doctiorū hec opem imploro. Obseruatum certe est, inflammari vulnera ac morbos superuentu eorū qui pedib. iter confecerunt, inquit Plinius lib. 25. c. 2. & rursum constat aggravari vulnera introitu eorum, qui vnquam fuerint serpentium canis ve dente laesi. 28. 3. In his aliquid non prorsus absimile est. Sed non satis fit mihi. ibid. 19. Opem Nequaquam.] γὰρ ὅτι; ὡς δὲ; sic legendum, non ὡς δὲ; scriptus. & ratio διαλογισμῶν. Sub finem pro ἐπὶ τῷ π. forte ἐμπερίαι. & pro ποιεῖν, ποιεῖν.

Scriptus pro ἐκ γονα habet ἐγγονα: quæ vox & infra ponitur de Leone, etiam in impressis, & sub finem.

123. 8. Contra naturam.] κω κατὰ φύσιν. Vide ne sit παρὰ legendum. certe vox παρὰ βας is id videtur poscere, ipse ἑξ, sensus. Porro φαντασία & ὁρμὴ legi, eundem secutus, cum quarto casu legerentur in impressis.

123. 24. Sicut itaq; asinum.] καθάπερ ὅν ὀσίδν. Locus misere corruptus, sed quem facile corrigas ex scripto, quem in vertendo sum secutus. καθάπερ οὐκ ὄνον, & c. εὐθείαν ὁ δισκοπότης ὀσίδν. οὐτως ἐν ἀνθρώπῳ καὶ ὁ αὐτ.

124. 2. Ea prospicit.] πρὸ νοῦ enim habet scriptus, & concinnius est quam πρὸ νοῦ.

ibid. 15. Stipatum textum.] πύλημα est in scripto. quamquam quid sit ἐπύλημα? non autem placet. quod idem εὐδὸν habet, pro σε γανδν. mox τέπλᾶσαι pro πεπλάσαι legendum constructionis ratio monet. περιπύσαισιν quoq; malo quam περὶ πύσαισιν scripti.

125. 25. Mercedis ergo.] scriptus: μισθὸς γὰρ ἀνθρώπων, non ἀνθρώπων: quod interpretes secutus est. Versus autem sic fuit potius vertendus:

Aliquis hominum mercedis ergo amat hominem.

Statim. κατ' ἐπιχρον. locus mutilatus videri potest. paulo post: ociosum aut friuolum.] ἴσω πικρὸν lege, non ἴσω πικρὸν. cur id, annotationes in Plutarchi Demosthenē mea te docere possunt, pro φιλότεκνον esse legendum φιλότεχρον, quiuis videat.

126. 30. Conceptæ subolis.] legi τῷ γεννωμένῳ, quod habet scriptus, & ipsa ratio vocem γεννωμένῳ repudiat. mox κινθὲν legendum pro κινθὲν arbitror. & statim pro ἀναξροφῆς, est ἀναξροφῆς in scripto, quod non displicet. & ex eodem, sensu ita postulante, ἐκπέσαι scribe pro ἐκπέμψαι.

128. 3. Ad hoc paratis.] Versus sunt de Niobes liberum

nutrice, ex Euripide nimirum citantur & 6. Sympos. 6. ibid. 22. Per tempus.] Euenum Parium constat elegos scripsisse. & si pro ἰδε legas ἡδὲ, pentameter erit.

128. 37. Impone, torbe. [ὠδή μέλυσαι. corrupti sunt versiculi. scriptus habet ὠδὴν μέλυσαι. Post ἰσχυρόν ἔστι, senarius videtur, & ἀγνοούμενον scriptus habebat, neg. ἀγνοούμενος quadrat. deinde ἡσασεν ἀπαίων. ἐπαίων scriptus. & post διόμυ lacunulam. forte φοινὶς δόμυ. Locus est mutilus. Apparet extrinsecus esse disputationem de iis hominibus, qui suam prolem interfecissent. Obscurū non est, quin huius libelli finis sit deriuctus.

IN LIBRVM DE ISIDE

& Osiride.

Initio fere 130. 2. Non sibi propria] δικαία κεχλ. videtur sensum absurdum gignere, legi autem, ἀιδωσιν, ἐκ δικαία κεκλημένον.

130. 35. Cognituri Ens.] ὡς εἰσόμενον. legi εἰσόμενοι. Voce Ens vtendum fuit, nisi obscuritati debui caliginem addere. τὰ μὲν μέλανα.] deest aliquid. ideo asteriscum alleui. post II. versus τῆς δταν νόμῳ. si deleatur ὅταν, sensus constabit.

133. 14. Dum cæpas captat.] Δίκτυον ἐκρομύων. Videtur omnino particula negans esse expungenda, vt reiiciat fabulam absurdam autor, quæ Dictyn cape captantem in aquam incidisse perhiberet. paulo infra παρακυσμάτων si recte legitur, ἔλλει. ¶ is est particule indefinitæ. fortassis παρακυσμάτων. Βακχέως.] aliis Βάκχοις scribitur, & ipsi nostro Plutarcho in vita Demetrii. 134. 13. Abderica.] Ἀβδερίτης. Abdera, non Audera, Ἀἰνῶνα non Ἀνδρῶνα scribendum constat. antiqui autem literam ε sic pingebant, vt litera u non esset absimilis, sicut etiam in pronuntiatione paulatim aberratū fuit. Sed hæc alias. Fuisse Hecateum Abderitam ex Strabone & aliis constat, sicq. etiam ab Eusebio citatur lib. περὶ παρ. κ. θ. & alibi. 134. 23. Auditum aiunt. (χορέως φησι. lego φασι. alias intercederit auctoris nomen.

ibid.

ibid. 40. Cui focus ardens.] *καρδία θυμὸν ἐσχάρας. θυμὸν illud vitiosum est. Legendū existimo θυμιατῆρι. ac fieri potest vt ἐσχάρας huius, aut hoc ἐσχάρας glossema sit, inq. textum culpa librarij insertum.* Orus Apollo qui circumfertur, sic scribit. Ἀἰγυπτιὸν γράφοντες, θυμιατῆριον καίονμενον ζωγραφῶσι, καὶ ἐπ' αὐτὸν κατέβηκεν. Atqui constat ex Hermetis Trismegisti Asclepio, quem Apuleius transtulit in Latinum sermonem, fol. Aldino 183. b. Aegyptum cæli fuisse imaginem vt mirum minime sit corde in foco ardente posito vtrunq. fuisse representatū. 135. 5. In globum redactam.] *τίκτεσι δὲ τὸν γόνον ὡς σφαίροισιν.* Hac quoque verba sunt vitiosa. infra fol. 285. res vtrunque melius explicatur. neque pidet alia adscribere, quæ sententiam saltem explanent. Sic ergo Porphyrius περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς apud Eusebium lib. 3. præparat. Evangelicæ. Κανθάρος δὲ ἀμαθὴς μὲν βελυχεῖν αὐτὸν ἀγνώμων ὑπάρχων τῶν θείων. Ἀἰγυπτῖοι δὲ ἐσέφθησαν, ὡς εἰδὼν ἥλιον ἐμψύχων. Κάνθαρος γὰρ πᾶς ἄρρω, καὶ ἀφίεις τὸν δορὸν ἐν τέλει, καὶ ποιήσας σφαίροειδῆ, τοῖς ὀπιθίοις ἀνταναφέρει ποσὶν, ὡς ἡλιος ἔρανόν, καὶ περὶ ὅσον ἡμερῶν ἐκδέχεται σελινακλῶ. *max id genus calus.*] pro μαθήματα scribe παθήματα. nam hec quidem planissime τὰ παθήματα γέγονε μαθήματα. Paulo post 135. 14. Accommodant.] *κατακλύουσιν.* Monstrum hoc vocabuli, vestigia tamen veri retinet, quod est haud dubie *πρῶτοι καὶ ὅτι.* Locus Platonis est prope finem libri secundi de Republica.

ibid. 33. Neque in mense, neque.] *μήτε μὴν, μήτε ἐν αὐτῷ.* Locus hic corruptus est. quem ex coniectura puto restitui posse. ea quam sit erudita, iudicent alij, aut potius explodant eam, meliori emendatione ipsi de suo prolata. Sic ergo intelligo. Solem Reæ ex incesto cum Saturno concubitu grauide impregnatū vt neq. in mense, neq. in anno, id est (vt ipse putabat) nunquam pareret. Mercurium tamen astutus, inter ludendum cum Luna vicisse certas dierum portiones: quibus à Luna per-

solutis, quinque dies confecerit, quos anno extra ordinem adde-
ret, ita ut puerperium Rea in eos dilatum neg₃ in annum, qui
erat 360. dierum, neg₃ in menses, qui extra annum nullibi vlli
erant, incideret: itaq₃ execrationem solis eluserit. Hec si non
pessime conieci, sic fuisse à Plutarcho scriptum credibile est. Μή
τε μὲν, μήτ' ἐν αὐτῷ τεκεῖν, forte etiā ἐν inserto μήτ' ἐν μὲν
μήτ' ἐν ἐν αὐτῷ. ἡμέρας πέντε σσελεῖν, vellem, σσελεῖν, con-
cinnare, in summam contrahere.

136.4. Itaque & hanc.] ἐγγεῖν σαρτος αὐτῷ. hac duo αὐτῷ
puto in scemininum αὐτῇ mutanda, si quidem Pamyra mulier
fuit ἡδεδομένη.

ibid. 16. Nephthyn Typhoni nupfisse.] πῦμαδαι δὲ τῷ
τυφῶνι, forte γήμαδαι, ut mox ostendam. ἐν πανόχοις ante,
intellexi Panygra loci esse nomen. Infra νέφθους per u constantier
scribitur, itaq₃ hic quoq₃ sic scripsi.

137.7. Circa Chennin.] χένιν, forte χεμιν, Chemmin,
qui locus est Aegypti celebris. Versu precedente ἐκείνο pro ἐκεί-
νο omnino legendum fuit. Κοπή δὲ à Strabone & aliis Κοπής scri-
bitur, infra est. 280. ἐν Κοπή.

ibid. 25. Mater exposuerat.] ἐκθεῖναι restituo ex conie-
ctura, cum inuenerim ἐκείνον, parenthesi iis inclusis, quae par
erat. Sensus enim est, Osiridem cum Nephtha seu Nephthy so-
rore concubuisse, eamq₃ infantem ex eo coitu conceptum sta-
tim à partu exposuisse, metu Typhonis, quem eius, ut Isis O-
sridem, maritum fuisse, & coniecturam de πῦμαδαι, quod nihil
sonat, eo loco in γήμαδαι conuertendo nostram esse probam,
ex hoc loco apparere potuit.

138.19. Ederet auram.] ἐκθεῖναι αὐτῷ. ex Aldo. est enim
rectius, quam ἐκθεῖναι αὐτῷ. Idem pro Astarta habet Aspartam
vitiose, quod ex Eusebio, Suida, & aliis, nostrog₃ Cedreno li-
quet, ne quis vocem in libris Regum sacris depravatam putet.
est enim. Astarta Venus. Paucis versibus ὡς εἰρηται τῷ ποσει
aut ἐν pro ὡς, aut ποσειτον pro τῷ ποσει, legendum. Sed quod
postea

postea sequitur Αἰδανδον, &c. & αἰν, ac plura alia, vitio suo nostram coniecturam superant.

¶ 5. Harpocratem nomine.] Αἰσχροπάρτω. scribendum esse Harpocratē adspirate, constat plurimorum scriptorum testimonij. quae cū in cōmentario Giraldiano de Diis gētiū accuratissimo iuxta atq; vtilissimo congesta sint: & absq; eo sint, res ipsa hoc cōmonstrare videatur, infraq; recte sit scriptū: hoc tamen obiter annotandum duxi, sicut hac vox perperā leui initio, ita ἡλιτόμωον etiam in Aldino asperso male scriptum esse Giraldu Helitomenum quendā Harpocratī fratrem cōmentus est errore (quod non exprobrandi, sed me longe inferiorē excusandi, vbi talia admisi, gratia relatū intelligi volo) in tantū virum quem cadere posse nunquam nisi exemplo doctus credere. Politianus epigramma Lucij in malū medicū, vbi Amphicrates pro Harpocrate legitur, & extat etiam nū vox praua, lib. 2. ἀνθο-
λογ. recte hinc emēdauit, quod ab eo nō expressum, fideliter annotauit Brodeus: idem Politianus ἡλιτόμωον apposite vertit, prematuro partu natū. Miscell. 83. Nos quoq; pueri istorum omnium nescij, tamen haud inepte eam vocem in Thyrsiodoro nostro conuertimus. 544. Nec dum perfectam prolem: ἐτρουρον secuti, quod apud Eustathijū multo post tempore offendimus in Iliad. 7. Est enim ἡλιτόμωος, ὅσις ἡλῖτε, id est, ἀπείροχε & ἡμῶν τε τῶν σωθέντων τὸ τοκῆς ἐννέα μῶων. Sed hac in re plana abunde. Sequitur post haec verba hyperbaton mirificū, & quod distingui, ita vt fieret perspicuum, diffidebam posse. ibidem 26. Cellulis similia.] ὁσείας εἰκόβτα. ὁσείας non puto esse integrum. σολίσῃα quidem cellulas accipio, aut sacella, imaginculis alijsve id genus rebus consecratis in operto abstrudēdis facta. forte ὁσείας scriptum ab autore, aut ὁσείας, aut ὁσείας, quales erant apud Delphos. ibid. 36. Exiguam quoq; insulam.] τὴν δὲ πῶς πῶλεις νοσεία, πῶ. Corrector ita, cum in Aldino sit, τ. α. π. ν. σ. τ. π. ν. nescio an nimis audacter. Certe πῶ illud hac ratione

abundauerit. Sed & quid planta sit μνθίδν, non facile credo inuenias. itaq; hic etiam amplius.

141.17. Ortus exsortem. [Κνήφ ἀγέννηλον ὄντα legēdum est, cum confuse legatur κνήφ ἀγέννηλον. Κνήφ vocatum fuisse ab Aegyptiis Deum, quem opificem putarent, extat locus citatus ex Plutarcho (nisi fallor) apud Eusebium περὶ παρ. lib. γ. fol. 69. ante pro γεφας legi ποφας.

ibid. 34. Alterum cubitorum.] γαλιάγκωνα. Apud Euseb. haec verba perstringentem est γαλιάγκωνα. Apud Galenum etiam, qui in Hippocr. glossematīs vocem hanc reponit, legitur vt nos habemus, quanquam παρὰ τὴν γαλιῶν deducat. Eadē scriptura est in Hesychij lexico, & Varini. Cogit auti aliquando γαλιάγκωνα scribendū esse, vt sit variegato seu versicolore cubito insignis: sic enim epitheta omnia hac consimilia videbantur fore. & cum Pythagoras atq; Homerus femore, hic piloso, ille aureo, Pelops humero eburno esset notus, videbatur id quog; non absurdum. Sed Lexicis inspectis, ac quicui: somnio dūtaxat meo indicato. In libello de curiositate, γαλαγκῶν legitur.

142.8. In Panchaea.] Legitur πάγχρον & ἀναγεγραμμένους, & τεύχους. emēdo Παρχαία, ἀναγεγραμμένων, Παρχαίων, τεύχους. mea emēdatio, siquidē nulla vocabula detrīta sunt, est legitima. Apud Euseb. περὶ παρ. σκ. εὐαγγ. lib. secundo, citatur locus ē sexto bibliotheca Diodori, qui eā optime confirmet. pagin. 38. Idem Diodorus lib. V. qui est de insulis, Panchaea & Triphylj louis fanum copiose describit. Apud Strabonem libro VII. cum Ripheis montibus & aliis fabulosis locis mentio fit etiam Παρχαίαι γῆς (mendo se legitur παρχαίαν.) cuius apud Euemerum fiat mentio. Huius Euemerī (si Euhemerus mauis, non repugno) non profani modo scriptores vt Tullius prope finē primi de natura Deorum, Macrobius & alij meminerunt, sed & sacri. August. ad Maximum epistola XLIV. & de ciuitate Dei lib. VI. ca. VII. Lactantius libro I. cap. XI. Antiquus (inquit) author Euhemerus, qui fuit ex ciuitate Messana, res gestas louis,

Iouis & ceterorum qui dii putantur, collegit, historiamq; contexit ex titulis & inscriptionibus sacris, quae in antiquissimis templis habebantur, maximeq; Iouis Triphylj, &c. Idem copiosius apud Euseb. Diodorus, qui eum Cassandri regis familiarem perhibet, itidem ut Lactantius post eum Messanae natum. Meminit & Strabo lib. 1. ac 7. Euemeris Messenij, ut nugae scriptoris. Clemens Alexandrinus $\omega\epsilon\gamma\epsilon\mu\epsilon\pi\iota\omega$ Euemerum, hunc, ut puto, inter $\alpha\delta\epsilon\upsilon\varsigma$ numerans, Agrigentinum facit, nosfer de placitis Philosophorum 1. 7. Tegeatam. & $\delta\epsilon\upsilon\varsigma \alpha\nu\omicron\gamma\epsilon\alpha\pi\eta$ apud Athenaeum lib. 14. citatur Euhemeris Coi. quod obiter duxi annotandum. Paulo post cum $\epsilon\chi\epsilon\upsilon\pi\epsilon\delta\epsilon\upsilon\varsigma$ aperto mendo legeretur, $\epsilon\chi\epsilon\alpha\delta\epsilon\upsilon\varsigma$ non dubitavi legere.

142. 35. Melius ergo faciunt.] $\beta\epsilon\lambda\pi\omicron\nu\epsilon\nu$. citat hac Eusebius lib. $\omega\epsilon\theta\omega\alpha\epsilon\alpha\sigma\kappa$. quinto, fol. III. ex eo pauca quadam corrigi possunt. $\epsilon\nu$ ante $\sigma\omega\varsigma\lambda\eta\chi\omicron\delta$ non habet. $\kappa\rho\omicron\nu\epsilon\pi\nu\delta$.] Eusebius $\omega\omicron\lambda\lambda\alpha\iota\pi\nu\epsilon\varsigma$. $\pi\nu\epsilon\varsigma$ probo, $\kappa\rho\omicron\nu\epsilon$ retineo. pro $\epsilon\theta\omicron\gamma\gamma\omicron\iota$ est ibi $\phi\upsilon\gamma\alpha\iota$, idq; praefero.

$\omicron\nu\pi\alpha\sigma\iota\nu$.] $\omicron\nu\pi\alpha\epsilon\iota\pi\alpha\sigma\iota\nu\alpha\nu\alpha\iota\delta\iota\omega$. malo tamen $\alpha\nu\epsilon\delta\iota\omega$, licenter, abunde. Eustathius in Iliad. β . 34. a verbo $\alpha\nu\iota\nu\mu\iota$, cum alia, tum hoc aduerbium deducit, & interpretatur $\alpha\nu\epsilon\tau\omega\varsigma$ $\kappa\iota\epsilon\lambda\delta\delta\epsilon\gamma\epsilon\omega\varsigma$. non autem libertati, aut etiam licentiae, statim necesse est adesse impudentiam.

$\alpha\delta\epsilon\alpha\iota\alpha$ $\omega\epsilon\theta\varsigma$ $\omega\omicron\lambda\lambda\epsilon\varsigma$.] $\gamma\epsilon\theta\varsigma$ $\delta\epsilon\theta\varsigma$ Euseb. quam lectionem si sequamur, ante $\omega\epsilon\theta\varsigma$ est comma ponendum.

143. 38. In mare namq; illos.] $\alpha\iota\delta\epsilon\epsilon\iota\omicron\nu\mu\epsilon\nu$. ex Eusebio, ubi integri sunt, restitues hos Empedocli versus. quos leges etiam in libello nostri de vitanto aere alieno. ibi & $\tau\epsilon\tau\omega\nu$ $\delta\eta$ est, pro $\tau\epsilon\tau\omega\nu$ $\delta\eta$, quod nos habebamus.

$\sigma\iota\omega\pi\omega\lambda\omega\upsilon\pi\omicron\lambda\alpha\epsilon\delta\epsilon\alpha$.] Locus mancus.

144. 11. In rebus supra.] $\epsilon\nu\delta\epsilon\tau\omicron\iota\varsigma\upsilon\pi\epsilon\rho\gamma\lambda\omega$ lego, non $\tau\epsilon\tau\omicron\iota\varsigma$. Sed $\upsilon\pi\epsilon\rho\gamma\lambda\omega$ videtur abundare. Pro Heracleto Pontico, vide ne Heraclides sit legendus. Paulo post $\kappa\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\omicron\nu\sigma\iota\alpha\kappa\omicron\mu\iota\epsilon\alpha$, asteriscum adieci. nam haud dubie deest integer versus,

quo indicabatur, Soterem per quietem imaginatum fuisse Colossum, & admonitum, ut eum Alexandriam transferret, cum quidem ipse ante colossus talem nullibi vidisset. *Ἰνφρὰ καὶ μὲν τοὶ ἡγεῖται.* videtur locus mutilus. Sunt & alia manca. Phylarchum pro Philarcho scribo, ex Suida. de quo etiam alibi, &c.

145. 11. Quouis æreo.] *διὸ πάντος ἡχ.* Hæc quid sint, nescio. ideoq; & hic & alibi asterisco adiecto testatū feci, me mihi non satisfacere. fortassis ἐπὶ λαὸν δύναντος legendū. quasi dicat, æris strepitu obliuionem eorum quæ animum nostrū mæstitia afficerent conciliari. post μετεϊώτερον δὲ, οἱ inferni quod collatio diuersarum sententiarum requirit. Inferius,

τὸς πῶρρὸς καὶ περισσεύοντες.] aut abundat (quod puto) καὶ, aut aliquid excidit.

146. 10. Qui deum venerantur.] *τοῖς ἐσομένοις τὸν θεόν.* Locus vitiat. ego pro ἐσομένοις si σεβομένοις legatur, & pro μὴ θεομένῳ, substituatur μὴ δὲ ὄνῳ, optime habiturū puto. Hæc quidem coniectura mihi admodum probabilis videtur, & proxime omnino abest à vulgata lectione.

Ibid. 17. Quinquaginta sexangulam.] *πλὴν δὲ ἐκκαὶ πεντήκοντα γωνίαν,* omnino legendum est, non ὀκτώκωντον. Nam LVI. numerus paulo ante etiam fuit assignatus Typhoni. AC LIX. quidem ex ijs numeris non est, quos Pythagorici tradent. quippe duplicatione primi numeri XXXIX. procreatus. ideoque pariter impar, & nulli aptus figura. At 56. duplus est trigoni 28. qui est numerus perfectus. pronicus est (ut vocabulo scientiæ utar) 56. & quidem ex 7. & 8. procreatus. numeris longe mysticissimis. Itaq; nihil hic dubij relinquitur.

147. 2. Dici videntur.] *δωαμένων.* Apud Eusebium hæc lib. tertio *περὶ παρασκευαζ.* adducentem, δοκῶσαν multo rectius legitur. *Ἐπὶ καὶ τῷ χρίσθαι* non intelligo quid sit. paulo infra *ἐπὶ παρασκευαζομένων ἐν θεῷ.* lego, non ἐν ἐστὶ.

148. 28. Si tamen aliorum.] *ἢ τῶν ἄλλων* legebatur, nos ei pro

pro ñ reponendum affirmamus.

Ibid. 35. Tauri forma.] ταυρόμορφον δίδονον. ταυρόμορ-
φον Διονύσε legendū, aut (quod minus probo) ἀγαλλιαστοίσι-
de bubulo pede vide autoris nostri questionum Gracarum pro-
blema XXXVI. De Hofis ibidem IX. & in Pindarico νόμον
suspectum est.

149. 20. Fetationem.] ποπσμός κ' κίνησις. legendum κύν-
σις, vt sequentia verba innuunt. Infra τῆς παρὰ φύσιν.] lego
πρεῖ aut κατὰ.

150. 12. Epistolam quandam.] Αἰέτων οὖν. Dubium non
est quin totum id, quod ex epistola Alexarchi Aristo retulit, in-
terciderit.

Ibid. 18. Mnascam.] ἐὼ δὲ μνάσαν, legi μνασέαν. quod
scriptoris nomen est apud Athenaeum, Suidam, & alibi. Sequen-
tibus paginis valde multa sunt suspecta. sed quid faceres? In
mea versione liquet quid sim suspicatus.

153. 8. Ambitus habent arcis.] Summa enim laterum
quadrati, cuius area est 16. sunt quater quatuor. Et summa la-
terum parallelogrammi rectanguli (de his enim sermo est, vbi
nihil adjicitur) longi 6. lati 3. puncta, est 3. 6. 3. 6. hoc est, 18.
tanta etiam area. At summa laterum, cuius area 49. (verbi
gratia) est quater septem seu 28. & summa laterum parallelo-
grammi, cuius area 15. est 3. 5. 3. 5. id est, 16. Quod in rudiorum
gratiam obiter annotare libuit.

155. 38. Quo solis radii.] ἀνήλεον. lege ἀνήλιον. Nam il-
lud nihil significat. est autem ἀνήλιος τόπος, solis inaccessus
radij locus, & rei conuenit. diuisio animalium parum conue-
nit sententia.

156. 14. Ouum illud perforasse.] τὸ ὄν γανωδὲν. vt ma-
xime εὐρεσιλογῶν aliquis comminisci ad extremum valeat a-
liquid, quo ὄν γανωδὲν coloret & exponat: tamen aliquid de-
esse vox ἀναμέμικται ostendet. ego vocem γανωδὲν ab oscitante
librario puto cōflatam ex alicuius verbi fine, cuius principium
perijjs

perijt (fortasse cum aliquot vocum iactura) & particula δδεν. scriberemq; τὸ ὠδὲν γὰν. δδεν ἀναμ. &c. Pro ἐπαγόνοια, τα. scriberem. sed constructio ne sic quidem plena erit.

157. 18. Occultans & obumbrans.] ὁῖον ἐπιλυγίζμεν. scribendum ἐπιλυγίζμεν. elegantissimam vocem librarij nō in conuerso interuerterunt, quam quia Suidas & alij, atq; etiam Eustathius in Iliad. x. 334. versum fideliter sunt interpretari. satis fuit rudiores lectorem monuisse. apud Hesychium etiam est ἐπιλυγίζεσθαι, aliās ferē ἐπιλυγάζεσθαι scribitur. vsq; est ita Plutarch. de solertia animalium, vbi de perdicum astu loquitur. sed & πασακρυπόμεν. pro πασακρυφ. scribi debuit. Paulo antē in συστοιχία Pythagoreorum bonorum post τὰς ἀγορὰς deest ἴσον. quod ex oppositione intelligi potest. Sub finem pagine ἐπικλῆλον καὶ νοσῶδες. prior vox an sit genuina, indicent docti. nam & ἀθεῖ vox est praua. pro qua forte ἀθεῖος legendum sit. est tamen ἐπικλῆλον adsciticiū, & quæ præter naturam adsciscit sibi corpus, morbis nō raro ansam præbent. quid si, vt & alibi, ἐπικλῆγον legi debeat? τὸ σὺν αὐ. pro αὐ lego φ.

158. 21. Opera & effecta.] μέγν κινήματα. μέγν videtur abundare, aut καὶ abesse. Locus Homeri est Iliados θ. 22. Διοικεῖν ἑαυτὸν τῇ τροφῇ est cibum digerere. etiam apud Aphrodisæum & Aetium, ipsumque Galenum, vt aliās obseruauimus. pro ὁμῆμασι quidem σῶμασι esse legendum, ex Aliano constat. 2. 42.

162. 19. Natura varium.] φύσει μακρὸν. μακρὸς quid significet hoc loco? vt & sub finem pagine Διαλεγόμενα καὶ φθειρόμενα. forte Διαφλεγόμενα. Paulo antē ἐξήμα ὁμοιότητι, en sus dictat scribendum ποιοότητι.

163. 36. Sic etiam Plato.] Platonica hæc vitiosa sunt. nam ἰσίαν καλῶν καὶ κακῶν nō coheret. vt cohereat, Ἀλλὰ ἐν lege πᾶν ἄντ. Certē in Cratylo ἰσία dicitur olim ἴσια & ὠσία dicta & ἴσος esse κίνησις. ac κακία τὸ κακὸς ἰδόν. Vide ibi. & pro γλώτῃς τὰς τοιαύ-

τοιάν[ω]τας.] lego γλώτ[ω]τας τὰ τοιάν[ω]τα. & in paragrafo ἡκιστα μὲν ἔν' nulla cohesio est verborum. quid si legas pro ὑφιεμένω, ὑφιεμένω. ut sit optatius ab ὑφίεμαι. mihi sane videtur sic locus fore integer. Sed quæ de Minerva sequuntur restituere nequeo.

166. 39. Cereris iam membra.] κωλομοεῦσι. in libello de Homero citatur ex ipso, & ibi est βωλομοεῦσι. & pro ὅτ. legitur ἀρ. & profecto nimis affectatum est κωλομοεῖν. quanquam ad institutū quadret optime. pro διαγνάφοντες scribe διαγρά- φοντες. pro ἀρότρες, ἀρότρες. & κέλας pro κέλας. & φθειρομέ- νοις, pro αἰς.

167. 21. Ut par erat.] φεύγοντες ὡς περ ἐδ[ό]θη. fortassis ἐδ[ό]θη. ut sit, ὡς περ ἐδ[ό]θη. sicuti fieri solet. nisi quod loci ἀντίθετον vide- ri potest aliud requirere. forte ἐδεῖ legendum, ut par erat. Quid si legas ἐλ[ό]θη, ut superstitio paludi, impietas & deorum inficia- tio precipitio conferatur? Sed durius est hoc, & sine libro affir- mare aliquid, temeritatis magna. πρὸς ταυτολόγον.] puto πρὸς τὸ το λόγον. Inferius παρεγγυῶμαι.] lego παρεγγυῶν.

169. 22. Fies canis.] κύων ἔσ[η]. legebatur contra metri legē, ἔσ[η]ν. Ego autem sic emendaui, etiam hoc motus, quod Hecuba aliq[ui]d ita vaticinari putem. nam & apud Euripidem Hecuba, & apud Lycophronem, eadem alijs verbis denūciatio huius με- ταμορφώσεως extat. ceterum ἄγχαλμα non est proprie simula- crum, sed quod habetur in delicijs, iocale barbaris, quo quis se oblectat. itaq[ue] pro simulacrum reponere delictum. Sic Homerus quoq[ue] ἄγχαλμα posuit Iliad. d. 144. & alibi, itemq[ue] alijs. Paulo post. ἢ καὶ περὶ τέτων.] interrogatiue hac legenda, aut potius ἢ legendū particula, ut vocant, illatina. neq[ue] multo post ἐλλωι- κῶς pro κῆς. & σωνεμινδέντων.

172. 7. Excludendo fetui.] ἐκλείπ[η]σι scribendum, non ἐκλείπ[η]σι. vocabulum significat excludere de ovo pullū. extat versus Musæi in Mario Plutarchi de aquila.

Ὅς δύο μὲν τίκτει, δύο δ' ἐκλείπει, ἐν δ' ἀλιεῖται.

Notum

Notum est quid sit λεῖπς, λεῖπας. Sed hac vox cum alibi, tum etiam apud Aristotelem usurpatur. Paulo post: αἰγύπιοι καὶ ἑλλῶες. Sententia indicat legendum αἰγύπιοι, ὅπως καὶ ἑλλῶες. aut καὶ ὅ καὶ ἑλλ. aut tale aliquid.

172. 35. Vocabulo adfecerunt.] πείθω & πεσφάζ. Locus hic videtur à librario Arithmetices imperito corruptus. supra fol. 269. res est relata. Τετράκλι & mentio est in carmine Pythagoræ, quod usurpatur aureum. & vnitas inter numeros locum habet in ea constituenda. 2. 4. 6. 8. 1. 3. 5. 7. Conficitur etiā ex hac progressionē. 3. 7. 11. 15. Sed hac aliò pertinent.

175. 31. Spiritu suo etiam corpus.] δὲ ὡς καὶ πρὸς ἡμᾶς ὑπινύσται. mendosa sunt hac, vt & prope finem καὶ μαλακπυκόν. Ceterum nescio an sine careat suo hic liber. Paulo autē in enumeratione eorum ex quibus Kypbi conficitur, θεῶν memoratur. forte θεῶν, cum iunci ante sit facta mentio. & pro μνῶν legi debere puto ἡνῶν. Species enim (vt appellatur) sunt 16. pondere inequali mixta.

IN LIBRVM DE SERA NV- minis vindicta.

176. 26. Patrocles.] ὁ Πατροκλέας. malim Πατροκλέης. vt infra genitiuo Πατροκλέης & accusatiuo κλέα respondeat. pro ἀποκρινώμεθα scriptus ὑποκρινώμεθα habet.

177. 15. Statim facinoribus.] τολμωμένοις. In margine scripti codicis annotatur alia lectio γινόμενοις, nō deterior recepta. Versiculum autem Euripidis supra ita verti, vt in Orestia scribitur. μέλλει τὸ θεῖον εἰς τοῦτον φύσει. respondet Orestes Menelao querenti, an Apollo ei opem non ferat, ait ὅ, id eū facere, quod est deorum natura, nempe cunctari. ἢ δίκην σε lego. hac in vocem ἡδίκηνσε incuria librarij mutata, interpreti nebulas offuderunt. emendationem pridem ingenio excogitatam, scripti codicis suffragium corroborauit.

179. 36. Probabilia.] τῶ πιδανῶ. Scriptus τὸ πιδανόν, & hanc

hanc tamen habet in margine annotatam lectionem, quæ mihi magis probatur. Post 180. 23. Ordine & accuratione.] ἐν τῇ αἰνῇ μελαμελέα. hæc vltima vox nouè posita est, si quidè posita. Scriptus me expediuit, qui ἡμελέα habet, quod scriptū ab autore suspicabar.

τὸ ἀμύωσαι τὸ παθεῖν.] lego, vt suprà, τὸ ἀμύωσαι τὸ παθεῖν.

181. 13. Id duntaxat.] Legendū μόνον pro νόμον, quæ voces èt alibi ob similitudinem confunduntur. Scriptus habet μόνον, & vitiose ἔχουσι, nisi forte ita legendum, & καὶ proxime sequens omittendum sit, quæ lectio videtur elegantior.

182. 12. Megalopoli.] μεγάλη πόλις. Megalopoli Arcadia, sic & Stephanus, & alij nonnunquam, alias μεγαλόπολιν vocant. in magna ciuitate interpretes reddiderat. Λυδίαδης. in margine scripti est alibi scribi Λυδίας. Vide quæ in Cleomenē Plutarchi annotauimus, paragrafo septimo.

Ibid. 32. Virtutem molliciemq;.] καὶ παῖς ὅ (α. Hæc verba absunt à scripto. & sane vix nullo, quod videatur, sententia commodo.

183. 14. Si Periandri.] Εἰ Περίανδρος. scriptus μὴ particula inter has duas voces interiecit, quæ lectio videtur cōcinnior. quanquam istarum traiectionū non sum ignarus, suprà 7. Mihi quidem sic.] Lege ἐφ' ᾧ δοκεῖ, sic & in scripto est, & ratio ἐφ' ᾧ rejicit statim εἰπερ, ὅς ἐστιν, ἐφ' ᾧ.

Ibid. 28. Quàm vitiosus morbo.] ἐγὼ ἢ τὸ νοσῆν, ex scripto. est enim rectius quàm τὸν νοσῆντα. non enim agrotum tollit, sed expurgando vitio sanat deus.

184. 22. Ductori peregr.] ξεναγωγόν. scriptus ξεναγόν. idq; malo. Αἰσῶν, ἐφ' ᾧ, nō ἐφ' ᾧ, narrationis series nos ita iubet legere, paulo infr. citatur Platonis sententia, quæ extat sub initium quinti de Legib. est aut̃ non παθεῖν scribendum (quæ vox cū sententiam perturbaret, interpretes totam omisit, compendio vsus) sed παθῶν. παθῶν nominatiuus Platonis est familiaris,

&

Ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸν σημαίνει, significat. exempla vel in Lexicis reperias. Quod ad versus Hesiodi attinet, in promptu sunt. Posterior sic apud Hesiodum non legitur, sed apud Aristotelem 3. Rhetoricorum, & Democrito Chio adscribitur.

185. 13. Vitæ miserabilis.] Οἶκτος καὶ σὺν αἰσχύνῃ scriptus οἶκτος, σὺν αἰσχύνῃ. Platonis locus est 3. de rep.

186. 28. Quicquid aliud diuinitus.] sic lego. καὶ ὅ, π δὲ ξαν ἐχεν ἀπὸ θεῶν περὶ αὐτοῦ. quidquid, inquit, diuinitus obijci videtur. Pausania historia est plenius descripta à Pausania Laconicis. Infra quæ de Simonidis arcis adducuntur, non sunt plena. vide cum alios, tum Stobæum sermone decimo. quamquam profectò noster optime in libello de curiositate rem explicauit.

190. 39. Opheltiadæ genere.] Locus viriatus. Ἐπεὶ qui sint Philtiada isti nobiles, non apparet. tum ὅ (erat enim ὁ φιλτιάδαι) vocandi particula suspecta est. denique verbum abest, quod structuram sermonis impleat. nihil autē in scripto praesidiū est, nisi quod γένος ita scriptum est, ut γένος primò scriptum fuisse, deinde ex o factum & satis sit euidentis. Ego sic legendum arbitror. ἐν τῇ βοιωτοῖς οφελτιάδαι γένος ὄντες ἀξιώτες, καὶ, &c. Coniunctio enim in Boeotis nobiles habitos, qui ab Ophelta genus ducerent, rege, quem cum subditis è Thessalia in Boeotiam traduxit Peripolitas vates. vide initium Cimonis apud Plutarchum. Cum autem ἀξιώτες esset sine truncatum, & genitiuus videretur, factum esse coniunctio γένος, ut scilicet cum eo cohereret. De Dai-phanto vide caput de Phocensibus, γυναικῶν ἀρετῶν Plutarchi. Pro σαπλᾶν scriptus habet Σαπλᾶν. de quibus compertum habeo nihil. In eodem σωμανασώζων inueni scriptum, nō sine litura quidem, quæ σωμανασώζων prius fuisse scriptum doceret. verum hoc nō perinde atq; illud quadrat. idē habet φιλοσοφία, quod constructio exigit, et σ superne est alio atramento notatum. Suprà aliquanto in versibus de Locrensis puellis (quod annotare suo loco oblitus fui) pro ἡ δὲ αὐτὴν legēdum suspicor ἡ δὲ αὐτὴν
matu-

matutina. sicut contra ἡοῖα factum pro ἡοῖα in poematis Hesiodi indice noni.

191. 35. Etiam in longinquum.] μήκει scriptus, non μικέτι. quod parum congruit. mallem autem ἀπίστως, quàm ἀπίστως, ut adiectivum non prioribus, sed posterioribus cohereret. mox ἐμὴν ἀλλά γε, scriptus. non τε. manifestum. mallem ἐξισόμενον αὐτῷ, quàm αὐτῆς, propter sequentia. sed tolerari posse vtrung, videtur.

192. 33. Obnoxiam esse.] ἐνέχεται legendum, non ἐχεται. ratio. scriptus.

194. 23. Inauditum est nomen.] Ridiculum mendum arbitror esse πρὸ ὄνομα ξένον. ὀνομαζόμενον ξένον.

198. 1. Genus à Spartis.] παρλοῖς, non est de Spartanis accipiendum, sed de his qui satis à Cadmo draconis dentibus enati homines, intestina cedi superstites Cadmo in Thebis condendis adfuerunt. His signum generis fuisse hasta imaginem in corpore, Zeza etiam in Lycophronem fol. 30. monet, plura de his alibi. volui nunc obiter monere.

199. 2. Anima veluti vnico oculo.] ὥστε ἐνὸς ὀφθαλμοῦ legendum, quorsum enim hec σώματος.

202. 33. Simulque conatus est.] Ἐπειρᾶτο habet scriptus, non ἐπειρᾶτο. neq. id congruit. Paulo supra καὶ σαρκύμενον credo legendum ναρκύμενον. paulo post ἐπεὶ δὲ καὶ φίλοις. δὲ inferendum de scripto, ut & in calce pagina διαλαθὼν πρὸ διαμαθὼν. non procul sine libri ὀρεδίζουσα καὶ δοκῶσα lege δάκνουσα.

IN LIBRVM, AN VIRTVS

doceri possit.

205. 6. Rhetorum praelara.] θαυμάζομενον ῥητόρων. Eī coniunctionem interpositam dele, ut sententia cohereat.

205. 21. Ea nascitur.] lege γένεσις ὅτιν, non τε. sed librarius Aldinam notam verbi substantiui hic, ut & alibi, nō agno-

uit. quanquā cur in te eam verterit, mirari subit: quod tamen in hoc cuiuscunq; scriptoris progymnasmate iterū factum est. ibid. 33. Rectē tractari. $\text{ἡ γὰρ ὁ πελαγεῖς ἐδιδου}$ deest ali- quid. Sed de telchinum prosodia qua sit aut fuerit disputatio, me fallit. & videtur altera pars questionis excidisse. fortasse ἡ τέλχινας. Eustathius quidem de duabus in 15 & 14 termina- tiones habentibus disputat, vtra analogie magis consentanea sit, in Odysf. 7. initio. Sed id huc non admodum facit. Locus Aristophanis est in nebulis. De Scytharum seruis vide initium lib. 4. apud Herodotum. forte παρὰ σὺν hic legendum, pro παρὰ δὲ σὺν .

IN LIBRVM DE LAVDATIO.

ne sui ipsius inuidiæ non
obnoxia.

207. 9. Adde quòd. $\text{ἢ τῷ συγγραφέει. ante καὶ}$ punctum tolle virgula posita. καὶ autem expungere contra scri- pti etiam codicis auctoritatē ausim, cum omnino videatur cum sententia detrimento abundare. hoc ipsum enim dicit (nisi fal- lor) insolētissima iactantia esse, quòd orationem, & c. itaq; Ad- de illud in mea versione, qua me accommodaui recepta lectioni, inducas per me licet. & illud καὶ in καὶ τὸ καυχᾶσθαι post ὁμοίως poni debuit. Locus Pindari est oda Olympiorum nona.

ibid. 28. Carbonis F. $\text{τὸν Κάβωνος ἢ Ἰωνοχάμην.}$ scriptus Ἰωνοχάμην. & in margine πιτυοχάμην , qua vox sine τ erucam pinus significat, quib. erucis praesens esse venenum ex Dioscoride & aliis constat. Ἰωνοχάμην autem dici posse vi- detur, qui Ionum animos flecteret arte musica. πιτυοχάμην quid significet, ex Theseli historia notum est, qui sustulit illum.

Qui poterat curuare irabes, & agebat ab alto

Ad terram late sparsuras corpora pinus.

7. Metamorph. Ego hic nihil affirmo. ceterū Κάβωνος quoq; su- spectū est, cum apud Suidā in ὀφθαλμοῖς pro ea legatur Κάβωνος.

ut su-

ut suspicio sit legi debere *μὴ ἡσίοις φέρειν τὸν Κάνωβον*. τὸν Ἰω-
νοῦ καὶ μῆλιν. Nolo tamen pro hac mea coniectura dimicationem
sustinere. mox pro ὑπομένοντις lege ὑπομένοντες. patet.

208. 6. Ut liberaliter profiteatur.] τὸ μὴ φοισάμενον.
scriptus τὸ ἐν τῷ emendat. Sed tamen non coherent verba.

ibid. 16. Alias etiam ob causas.] ποτὶ ἐτέρας πινὰς, exci-
dit αὐτίκας.

Ἀξίοις ἔσιν.] Alia lectio in margine scripti, αὐτῶν ὧσιν ἀξίοις, res
eodem recidit.

209. 13. Messenam instaurauisset.] ὥκισε. Aldus ὥκισ-
σε, noster ὥκισε. Scriptus ὥκισε in διῶκισε mutatum habet.
quod & ipsum non malè coheret. malo tamen ex historia ὥκισ-
σε. Messenam enim rursum ciuibus frequentauit Epaminondas,
CCXXX. postquam diruta fuerat anno. Plutarchus in apoph-
theg. & alibi alij. 210. 11. Tanquam pugilq;] Id obiter
notandum duxi, in his verbis, Πύκλῃς ὅπως εἰς χεῖρας,
allusum esse quasi prouerbialiter & hic, & in Solone auctorio
nostri ad Sophocleos versus, quos Deianira profert, Trachiniis:

Ἐρω πρὶν ὅν ὅς τις ἀνδρὶς ἀλαί.

Πύκλῃς ὅπως εἰς χεῖρας, ἐκαλῶς φρονεῖ.

211. 29. Auditori se insinuat.] legendum συνεπιδρόμα-
ν & pro accusatiuo, non obscura ratione. & post πρὶν in μο-
νων mutandum ex sententia. scribendum etiam Βυζαντίως. sic
enim Graci loquuntur, non vtuntur datiuus. Sed & scriptus
rectè.

212. 10. Androcottus.] Ἀνδρόκοπος. Sic & in scripto. in
vita Alexandri Plutarchus Ἀνδρόκοτον habet. Apud Strabo-
nem est Androcopus quidam, Lebedi conditor. si rectè legitur
libri xiv. initio. Omnino autem ἡ & π facile litterulis pin-
gendis confunduntur.

213. 10. Deplorarent.] Lego δυσφορῶντες, non τος, quod
interpretem fesellit. scriptus liber hic mendo vacat.

213. 30. Appellauerunt.] appellari voluerunt. μέλλοντας.

Θέλοντας in scripto est annotatum ad marginem. idq̄ præfero receptæ lectioni: aliquot infra versibus pro Αἰπειὸς scribe Ἐπειὸς. res ex Iliad. 1. notissima. Caterum quod sequitur πῶμα δὴμαλα καὶ λόγος ἀκράσις, in scripto itidem ut hic legitur, mendosè omnino. ut nihil aliud, adiectivum saltem excidit, quod eam auditionem ineptam fuisse declararet.

214. 37. Detrecto nouos.] καὶ τὸς παρόντας. audacter scribe, παρόντας sublato: neq̄ enim quadrat. Sed interim sententia dictare videbatur παρόντας. alibi quoq̄ rectè legisse recorder scriptos. Νόημα est pulcherrimum. Choros Spartanos ex alijs huius autoris locis emendabis, maximè Lycurgo & apophthegmatis.

216. 4. Opponis.] ἀντιτάτεις. ἀντιτάτεις scriptus, quod malo, ut ad plures pertineat cohortatio. Homericæ ex Homero restitues.

218. 12. Patroclum prætendendo.] Πατρόκλον παροΐσιν. Non possum mihi temperare, quin hoc loco obiter proverbium venustissimum explicem, quo cum Græci scriptores etiam sacri, vsi sint satis frequenter: tamen serè interpretes ad id tanquam παρόντος πατρὸς impeerunt. neq̄, sanè mihi quæquam insectari libet, & nominibus etiam parcere reuerentia hominum me iubet. Minor tamen Erasmus illum magnum, qui ex singulis Homericis noematibus singula propemodum fabricatus fuerit adagia, in hoc enarrando ad eò fuisse Homeri oblitum, ut ad Aristophaneum Patroclum nos ablegaret. idq̄, eò magis miror, quod & hunc ipsum locum Plutarchi, & Diogenianam proverbij verissimam interpretationem citanti, in mentem Homericæ Patrocli non venerit. Verba Diogeniani sunt.

Πατρόκλος παροΐσιν: ὅτι τῶν μὴ δυνάμενων διὰ φόβον δρῶντων τὰς οἰκείας συμφορὰς, ἐξ ἑτέρων δὲ θλίψεων αὐτὰς ἀποκλαίωντων. Rectissime. (ἐξ ἑτέρων fortè scripserat.) Nam captivæ puella, quas Achilles detinebat, cum suas miseras ipsi pro se & ex professo deplorare non liceret, Patrocli cada-

uere

uere allato finguntur ab Homero dum eius casum se lamentari simulant, exsulio interim suo & calamitatibus serio impensas lacrymas funebri in Patrocli mortem fletu quasi pratectu quodam velasse. Verba Homeri sunt Iliados τ. 301. Ως ἔφατο (Briseis Patroclum deslens.) κλαίεις ὅπῃ δὲ σενάχοντος γυναικὸς Πάτροκλον πῦρ φασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κηδὲ ἔχουσιν. Plutarchus hoc loco ad hac ita allusit, vt more suo, sicut & facientem in bello de audiendis poetis docuit, aliud deslenderet: nimirum in eos qui alios ita laudant, vt inde propriam laudem caperent, de alterius interim dignitate parum solliciti, modò eius sua laudatione id consequantur, vt ipsi laudentur. Germani non absimili prouerbio ludunt, vbi assentando aliquid quempiam aliud ab eo quod prae se fert sectari indicant. Der ist das Wort/ein anders der hort. Atq; hac ὁδὸ ἀπαργον.

DE VACVITATE IRÆ.

QVando ita instituta est hac disputatio, vt colloquium sit Fundani ac Sylle: non piguit perspicuitatis causa personas annotare.

221. 8. Homericam illam seruat obedient.] Οὐνεικῇ πείσει. Cum à se conuersos libellos aliquot Plutarchi, inq; his hunc ipsum, ederet quondam Erasmus literarum columen & decus singulare: fassus est se nondum comperisse quanam sit hac Homericā πείσις. ita enim legerat, vt & scriptus habet, πείσις (nam ποινήσις in margine annotatum est ridiculum) Ne ergo desperet rudis lector, locum Homeri, ad quem alluditur, & ex quo locum hunc corrigas, adscribam. Is est Odyss. v. 22.

Ως ἔφατ', ἐν σήδεσσι καθάπτομεν & φίλον ἦτορ.

τῷ δὲ μάλ' ἐν πείσει χραδίῳ μένε τετλήα.

Νωλετέως, &c. —

Vnde liquet πείσιω ὀρνεύειν cohibitionem significare & repressionem iracundie, quali eo loco vsus Homericus Vlysses se continuisse, sibiq; temperauisse proponitur. Sanè in libro de gar-

rulitate $\pi\epsilon\iota\sigma\eta$ recte legitur etiam vulgo, vbi hic ipse citatur
versus. $\pi\epsilon\iota\sigma\eta$ autem $\pi\epsilon\iota\sigma\alpha$, obedientia est. si Eustathio credi-
mus. Sunt qui $\pi\epsilon\iota\sigma\mu\alpha$ intelligat. funem quo navis alligatur in
statione. Virg. 4. Aeneidos retinaculum dixit. ego tam longin-
quam translationem nō probō: neq. apud vllum idoneum scri-
ptorē reperi $\pi\epsilon\iota\sigma\mu\omega$ esse $\pi\epsilon\iota\sigma\mu\alpha$. Mox ὁδῶν τῶν $\gamma\epsilon\gamma\omicron\nu\epsilon\nu$.]
In scripto annotatur, pro $\gamma\epsilon\gamma\omicron\nu\epsilon\nu$ legi etiam $\epsilon\sigma\tau\iota$.

222. 24. Ut est apud Homerum.] $\kappa\alpha\theta' \omicron\mu\iota\pi\omicron\nu \iota\alpha\upsilon\theta\eta$.
Videar alicui aliud agere, tamen hic quoq. locum Homeri indi-
cabo, qui (vt apparet) fefellit Erasmus. non enim $\iota\alpha\upsilon\theta\eta$ efflo-
ruit fecisset. verba sunt de Menelao ira in Antilochum concita-
to, & eiusdem blanditiis delimito. Iliad. 4. 596. Vocem autem
ipsam Plutarchus noster eleganter interpretatur pagina pri-
ma libri de primo frigido. Senarij qui sequuntur, ex Oresta sunt
Euripideo. in dicto Callisthenis Αλεξάνδρῳ legendum est. vide
primum conuiualium questionum, cap. 6.

223. 7. Non probatur.] $\epsilon\kappa \eta\rho\epsilon\sigma\epsilon\nu$. Scriptus $\eta\rho\epsilon\sigma\kappa\epsilon\nu$ ha-
buit, sed à correctore in $\eta\rho\epsilon\sigma\epsilon\nu$, quod & in margine est, fuit
mutatum. quanquam fortasse rectius est $\eta\rho\epsilon\sigma\kappa\epsilon\nu$.

224. 30. Quali Musici.] $\alpha\rho\mu\omicron\nu\iota\kappa\omicron\iota \chi\omicron\lambda\lambda\omega$. $\alpha\rho\mu\omicron\nu\iota\kappa\omega \chi\omicron$ -
 $\lambda\omega$ scriptus. vterq. mendose. opinor autem $\chi\omicron\lambda\eta$ legendum,
paulatim. $\upsilon\pi\omicron\delta\omicron\tau\alpha\nu$ quoq. scriptus habet in versibus de pasto-
rali fistula. ab $\upsilon\pi\omega$ & $\delta\epsilon\iota\omega$ ligo. nos $\upsilon\pi\omicron\delta\omicron\tau\alpha\nu$, quod mutare
volui. cum res eodem recidat, & hoc melius quadret. Infra, $\phi\omicron\rho$ -
 $\epsilon\iota\alpha$) scriptus $\phi\omicron\rho\beta\epsilon\iota\alpha$ & $\phi\omicron\rho\beta\epsilon\iota\alpha$. de quo alibi. In eodem est
 $\alpha\mu\phi\iota \delta\alpha\sigma\epsilon\iota\alpha$ diuise, non $\alpha\mu\phi\iota \delta\alpha\sigma\epsilon\iota\alpha\epsilon$.

225. 34. Ut Sappho præcipit.] $\epsilon\sigma\tau\iota\varsigma \epsilon\kappa \alpha\mu\phi\omega \pi\alpha\rho\alpha\upsilon\epsilon\iota\nu$
 $\delta\omega\alpha\mu\epsilon\nu\varsigma$. Quid hoc, quaeso, res? Hic locus monströse est corru-
ptus quod cum interpres non sentiret, aut saltem dissimularer,
sententiā planè ineptam Plutarcho attribuit. Legendū pro istis
monstris est, $\alpha\varsigma \eta \Sigma\alpha\phi\omega \pi\alpha\rho\alpha\upsilon\epsilon\iota\nu \sigma\kappa\iota\delta\upsilon\alpha\mu\epsilon\nu\varsigma$, &c. Correctio
debetur codici scripto. Ex quo & alia leuicula correximus qua-
dam. quod de moribus serpentum sequitur, non est integrum.

226. 32. Proponam: spretis.] καλαφρονεῖν. si καλαφρονῶν legas, & post ἀρχου distingas incisum, de obscuro & hiantē loco clarum & plenum nullo negotio feceris. In dicto Heraclēti lege δέλη. sic & alibi.

228. 22. Sophocles.] ὁπλίσας, ἐκὼμασ'. scriptus ὁπλίσας ἐκὼμασεν. ἀλοιδ. &c. Locus obscurus quia Sophoclea ista perierunt. & hic videntur vel corrupta, vel mutilata, fortasse utrunque esse.

229. 1. Causam in iudicio dicturo.] δίκην ἐχόντας. ἐχόντος est in scripto: idq; rectē & historia conuenienter. est apud Aristotelem hoc sectione tertia, problemate xxix. vbi sanē Clazomenius dicitur. Stobaeus hunc ipsum Plutarchi nostri locum citans sermone de ira, qui est ordine vigesimus, Samium facit, Σατίρη τῷ Σαμῖ. quod non probo, cum etiam de calumnia hunc librum vocet, alio etiam statim loco subiecto. Et si fieri potest, ut de calumnia scriptum ad nos non peruenerit. nam id insolens non est, in diuersis libris adduci eadem à nostro. quod facillimum obseruatum cum sit, exemplis docere super sedeo.

229. 36. Vbi sit pudor.] Versus — ἵνα γὰρ δὲ δέος, est in Cypriacis Stasini, ut habet Stobaeus λόγῳ λα. Vide Euthyphronem Platonis, & nostrum in Cleomene.

231. 1. Sumendis suppliciis.] καλᾶζοντας, εἴτα. Sic ex scripto restitue, cum pro εἴτα δὲ obrepserit, distinctioq; praua locum sedauerit.

235. 30. Qui neque Heliconem.] ὅπως ἐπαυεῖν. in scripto est ὅτε. Locus non integer.

236. 31. Principis instar.] ἀρχουσιν ἀρχόντων, & in scripto ἀρχοντα pro priore in margine. Sensum ego atq; hoc secutus sum in vertendo, & legi, οἷον ἀρχοντα ἐπιτρόποις. In scripto etiam est τὰς ἐν εὐχαῖς ἐμολογίας. ibiq; ἀφροδισίων ἐν αὐτὸν legitur. & δύων pro δύοντα.

IN LIB. DE CVRIOSITATE.

238. 9. Quantum ad Alizona.] Ὅσον ὕδωρ ἔσται Ἀλιζὼν. & in Aldino & in scripto margini nota est adiecta, quæ versum esse in textu significaret. neg. hoc Erasmus fefellit, nam versu versum reddit, hoc quidem:

Insula quam multa vel drys completur aqua vi. ἀλιζὼνα cur insulā reddiderit, nescio. Ego Ἀλιζὼνα suspicor in hoc prouerbiali scriptum versu, quæ vrbs esset Ἀλιζώνων illo ἢ Homericorū, quos Suidas Bithynos interpretatur, qui ita dicti sint, quod mari cingantur: vt aquarum apud eam vrbe abunde esse oportuerit. vt & in quercu foliorum, quæ πετρεα ἐπετάσι poetica hīc dicuntur. de iis Haliizonibus nos in Stephano diximus. Sed quod antecedit τὴν ἀλλότριον, & c. κακὸν ὁ ἐνδορκεῖς. senarij sunt duo ex aliqua vel comœdia vel tragedia. Citantur etiam infra πρὸς εὐθυμίας.

238. 26. Domi dormire.] οἶκοι μὲν ἂν δύν. multo malim εὐδύν, & dubitari potest ob affinitatē notarum an non id scriptus habeat, nisi quod spiritus est lenis. Certè oculos ob id exemptiles ei Iupiter dedit, vt posset dormire. Scholiast. Aristophanis in pace. In versu Homérico ex Necya de Epicasta est etiam in scripto μελέδρῃ & διὰ λὶ non διὰ πῖν.

239. 6. Perscrutans.] διαπορῶν. scriptus διαπονῶν. & pro οὕτω τοὺς νέους habet οὕτω τοὺς Ἀθωαίους. & infra pro ἐν δάδε χῆ, habet ἐν δα γέ πρ quod est multo concinnius.

240. 34. Contemplatione ducere.] μετὰ λὼν φιλοθεάμων scriptus, nos θεάμων. & in senariis de Luna annotatum in margine est pro νῆα legi νέφους: quod non probo cum præsertim in quæstionibus quoq; Romanis, & in vita Demetrii ex Sophoclis Menelao hi versus citati vocem νῆα habeant. Et νέφος non nisi μετὰ ληνικῶς possit vocari ἀδελφον, quatenus Luna conspectum nobis eripit.

242. 1. Semperq; solus.] ἀεὶ δὲ αἰδῶν. In libro de vacuitate

tate ira, & in scripto est ἀοιδῶν, cum tamen in margine sit ἀείδων, hoc rectius legi apparet.

242. 40. Nuncille mī.] εἰτά μοι σκάπων. hac comica esse puto. & in scripto signum carminis extat annotatum. itaque ut senarios conuerti & defendi posse puto. pro σκάπων tamen puto legendum σκάπων. Caterum infra in lib. de garrulitate. 315. 26. ad hanc rem Plutarchus videtur respicere. Πῶς μελαγκοσμήδαι, pro μελαγκομήδαι ex scripto repone, aperte legitimum.

243. 18. Rectè etiam Charondas.] ὁ τῶν Θουρίων νομοθέτης. Thuriorum legislator. Τυρίων habet scriptus, qui non probatur. nam historie repugnat. Intellego enim Charondam. de quo, ne alios nominem, Diodorum vide lib. 12. bibliot hece.

244. 23. Offensum iri.] τὸ πρᾶγμα περὶ αἰν. sic & Scriptus. Ego autem περὶ αἰν lego. 245. 22. Mixtis naturis.] σύμμικτον εἶδος, &c. versus est Euripidis: itaque eum feci senarium. Plutarch. Θηοσῆ.

245. 26. Loris capita.] ἀλλὰ τοῖς ῥήγσι. Noster & Aldus ῥήγσι. scriptus ῥήγσι, quæ vox lorum aut habenam significat, qua canes à venatoribus ducuntur, & non nisi tempestiue eas soluti, in bestiam immittuntur. Erasmus ῥήγσι excogitauit. neque nego canibus non licere quiduis odoratum persequi: sed naso an aliquid tale adhibeatur, nescio, neq. ῥήγσι puto vllis Grecis notā rem esse. ad ῥήγσι porro verba ἔλκεσιν & ἀνακρύσειν optime quadrant neque sanè opinor itidem nalsia illa. Versus sequebatur heroicis, quod expressi.

245. 36. Vilissimis rebus.] ἐν τοῖς χείροις. in scripto hoc ad marginem, in textu ἀχέροις, inutilibus, quod ut mollius, ita & concinnius puto. pro Διόξιππων idem Διέξιππων habet, Dioxippo supernè signato. Sophoclis versus in Electra. & qui infra de Oedipo, è tyranno eiusdem.

249. 34. Calceum podagra.] $\chi\alpha\lambda\kappa\iota$. & annotatur in margine scripti, legi etiam pro ea voce $\pi\alpha\lambda\epsilon\iota\kappa\iota$. Budeus (quæ gratitudinis causa nomino) calceum vertit: atq; omnino hoc sententia exigit, ut sic legatur, quæ enim patricij ad pedem, anuli ad digitum, diadematis ad caput comparati sit analogia? Ego non dubito quin $\chi\alpha\lambda\kappa\iota$ Plutarchus scripserit, aut saltem $\chi\alpha\lambda\iota$, ut in vita Aemilij Pauli apud eundem legitur. nã & ante nimis citò promiscuè coepisse pronunciari, demonstratu nō perinde difficile, atq; ab hac loco alienum est. Librarium autem liberaliter (sic solent) egisse puto. qui cum $\chi\alpha\lambda\kappa\iota$ & $\chi\alpha\lambda\iota$ vel scriptum vel pronunciatum reperisset, nihil interuersurus vno $\chi\alpha\lambda\tau\iota\kappa\iota$ utrunq; retulerit.

251. 25. Postquam narrando explicauit.] $\epsilon\iota\tau\alpha\ \pi\epsilon\rho\sigma\epsilon\lambda\theta\omega\iota$. in scripto annotatum $\delta\iota\epsilon\lambda\theta\omega\iota$. quod malle. aut saltem $\pi\epsilon\rho\sigma\epsilon\lambda\theta\omega\iota$. Paulo infra, & suauiter.] $\pi\epsilon\rho\sigma\epsilon\iota\lambda\omega\varsigma$ ex eodem inferre, ut & aliquanto inferius $\kappa\alpha\iota\ \eta\delta\iota\varsigma\omicron\upsilon$. & $\pi\epsilon\rho\sigma\kappa\acute{o}\nu\omicron\varsigma$ pro $\pi\epsilon\rho\sigma\eta\kappa\omega\varsigma$ ex margine eiusdẽ. Infra in Epigrãmte Agidis quin sit $\tau\rho\alpha\phi\epsilon\rho\acute{\alpha}\varsigma$ legendum, non $\tau\rho\upsilon\phi\epsilon\rho\acute{\alpha}\varsigma$, facile Homerum qui legerit, sentiet. Infra porro $\omega\pi\epsilon\rho\epsilon\ \kappa\acute{\upsilon}\nu\epsilon\varsigma\ \alpha\gamma\ \upsilon\lambda\alpha\kappa\lambda\acute{\omega}\sigma\iota\nu\ \delta\iota\omicron\mu\epsilon\nu$. scriptus ante $\omega\pi\epsilon\rho\epsilon$ habet $\kappa\alpha\iota$. & legitur $\delta\iota\omicron\mu\epsilon\nu\omicron\iota$.

256. 36. Cui hoc tantum.] legi $\phi\ \delta\epsilon\ \tau\omicron\upsilon\tau\omicron\ \mu\acute{o}\nu\omicron\nu$, $\acute{\alpha}\rho\iota\varsigma\alpha\ \pi\epsilon\rho\acute{\alpha}\tau\eta\iota$. $\omicron\upsilon\tau$. cuique, aiebat Pittacus, hominũ aliquid incommodi adest. qui autem non nisi vnico aliquo malo vrgetur, cũ eo optime agitur. Legebatur $\phi\ \delta\epsilon\ \tau\epsilon\mu\acute{o}\nu\ \acute{\alpha}\rho\iota\varsigma\alpha$. quæ praua lectio magnũ Budeum a sententia huius loci aliò auertit. Sed beneficio scripti locũ elegantissimum restituimus. Eum subsequuntur senarij è Menandro ut videtur. suprà etiam in libello de virtute & vitio adducti. Caterum aliquanto superius ista. 257. 24. Non res mihi.] $\mu\acute{\eta}\ \tau\acute{\alpha}\ \tau\acute{o}\zeta\epsilon\omega$, &c. sunt versus senarij iambici, & $\kappa\alpha\iota$ post $\mu\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota$ abundat, abestq; a scripto. Archilochi esse ex Aristotele & interprete Aeschyli constat.

260. 4. Megabyzo Perſæ.] μεγαβυζον δα. Sic & in lib. de discrimine adulatoris & amici. Plinius tamen lib. hist. naturalis 25. cap. 10. ipsi Alexandro hoc euenisse scribit. Paulo ante pro Κεῖσων est legendū Κεῖσων. ex libello de discrimine amici & adulatoris. & alijs. πολλοὶ αὖ τ' ἀρότα τ'.] Sic omnino legendum, vnde cumq; hec Plutarchus desumerit. sicq; sensit legendum etiam Budæus. & ita est in scripto, nisi quod i subscripta desunt. nam in Aldino præterea accentus non recte positi, & ὀρότατ impressum turbabat. Enimvero in libello de Pythia oraculis citat noster, & locus Pindari est prima oda Isthmiorum.

262. 10. Apud Manes.] ὁ ἐν Ἀδου ζωγραφόμενος. In ade Plutonis, Budæus. Loquitur de Oco, qui spartū torquebat. quod asellus arroderet. Propert. lib. 4. Eleg. 3. alludit his verbis:

Dignior obliquo funem qui torqueat Oco,

Aeternumq; tuam pascat aselle famem.

Meminit huius pictura Plinius 35. 11. Sed vbi fuerit ea, non refert. nam mihi illud ἐν α' δ' admodum suspectum est. Apud Pausaniam in Phocicis res eleganter describitur, & pictura apud Delphos in tabula Polycletri fuisse ea perhibetur. Apud Suidam tamen in ὄνυ τοῦ διαfert bis legitur de hac ipsa ἐν α' δ' σου, vt mutare non libuerit quicquam. Apud Diodorum Siculū vltima libri primi bibliotheca pagina res non dissimilis perhibetur.

262. 40. Vicissitudine quadam.] ἀλλήλοισιν. multo concinnius est, quod legitur in scripto supra hoc verbi notatum ἀλλήλοισιν. & τόξου scribendum quiuis videt.

ibidem 27. Vnicuique.] ἀπαντι δαίμων. Hinc emendari potest Ammiani Marcellini locus sub finem libri 21. Caterum hi versus apud Clementem Alexandrum sic leguntur, Στρωματ. 1. pag. 256.

ἀπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαεῖσθαι

Εὐθὺς γομένον, μισαγωγὸς τῷ βίῳ,

Ἀγαθὸς. καὶ κεν γὰρ δαίμον' ἐνομιεῖον.

264. 38. Quibus etiā absentibus.] καὶ μὴ παρόντων. καὶ μὴ deerant,

deerant, ex scripto implendum. Quid enim inquit] Menandri verba non sunt haec, & φησὶν, inquit, illud suspectum. ex eodem scripto etiam versum heroicum ad finem pagina emendam, nisi mallet ex ipso Homero. est enim allusum ad verba Sarpedonis ad Hectorem, Iliad. e. 484.

266.19. Ipse Deus, simul atque volam.] λύσει μὲν ὁ θεῶν. Versus est in scripto vitiat. Est autem desumptus de Bacchi Euripidis. verba sunt Bacchi ad Pentheum vincula minantem. qua Plutarchus elegantissime, ut solet, ad philosophiam accommodavit, qui vnicus est poetarum recte intelligendorum, vtiliterq; vsurpandorum, qua ij dixerunt, modus. Ante Plutarchum Horatius noster eodem plane modo hunc ipsum Euripidis locum von μολικῶς exposuerat in epistola prioris libri quadam ad Quinctium,

Ipse Deus simul atque volam me soluet. opinor

Hoc dicit, Moriar, mors vltima linea rerum est.

ibid. 33. Fatuitatem quandam.] ἀνία γὰρ. Vide ne sit ἀνοίαν legendum. Quanquam etiam ἀνία potest tolerari, ut putato. Nā molesta est satietas etiā rerum suauium. & ut poeta ait — ἀνία καὶ πολλὸς ὕπνου. Scriptus non variat.

267. 21. Horum non alius.] τῶν ἄλλων recte. in scripto exstat. est autem hexameter.

267.33. Roris quidem marini.] Λιγανωτέιδας ἐκκενωθείσας non intelligere me, sed suspectas habere, non dissimulo.

268.29. Videntes, non ipsi.] ὁρῶντες αὐτοὶ. ex scripto locus restituendus ὁρῶντες ὅυχ' ὅπως αὐτοὶ. & ποιεῖς.

IN LIB. DE INEPTA VERE-

CYN DIA.

272.1. Polysperchon.] lege Πολυσπέρχων, non Πολυσπέρχων. & σω erat in scripti margine annotatum etiam infra. Dictū de hoc alibi. Paulo post praebenti praebitur.] Δειπνίσεις, ἂν Δειπνίσεις. Sic restitue ex Graeca lingua proprietate.

nam *λειπών* est *cenare*, *λειπνίζειν* *cenam* *præbere*. Sic *infra*
de fraterno amore, *Ἀτρεὺς τοιαῦτα λειπνίσας τὸν ἀδελφόν.*
Qui de Lafo Hermionensi cognoscere aliquid auct. indicem loco-
rum in Leopardi Emendat. lib. 2. cap. 23. reperiet.

274. 10. Facit ut respuamus.] *παραιλεῖται* τὸ συμφέρον.
In margine scripti est *παραιλεῖται*. quod probd. mea versio ad
virung. quadrat.

276. 19. Intellego bene.] τὸ *μανθάνω*. alludit ad Euripi-
deæ Medæ verba :

Καὶ μανθάνω μὲν οἷα τολμήσω καὶ,

Θυμὸς δὲ κρείστων τῶν ἐμῶν βαλευμάτων.

277. 38. Plus habent.] καὶ τὸ τῷ Ἀγνο. *μὴ legendum*, &
ἔστι. non καὶ ἔπ. recte scriptus. & *infra* τῆς περὶ αὐτὸν εὐχ.
non περὶς.

IN LIBRVM DE FRATERNO

AMORE.

280. 34. Dokana.] *Quæ initio libri sunt* περὶ τῶν *δοκάνων*
citat & *explicat* Eustathius *Iliados* 8. 744. Nota II. qua gemi-
nos, *fidus cæleste*, *astronomi* signant, valdè huc quadrat. Inter-
pres nescio quid Philadelphi heic commentus est. De Molionidis
vide Eustath. in *Iliad.* λ. 749.

282. 31. Ingens profecto.] ἢ περὶ τὸν, οἷς τ' ἐξευηκέναι,
scriptus habet, οὐ περὶ αὐτὸν οἷς τ', *deterius aliquāto*, neutrum
sententiam habet *plānam*. ego suspicor *legendam* οἷς τ', pro
οἷς ται, *putat*. ut sit *sententia*, eum qui vel *umbrā* *amici* *adeptus*
fit, *existinare* se non *inani bono* *ditatum*. Ad hoc Menandreum
etiam in libello περὶ πολυφιλίας allusum est.

283. 36. Euerti.] χαλαρομένοις *scriptus*, non χαλασμένοις,
quod nihil est. ex eodem & alia possunt corrigi id genus men-
da. ut ὅππὶ νέας, non νέας, &c.

284. 17. Aliam ducens uxorem.] ἐμγαμὼν. *lege*, non ὅππὶ
γάμων, quod nullo sensu legitur & in scripto quoque ambigua
erat

erat scriptura. ἐπιγαμειν autē est etiam ducere uxorem, non etiam prioris matrimonij liberorum, vox satis nota. historia autem etiā in apophthegmatis tradita, lectionem verā confirmat. 285. 5. Ad solis ortum.] Ἀστρον ἀνέλθοιμ. Versus sunt de Phoenissis Euripidea. Sed illud ἰσότηδα τιμῶν etiam apud Aristotelem receptum non est Eteoclis, sed Iocasta. quod visum fuit monere. Hoc autem nolui dissimulare, μόνιμον mihi multo magis probari, quā νόμιμον. disputatur enim quae imperia sint durabilia, itaq. tantum abest μόνιμον vt tollerem, vt etiam rogatos hīc eos cuperem, quibus fide dignorum suppeditat copia, an non ipsi quoque in melioris nota libris Euripideis μόνιμον inuenissent. quae praeerea disputans adferre non absurda videri posse videbar, sciens prudensq. praeereo. Vide an non προχαῖρέοντο legendum sit παρέοντο. Aliquor post versibus, ἔχαλεπὸς αἰδὴς ἀναλαμβάνουσιν. In scripto est ἀναλαμβάνονται, vsq. supra scripto. & pro συγχεῖν εἰδέν. σκεθῆ. habet scriptus melius βλέπεται quā εἰδέν, et si hoc supra est à correctore allitum. 286. 7. Parari alios posse.] λήισοι μὲν γὰρ εἰ φίλοι. alluditur ad Homerica Ilia. 1. 406. Statim, Mulier illa Persica.] Vxor Intaphernis, quae marito & filijs fratrem prae tulit. historia est apud Herodotum in Thaleia.

ibid. 30. Peccatis quibusdam.] τῶν ἀμαρτημάτων. legabatur nullo sensu τῶν ἀρετῶν. Sed scriptus habuit veram & à nobis redditam lectionem.

288. 2. Permutationem.] τὰς μεταθέσεις. τὰς μετελήψεις in scripto, & hoc supra annotatum. Idem paulò post ἀπολογισάμενος per 1, non per 2, quod & secutus sum. paulò autē ἢ πρᾶξις εἰλέων, τῶν. Legendum videtur, ἢ τῶν. de Agamemnone locus est Iliad. x. 122.

292. 26. Administrationem rei.] lego διοικουμένην ἑταίρων. noster ἑτα. in scripto ἑταίρων. hinc & ex sensu difficile non fuit corrigere locum. verti autē debuit, rei suae familiaris. verum ego suspicabar διοικουμένην heic vel legendum vel intelligendum. scilicet,

licet, fratrum oconomos eos fuisse & administratos, non participes imperij: quo modo hodieq; in Hispania & alibi maximo natu filiorum principis viri hereditario principatum tenente, ceteri fratres quasi clientum & famulorum muneribus fungi persape audio. Paulò autè alluditur ad locum Homeri Iliad. §. 227. valdè eleganter.

295. 13. Lauacris Aedeplijs.] ἐν ἐσθήτῳ. legitur in scripto Αἰδῖ-τῳ, multo rectius. Sed in Stephano nostro eam rem abundè explicauimus.

297. 25. Non dictum, sed factum.] ἐργον ὁ λόγος. In scripto, ἐργον ὁ λόγος. utrunq; neq; inelegans est, & dubiam lectionem facit diuersitas. è tamen malo, vt dicto factum anteferatur. ὁ περὶ ὁλῆς autem cum mihi esset suspectum, deprehendi id in scripto ex correctione esse: neque constat quid antè ibi fuerit. certè legi sic non debet. fortasse ὁ περὶ ὁλῆς ἐλεμίων, aut ἐδὲ ὁ περὶ ὁλῆς, nisi ὁ περὶ ὁλῆς quis malit. & pro σκολωθεῖς, quod habetur in margine, est ibi in textu καὶ ἀκλαδῆς, pro verbo περὶ σήκει, quod non coheret, legendum est vt habet scriptus, περὶ σήκει. mox est & in margine ἐδεξιόσπλο, sed ἐδεξάτο in textu. Quod sub finem libelli legitur de etymo vocis ἀδελφός, obscurum est. sed apud Athenaeum libro nono Δειπνοσοφίς. Δελφὶν exponitur μῆτρα, vt ἀδελφοὶ sint vterini. ab ἀ pro ἀμαposito. & Δελφίς.

IN LIBELLVM DE GAR- rulitate.

303. 33. Profiliret.] μὴδὲ ἀνυλῆται. Hac quidem vox nihil (mihi notum) significat. scriptus habet ἀνελῆται, quod magis vterunq; probò. Cum enim lingua sit σφραγῖς, volui eam & reuolui miraculum non est. ac fieri potest, vt allusum sit ad aliquè poetae alicuius locum, nobis nunc occurrentem: vt in ἠνία συγχαλόνεια, quod esse Homericum constat, Iliad. ε. 226. alibi. Quid si est ἀνάλληται, ab ἀλλεδαυῶν profiliat? Sed μὴδὲ in ἀλλὰ
hic

*hic esset mutandum. Porro scriptus legit, Ἀ'χαλίων γὰρ, ὅτα-
μίων δὲ δ' οἰκημάτων. quod secutus sum. Euripidis locus est
in Bacchis.*

304.13. Pedesque inferre choreis.] Locus Homeri exstat
Odyss. 465. Scriptus habet ἀνώγει, & in margine δεχθήσασθαι
ἀνέγκειν. Ex eodem ὡς δὴ pro ὡς δὴ, & distinctionum notas cor-
rexeris. Idem non habet hac verba καὶ ἐπικίνδυνον.

304.27. Pro sua quisque persona.] συμβεβηκός pro συμ-
βολαὶς est in scripto. quod non probo. Neque enim consultatum
deliberatumve de certis propositis inter pocula puto: sed queng,
symboli loco aliquid sermonis in medium attulisse.

306.9. Alio urgente negotio.] ἐπὶ τὸν & ἄλλο & ἐπει-
γν. allusio ad Homericum, cuius locus non occurrit, neque va-
cat querere, ἐπει τὸν & ἄλλο & ἐπειγν.

307.19. Facundissimo.] λογιώτατον. quid enim sit λογιώ-
τατον; scriptus rectè. sed hoc leue. Paulo post ἔτω τὸ σῶμα με-
σὸν lege, non σῶμα, idq; in scripto supra vocem σῶμα fuit alli-
tum, quam tamen genuinam esse adeo liquet, vt etiam nullius
codicis fidem secutus eam fuerim pro σῶμα recepturus: nā non
ob oris modo sed oculorum quoq; & aliarum corporis partium
continentiam laudatur Vlysses ab Homero & Plutarcho. quod
totum perit, si σῶμα legamus: viger, si σῶμα. porro apud Ho-
merum Odyss. τ. 494. ὡς ὅτε πρὸς σερσὶ λίθῳ legitur, vbi hic
ἦν τε πρὸς κρατερῇ δρῦς. Sed non solet Plutarchus syllabas api-
cesve locorum, quæ citat, vbique appendere. vt alibi etiam do-
cuimus. Id quoque dissimulare nolui, quod de lingua iudicium
Pittaco hic tribuitur, id Bianii in libro de septem sapientum
conuiuio adscribi. tamen si μνημονικὸν ἀμάρτημα, cum alijs hoc
quoque potius crediderim, quam vt diuersorum esse eos libros
autorum assentiar: maxime, cum vnum post alium scripssisse
probabile sit, & modo hunc modo illum secutum. Neg. est igno-
tum, idem apophthegma sepe diuersis tribui. De lingua censura
& admonitio efficacior est D. Iacobi in sua ad Christianos omnes
epistola.

epistola. Paulo post παρρησίαν ἀγασα. quā mallem legere παρρησίαν (αν? certe in scriptis libris versati qui sunt, ex nostra lectione illam à librario oscitante potuisse effici facile intelligūt. 308. 24. Omnino autem.] τίς δὲ ὁ λως. legebatur ἀλλο. Sed in scripto expressissime est ὁ λως. idē, sensui congruit, cui alterum officit. Omnino (inquit) qui suum arcanum alteri aperuit, id efferentem eum libere accusare non potest. cur enim ipse non tacuit, si res silentio premenda erat? cuius ignarus alter, qui eam effutiuiisset? Sed pro ὅτι σε αὐτὸν, legerem ἢ περ, sententia commodo. Sed non multum refert. Multo etiam rectius videtur εἰρημένως nostrum, quam ἀγρομένως, quod habet scriptus. notum est eruditis quid sit εἶρεν, & σωεῖρεν, adeoq; εἰρηδός.

310. 30. Lyimacho.] Λυσιμάχης. sequitur περὶς εὐαὶδόν. quod expunxissem, etiam si in scripto reperissem. Si quis tamen omnino retinendum putat, interpretetur seorsim, solum ad se.

312. 15. In mente numnam.] πὶ δαί, non δὲ, scriptus. senarij sunt. ac videtur esse dialogismus. Infra εἴ ποις, τὸν περ δότις. sic scriptus. non ἢ τὸν. planè enim illud ἢ abundat. proditorum horū mentio est etiam περὶ τύχης apud nostrum. Quod ad equos prodentem attinet, alluditur ad Dolonis fabulam Iliad. x.

313. 23. Certaminibus de rep.] διαπολιείας. pro eo est in scripto πολιείας. Sed ego vocem bene elegantem retineo. qua etiam in suis thesibus politicis vsus est Cicero ad Atticum libro nono, epistola tertia. Iambicus autem octonarius ἐφιδανθεω, &c. extat etiam apud nostrum in Poplicola, & Epicharmo tribuitur. Paulo post, legendum est cum scripto κερδανοῖς ἐδὲν, ἀναλίσκωσιν. ubi nos male distinctio loco verbi primam syllabam amisimus. Locus Platonis qui paulo post citatur, est in Protagora.

315. 26. At Atticus.] de hoc suprā versus, ut conjicio, comici recitabantur, in libello de curiositate, 299. 21.

T T

318. 3. Non

318. 3. Non ineptè subiecit.] *lego ἢ φαύλως ὑπετυχεῖ. ὑποτυγχάνειν est respondere, subycere. itaque legitur in scripto, & usurpatur alibi à Plutarcho alijsq. non ὑπετυχεῖ. infra λευκή σαθρὴ πρὸς τὸς λόγους ὁ ἀδύλεος. sic scriptus. articulo omisso, noster sententiā ambiguam reddiderat, cum ἀδύλεος adiectiuum iungi cum σαθρὴ videretur. prouerbiū est λευκὴ σαθρὴ ab Erasmo illo Magno non malè explicatum.*

319. 37. Semper debet.] *τῷ τοῖς δὲ αἰεί δεῖ. Sic scriptus. pro δεῖ, impressi habent καὶ. sententiā detrimentō.*

320. 16. Profligantes.] *τῷ προσέχειν ἀποβιάζομενοι. Sic scriptus, quanquam ἀσπάζομενοι, quod nos habebamus. super nē à correctore annotato vtrum melius sit, obscurum non puto.*

IN LIBRVM DE AMORE

diuitiarum.

320. 34. Diuitiæ in se.] *Legi enim, τῷ πολλοῖσιν οὐκ ἔνεστι. Hic locus in scripto rectè habet, malè in impresso deprauatus. Paulo post καὶ ὄρεα χρυσόορτες. alludit ad Homeri Iliad. o. 453. vocat autem hic currus inanes, quibus decertabatur, id est, vanitatem sumtuosam. Hic impiegit Erasmus, nescio quos magnificos currus architectatus.*

322. 31. Est hoc de Thrasonidæ malis.] *Totus hic locus est comædia aliqua videtur desumptus : & conferri diues qui suis opibus non fruatur cum Thrasonida comico, qui amica potius, copiam sui facientem non amet. cuius adeo sit hec exclamatio :*

Ἄπολλον, ἀνθρώπων πῖν' ἀθλιώτερον

Ἐάρα κας ἀρ', ἐρῶντα δυσπορτώτερον;

Sunt enim senarij sic legendi, & scriptus quoq. comparatiuum habet pro ἀθλιώτατον :

Hominemne, Apollo, vidisti miserum mage,

Cui resq. in amore infelicius essent sita ?

323. 26. Huc adegit.] *σάπρασθρα περιξ. ita omnino etiam in scri-*

in scripto est: sed monstri similis lectio. & ἀγε, non ἀγε. post
ὁφάπεις noua incipit sententia. δὲ autem ex scripto insere post
ποεῖς δὲ δει.

325. 11. Furtim potuerunt auferre.] ὅτι ἀκρόντες π
μανθάνουσι. λανθάνουσι haud dubie, & vel ἔπ, vel ὅ, π. Sed
ἀκρόντες non concoquo. verbum enim videtur requiri, quod su-
rari significet.

325. 31. Iis non vti.] Legitur οἱ μὲν χρῶνται. sed οὐ ex scri-
pto inserui, itaque demum argute dictum est, aliàs friget. non
enim contra officium est, vti opibus suis. Sed vel non vti, vel
male vti, in vitio ponitur. Mox, cæcæ reuera sunt.] legen-
dum ἀλλὰ τυφλὸς ὁ πλωτὸς ἐστίν. ὡς, &c. è margine scripti. Ea-
dem Theophrasti sententia tangitur in vita Lycurgi, qui hoc
Lacedamone effectum dedisse perhibetur.

327. 2. Quibus omnibus tanquam.] Inter μαρτύρων
& ἢ τὸ μὴ εἶναι defunt hac verba, quæ è scripto inseras. οἷς δὲ
πᾶσιν ἐμπομπέυειν ἐαυτὸν. vtrum tamen ἐμπομπέυειν po-
tius quàm ἐμπομπέυειν sit legendum, quibus viderit. ibidem
etiam est ὅσαν. ἀλλ' οὐχ ὁμοίον γε, &c. & ἀντὶ ἐαυτῶν. & τ' ἀ-
γαθὸν est supra τ' ἀγαθόν. antè ἀξίον deest ex, nisi interrogati-
uè legas. μὴ δυνὸς nouam inchoas sententiam.

IN COMPARATIONEM ANIMI ET corporis perpeffionum.

328. 1. Propter animumne.] πότερον διὰ τὸ ψυχῶν.
in scripto est τυχῶν: nostra, quæ & verior est, lectione suprâ
scripta. sequenti versu περὶ pro παρὰ ex eodem & necessitate
lectionis scribe.

329. 10. Eas rectè gerere.] ἐπιτυχάειν pro ἀπο-
τυχάειν scriptus habet, & requirit sensus. Statim verò lege
etiam ἐπεὶ pro ἐπὶ. Infra, ὥς ἐκ τῶν χεῖρων.] scriptus, ὥς
καὶ διὰ τὰ αὐτὰ καὶ τοὺς. & prope finem ἐκείν. τ. ὅτιαν. scri-
ptus τὴν Ἀσίαν. Declamatiuicula esse videtur eruditi alicuius,

nihilq; habere Plutarchicum: nisi si quid scriptor non admodum peritè est imitatus. quo facilius fero iacturam. quod totum hocce non extat: neq; admodum cum correctore scripti libri laboro ubi reliquum inueniatur.

IN LIBRVM DE FORTVNA Romanorum.

331. 24. Fundamenta Romæ iecit.] ὑποβαλόμενος. Budeus legit ὑποκαθόμενος. ὑποβάλλειν videtur esse positum pro ordiri. moliri. Mox autem ubi vulgò legitur ὁ ἐστὶν ἱερὰν, & mendosum haud obscure est, ἐστὶαν ἱερὰν restitue ex scripto. Budeus sacellum vertit, siue libri boni fidem, siue iudicium (quo mirum in modum polluit) secutus. Vesta autem domicilium stabile notari, non est obscurum.

καὶ Λούκιος Κικιν.] Scriptus καὶ Λούκιος καὶ Κικιν. sed nostrum præfero. quanquam Budeus quoque ET interiecit, & fuerunt etiam præter Cincinnatum alij fortes Lucij, vt L. Manlius Vulso & magnus ille L. Papyrius Cursor, atq; alij. Mox. ἐξ ὧ ἀε καὶ Γάϊον μάλιστα, scriptus Κλαύδιον, inepta Claudij inculcatione. in versu legendum ὁ πάλιστο πάλας & ἀντιπάλαις Grammatica docet. Ego pentametro expressi. Sed è Pindaro citatur oratione de Alexandro posteriore, & ἀντιπάλαισι legitur. Ad rem nihil interest, & de hac licentia professus sum alibi.

332. 34. Obitu mox euanescere suo.] εἴτ' ἀπεσιπνέει. in vltima voce puto esse mendum. nam & ἀνδεία minor est, quam vt fortuna destituenti debeat exprobari. (præsertim cum res aduersæ non multas ferant λειπώδης) & ἀείδης melius huc quadrat, euanescente subito fortuna, quæ splendebat. Enimvero heic acerbum Budeus habet: cui vt me non oppono, ita ἀνδὲς tamen acerbum esse non facile credo.

333. 5. Non enim incerta.] ὅ μὲν γὰρ ἀπευδής. Prohū in scripto est ὅ μὲν γὰρ ἀπευδής. Budeus, incompetam reddidit. optimè. Nam ita & Homerus vsurpauit Odyss. γ. 88.

Κεῖνε δ' αὖ καὶ ὁλεθρον ἀπευθέα δῖνε Κρονίων.

De quo nihil auditur. Significat etiam, qui nihil audierit, libri eiusdem versu 184.

Ὡς ἦλθον φίλε τέκνον ἀπευδῆς.

Vtrang. significationem Eustath. & Suidas agnoscunt. Cur ego vocabulo incerta usus sim, Pindari locus satis ostendit.

ibidem 20. L. Diademato.] καὶ Λευκῆς Διάδεμα. Budeus quatuor fratrum nomina plane omisit. Plutarch. in Cornolano Vittati huius mentionem facit: in scripto etiam erat Διάδεμα. Sed horum Metellorum historia non ita est obscura, ut non possit constare de emendatione. & ut Scaurus re-
vocat ἀνδρῶν & diceretur, ne scripto quidem libro ita perhibente, tolerare potui. Cur novus vocetur, cum alioqui Scaurorum familia mature apud Romanos fuerit nobilissima, ex ipsa bene discis.

334. 4. Tempore vixit: cum iam.] γενοὺς ἦδν. Etiam in scripto signum est à correctore allitum, quod locum mutilatum indicet. deest autem vox καὶ διέσωσεν ante ἦδν. nam (quod sane Plutarchum minime est: etsi satis appareat de Charonea paulo supra posita mentione, libellum Plutarchianum fuisse) integra post pagina & amplius, hac ad verbum penè reperiuntur. Quod mox sequitur de Fortuna templo ab Anco posito, quæ cognominis esset fortitudinis, aut saltem affini nomine pradita: sorte ad Fortuna Fortis dedicationem refertur. quam eam Servio Tullo Linius adscribit. Alioqui inter Fors & Fortis, unde fortitudo deducitur, vicinitas est nominum, quæ ἀπὸ τύχης videtur: quam fortasse autor studiose & consulte institutam voluit dicere.

3; 8. 7. Ex validis roboribus.] ὥσπερ ἐκ ἀγυάδων. Scriptus ἀγυάδων. intelligit querna ligna. mox pro μέλι & in scripto est μέλι & (qui & Solonem vitiose pro Silone habet) ego nescio quid sit legendum. neutrum enim horum novi. sane inter socialis seu Marsici belli duces quidam nominatur

Papius, cognomento Mutilus, cum Popedio Silone. ibidem 25. Corpore exercitato.] *σωμασκήσας* ex scripto reposui, cum fœdè legeretur *συμμαχήσας* καὶ. mox πολέμῳ τύχῳ. non memini me legere hoc, & τύχῳ mallet, ideoq; belli portam reddidi. de qua præter alios Virg. 1. & 7. Aeneid. Consulis nomen, sub quo Ianus iterum fuit clausus, ex historia & Numa nostri posui.

339. 33. In Abescymis.] ἐν ἀβησκύμῃσι ὁπισσεφομένῃσι. Sic omnino est in Græco, scripto etiam, in quo pro *μυσικῶσαν* est ineptè *μυσικῶσαν*. Ego Cumas novi, ἀβησκύμῃσι quid sit, non inuenio. suspicor autem pro ὁπισσεφομένῃσι esse reponendum ἐπὶ τρεφομένῃσι: ut fortuna puella, nec dum adulta satis, sed certo interim enutrita loco honos habitus videatur. Budæus hac verba omisit interpres, quia (puto) uti corrigerentur ne ipsi quidem succurrebat. Sed & illud ἢ ὡς ἐλπίδι & videtur supposititium. Venus quoque ὁπταλάει & Budæo ignota fuit, ut & ab alijs præterita. quam tamen ego non repudio. τάλας & enim calathum significat, nentium mulierum quas filium, ad quem Caneus Ovidianus à Centauris relegatur. Plutarchus in problematis fuisse ostendit, qui inde Talasium dictum putarent, omen nuptiale. Ut talem Venerem inter tam multas fuisse non absurdum sit.

340. 23. Non dimissurum.] καὶ προσέειπε. omnino legerem καὶ μὴ προσέειπε. quid Budæus legerit nescio, nam de triumpho in meis quidem libris nulla mentio. sed & quæ sequuntur, integra non sunt. προσύνεργον scriptus habet, non πρὸς συνεργόν. Sed deest aliquid. Deinde pro συνρεσῆσαι *Can*, quod scriptus habet, & ratio probat, male legebatur συνρεσῆσαι *Can*, voce nihili.

IN I. DE ALEXANDRI

fortuna.

345. 34. Porrigentibus manus.] συνήρων αἱ Ἀθλιῶται.
sic

sic scriptus, idq. historia & sensus requirunt, non ὁῦται. neque Budeus historiam mendo posthabuit.

347.39. Prophthasiam.] ἡ δὲ προφθασία. scriptus προφασίαν. Apud Strabonem tamen lib. 11. legitur προφθασίαν. de hoc aliàs. Idem ἐμποδισθεῖσα habet. Sed neutrum expedit sententiam.

349. 16. Non Medicum.] προήγιο τὴν μνδικὴν, ἀλλὰ τὴν Περ. legendum est.

351.16. Quomodo putas eum.] πῶς γὰρ αὐτὸν ὄπ. forte ἔδει, vel οἶει, aut aliquid tale. sunt & alia passim in hac cuiusunque auctoris (magni enim Plutarchi esse non credo, & Lyfandri dictum, ne cetera persequar, Dionysio tyranno tribuitur) declamatione, non optime coherentia. quae facile obseruaueris. & finis non adest, nisi fallor. aut certe abrumptur oratio pœnè insolenter. sicut & Fortuna oratio, cuius initio mentio fit, non habetur. Idem de secunda oratione iudico.

IN II. DE ALEXANDRI fortuna.

358.38. Libertum se P. R.] ἀπελ. ἐαυτὸν Ρωμαίων. Sic & scriptus, & ratio. Nam non Romanum, sed libertum Romani populi se professus est. Mox μέγα δὲ τὸ ἀρχειν. scriptus τῷ habet. deest vocula, deinde ἐρέμλειο κενεμελατοῦν ὑπὸ ἀναρχίας. probè.

360.29. Luxuriant.] Metri causa scribe ἀδόκητ. nam (quod ante nos notauit quod sciam nemo) tres sunt senarij de comœdia aliqua sumti. Paulo antè hexameter est καὶ γὰρ ἡ ἀπὸ Aristophanem equitibus.

361.40. Non planè.] ἔπαρτος, ἔπειν. non πάντα: ex scripto, cui adstipulatur ratio.

373. 11. Ferreus ille.] σιδάρεος ἐκείνου. alludit ad poeta alicuius Doricum versum de homine durissimo alioqui, sed vi

amoris emollito. legebatur ἐκ τίνος, & in scripto spacium v-
cula erat, in margine vox præcisa, quæ tamen ἐκείνῳ videtur
fuisse, quod sensus postulat. Paulò infra, τὸ διὰ δὲ τῆς βα-
σιλείας, scriptus ἀσίας. Sed φέρον aut aliquid deest, ne sequen-
tibus quidem integris.

365. 14. In Maragandis.] ἐν μαραγάνδοις, suprâ priore
oratione, vbi hoc idem refertur, πρὸς μαραχιδίοις legitur.
Paulò post habebis μαράγνδα. mox versus Homeri de Iliad.
e. totus erat etiam in scripto. Locus de Minerva est Iliados
δ. 128.

366. 16. Parum abfuit.] lego, μικρὸν διὰ. nam legebatur
πρὸς μικρὸν. & in scripto παρὰ μικρὸν. atqui neutrum erat Græ-
cum. Si παρὰ μικρὸν legere velis, per me licet.

IN DE ESVCARNIVMI.

372. 7. Penetratu difficili.] δυσδιασάδην. è scripto. nam
concinrior vox videtur, quàm δυσάδην. est autem δυσδια-
σάδην, quod non facile discedat à se aut diuellatur, non facile
intercapedinem admittat, ideòq, visu haud facile penetretur.
illud autem ἐκρίνε πρὸς οὐ quid sit? alluditur deinde ad alicuius
poetæ versus. me in tantilla re piget molestiæ coniectandi.

372. 20. Radicem alicuius herbæ.] stirpis. est quidem
φλοιὸς cortex. sed quin herbam etiam aut stirpem significet,
nihil impedit licere suspicari. Vide caput octauum libri quinti
Symposiacōn.

373. 7. Lolij aristam.] ἀγρὰς σάχων. loliginis. sic scri-
ptus. nam ἀγρὰς quidem non minus huius loci est vitium, quàm
lolium tritici, sed & δειλάχων scriptus habet, vbi nos δειλάτων.
acutiores viderint quid sit substituendum pro hac voce: mihi
δεροδάχων succurrebat. nolui tamen acutioribus præiudicare.
Statim. Quid? si quis orat.] ἢ ἔν ἐν τοῖς τοῖς. ex scripto.
Neque tamen omnia rectè habent.

Post. 16. Operam impensam.] valde sunt deprauata hæc.

τὸ φύλακον quid sit nescio. Ego τοῦ λαιον suspicatus sum scripsisse autorem: oleo pro opera insumpta posito, cum ad lucernam scripta esset oratio. Sed hac est coniectura, nihil aliud. Pōst, 31. Sublatam.] Scriptus rectissime ἀποκομιζομένῳ.

374. 5. Non Malleo.] τυσάνω, quam vecem non noui. ἀ τύπῳ videtur τύμπανον non abesse sua origine, vt fortasse instrumentum, quo feritur aliquid, significet.

γῶναι τε ἐπειλα.] Hac verba bis posita sunt, haud dubiè falsò. In scripto posteriore loco sunt expuncta. Pindari verba desunt, nota in Olympicis. vide prouerbium, sus Bæotia. de Heracliti dicto, alibi annotauimus. Autor se Bæotum facit: magnum Plutarchū esse vix credibile puto. forte ἐκλογὴ sit eius ex oratione aut commentario hac de re composita: nam vbi est id, quod posterioris orationis finis, nobis quidem, promittit? Reliqua non optimè coherent.

375. 30. Machinam tollit.] αἶρεi pro ἐρεῖ debere scribi, certum est. notum est quid sit machinam tollere, & δεῖς ἀπὸ μηχανῆς.

IN II.

376. 7. Recentibus.] πρόσφατος. scriptus προσφάτως, sed alterum malo. In eodem erat ὁδίνας, quod est rectius, & est (vt apparet) versus Hexameter. malim quidem κυκῶν legere in eo, aut saltem (siquis v. breue vult, cum in Homericō κυκῶ ad apocopam accedere potuerit synaresis) κυκῶν, miscens, vt ad originem nominis κυκῶν versus respiciat. Scriptus sanè habet κυκῶν, nisi forte ὁδίνας participum est verbi ὁδίνω, parturire. Emendari videtur posse proxima periodus, si ita legatur: ἢ μὲν ἀλλὰ εἰ καὶ ἀδύνατον ἢ διὰ τ. σ. τ. ἀναμάρτηλον, αἰχυνόμενοι, τῷ ἀμαρτάνοντι χρησόμεθα κατὰ τὸν λόγον.

377. 16. Ac fastigia.] προσφέρειται. nimirum deest προσέταξεν, aut aliquid tale. sed τέρεψις vox est huc nihil faciens. legendū videtur ἐρέψις, quod ὀρέφους significet. Nā alibi Plutarchus fastigium & ianuam diserte coniungit, hoc referens.

ibidem. 24. Initio.] ἀρχὴ δὲ μοῦχθ. non ἀρχὴ ex sententia, quam alibi quoque à nostro positus senarius aperit. & οὐ ante δαπανοῦται ipsa loci sententia tollit. & pro αἰδήσεώς τε, αἰδήσεώς γὰρ ποσὶ, vt & παρὰ τῆς φύσεως pro πρὸς, pro μέρῳ δὲ γὰρ, vellem ἦν δὲ γὰρ.

378. 7. Philosophiam ad Scythas.] Σκύθαις φιλοσοφείδου. deest Constat, apparet, videbitur, aut aliquid tale. Sed & πρὸς quid hic sit aut agat non video. & Pythagoras cerre non negavit, sed affirmavit, esse quandam homini cum brutis societatem. Si oikos negasse isthuc, cum aliunde euidenter patet, tum ex huius etiam orationis qualicunq; fine.

378. 18. Qui Epitedeus.] ἐπιτήδειος & πρὸς ἡγορεύειν nomen suspectum vt & Polemarchus. Sed in libro de terrestrium cum aquatilibus comparatione, in ipso exordio idem legitur, ἐπιτήδειος ἐλέχθην: vt appareat non esse proprium, sed hoc significare, dignum supplicio habitum.

IN LIBRVM, QVOD PHILOSOPHUS PRÆCIPIUÈ cum proceribus debeat colloqui.

380. 12. Sorani.] Σωρανὸν. scriptus Σωρανὸν habet. Fortè Σορανὸν. ea fuit nobilis familia. Erasinus quidem prateriit. & supernè ad φιλίαν τοι μετέναι, allitum φιλίαν πικρῶ. & in Aristonis dicto εἶπεν pro εἰπεν. Sed vereor ne hac & alia id genus si indicem, non tam in librarios, quam in ipsum videar non nemini inquirere autorem: qui mihi hic quoque nequam videtur Plutarchus magnus. quedam tamen ex scripto emendavi in meo libro.

381. 29. Inspiceret mores.] ἐφορώμενον, non ὑφορώμενον. Est autem vsurpatio Homerici versus Odyss. 488. quod non videtur obseruasse interpres. Loquitur autem de nobili Africani legatione, cuius mentio apud Tullum in Lucullo, alibi, & apud alios.

381. 33. De Elenchis.] *in textu περὶ ἐλεγκτῶν φιλοσόφων nihil est. suspicor scribendum fuisse περὶ ἐλέγχων φιλοσοφῶν.*

382. 7. Non est seditio.] ἡ εἰσῆσις. apparet vel ex poetica πῶσις τῷ μελέεσσιν, *versum esse heroicum. qui stabit si legas ἡ εἰσῆσις, ἡ δὲ τε, ἡ μελέεσσιν. Mox: administri sui.*] τῶσις τῷ προσπόλῃ θυγατρῶσσιν. *utrum proprium nomen est Prospolos, an administri significat? Ego sanè ignoro. & rei non memini. sed posterius amplector. Versum apparet esse heroicum, sed μηχανήσαντο non congruit, forte τεχνήσαντο, aut quod in margine scripti est μαχητήσαντο. quam tamen vocem non probō, cum ne μαχλοσύνῃ quidem antiquum Eustathio videatur. ibidem pro μήσα quod nihil est, legitur μήσα: & in margine μήσα. χαλαχέειν elumbē versum reddit: etiam χαλαχέειν, tametsi vna syllaba minus. Ut ut legendum sit (neque enim μήσα improbo, etsi vox ambigua est) sensus videtur, iratam Venerem iis quæ prescriptione amoris malis artibus circumvenirent & ex-pilarent adolescentes.*

382. 27. Eos duntaxat.] *Ἡς μὴ in ἡμᾶς μὴ μόνον liberè expunxi.*

IN LIBELLVM AD PRINCI- pem indoctum.

385. 13. Atque est homo.] ὅς ἀνὴρ ἔστω. *in scripto notatur legi etiam ἔστω. utrumq; stare potest. ex Lucullo Plutarchi apparet ἔστω rectius legi, ubi hoc ipsum refertur.*

386. 21. Oromasdes.] *Per sarum deus, ut apparet, nominatur μεσορομάσδης. is à Plutarcho Ὀρομάσδης & Ὀρόμαζος etiam vocatur, in vita Alexandri, de Iside, in Psychogonia. sic & ab alijs. μεσορὴ quidem mensis huc nihil facit.*

387. 19. Ius & fas.] Κλείτω δὴ. Hoc κλείτω perspicuè falsum obrepfit, neg, satis liquet quid pro eo reponendum. forte γὰρ οὐδὲν αὐτὸν οἶδας, ut in Alexandro Plutarchi, unde & εἰ-
μιν hinc elapsum reduxi, cuius mox mentio fit. pro οἶόμεθα
οἶόμεθα

ιδόμεν⁹ ex scripto ipsa etiam sententia flagitante, reponen-
dū, & αἰ quoz interuersum, vt sit εἰ δὲ δέ. Mox pro ἀφελείας
legerem ἀφελείας. Sed scriptus habet ἀληθείας. certe vel simplici-
tatis, vel veritatis rectius quàm utilitatis Dicā attribuitur.

388. 26. Suum adiungentes.] legi enim τὰ ἴσους ἐαν-
τοῦς. est etiam in scripto πρὸς ἴσους, nullo sensu. paulo suprā
πρὸς ἡμισυ μείας. in margine est πρὸς ἡμισυ quoz, legi posse.
& verē. 389. 3. Dementia motibus.] ex eodem mar-
gine ἀνοίαν scribendum pro ἀνίαν quod cūm Erasmus falleret,
factum est vt redderet, affectibus effectum addit. ibidem 19.
Namq; statim.] ἐκεῖ γὰρ ἦδη. Infrā de virtute morali legitur
ἐλκεῖ & pro σάλον σάλω.

IN LIB. DE VIRTUTE MORALI.

391. 1. Excitauit.] ἀγέρας. scriptus ἐγέρας. Locus est in
Menone. Plutarchus apertius eodem alludit initio φιλοφιλίας.
Paulo superius. ἐν δὲ διαρπείοις. scio posse hoc ferri, si inter vo-
luptates & earum tempora diuisionem velis interpretari: ego
tamē ἐν δὲ τοῖς ἀρετοῖς suspicor fuisse scriptum, aut ἀρετοῖς.
interpretatio vtrig³ satisfait.

392. 3. Principium exhibeat.] ἀρχὴν διαφορὰς καὶ γένε-
σιν. hæc non sunt integra, ἀρχὴν διαφορὰς καὶ ἡύεσιν scriptus,
& ἡύεσιν in margine. forte nostris deest verbum παρέχει,
aut simile.

392. 9. Gubernante opus habeat.] δέοντα ἔχει. τὸ κρα-
τὲντος, κυβερνῶντος, σωλίστοντος, aut quidquid tale, quod ex-
cidit. ἐπὶ πλεόν' αἰεῖς. scriptus ἐπὶ πλείον, quod placuit.

394. 3. Non foris vagetur.] παρατρεχόμενον ἔξωθεν. legen-
dum arbitror παρατρέχον, ne longius abeat à vestigiis veræ le-
ctionis coniectura.

395. 3. Quæ semper eodem modo.] περὶ τὰ αὐτὰ καὶ τὰ
αὐτὰ monstrum est. forte περὶ τὰ αὐτὰ, καὶ αὐτὰ αὐτῶς. Nam
τὸ αὐτὸ vocare videtur id, quod sui semper simile est, neg. sit

ἐτερόν πως vlla mutatione. quo pacto DEVS verissimè dicitur
ὁ αὐτὸς Psal. pa.

396. 2. Eiusq; gratia appetitus.] καὶ δεομένη διὰ τῆς πα-
θητικῆς. videtur legendum καὶ δεομένη διὰ τῆς τοῦ DEVS. & c. vt τὸ
ad σῶμα referatur: itaq; etiam sic conuerti.

396. 32. Stuporem animi nullo sensu.] ἀπαθείας. Hec
ἢ de meo infererem: nam vox ἀναιδησίας corrigit vocem ἀπα-
θείας. & Stoici ἀπαθὴν hominem ita fingūt, vt tamen ἀναιδην-
τον eundem ipsi non profiteantur.

398. 14. Impellit ira.] ἔλκει γὰρ ἡθνη. sic & scriptus. & su-
prà ad principem indoctum. & versus aliter non stat. & οὐδέτ'
rectius hic legitur. Prior Iambicus ex libello de poetis audien-
dis & metro ac sensu est emendatus, ἀνῆρτηται & sententia
flagitabat, & scriptus habet. Iam in Timonis Sillo legendum
est ὁ πᾶν ὁρῶσαι, & μέν & ὅς πα. pro τὸ τῇ legitur in Sympo-
siacis 7. 5. 339. 5. Æquabili quietem.] ἑμαλὲς καὶ ἀ-
σφυκλον. lege cum scripto ἀσφυκλον. quod motus & exagitatio-
nis est vacuum.

399. 22. Felis metu.] γαλῆς φόβου. ex scripto reponen-
dum pro γαλεῶν φόβου. & versu priore μόνου: idem rectè pro
μόνον.

ibid. 30. Non animaduertentes.] id est, qui non animad-
uertamus verba hec. οὐ συνωρῶντες non sunt integra, neq; sen-
tentia coherent. refert eorum sententiam, qui affectus ipsius
ἡγεμονικὸς motus & opiniones putabant. & si legas, οὐ συνωρῶν-
τας quarto casu, congruent omnia.

ibidem 40. Euidentiæ.] παρὰ τὸ ἐν ἀρχαίαν. refellit
hanc opinionem, vt euidentiæ & sensuum indicio pugnantem.
legebatur ἐν ἀρχαίαν. sed is error etiā alibi fuit à me notatus, &
mox idem τὸ ἐμφανὲς dicit. deniq; etiam infra Stoicos in aquā-
dis peccatis errantes notans, idem habet.

402. 16. Et adolecentes.] ὡς αὖ καὶ. Scriptus ὡς αὖ
οὐκ. non placet, cum aliud exemplum superiori subiungatur.

Mox

Mox προμηθήσεσι lege μελλήσεσι, & ἢ αὐτοῖς τρέπον πνεύμα διὰ τῶ ἐνέργειαν. aliis nullus est sensus. & mox: εὐσημίας· εἰ τὰ αὐτὰ πᾶσι, &c. Hac quin sit genuina lectio, docēi, puto, omnes fatebuntur. Paulo antē in senariis de duplici verecundia εἰκων mutandum in οἶκων, ex scripto, ita quidem etiam flagitante sententia.

402. 37. Conturbationes.] quid vocabuli sit σωέορις, nondum didici. ego σωέορις legi, quod & vicinum voci nihil significanti est, & à sensu minime alienum. agitationem enim quandam ac conturbationē aut conquassationem significat: ut cū in olla quæ coquuntur, tudicula vel cochleari exagitantur. εοργὴ cochlear significare Græci docent. inde εοργίζεσθαι, durch einander rühren. neq. sanè sophisticas διακρούσεις agnosco, & διακρούσεις aut aliquid tale puto Plutarchum scripsisse. nam non ita multò post voce διακρούεσθαι vtiur hac significatione. 437.3.

404. 35. Fuit isto tempore.] τὸν χρόνον. Hic versus non constat. & ex loci sententia legendum videtur:

τὸν χρόνον ὅτ' ὦ τὰὐτ', ἀλλ' ἐκείν' ἠρούμεθα.

Sic autem rectius vertissem:

Fuit isto tempore, quo non hac decreuimus,
Sed illa. —

406. 26. Auellere.] addendum colliquandove separare. ἀποτήξειεν. legitur ἀποδήξειεν, quod est mordicus auellere, demordere: sed nunquam potui credere rectè sic legi.

IN LIB. AN SENI GERENDA fit Respublica.

408. 16. In altis.] εἰς ἄπ' οὐν non ἐπ' οὐν. extat & in comparatione animalium terrestrium cum aquaticis.

408. 40. Arci tyrannicæ.] ἐκεῖ τοῖς τυράννοις. legendum τυραννείοις, arcī, in qua tyrannus munita stipatus, quasi in carcere compactus, viueret. & ἐργασταβιώσαι lego, non σασ.

410. 11. Mi-

410. II. Militum * At.] εἰς τὸ τοσούτον. *Locus mutilatus.*
quod ubi sensi, asteriscum margini addidi. *supra ibidem 4.*
Non male.] μὴ χαλῶς. aut ἤ aut nihil lege, aut scribe χαλῶς
si sententiam commodam quavis.

411. 3. A filiis.] ὑπὸ πολλῶν. immò ὑπὸ παίδων. Certè &
Cicero in Catone, tradit à filiis Sophoclem accusatum, quod
desipiens rem familiarem negligeret & Lucianus περὶ μακρο-
βίῳ filium Iophontem accusatorem nominat: & cur eum πολ-
λοι accusassent? Facile etiam parodi Sophoclea verba ex ipsa
tragedia correxeris.

411. 16. Paulum tragicædum.] Πᾶλον. Hic quis fuerit
nescio: certè nomen meritò suspectum mihi esse quivis credide-
rit. Interpres Polum posuit, nescio quid secutus. non equidem
memini me nomen eius inter tragicos alibi audire aut legere.
nisi quod pro histrione sumitur in Politicis præceptis, & de
gloria Atheniensium quod huc non facere videtur.

412. 1. Volúntne eum.] πότερον ἀφροδίταν. *Locus la-*
cer. & vox ἀντὶς non quadrat. quid si ἀφροδίτια ναύταις scri-
ptum fuit. ut nautis conferat, navi non in portu constituta,
sed in alto deserta Veneri festos agentibus dies? Sed nihil ta-
le de nautis comperi. Videant docti. Interim dubitari non pu-
to an pro ῥιπίζειν non sit ῥαπίζειν legendum. ἄλυν autem pro
ἄλλω lego. & ibi docui ἄλυν etiam feminini esse, quod vocant,
generis.

413. 6. Quorum quasi opifex.] οἷον δημιουργοῦσιν haud
dubie, aut saltem ὧν οἷον

ibidem 27. Quomodo Del.] ὥσπερ γὰρ οἱ τὸ Δηλ. vel γὰρ
abundat, vel deest aliquid. prius puto verum.

415. 29. Aes vsibus.] λάμπει γὰρ ἐν. Senarius est, & χαλ-
κός initium alterius, qui etiam hoc ipso in libro integer refer-
tur. pag. 481. *Locus autem est mutilus.* & videtur tale aliquid
fuisse χαλκός. τῇ δὲ τὸ σώματος ἀδενεία ὑποταύτον κακόν. Sed
& illud ἐσφαλμένα non coheret.

417. 10. Mis-

417. 10. Missam iam nunc.] κατανθιδὼν κήδη. apparet
 ἦδη fuisse scriptum: sed quid pro κατανθιδὼν scribi debeat, non
 assequor. In voce ἀμφιπρόλαφ alluditur ad Odyss. α. 190. Ex hortis,
 seu hortenſes philosophos dici Epicureos, ex aliis Plutarchi lo-
 cis, ac aliunde est notum.

ibidem 25. Tumultum & Strepitum.] Σι βαχίαν ποί-
 ῃν rectè scriptum est. sanè tralatio est non nimis verecunda, ut
 tumultum & fremitum significet, qualis est fluctuum maris
 ad βαχίαν. profectò autè sequenti pagina rursus βαχία est cum
 Ἰφίφω coniuncta, versu à fine quarto. neq. ita multo post Aga-
 memnon rex regum dicitur: quod si ita scriptum est, eò dici-
 tur. quòd sub se reges multos ea in expeditione habuit.

420. 2. Sicut Ibin aiunt.] ὧπες τίω ἰβίη. quid rei aut ma-
 teriæ medicæ sit ἰβίς, adeò non reperio, ut mendosum non dubi-
 tem locū. βρομῶδες virosum significat. De Ibide ane accipi posse
 quis putet, aut quid ei cum reb. aromaticis rei? Fortasse ἰβνείες
 est scriptum, aut quidvis aliud. Videant naturæ rerum periti.

421. 10. Facere se hoc.] ὅτι τὸ τοιοῦτον. Post hæc verba
 curavi asteriscum signari. Desunt enim alia, quib. causam red-
 dit, cur tali vesceretur pane. Polybij liber ex quo hæc referuntur,
 periit. & tamen si apud Tullium in Catone, ac in Suida collecta-
 neis ac fragmēto Diodori Siculi de libro xxxii. plura de Ma-
 saniffa senectæ ac duricie referuntur: tamen inde quod hunc
 impleat locum, peti non potest, quod sciam.

423. 8. Omni magistratu.] πᾶσαν ἀρχὴν ἐπαυρόμενοι.
 Sic Græcos loqui non puto. ἐπαυρόμενοι lego. 208. 40. Quod
 de sacerdotib. Ephesia Diane scribitur, ὁμοίως ἐχέειν posterior
 vox in ἐχέειν aut in ἐχέειν mutari debet. in vtrum, non con-
 tendo. Certè Strabo lib. xiv. Eunuchos scribit fuisse Dianæ E-
 phesia sacerdotes, qui Megabyzi dicerentur: sed ita, ut secū ba-
 berent sacras virgines. de quibus ut accipiam monet me termi-
 natio in λω, et si accentus non respondeat, vitio (ut infinita a-
 lia) librarij fortassis. nam καλῶς ἰν quidem accusativum requi-
 rit:

rit: nisi insolenter loqui voluit Plutarchus. Mutila sunt quæ sequuntur, sensu interim liquido.

IN LIB. DE PRÆCEPTIS GERENDÆ Reipublicæ.

430. 37. Ferre fortunam.] ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁ περὶ τῆς γαλᾶ-
 vas. Verba sunt Poetæ alicuius, Pindari puta, aut alius Lyrici:
 sed corrupta. Scriptus habet παρὰ γὰρ καὶ ὁ περὶ τῆς γαλᾶ-
 nominatiuus deest, qui cum παραρῆται (super in scripto est
 annotatum) congruat, & accusatiuus quem regat. Ego totum
 in mea versione omisi, cum sensum nullum exprimere commo-
 dū possem. Homeri locus qui initio citatur, est Iliados 1. 55. Illud
 satis mirari non possum, quod interpres Saguntius hūc librum
 Traiano in scriptum perhibet, præmissa etiam ad eum præsa-
 tione, quæ nusquam (puto) extat: quando ipse quoque Menema-
 chi nomen minimè omisit, cui hæc præcepta conscripta & dica-
 ta sunt. neque verò is Traianus fuit, sed Sardibus natus, vt ex hoc
 ipso libro sub finem non obscurè liquebit. Librum Plutarchus
 suum agnoscit, in principio libelli de capiendâ ex hostibus vti-
 litate.

433. 20. Consternata.] legendum παρὸς μὲν. Sic est et-
 iam in scripto. Librarius π & τ in vnam superne lineam con-
 traxerat, π. inde ineptum παρὸς μὲν. in sciens finxit. Paulo post
 pro ἰούλι. scribe Liuius, ex Drusi historia. V. Latinū aliquan-
 do per οὐ exprimere Græcos, notum est: ita hic videtur λέγει
 fuisse, ac totidem literis, ordine mutato, subrepisse ἰούλι.

434. 32. Cum Demosthenes.] non valde mihi arridet
 hic Demosthenes. fortasse pro eo legendum Δημοκλῆς, plebeius.

435. 1. Adiutricem tamen.] ἀλλὰ τοι λέγει ex scripto,
 non π. idem ὁ δὲν pro ὁ περὶ εὐσπορ. &c. habet. & infra ἰκάνως
 non ἰκάνως.

437. 16. Quàm iudicialis.] Δικανικὴ μάλιστα. Δικανικὴς
 habet & scriptus & impressus: & interpres, admittat in cau-
 sis fo-

lis forensem dicendi acrimoniam, sententias, & nullo vtrunque sensu. Ego sententiam sum sectatus, eamq; restitui. Qui Rempub. gerunt, eorum oratio in deliberatio genere quin praeipue versetur, obscurum peritis non est. In suadendo autem & dissuadendo quin vel principatum teneant, graues nobilium hominum sententiae, exempla, apologi, aliaq; id genus, nemo ignorat. Paulo ante ἀγυμνός. καὶ ἐλ λόγον legi pro λόγον. quod & in scripto erat, & λαβὰς omissum, perperam. Ποῦτ' ἐστὶ τὸν ἐφ' ὅς.] ἔπ' scriptus, non probo.

439. 15. Rapax, clamator.] lego καὶ ῥάχνης. scriptus χ, ῥάχνης. quasi si propria essent nomina clamorū hominum. ineptē. sed & χ ῥάχνης virtuosum est. ego restituo ex autore vnde est petitus. est enim senarius iambicus ex Equitibus Aristophanis in Cleonem. Cycloborus, vt ibi & in Acharn. habet scholiastes, torrens est apud Athenas. itaq; obstreperam & asperam vocem eius fremitui comparat. Interpres horum vidit nihil.

439. 37. Quemadmodum Ladam.] Ὁ τοῦ ὁ ὠπείε ἐπὶ τῇ Ἀλάδῃ. Hic locus mutilatus est. Ladas Alexandri magni cursor fuit nobilis, cuius in Argolicis quoq; Pausanias meminit, vt statua ob victoriā donati. meminit eius Solinus, vt mirifice celeris, his quidem verbis: Primam palmā velocitatis Ladas quidā adeptus est, qui ita supra cauū puluerē cursitauit, vt arenis pendens nullā indicia relinqueret vestigiōrū. & innuit tūc ualis, — locupletem optare podagram

Non dubitet Ladas. —

Ipsa vox, Varino & alijs tradentibus, hinnuleū significat, animal velox. Enimuerō hec verba δ' ἰόετο λῶ, &c. adhuc extant in epigrammatis Græcis, sed longē diuerso à Ladæ historia sensu. de cuius celeritate nominatim libro eius farraginis quarto extant eulogia. At in secundo libro luditur Pericles quidam ita tardus cursor, vt dubium reliquerit, sedit' ne an verō cucurre-rit. sanē dum ipse adhuc funis qui ad carceres solebat esse, sonitum exaudiret, quippe à carceribus nondum latum progressus

digitum,

digitum, interim iam alium confecto cursu coronatum fuisse.
atq; adeo adscribere epigrammation libet.

Τὸ σάδιον Πεικλῆς εἶτ' ἔδραμεν, εἶτ' ἐκάλυψε,
ἔδεις οἱ δὲν ὄλως. Δαμόνιος & βραδύτης.

Ὁ Φόφος ὡς πλεονάζει, καὶ σεφάρετο

Ἀλλ' οὐ καὶ Πεικλῆς δακρυλονὲ πρῶτον.

Eſto aut, quod fieri potuit, ut in vetustiore aliquo epigrammate
hic ipse versus in Lada laudem positus fuerit, qui tāta celerita-
te stadium confecerit, ut adhuc sonante à laxatione carcerum
funiculo ipse coronā adeptus dicatur: quē versum alius (ut non
ineleganter sit) in diuersam vsurparit sententiā: certē verba
sequentia πρῶτον ἢ δεικνύων nullo modo cum Lada hi-
storia aut hoc versu coherere possunt. nam in Lada laudem epi-
gramma etiamnum hoc fertur, planē adsimile modo adscripti,
ut suspicari possis, fortassis initium tantum epigrammatis esse:
ut in alio disticho etiam ea infuerint, ὁ Φόφος, &c. sicut quod
extat distichon priori disticho est ἀντίστοιχον. Ita enim habet:

Λάδας τὸ σάδιον εἶθ' ἤλατο, εἶτε Διέπην,

Δαμόνιον τὸ τάχος, ἔδ' ἐφράσαι δυνάτον.

Quod eo magis puto, quia eodem libro, titulo in medicos, aliud
tetraſtichon extat, omnino ex forma prius adducti, atq; huius
de Lada, expressum. Ὑπὸς πῶ γὰρ, &c. Monstroſo interpre-
ſignēto loci huius diſimulationem occultarat. ego in mea ver-
ſione pluribus verbis expreſſi. vox ἐνθα etiam in ſcripto eſt. pau-
lo antē ὡς εὐδὺς ex ſcripto & ſententia eſt ſcribendum.

441. 33. Afranius autem.] Ἀφράνιος & Δε. Non dubium
eſt, quin Afrani vox ſpuria ſit, quamvis etiam in ſcripto ex-
preſſa: neq; enim vllum obſcurum ego Africanum noui, vllum
talem Pompeij amicū. Repoſui ergo Ἀφράνιος, nam tametſi
hac hiſtoria à me, quod meminerim, alibi lecta nō eſt; id tamen
conſtat, Afranium Pompeij bello Mithridatico legatū eiꝰ-
dem ſingulari ſtudio Conſulatū in annum V. C. 694. eſſe
conſecutū. tradunt hoc diſertē Cic. 1. ad Atticū. Dio lib. 37.

Tum vox Afranij Africano ita est vicina, ut indoctus librarius, cui ille ignotus esset, facile potuerit hunc substituere. Huc facit, quod superiore anno itidem M. Pupius Piso, quem Pompeius & ipsum legatū Mithridatico bello habuerat ad comitia praemissus à Pompeio, operaq; & favore eius usus cōsulatū obtinuit, teste eodem loco Dione, ut is videatur esse, cui Afranius hic concessisse annum dicatur. Itaq; meam emendationem doctis probatum iri, gratamq; historie non inelegantis restitutionē fore confido. Si quis quid certius afferet, agemus gratias. Interpres quidem hoc quoq; mendum dissimulauit.

443. 5. Violentorum adulatorum.] οἰμοζόμενων. Scriptus βιαζόμενων. & nostram lectionem supernè notatam. vide Equites Aristoph. ubi non ἀναμειδάρειν est, sed ἀναπειδεύειν.

449. 24. Administrare.] διοδομεῖν. scriptus διοδομῶν. equidem διοκομεῖν vel μῶν malim. Apparet eum praefuisse li-
quoribus dimetiundis, & farina, pasta, aliarumq; rerum ad annonam pertinentium procurationi.

450. 13. Omnibus praest.] πάντα κείτω. in margine scripti πάντα γίγεται, quod & malo.

453. 15. Pardalæ nostro.] Παρδάλαν τὸν ὑμέτερον. de Pardala sub finem libri est, nescio an de eodem. scriptus ἡμέτερον habet: supra u notato. credo autem ὅρκων pro ὄρων scribendum. quanquam sic quoq; accipi potest, eos finium suae potestatis oblitos, magistratūq; abusos, exitium sibi attulisse. aliās iniuriurandi oblitū acciperem. Caterum neq; φολεγ. neq; φολεγ. ut scriptus habet, sed φολεγ ἄνδει & scribi debere notum est. Mox scriptus pro πλήθιν male habet πᾶσιν.

454. 4. Estq; utile.] καὶ ἡ ἀρπὸν ἐν ἐν. Locus hic non est, ni fallor, integer. Si ante hac verba Periodum finias, ἐν deleas, & λαμβάνοντα pro res legas, ut ἐξενέχ. καὶ significet citare, proferre, coharebit. Scriptus omnino cum impresso consentit.

456. 5. Sthenonem.] Σθένων. Sthenis vocatur in vita eius ab eo-

ab eodē, ὁ περιένευσεν scriptus (sicut & alibi legitur) περιένευσεν.
457. 30. Mercede conducto.] μιᾷ τῷ. in scripto est
μιᾷ τῷ. quis autem est ὁ τὰ τρία λέγων; forte τὰ τέτα
λέγων. quomodo ὁ δεύτερα λέγων est apud Plutarchū in Ci-
cerone. ut alibi docuimus: eoq̄, minus me huius penitet conie-
ctura, quod τετραγωνίς εἰν verbum in vita Aeschini infra legi-
tur. ἐν ex scripto supplendum post pro τὸν μὲν.

459. 7. Necessitatis praescriptione.] ἀνάγκη. Scri-
ptus in margine εἰπὼν, quod malo. nam & ἀνάγκη & χέ-
λῳ completitur.

464. 7. Incredita.] ἀκράντα, non ἀκράντος. scriptus &
lex carminis.

469. 3. Quæ iniuria affici.] τὸ μᾶλλον. τὸν legebatur,
confuso sensu. Scriptus τὸ habet, pro παρόντες autem legerim
παρόντες aut παριέντες.

470. 1. Delphi Cratetem.] ἀποκλείναντες οἱ Δελοῖ.
legebatur etiam in scripto, ἀδελφοί. Sed ego populum hoc, non
priuatos fecisse, arbitror. ἀνεκοδ. pro ἐνωκ. ex scripto.

IN LIB. DE VITANDO are alieno.

471. 4. Plato in legibus.] Locus est libro octauo.
Ibid. 9. Eos autem vult.] Lego δεῖν δεῖ. legebatur etiam
in scripto δεῖ. sed infinitum nimirū sentētiæ series requirebat.
Ibid. 39. Neque videre fustineamus.] μὴ δὲ ὁρᾶν. de-
est verbum, puto ἀνεχόμεθα aut simile. nam παραδεχόμεθα
subiunctiuum etiam scriptus habet.

Paulo post συμπαραδέντας. vox huc nihil faciens in scripto
suprà notatum est συπεραθέντας, inuolutos, quomodo Ho-
ratius se sua ait se virtute inuoluere. 472. 9. Vbi par e-
rat contractis ad sola vtilia cupiditatibus, iis nos in-
uoluere: inutilia autem & ociosa, &c. Sic plenius ex-
pressimus Græca.

μᾶλλον δὲ οὐδ' αὐτοῖς. scriptus non sine littura, μᾶλλον δὲ αὐτοῖς. mox δέ τρον ἐ(ω δυνάμεις. Alludit ad vultures Tityi Odysse. 578. ἐφασκότες & sensus requirit, & scriptus habet. mox ὁ γὰρ γράφει. lege οὐ pro οὐ.

ἐν αὐτῇ. sic & scriptus, & est Homericum. Ilia. γ. 20. & per saepe alibi. quid enim hic ἐν? Solebat aut Crates versus Homericos aliò detorquere, sciteq; illis uti, ut alibi tradit præter alios etiam ipse Plutarchus, cuius rei hic est exemplum. Fuit ergo primus versus,

Καὶ μὲν μίκυλον εἰσεῖδον χαλεπὸν ἄλγος ἔχοντα.

Ad imitationem Tantalii in Homericæ Necyæ. 581. Cleanthis responsum est mutilatum. Aliquantò supra locus est fœdè distinctus, post Musonij responsum. Sic lege, & intelliges, χιεῖν αὐτὸ δὲ γὰρ ὑπομνήσαι τοῖς φαινόμενοις ἐνόν, &c. Versus Empedocleos qui sequuntur, correxi in libello de Ifide & Ofiride. sub finem ferè ex Odysse. 264. & 439. locus est, unde nullo negotio emendabit, εὐώδεα in θυώδεα. ac leges deinde γὰρ ὁρώμεν & χὲν διὰ σὺ δέεις.

IN PLATONICAS quæstiones.

478. 18. Contentionibus.] ἐν ἐέσι. hoc ex coniectura (nam scriptus hunc librum non habet) repono. pro ἐπσι, quod etiam in Aldino est. Emendaui & alia ex iudicio, quæ faciliè & observabuntur, & (ut spero) probabuntur. Numeros problematibus addidi. infra ὁ μαθὼν παρὰ τὸ μὴ εὐρίνθαι. μὴ illud videtur officere sensui. Sub finem quæstionis est τέρονθαι manca sententia. Ego asteriscis additis ostēdi, sicubi non integrum esse locum aut mendosum putarem.

480. 4. In Phædro Lysiam.] Καλλιπίδα. vide an non sit μνημονικὸν erratum, si vox corrupta non est. hæc sanè verba in Phædro leguntur. Ἐν τῷ πλάτωνα δ' ἐπὶ λόγῳ σοὶ ἀπώλεις εἴποιμεν φᾶδρός τε καὶ ἐγὼ, Λυσίαν τὸν τὸ λόγου πατέρα αἰπώμεν &.

μεν, παύει τῶν τοιούτων λόγων. Non dubito autem quin recte legerim γένεσις pro γέννησις, euidenter id ipsa loci huius sententia docente. ante τῇ μεταφορᾷ locus est mutilatus. Paulo post ἐφ' ἐαυτῆς lego ἀφ' ἑαυτῆς. inde καὶ κριτικῶς, lege κριτικῶς ἐν τῶν εἰδῶν, &c. manca.

481. 33. Ob sui exilitatem.] εἰς μικρότητα. lego μικρότητα. cum alterum non congruat.

482. 11. Et verò diuersis.] καὶ μὴ ἀμειβόμενα. sic emendandum, cum confusis distinctionibus praterea καὶ μὴ nullo sensu legatur. Mox. 15. Priuationis experts.] ἀπ' αὐτῆς ἐπερίτην. profectò ἐπερίτην, soliditas nihil hīc, nisi petitionem principij facit: & linea ac superficies ἐπερίτην καὶ διαφανῆ sunt. soliditatis omnis expertia utique, non tamen ἀμειβόμενα. Iudicent docti, an non sit legendum ἐπερίτης. nam σιγμῆ, punctum, quo lineae diuiduntur τῇ ἀμειβόμενῃ proxima, est priuatio, ἐπέτης. Sic Aristoteles γ. περὶ ψυχῆς docet. ἡ σιγμῆ, καὶ πᾶσα διαίρεσις, καὶ τὸ ὅλως ἀδιάπετον ἀναλ. β. ὡς περὶ ἡ ἐπέτης. Quod autem non multò post infra de vnitatis punctiq; natura dicitur, videtur esse repetitum ex Aristotele, ὡς περ. αναλ. δ. cap. 23. & 25. quae quia alibi explicauit, hīc omitto. quae praecedunt, mutila sunt, sensu satis perspicuo.

485. 24. Vna causa adferri.] ἐπ' αὐτὴν lego. nam hoc verbum congruit, non ἐπ' αὐτὴν.

487. 10. In loca vacuata.] κενούμενας est scriptum pro κενουμένης, quod res ipsa docet. In quaestione 7. in animae definitione Aristotelea ἐντελέχειαν esse non ἐνδελέχειαν, sciunt docti. Mox ἀειδμεῶν χρόνον erat. at sensus gentituum exigit, & eo casu legitur apud Plat. pag. Basil. vlt. 482. vnde haec descripta sunt. 488. 23. In Empedoclis versu dum lucem intercipit.] ὡς ἐμειν lego. In dicto Pythagorae de tempore τῶν τούτων ψυχῶν, τούτου mundum videtur significare, aut potius locus esse mancus. aliter in Placitis refert lib. 1. cap. 21.

490. 6. Imum in iis.] κέατον δὲ τὸν. forte κέατον δὲ τὸν ἐν τοῖς

ἐν τοῖς ὕμ. σελ. Et alia sunt remedium desiderantia.

490. 33. Cū ratione.] ἀλόγως τῇ. certē sensus εὐλόγως poscit, aut ἐκ ἀλόγως, nisi forte ἀλόγως malis.

Ibid. 36. Hirtum circa aures.] περὶ ὧτα λάσιον. erat περὶ ῥ̄ ταλάσιον. quod quidem scire non potest, & Talasius male huc vocetur. περὶ ὧτα λάσιον. esse legendum satis constat ex Phaedro Platonis, vnde hic locus desumptus est. Suprà similem errorem notavi in de ei Delphico, ἐξ ὧτα τεύλοντας pro ἐξ ὧ διατεύλοντας.

493. 32. Euenus quoque.] ἤ λέγομεν, ὅτε. Locus lacer & confusus, ac qui solis coniecturis periculose curandus appareat. Eueni dictum etiam in lib. de adul. & am. diser. refertur, idemq; Prodicto tribuitur in praeceptis de tuenda sanitate. Vt semel dicam, quid de locis heic abs me praeferitis senserim, satis mea versio docebit. neq; ingrati erimus meliora docti.

IN LIBRUM DE PRIMO

frigido.

498. 14. ἰάνειδαι vocat Homerus] Iliados c. 103. & Iliados ↓. 600. de qua voce suprà etiam aliquid annotauimus.

500. 24. Naturæ ordine.] ὡς φύσει πᾶς τὸ πῦρ. legitur etiam in Aldino (non enim habet scriptus noster hunc libellum) ὡς φυσί, nullo sensu. Plumbeas autem Aristotelis ἀλόντας non intelligo satis, quanquam etiam in sexto Symposiacorum, capite quinto & octauo, sit eiusdem rei mentio.

501. 23. Sursum exhauriunt.] τὰ ζέοντα τῶν ὑδάτων ἀνορύττοντες. hoc verbum huc non quadrat. Infrà cum hoc argumentum refellitur, proxima pagina, ἀναρρύσας legitur. quod & ipsum nihil (quod sciam) significat. ἀρρεῖν quidem est haurire, & ἀρύτω idem dicitur.

503. 16. Non ab aere.] τοῦ ἀέρος * ον. Locus corruptus, & mancus. vide autem an non pro εἰ γὰρ αἴτια, legendum sit εἰ γὰρ αἰὲν τὸ : sensus quidem hoc flagitat. Paulo post.

ἔστι δ' αὐτῶν ὁρῶν. Turnebus legit ὁρῶν, cui facile adspiculus, voce ἀκροῖς quasi digito hanc lectionem demonstrante. aliquanto inferius pro ἔσσις πρῶδες, scribendum ἔστις πρῶδες. non quidem sum nescius atherem etiam feminino genere dici à Gracis: sed neg. id huc facit, & τῷ αὐτῷ scriptum est perspicue.

505. 1. Tanquam clauo.] ὡπερ ἡλίφ. Hoc quid sit, sanè non assequor, & mendum suspicor. Fortè ἡλφ legendum. Paulò antè, magis etiam probabilem.] ἀλλ' ἀπιθανώτερον, lego cum Turnebo ἀλλὰ πιθανώτερον. Post ex Empedocle χεδυῶν φιλότιμα refertur. quod si quis rectè legi putat, quid sit χεδυῶν velim explicet. Ego σφεδυῶν legendum arbitror: quæ vox & ab hac lectione non procul abludit, & sensum satis com modum præbet: cum Eustathio teste sit παρὰ τὸ πεινῶν, & τὸ σφεδυῶν significet. κλίττα.] hæc vox mihi valde est suspecta. neque habeo quod commodè subiiciam. Turnebus Vestam legit, cui vox εἰσῆς suffragatur. ut sit παρὰ τὸ εἰσῆς εἰς α. non ignoro ab Ebræis vocem deduci: sed id huc nihil. sicut ἔδδ λειπὼν nihil est, & locus non integer. Sed paulò post χάλινας scribendum, cum malè habeatur χάλινος. & de lapidib. eum loqui nō sit obscurū. Ἰχθυοτέρας πολλῶν. Vide hac ipsa de re Plutarchum libro sexto, problemate quinto συµποσιακῶν.

IN LIB. DE GLORIA Atheniensium.

509. 39. Apparet initium libelli abolitum esse, aut interceptum. Neque dubium est, quin hoc initium pracefferit Themistoclis responsio ad eos duces Atheniensium, qui qualiter qualiter re bene gesta se ipsi æquabant. quibus ille de ferijs & die τῆς παρασκευῆς apologum retulit. res nota cum ex alijs, tum ex Plutarcho in vita Themistoclis, de fortuna Romanorum, alibi. Post 510. 8. pro Tolmia Tolmidam posuimus ex ipsi, Thucydid. a. ibidem 18. A Themistogene.] ἢ Θειήσογεν. χεδυῶν est repetendum ἀπὸ κοινῆς, nisi aliquid de sit. Locus Xenophontis

phontis est initio tertij ἑλληνικῶν. Clinodemus quid historie scripserit, nescio: atq; adeo an hoc nomen sit integrū. apud Plutarchum & alios & Cleodemus & Clidemus historici citantur. neq; tamen nescio ista nomina omnia eodē recidere. Διῶλα. Il gemino legitur apud Athenaeum libro decimotertio δεῖνα νοσοφισῶν. vbi citatur testis amoris inter Demetrium Phalereum & Lampetone. 510. 33. Colorum temperationem diuersorum.] φθορὰν. rectē sic legitur. vide infra Sympo. vnde versiois nostrae rationem cognosces. 511. 24. Deliberarent.] ex sententiae necessitate διαβουλευομένοις scribitur, cum singulari nominatio legatur historie cum iniuria. Post de pictura pugna τὸ σύγγραμμα nihil quadrat. 512. 30. Erceensis.] Ἐρσιππῶς ὁ ἑρῶνς. Sanē Atticum hunc hominem fuisse iudico. & geminaui. Sed gentile hoc mihi suspectum est. Apud Stephanum reperio ἐρσιππῶς δῆμον φυλῆς ἑρσιππῶς ὁ δῶν. at inde hoc vix potuit deduci, malle ἐρῶνς. 515. 13. Misisse.] ἀπέστειλαν. solacii finis est, nisi ἀποστείλαι legas. Post καὶ λόγῳ ἀξ.] lego καὶ. ex sensu. 514. 5. Ut lege Areopagitæ.] In Græco est, lege cautum, ne quis Areopagita comediam faceret. ego latam ab Areopagitis puto, qua omnem huiusmodi scriptionem vetarent. meminit non vno loco Flaccus nosser. Infra 514. 29. Cornigeri] Κεραινοί. fortē κεραινοί. Sed omnia sunt confusa. 515. 24. Audi Alala.] Κλυθὶ Αλαλὰ. Sic legendum, non ἀννα ἐγὼ. Pindaricum est, supra quoq; citatum de fraterno amore. Quid autem est paulo post νηχοτάλαιοι. 516. 12. Sexta ultra decimam.] ἑκτὴ δὲ μὴδς habet Græcus: ita sexta die dicitur Chabrias apud Naxū vicisse. quod mendo non vacat. In Camillo scribitur, circa plenilunium esse factum, ut fortassis scriptum fuerit hic. ἑκτὴ δὲ ἐπὶ δέκα τὸ αὐτὸ μὴδς. &c. & sic planissime legitur in Phocione. Certē decimam sextam mensis diem παρτέλλωσιν mox ipse ponit hic.

516. 36. Rei ad Plataeas gesta.] παραγγελίας νίκης.
 virtuosè nota est Aristidis ad Plataeas res gesta. itaq; lega τῆς Ἀ-
 εἰσεῖδος ἐν Πλαταιαῖς νίκης. Mox θρασυβουλὴ καὶ Ἀλκίη. Locis
 mancus. Thraſybuli historia nota est. Archiam tyrannicidam
 nullum nomi, sed Archiam Thebanorum tyrannum à Pelopida
 interfectum scio.

518. 9. Cononem de iniuria.] Κόνωνος ἀνομίας, est legen-
 dum ἀνίας ex ipso Demosthene. Libellus hic est capite & sine
 truncatus, & alias variè deprauatus.

IN LIBELLVM DE exfulio.

519. 13. Lacedæmon nomine ciuem.] Οὐνομα, καὶ
 Σπάρτας. Pentameter mutilatus. Totum hoc carmen Fuluius
 Ursinus, vir longè harū rerum callentissimus, praefixit fragmen-
 tis Alcmanis à se cōgestis, & cum seminarum Graecarum alia-
 rumq; Lyricorum fragmentis in lucem datis. securus (puto) bo-
 nos codices & eruditæ coniecturas. neg, me pigebit cum bona
 ipsius venia adscribere.

Σάργιες, ἀρχαῖος παλίων νομὸς, εἰ μὲν ἐν ὑμῖν

Εὐρεφόμην κέλμεις, ἢ τίς ἀνὴρ βακέλας

Χρυσόφορος, ῥήσων καλὰ τύμπενα. νῦν δ' μοι Ἀλκμάν

Οὐνομα, καὶ Σπάρτας εἰμὶ πόλεως ναίτης,

Καὶ μύσας ἐδάμω Ἐλλωίδας, αἷ με τυράννων

Θῆξαν Δασκύλεω κρείσσονα καὶ Τίγρω.

Voces κέλμεις & βάκην explicatas inuenies in Varini lexi-
 co, in πόλεω est synalapha, vtcunque insolens. Dascylem Phry-
 giæ fuisse tyrannum aut vicinæ Bithyniæ apparet, vnde vrbi &
 lacui nomen.

520. 40. Commigratio.] σοὶ παρῶσα κατέσασιν. μετέ-
 σασιν dixit, nisi molli vocabulo voluit vt non obseruata nimis
 diligenter proprietate, sed sermone ὑποκεισικῶς ad affectionē
 eius cui scribebat accommodato.

521. 32. In Diomeam.] Μελίτης εἰς Διόμειδαν. Melita δῆμιον est Oeneidis tribus apud Plutarchum in Solone, & alios. meminit Stephanus. sed Διόμειδαν nullam inuenio. Διόμεια habet Stephanus, δῆμιον Aegeidis tribus, à Diomo Herculis amasio. Locus de Deo & iustitia est Platonis libro quarto de legib. μακρὰν pro μακρὰ ex sensu reponendum.

522. 34. Ad Euxini.] ἀκραις ἐπὶ. Senarius est, sed scazon, nisi pro Πέντε poeta aliud scripserat.

523. 15. Cinarum asperam.] Κίναρον, nomen vitiosum ut puto. Sed verba sequentia σκληρὰν, &c. Iambicum faciunt senarium,

Sterileμά, durumμά, & rebellem cultui.

In fine pagina δὲ κείον. lego οἰκείων, aut δὲ κείν.

523. 40. Leuem cupressum.] ἐλαφρὰν κυπάρι. Hæc Pindarica non sanè vacare puto menda.

524. 14. Bercynthia arua.] Vide Strabonem in calce duodecimi. Epigramma autem Theocriti Chij in Aristotelem, cuius aliquantò post fit mentio, integrum ex Aristotele refert Eusebius libro περὶ παρασκευῆς XV.

526. 10. Non curæ nobis est.] ἐδὲ γοῦν μέλει. Sic sensus requirit pro μέλλοι. deest tamen ἀνταπόδοσις ad illud ἀντιδῆς. Versus Euripidei de Athenarum laudibus partim sunt ex Erechtheo, & referuntur à Lycurgo in oratione contra Leocratem (pro διαφορεῖσθαι βολαῖς, quod expungere nolui, ibi est διαφορεῖσθαι ἐκτισμέναι.) mihi nostra magis placet lectio. est autem omnino scribendum εἰσαγγήμοι, ut & ratio poscit, & isthic legitur. Reliqui ei δὲ πάρεργον aliunde sunt adducti, & mutili. legendum ei δὲ, & κεκραμένον αμωτο σὺν. De Herodoto Plinius libro duodecimo, capite quarto. Strabo libro decimo quarto, alij.

527. 24. Troadem Lyco.] Λύκων ἐκ Τρώαδος. legebatur Γλύκων. ego philosophum Peripateticum Glyconem inuenio nullum. De Lycone autem libro quinto, Diogenes Laertius scribit,

scribit, eum Stratonem successisse, Τρωαδεύςque ab eo dicitur. pro Κλέ non sum veritus reponere χίς. nam Aristoteli Chius fuit, quod ex Cicerone, Plutarcho & alijs est notissimum. atque ad eum in quibusdam libris incuria operarum Aristochius legebatur. Ceterum locus vitiosa distinctione erat deprauatus, & Critolaus Stoicis adscriptus, quem ex Cicerone abunde constat fuisse Peripatericum. ei autem, non eis legendum est, ut supra ei τὸ Περὶ πλάτῃ. Si, inquit, Stoici te iuvant, &c. Quod autem Cleantes Lysius dicitur, falsum est. forte legendum Δόκιμος. Assus patria Cleanthis fuit, testibus. non tantum Diogene & Suida, sed etiam Strabone libro decimotertio. Clemens Alexandrinus περὶ ἡθικῶν eum facit Πισάδα, ut fortasse Δόκιμος hic dicatur. quando etiam in Lycia Assus fuit. tutissimum est Ἀσίου legere pro Δόκιμου. & manuscriptis in libris tanta vicinitates sunt horum elementorum, ut errare librarius indoctus facile potuerit.

528. 1. Philippus.] Φίλιππος ἐν ἡρώεσσιν. Vide ne sit φίλιος. nam Philippum quidem historicum non notum, nisi quod Athenaeus cuiusdam Philippi meminit alicubi, qui de Legibus scripserit. Tamen Suidas Philippum Amphipolitam historicum refert, qui de Rhodo & Coscripserit. Ego Philistum malo.

529. 10. Mihi male faciunt.] ποῖόντας. asterisco indicatum volui deesse responsum Theodori, quod apparet germanum fuisse eis quae apud Ciceronem feruntur. non magnum esse, quod cantharidis vim sit consecutus. iussit fortasse eum hac quoque purpuratis suis minari. Indidem intelliges Cyrenem ei patriam fuisse. Versus de Phoenissaea Euripidea, ex ipso poeta corrigere cuiusvis est.

530. 40. Castumque Apollinem.] Ἀπόλλων legi, ut constaret senarius, & simul sententia. Empedoclis autem versus ita poteram ex coniectura corrigere, ut fortassis mea pro ipsius verbis substituerem, quod fecerunt in alijs alijs. Sensus quidem etiam de mendis elucet. & alibi versus refert de demonum poe-

nis ac supplicij Plutarchus. & hexametros debere esse omnes constat. notus est etiam hic Empedoclis versus:

χαίρειτ', ἐγὼ δ' ὑμῖν πρὸς ἀμύσσοι, ἐκ ἐπὶ θυτὸς.
pro q̄d paulo post εὐθύει restitui.

IN LIB. DE INVIDIA ET ODIO.

532. 26. Fide maiora bella.] ὥσπερ ἀπίστους πινύς. forte deest πολέμους. Sunt & alia quadam talia. sed λέοντι χεῖρ δαυ-
ἐν δ' ἐόντι non libuit mihi, occupato in Plutarchianis.

IN CONSOLATIONE AD suam uxorem.

535. 1. Laturam me præsentem.] Sub initium, οἷσιν γενο-
μὲνε. legere *παράγενομένους*.

535. 16. Bilis vacuitas.] ἀχολίαν κ' *παρά*. lego ἀχολίαν.

536. 8. Non enim in bacchationibus.] Allusio ad no-
tissimos Euripidis versiculos è Bacchis, qui etiā in Ti. Graccho
nostri citantur.

536. 33. Admirationem traxeris.] *παρέχεις*. malim ὅσ-
dem litteris *παρεῖχες*. Sed statim pro *χαίρων* lego *χαίρων*.
credo enim Cheroneſem à Cherone urbis instauratore filio no-
men dedisse. Plutarch. initio *παλιν παρὰ μ.* proxime pagine ver-
su quarto *ἔτι* expunxi, quod sensui officiebat. Mutilata sub fi-
nem & in fine restituet, cui ἀντίγραφον copiam faciet. πολλὴ
quidem facile fuit pro πολλὰν reponere: & versus integer et-
iam apud Plutarchum extat in altera consolatione, *φύντα δ'
ἔπος ἀκίσα πόλιν*. &c.

IN LIBELLVM DE FATO.

Huius libelli dissertatio salebroſa admodum est, & in emen-
dando quoque nimiam diligentiam non adhibui, cum vi-
derem frustra me sine codicis auxilio laboraturum. facilius
integrum hac de re commentariolum compositurus, quàm hic
meas cogitationes periculo curiositatis expositurus. Versio mea
aliter habet interitum quàm Græca sonāt. correxi enim in meo
libro quadam ex Platone, alia Grammaticis fretus rationibus.

pauc-

pauculatamen quaedam annotabimus. 541. 14. At fatum quod.] εἰμαρμένῃ τῇ κατ' ἑστίαν. Post εἰμαρμένῃ deest verbum, ut εἴρηται, εἰρήδω, aut simile. Ac legendum τῇ ὅ κατ' non enim obscurum est, descriptionem hanc alterius esse fati. Deprehendi postmodo etiam Turnebum idem sensisse, virum incomparabili doctrina. εὐσυμβαίνει αὐτῶν ὑγραιότερον, pro αὐτῶν λεγομένων τῶν. τὸτο δηλοῖ.] διπλόν. ἀλλ' αὐτὸ μένον τὸ ἐπόμενον.] μόνον.

544. 28. Tum si neq; ortus.] ὅτιον εἴτε γένεσις. Qui hucusque nullum orationis defectum senserunt (in quibus meum nomen nolim profiteri) ἢ videntur mihi nihil hic quoq; debuisse desiderare. Satis enim respectu reliquorum & cōtinua & comoda atq; apta videtur esse ratiocinatio. 545. 10. Cuius etiam contrarium.] ὅ καὶ τὸ ἀντικείμενον ἀδύνατον. Res ipsa δυνατὸν poscit.

548. 16. Igitur postquam vniuersum.] In Timæo, editionis Basiliensis, pag. 481. locus est integer, ineptè asteriscis tot heic notatus, quod idem etiam de alijs intelligas velim.

549. 17. Loquitur Theages.] legebatur Θεαγίδος. At prope finem Theagis verba hec extrant, indeq; nullo negotio emendabis hic vitiosa. Paulo ante τῶν εἰμαρμένῶν γιναιμένων. legό τῶν εἰμαρμένῶν γιναιμένων, nisi mutilum locum velis putare.

549. 40. Ignaua oratio.] Ex Cic. de Fato & alijs hec ἀεζοὶ restituere pro ἀεζοὶ. Nam ἀεζὸς λόγος & sophisma fuit, mala fati interpretatione fretum. Apparet non librum hoc esse, sed Eclogam, neq; integram, neq; satis accuratam. Et tamen quidquid est, versio & emendatio nonnullo nobis labore constitit.

IN LIB. DE MUSICA.

552. 16. Siue triplex.] καὶ τεμελὴς. fortè τεμελὴς, ut infra. Ceterum supra 551. 31. Philammonem Delphum.] φιλάμωνα τὸν Δελφὸν legendum est, non ἀδελφόν. quod mendum etiam alibi annotauimus. hic quidē statim Delphorum mentio est, & infra Delphus dicitur. Delphum fuisse suspicari

suspicari licet etiam ex Ouidij ii. Metamor. Ceterum ego magis commentario quam annotationibus hunc librum indigere puto. & alicubi asteriscis signavi, quæ vel mutila mihi, vel falsa viderentur. Rem ipsam fortasse tractandi suus erit aliquando locus, & ea de nobili mathematicæ parte harmonica disserendi copia, quibus doctiores excitemus ad hæc quoque scientiam in lucem tenebris excitandam. Dux tantum nobis, & autor opus est. 564. 33. MVS. Dicam.] Versus Pherecratis apparet esse senarios: & plerique constant: sed septimus sine octauus initio caret. ego operam his ex comectura emendandis nolui ludere. Αλλ' ἔν. pro ἔν legi sicut puto sensum iubere. Nam de voce α' τῆς & non admodum dubito, cum supra in libro utrum doctrina an bello clariiores fuerint Athenienses, malus hic dithyramborum scriptor Atheniensis commemoratur. Inserui etiam personarum literas primas. Et post M. videtur ἐστὶ, aut aliquid desiderari. Abundat βαδὶ ζῶν. Quid autem sint νῆλαροι, apud Aristophanis scholiastem inuenies in versum Acharnensium, qui habet νῆλαρον σπειρμάτων. Suidas inanem verborum pulsationem & superuacaneam exponit, τελεσιματα.

567. 15. Vnde Παῖον componatur.] ἔννοισιν. Vox suspecta, si genuina est, ἔννοισιν significat, constitutionem, a futuro verbi ἐλέω. Ego etiam in vertendo multa dissimulaui: rem non inexplicabilem quidem, sed tamen obscuram & difficilem in medio relinquens, cum non esset per tractandi locus. Paulo post de διὰ πᾶσων, περὶ μὲν τῆς χεῖρας, illud χεῖρας nihil huc facit. malim χεῖρας: etsi & hoc lubricè. Sed de his, ut spero, accuratius suo loco & per ocium.

IN EPITOMAM COMPARATIONIS Aristophanis & Menandri.

IN hac laborare nolui, cum neque extet Menander, nisi in reliquis: & ex Aristophane possit qui vult curare cetera. ut ex Acharnensibus τευχόεωτες (Haarwürmer) pro τευχόεωτες & τυγόν. pro γυν. Vtinam ipse Plutarchi proferatur liber.

nis ac supplicij Plutarchus. & hexametros debere esse omnes constat. notus est etiam hic Empedoclis versus:

χαίρειτ', ἐγὼ δ' ὑμῖν πρὸς ἀμύσσοι, ἐκ ἐπὶ θνήσκω.
pro quod paulo post εὐθύει restitui.

IN LIB. DE INVIDIA ET ODIO.

532. 26. Fide maiora bella.] ὥσπερ ἀπίστους πινύς. forte deest πολέμους. Sunt & alia quadam talia. sed λέοντι χεῖρ δαυ-
ἐν ὁ δέοντι non libuit mihi, occupato in Plutarchianis.

IN CONSOLATIONE AD suam uxorem.

535. 1. Laturam me præsentem.] Sub initium, οἷσιν γενο-
μὲνε. legere *παράγενομένους*.

535. 16. Bilis vacuitas.] ἀχολίαν καὶ παρα. lego ἀχολίαν.

536. 8. Non enim in bacchationibus.] Allusio ad no-
tissimos Euripidis versiculos è Bacchis, qui etiā in Ti. Graccho
nostri citantur.

536. 33. Admirationem traxeris.] παρέρχεις. malim ὅσ-
dem litteris παρέρχης. Sed statim pro χάριων lego χαίρων.
credo enim Cherone sem a Cherone urbis instauratore filio no-
men dedisse. Plutarch. initio παλιν παραγμ. proxime pagine ver-
su quarto ὅτι expunxi, quod sensui officiebat. Mutilata sub fi-
nem & in fine restituet, cui ἀντίγραφον copiam faciet. πολλὴ
quidem facile fuit pro πολλὰν reponere: & versus integer et-
iam apud Plutarchum extat in altera consolatione, οὐντα δ'
ὅπως ἀκίσα. ὅτι. &c.

IN LIBELLVM DE FATO.

Huius libelli dissertatio salebrofa admodum est, & in emen-
dando quoque nimiam diligentiam non adhibui, cum vi-
derem frustra me sine codicis auxilio laboraturum. facilius
integrum hac de re commentariolum compositurus, quam hic
meas cogitationes periculo curiositatis expositurus. Versio mea
aliter habet interitum quam Græca sonāt. correxi enim in meo
libro quadam ex Platone, alia Grammaticis fretus rationibus.

pauc-

suspicari licet etiam ex Ouidij ii. Metamor. Ceterum ego magis commentario quam annotationibus hunc librum indigere puto. & alicubi asteriscis signavi, quæ vel mutila mihi, vel falsa viderentur. Rem ipsam fortasse tractandi suus erit aliquando locus, & ea de nobili mathematicæ parte harmonica differendi copia, quibus doctiores excitemus ad hæc quoque scientiam in lucem tenebris excitandam. Dux tantum nobis, & autor opus est. 564. 33. MVS. Dicam.] Versus Pherecratis apparet esse senarios: & plerique constant: sed septimus sine octauus initio caret. ego operam his ex comectura emendandis nolui ludere. Αλλ' ἔν. pro ἔν legi sicut puto sensum iubere. Nam de voce α' τῆς & non admodum dubito, cum supra in libro utrum doctrina an bello clariiores fuerint Athenienses, malus hic dithyramborum scriptor Atheniensis commemoratur. Inserui etiam personarum literas primas. Et post M. videtur ἐστὶ, aut aliquid desiderari. Abundat βαδὶ ζῶν. Quid autem sint νῆλαροι, apud Aristophanis scholiastem inuenies in versum Acharnensium, qui habet νῆλαρον σπειρμάτων. Suidas inanem verborum pulsationem & superuacaneam exponit, τελεσιματα.

567. 15. Vnde Παῖον componatur.] ἔννοισιν. Vox suspecta, si genuina est, ἔννοισιν significat, constitutionem, a futuro verbi ἐλέω. Ego etiam in vertendo multa dissimulaui: rem non inexplicabilem quidem, sed tamen obscuram & difficilem in medio relinquens, cum non esset per tractandi locus. Paulo post de διὰ πᾶσων, περὶ μὲν τῆς χεῖρας, illud χεῖρας nihil huc facit. malim χεῖρας: etsi & hoc lubricè. Sed de his, ut spero, accuratius suo loco & per ocium.

IN EPITOMAM COMPARATIONIS Aristophanis & Menandri.

IN hac laborare nolui, cum neque extet Menander, nisi in reliquis: & ex Aristophane possit qui vult curare cetera. ut ex Acharnensibus τευχόεωτες (Haarwürmer) pro τευχόεωτες & τυγόν. pro γυν. Vtinam ipse Plutarchi proferatur liber.

IN VITAS DECEM RHETORVM.

Antiphonte. I.

575. 32. Eetionea.] ἐτετέχιστο ἢ ἠ' ἐπὶ τὴν εἰς. Etiam in scripto vitiosè legebatur, ἢ ἐ' τὴν εἰς. idq; interpres securè fuit secutus. ego historia fidem implorauī, quæ extat apud Thucydidem libro octauo. Stephanus quoq; & Suidas ita vt ego correxī, legunt, aliterumq; Piræei promontorium fuisse Eetioneam tradunt.

576. 1. Mansuetior.] ἀλλ' οὐτός τε ἀν' ἡμετέρων. Videntur esse verba Theopompi, initium eorum, quæ is de Antiphonte scripserit. Scriptus pro ὑπὸ τῶν κ. habet ὑπὲρ, quod non probo. Et hæc verba sic ibi habentur: ἀλλ' οὐτός τε ἀν' ἡμετέρων λους. Habet etiam πλὴν, & quid hoc rei sit, docet Suidas, itaq; aliquoties citat Athenæus & infra Plutarchus sub finem primi capitis, secundi libri Sympotiacorum. itaque πτωχὸν ἀμωυ pro περὶ σβότῳ lego περὶ σβότῳ. non enim puto vel legatum ed iuisse, vel legatum à Dionysio, vtut tyranno, interfectum. Historia meminit etiam alibi Plutarchus, vt de discrim. adul. & amici. Sed & in vita Antiphontis orationum reliquis præfixa est περὶ σβότῳ, hac ipsa de re.

576. 27. Hippocratem prætorem.] In vna linea duo vocabula expungo, ἰατρὴ, & ἡφίστα, quorum posterius ex insequente versu irrepperat, prius planè ridiculum est. & à deo medicorum Hippocrate Coo mutuo nulla commoditate sumptum. tametsi interpres ἐπαγγέλλει οὐκ ὀμίσit, vt Atticū quoq; Hippocratem scilicet medicum efficeret. Paulo autè pro ἀγγελίας puto legendum εἰσαγγελίας, nullum enim comperi crimen isto nomine. Mox pro ἐπεσπάται, scriptum secutus ἐπεσπάται lego, quæ vox & Græca est, & huc quadrat. Sic infra in Lycurgo. ἡ τὸ Διονύσιον δέσποτον ἐπιστάτην ἐτελεύτησε. Sub finem εἰς τὸν, deest aliquid. Interpres multa monstrā habet, & inter alia Diarchum: ad quem nihil hoc quidem iudicium pertinebat.

378. 32. Reditum flagitantis.] *καθόλου θεωμένου. Legēbatur καθόλου, & veritū interpretis in totum, sed Α. & Δ. literę sunt persimiles. Exstat autem oratio Andocidus de suo reditu. Sunt autem supra etiam mutila quadam & ambigua. maxime de ἐπεικὶν περικλοπῆς historia. quam tamen ex Alcibiade posuī, & ipse cognoscere Andocide. Quid sit περικλοπῆς σέλιον. fortasse alius aliquis inueniet. ego querere non possum. Totum isthuc, Herma Andocideo corrupto interpretis omisit.*

LYSIA. III.

379. 18. Eudemum & Brachyllum. [Δ' δίδω. scriptus ἐδίδω. forte ἐδίδω. : βράχυλλος autem post dicitur: et si vitiosè Branchylus impressum sit.]

379. 28. Cum aliis ccc.] μετ' ἄλλων τεσσάρων. Imò τεσσάρων, ut est apud Dionysium Halicarnassensem in huius vita: ὅτι ἐκλειθεῖσι falso in Paris. legitur, in Aldino melius ἐκλειθεῖσι. est enim scribendum ἐκλειθεῖσι. quod noster voce ἀπαθείς expressit. Sed & vox καλλιὰ ante Ὀλυμπιάδι est ita posita, ut videatur deesse aliqd. Et Clearchus mox Cleocritus dicitur.

384. 24. Anteinerit.] Locus corruptus. utiq; aut legendum ἐτεσι νόμισι. scriptus rectè. Philisci epigrammatis primus versus est vitiosus, & abundante, & sine deficiente, nisi Δέξις est per ἐπὶ Δέξιν repetendum. quod non censeo. vix sensus elici posse videtur. itaq; meas diuinationes si flocci facias etiam, non succensebo. dicendum quippe. putavi mihi aliquid potius quàm nihil.

ISOCRATE. IV.

381. 6. Erechthiensis.] Τὸ Ἐρεχθίδεωσ, scilicet summi Ποντῖφες erant. vel alibi, vel adeò At henis, ciues neutiquā primarij, & qui tibi cinibus atēdis quæstum facerent: essentive aut haberentur, ut est de huius patre apud Philostratum & Suidam, ipsi εὐλοποιοί. Interpres harum Vitarum Robertus Britannus perhi-

perhibuit eum sacris mediocrium civium præfuisse, nimirū falso. Non ego primus de huius libelli vitijs conqueror. Sed hic quidem mederi facile potui. Memineram enim apud Stephanum in Επεχθία legisse me, ὅτι δ' Ἰσοκράτης ὡς ἐπεχθίης, & insulsus librarius literarum sectatus similitudinem, locum corrumpit, notiore ἀρχαῖος voce pro Επεχθίως ingesta.

581. 13. Myrrhinusio.] Μυρρινυσίου. post hæc verba, aut hæc, aut huius responsoria extrita sunt ἀρχοῖ· Ἀθλωνσι, Λυσίῃ, ἢ ὡς ῥέτε·. Rem ita habere, facile deprehendes. Dionysij Hælicarnassæi de hoc oratore inspecto libello. Keis quoq; scribendum est, νό Κίε. Fuit enim natus Iulide Prodicus, in insula Ceo. Suidas & multi alij. Hoc mendum & alibi haud raro obrepfit.

Paulo post βίτων·.] sic & scriptus nomē mihi suspectum. Ibid. 29. Orationes compoluisse.] Legi ἄλλοις ἡμεμελεῖν κός. Eadem coniectura fuit doctissimi amici nostri Vuolfij, quem (ut virtus eius singularis, & doctrina merito suspicienda poscunt) honoris causa nomino. Quid enim sit μεταφυσικώς in hoc loco? Et pro εἰπὼν, εἰπὼν legerem διαφωνεῖς utunque potest ferri, etsi ἂν διαφωνῇ nidem mecum malit.

582. 15. Leges Athenien.] νομοθέτης Ἀθωναῖος aut nominativo casu est gentile legendum, aut legendum est νομοθετής, quod mihi magis arridet. Illud porro μονάς virtiosum est. Quid si legendum sit χιλιάς ἢ μύας, ἃς εἰς εἶπε? Sed summa fieret prae grandis. Deniq; infra est, ipsum docuisse decem minis: quas pro mille accipi drachmis, si centena drachma (quod novum non est) in minam veniant, non video quid vetet? Scri-χρῶν ἰδὲ habet.

592. 36. Ad Philippū.] Τὸν ἢ πρὸς φιλιππον etiam scriptus habet τὸς, sed non arbitror eum plures ad Philippū orationes scripsisse. Caterum proxima periodus distinctionibus planè erat sedata. Quod autem de opibus dicitur, haud dubium est ad Isocratem, non ad Aphareum pertinere. 583. 6. Ad instruendam triremem.] τεμπάρειν repono ex sententia.

Infrā ostenditur, Plathanen Hippia oratoris vxorem fuisse, vt non vsq; ad eo sit difficile sententiam elicere: verba mutet cui licet aut liber.

583. 2. Qui in globum.] $\beta\lambda\epsilon\pi\epsilon\lambda\epsilon\sigma\alpha$ non $\beta\lambda\epsilon\pi\epsilon\sigma\alpha$. scriptus recte. Mox pro $\alpha\pi\rho\alpha\tau\eta\rho\iota\omega$ ipse quoq; $\alpha\pi\rho\alpha\tau\eta\rho\iota\omega$ mallem.

584. 20. Diphorum, hoc est bis.] $\Delta\iota\phi\omicron\rho\omicron\nu$ scribe. nihil arguti $\Delta\iota\phi\omicron\rho$ quidem in se habet: & biga interpretis nihil ad ad rem. $\Delta\iota\phi\omicron\rho\omicron\nu$ autem legendum, facile ex ioco patet. vt quia bis attulisset mercedem, non iam Ephorus, sed Diphorus dicitur, ludente in verbi sono Isocrate, vt sit bifer, $\pi\alpha\rho\alpha\tau\epsilon\rho\Delta\iota\varsigma\phi\epsilon\rho\epsilon\iota\nu$. Mox vbi $\epsilon\pi\alpha\delta\epsilon\sigma\iota\nu\tau\eta\varsigma\chi\epsilon\iota\alpha\varsigma$ legitur, ego mallem $\iota\sigma\omicron\epsilon\iota\alpha\varsigma$ legere cum Vuolfio meo: notum, in fine $\kappa\nu\iota\nu\omicron\delta$ scriptus, non $\kappa\omicron\nu\kappa\omicron\delta$ habet. Pro Vsicle Sosiclem legi debere, Vuolfio adsentior, morem nominum sequens.

IS AE O V.

585. 25. Quas habuit contra suos tutores.] Hoc ex historia notū est: itaq; scriptum librū ed libentius secutus sum, qui $\epsilon\pi\tau\rho\pi\iota\kappa\omicron\varsigma$ expresse habet. Quid enim sunt $\lambda\omicron\gamma\omicron\iota\delta\eta\lambda\epsilon\pi\iota\kappa\omicron\iota\varsigma$ aut quid hic faciunt? Ex ijs quae Isai orationibus praefixa sunt, $\kappa\alpha\tau\alpha\tau\omicron\nu\pi\epsilon\lambda\omicron\pi\omega\lambda$. legendum apparet. non $\mu\epsilon\tau\alpha$ permutatio librarijs vsitata est. Apud Suidam legitur, absq; mercede Demosthenem fuisse ab Iseo doctum quod considerandum puto. certe ex vita Demosthenis, quae Ciceroniana a nostro opponitur, satis constat, ne minore quidem mercede discere potuisse Demosthenem.

AESCINE. VI.

34 Corhocides.] Scribo $\kappa\omicron\theta\omega\kappa\iota\delta\eta\varsigma$ non $\kappa\omega\delta$. quamuis in scripto etiam sit. Sed secutus sum Philostrati lectionem, & Apollonium, alterumq; qui vitam Aeschini praefixa scripsit, Suida etiam $\kappa\omicron\theta\omega\kappa\iota\delta\eta\varsigma$ habente. & apud hunc literarum serie dubitationem tollente.

586. 2. Alcidas mantem.] $\Lambda\epsilon\omega\delta\acute{\alpha}\mu\alpha\nu\tau\epsilon\varsigma$. Apud Suidam est $\Lambda\lambda\kappa\iota\delta\acute{\alpha}\mu\alpha\nu\tau\epsilon\varsigma$ & $\epsilon\lambda\epsilon\delta\alpha\tau\epsilon$. & eius mox in Demosthene sit mentio.

mentio. atq; aded in altero etiā Plutarchi Demosthene, vt qui Demosthenem erudierit: itemq; in Lucianica Demosthenis laudatione. itaq; Leodamantem missum feci.

Ibid. 12. Probalinthius.] *Προβαλινθίος*, lego *Προβαλινθίος*. Est enim *Δῆμος* Pandionidis tribus Probalinthus, vel Stephano teste. Proballusios autem & Probalecios non noui.

Ibid. 38. Aphobum.] *Ἀφόβος*, forte *Ἀφόβων*, vt Apollonius in vita Aeschinis, qui & *Φιλοχέρην* alterum appellat.

LYCVRGO. VII.

588. 15. Scriba ciuitatis.] *γραμματεῖα*. Hac vox omissa locum totum confuderat. Est autem in scripto & Aldino.

589. 28. Calei Abronis filius, curia Batenfis.] *Βατην*. Sic & supra initio, & hic scriptus. & Suidas ait Baten *Δῆμον* Aegeidis tribus esse. *βατην* verò nihil est. mox pro *ἀειξενέ* lego *Ἀιξωνέ*. hic enim *Δῆμος* est notus.

590. 20. Quibus substruebantur.] *μεσοκρανῆς*, nimirum, *κίβρας*, non *μεσοκρανῆς*. Vide Poll. lib. 3. cap. 11. Onomast. Ibid. 25. Status liberi.] *ἀσλείας ἐπεκαλ*. Videtur aliquid desiderari. Ibis auis est anguibus infesta, ita Lycurgus malos tollebat. Videtur esse senarius ex comœdia aliqua. & *Ξέν* legendum. sed & *ἐν* inferendum est inter *ἀνάκει* & *ἐπεχθείς*. *Εὐωνυμῆ* in fine non commode legitur. nisi datiuo casu dictum est, vt *φρεατῶ*. & alia. Nam *εὐωνυμία* tribus Pandionidis *Δῆμος* est etiam Stephano. Ego scripsissem *εὐωνυμῆος*, vt *Πατριανῆος*.

DEMOSTHENE. VIII.

591. 6. Gylonis.] *Γύλων* ex ipso Plutarcho sic emendare in promptu fuit. Attice *τὸν δὲ Δῆμον* scriberetur sed quia hoc sapius hic repetitur, & apud Laertium quoq; in Polemone, & alibi sic legitur, in medio relinquo. Et quia huius summi oratoris vita cum in Parallelis Plutarchi copiose est descripta, tum alia extant de eadem permulta, non sanè volui hic nimis esse accuratus. Vide autem nonne pro *ὅν πῦες εἶπον* *ἀνεννημιένες αὐτὸν* *χολάσαι*, legi debeat *ὅ πῦες αὐτὸν*. In historia de Calli-

strato ἐμψαδὺς vocabulum est mendosum. Vbi succurrere non potui ex templo, asteriscum alleui.

591. 39. Literam R.] Ridiculus error est in ῥόμῃ pro ῥώμῃ. Interpres: Et ita facultatem dicendi cōsequeretur. Caterum vide an pro ἐκ ποσσῶν non sit legendum ἐκ ποσσῶν. vel ex Cicerone notum est, Demosthenem suae artis (rhetorica nimirum) primam literam pronunciare aliquando nequuisse.

592. 35. Lamachum Terinæum.] Τερινάει in altera vita est μὲν ῥῶν. forte μὲν ῥῶν à Lemni vrbe μὲν ῥῶν. Fuerūt & Attici, Ἀμύον μὲν ῥῶν 101. Ternia vrbs est Italica, de qua Stephanus & Plutarchus in consolatione ad Apollonium, Elisum Terinæum Italum appellat. Sed id huc non puto quadrare.

594. 32. In Aeaci templo.] Τὸ Ἀχαιῶν scribe ex Plutar. cum τὸν ἀρχαῖον nihil sit: nesciasq; vbi confederit, qui ad Acræū confederit, vt habet Britannus.

595. 39. Decennio pōst.] Δεκάτω ὕστερον. ἔτεϊ de meo adderem. εἰς αὐτὸν scriptus habet pro πᾶσι. liquet.

596. 14. Ab Ephialta.] scribe Εἰφιάλῃ. legebatur Ἀλφιδῆς, & in scripto aliquanto rectius Εἰφιδῆς. Ephialti nomen etiam alibi in historia Attica occurrit, sed Demagogus iste Ephialtes, qui Persicam tractavit pecuniam, in Hyperidis vita nominatim commemoratur.

IN HYPERIDE. IX.

597. 14. Alphenum.] Ἀλφιδῆς. scriptus Ἀλφιδῆς. & sic infra habetur.

Ibid. 27. Honoribus.] Δημοθ. Τιμὰς, non πνὰς. Aldinus & scriptus rectè. Caterum obiter hoc monere lubet, ex hoc loco intelligi posse, quid sit quod in fine Demosthenis est ἐπεμύσας. Διόνδης.

598. 6. Purgauit se de.] καὶ περὶ τῆς διαφ. sic ex scripto. (& sententia quidem postulante) corrigo. sed ex sensu & q̄s quae praecesserunt Γλαυκ. & q̄s πνὸς τὸν scribendum.

599. 18. Scimus Antip. Ὅσα π. malim εἰδμεν. sed non
ira

ita multum refert. Paulo supra Leosthenem pro Demosthene ex historia belli Lamiaci reposui. quæ vel è Phocione Plutarchi nota est.

IN DIMARCHO. X.

599. 31. Asiam peragr.] ἐπὶ ταῖς sic rectè scriptus, quod in impressis in ἐπὶ degenerarat.

600. 12. Recusaret.] βυλομένης. Equidem contenderim legendum ἐ βυλομένης. Non enim (puto) accusasset Proxenum, si is ultro de facto domi suæ furto se inquisitum recepisset.

600. 14. Contra Aristog.] ante Ἀριστογέω. addendum ἐργα. Ea enim extat oratio Dinarchi.

IN DECRETIS.

600. 19. Leuconensis.] pro Ἀδρονθεὺς scribi debet. Ἀδρονθεὺς. Sic supra in Demosthene bis, & infra Suidas, ante δς inserit. scribit enim Ἀδρονθεὺς. δὴ μὲν τῆς Λεοντίδου ἐς Ἀδρόκωνοι. infra πρὸς ante ἐλδοσίνα addo, & ὅπερ δὴ μοι. lego. Sed & alia sunt manca.

601. 40. Stratocles Euthydemii F.] scribendum fuit Εὐθυδήμου Διομείδου. scriptus & Aldinus habent Εὐθυδήμου Διομείδου. ut cur Corrector Εὐθυδήμου Διομείδου scripserit, idq. Interpres amplexus sit, nō possum coniicere. Sed legendum est Διομείδου, cuius δὴ μὲν supra quoque in simili errore abolendo fecimus mentionem.

602. 21. Imperfecta.] ἡμισπᾶ non ἡμισπᾶ. Sic scriptus, & supra quoq. opera intellige semiperfecta, ἡμισπᾶ.

FINIS ANNOTATIONVM

Tomisecondi.

RERVM AC VERBORVM

IN HAC SECVNDA PARTE MO-

ralium Plutarchi memorabilium, In-

dex iuxta seriem Alpha-

beti.

A	Bron	589, 590	quid sit Vrile	280
	absorpti à terra	56	Affectuum & peccatorũ com-	
	abstinentia coningalis		paratio	403
	247		adfectuum inaequalitas	403
abydus		140	adimantus	290
Accipitris imago		158	adolescentes qui probandi ma-	
accipitris natura	ibid.		gis	269
acerbitatis causa		222	adolescentes quos renouantur	
acbelous		523	senes	427
acheron		500	adonidis horti	194
Achilles	210. 212. 223. 259. 368.		adrastea	200
	393. 463. 570		adrastea sanctio	543
achilles pulcer		81	adsuefactionis Vis	320
achillis virtus		351	adsuefactionis Vrilitas	325
achlys quid		500	adulterium quid	243
aconiti natura		240	adulteria mutua	470
acro medicus		175	adulterorum natura	257
actionis oratoria commenda-			Aedificiorũ mutatio	237. 508
tio		592	ageria	67
actiones amatoria		223	agesta	69
actiones sine fine		420	agipanes	62
actionum requisita		395	agon	354
actionum senilium exœpla		410	egyptiorum pueri cur diuinan-	
actionum Vrta fons		267	di periti putentur	137
actionum Voluptas		100	egyptiorum supersticio	169
Ade		118. 145	egyptus	152. 347. 362
ades		500	amylus	62. 264
adelphi vox		301	amilius Censorinus	69
adfectionum animi propaga-			Aemilius Paulus	57. 333. 381
tio		198	amilius Scaurus	333. 334
adfectionum remedia		265	anitus	68.
aduersus Affectiones prauas			aolus	64
				aoli

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>aoli habitatio</i>	525	<i>afrannus</i>	441
<i>aqualitatis situs</i>	172	<i>africa natura</i>	504
<i>aer an primum frigidum</i>	500	<i>agamēno</i>	13.31.81.120.211.223
<i>aer ex igne</i>	<i>ibid.</i>		231.252.284.367.368.517.
<i>aer si fiat tenebrosus</i>	<i>ibid.</i>		570
<i>aeris effectus</i>	487	<i>agamemnonis praestantia</i>	351
<i>aeris natura</i>	5174.504	<i>agatho</i>	326
<i>aeris nocturni natura</i>	176	<i>agathobulus</i>	87
<i>aeris vis</i>	505	<i>agathocles</i>	189.214.218.467
<i>aerem esse primū tenebrosū</i>		<i>agaue</i>	329
	499	<i>ageis</i>	579
<i>aerem non esse frigidum</i>	504	<i>agendi principia</i>	329
<i>aeropus</i>	345	<i>agenor</i>	55
<i>aeropa</i>	516	<i>agesilaus</i>	58.103.215.276.277.
<i>as alienum cui cauendum</i>	474		287.410.418.444.446
<i>as opimum quod</i>	576	<i>agesilaus Spartanus</i>	441
<i>as alieni fuga</i>	459	<i>agesilaus Themistoclis F.</i>	54
<i>aschines</i>	234.293.448.513.593	<i>agesilas virius propria</i>	367
<i>aschines Academicus</i>	419	<i>agesistratus</i>	594
<i>aschinus mors</i>	586	<i>agus</i>	254.428.458
<i>aschinis orationes</i>	<i>ibid.</i>	<i>agriantia</i>	98
<i>aschinis pater</i>	585	<i>agricolarū spinam excindend-</i>	
<i>aschinis preceptores</i>	586	<i>dimos</i>	184
<i>aschylus</i>	514.559	<i>agricultura ratio</i>	182
<i>asculapius</i>	242	<i>agrigētinorum medicamentū</i>	
<i>asops mors</i>	189		183
<i>astis quomodo fiat</i>	32	<i>agri pater quis dicatur</i>	479
<i>astatis atq; hyemis indicato-</i>		<i>Atax</i>	143.190.293.305.403.448
<i>nes</i>	24		525.
<i>astus vis</i>	159	<i>alacritatis in operando causa</i>	
<i>atas iuuenilis ad quid sit ac-</i>			384
<i>commoda</i>	477	<i>ala natura</i>	485
<i>atas senilis ad quid accommo-</i>		<i>Alcamenes</i>	415
<i>da</i>	<i>ibid.</i>	<i>Alceus</i>	323
<i>athia</i>	77	<i>alciabiades</i>	183.254.317.347.353
<i>affectio animi miserabilis</i>	322		432.438.440.467.510.574.
<i>affectio bona quando fiat</i>	403		575
<i>affectionum comparatio</i>	92	<i>alcidamas</i>	585.591
<i>affectus an sint opiniones</i>	399	<i>alcimous</i>	525
<i>affectum fetus</i>	406	<i>alcippa</i>	69

INDEX IN II. PART.

<i>alcimao</i>	440.523	<i>alexis</i>	411
<i>alcman</i>	519.553	<i>alia</i>	342
<i>alcyonum natura</i>	124	<i>alimentum natura cognatum</i>	82
<i>alcyonum partus</i>	337	<i>alterium</i>	248
<i>ἀλεξιν</i>	249	<i>alphenus</i>	597
<i>aleua Theſſalus</i>	301	<i>alynomus</i>	364
<i>alexander</i> 103.104.189.212.215		<i>Amalthea ſoicorum</i>	71
222.227.230.247.252.259		<i>amanitum natura</i>	318
261.333.344.387.388.403.		<i>amafis</i>	358
423.459.533.552.586.589.595		<i>amathuſius</i>	518
<i>alexander magnus</i>	343	<i>ambigua</i>	424
<i>alexander Moſſius</i>	344	<i>ambitio occulta</i>	116
<i>alexander Pheraorum tyrannus</i>	355	<i>ambitionis incommoda</i>	462
<i>alexandri etas</i>	354	<i>ambitionis vis</i>	104
<i>alexandri cum alijs imperatoribus comparatio</i>	367	<i>ambitioſes qui ſit</i>	380
<i>alexandri dicta</i>	350	<i>ambulare qui dicantur</i>	427
<i>alexandri diſcipulorū cum Platonis & Socratis comparatio</i>	347	<i>amenthe</i>	145
<i>alexandri imperium</i>	348	<i>amici memoria</i>	ibid.
<i>alexandri interrogaciones</i>	366	<i>amici optimi qui</i>	518
<i>alexandri magnanimitas</i>	351	<i>amicis gratificandi citra invidiam ratio</i>	444
<i>alexandri pudicitia</i>	361	<i>de Amicis iudicium</i>	442
<i>alexandri veſtitus</i>	349	<i>amicitia quorūq; extendenda</i>	444
<i>alexandri virtutes</i> 353.367		<i>amicitia diſſiſſa cauſa</i>	285
<i>alexandri magni fortuna</i>	344	<i>amicitia ſemen</i>	382
<i>alexandri magni ſtaticum</i>	346	<i>amicitia vera origo</i>	282
<i>alexandro aduerſa fortuna</i>	364	<i>amicitiarum fructus</i>	299
<i>alexandro quomodo imperium obtigerit</i>	264	<i>aminitas tibicen</i>	98
<i>alexandrum eſſe philoſophum</i>	347	<i>ammonis nomen</i>	152
<i>alexandrum non fuiſſe fortuna opus</i>	357	<i>amor fraternus natura conueniens</i>	281
<i>alexandrea</i>	347	<i>amor fraternus parentum reſpectu qualis</i>	204
<i>alexinus ſophiſta</i>	280	<i>amor ſtoicus</i>	71
		<i>amor validiſſimus quis</i>	464
		<i>amoris fraterni vinculum</i>	299
		<i>amoris fuga</i>	416
		<i>amoris officium</i>	386
		<i>amo-</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

amoris ortus	162	anima quid sit	39
amores fides	81	anima brutorum natura	76
amphiaræus	56	anima cogitationes	188
amphilochus	198	anima definitio	5
Amphion	384.551	anima definitio Aristotelica	
amphipolis	515	488	
amphitrua Unde dicti	172	anima delectationes quales	
amulius	68	93	
amusi	355	anima descriptio	87
amynias	345	anima excellentia	76
Anacharsis	306	anima facultas ihyocides	
anaco	583	392	
anastorium	183	anima facultates	489
ἀνακλασὶς quæ	495	anima humane natura	174
anaxagoras 235.264.281.381		anima immortalitas	37
483.531		anima medicina	179
anaxarchus 251.269.387.398		anima motus	37
403		anima natura	7.482
anaxarchus musicus	351	anima origo	511
anaxerates 590.600		anima pars princeps	37.42
anaximenes 5346.437.498		anima partes	36
594		anima perpetuitas	193
anaxillas Oreites	596	anima sensus Unde	42
anchises	337	anima substantia	56
anchurns Mida F.	56	anima vigor & percat	411
ancus Marcus	334.339	anima proprium sentiendi in-	
andocides qua atate vixerit		strumentum	99
579		anima inuicem mandentes	
andocides Leogora F.	577	203	
andocidis elocutio	579	anima morientium quales	199
andocidis orationes	578	animarum transmutatio	201
andreas Corinthius	559	animalia ab Aegyptijs culta	
androclius	516	169	
androcorius	212	animalia cur audacia	111
andronicus	592	animalium cades qui decreue-	
androtonis patria	598	runt	378
anima optima quæ	375	animalium corpora per hyemē	
anima quid secundum anti-		cur calidiora	503
quos	489	animalium cicurum compara-	
		tio	158
		anima-	

INDEX IN II. PART.

<i>animalium genera</i>	50	<i>andi</i>	440
<i>animalium inimicitia</i>	170	<i>anius</i>	69
<i>animalium natura</i>	49	<i>annibal</i>	63.29.381.452.529
<i>animalium nutritio & incrementum</i>	52	<i>annibal Carthaginensis</i>	341
<i>animalium ortus</i>	49	<i>annon</i>	432
<i>animalium praestantiorum finis</i>	91	<i>anserum clangens Roma ferrea</i>	343
<i>animalib. ingenerata erga homines beneuolentia</i>	463	<i>anserum natura</i>	313
<i>animalia interficiendi modi & ratio</i>	376	<i>anubis</i>	137.154.171
<i>animus aduersus perturbatores & munendus</i>	250	<i>anthes Anthedron</i>	552
<i>animi ad res aduersas preparatio</i>	264	<i>anticyra</i>	234
<i>animi affectio qualis</i>	252	<i>Antigenes</i>	363
<i>animi discordia</i>	402	<i>Antigenes Pellaneus</i>	362
<i>animi partes</i>	42.405	<i>antigona</i>	363
<i>animi philosophici quid sit</i>	351	<i>antigonus</i>	197.227.229.277.292.303.421.475.600
<i>animi imbecillius causa</i>	260	<i>antigonus secundus</i>	216
<i>animi imbecillitas</i>	279	<i>antigonus senex</i>	143.274.351
<i>animi interitus</i>	140	<i>antiochus</i>	292.297.341.342
<i>animi laticia subiectum</i>	101	<i>antiochus Opuntij</i>	289
<i>animi morborum primus</i>	328	<i>antiochus Seleuci filius</i>	365
<i>de animi morbis indicium & de sumatur</i>	328	<i>antipater</i>	193.275.261.594.319.323
<i>animi obfirmatio</i>	279	<i>antipater Casandri filius</i>	272
<i>animi oblectatio</i>	266	<i>antipater Tarsensis</i>	256
<i>animi ornamenta</i>	429	<i>antipatri patria</i>	527
<i>animi paupertate qui laboret</i>	322	<i>antiperistasis quid</i>	485
<i>animi superbi natura</i>	222	<i>antiphanes</i>	592
<i>animi &is</i>	103	<i>antiphon</i>	291.575
<i>animi voluptas</i>	94	<i>antiphon qua aetate vixerit</i>	575
<i>in Animo praecipua qua insunt</i>	394	<i>antiphonis & rhetoris pater</i>	575
<i>animum quid inflammet maxime</i>	235	<i>antiphonies</i>	513
<i>animi multitudinis & conciliatio</i>		<i>antiphontis orationes</i>	576
		<i>antiphontis tragoedia</i>	575
		<i>antiphraxis</i>	153
		<i>antisthenes</i>	358.383.449.530
		<i>antoninus</i>	335
		<i>antonij & Augusti consuetudo & dissidium</i>	ibid.
			any-

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>arytes</i>	122.216	<i>aqua an sit primum frigidum</i>	
<i>sphareus</i>	69.583	<i>501</i>	
<i>aphares orationes</i>	585	<i>aqua qua facilius concresecat</i>	
<i>aphobus</i>	591.587	<i>501</i>	
<i>aphrodisia quid</i>	101	<i>aqua elementum</i>	148
<i>apelles</i>	97.260	<i>aqua origo</i>	9
<i>apelles pictor qua aetate vixerit</i>	357	<i>aqua natura</i>	5.50.505
<i>apis</i>	140.153.171	<i>aqua frigidissima qua</i>	508
<i>apis interitus</i>	117	<i>aquarum fluxus</i>	487
<i>apollo</i>	190.194.418	<i>aquilarum natura</i>	245
<i>apollo Loxias cur dictus</i>	315	<i>aquilonis natura</i>	250.501
<i>apollo Polycephalus</i>	553	<i>ara tubarum sonitum edentes</i>	
<i>apollinis ortus</i>	160	<i>62</i>	
<i>apollinis Pythij templo quid inscriptum</i>	315	<i>araspes</i>	247
<i>apollinis vocabulum</i>	172	<i>aratus</i>	440
<i>apollinis cum nocte commune quid</i>	202	<i>archadicius Gates</i>	281
<i>apollinis sacrum animal</i>	169	<i>archadio Archimedes</i>	227
<i>apollocrates</i>	193	<i>arcantum cur silentium</i>	308
<i>apollodorus</i>	186.188.384.511	<i>arcantum natura</i>	240
<i>apollonides Gyziacena</i>	284	<i>arcantum principum indaga</i>	
<i>apollonius peripateticus</i>	295	<i>110</i>	<i>ibid.</i>
<i>apollonia</i>	183	<i>arcesilanus</i>	232.257.346
<i>apopis</i>	150	<i>archedemi patria</i>	527
<i>apothetus</i>	552	<i>archelaus</i>	98.355.526
<i>appellationum origo</i>	123	<i>archelaus physicus</i>	509
<i>appellationum varietas</i>	402	<i>archelaus Macedonum rex</i>	273
<i>appetio ciborum ut irritetur</i>	217	<i>archelaus rex</i>	311
<i>appetitionum differentia</i>	79	<i>archepiolemus</i>	575. <i>ibid.</i>
<i>appetitionum mediocritas</i>	259	<i>archefratus poeta</i>	355
<i>appetitus animalium causa</i>	53	<i>archias</i>	103.595
<i>appetitus necessarij</i>	82	<i>archias Phygadotheras</i>	598
<i>appius</i>	448	<i>archidamus</i>	278.436. <i>ibid.</i>
<i>appius Claudius</i>	425	<i>archilochus</i>	195.553.555.564
<i>apum aluenus optimus</i>	468	<i>archimedes</i>	95.412
<i>apum natura</i>	424.370	<i>archimedis studium</i>	96
<i>apusia quid</i>	148	<i>archinonius</i>	575
		<i>archinus</i>	580
		<i>archippus</i>	510
		<i>arcon Pytharatus</i>	601
		<i>archontes quomodo legantur</i>	
		<i>Arbe-</i>	

INDEX IN II. PART.

<i>Athenis</i>	364	<i>*aristonicus</i>	356.393.397
<i>archytas</i>	181.464	<i>Aristonymus</i>	590
<i>arcus celestis mathematicis</i>		<i>aristonymus Ephesius</i>	65
<i>quid</i>	140	<i>aristophan</i>	435.528.592
<i>ardalus Troezenius</i>	553	<i>aristophanes</i>	98
<i>arabanius</i>	296	<i>aristophanis dicendi genus</i>	513
<i>ariaphernes</i>	473	<i>aristophanis poesis qualis</i>	574
<i>artaxerxes</i>	365	<i>aristotechnia</i>	179
<i>artemesium</i>	54	<i>aristoteles</i>	303.348.401.525
<i>areimanus</i>	155	<i>aristotelis patria</i>	527
<i>areius</i>	454	<i>aristotelis voluptas</i>	100
<i>arethusa</i>	381	<i>aristoxenes</i>	98
<i>argades</i>	352	<i>arrephororum</i>	585
<i>argilla natura</i>	471	<i>arridaus</i>	359.360.420
<i>argo</i>	384	<i>arsaphes</i>	150
<i>argo navis</i>	141	<i>ars dicendi et exercendi</i>	435
<i>arriamenes</i>	296	<i>artis civilis opus maximū</i>	468
<i>aridans</i>	199	<i>artes varia</i>	474
<i>arimany natiuitas</i>	156	<i>artium incrementa quid effi-</i>	
<i>ariobarzanes</i>	58	<i>ciat</i>	354
<i>aristagora</i>	598	<i>artium origo</i>	7
<i>aristarchus</i>	95.487	<i>arueris natiuitas</i>	136
<i>aristarchus Theodesta pater</i>		<i>aruntius</i>	61
281		<i>arantius Paterculus</i>	69
<i>aristida</i>	447	<i>Asclepiades</i>	582
<i>aristidas</i>	101.228.236.368.419	<i>asclepiodorus</i>	511
426.428.441.446.513.575		<i>asclepius</i>	592
578		<i>asdrubal</i>	54.347
<i>aristippus</i>	206.234.256.319	<i>asia incolarum seruitium</i>	275
321.		<i>asini natura</i>	146
<i>aristippus Socraticus</i>	350	<i>aso</i>	136
<i>aristo</i>	128.191.240.447	<i>aspidis comparatio</i>	171
<i>aristo Chius</i>	380.390	<i>aspidis cultus</i>	ibid.
<i>aristo Octavius</i>	184	<i>asuria</i>	138
<i>aristoni patria</i>	527	<i>aster Olynthius</i>	57
<i>aristobulus</i>	109	<i>astrorum confectio</i>	9
<i>aristocrates</i>	177	<i>astydamus</i>	516
<i>aristodemus</i>	86.105.388.586	<i>ateas</i>	355
<i>aristodemus Batensis</i>	587	<i>atepomarus</i>	65
<i>aristogiton</i>	307.375.576	<i>atheas Scythia</i>	98.421
		<i>athe-</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

athena obfesse	306	aurum iudicium	569
atheneus	284	aurum interu corruptela ex-	
atheniensium in fabularum a-		pers	462
ctones sumptus	515	auri natura	119
atheniensium ingenium & na-		autolycus	84.184
tura	432	autolycus Areopagita	590
atheniensium victoria	515	automaton quid	547
athenodorus	189.356	autophrades	363
atho	224.258	autoritatis effectus	464
athos	357	autumni natura	148
athyr	168	auxomenon	192
athyr mensis	137.151	Axioma quid.	492
athyr	162		
C. Atilius	336	B.	
atomi nomen & natura	8	Bacchanaliu festinitas	326
atomorum figura	ibid.	Bacchium carmen	564
atossa	296	Bacchus	57.145.202
atreus	66.285	bacchi cognomen	148
atrometus	585	bacchi nomen	152
attalus	98.284.298.421	bacchicorum sacroru ritus	148
auaricia belluina	324	bacchylides	528
auaricia punita	63	baetra	347
auaricia exilis	60	bagoas	360
auaricia natura	323	bal Aegyptijs quid	175
auarorum filij	354	Q. Balaericus	333
auarorum natura	322	batus	464
audacia militaris exemplum		Benitudo unde depēdeat	539
56		bedeon	158
audacia vox	173	bebon	164
audisio suauissima	413	bellicosorum pictura	135
auditus quomodo fiat	41	belonarum natura	110
auditus foramina garrulis & bi-		bellerophonies	244
desinant	302	belluarum natura	93
auditus impedimentum	479	bellum Cimbricum	62
augas	179	bellum Illyricum & Traballi-	
augustus	331.456	cum	367
augustus Caesar	418	bellum Samniticum	55
augusti victoria Adriaca	338	balliporta	338
aulides	59	belli requisita	340
aulis	471	benenolentia quibus opponi-	
		tur	

INDEX IN II. PART.

<i>benivolentia quid sit</i>	ibid.	<i>brennus</i>	314
<i>benivolentia causa</i>	294	<i>breniloquentia laus</i>	258
<i>bestius Pannon</i>	184	<i>briareus</i>	231
<i>bestiarum comparatio</i>	84	<i>briceis</i>	391
<i>Bias</i>	273.304	<i>brutum quid dicatur</i>	82
<i>biantis dictum</i>	177	<i>brutorum artes</i>	81
<i>bilis à benignitate distantia</i>		<i>brutorum castitas</i>	123
109		<i>brutorum cum plantis comparatio</i>	83
<i>bile laborantibus qua accidat</i>		<i>brutorum doctrina</i>	76
39		<i>brutorum fortitudo</i>	123
<i>binarij natura</i>	300	<i>brutorum proprietates</i>	532
<i>bio</i>	195.280	<i>brutorum pugna</i>	84
<i>boechores</i>	133	<i>brutorum ratio insita</i>	78
<i>boechorides Aegyptius</i>	271	<i>brutorum temperantia</i>	76
<i>bocchus</i>	442	<i>brutorum virtutes</i>	59.271
<i>Boedromion mensis</i>	297	<i>Brutus</i>	296
<i>bototorum natura</i>	375	<i>bubonis natura</i>	348
<i>boisium</i>	101	<i>Bucephalea</i>	456
<i>bona spei ara</i>	339	<i>Bula</i>	63
<i>bonum imperfectum</i>	153	<i>Busris</i>	146
<i>bonum quid Epicureis</i>	91	<i>busritarum mos</i>	166
<i>boni natura unde existat ibid.</i>	108	<i>Burus</i>	137
<i>boni proprium quid</i>	256	<i>Bublus</i>	63
<i>bonorum consideratio</i>	155	<i>byssia</i>	323
<i>bonorum cum malis commixtio</i>		<i>byzantius</i>	
110			
<i>bonorum & malorum instrumentum</i>	308		
<i>bonorum seria</i>	268		
<i>bonorum memoria</i>	262		
<i>bonorum post mortem expectatio</i>	112		
110			
<i>bona amittendi metus</i>	114		
<i>borborus sinuus</i>	525		
<i>boro</i>	581		
<i>Brachyllus</i>	579.580		
<i>branchida</i>	189		
<i>brasidas</i>	176.368.512		
<i>brasida virtus propria</i>	368		

MORALIVM PLVTARCHI.

calamitates remedia	520	canopus gubernator	141
calamitates publica	192	cantharis cultus	171
calamoboa	319	cantharides	185
calippo	272	cantharidum natura	324.533
calippus	184	cantharolethrum	263
callischorus	576	cantharorum natura	171
callias	579.326.467	canulia	65
callias Syracusanus	591	capacitas quid sit	17
callia adulatores	384	capio	294
callicles	275.466	C. Caprarius	333
callicratidas	105.461	Carbo	207.434
callimachus	54.513	carcines	516
callimachus Cyrenaeus	12	cardaces	98
Callinicus	530	carneades	89.264.318.319.340
callinices	361	420	
calliope	382.435	carnis esus causa	379
calliroe	63	carnes cur edantur	371
calisthenes	222.421	carnes ut edenda	376
calistomachus	589	carnes ut nascantur	51
calliston	ibid.	carnium cruditas	374
callistone	ibid.	carnium esum esse contra natura	ibid.
callistratus	449	ex Carnium esu damna	375
callistratus Empadi filius	591	carnium preparatio	374
callixenos	122	carnium usus	82
callonidas	194	carthaginienses dicti	341
calvus	589	carthaginiensium ingenium	432
caloris in aerem mutatio	560	casander	183.292.453
caloris proprium	507	casandri statua	193
calpurnius	64	cassandra	68.464
calpurnius Crassus	63	Cassium mare	357
calpurnia	62	cassius Brutus	58
calumniatores quid scrutentur	249	cassius signifer	ibid.
calypso	476	castor	293
camillus	117.220.334.528	castores	24
cambyes	298	castorum amor	289
canicula stella	164	cassus & fortuna comparatio	547
canis figura quid denotet	135	cassus fortunitus	59
canis generatio	154	casus	57
canum natura	259.319.460		

INDEX IN II. PART.

<i>caesus insperati</i>	403	<i>chaos quid</i>	162
<i>catabates</i>	361	<i>chares</i>	293.416
<i>cathetus</i>	69	<i>charicles</i>	289.591
<i>Cato</i> 214. 236. 269. 277. 294		<i>charilassus</i>	360.533
376. 381. 388. 410. 417. 419		<i>charillus</i>	444
428. 439. 441. 445. 447. 448		<i>charinus</i>	451
449. 460. 462. 470. 474		<i>charmides</i>	316.590
<i>Cato maior</i>	437. 440	<i>charmosyna</i>	145
<i>cato Romanus</i>	421	<i>charybdis</i>	216
<i>catalina</i>	447	<i>charondas</i>	242
<i>catulus</i>	277. 442. 445	<i>charopos</i>	145
<i>caucasicus</i>	347. 348. 357	<i>cheiron</i>	571
<i>caudina furca</i>	55	<i>chemia</i>	148
<i>causa quid sit</i>	16	<i>chenosis</i>	150
<i>causarum divisio</i>	546	<i>cherronesus</i>	516
<i>causarum infinitas</i>	10	<i>chiron</i>	570
<i>Cecrops cur biformis</i>	182	<i>chlido</i>	417
<i>celene</i>	56	<i>chloris</i>	239
<i>celtiberum consuetudo</i>	314	<i>choa</i>	416
<i>centaurorum ortus</i>	81	<i>choaspes</i>	522
<i>centum anorum natura</i>	606	<i>cholera laborantium natura</i>	
<i>cephisodorus</i>	278		476
<i>cephisodotus</i>	591	<i>chonuphis Memphis</i>	134
<i>cephisus</i>	449	<i>chrematis & sus</i>	559
<i>Cepso</i>	553	<i>chromius</i>	55
<i>cepson</i>	552	<i>chrysippus</i>	66. 391. 401. 480
<i>ceramicus</i>	308		505
<i>ceramus</i>	361	<i>chrysippi patria</i>	527
<i>cerberus</i>	114	<i>chrysis quid</i>	324
<i>ceres</i>	168	<i>Cibi quis cavendi</i>	247
<i>cereris ac Proserpina nomē</i>	152	<i>Cicero</i>	210. 211. 335. 438
<i>ceruicis inter ambulandum e-</i>		<i>ciconia cultus</i>	172
<i>latio quid denotet</i>	210	<i>ciconiarum natura</i>	83
<i>cernus cur cornua data</i>	358	<i>cicurandi ratio</i>	77
<i>Chabrias</i>	419. 441. 518	<i>cimon</i>	182. 191. 390. 419. 426
<i>charon</i>	238. 537		433. 436. 451. 460. 514
<i>charondas</i>	589	<i>cinefias</i>	517
<i>charonidas</i>	582	<i>cinnia</i>	65
<i>chalcidici templum</i>	312	<i>cinyras</i>	62. 364
<i>chalcidicorum de deis opinio</i>	156	<i>circuli lactis natura</i>	28
		<i>circu-</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

circuli zodiaci ornatus	11	clymene	531
cithara figura	553	clytemnestra somnium	186
citharædica artis nomi	552	Cnephas quid & Unde dictum	
ciuitis hominis institutio	216	500	
ciuitis Viri animus	455	Cocles Romanus	463
ciuitis Viri officium	451. 455	cocyus	114
469		codrus	530
ciuitis Viri proprium	383	codri factum	61
ciuiti viro qua cauenda	427	caelum qua figura significetur	
ciuitas quid	192	135	
ciuitatum maxima bona		caelum & natum	9
468		caeli natura	20
ciuium concordia	469	caeli orbes	ibid.
ciuium obedientia	467.	caena monstrosa	371
ciuium seditiones & dissidia		caena sumptuosa	377
468		caena grata	260
Cleantes	475	cognatio veri qualis	94
cleantes patria	527	cognitioni rerum adiuncta	
clearchus	361. 519	243	
clearchus Ponticus	388	cognomina & varia	361
cleo	382	colendi qui sint	456
cleosthenes	184	collegarum amor	ibid.
cleon	240	colophoniorum genus	341
cleo	432. 441. 443 451. 460	color medius	396
510. 516		color quid	16
cleobula	591	coloris genera	ibid.
cleocrutus	519	colorum molestorum remedia	
cleombrotus	589	519.	
cleonas	184	colotes	104
cleonica	187	comarchius	552
cleopatra	335	cometa natura	29
clinodemus	510	Cominius Super Laurentinus	
clisthenes	419 441	67	
clitomaechus	347	conceptio & fiat	37
clitophon	441	concordia fundamentum	290
clitophontes	347	concordia symbolum	315
clitus	360. 387. 403	cum Condiuione poni quid sit	
clodius	315. 440. 528	543	
clonas	553. 554	confidentia descriptio	78
clusia	59	congelatio quid	507
		conge-	

INDEX IN II. PART.

congelatio quomodo fiat	500	cornelius Sylla	333
congelationis causa	503	corniculio	440
coniugia brutorum	124	corpus e Viriſo corpore natum	
conuentionum apud Dialecti-		Si curandum	196
cos vsus	494	corpus quid ſit	15
conon	105.510.516.518	corporis affectionū natura	44
conſcientia malefactorum	267	corporis humani miſeria	90
conſcientia male iudicia	188	corporis imbecillitas quid adſe	
conſcientia pœna	186	rat incommo-	415
conſilium ſapiens	418	corporis membrorum elemen-	
conſilia quarum rerum incan-		ta	87
tur	395	corporis natura	51
conſolandi ars	576	corporis principium	483
conſonantia diapaſon	561	corporis robuſti cauſa	260
conſonantia natura	487	in Corpore cur pleraque dupli-	
conſuetudinis vs	253 315.523	cia	181
conſultatio animi	400	corporum accidentia	8
contentus effectus	231	corporum intelligibilium natu-	
contentio qua fugienda	466	ra	ibid.
contentionis vox	173	corporum natura	482
continentia qua dicatur	397	corporum primorum cauſa	149
continentia virtutis minus al-		corporum ſolidorum forma	21
quid	396	correctionis effectus	407
continentia Et temperat̃a di-		corps	212.457
ſcrimen	397	Cradias nomos	544
contingentia qua	545	crasſus orator	449
contingentia Et ſati compara-		craterus	292.308.363
tio	543	crates	122.252.358.469 475
contingentis Et poſſibilis diſſe-		554	
rentia	545	crates Thebanus	477
contingentium diuiſio	ibid.	cratinas Magnetes	446
copas	81	cratinus	576
coprea	184	cratippus	510
copitatarum mos	146	credulitatis remedium	235
copius	137	creo	271
cor hirtutum	56	criſo	260
corax Naxius	194	Critias	575
cordati hominis quid ſit	277	critolans	60
corinna	517.557	critolai patria	527
cornelius Scipio	440	critolans peripateticus	450

croco-

MORALIVM PLVTARCHI.

crocodilus cur colatur	172	cyanippus Syracusanus	ibid.
crocodili natura	ibid.	cyclops	307
à Crocodilis quis non infestetur	139	cyclosum ager	76
cræsus	466	cynegirus	54.513
cromnus	278	cynopolitarum mos	170
cronos	147	cyrus 216.229.247.298.319.364	
ctesicles	591	465.533.	
ctesipho	226	cyrus virtus propria	368
ctesiphon	586.593	cyrenaicorum opinio	88
cucurbitularum natura	241	cyzicenus	292
	256.485.520	cyzicena	102

cupiditatis & iudicij comparatio 400

curiatij 60

curiositas amare permixta 248

curiositas in quibus sita sit 241

curiositas quid 238.242.243

curiositas ut fugienda 240

curiositatis damno exemplum 248

curiositatis mala 311

curiositatis remedium 244.247

curiositatis vitium 236

curiositatem sequentia 343

curiosus quis 208

curiosi animus 240

curiosi mores ibid.

curiosi quæ quarant 242

curiosi quibus malis delectentur 241

curiosorum aures 242

curiosorum exercitia quæ 241

curiosorum fides 244

curiosorum loca 243

curiosis inuisa quæ 242

curtius 56

Cyane 61

Cyanippus 62

D.

Daliphantus 191

Damatrius mensis 168

Damochares 578

Damon 558

damon Peanienfis 594

damonstratus 60

damoreles 593

danais 128

darius 247.296.345.353.360

418.421.473

darius Hystaspis F 364

darius minor 249

darius Persa 58

dati 473

dati Persarum satrapes 54

Decius 121

P. Decius 58

P. Decius Romanus 61

decori violatio 208

defensor rei bene gesta 211

defensio sui mixta laudatione 209

defuncti natura 543

deianira 13

delatores 243

delectationis natura 318

IT 3

delis-

INDEX IN II. PART.

<i>deliciarum contentus</i>	80	<i>demoſthenis in rempubl. meri-</i>	
<i>deliciarum Varietas</i>	376	<i>ra</i>	600
<i>delicta maiorū cur poſteri lu-</i>		<i>demoſthenis obitus</i>	595
<i>ant</i>	189	<i>demoſthenis orationes</i>	596
<i>ob Delicta maiorum qui puni-</i>		<i>demoſthenis pater</i>	591
<i>antur</i>	198	<i>demoſthenis res geſta</i>	593
<i>delphorum pœna</i>	189	<i>demoſtratus</i>	64
<i>demades</i>	323.324.437.448	<i>denarij numeri natura</i>	6
	460.463.590	<i>dentium uſus</i>	303
<i>demarathus Corinthius</i>	348	<i>deus cur beatus</i>	387
<i>dementia natura</i>	328	<i>deus cur miſericus</i>	497
<i>dementia proſtiganda princi-</i>		<i>deus malis ut uſitur</i>	183
<i>pium</i>	328	<i>deus qualis</i>	480
<i>demetrius</i>	198.265.272.315	<i>deus quid ſit</i>	12.167
	361.460.467.600	<i>dei clementia</i>	181
<i>demetrius Phaleræus</i>	463.522	<i>dei cognoscendi forma</i>	11
<i>demetrius Poliorcetes</i>	74	<i>dei deſcriptio Stoſcorum</i>	10
<i>democharis</i>	587	<i>dei exemplum</i>	181
<i>demochares</i>	595	<i>dei imago</i>	387
<i>demochares Lachetis filius</i>		<i>dei in cælo ſimulachrum ibid.</i>	
	600	<i>dei natura</i>	165.173.181.143
<i>democles</i>	589		236.388.482.548.549
<i>democrates</i>	104.438	<i>dei notitia hominibus unde</i>	10
<i>democratta quid</i>	73	<i>dei virtutum imitatio</i>	180
<i>democritus</i>	105.126.246.401	<i>deo beatitas unde</i>	130
	463.499	<i>deo qua tribuantur</i>	489
<i>demodice</i>	60	<i>deum non curare humana</i>	13
<i>demodocus Corcyraus</i>	551	<i>de Deo diſputationis finis</i>	93
<i>demonicus Alopecenſis</i>	576	<i>ex Deo fructus maximus</i>	180
<i>demonſtrandi uis</i>	7	<i>de Deo quid ſentiant optimi</i>	
<i>demophilus</i>	584	<i>quique</i>	108
<i>demophon</i>	591	<i>dij diuerſis nationibus diuerſi</i>	
<i>demoſthenes</i>	211.272.293.324	<i>an ſint</i>	167
	426.434.437.438.439.448	<i>deorum adminiſter quis</i>	386
	456.510.512.516.518.580.582	<i>deorum claſſes</i>	11
	584.585.586.589	<i>deorum differentia</i>	108
<i>demoſthenis cognomentum</i>		<i>deorum metus legitimus</i>	106
	595	<i>deorum numerus</i>	155
<i>demoſthenis coronatio</i>	593	<i>de Dijs fabula</i>	135
<i>demoſthenis exercitatiões</i>	592	<i>de Dijs opinio qualis eſſe de-</i>	
		<i>beat</i>	

MORALIVM PLVTARCHI.

beat	106	diomedes	63. 425. 445. 368. 458
de Dijs opiniones & tractanda	168	461	
à Dijs que petenda	130	dionestus	581
deos se facientes homines	142	diondas	597
Dextheus	593	dionysius	144. 150. 169. 183
L. Diadematus	333	212. 253. 276. 311. 314. 355. 356	
dianium	182	380. 384. 389. 408. 421. 464	
diana	472	576. 581	
diana nomen	273	dionysii cadaver	193
diana sacerdotes Ephesi	426	dionysius Lambus	557
diana sacrum animal	169	dionysius minor	361
diapente	561	dionysius maior	260
diatessaron	ibid.	dionysius Syracusanus	90
diatonies	29	dionysius tyrannus	350. 355
dicearchea conflagratio	203	576	
diamni & sus	82	diotinus	592
dies epagomena quid	135	Diotimus Diopithis P.	591
dies nefastus	136	dioxippus	226
dies festi, eumq; sequentis con-		diphilus	590
rentio	336	in Disceptionibus causarum	
dies lux	176	quid agendum	470
dies harmonica	569	disciplinarum liberalium & i-	
dinarchus	589	litas	550
dinarchi orationes	600	discordie effectus	290
dinarchi pater & patria		dissensionum fuga	452
599		diminationis natura	45
dinocrates	589	diuinitatis appetitus quid	130
dio	271. 100	diuinorum ad homines trans-	
dionis interitus	184	latio	142
diocles	601	diuitiarum amoris proprium	322
diocles Melitenfis	590	diuitiarum afinitu cupiditas	
diodotus	593	223	
diogenes	108. 121. 205. 231.	diuitiarum felicitas	327
246. 252. 253. 268. 274. 324		diuitiarum impotentia	320
327. 352. 374. 388. 407. 408		diuitie quatenus laudem me-	
522		reantur	ibid.
diogenes Babylonius	347	diuitiarum & sus	325
diogenes Cynicus	595	diuitias parandi modus	280
drogenis patria	527	dryllus	510
		Doctrina philosophica & iur le-	

INDEX IN II. PART.

<i>gis adepta</i>	384	<i>de Elementorum mixtione &</i>	
<i>doctrina philosophica effectus</i>		<i>temperazione</i>	16
381 388		<i>elementorum ortus</i>	291
<i>dokana</i>	181	<i>elephantorum natura</i>	349
<i>dolon</i>	403	<i>eleusine</i>	584
<i>dolone ignobilior</i>	80	<i>eleusinius</i>	530
<i>doloris esca</i>	115	<i>eleutheria festiuitas</i>	65
<i>doloris remedium</i>	518	<i>Emathion</i>	337
<i>doloris vis</i>	86	<i>emodimontes</i>	357
<i>dolorum causa</i>	264	<i>empedocles</i>	238. 378. 499. 505
<i>domitianus</i>	248. 455	<i>Endrome</i>	563
<i>donandi arbitrium</i>	273	<i>endymatia</i>	554
<i>dosirtheus</i>	106	<i>entelecheia</i>	4. 17
<i>Draco</i>	558	<i>entoria</i>	58
<i>dromoclidus</i>	431	<i>enunciatorum diuisio</i>	550
<i>durotia</i>	269	<i>Epaminondas Thebanorum dux</i>	
		59	
		<i>Epaminondas</i>	101. 103. 117
			209. 212. 215. 254. 261. 326
			370. 388. 413. 415. 428. 432
			440. 441. 445. 446. 448. 459
			461. 467
		<i>epaminondas Thebanus</i>	511
		515	
		<i>epaphus</i>	150
		<i>epens</i>	244
		<i>ephsaltes</i>	436. 441. 451. 596
		597	
		<i>ephorus</i>	319
		<i>ephorus Cumans</i>	582. 584
		<i>epicafta</i>	319
		<i>epicharecacia</i>	242
		<i>epicharmus</i>	358
		<i>epicles</i>	597
		<i>epicureorum consolationes</i>	
		109	
		<i>epicureorum dogmata & mo-</i>	
		<i>res</i>	105
		<i>epicureorum instantia</i>	91
		<i>epicureorum voluptas</i>	86
		<i>epicu-</i>	

E.

E <i>bius Tolix</i>	67
<i>ebrietas</i>	61
<i>ebrietas quale vitium</i>	304
<i>ebrietas quo nomine culpetur</i>	
<i>ibid.</i>	
<i>ebrietatis effectus</i>	132
<i>ebrii & garruli differētia</i>	304
<i>ebur ut emolliatur</i>	122
<i>Echemythias</i>	243
<i>echo quomodo fiat</i>	42
<i>eclipses</i>	154
<i>Edera cui consecrata</i>	150
<i>Eetionea</i>	575
<i>Egeria</i>	337
<i>Elaus</i>	69
<i>electra</i>	40
<i>electri natura</i>	486
<i>elegiarum actor</i>	554
<i>elementa geometrica</i>	6
<i>elementa qua vocentur</i>	483
<i>elementorum figura & corpora</i>	4

MORALIVM PLVTARCHI.

epicurus 98.92.125.251.263.
294.383

epicurus Neoclis filius 8

epicuri doctrina qualis 114

epicuri iactantia 101

epimenides 409.463

epiphi mensis 159

epitedium 378

epona 65

εἶδος quid 493

Equi natura 300

Erasistratus 242

eratothenes 411

erebus quid 507

erechtheus 62

eretria 313

ergana 291

erinnys 200.313

eriphyla 184

erroris musici causa 73

eryngij herba & 381

essendi desiderium 111

Eteocles Thebanus 204

ethica & theorica comparatio 395

εἶδος 394

ἡτὴν Græcis cur dicta 181

Eubulidas 592

eubulus 293

eubulus Anaphlystius 452

euclides 234.580

euclides Olynthius 588

euclides Socraticus 297

eudemus 579

eudoxus 96.134

eumerus Messenus 142

euergeta 69

eubarmenij cantus autor 55

eumenes 284.297.308

eumenides 528

eumolpus 62.65.530

eunomus Thriasius 592

euphorbus 313

euphorion 261

euphranor 511

euphrates 362

euphrona 246

euripides 273.413.514

eurymedon 182.454.516

eurypylus 228

euthydemus 233

eutyocrates 313

euxitheus 438

excandescencia quid 392

excandescencia natura 120

excrementi natura 131

existimationis commoda 464

expiratio & fiat 44

exulium non esse probosum 530

F.

Fabia 68

Fabius 419

fabius Fabricianus 69

fabius Gurgus 56

fabius Maximus ibid.

fabricius 254

fabula Aesopica 328.419

fabula de asini Umbra 596

fabula de Vulturibus 476

fabula quid 140.517

fabularum delectatio 94

fabulis cur & tendum 162

facies mundi dextra & sini-

stra 147

facultas quid 394

facilitatis effectus 232

facilitatis & utilitas 234

ΥΥ 5

facultas

INDEX IN II. PART.

<i>facultas civilis</i> <i>ut</i> <i>paretur</i>	260	<i>feneratorum artes</i>	474
<i>facultatis natura</i>	544	<i>feneratorum errores</i>	473
<i>faleria</i>	67	<i>feneratorum pernicies</i>	474
<i>fama</i> <i>&</i> <i>ominis templum</i>	339	<i>fenus profenore</i>	472
<i>famis finis</i>	208	<i>à Feris nutriti</i>	68
<i>fatalia quæ sint</i>	544	<i>feri natura</i>	164. 487
<i>fatalia quomodo omnia</i>	540	<i>fetus quomodo alatur</i>	48
<i>fatalium euentuum dolia</i>	520	<i>fetus in Vtero formandi tem-</i>	
<i>fatum</i>	18	<i>pus</i>	51
<i>fatum quale sit</i>	541	<i>fetus in Vtero genus</i>	48
<i>fatum quid sit</i>	<i>ibid.</i>	<i>fetus perfectio</i>	<i>ibid.</i>
<i>fatum quot modis accipitur</i>		<i>fetus septimo mense editus cur</i>	
<i>ibidem</i>		<i>utalis</i>	<i>ibid.</i>
<i>fati cum fortuna comparatio</i>		<i>ficus Ruminalis Unde dicta</i>	336
	543	<i>figura nuptialis</i>	161
<i>fati cum providentia collatio</i>		<i>figura quid</i>	15
<i>ibidem</i>		<i>filii patres prodentes</i>	63
<i>fati natura</i>	18	<i>filij boni & iusti</i>	204
<i>fatio cognata</i>	544	<i>filiorum erga parentes mores</i>	
<i>fatio quæ comprehendantur</i>			129
	571	<i>filios educandi ratio</i>	128
<i>faunus</i>	69	<i>firmitas</i>	66
<i>faustus</i>	58	<i>fistula capistro emendata</i>	225
<i>febricitantium natura</i>	190.	<i>fistula effectus</i>	<i>ibid.</i>
	255	<i>flagitij nondum commissi pæ-</i>	
<i>febris accidens</i>	231	<i>na</i>	197
<i>febris causa</i>	53	<i>flagitiosorum Vita</i>	90
<i>febris d' finitio</i>	<i>ibid.</i>	<i>flamma ut extinguitur</i>	223
<i>febris natura</i>	296	<i>florentia</i>	64
<i>fel hyana</i>	183	<i>fluviorum decursus</i>	486
<i>felicitas quid</i>	547	<i>Forma dissimilitudinis causa</i>	
<i>felicitati aduersum</i>	90		47
<i>felis culius</i>	171	<i>forma similitudinis causa ibi.</i>	
<i>felis natura</i>	165. 171	<i>formidinis obiectum</i>	90
<i>felinum partus</i>	124	<i>formosi ut ladantur</i>	<i>ibid.</i>
<i>felix</i>	58	<i>fortitudinis acies</i>	78
<i>femina an semen promittant</i>		<i>fortitudinis proprium</i>	227
	37	<i>fortunorum correctio</i>	253
<i>femina ut nascantur</i>	<i>ibid.</i>	<i>fortuna cur mulier debeat im-</i>	
<i>feneratores quid efficiat</i>	475	<i>perio Alexandri</i>	359
		<i>fortuna</i>	

MORALIUM PLUTARCHI.

fortuna fortis	334	frater peccans & admonendus	
fortuna quid sit	18. 395		284
fortuna Romani imperij	341	frater praestantior & tractan-	
fortuna à casu differentia	18	du	291
fortuna accusatio	330	fratris maioris officium	294
fortuna commedatio	331 (346)	fratris minoris officium	294
fortuna definitio Platonica		fratris patriocinium	288
fortuna descriptio	332	fratrum amicitia rara	281
fortuna & sapientia compara-		fratrum concordiam quid con-	
tio	331	tineat	299
fortuna & vitiositatis compa-		fratrum constans benevolen-	
ratio	121	tia	283
fortune genus	546	fratrum discordia ob aetatis dif-	
fortuna mascula fanum	339	crimen	294
fortuna muliebris templum	334.	fratrum inaequalitatis & me-	
	339	dendum	290
fortuna munera	358	fratrum iniustitia	289
fortuna officium	335	fratrum inter se officia	294
fortuna opera	339	fratrum inimicitia	283
fortuna oratio	344	fratrum odium quale	285
fortuna primigenia & obse-		fratrum officium & ius paren-	
quentis templa	339	tibus	287
fortune priuata templum ibid.		fratrum officium mortuus pa-	
fortune πρεσβυτερὰ τὸν πατέρα 337		rentibus	288
fortuna qui succenseant	332	fratrum quanta debeat esse	
fortuna simulacri vox	334	coniunctio	298
fortuna templa	ibid. 339	fratrum supplantatio	287
fortuna Verus & falsus	363	fratrib. aetate propinquis qua	
fortuna Virginis fanum	339	cauenda	295
fortuna Virilis templum	ibid.	fraterna benevolentia exem-	
fortuna Vis	544	pla	296
fortuna viscosa templum	339	fratricidia	63
fortuna & vitandum	265	frigefactionis proprium	496
Frater amissus irrecuperabilis		frigiditas quibus accommoda-	
	286	ta	496
frater erga fratrem quomodo		de Frigido quaestiones	496
se gerere debeat	460	frigoris adiuncta	506
frater inferior & tractandus		frigoris affectiones	496
	291	frigoris opificium	ibid.
frater malus & tractandus	286	frigoris prima causa	501
		frigoris	

INDEX IN II. PART.

<i>frigoris qualitas</i>	507	<i>garrulitati comitantia mala</i>	
<i>frigoris vis</i>	<i>ibid.</i>	<i>ibidem</i>	
<i>frigus nō esse prīnationem</i>	496	<i>ad Garrulitatē proclivis quos</i>	
<i>frugalitas Aegyptiorum</i>	134	<i>sermone vitare debeat</i>	318
<i>frugalitatis alylum</i>	472	<i>gaudium verum</i>	102
<i>frugalitatis commendatio</i>	315	<i>gaudij effectus</i>	222
<i>frugalitatis laus</i>	233	<i>gaudij fundamentum</i>	89
<i>frus. i. verum praesentium</i>	264	<i>gaudij natura</i>	318
<i>frugum copiam quid efficiat</i>		<i>gaza</i>	365
454		<i>Gegania</i>	340
<i>Fulguris eruptio</i>	389	<i>gelo</i>	182. 212
<i>fulgurum causa</i>	29	<i>gelu qua non constringantur</i>	
<i>fulminum causa</i>	<i>ibid.</i>	503	
<i>fulminum natura & causa</i>		<i>gemini ut nascantur</i>	47
486		<i>genij boni</i>	143.
<i>fulvus</i>	310	<i>geniorum appellatio</i>	143
<i>fulvus Stellus</i>	65	<i>geniorum in deos trāslatio</i>	145
<i>furius Camillus</i>	334. 342	<i>geniorum natura</i>	142
<i>futilitatis cautio</i>	316	<i>geniorum nomina</i>	263
G.		<i>geras</i>	418
<i>Galerita cultus</i>	171	<i>gerere in quid</i>	<i>ibid.</i>
<i>Galli à Romanis profligati</i>		<i>germanicus</i>	532
342		<i>geryones</i>	461
<i>gallinarum natura</i>	125	<i>Gidica</i>	67
<i>garrulus quis sit</i>	318	<i>gladiatorum abstinencia</i>	103
<i>garruli natura</i>	303	<i>glaucepheus rhetor</i>	597
<i>garruli proditores</i>	313	<i>L. Glaucio</i>	54
<i>garrulorum natura</i>	305. 310	<i>glauco</i>	291
<i>garrulorum sermo</i>	303	<i>glaucothea</i>	585
<i>garrulis qua desint</i>	302	<i>glauco</i>	554. 590
<i>garrulitatis consuetudo</i>	312	<i>glauco Corinthius</i>	84
<i>garrulitatis curanda ratio</i>	313	<i>glauco. Epicydis filius</i>	189
<i>garrulitatis effectus</i>	307	<i>gloria an communicari possit</i>	
<i>garrulitatis pena</i>	311	295.	
<i>garrulitatis remedium</i>	302.	<i>gloria invidia expers</i>	439
314. 316. 319		<i>gloria quibus conducit</i>	382
<i>garrulitatis vitium</i>	302	<i>gloria causa</i>	458
<i>garrulitatis ad sine vitium</i>	310	<i>gloria commendatio</i>	382
<i>garrulitati ad finia</i>	306	<i>gloria emptio</i>	465
		<i>gloria & honoris cōunctio</i>	233
		<i>gloria</i>	

MORALIUM PLUTARCHI.

gloria fomentum	114	harmonia laus	561
gloriam vir civilis & aestimet		harmonia ortus	567
208		harmonica auctio	562
gloria esse praeditum an dulce		harmonica distributio	568
fit	105	harpalus	274.373.593.599
glutitionis causa	486	harpocrates	167
Gnatho Siculus.	116	harpocratis ortus	140.166
gnomonum natura	488	Hecates &is	154
Gorgias	314.583.596	hecatompedus	518
gorgias Leontinus	591	hector	368.532
gorgias sophista	575	hectoris appellatio	143
C. Gracchus	224.431	hecuba	169.355.89.101.198
grandinis natura	30	hedysia	590
granicum	365	hegesinastes	106
gratiarum nomina	383	hegesias	113
grane quid sit	15	hegestratus Ephesus	65
grauitatis argumentum	248	helenia	67.222
grypus	292	helicon	255
Gubernatoris causa	435	helicon Cyzicenus	276
gubernatoris fortuna	265	heliocorus	587
gulositatis damna	391	hellanotamias quis	188
gustatus & fiat	41	hemerides	406
Gylon	591	hephastio	353
gymnopediarii inuentio	555	hephastion	359
gynecy tumultus	251	heptachalum	306
H.		heptaphonus	302
Habitus quid sit	394	hetaclea	187
Habitus & priuationis co-		heraclea tyrannis	315
paratio	487	heracletus	44
hereditatum ambitio	128	heracletus	338.315.189
halicarnassus	362	heraclides Ponticus	512
halos	28	heraclidarum dignitas austa	
harma	33	191	
harmatus	554	heraclides	166
harmoatus	307.576.581	heraclitus fluxinus	193
harmonia Dorica	158	heraclitus	227
harmonia Lydia & Phrygia		herba Medica semen	86
465		Hercules	57. 59. 69. 190. 191.
harmonia corpus ex quib. con-		212. 258. 272. 278. 285. 381.	
ster partibus	562	521.531	

hercul.s

INDEX IN II. PART.

herculus amores	81	de Historicis Epicureorum sententia	97
herculus exitus	22	historiarum & res gerentium comparatio	510
herculus nomen	152	Homerus	112. 350
herculus orius	336	homeri institutio	148
herculus pictura	412	homericæ poëmatibus gratia	350
hercules Antisthenes	180	homichla	500
herculei lapidis natura	486	homo cordatus	236
hermanes	580	homocur sapiens	281
hermanubis	164	homo quando & quomodo per- fictatur	51
hermaneros modus	334	homo quid	521. 544
hermias	440	homofecum comparatus	327
hermon Theffalus	466	hominis alimentum	82
hermodorus	141	hominis anima quomodo du- plex	391
hermopolis	158	hominis educatio	128
herodorus	577	hominis gubernatore carentis atlicus	330
herophilus	244	hominis miseria	127
hestia	509	hominis partes	99
Hierax	563	homines & sui combusti	171
Hieraphorus	131	hominum miseria	75. 327
hierastolus	ibid.	hominum mutationes	192
hiere	426	hominum natura	126
hiere	182	hominum omnium finis	354
hieroglyphica	147	hominum pessimus quis	313
hieron	98	hominum quot genera	110
hieronymus	223. 231	honor primus cui debeatur	
hierosolymus	147	283	
himeraus	594	honor quid	463
hipparchus Pisistrati filius	186	honor quomodo augeatur	462
hippasans Metapontinus	7	honores falsi	465
hippias rhetor	584	honores Sarrj	463
hippocrates	582	honorum cupidis quid agen- dum	251
hippodamia	66	honorum in repub. media & a- ria	440
hippodamus	577	honorum petitio	293
hippolytus	67. 383		honora-
hippolyta	67		
hippomachus alipta	320		
hipponactes	553		
hirinus	335		
historiarum delectatio	93		
historiarum materia	241		

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>honorarij custodia</i>	463	<i>de Icario fabula</i>	57
<i>honorator quis</i>	458	<i>ictinus</i>	436
<i>horatius Cocles</i>	58	<i>Idas</i>	69
<i>M. Horatius</i>	334	<i>idea Platonica</i>	161
<i>horatij</i>	60	<i>idea quid sit</i>	15
<i>horizonta Unde dicatur</i>	275	<i>idea quid sint</i>	481
<i>hostibus optanda qua</i>	358	<i>idearum conceptio</i>	<i>ibid.</i>
<i>humores maxime pellucidi qui</i>		<i>idisthya</i>	171
502		<i>idmon Samius</i>	189
<i>Hyagnides</i>	553. 554	<i>Iena quid</i>	164
<i>hyampesia</i>	233	<i>Ignis Ut extinguatur</i>	223
<i>hydor</i>	148	<i>ignis alimentum</i>	505
<i>hycin</i>	182	<i>ignis forma</i>	16
<i>hyems quomodo fiat</i>	32	<i>ignis in aerem mutatio</i>	503
<i>hymnus</i>	58	<i>ignis mors</i>	500
<i>hyos Unde dictus</i>	148	<i>ignis natura</i>	7. 331. 390. 505
<i>hypaton quid</i>	490	<i>ignoratio quibus modis acci-</i>	
<i>hyperesia</i>	524	<i>dat</i>	329
<i>hyperides</i>	293. 448. 513. 582.	<i>Ilus</i>	61
587. 592. 593. 594		<i>Imaginum in speculo respon-</i>	
<i>hyperidis mors</i>	598. 599	<i>dentium causa</i>	40
<i>hyperidis natura</i>	598	<i>imbecillitatis argumentum</i>	358
<i>hyperidis orationes</i>	598	<i>ad Imperandum qua conducant</i>	
<i>hyperidis pater & patria</i>	597	329	
<i>hyperidis praeceptor</i>	597	<i>imperator quis eligendus</i>	416
<i>hyperidis res gestae</i>	<i>ibid.</i>	<i>imperia</i>	226
<i>hypocritarum supplicia</i>	203	<i>imperij Romani causa qua</i>	
<i>hyporchematum auctor</i>	555	330	
		<i>imperiit rerum</i>	251
		<i>imprudencia in respondendo</i>	
		316	
		<i>imprudenciae descriptio</i>	269
		<i>impossibile</i>	503
		<i>impossibile non tentandum</i>	276
		<i>impossibile quid</i>	545
		<i>impunitatis effectus</i>	229
		<i>incendium oriri & ubi soleat</i>	469
		<i>incestus</i>	64
		<i>incontinentia & itio minus ali-</i>	
		<i>quid</i>	397
		<i>inconti-</i>	

I.

<i>I Alantia intempestiva</i>	207
<i>Ialvadu</i>	498
<i>iambicorum diuisio</i>	564
<i>iasticorum & sus</i>	240
<i>Ianus</i>	58
<i>iasti templum</i>	338
<i>iason</i>	459
<i>Ibis</i>	172. 420
<i>ibyci interfecti indicium</i>	312

INDEX IN II. PART.

incontinentium Voces	398	interius quoruplex	20
indignationis causa	231	interius rei quid	508
indivisa quae dicantur	482	invidentia quid	242
indolentia origo	106	invidentia germanum Vitium	412
indolis magna adiuncta	182	ibidem	
indulgentia nimia	459	invidia cui rei similis	414
infantis recens nati forma		invidia quam aetatem infestet	417
127			
infantium mors	540	invidia ut extinguatur	533
infelicitatis perfectio	122	invidia causa	290
inferia	141	invidia & odij comparatio	531
infinitum quid	5	invidia fuga	451
infiniti natura	ibid.	invidia morbus	416
infortunatus quis sit	359	invidia obrecti	532
ingenij argumenta	351	invidiam quae tollant	534
ingenij humani natura	196	inutili amolito flexuosa	542
de ingenio hominis concepta		lola	60
persuasio quantum valeat		solas	599
434		solus	70
ingeniorum bonorum causa	355	ionia	516
ingeniorum diversitatis argumentum	299	ionia sectae origo	5.6
inhospitales	69	ionocampa	207
inimicitia quando tollatur	534	iphiclus	301
inimicitia humana causa	170	iphicrates	206.416.435.452.
inimicitiarum regula	446	517.581	
ino	188	iphigenia	59
inopinatum	264	Ira qualis affectus	224
infamia comes	304	ira quid sit	304
infamia contubernalis	304	ira quomodo observanda	224
informiorum ratio	45	ira quomodo superetur	222
inspiratio ut fiat	43	ira quos magis infestet	226
institutionis liberalis fines	408	ira a gratia differentia	168
instrumentorum musicorum praestantissima	73	ira amolito	231
insularum laus	524	ira an sit sensus	223
intellectus natura	562	ira causa	222.226
intelligibilem natura	174	ira coercitio	181
intemperantium domus	235	ira cognomen	404
intemperantium Voces	398	ira cohibitio	222
		ira consuetudinem quid ingereat	237
		ret	237
			ira

MORALIUM PLUTARCHI.

ira damna	233	isiacus Verè quis	131
ira deprecatio	231	isis	130. 144. 278
ira descriptio	225	isis quid sit	160
ira effectus	229	isis unde nata	131
ira & vini comparatio	225	isidis amuletum	167
ira impetus	229	isidis è Phœnice aduentus	158
ira initia	223	isidis nomen	163
ira irritamenta	227	isidis ortus	136
ira materia	236	isidis pater	13
ira moderatio	222	isidis physica explicatio	159
ira natura	226	isidis significatio	ibid.
ira origo	231	isidis vela	173
ira principium	226	ismentia	261
ira qui imperarunt exempla		ismentias	326. 356. 467
227		ismentias Chalcidensis	590
ira remedium	181	isocrates	514
ira remedia unde petenda	222	isocrates Panathenaicā quan-	
ira femina	215	do scripserit	582
ira tollenda ratio	225	isocrates ubi sepultus	583
ira tropicæum	227	isocratis audiores	582
ira ut resistendum, & quando		isocratis discipuli	582
223		isocratis diuitia	ibid.
ad iram proclius qua cauenda		isocratis filij	185
ibidem		isocratis natiuitas	582
aduersus iram quid faciendum		isocratis obitus	ibid.
221		isocratis natura	585
in ira quid deceat	226	isocratis orationes	582
irarum effectus	222	isocratis Panegyrica oratio	517
iracundia causa	ibid.	isocratis parens	580
iracundia remedium	220	isocratis patria	ibid.
irati hominis natura	222	Italica sectæ origo	9
iratorum pusillanimitatē qua		Iudæus	147
inducunt	226	index cur sui quisq; peior	220
iris colores	31	indicandi modus	84
iridis natura	ibid.	iudicium Vulgi	185
Isæus	513. 582	iudicij effectus	222
isæus quando floruerit	585	iudiciorum differentia	404
isai patria	ibid.	ingurtha	442
is. homachus	239	G. Iulius	59
isæsum quid	130	Iulius Proculus	66

Z. Z.

iulia

INDEX IN II. PART.

<i>Julia Fulcræ</i>	64	<i>Kyphi</i>	159
<i>Junio</i>	147	<i>Kyphi Scitilas</i>	<i>ibidem</i>
<i>Junonis appellatio</i>	143		
<i>Junonis nomen</i>	8		L.
<i>Juniperi species</i>	175		
<i>Jupiter</i>	141 280. 387	L	<i>Aborem dulcem qua red-</i>
<i>Jupiter Amun & Ammon</i>	134		<i>dant</i>
<i>Jupiter Ascreus</i>	330	<i>Lacedæmon</i>	312
<i>Jupiter Cresius</i>	471	<i>Lacedamone chorus senum &c</i>	
<i>Jupiter Idæus</i>	56	<i>cantet</i>	215
<i>Jupiter Tarsius</i>	<i>ibid.</i>	<i>Lacedæmonij à Thebanis Sciti</i>	
<i>Jouis imago mutilata</i>	172		222
<i>Jouis nomen quid significet</i>	8	<i>laches</i>	91 169. 191
<i>Jouem quid vocent Aegyptij</i>		<i>laches</i>	596
<i>ISO</i>		<i>Iaco</i>	204
<i>Juris administratio</i>	179	<i>lacratus</i>	582
<i>Juris & legum Violatio</i>	278	<i>lactis confectio</i>	127
<i>Iusticia tarda</i>	178	<i>lacus inferni</i>	203
<i>Iustitia appellatio</i>	390	<i>Iadani collectio</i>	184
<i>Iusticia & suada soror</i>	332	<i>Iadas</i>	440
<i>Iusticia exercitatio</i>	247	<i>C Lælius</i>	429
<i>Iusticia munus</i>	200	<i>laeria</i>	251
<i>Iusticia pictura</i>	135	<i>laertes</i>	415
<i>Iusticia vox</i>	173	<i>læisca</i>	585
<i>Juvenes à quibus docendi</i>	419	<i>lais</i>	103
<i>Juvenum opera</i>	<i>ibid.</i>	<i>lains</i>	248
<i>Læon</i>	382	<i>latus Thebanus</i>	66
		<i>Lamachus</i>	462. 466
		<i>Lamachus Terminus</i>	593
		<i>lamia</i>	239
		<i>lampis naucicularius</i>	414
		<i>lampo</i>	417. 451
		<i>lamprocles</i>	557
		<i>Laodamæa</i>	590
		<i>Lapitha Stolicorum</i>	70
		<i>Lapsus quarum rerum sint</i>	
			254
		<i>largitionum modus</i>	465
		<i>laudandi seipsam ratio</i>	209
		<i>laudantis seipsam fiducia</i>	25
			<i>laudatio</i>

MORALIVM PLVTARCHI.

laudatio sui importuna Si di-	leontium	101.117
landa 217	leonidas	56
laudatio sui per alium 212	leonum natura	254
laudationem sui quid excuset	leosthenes	217.293.359.599
210	lepidus	335
in Laudatione aliorum quid	leporum natura	473
cauendum 218	lesbius cantor	190
laus aliorum quando impu-	lethæ locus	202
guanda 216	leucadia	183.190
laus propria 445	leucothea	301.390
laus propria cur sordeat 208	leue quid sit	15
laus propria quò referenda 215	lex Aegyptia	183
laus rectè à se factorum 211	legis finis	387
laus sui apud amicos 215	Liber	149
laus sui liberalis 207	liberalia	102
laus sui necessaria & permissa	liberalia sacra	61
208	liberorum de mortuis auaris	
laudes sue in alium translatio	parentibus dita	325
212	liberorum furta	ibid.
laudes tributa correctio 213	liberorum praua institutio	324
in Laude suis suis qua cauē-	lithas	467
da 208	lienis tumor	231
laudes sui & ana	limbus	345.370
ibid.	lingua febricitantium	225
laudes suspecta 280	lingua iratorum	225
inter Laudes & uirorum confes-	lingua qualis esse debeat	ibid.
sio 214	lingua & cohibenda	313
lusus Hermoniensis 272	lingua descriptio	303
Lexia 307	lingue munimentum	303
leagoras 578	lingua & sus	80
in Legatione obeūda quid ob-	linus	55
seruandum 461	lini natura	132
legationes in cōposita Si dissi-	lini origo	ibidem
cienda 460	lippitudinis & infamie compa-	
legitimum quid 544	ratio	329
lēmiorum cultus diuinus 171	littera hieroglyphica	134
leobates 528	litterarum seminocalium natu-	
leo Byzantius 439	ra	490
leodiaris 583	lites & dirimenda	469
lodamus Atheniensis 582	litium causa	330
leonatus 370		

INDEX IN II. PART.

<i>linus Drusus</i>	434	<i>lycophron</i>	587.589.590
<i>linia</i>	310	<i>lycophron Lycurgi filius</i>	602
<i>Locatio templorum</i>	121	<i>lycopitarum mos</i>	146.170
<i>locrensiū mos</i>	190	<i>lycormæ</i>	191
<i>locus demortuorum</i>	119	<i>lycorna</i>	69
<i>locus quid</i>	17	<i>lycos quid</i>	170
<i>locum simul habere quæ non possint</i>	260	<i>lycorgus</i>	108.117.134.211.314.360.377.418.426.533
<i>logica quid</i>	3	<i>lycorgus Spartianus</i>	448
<i>loquacitatis communis clausula</i>	309	<i>lycorgi continentia</i>	589
<i>loquaciū sermo qualis</i>	304	<i>lycorgi in Rempub. Athe. me</i>	602
<i>loquaciū lingua</i>	313	<i>lycorgi leges</i>	588
<i>loquendi ad ingratos licentia</i>	210	<i>lycorgi liberi</i>	589
<i>loquendi magistri</i>	307	<i>lycorgi orationes</i>	590
<i>Lucanus</i>	338	<i>lycorgi pater</i>	587
<i>lucullus</i>	441	<i>lycorgi praeceptores</i>	ibid.
<i>luna à sole distantia</i>	27	<i>lycorgi res gesta</i>	588
<i>luna adfectus</i>	ibid.	<i>lycorgi sepultura</i>	589
<i>luna defectus</i>	ibid.	<i>lycorgi tribus</i>	587
<i>luna forma</i>	ibid.	<i>lycus Martii filius</i>	63
<i>luna illuminatio</i>	ibid.	<i>lydrades</i>	182
<i>luna magnitudo</i>	ibid.	<i>lyra Svis</i>	176
<i>luna natura</i>	26	<i>lysander</i>	277.426.441.487.590
<i>luna opera</i>	153	<i>lystias</i>	305.551.575.579.581.583.597
<i>luctus natura</i>	537	<i>lystia natiuitas</i>	580
<i>luctus nimij turpitudine</i>	536	<i>lystia orationes</i>	ibid.
<i>luctui quæ comitemur</i>	538	<i>lystia ortus</i>	579
<i>de Luctu fabula</i>	337	<i>lystia parens</i>	ibid.
<i>lucullus</i>	290.390.412.421	<i>lysticles</i>	590
<i>lusciniarum peritæ</i>	83	<i>lysidonidas</i>	576
<i>lutatus Catulus</i>	58	<i>lysimache</i>	277
<i>luxuriosorum natura</i>	232	<i>lysimachus</i>	187.240.310.361.464.467.529.585
<i>luxus soboles</i>	476	<i>lysimachus Myrrhinusius</i>	581
<i>Lycastus</i>	68	<i>lysippus</i>	142.356
<i>lyciscus</i>	177	<i>lysiſtratus</i>	585
<i>lycinita</i>	149		
<i>lyco Scarphenſis</i>	356		
<i>lyconis patria</i>	527		

Macareus

MORALIVM PLVTARCHI.

M.			
	<i>manerotis</i>	<i>Sox</i>	<i>ibid.</i>
M	<i>Acareus</i>	64	<i>manerhos</i> 158
	<i>Macedonia</i>	345	<i>maneto Sebennita</i> 144
	<i>macedonum & Persidum con-</i>		<i>T Manlius</i> 338
	<i>sugia</i>	348	<i>mansuetudinis causa</i> 232. 215
	<i>magus</i>	227. 403	<i>mansuetudinis proprium</i> 228
	<i>magistratus malus</i>	443	<i>manu amputati</i> 54
	<i>magistratus & adiuvandus</i>		<i>manlius Imperiosus</i> 59
	458		<i>marathon</i> 54. 182. 457. 516
	<i>magistratus Spartani epishe-</i>		<i>marcellus</i> 334. 339
	<i>ra</i>	418	<i>marcus Coriolanus</i> 334. 339
	<i>erga Magistratum obedientia</i>		<i>Marcus</i> 421
	457		<i>mar donius</i> 54
	<i>magistratus minores à maio-</i>		<i>mare lacryma Saturni</i> 147
	<i>ribus & tractandi</i>	452	<i>maris aestus causa</i> 34
	<i>magnatum supplicia</i>	187	<i>maris natura</i> 133
	<i>magnetis vis</i>	486	<i>maris origo & qualitas</i> 34
	<i>magniloquentia locus</i>	210	<i>maris purgatio</i> 225
	<i>magorum theologia</i>	155	<i>mares quomodo nascantur</i> 38
	<i>maiestatem conciliantia</i>	424	<i>marius</i> 62. 183. 233. 334. 341.
	<i>malcander</i>	138	442
	<i>maledicta quibus noceant</i>	254	<i>maro</i> 555
	<i>maleficorum ad supplicium egre-</i>		<i>marpissa</i> 115
	<i>diendum mos</i>	185	<i>mars</i> 64
	<i>malicia extrema</i>	517	<i>martis cum Sylvia coitus</i> 336
	<i>malicia occulta</i>	197	<i>marfius</i> 338
	<i>malicia auricles</i>	188	<i>marfias</i> 225. 554. 553
	<i>malum in autorem recidens</i>		<i>masinissa Afer</i> 421
	68		<i>materia prima</i> 149
	<i>malum innatum quomodo ci-</i>		<i>materia quid sit</i> 14. 162
	<i>endum</i>	276	<i>materia partes extrema</i> 163
	<i>malis fuga an bonum</i>	92	<i>mathematũ commendatio</i> 407
	<i>mala bonis admixta alienis &</i>		<i>mathematũ incrementũ</i> 96
	<i>observanda</i>	258	<i>mathematis voluptates</i> 95
	<i>mala & prauenienda</i>	196	<i>matricidium</i> 68
	<i>malorum compensatio</i>	264	<i>matuta</i> 301
	<i>malorum incitantia</i>	178	<i>C. Maximus</i> 612
	<i>malorum patrefactio</i>	242	<i>mazæus</i> 442
	<i>mamercus</i>	64	<i>Medea</i> 271
	<i>manerotes</i>	183	<i>medicus</i> 590

INDEX IN II. PART.

<i>melicamentorum natura</i>	114	<i>menesamachus</i>	594
<i>medicus curiosus</i>	242	<i>menippus</i>	451
<i>medicis studium</i>	381	<i>meniscus</i>	514
<i>medico quis habeat opus</i>	321	<i>mensa iniusta quid comitetur</i>	
<i>medicorum scopi</i>	329		377
<i>medietatum species</i>	560	<i>mentis conceptuum causa</i>	38
<i>medisocritas quæ dicatur</i>	396	<i>mentis descriptio</i>	7
<i>medium quatuorplex</i>	396	<i>mentis sanum</i>	334
<i>medius</i>	261	<i>mentis opificium</i>	6
<i>medullina</i>	61	<i>mentis proprietates</i>	336
<i>medias Anagyrasius</i>	591.599	<i>mentis templum</i>	339
<i>melichius</i>	228	<i>mentiri qui magis solent</i>	473
<i>melinus rex</i>	133	<i>mercurius</i>	382
<i>megabyzus Persa</i>	280	<i>mercurius subintrasse quando</i>	
<i>megactides</i>	585	<i>dicatur</i>	303
<i>megapolis</i>	182	<i>de Mercurio narratio</i>	141
<i>megara</i>	186	<i>merope</i>	397
<i>melanthea</i>	390	<i>merops tragicus</i>	249
<i>melantheus</i>	589	<i>mesopotamia</i>	348
<i>melanthus</i>	530	<i>mesore mensis</i>	165
<i>melanippides</i>	557.564	<i>messena</i>	459
<i>meleager</i>	64.338	<i>metagestimon</i>	521
<i>melius</i>	122	<i>metagestima sacrificia</i>	521
<i>mellere</i>	426	<i>metanetra</i>	580
<i>melytus</i>	268	<i>meteora</i>	29
<i>memactes</i>	228	<i>metella</i>	59
<i>memoria bonorum</i>	262	<i>metellus</i>	60.61.211.218.292.
<i>memphis</i>	140.167		308.442.333
<i>apud Memphim area porta</i>		<i>metellus Agrigentinus</i>	558
	145	<i>methyer</i>	162
<i>menander</i>	464.513	<i>meticulosus quis</i>	380
<i>menandri dicendi genus</i>	573	<i>metiochus</i>	450
<i>menandri laus</i>	574	<i>metius Suffetius</i>	57
<i>mendacii causa</i>	473	<i>metrocles</i>	121.254
<i>mendesius</i>	79	<i>metroclorus</i>	270
<i>mendete</i>	171	<i>metroclori laus</i>	262
<i>meneclidas</i>	211.440	<i>metus effectus</i>	222.354
<i>menedemus</i>	261.280.390	<i>metus vituperationis nimius</i>	
<i>menelaus</i>	285.327		293
<i>menesamachus</i>	589	<i>Midas</i>	56

miletus

MORALIUM PLUTARCHI.

<i>miles</i>	318.362	<i>morborum causa generalis</i>	82
<i>miliades</i> 54. 101. 102. 128. 182.		<i>morborum corporis & animi</i>	
368. 433 514 518		<i>comparatio</i>	330
<i>miliades Medica</i>	515	<i>morborum corporis indicia</i>	328
<i>minervus</i>	554	<i>morborum prepostera cura</i>	139
<i>minerva</i>	212. 225	<i>morbus obnoxiorum natura</i>	253
<i>minerva Poliades</i>	277	<i>mores quid sint</i>	394
<i>minerva cum Neptuno conten</i>		<i>morum emendatorum exem-</i>	
110	297	<i>pla</i>	261
<i>minerva sacrum animal</i>	169	<i>morum ignoratio quid impe-</i>	
<i>minerva simulacrum</i>	172	<i>diat</i>	413
<i>minima quae</i>	15	<i>morum mutationes</i>	273
<i>minos</i>	III. 381	<i>morum placidorum utilitas</i>	237
<i>minos Iouis F.</i>	179	<i>morosissimi qui sint</i>	226
<i>minotauri orsus</i>	81	<i>morositas aduersus deos</i>	191
<i>morositatis causa</i>	255	<i>morositatis causa</i>	222
<i>misceri quae non possint</i>	139	<i>morositatis effectus</i>	232
<i>misericordia quid</i>	255	<i>morositatis remedia</i>	255
<i>mithra</i>	136	<i>morosorum indicia</i>	235
<i>mithridates</i>	306 142	<i>mors an & quatenus malum</i>	
<i>mitus Argueus</i>	184	404	
<i>mixolydia harmonia</i>	326	<i>mors cur metuitur</i>	114
<i>Mnesiphilus</i>	416	<i>mors quid</i>	111
<i>mincus</i>	148	<i>mortis causa</i>	51
<i>Modus Antigeneis</i>	356	<i>mortis cogitatio iucunda & l</i>	
<i>molestia praesentia</i>	251	<i>tristis</i>	113
<i>molestiam quae adferant</i>	264	<i>mortis contemptus</i>	266
<i>molestarum rerum remedia</i>		<i>mortis subiectum</i>	52
519		<i>mortui an lugendi</i>	106
<i>melonide fratres</i>	281	<i>mortuorum recordatio qualis</i>	
<i>mollitudo animi</i>	301	<i>esse debeat</i>	535
<i>monarchia quid</i>	73	<i>mortuorum supplicia</i>	223
<i>monarchia praesentia</i>	74	<i>motus quid</i>	17
<i>monstra ut nascantur</i>	46	<i>motus circumresistentia</i>	485
<i>mora</i>	518	<i>motus & queris principia</i>	4
<i>morbus periculosissimus</i>	224	<i>motus genus</i>	17
<i>morbi causa</i>	53	<i>motus species</i>	ibid.
<i>morbi comitialis natura</i>	389	<i>motus animi ut componantur</i>	
<i>morbo affectuum natura</i>	329	250	
<i>morbi corporis pessimi</i>	329	<i>motuum animi requisita</i>	229

INDEX IN II. PART.

<i>motuum circumstantia</i>	34	<i>mundi partes dextra & fini-</i>	
<i>Mucius</i>	55	<i>stra qua</i>	22
<i>mucius Scauola</i>	335	<i>mundi pulchritudo</i>	10
<i>mula cur steriles</i>	48	<i>extra Mundum an Vacuum</i>	
<i>mulier garrula</i>	309		24
<i>mulier proba</i>	171	<i>mundos esse infinitos</i>	10
<i>mulierum natura</i>	226	<i>munera qua obeunda</i>	449
<i>mulierum ornatus</i>	550	<i>munychia</i>	600
<i>à Mulierib. obita legatio</i>	310	<i>murrhina</i>	598
<i>mulius</i>	338	<i>murium natura</i>	324
<i>multiplicis nota</i>	149	<i>musæ Unde dictæ</i>	204
<i>multiitudinis & morum mu-</i>		<i>musarum expers</i>	305
<i>tatio</i>	433	<i>musica hodierna</i>	557
<i>munus</i>	457	<i>musica quid</i>	550
<i>mundus an animatus</i>	20	<i>musica Veterum qualis fuerit</i>	
<i>mundus an interitus expers</i>			570
<i>ibidem</i>		<i>musica antiqua corruptores</i>	
<i>mundus an Vnicus</i>	10		564
<i>mundus quibus similis</i>	454	<i>musices apud priscos Græcos e-</i>	
<i>mundus quid</i>	162. 268	<i>xercitatio</i>	363
<i>mundus quomodo caluerit</i>	9	<i>musices autor</i>	138
<i>mundus Unde coaluerit</i>	331	<i>musices diuisio</i>	366
<i>mundi alimentum</i>	20	<i>musices genera</i>	99
<i>mundi anima</i>	480	<i>musices officium</i>	571
<i>mundi anima</i>	157	<i>musica rectus & sus</i>	566
<i>mundi concinnitas</i>	155	<i>musica tibicina mutatio</i>	564
<i>mundi corpus.</i>	480	<i>musica & sus</i>	570
<i>mundi exordium</i>	20	<i>musices Utilitas</i>	224
<i>mundi figura</i>	ibid.	<i>musicam Ut auxerint Veteres</i>	
<i>mundi gubernatio qualis</i>	155		564
<i>mundi inclinationis causa</i>	21	<i>de Musica Epicureorum sen-</i>	
<i>mundi mater</i>	154	<i>tentia</i>	97
<i>mundi motus</i>	181	<i>musici primi</i>	552
<i>mundi natura media</i>	157	<i>musicorum interuallorum pro-</i>	
<i>mundi nomen</i>	19	<i>portio</i>	561
<i>mundi ordo</i>	21	<i>musicum iudicium</i>	568
<i>mundi origo</i>	162. 548	<i>musicius</i>	221. 474
<i>mundi origo & compages</i>		<i>mutu</i>	162
	157	<i>mutuas</i>	64
<i>mundi partes</i>	480	<i>Myrtonymi qui dicti</i>	152
			myro

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>myro</i>	183	<i>nephalia</i>	237
<i>myron</i>	387	<i>nephos</i>	500
<i>myronides</i>	510	<i>nephrhys</i>	136.151.154
<i>myrrha</i>	62.176	<i>nephruntidens</i>	172
<i>myrrha natura</i>	175	<i>nero</i>	233.306.455
<i>myrrha suffusus</i>	<i>ibid.</i>	<i>neronis anima</i>	204
<i>mythrus Syrus</i>	100	<i>nerus Si nascantur</i>	51
		<i>nestis nomen</i>	8
		<i>nestor</i>	198.215.305.318.326.415
			426.448
N <i>Abis</i>	447	<i>neta</i>	559
<i>Naratus</i>	98	<i>nete</i>	562
<i>narrationum Veritas</i>	54	<i>Nicedium</i>	101
<i>natura plures fratres ex uno</i>		<i>niceratus</i>	378.467
<i>semine cur progignat</i>	281	<i>Nicias</i>	95.312.436.461.510.511
<i>natura quib. rebus statuitur</i>	405		579
<i>natura quid sit</i>	419	<i>nicias Maleotes</i>	59
<i>natura distributio</i>	296	<i>nicias pictor</i>	412
<i>natura effecta</i>	20	<i>nicocles</i>	519
<i>natura interitus expertes</i>	14	<i>nicocreon</i>	404.584
<i>natura necessitates</i>	101	<i>nicomedes</i>	359
<i>natura praestitiores partes</i>	161	<i>nicophanes</i>	597
<i>natura providentia</i>	126	<i>nicopolis</i>	333
<i>navis oneraria primum facta</i>		<i>nicostrata</i>	590
<i>natura</i>	238	<i>nicostratus</i>	514
<i>nauplia</i>	189	<i>nicostratus Arginus</i>	278
<i>nausicles</i>	592	<i>P. Nigidius</i>	429
<i>nausiborus</i>	443	<i>nigredinis & frigoris comparatio</i>	
<i>navis ignavis</i>	230	<i>nio</i>	501
<i>naxus</i>	523	<i>nilus</i>	147.166.373
<i>Neara</i>	581	<i>nili aqua an potu salubris</i>	132
<i>necessaria qua</i>	545	<i>nili aqua cur plerique abstinent</i>	<i>ibid.</i>
<i>necessitas</i>	18	<i>nili incrementi causa</i>	35
<i>necessitatis natura seu substantia</i>	18	<i>nili incrementa</i>	152
<i>neleus</i>	197.516	<i>nili incrementorum limes</i>	172
<i>nemans</i>	138	<i>nili causa</i>	30
<i>neocles</i>	55.89.101.104.128	<i>de Noctis origine fabula</i>	506
<i>neoptolemus</i>	228.308.592	<i>nona capratina</i>	336
<i>neoptolemus Antichi F.</i>	591	<i>nomus trimeres</i>	552

INDEX IN II. PART.

<i>nomi qui</i>	552	<i>odiu quomodo definitur</i>	532
<i>nominum & appellationu mu-</i>		<i>odiu quomodo concipitur</i>	532
<i>ratio</i>	329	<i>odum & collatur</i>	534
<i>nominum mutationes</i>	166	<i>ody definitio</i>	ibid.
<i>nomi un permutatio</i>	284	<i>ody & inuidia discrimen</i>	532
<i>notionum species</i>	38		ibid.
<i>noticia quid</i>	118	<i>osio affecti institutum</i>	534
<i>notercia</i>	66	<i>odoratarum rerum vis</i>	221
<i>nubium natura</i>	30 502	<i>odorum & fus</i>	176
<i>Nuceria</i>	67	<i>Oechalia</i>	59
<i>nuna</i>	334-338-418	<i>oedipus</i>	129 247-334 449
<i>nuna regnum</i>	337	<i>oedipus Colonus</i>	411
<i>nummorum natura</i>	6	<i>oedema & nascitur</i>	226
<i>nummi cunctatio in penna ma-</i>		<i>oenophya</i>	510
<i>lis infligenda</i>	177	<i>oenophis H. hopolita</i>	135
<i>nummi natura</i>	172	<i>offensaru lenium editio</i>	295
<i>Nysaeus</i>	193	<i>oleo peculiare quid</i>	502
		<i>olfactus in suis & vehementia</i>	
			80
		<i>olfactus & fiat</i>	41
		<i>oligarchia quid</i>	73
		<i>olympia porticus</i>	302
		<i>olympiaceus</i>	178
		<i>olympus</i>	553-554-556-559-564
		<i>Omomi</i>	151
		<i>omphus</i>	133
		<i>Onesicrates</i>	551
		<i>onesicritus</i>	352
		<i>onomacles</i>	577
		<i>onomademus</i>	452
		<i>onoscelus</i>	65
		<i>Ophelista</i>	191
		<i>ophthalmia quid</i>	532
		<i>opifices inepes</i>	359
		<i>opinio ternario comparata</i>	7
		<i>opinionum falsarum causa</i>	
			169
		<i>opinionum genera</i>	38
		<i>oppositionum & enustas</i>	211
		<i>Oraculum Canopicum</i>	225

O.

<i>O Arses</i>	359 360
<i>obediencia herilis</i>	429
<i>obitus sapientia</i>	262
<i>obsequentia quid efficiat</i>	464
<i>obsoniorum condimentum</i>	103
<i>obstetricandi ars</i>	480
<i>obvirettationis causa</i>	290
<i>Occlusio</i>	196
<i>ochus</i>	134 147-359
<i>ochi nomen</i>	135
<i>ocio animu non reddi tranquil-</i>	
<i>lum</i>	250
<i>ocy effectus</i>	251 415
<i>ocy in modum</i>	118 421
<i>ocrefia</i>	340
<i>oculi natura</i>	275
<i>oculorum natura</i>	491
<i>oculorum visio laborantiu na-</i>	
<i>tura</i>	298
<i>odium malorum</i>	533

MORALIUM PLUTARCHI.

<i>in Orando Vox</i>	439	<i>osiridis appellatio</i>	145
<i>oratio ad multitudinem qua-</i>		<i>osiridis color</i>	148
<i>lis esse debeat</i>	438	<i>osiridis corpus</i>	153
<i>oratio iniusta qua</i>	229	<i>osiridis cum Nephthycorus</i>	151
<i>oratio liquida</i>	378	<i>osiridis cur multa sepulcra</i>	139
<i>oratio optima qua</i>	518	<i>osiridis & Arueris pater</i>	136
<i>orationis ciuilibus ornamenta</i>	437	<i>osiridis indagatio</i>	159
<i>orationis commendatio</i>	168	<i>osiridis in partes sectio</i>	153
<i>orationis compositio</i>	492	<i>osiridis inuentus</i>	153
<i>orationis contumeliosis de-</i>		<i>osiridis interpretatio</i>	158
<i>stinuta Vis</i>	494	<i>osiridis natiuitas</i>	136
<i>orationis finis</i>	304.382	<i>osiridis nomen</i>	164.
<i>orationis genera</i>	382	<i>osiridis physica explicatio</i>	160
<i>orationis Laconice natura</i>	314	<i>osiridis regnum</i>	153
<i>orationis Vis</i>	302.435	<i>osiridis res gesta</i>	136
<i>oratorum extenuatio</i>	513	<i>osiridis sepulcrum</i>	140
<i>orgilus</i>	470	<i>osiridis fidus</i>	142
<i>orestes</i>	39.68.449	<i>osiridis simulacrum</i>	158
<i>organus & sus</i>	83	<i>osiridis templa</i>	140
<i>oris effrans finis</i>	303	<i>ossa & si findi possint</i>	122
<i>orion</i>	337	<i>ossa & si nascantur</i>	51
<i>orionis domicilium</i>	523	<i>ostracismus quid</i>	572
<i>oromafides</i>	386	<i>Othryades</i>	55
<i>oromaza</i>	155	<i>os & Ephialtis domicilium</i>	
<i>oromazes</i>	156		523
<i>orpheus</i>	190.202.552	<i>Oxyathres</i>	354
<i>orthagoras</i>	184	<i>oxydracus saltus</i>	369
<i>ortus natura</i>	544	<i>oxyrynchitarum factum</i>	170
<i>de Ortu & interitu</i>	17	<i>oxyrynchitaru piscibus Vescen-</i>	
<i>ortus quid</i>	154.150	<i>di mos</i>	132
<i>ortus senior</i>	161	<i>oxyrynchus piscis Vnde dictus</i>	
<i>ortus calor</i>	141	<i>ibidem.</i>	
<i>ori natalicia</i>	159		
<i>ori natiuitas</i>	136		
<i>ori ortus</i>	150		
<i>Osiris</i>	134		
<i>osiris quomodo mortuis praesit</i>			
	174		
<i>osiridis ad agriculturam accom-</i>			
<i>modatio</i>	166		

P.

PAcis diuturna consequentia
338
Peanis & hyporchematis dis-
ferentia 555
peanum scriptores 558
palaesti-

INDEX IN II. PART.

<i>palestinus</i>	138	<i>patrocles</i>	176
<i>palestra decertantium mos</i>	470	<i>patroclus</i>	210. 222. 215
<i>palladium</i>	60	<i>paulus tragædus</i>	411
<i>palleforia sacra</i>	136	<i>pauperias</i>	466
<i>pamilia sacra</i>	<i>ibid.</i>	<i>pauperias an malum</i>	404
<i>pammenes Thebanus</i>	441	<i>paupertatis pecuniaria remedium</i>	322
<i>pamyle</i>	136	<i>paupertatem qua res efficiant</i>	321
<i>pamylitia</i>	148		
<i>panatius</i>	381. 454	<i>pausanias</i>	58. 186
<i>pancrates</i>	559	<i>payni ac Phacophimenses</i>	227
<i>pandarus</i>	224	<i>Peccatum cum ratione</i>	376
<i>pandofia</i>	344	<i>peccata qua</i>	262
<i>panicis terrores</i>	137	<i>peccatorum apud Persas gradus</i>	474
<i>pansa</i>	335	<i>peiloris motus</i>	44
<i>panthea</i>	247	<i>pegasus</i>	271. 444
<i>pantheia</i>	95	<i>peleus</i>	337. 416
<i>paphlagonum de Deo opiniones</i>	168	<i>pella</i>	525
<i>papirius Romanus</i>	65	<i>pelopidas</i>	102. 104. 209. 369
<i>papirius Tolucer</i>	<i>ibid.</i>		375. 445. 461
<i>paraneta</i>	559	<i>pelopidas Thebanus</i>	228
<i>pardalus</i>	453	<i>pelops</i>	66
<i>pardalus</i>	470	<i>pelusii origo</i>	183
<i>parentum cura</i>	128	<i>penelope</i>	79. 307
<i>parentum in filiis aut nepotibus nota</i>	198	<i>penpasiltha</i>	162
<i>parhyrata</i>	558	<i>pente</i>	<i>ibid.</i>
<i>paridis lyra</i>	432	<i>perdiccas</i>	367
<i>pariere</i>	426	<i>perdicum natura</i>	164. 206
<i>parmenio</i>	404	<i>peremuntium suo iudicio exem-</i>	
<i>parnassus</i>	203	<i>plu</i>	312
<i>parrasius</i>	68. 511	<i>pergamena</i>	455
<i>parthenon</i>	514	<i>perianther</i>	111. 183
<i>participij natura</i>	495	<i>peribœa</i>	64
<i>partium similitudinem natura</i>	6	<i>pericleitus</i>	553
<i>partus ante conceptum</i>	473	<i>pericles</i>	184. 190. 209. 213. 273
<i>passiades Byzantius</i>	359		369. 381. 410. 417. 426. 433
<i>patientia medium</i>	237		436. 437. 440. 445. 448. 450
<i>patria que sit</i>	521		451. 453. 460. 471. 510. 514. 518
<i>patria causa qua subeunda</i>	293		515. 516

peri-

MORALIVM PLVTARCHI.

periclis Virtus propria	268	philagrus	314
perilaeus	293	philammon	552.553
perinthus oppugnata	363	philarchus	65.510
persaeus	276	philantia effectus	232
persarum regis consuetudo	386	philemon	404.412
perseae stirpis consecratio	168	philotas poeta	420
persus	265	philocrates	284
perseus Macedonia rex	298	philippa	240.310
persuasionis causa	435	philippis	590
perturbatio quid	394	philippus	57.193.227.244.315
pestis remedium	175		341.342.356.418.442.525.527
petentes quomodo submouendi			588.592
278		philippus Aexonensis	58
petitiones absurda Et reijcien-		philippi Virtus propria	386
da	445	philiscus	580
perraeus	455	philochorus	1411.510
petronius Valentinus	68	philocles	579.580
Phaedra	67	philocrates	314
phadrus	138	philodetia	416
phano	66	philonicus	432
phaethon	66.252.531	philonome	68
phaethontis luctus	90	philopetis	598
phalaris	68.183.362.465	philopemen	420.421.451.458
phalli consecratio	140	459	
phamenoth	153	philosophandi ratio qua	428
phantasia quid	39	philosophandi ratio	427
phantasia error	38	philosophia Aegyptiorum	134
phantasma quid	39	philosophia contemplativa qua	
phantasmatum natura	ibid.	dicatur	395
phantasticon quid	ibid.	philosophia moralis quid sit	3
phantaston quid	ibid.	philosophia naturalis quid sit	
phnophi mensis	159	ibid.	
pharus	152	philosophia quid sit	ibid.
pheidias	101.387.540	philosophia ansa	407
phemius Ithacensis	551	philosophia effectus	354
pheneum	190	philosophia finis	239
pherecrates	564	philosophia oratio	380
pherecydes	138	philosophia pars theorica	174
phersephone	166	philosophia partes	3
phidias	172	philosophia paranda ratio	280
		philoso-	

INDEX IN II. PART.

<i>philosophia princeps</i>	4	<i>pictura & poeseos comparatio</i>	
<i>de philosophia iudicium & in-</i>			212
<i>stinendum</i>	479	<i>pietius</i>	551
<i>philosophi officium</i>	270	<i>pietas in parentes</i>	283
<i>philosophi proprium</i>	384	<i>pinarius</i>	109. 280. 517. 513. 553
<i>philosophi studium</i>	381		555
<i>philosophum quis faciat</i>	132	<i>pingendi ars</i>	511
<i>philosophi falsi</i>	430	<i>piscis qualis cibus</i>	133
<i>philosophorum & vulgi compa-</i>		<i>pisistratus</i>	203. 227. 425
<i>ratio</i>	354	<i>pisistratus Hippocratis filius</i>	
<i>philosophorum oblectationes</i>	99		182
<i>philosophorum quaestiones</i>	122	<i>pisistratus Orchomenus</i>	66
<i>philosophorum summa laus</i>	347	<i>P. Piso</i>	235
<i>philistratus Pellenensis</i>	577	<i>pittacus</i>	259. 290. 308
<i>philoxenus</i>	103. 280. 272. 353		463
	355. 477. 556. 564	<i>pittacus Lesbicus</i>	448
<i>philoxenus Eryxidis F.</i>	116	<i>placidi natura</i>	248
<i>philotas</i>	403	<i>placidi tatus causa</i>	181
<i>philotas Parmenionis F.</i>	362	<i>planetarum cursus</i>	26. 525
	363	<i>plantarum genus</i>	52
<i>phrœneus</i>	477	<i>plantarum incrementum</i>	52
<i>phlegyas</i>	184	<i>plathana</i>	584
<i>phocion</i>	210. 216. 230. 420. 421	<i>plathane</i>	583
	437. 441. 447. 448. 466	<i>Plato</i>	112. 117. 134. 253. 279
	513		276. 301. 384. 385. 403. 407
<i>phocion probus</i>	551		413. 465. 558. 576. 581
<i>phocion</i>	103. 275. 417. 438. 444	<i>plato Dins</i>	381
	323. 461. 599	<i>platonis domicilium</i>	524
<i>phocion Acac F.</i>	64	<i>platonis Voluptates</i>	101
<i>phœoidas</i>	444	<i>platonem fuisse rerum musica-</i>	
<i>phormio</i>	109. 440. 510	<i>rum peritum</i>	560
<i>phrasides</i>	579	<i>pleistaneus</i>	511
<i>phrygum de Deo opiniones</i>	168	<i>pluto</i>	144
<i>phryna</i>	599	<i>plutonis colossus</i>	absd.
<i>phryne</i>	358	<i>plutonis nomen</i>	8
<i>phrynichus</i>	453. 517. 559. 577	<i>plutarum causa</i>	31
<i>phrynis</i>	207. 553	<i>Podagra & phrenitis compa-</i>	
<i>phylicus</i>	198	<i>ratio</i>	329
<i>physicorum dogma</i>	331	<i>pana diuturna</i>	185
<i>Pictorum mos</i>	220	<i>pana moriuorum repetita</i>	201
			pana

MORALIVM PLVTARCHI.

pena perfectio	185	pompeius	335. 420. 440. 441
pena tarditas	178		448. 456
pena tempus	185	pompeius Magnus	412. 184. 433
pena tempus cui notum	179	pompeij gratia	335
penitendi tempus	181	pompilius Numa	333
penitentia sera quibus proficit	183	ponderum iactatorum natura	486
penitentia causa	267	Pontopolis	245
penitentia exempla	181	C. Pontius	342
poeta malus	445	ponius	303
poetices vestigal	515	populus unde primum eneruatus	465. Si regendus. 436
polemarchus	478. 579	populi amor	450
polemo	234. 386	populi fauore qui capient	436
polemonis domicilium	524	populi ingenium	432
polis	436	populo Si credendum	461
politica quid	72	porcorum agrotantium remedia	88
politicus quis	443	porinus Selinus	499
politici boni officium	74	porosena	55. 58. 228
pollutionis causa	376	porus	228. 353
pollux	289. 290. 293. 382. 457	porus quid	162
	514. 596	possibilis diuisio	545
polyanus	89. 109	possibilis & contingentis comparatio	544
polybius	420. 454	paratio	544
polycletus	387	posteri propter culpam maiorem puniri	195
polydorus	63	posthumus	310
polyeuctus	438. 588. 592	posthumus Albinus	55
	594	in Potestate nostra qua sint	280. 545
polymestor	63	porus Aegyptiorum	176
polymnasia	552	Practicus quis	4
polymnastus	564	praneste	456
polymnastus Colophonius	554	pranestes origo	70
polymnestus	553. 555	prapositionum natura	495
polymnestus Colophonius	552	cum Praestantibus cur porius Si uendum	300
polynices	519	prateritorum recordatio	538
polyphemus	84	pratinas	101. 514
polyphragmones in republica	450		prauis
	450		
polyperchon	272. 276		
polyxena	355		
polyzelus	54		

INDEX IN II. PART.

<i>prauitas insanabilis</i>	328	<i>procreationis & ortus differen</i>	
<i>prauitas potētia adiuncta</i>	389	<i>ita</i>	480
<i>praxiteles</i>	579	<i>ad Procreationem prolis quan</i>	
<i>praxitheia</i>	61	<i>do accedendum</i>	196
<i>presbiteron</i>	514	<i>prodicus Cens</i>	581
<i>presterum causa</i>	29	<i>prodicus sophista</i>	421
<i>priamus</i>	63 234	<i>prodigalitate effectus</i>	475
<i>priamo calamitosior</i>	80	<i>proditionis exitus</i>	59
<i>prima & maxima</i>	302	<i>prolu generatio</i>	126
<i>principis exemplar</i> 389 <i>insti-</i>		<i>prolis similitudo</i>	46
<i>tutio</i> 386 <i>opus</i>	387	<i>prometheia qua</i>	333
<i>principis viri oratio</i>	437	<i>pronominis natura</i>	495
<i>principi quid metuendum</i>	387	<i>prophibasia</i>	509
<i>principi quis imperabit</i>	367	<i>proportionum ratio</i>	491
<i>de Principe bono Vaticinium</i>		<i>propylea</i>	437
203		<i>protagogide</i>	248
<i>principes amentes</i>	385	<i>proserpina</i>	144
<i>principes colossicis statuis com</i>		<i>prosis Gracia quid</i>	492
<i>parati</i>	<i>ibid.</i>	<i>protogenes</i>	198
<i>principum amicitia</i>	454	<i>protirgeretes</i>	58
<i>principum ineruditorū descri</i>		<i>providentia quid</i> 547. <i>secunda</i>	
<i>ptio</i> 386 <i>officium</i>	387	<i>ibid. summa ibid. tertia</i>	
<i>peccata</i>	433	<i>ibid.</i>	
<i>principium in omnibus rebus</i>		<i>providentia diuina quid con</i>	
337		<i>ueniat</i>	543
<i>principium omnium rerū</i>	184	<i>providentia filia</i>	333
<i>principij & elementi discrimē</i>		<i>providentia particula</i>	173
5		<i>proxenus</i>	601
<i>principio cuius in quo plus sit</i>		<i>prudentes qui sint</i>	262
482		<i>prudētia ac sapientia disci</i>	
<i>principia qua sint</i>	5	<i>men</i> 394. <i>definitio</i> 391. <i>ef</i>	
<i>principiarerum aduersa inui</i>		<i>fectus</i> 252. <i>opus</i>	394
<i>cem</i>	155	<i>prudētia quando appelletur</i>	
<i>principiorum nomen</i>	5	<i>virius</i>	390
<i>de Principij sententia philoso</i>		<i>Psammetichus</i>	132
<i>phorum</i>	157	<i>psychopompeon</i>	187
<i>priniſtum</i>	70	<i>Ptolemaus</i>	95
<i>priscus</i>	33	<i>ptolemaus Cerannus</i>	186
<i>pruatio quid</i>	496	<i>ptolemaus Philadelphus</i>	365
<i>pruinationis natura</i>	<i>ibid.</i>	<i>ptolemaus Soter</i>	144
		<i>publica</i>	

MORALIUM PLUTARCHI.

publicanorum odium	242	pythagoreorū de colore opinio	
pudor vitiosus et eximendus		16. numeri et figura	173
270		pythagoricorum de principis	
pudoris à verecūdia distinctio		opinio	157
ibid.		pythalmius	406
pudoris vitiosus effectus	296	pytheas	437
pudorem ineptum qua comi-		pythia	472
tentur mala	274	pythica inscriptio	260
puer terrore visus mortuus	138	pytho	457
pueri et fallendi	350	pytho Aenius	212
puerperarum cura	128	pytho Nisibensis	198
pugna ad Mantineam pictura		pythocles	96
511		pythoclidus	558
ad Pugnam euntis Cuiussum			
animal	139	Q. Vaternionis natura	162
pulcherrimum quid	139	quaestiones musica	99
pulcris rebus astimandis infe-		quaestiones poetica	ibid.
licitas	292	quaestionum varietas	3
pulmonis motus	43	quinarj natura	159
pulsationum elocutiones varia			
560		R. Asura capitis causa	131
pulveris natura	508	ratio civilis quid	72
punendi modus	230	ratio quomodo agat	406
punitio et exercenda	231	ratio rationi opposita et conci-	
punitoriū celeriter et sero com-		lianda	401
paratio	187	rationis exercitatio 415. natu-	
purgandi ratio unde sumpta		ra 440. officium 399. opus	
172		395	
Pyanepton	168	rationis recta effectus	252
pythagoras	586	rationis vacua qua sine	392
pylas	510	rationis vis	221
pyrachmes	57	rationi aduersantia	400
pyrander	65	inter Rationem et brutam a-	
pyrrhon Eleus	352	nimi facultatem differētia	
pyrrhus	427	396	
pyrrhus Epirotas	57	Rea cum Saturno cōgressus	136
pyrson	106	rectangulus triqueirus	88
pythagoras	16	regis institutio Epicuræa	89
pythagora philosophia	134	reges qui et quando meliores	
pythagora praecepta	ibid.	421	

AAA regum

INDEX IN II. PART.

regum pulcherrima	240	resp. antiqua tractatio	418
regni Alexandres fines	360	resp. forma optima	74
regni molestia	418	resp. forma	73
remi & Romuli ortus	68	resp. gerenda voluntas	430
reprehensio laudationi permixta	448	resp. publ. perfectissima forma	418
reprehensio proximi	218	resp. publ. status depravatus	73
res humanae difficiles explicatae	179	resp. tractatio quid	421
res naturales quae dicantur	4	resp. quae debeantur	429
res novae & tentandae	459	ad Rempub. aditus	439
rerum adversarum utilitas	210	republicam gerentium cura	433
rerum commixtio 263. divisio		ad Rempub. qualis ductor deli	
394. humanarum varietas		gendus	442
263. praestantia 263. sensu		in Repub. primum locum cur lex	
imagines	481	tribuat	438
resina quid	176	à Repub. qui arcendi	421
resina natura	175	resus	64
resp. ratio & fiat	43	retiana	65
respondendi ad interrogatara		retra quid	377
tio	316	rextmachus	60
respondendi genera	317	Rhetorica & is	584
respondendi modus	318	rhetoris oratio	373
responsio civilis 448. & for-		in Ridicula oratione quid ca-	
manda	318	uendum	438
responsum superfluum	318	Rodiorum luxus	323
responsa ad maledicta	449	roma	306
republica cuiusmodi & is in-		roma cognomen	334
digeat	443	romanorum genius	341
resp. publ. sen. car. gerenda	420	romanorum ingenium	454
resp. publ. administratio in odium		romulus	334
quomodo adducatur	431	romuli fortuna	335
resp. administratio in quo con-		romuli & is finis	336
sistat	427	roxane	333
resp. publ. administrationis maxi-		roxanes	339
mum malum	414	Ruminalis	336
resp. publ. administrationis volu-		rufinus	65
ptates	412	rutilius	475
ad Reipub. administrationem		Rythmorum ratio	567
quomodo accedendum	431		8abi-

MORALIVM PLVTARCHI.

S.		saturnalia	102
S abinus	335	saturnus	58
Sacadas	556	sauryus histrio	217
Sacadas Arginns	454.555	Scaurus Aemiliy	339
sacerdotum Aegyptiorum mos		sceleratorum somnia	186
133		scelerorum natura	189
sacrificium dñs gratum	135	schaniou	552
sacrificium irritum	108	scientia binario comparata	7
sacrificia tristia	168	scientia cui conueniat	131
sacrificiorum rationes	133	scelus	315
sacrorum finis	131	scimbrates	64
sacrorum tristium ratio	196	Scipio	232.292. & inde
fas	148	scipio Africanus	448.450
salamina	297	scipio Numantinus	334
salamis	515	scipio Romanus	433
salis appellatio	147	scipionis fortitudo	335
salis natura	131.132	scrophorion	515
salem pleriq; cur detrahant ci-		scolia carmina quis inuenerit	
bis	ibid.	scopa Th. ffalus	326 (364
salibus defensio instituta	437	scyria	505
salia	69	de Seltione corporum	16
sandanus fluvius	57	seditionum causa	469
sanctas quid	54	seirum fidus cui attribuitur	150
sanctatis incertitudo	90	seisachthia	368
sanctatis querenda ratio	407	seisachthia institutio	444
sanctatis studium	174	seleucia	348
saosis	183	seleucus	168.293. & inde
sapientis nomen	214	seleucus Callinicus	310
sapientibus proprium	130	semele	202
sapientia quid sit	3	semen muliebre quid	163
sapientia vera	480	semen quid	235
sapientia diuina imago	389	seminis natura	43.45
saporum norma	80	seminis substantia. & genus	46
sappho	557	semiramis	358
sarapis	144.145	semiramidis res gesta	150
sardanapalus	98. & inde	seneca	233
sardanapali sepulcrum	359	senectus cur male audiat	540
sardians	64	senectutis causa	54
sarcelas	191	senectutis commodum	416
satis tempestina	128	senectutis de decus	474

INDEX IN II. PART.

<i>senectutis honor</i>	415	<i>silentij descriptio</i>	310. <i>pullus</i>
<i>senectutis momentum</i>	418		314. <i>laus ibid. Sultus</i> 302
<i>senis laus</i>	416		307
<i>senes quos sectari Solapiates</i>		<i>silo</i>	338
<i>debeant</i>	412	<i>silius seu Aegipanes</i>	81
<i>senes validi</i>	420	<i>similius</i>	63
<i>senum in repub officia</i>	422	<i>simmas</i>	280
<i>senum in repub oratio</i>	415	<i>simo</i>	380
<i>senum natura</i>	412	<i>simonides</i>	244. 278. <i>Et inde</i>
<i>ibid.</i>	<i>ibid.</i>	<i>simonidis dictum</i>	188
<i>senibus in repub. cuius rei gra-</i>		<i>simulacrum Andocidem</i>	579
<i>tia Sersandum</i>	420	<i>sistrum</i>	165
<i>senibus contentus Unde pare-</i>		<i>Sisyphus</i>	12. 84
<i>tur</i>	415	<i>suis reprimenda ratio</i>	317
<i>senilium natura</i>	173	<i>Smy</i>	165
<i>sensus odoratus</i>	56	<i>Smyrna</i>	61
<i>sensus quid</i>	38	<i>Sobrietatis exempla</i>	103
<i>sensus Sit fallat</i>	<i>ibid.</i>	<i>Socrates</i>	180. 109
<i>sensuum impedimēta</i>	246. in-	<i>Socratis philosophia</i>	478
<i>dicium</i>	38. <i>numerus ibid.</i>	<i>sol Unde natus</i>	20
<i>officium</i>	246	<i>solis conuersio qualis</i>	25. <i>curfus</i>
<i>sensendi instrumenta</i>	38		526. <i>defectus</i>
<i>septimius Marcellus</i>	64	<i>solis Et cæli contrarius motus</i>	
<i>sermonis emissi natura</i>	309. <i>fi-</i>		171
<i>nes</i>	279. <i>irati pœna</i>	<i>solis Et luna cursus</i>	90. <i>forma</i>
<i>sis</i>	305		25. <i>magnitudo ibid. natu-</i>
<i>sermonum efficitio</i>	164	<i>ra</i>	24. 160
<i>sertorius</i>	341	<i>solis obscuri causa</i>	375. <i>officiū</i>
<i>seruos in Etruria puniēdi mo-</i>			386. <i>ortus quomodo pinga-</i>
<i>dus</i>	231	<i>tur</i>	135. <i>sacrificium</i>
<i>Ser. Tullius</i>	389	<i>crificium primum</i>	159
<i>Ser. Tullij regnum</i>	340	<i>solon</i>	134. 290. 368
<i>seth</i>	152. 158. 164	<i>solis fertilis indicium</i>	269
<i>seueritas parentū in liberos</i>	58	<i>somnus Epimenideus</i>	409
<i>sexagenarij numeri natura</i>		<i>somni causa</i>	51. 176
<i>Sibylla</i>	203 (172)	<i>somni subiectum</i>	52
<i>scitia libertas restituta</i>	170	<i>sonchites Santa</i>	134
<i>sicyoniorum pœna</i>	183	<i>soni celeris natura</i>	487
<i>signa insociabilia</i>	47	<i>Sophilus</i>	575. 578
<i>silentium quid</i>	305	<i>sophistarum natura</i>	281
			<i>sopho-</i>

MORALIUM PLUTARCHI.

<i>Sophocles</i>	109. 128. &	<i>inde</i>	<i>Stilbon</i>	23
<i>Soranus</i>	380		<i>Stilpo</i>	254. 265
<i>Sordidus quis</i>	449		<i>Stilpo Megarensis</i>	280
<i>Soros</i>	145		<i>Stoica secta princeps</i>	14
<i>Sosibius</i>	144		<i>Stoicorum absurda dogmata</i>	70
<i>Sosicles</i>	505		<i>de affectibus senectutis</i>	44. de
<i>Sosigenes</i>	585		<i>deo opinio</i>	14. de elementis
<i>Soteles</i>	144		<i>opinio</i>	17. de figura stella-
<i>Sotericus Alexandrinus</i>	551		<i>rum opinio</i>	23
<i>Sothi</i>	164		<i>Stoicorum de genibus & heroibus</i>	
<i>Sothi Aegyptijs quid</i>	141		<i>opinio</i>	14
<i>Sotio</i>	294		<i>Stoicorum de magnitudine Lu-</i>	
<i>Spartanorum ingenium</i>	432		<i>na opinio</i>	27
<i>Sparticus</i>	198		<i>Stoicorum de mundi numero o-</i>	
<i>Speculi usus</i>	254		<i>pinio</i>	10. de sensu anima o-
<i>Spectaculum gratissimum</i>	513		<i>pinio</i>	42. de solis natura o-
<i>Sperthi</i>	456		<i>pinio</i>	25. de voce sententia
<i>Spes inanes</i>	120		<i>42. decretum</i>	354. error 145
<i>Spes Pindarica</i>	268		<i>rheologia</i>	152
<i>Speusippus</i>	300		<i>Stolidorum natura</i>	262
<i>Sphinx</i>	77		<i>Stolista qui</i>	151
<i>Sphinxis origo</i>	81		<i>Strabo</i>	184
<i>Sphodrias</i>	444		<i>Stratagema</i>	55
<i>Sphragista</i>	146		<i>Strato</i>	499
<i>Spintharus</i>	586		<i>Stratonis patria</i>	527
<i>Stasicles architectus</i>	357		<i>Stratocles</i>	431. 432. 602
<i>Statira</i>	361		<i>Stratocles rhetor</i>	587
<i>Statuarum collocatio</i>	462		<i>Stratonica</i>	297
<i>Stella quid denunciens</i>	24		<i>Stratonius</i>	323. 522
<i>Stella Si constata</i>	23		<i>Studia diuersa</i>	293
<i>Stellarum figura</i>	33. illumina-		<i>studiorum similitudo</i>	ibid.
<i>titio</i>	24. latio & motus ibid.		<i>Stultitia iuauitati admixta</i>	
<i>natura</i>	23. ordo	24		389
<i>Stenilitatis causa</i>	47		<i>Stultitia crimen</i>	329
<i>Stesichorus</i>	552		<i>Stygis aqua</i>	508
<i>Stesichorus Himeras</i>	554		<i>Styli commendatio</i>	573
<i>Stesimbrotus</i>	59		<i>Suauium fragrantiarum</i>	511-
<i>Stenelaidas</i>	439		<i>litas</i>	175
<i>Stenelus</i>	209		<i>Substantia proprium</i>	497
<i>Steno</i>	456		<i>Successus infelicitis causa</i>	353
			<i>AAA 3</i>	<i>Succo-</i>

INDEX IN II. PART.

<i>faccorum discrimina</i>	52	<i>tarpeia</i>	60
<i>fuffitum ratio</i>	174	<i>tarquinius Superbus</i>	59
<i>fus Cromyonia</i>	77	<i>tartas</i>	362
<i>fus natura</i>	133	<i>tartas Dinomenis F.</i>	ibid.
<i>superbe dicta & facta quorundam</i>	360	<i>taurorum natura</i>	372
<i>superstitio quid</i>	107	<i>Technatis</i>	133
<i>superstitionis & fies</i>	110	<i>inter Tegeatas ac Pheneatas bellum</i>	60
<i>supplicandi apud Persas genus</i>	503	<i>telamon</i>	64
<i>supplicium de seipso sumptum</i>	257	<i>telchines</i>	205
<i>supplicij dilati & iulias 264 mo</i>	265	<i>telcarchia quale munus</i>	449
<i>supplicia exigendi & is</i>	308	<i>telegonus</i>	70
<i>suppliciorum apud inferos genera</i>	200	<i>telemachus</i>	204, 326
<i>Sybaris</i>	62, 579	<i>telephanes Megarensis</i>	560
<i>hycophanta quid</i>	249	<i>telesinus</i>	338
<i>hientiarum consuetudo</i>	132	<i>telelippa</i>	362
<i>hlla</i>	412, 306, 413	<i>telesias Thebanus</i>	564
<i>hluanus</i>	62	<i>telephorus</i>	521
<i>hluus lunia</i>	68	<i>telelippus</i>	581
<i>hymmachus</i>	590	<i>telerias</i>	183
<i>hynangeia Platonica</i>	40	<i>temperantia qua dicitur</i>	397
<i>hynereis sinus</i>	298	<i>temperantia quid</i>	79
<i>hyniena quid</i>	164	<i>temperantia appellatio</i>	390
<i>hynusia quid</i>	148	<i>temperantia bonum</i>	327
T.		<i>temperici bona causa</i>	282
T <i>Aenarius</i>	194, 568	<i>tempestatum periculosior quara</i>	329
<i>tacendi impotentia</i>	302	<i>templi Milefi proditio</i>	190
<i>tacendi magistri</i>	307	<i>tempus hominum & Dei respectu</i>	187
<i>taciturnitatis exemplum</i>	306	<i>tempus quando existerit</i>	489
<i>fructus 308. laus 307. premium</i>	ibid.	<i>tempus quid</i>	489, 17
<i>tanagra</i>	535	<i>tempus & Dei cuncta opera</i>	331
<i>tanais</i>	357	<i>temporis instrumentum</i>	488
<i>tanagulis</i>	340	<i>temporis Roma distinctio</i>	426
<i>tantalus</i>	524, 531	<i>temporis substantia</i>	17
<i>taphosiris</i>	141	<i>tenebra an possint videri</i>	440
		<i>tenedus</i>	471
		<i>tergemini & nascantur</i>	46
			ternus.

MORALIVM PLVTARCHI.

ternarij Svis	161	theo	84.538
Terpander	190. & inde	theodectes Phaselita	582
terpander Antissaeus	564	theodorus	122
terra aeri & opponatur	505	theodorus Atheos	253
terra a primo frigida	ibid.	theodorus Cyrenaeus	529
terra ceramius	471	theogenidas	578
terra cur nigra poetis dicta	506	theognis	382
terra aggestio	152	theophrastus	96
terra anima & motus	487	Theophrasti auditores	216
terra elementum 508. figura		theophrasti patria	527
32. inclinatio	321	theopompus	385.437
terra in zonas distinctio	33	theopompus Chius	582
terra motus	ibid.	theopompus Lacedaemoniorum	
terra motus causa	ibid.	rex	458
terra munus	387	theos Unde dictus	164
terra natura	331.506	theotimus	57
terra natura & quantitas	32	theoxenia	190
terra situs	ibid.	theramenes	378
terra primo esse frigidam	508	therippides	591
testudinū egrotantiū cura	83	thesander	55
tethys	148	thersippus Eraxensis	512
tetractys	7.172	thersies	533
Tettix Cretensis	195	theseus	510
tencer	293	theseus	67
Thales	16.134. & inde	thesmophoria	168
thaletas	556	thesmotheta quomodo legatur	
thaletas Cretensis	555	364	
thaletas Gorgynius	ibid.	thespis	515
thamyras	95	de Thespesio Solensi rediit	198
thamyras	224.551	fabula	198
thasius	257	thessalus	356
thecatetus	316	thessalorum religio	171
theagenes	415	thracia	504
theoclymenus	40	thraeces	447
theba	183 (432	thrasicles	589
thebanorū natura & ingeniū		thrasomida	98
themis	202.436.462	thrasomida mala	322
themistocles	101	thrasymbula	516
themistoclis virtus propria	361	thrasymbulus	101
themistogenes Syracusius	510	thrasylaus Eleus	580

INDEX IN II. PART.

<i>thrasyleontes</i>	98	<i>tonfores cur loquaces</i>	311
<i>thrasyllus</i>	510	<i>torebus</i>	557
<i>thrasyllus Philiasius</i>	559	<i>Tractatio regalis</i>	227
<i>thucydides</i>	192. & inde	<i>tragus</i>	514
<i>thucydides patria</i>	527	<i>tranquillitas animi & definitio</i>	251
<i>thueris</i>	139	<i>tranquillitatis animi causa</i>	257
<i>thyestes</i>	66	<i>tranquillitatis animi fons</i>	252
<i>L. Thymbris</i>	63	<i>tranquillitatis causa</i>	250
<i>Tibia & cithara autor</i>	557	<i>ad Tranquillitatem animi quae faciant</i>	328
<i>tibicinum nomen</i>	554	<i>trianguli descriptio</i>	162
<i>tigranes</i>	342. 359	<i>tribunal quid</i>	462
<i>timaia</i>	254	<i>tricorporum natura</i>	282
<i>timaeus</i>	527. 542	<i>triprolemus</i>	473
<i>timarchus</i>	450. & inde	<i>tritici natura</i>	304
<i>timeles</i>	552	<i>tritogeneia</i>	173
<i>timefias Clazomenius</i>	513	<i>trocius</i>	64
<i>inter Timiditatem & audaciam medium</i>	397	<i>trophaea Charonensia & Mithridatica</i>	334
<i>timocleia</i>	95	<i>τῶτος quid</i>	182
<i>timocles</i>	592	<i>Tullus Hostilius</i>	57
<i>timocrates</i>	102. 592	<i>tumulus sedandi ratio</i>	460
<i>timoleo</i>	212	<i>tuxium</i>	68
<i>timoleo Corinthius</i>	444	<i>Tybi mensis</i>	158
<i>timoleon</i>	183. 457	<i>tylphus</i>	68
<i>timon</i>	176. 295	<i>typhon</i>	131. 145
<i>timothea</i>	590	<i>typhon qualis fuerit</i>	141
<i>timotheus</i>	144. & inde	<i>typhon vinclis</i>	140
<i>timotheus Cononis F.</i>	582	<i>typhonis et Nephthys pater</i>	136
<i>tisaphernes</i>	318	<i>insidia quid denotent</i>	151
<i>tisba</i>	95	<i>interpretatio 154. nomen 158. ortus 136. physica explicatio 160. spuma 147</i>	
<i>tisias</i>	579	<i>de Typhone fabula 133. narratio 143</i>	
<i>tisias Syracusanus</i>	581		
<i>titanica</i>	149		
<i>titanum facinus</i>	361		
<i>tirbonus</i>	422		
<i>Tlefmachus</i>	66		
<i>Tolerantia</i>	120		
<i>tolmida</i>	510		
<i>topiurus causa</i>	29		
<i>tonorum genera</i>	554		

aduer-

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>aduersus Tyrannos cautio</i>	464	192. <i>scientia</i>	479
<i>tyro</i>	319	<i>versus Homericus ex omnibus</i>	
<i>tyrrenus</i>	470	<i>orationis partibus constans</i>	
<i>tyrrihaus Mantinensis</i>	560	491	
<i>tyrus</i>	362	<i>versutia nomen</i>	76
<i>typhonis simulacrum</i>	158	<i>vestium linearum usus causa</i>	
		113	
V.		<i>Vesuvius mons</i>	203
V acuum an sit	16	<i>victima humana</i>	67
<i>Valeria Luperca</i>	68	<i>victoria Cadmea</i>	295
<i>Valerius</i>	62	<i>victus primorum hominū</i>	371
<i>Valerius Conatus</i>	81	<i>vinum Thasium</i>	89
<i>Valerius Cestius</i>	62	<i>vini natura</i>	132. 305. 431
<i>Valerius Torquatus</i>	59	<i>viperarum natura</i>	310. 218
<i>Valeria Tusculanaria</i>	62	<i>vindicta dilatio</i>	176
<i>Valetudinis bona causa</i>	53	<i>violencia & ebrietatis disci-</i>	
<i>Valetudinis tuenda praeceptum</i>		<i>men</i>	304
225		<i>vir bonus quis</i>	466
<i>Vbera brutorum</i>	127. mulie-	<i>viri perfecti descriptio</i>	3
<i>rum</i>	<i>ibid.</i>	<i>viri boni qui</i>	285. <i>et fallendi</i>
<i>Vberum affectio</i>	126	350	
<i>Vehementia nimia</i>	467	<i>virorum fortitudo</i>	77
<i>Venatorum studium</i>	245	<i>virgarum natura</i>	31
<i>Vestitus</i>	350	<i>virtus à contemplatione quo-</i>	
<i>Venera libidinis effecta</i>	305	<i>modo differat</i>	390
<i>Ventorū molestissimi qui</i>	239.	<i>virtus an possit doceri</i>	204
<i>natura</i>	47	<i>virtus civilis quomodo pessun-</i>	
<i>Venus</i>	320. 305. 382	<i>detur</i>	411
<i>Venus tempestiva</i>	80	<i>virtus hastifera</i>	340
<i>Veneris detestatio</i>	416	<i>virtus qualis sit res</i>	327
<i>Veneris sacrum animal</i>	169	<i>virtus quid, communis opinio</i>	
<i>in Venerem proclium semen</i>		390	
<i>quale</i>	303	<i>virtus quid secundum Epicu-</i>	
<i>Verecundi natura</i>	304	<i>rum</i>	97
<i>Verecundia quando fiat</i>	271	<i>virtus virca</i>	390
<i>Virilis</i>		<i>virtutis accusatio</i>	330
<i>Verecundia quatuorplex</i>	402	<i>virtutis chorus</i>	332
<i>Verecundia cognatum</i>	269	<i>virtutis commendatio</i>	330
<i>Veris initium</i>	146. <i>natura</i>	<i>virtutis & fortuna compara-</i>	
<i>Veritatis incertitudo</i>	191	110	330

aaa 5 *virtutis*

INDEX IN II. PART.

<i>Virtutis</i> & fortuna consensus	<i>Vinacitatis causa</i>	53
<i>ibidem</i>	<i>Vlisses</i>	213. & inde.
<i>Virtutis</i> & honoris fanum	<i>Vlssis habitatio</i>	524
<i>Virtutis fanum apud Romanos</i>	<i>Vlro delicti quælis</i>	184
<i>ibidem</i>	<i>Vlronis natura</i>	178. 180. 228
<i>Virtutis pictura</i>	<i>Vlrones malefactorum huma-</i>	
<i>Virtutis templum</i>	<i>na</i>	181
<i>de Virtute varia sententia</i>	<i>Vinguenti natura</i>	538
<i>Virtutes quatenus plures i-</i>	<i>Vingues & nascantur</i>	51
<i>bidem</i>	<i>Vnitatis natura</i>	6. 308
<i>Virtutum contemperatio</i>	<i>Vniuersi comparatio</i>	161
<i>Virtutum</i> & <i>Vitiorum</i> apud	<i>Vniuersi creatio</i>	7
<i>dæmones discrimina</i>	<i>Vniuersi & mendi discrimen</i>	
<i>Virtutum philosophia diuisio</i>		19
<i>Visus causa</i>	<i>Vniuersi gubernatio</i>	173
<i>Visus modi</i>	<i>Vniuersi interitus</i>	7
<i>Visus utilitas</i>	<i>Vniuersi in partes inæquales</i>	
<i>Vita æterna beatitas in quo</i>	<i>diuisio</i>	480
<i>130</i>	<i>Vniuersi natura</i>	179. 482
<i>Vita comparatio</i>	<i>Vniuersi principia in quibus</i>	
<i>Vita generis delectus</i>	<i>constituenda</i>	154
<i>Vire humana conditio</i>	<i>Vocabulorum peritia</i>	169
<i>Vita humana finis</i>	<i>Voluptas immodica</i>	94
<i>Vita mutationes</i>	<i>Voluptatis vanitas</i>	188
<i>Vita optimum modum quid fa-</i>	<i>Voluptates à gloria profecta</i>	
<i>ciat</i>		104
<i>ibid.</i>	<i>Voluptates animi ob Virtutem</i>	
<i>Vitia non tegenda</i>		113
<i>Vitia populi qua amolienda</i>	<i>Voluptatis contemptus</i>	81
<i>432</i>	<i>Voluptatum diuersarum colla-</i>	
<i>Vitia & carentur</i>	<i>tio</i>	101
<i>Vitiorum occultatio quid ha-</i>	<i>Voluptatum incertitudo</i>	89
<i>beat mali</i>	<i>Voluptatum memoria</i>	103
<i>Vitiorum Vis</i>	<i>Voluptatum recordatio qualis</i>	
<i>Vitiosi hominis natura</i>		88
<i>Vitiositas maxima</i>	<i>Voluptatum studium</i>	95. 184.
<i>Vitiositatis effectus</i>	<i>Voluptatum studium quos de-</i>	
<i>Vitiositatis humana crimen</i>	<i>deceat</i>	412
<i>Vitiositatis natura</i>	<i>Voluptatum subiectum</i>	86
<i>Vituperatio suspensus per alium</i>	<i>Vomitus & sus</i>	321
212		Vota

MORALIVM PLVTARCHI.

<i>Vota</i>	237	<i>xenocratus Locrensis</i>	514
<i>Vox quid sit</i>	41 551	<i>xenodamus Cytherius</i>	ibid.
<i>Vocis modus</i>	317	<i>xenanes</i>	437
<i>Vocis substantia</i>	42	<i>xenon</i>	289
<i>Vrania</i>	382	<i>xenophanes</i>	272
<i>Vrsa natura</i>	124	<i>xenophanes Colophonius</i>	169
<i>Vsta</i>	164	<i>xenophon</i>	540. & inde.
<i>in Vtero primum quid nasca-</i>		<i>xerxes</i>	54. & inde.
<i>tur</i>	126		
<i>Vulcani ortus</i>	147		
<i>Vulpes Teumesia</i>	77		

X.

X <i>Antippo</i>	233	Z <i>Alencus</i>	212
<i>Xantippus</i>	128. 579	<i>Zelotypia exitus</i>	61
<i>xentus</i>	599	<i>Zeno</i>	234. 217. & inde
<i>xenocrates</i>	246. & inde	<i>Zeno Citicus</i>	391
<i>xenocratis domicilium</i>	524	<i>Zeno Citiensis</i>	253
<i>xenocratus</i>	555	<i>Zenonis patria</i>	527
		<i>Zethus Amphipolita</i>	591
		<i>Zeuxippus</i>	84. 105
		<i>Zoroastres magus</i>	155

FINIS.

AVTO.

AVTORVM IN SECVN-

DA MORALIVM PLVTARCHI

parte Index Alphabe-
ticus.

A Eschylus	70.81	Aristodemus	67
Agatarchidas Samius	55	Aristophanes	205
Agatho Samius	68	Aristoteles	3.4.5
Agessilaus	65	Aristoxenus	94.474
Alcaeus	557	Asclepiades	36.44
Alcman	333		
Alcmao	24	B Eressus	27
Al-mao	41.51.53	Boethius	29
Alexander Polyhistor	69		
Alexarchus	57.150	C Accilius	575
Anaxagoras Clazomenius	5	Callimachus	524
Anaxagoras	13.16	Callisthenes	56.57
Anaximander Milefius	5.15.24	Carneades	267
Anaximenes	22.23	Castor	146
Antas	340	Chares	365
Anticleidas	150	Chrysermus	55.58
Anticles	557	Chrysippus	18.40
Antimachus Colophonius	317	Cicero	429
Antipho	27	Cleanthes	23.24
Antipho	34	Cleonymus	58
Apollodorus	96	Clitophon	60
Aratus	24	Colotes	84
Archelaus Apollodori F.	6	Crates	23.216
Archemachus Euboensis	144	Cratinus	518
Archilochus	144	Cratippus	578
Archita	572	Critolaus	57
Aretades Cnidius	58	Ctesibius	591
Aristagoras	132	Ctesiphon	59
Aristarchus	26		
Aristides Milefius	54	D Eino	147
Aristo	150.439	Demades	495
Aristobulus	66.95	Demaratus	60
Aristocles	63.70	Demetrius	16.499
			Deme-

B.

C.

D.

INDEX AVTHORVM.

<i>Demetrius Magnes</i>	396	<i>Hellanicus</i>	148.577
<i>Democritus</i>	13.17	<i>Heracleus</i>	15
<i>Demosthenes</i>	211	<i>Heracleus physicus</i>	145
<i>Dercyllus</i>	60.68	<i>Heracledes</i>	23
<i>Diagoras Melius</i>	12	<i>Hermans</i>	150.154
<i>Dicaearchus</i>	36.45	<i>Hermippus</i>	598
<i>Diodorus Siculus</i>	54	<i>Hermogenes</i>	109
<i>Diocles</i>	47.49	<i>Herodotus</i>	56
<i>Diogenes</i>	19.21	<i>Herodotus Halicarnassans</i>	527
<i>Dionysius</i>	580	<i>Herodius Selybrianns</i>	186
<i>Dorotheus</i>	62.63	<i>Herophilus</i>	17
<i>Dositheus</i>	61.65	<i>Hesiodus</i>	132
<i>Duris</i>	346	<i>Hipparchus</i>	40
E.		<i>Hippocrates</i>	49
<i>Ephantus Pythagoreus</i>	33	<i>Hippon</i>	46.
<i>Empedocles Metonis F.</i>	8	<i>Hipponax</i>	ibid
<i>Ephorus</i>	35	<i>Homerus</i>	5
<i>Epicurus</i>	14.17	I.	
<i>Epigenes</i>	29	<i>Ion</i>	331.252
<i>Erasistratus</i>	37.46	<i>Ister</i>	476
<i>Eratothanes</i>	17.28	<i>Iuba</i>	63
<i>Euclides</i>	95	L.	
<i>Eudoxus</i>	24.36	<i>Leophanes</i>	46
<i>Euclemus Tegeata</i>	12	<i>Leucippo</i>	38
<i>Euenus</i>	108.128	<i>Leucippus</i>	16
<i>Eupolis</i>	383	<i>Linus</i>	343
<i>Euripides</i>	11.40	<i>Lysias</i>	576
<i>Euthymenes Massiliensis</i>	35	<i>Lysis</i>	558
G.		M.	
<i>Glaucus Italus</i>	471	<i>Anethos</i>	165
<i>Glaucus Reginus</i>	576	<i>Melanthinus</i>	181
<i>Glaucus Thaleria</i>	556	<i>Melissus</i>	17
H.		<i>Menander</i>	138
<i>Hecataeus</i>	132	<i>Mersillus</i>	64
<i>Hecataeus Abderita</i>	134	<i>Meryllus</i>	60
<i>Hegesianax</i>	62	<i>Metrodorus</i>	10
<i>Hegesias Magnes</i>	591	<i>Mnaseas</i>	150
<i>Heliodorus</i>	598	O.	
		<i>Oecetes</i>	32
		<i>Oenopides Chius</i>	22
		<i>Onof-</i>	

INDEX AVTHORVM.

O nesicritus	23	Solon	261
		Sophocles	95
	P.	Softrates	65
P anatus	155	Stesichorus	186
Parmenides	17	Strato	29
Parthenius poeta	62	Stratophiscus	261
Philemon	218		
Philochorus	597	T.	
Philocteras Aeschylens	86	T hales Milesius	5
Philolans	20	Theocritus	277
Phylarchus	145	Theocritus Chius	525
Pindarus	54	Theodorus	63
Plato	5	Theodorus Cyren.	12
Plato Aristonis filius	9	Theophilus	60
Plato comicus	434	Theophrastus	3
Polybus	59	Theopompus	95
Polybius	344	Thucydides	177
Posidonius	29	Timaeus	31
Posidonius	17	Timo	399
Pyrander	68	Timotheus	340
Pythagoras	7	Trifimachus	57
Pythagoras Mnesarchi filius	6		
Pytheas Massiliensis	34	X.	
Pythocles Samius	60	X enocrates	24
	S.	Xenophanes	20
S appho	218	Xenophon	94
Satyrus	595		
Seleucus	20	Z.	
Seleucus mathematicus	35	Z eno	28
Simonides	142	Zeno Mnasea filius	9
Socrates	13	Zopyrus	68
Socrates Sophronisci filius	10		

FINIS.

IMPRESSVM
FRANCOFORTI

ad Mœnum, apud Ioannem
Feyrabendium.

M. D. LXXXII.

